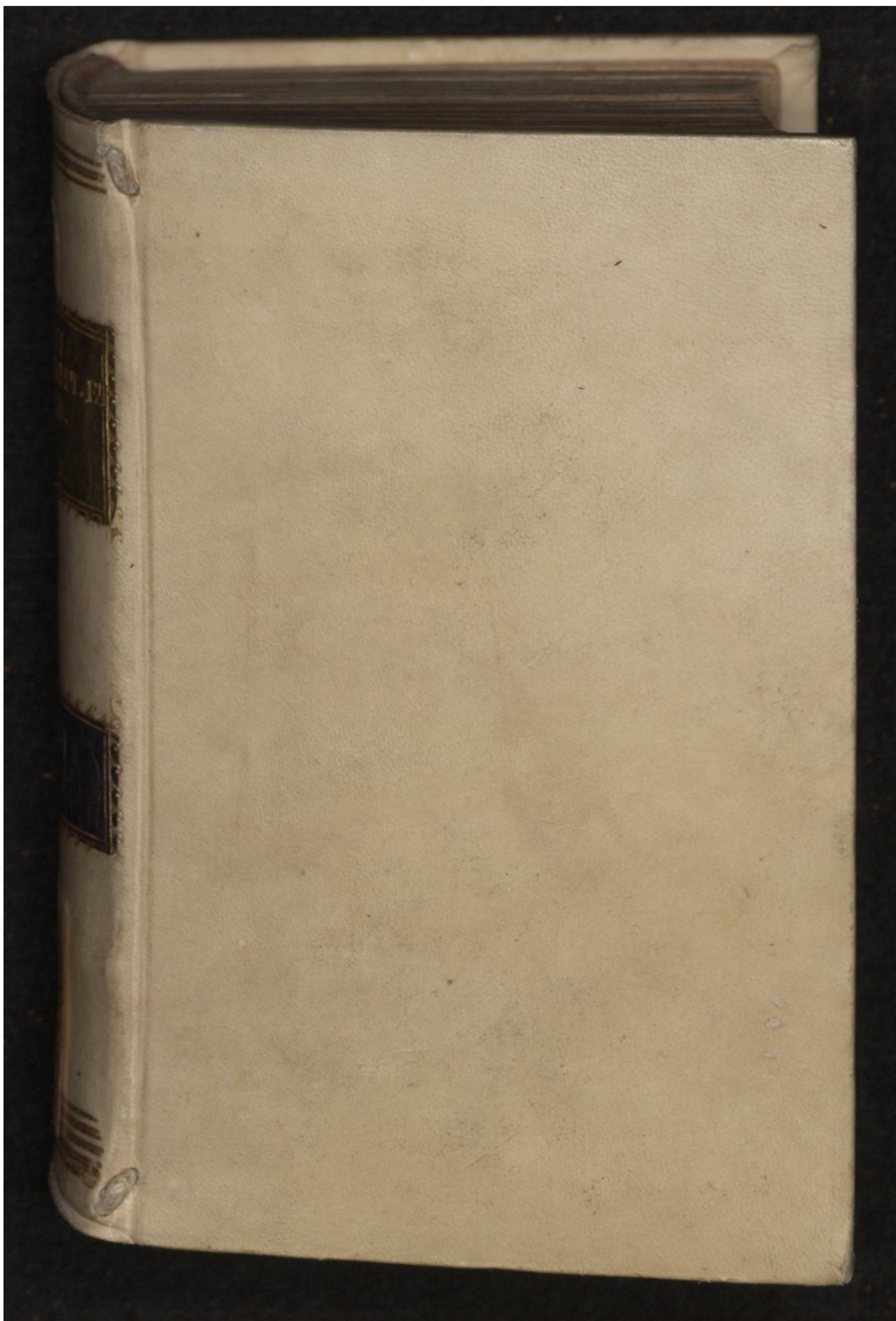
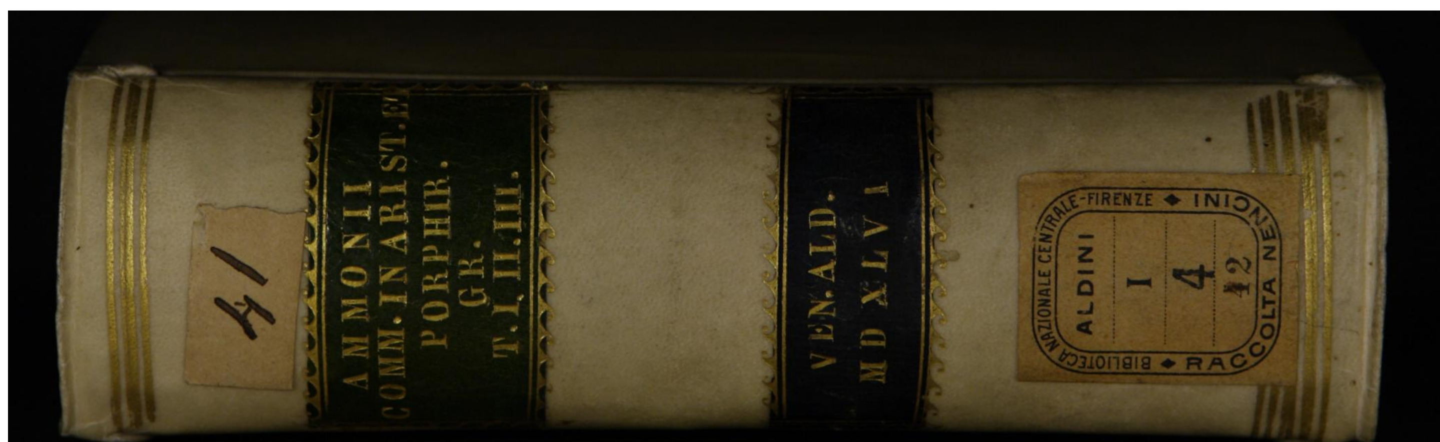
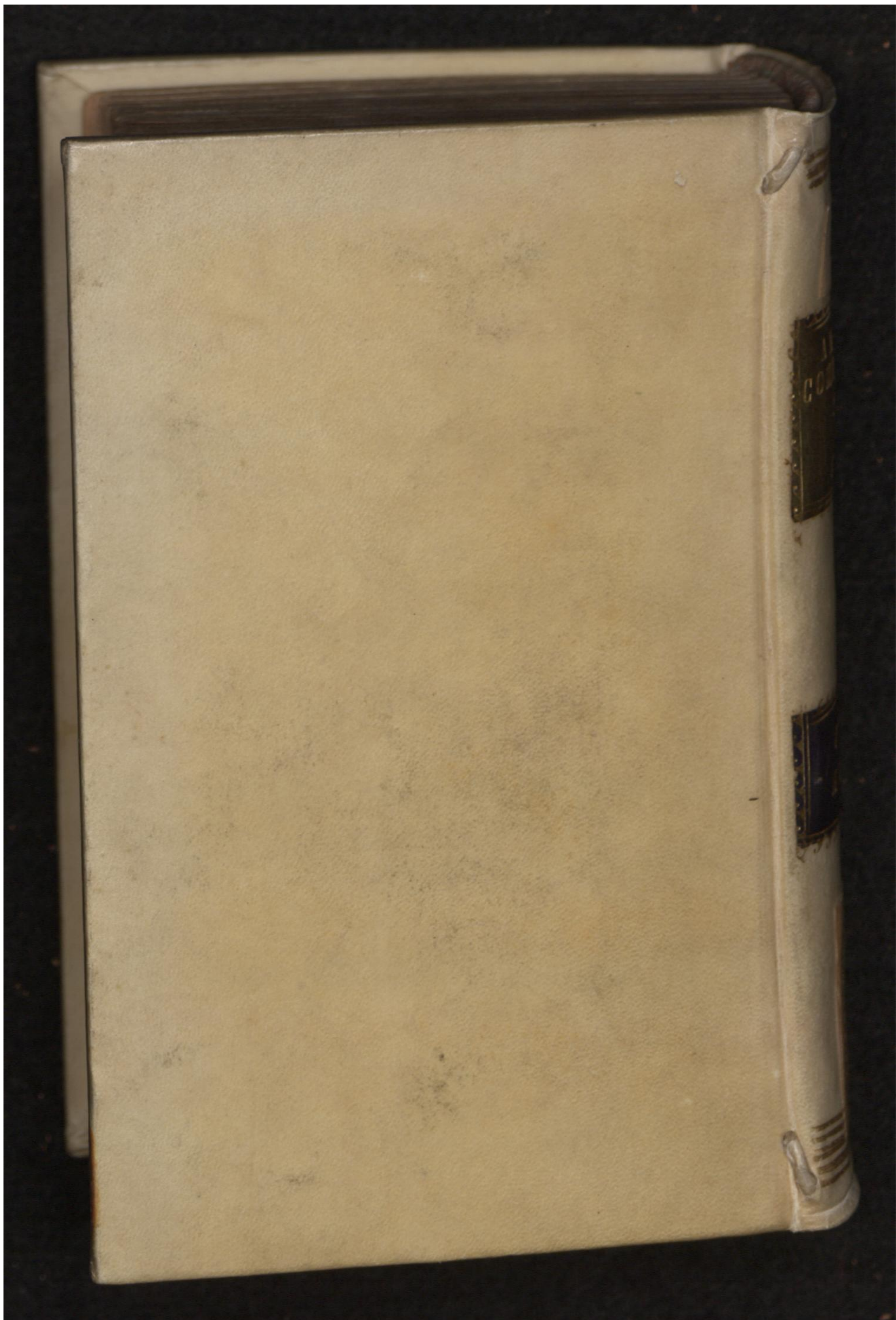

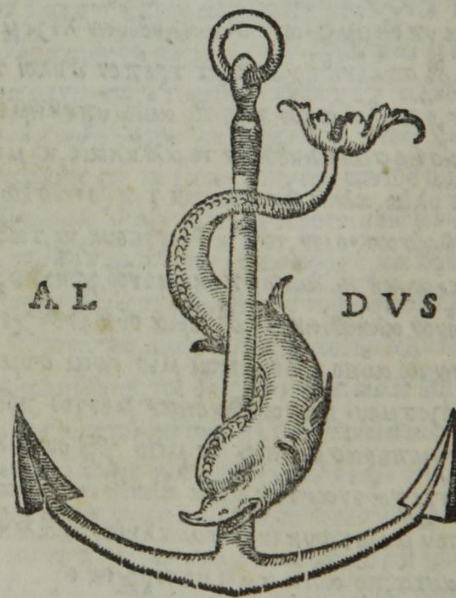

41
AMMONII
COMM. IN ARIST. ET
PORPHIR.
GR.
T. I. II. III.
VEN. ALD.
MD XLVI
BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE - FIRENZE
RACCOLTA NENCINI
ALDINI
1
4
42

AL
DVS

2

ἈΜΜΩΝΙΟΥ ΤΟΥ͂ ἙΡΜΕΙΟΥ ΕἸΣ ΤᾺΣ ΤΟΥ͂ ἈΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ὙΠΟ-ΜΝΗΜΑ.

AMMONII HERMIAE IN PRAEDICAMENTA ARISTOTELIS COMMENTARIVS.

ARISTOTELIS VITA.

VENETIIS, M. D. XLVI.

ἈΜΜΩΝΊΟΥ ΤΟΥ͂ ἙΡΜΕΊΟΥ ΕἸΣ ΤᾺΣ ΤΟΥ͂ ἈΡΙΣΤΟΤΈΛΟΥΣ ΚΑΤΗΓΟΡΊΑΣ ὙΠΌΜΝΗΜΑ.

ἈΡΙΣΤΟΤΈΛΟΥΣ ΒΊΟΣ.

ἈΡΙΣΤΟΤΈΛΗΣ τῷ μὲν γένει ἦν μακεδὼν, πόλεως δὲ σταγείρων, υἱὸς νικομάχου, ἰατροῦ ἀμύντου τοῦ μακεδόνων βασιλέως. ὅθεν καὶ τὸν ἴδιον υἱὸν νικόμαχον προσηγόρευσε, μνήμης ἕνεκεν τοῦ οἰκείου πατρὸς, πρὸς ὃν καὶ τὰ νικομάχεια ἔγραψε. μητρὸς δὲ ἦν φαιστίδος. ἀμφότεροι δὲ οὗτοι, ὅ,τε νικόμαχος, καὶ ἡ φαιστὶς τὸ γένος εἶχον ἀπὸ ἀσκληπιοῦ. μαρτυρεῖ δὲ τούτοις τὸ εἰς τὸν ἀριστοτέλην εἰρημένον ἐπίγραμμα, τοῦτον ἔχον τὸν τρόπον.

Φαιστίδος ἦν μητρὸς, καὶ νικομάχου γενετῆρος.
Τῶν ἀσκληπιαδῶν, δῖος Ἀριστοτέλης.

Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν τοῦ νικομάχου, καὶ τῆς φαιστίδος, ἀνάγεται ὁ ἀριστοτέλης παρά τινι προξένῳ ἀταρνεῖ, οὗ καὶ τῆς τροφῆς διαμεμνημένος ὁ ἀριστοτέλης, οὐ μόνον τὸν τούτου υἱὸν νικάνορα ἀνέθρεψε, καὶ πᾶσαν παιδείαν ἐπαίδευσεν, ἀλλὰ καὶ υἱὸν αὐτὸν ᾠκειοποιήσατο, καὶ τελευτῶν, ἐν ταῖς οἰκείαις διαθήκαις, ἐπέστρεψε τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα, πυθαΐδα, δοῦναι γαμετὴν τῷ νικάνορι. Ὁ μὲν οὖν ἀριστοτέλης ἔτι νέος ὢν, τὴν τῶν ἐλευθέρων παιδείαν ἐπαιδεύετο, ὡς δηλοῖ τὰ γεγραμμένα αὐτῷ περὶ ποιητικῶν, καὶ

πρὸς ποιητάς· ἔτι μέντοι, τὰ ὁμήρου προβλήματα, καὶ
αἱ ῥητορικαὶ τέχναι. ἑπτακαίδεκα δὲ ἐτῶν γενόμενος, καὶ
τῆς πυθίας κελευούσης αὐτῷ φιλοσοφεῖν, στέλλεται ἐν ἀθή-
ναις. ἔνθα φοιτᾷ σωκράτει, καὶ σύνεστι τούτῳ ἔτη τρία.
τελευτήσαντος δὲ τοῦ σωκράτους, φοιτᾷ πλάτωνι. καὶ
τούτῳ σύνεστιν ἔτη εἴκοσι. καὶ τοσαύτην ἤσκησεν ἐπιμέ-
λειαν, ὥστε τὸν πλάτωνα, τὸν οἶκον τοῦ ἀριστοτέλους, οἶκον
ἀναγνώστου, καλεῖν. οὐ γὰρ ἔτι ζῶντος τοῦ πλάτωνος ἀν-
τῳκοδόμησεν αὐτῷ τὸ Λύκειον ὁ ἀριστοτέλης, ὥς τινες ὑ-
πολαμβάνουσι. πῶς γὰρ ἠδύνατο, μέγα τότε δυναμέ-
νων χαβρίου τε, καὶ τιμοθέου, τῶν ἀθήνησι στρατηγῶν, καὶ
τῷ γένει προσηκόντων τῷ πλάτωνι; πειρῶνται γάρ τινες
λέγειν, ὅτι ἔτι ζῶντος πλάτωνος ἀντῳκοδόμησεν αὐτῷ
τὸ Λύκειον ὁ ἀριστοτέλης, ἐκ τοῦ ἐν πολλοῖς ἀντιλέγειν τῷ
πλάτωνι. πρὸς οὓς ῥητέον, ὅτι οὐχ ἁπλῶς ἀντιλέγει τῷ
πλάτωνι, ἀλλὰ τοῖς μὴ νοήσασι τὰ τοῦ πλάτωνος. εἰ
δὲ καὶ αὐτῷ τῷ πλάτωνι ἀντιλέγει, οὐδὲν ἄτοπον. καὶ ἐν
τούτοις γὰρ τὰ τοῦ πλάτωνος φρονεῖ. αὐτοῦ γάρ ἐστι λόγος,
ὅτι μᾶλλον δεῖ τῆς ἀληθείας φροντίζειν, ἢ περὶ ἄλλου τινός.
» ἀμέλει, καὶ ἐπὶ λέξεως φησὶ ταυτί· Φίλος μὲν σωκρά-
» της, ἀλλὰ φιλτάτη ἡ ἀλήθεια. καὶ ἀλλαχοῦ· Σωκρά-
» τους μὲν ὅτι ὀλίγον φροντιστέον, τῆς δὲ ἀληθείας ἐπὶ πολύ.
τοῦτο οὖν καὶ ὁ ἀριστοτέλης πεποίηκεν, εἰ καὶ μὴ ἀνέτρεψε
τὰ ὑπὸ πλάτωνος εἰρημένα. κἀνταῦθα γὰρ σύμφωνα αὐτῷ
διεπράξατο, μὴ βουλόμενος περιιδεῖν τὴν ἀλήθειαν. ἀμέλει
γὰρ, ὅτι πολλὴν εὔνοιαν εἶχε πρὸς τὸν πλάτωνα ὁ ἀριστοτέλης
δῆλον ἐκ τοῦ καὶ βωμὸν ἀνιερῶσαι τῷ πλάτωνι, ἐν ᾧ ἐπέ-
γραψεν οὕτω,

Βωμὸν ἀριστοτέλης ἐνιδρύσατο τόνδε πλάτωνος,
Ἀνδρὸς, ὃν οὔτ' αἰνεῖν τοῖσι κακοῖσι θέμις.

Συνῆν δὲ τῷ πλάτωνι ὁ ἀριστοτέλης ἔτη εἴκοσι. μετὰ δὲ τὴν τοῦ πλάτωνος τελευτὴν διαδέχεται τὴν τούτου σχολὴν σπεύσιππος ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ. υἱὸς γὰρ ἦν οὗτος ποτώνης τῆς τούτου ἀδελφῆς. ὁ δέ γε ἀριστοτέλης ἔρχεται ἐν τῇ τῶν μακεδόνων πόλει, ἔνθα παιδεύει ἀλέξανδρον τὸν κτίστην, καὶ μέγα μέρος γέγονε τῆς τούτου βασιλείας. πολλὰ γὰρ ἐδυνήθη παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ τῇ δυνάμει δεόντως ἐχρήσατο, εὖ ποιῶν καὶ ἑκάστῳ ἰδίᾳ, καὶ πᾶσι κοινῇ. καὶ ὅτι μὲν πολλοὺς ἰδίᾳ εὖ ἐποίησε, δηλοῦσιν αἱ φερόμεναι αὐτοῦ συστατικαὶ ἐπιστολαὶ περί τινων πρὸς τὸν βασιλέα. ὅτι δὲ καὶ κοινῇ πολλοὺς εὖ ἐποίησε, δηλοῖ τὸ, καὶ τὴν τῶν σταγείρων πόλιν κατασκαφθεῖσαν, πεῖσαι τὸν ἀλέξανδρον αὖθις κτίζειν. ὅθεν καὶ οἱ σταγειρῖται ἑορτὴν ἐπιτελοῦσι τῷ ἀριστοτέλει, ἀριστοτέλειαν αὐτὴν προσαγορεύοντες, καὶ τὸν μῆνα δὲ, ἐν ᾧ ἡ ἑορτὴ ἐπιτελεῖται, σταγειρίτην προσαγορεύουσι. καὶ τὴν ἐρεσὸν δὲ τὴν τοῦ θεοφράστου πόλιν μέλλουσαν ἀδικηθῆναι ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀλεξάνδρου, ἐλύτρωσε τῆς ἀδικίας. μετὰ δὲ ταῦτα τελευτήσαντος τοῦ σπευσίππου, στέλλονται οἱ ἀθηναῖοι τὸν ἀριστοτέλην. καὶ ἀμφότεροι οὗτοι, ὅ, τ' ἀριστοτέλης, καὶ ὁ ξενοκράτης διεδέξαντο τὴν τοῦ πλάτωνος σχολήν. καὶ ὁ μὲν ξενοκράτης ἐπαίδευεν ἐν ἀκαδημίᾳ. ὁ δ' ἀριστοτέλης, ἐν λυκείῳ. μετέπειτα δὲ ἀνταρσίας γενομένης ἐν τοῖς ἀθηναίοις ἦλθεν ὁ ἀριστοτέλης ἐν χαλκίδι εἰρηκὸς τοῖς ἀθηναίοις, ὅτι οὐκ ἐάσω ὑμᾶς δὶς εἰς φιλοσοφίαν ἁμαρτεῖν. καὶ γὰρ ἤδη ἦσαν τὸν σωκράτην φονεύσαντες οἱ ἀθηναῖοι. ἐδήλωσε δὲ καὶ ἀντιπάτρῳ τῷ βασιλεῖ, ὅτι τὸ ἐν ἀθήνησιν ἐνδιατρίβειν, ἐργῶδες. εἶπε δὲ καὶ τὸ ὁμηρικὸν ἐκεῖνο ἔπος,

" Ὄγχνη ἐπ' ὄγχνῃ γηράσκει, σῦκον δ' ἐπὶ σύκῳ,

ὡς ἐκ τούτων ἐλέγχων τὰς τῶν ἀθηναίων συκοφαντίας.

ἐπανέρχεται δ' αὖθις ὁ ἀριστοτέλης ἐν μακεδονίᾳ· καὶ πολλὰ ἐδυνήθη παρὰ τοῖς τότε βασιλεῦσι, παρὰ τῷ ἀλεξάνδρῳ, καὶ παρὰ τῇ ὀλυμπιάδι τῇ τούτου μητρὶ, καὶ παρ' ἀντιπάτρῳ τε, καὶ φιλίππῳ. τῷ δ' ἀλεξάνδρῳ καὶ περὶ βασιλείας ἔγραψεν ἐν ἑνὶ μονοβίβλῳ, παιδεύων αὐτὸν ὅπως δεῖ βασιλεύειν. ἀμέλει, καὶ συνώδευσεν αὐτῷ μέχρι καὶ ἔσω τῶν βραχμάνων, ἔνθ' ἔστησε τὰς διακοσίας πεντηκονταπέντε πολιτείας. συνώδευσε δ' αὐτῷ καὶ ἐν τῇ περσίδι. ἔνθα πολέμου γενομένου, καὶ τελευτήσαντος τοῦ ἀλεξάνδρου ὑπέστρεψεν ὁ ἀριστοτέλης ἐν τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι. Μέτριος δὲ γέγονεν ὁ ἀνὴρ οὗτος τοῖς ἤθεσιν εἰς ὑπερβολήν. ἐν φιλοσοφίᾳ δ' ὑπερβέβηκε τὰ ἀνθρώπινα μέτρα, μηδὲν ἐλλιπὲς περὶ αὐτῆς πραγματευσάμενος, ἀλλὰ καὶ πολλὰ αὐτῇ προσθεὶς ἐκ τῆς ἑαυτοῦ ἀγχινοίας, τὴν ὅλην κατώρθωσε φιλοσοφίαν. τῇ μὲν γὰρ λογικῇ προσέθηκε, διακρίνας τοὺς κανόνας ἀπὸ τῶν πραγμάτων, καὶ ποιήσας τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον. οἱ γὰρ πάλαι, ἀποδεῖξαι μὲν ᾔδεσαν, ἀποδείξεις δὲ ποιεῖν οὐκ ἠπίσταντο, ταυτὸ πάσχοντες τοῖς σκυτοτομεῖν μὲν μὴ δυναμένοις, ὑποδήμασι δὲ χρῆσθαι δυναμένοις. τῇ δέ γε φυσικῇ προσέθηκε τὴν πέμπτην οὐσίαν. τῇ δὲ θεολογίᾳ εἰ καὶ μηδὲν προσέθηκεν, ἀλλ' οὖν οὐδὲν περὶ αὐτῆς ἐλλιπὲς ἐπραγματεύσατο. οὐ γὰρ τὰ ἐγκόσμια μόνα ᾔδει, ὥς τινες ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπερκόσμια, ὡς δηλοῖ καὶ ἐν τῷ ὀγδόῳ λόγῳ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, λέγων ὅτι τὸ πρῶτον αἴτιον οὐδὲ καθ' ἑαυτὸ κινητόν ἐστιν, οὐδὲ κατὰ συμβεβηκός, ἐκ τούτου ἐνδεικνύμενος, ὅτι οὐδὲ σῶμά ἐστι τὸ θεῖον, οὐδὲ παθητόν. Ἔζησε δὲ τὸν σύμπαντα χρόνον ὁ ἀριστοτέλης ἔτη ἑξηκοντατρία. ἑπτακαιδέκατον γὰρ ἔτος ἄγων φοιτᾷ σωκράτει. καὶ τούτῳ συνέστιν ἔτη τρία.

συνῆν δὲ καὶ τῷ πλάτωνι ἔτη εἴκοσι. μετὰ δέ γε τὴν τοῦ πλάτωνος τελευτὴν ἔζησεν ἔτη εἰκοσιτρία. Ταῦτα λέγειν ἔχομεν περὶ τοῦ βίου τοῦ ἀριστοτέλους.

ΠΡΟΟΙ'ΜΙΟΝ ΤΗ͂Σ ΛΟΓΙΚΗ͂Σ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙ'ΑΣ.

ε Πεὶ δὲ λογικῆς πραγματείας ἀρχὴ τὸ προκείμενον βιβλίον, ὡς προϊόντος τοῦ λόγου εἰρήσεται, ἀναγκαῖον ἐπιζητῆσαι, πότερον μέρος, ἢ ὄργανον, ἡ λογικὴ τῆς φιλοσοφίας. χρὴ γὰρ εἰδέναι, ὅτι τῶν πάλαι φιλοσοφησάντων ἀνδρῶν, οἱ μὲν, μέρος εἶναι τῆς φιλοσοφίας τὴν λογικὴν ἀπεφήναντο, οἷος γέγονεν ἅπας ὁ ἐκ τῆς στοᾶς χορὸς, οἱ δὲ, ὄργανον, οἷοί εἰσι πάντες οἱ ἐκ τοῦ περιπάτου. ὁ δὲ πλάτων ἅμα μέρος, καὶ ὄργανον ἔλεγε τὴν λογικὴν, μέρος μὲν, ἐν τῷ φαίδρῳ: ὄργανον δὲ, ἐν τῷ παρμενίδῃ. ἔνθα φησὶν, ὅτι δεῖ τοὺς νέους ἕως ἂν ὦσι νέοι, προγυμνάζεσθαι ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ, ἵνα δυνηθῶσι διακρῖναι τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τοῦ ψεύδους. ἐξ ὧν οὖν ἀδολεσχίαν τὴν λογικὴν ἐκάλεσεν, ἐκ τούτου στοχαζόμεθα, ὄργανον αὐτὴν λέγειν αὐτόν. οὐ γὰρ ἐτόλμησεν ἂν αὐτὴν εἰπεῖν ἀδολεσχίαν, εἰ μέρος αὐτὴν ᾤετο τῆς φιλοσοφίας, ἵνα μὴ τὴν φιλοσοφίαν εἴπῃ ἀδολεσχίαν. δυνατὸν δὲ τὸ αὐτὸ μέρος εἶναι, καὶ ὄργανον, οἷον, ἡ χείρ. αὕτη γὰρ ὄργανόν ἐστι δόσεως, καὶ λήψεως: μέρος δὲ, τοῦ ὅλου σώματος. Οἱ μὲν οὖν στωϊκοὶ, τὴν ἑαυτῶν δόξαν κατασκευάζουσι διὰ δύο ἐπιχειρήσεων. ὧν ἡ μὲν πρώτη ἐπιχείρησις προέρχεται τοῦτον τὸν τρόπον. φασὶν, ὅτι πᾶν τὸ κεχρημένον τινὶ, ἐὰν ἐκεῖνο, ᾧ κέχρηται τὸ χρώμενον, μήτε μέρος ἐστὶν ἄλλου τινὸς, μήτε μόριον, ἐξ ἀνάγκης αὐτοῦ τοῦ χρωμένου, ἢ μέρος ἐστὶν, ἢ μόριον. ὥσπερ καὶ ἡ ἰατρικὴ χρῆται τῷ διαιτητικῷ, ὅπερ ἐπειδὴ ἄλλου οὔτε μέρος ἐστὶν, οὔτε μόριον,

διὰ τοῦτο μέρος, ἢ μόριόν ἐστι τῆς ἰατρικῆς; ἀλλὰ μέρος μὲν τῆς θεραπευτικῆς, μόριον δὲ τοῦ πρακτικοῦ. πρόσκειται δὲ τῷ λόγῳ τό, ἐὰν ἐκεῖνο μήτε μέρος, μήτε μόριον ἄλλου ἐστί, διὰ τὴν ἀστρονομίαν. κέχρηται γὰρ αὐτῇ ἡ κυβερνητική. καὶ ἐπειδὴ ἔφθασεν ἡ ἀστρονομία μέρος εἶναι, καὶ μόριον τῆς φιλοσοφίας, μέρος μὲν τοῦ μαθηματικοῦ, μόριον δὲ τοῦ θεωρητικοῦ, διὰ τοῦτο τῆς κυβερνητικῆς οὔτε μέρος ἐστίν, οὔτε μόριον. εἰ οὖν τῇ λογικῇ κέχρηται ἡ φιλοσοφία, αὕτη δὲ οὐκ ἔστιν ἑτέρας ἐπιστήμης μέρος, ἢ μόριον, τῆς φιλοσοφίας ἄρα. τοιαύτη μὲν οὖν ἐστιν ἡ πρώτη αὐτῶν ἐπιχείρησις. εὐέλεγκτος δέ ἐστιν αὕτη. ἀντιστρέψας γὰρ κἀγὼ τὸν λόγον ἐρῶ, ἐπειδὴ ἡ γραμματική, καὶ ἡ ῥητορική, καὶ ἡ ἰατρικὴ χρῶνται τῇ λογικῇ, ἡ μὲν, διὰ τὸ δεῖξαι τοὺς ἑαυτῆς κανόνας ὀρθῶς ἔχοντας, ἡ δὲ, διὰ τὸ συστήσασθαι τὰ ἑαυτῆς δόγματα, καὶ οὔτε μέρος, οὔτε μόριόν ἐστιν ἄλλης τέχνης, ὁμολογουμένως τῶν εἰρημένων τεχνῶν μέρος, ἢ μόριον ἔσται. ἄλλως τε, καὶ ἐλλειπτικῶς τὸν λόγον προήγαγον. ἔδει γὰρ αὐτοὺς εἰπεῖν οὕτω. πᾶν κεχρημένον τινί, ἐὰν ἐκεῖνο, ᾧ χρῆται τὸ χρώμενον, μήτε μέρος ἐστί, μήτε μόριον, μήτε ὄργανον ἄλλης τέχνης, ἢ ἐπιστήμης, αὐτοῦ τοῦ χρωμένου ἢ μέρος, ἢ μόριον, ἢ ὄργανον ἔσται. ἐπειδὴ οὖν ἡ λογικὴ μήτε μέρος, μήτε μόριόν ἐστι τῆς φιλοσοφίας, ἀναγκαῖον ὄργανον αὐτῆς ἔσται. ὅτι γὰρ δεῖ προσθεῖναι τῷ λόγῳ τὸ μήτε ὄργανον, δῆλον ἐντεῦθεν. ἡ γοῦν ἰατρικὴ χρῆται τῷ φλεβοτόμῳ, ὅπερ οὔτε μέρος, οὔτε μόριόν ἐστιν ἄλλης τέχνης, τῆς ἰατρικῆς ἄρα. εἰ δὲ ταῦτα ἀληθῆ, ἐπειδὴ τὸ φλεβότομον σῶμά ἐστι, καὶ ἡ ἰατρικὴ σῶμα ἔσται. ἅτε δὴ καὶ ἐκ σώματος συγκειμένη, ἕξις οὖσα ψυχῆς, καὶ ἐπιστήμη, ὅπερ ἄτοπον. Ἡ δὲ δευτέρα αὐτῶν ἐπιχείρησις, ἐστὶ τοιαύτη. φασίν, οὐδεμία τέχνη ποιεῖ τὸ οἰκεῖον ὄργανον. εἰ οὖν φιλοσο-

φία ποιεῖ τὴν λογικὴν, οὐκ ἔσται αὐτῆς ὄργανον, ἀλλὰ μέρος. ἀνατρέπομεν δὲ καὶ ταύτην τὴν ἐπιχείρησιν ἐκ τῶν ἐναργῶν, λέγοντες, ὅτι εἰσὶ καὶ ἄλλαι πολλαὶ τέχναι εὑρέτιδες τῶν οἰκείων ὀργάνων, οἷον, ἡ χαλκευτικὴ τοῦ ἄκμονος ὀργάνου αὐτῆς ὄντος, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ τεκτονικὴ τῆς σφύρας. τί οὖν ἄτοπον κἀνταῦθα λέγειν τὴν λογικὴν ὄργανον εἶναι τῆς φιλοσοφίας, εἰ καὶ ἀποτέλεσμα αὐτῆς ἐστιν; Οἱ δὲ ἐκ τοῦ περιπάτου, ὡς ἔφθην εἰπὼν, ὄργανον βούλονται εἶναι τὴν λογικὴν τῆς φιλοσοφίας. καὶ πλείοσιν ἐπιχειρήμασι χρώμενοι φασὶν, ὅτι τὰ μέρη οὐ περιλαμβάνεται ἐν ἀλλήλοις, οἷον, ἡ χεὶρ, οὐ περιλαμβάνεται ἐν ῥινί· εἰ δὲ καὶ ὁρῶμεν τὴν λογικὴν καὶ ἐν τῷ θεωρητικῷ περιλαμβανομένην, καὶ ἐν τῷ πρακτικῷ, οὐκ ἔσται αὐτῆς μέρος, ἀλλ' ὄργανον. Ἔτι, εἰ ἃ μέρει ὑπάρχει, ταῦτα οὐχ ὑπάρχει τῇ λογικῇ, ἃ δὲ ὀργάνῳ ὑπάρχει, ταῦτα καὶ αὐτῇ ὑπάρχει, δῆλον οὐχ ὡς μέρος, ἀλλ' ὄργανόν ἐστι. τῷ μὲν γὰρ μέρει ὑπάρχει, τὸ δι' ἑαυτὸ γεγονέναι, καὶ μὴ δι' ἄλλο. ὥσπερ τὸ θεωρητικὸν μέρος ὂν τῆς φιλοσοφίας δι' ἑαυτὸ γέγονε, καὶ μὴ δι' ἄλλο. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πρακτικόν. τῷ δὲ ὀργάνῳ ὑπάρχει τὸ δι' ἄλλο γεγονέναι, καὶ μὴ δι' ἑαυτό. ἡ οὖν λογικὴ οὐ δι' ἑαυτὸ γέγονεν, ἀλλὰ δι' ἄλλο. διὰ γὰρ τὸ διακρίνειν ἐν μὲν θεωρίᾳ, τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τοῦ ψεύδους, ἐν πρακτικῷ δὲ, τὸ καλὸν ἀπὸ τοῦ κακοῦ. εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, ὄργανον ἄρα τῆς φιλοσοφίας ὑποθώμεθα τὴν λογικήν. ἐπειδὴ πᾶν μέρος, τὴν αὐτὴν ὕλην ἔχει, καὶ τὸ αὐτὸ τέλος τῷ ὅλῳ. ἡ δὲ λογικὴ οὔτε τὴν αὐτὴν ὕλην ἔχει, οὔτε τὸ αὐτὸ τέλος τῇ φιλοσοφίᾳ. οὐκ ἔσται οὖν αὐτῆς μέρος. ὕλη γὰρ τῆς φιλοσοφίας, πράγματα, τέλος δὲ, ἡ πρὸς τὸν θεὸν ὁμοίωσις. τῆς δὲ λογικῆς, ὕλη μὲν αἱ φωναὶ, καὶ αἱ προτάσεις, τέλος δὲ, αἱ

ἀποδείξεις, καὶ τὰ συμπεράσματα. ἔτι, τὸ μέρος, συντιθέμενον μετὰ τῶν ἄλλων μερῶν συμπληροῖ τὸ ὅλον· ἀφαιρούμενον δὲ, κολοβοῖ. ἡ δὲ λογικὴ οὐδέτερον τούτων ἀπεργάζεται. οὐκ ἄρα μέρος, ἀλλ᾽ ὄργανον. καὶ ταῦτα μὲν, οἱ ἐκ τοῦ περιπάτου, οἷς οὐ χρὴ ἀντιλέγειν. Ὁ δὲ πλάτων, ὡς ἔφθην εἰπεῖν, καὶ μέρος αὐτῆς ἔλεγε, καὶ ὄργανον. καθάπερ γάρ, φησιν, ὁ ξέστης διπλοῦν, ὁ μὲν, μετρῶν, ὁ δὲ, μετρούμενος, καὶ ὁ μὲν μετρῶν, ὀργανόν ἐστι τῆς μετρήσεως, ὁ δὲ μετρούμενος, μέρος τοῦ ὅλου ὑγροῦ. ὡσαύτως καὶ ἡ λογικὴ, ἄνευ μὲν τῶν πραγμάτων οὖσα, ὀργανόν ἐστι τῆς φιλοσοφίας, συμβιβαζομένη δὲ τοῖς πράγμασι, μέρος ἐστὶ τῆς φιλοσοφίας.

ΣΧΟΛΙΑ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ.

κ Αθάπερ ἀρχόμενοι τῶν εἰσαγωγῶν, ἐλέγομεν τὰ πρὸς πᾶσαν φιλοσοφίαν συντείνοντα, ἔπειτα ἀφοριζόμεθα τὸν σκοπὸν τοῦ προκειμένου βιβλίου ἡμῖν, οὕτω καὶ νῦν ἀρχόμενοι, πρὸ τοῦ ἀριστοτελικοῦ συγγράμματος, εἴπωμεν τὰ πρὸς πᾶσαν συντείνοντα τὴν ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν, εἶθ᾽ οὕτω τὸν σκοπὸν τοῦ προκειμένου τῶν κατηγοριῶν βιβλίου διορισόμεθα. Ἔστι δὲ τὰ ὀφείλοντα προληφθῆναι κεφάλαια, δέκα. πρῶτον, κατὰ πόσους τρόπους ὀνομάζονται αἱ τῶν φιλοσόφων αἱρέσεις, ἵνα γνῶμεν καὶ ποίας αἱρέσεως ἦν ὁ φιλόσοφος. δεύτερον, περὶ τῆς διαιρέσεως τῶν ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων. τρίτον, πόθεν ἀρκτέον τῶν ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων. τέταρτον, τί τὸ τέλος τῆς ἀριστοτέλους φιλοσοφίας. πέμπτον, τίς ἡ ὁδὸς ἡ ἐπὶ τὸ τέλος ἄγουσα. ἕκτον, τί τὸ εἶδος τῆς ἀριστοτελικῆς ἀπαγγελίας. ἕβδομον, διὰ τί τὴν ἀσάφειαν ἐπετήδευσεν. ὄγδοον, ποῖον δεῖ εἶναι τὸν ἀκροατήν. ἔνατον, ποῖον δεῖ

εἶναι τὸν ἐξηγούμενον. δέκατον, πόσα δεῖ προλέγειν ἑκά-
στης ἀριστοτελικῆς πραγματείας κεφάλαια. τὰ μὲν οὖν
ὀφειλόμενα ζητεῖσθαι κεφάλαια, ταῦτα. Ζητητέον δὲ καὶ
τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ταῦτα μόνα ζητοῦμεν, καὶ οὔτε πλείονα,
οὔτε ἐλάττονα. τὴν δ' αἰτίαν σαφῶς ἂν μάθοιμεν, ἐκ δι-
αιρέσεως περιλαμβάνοντες τὸν λόγον. Ἰστέον τοίνυν ὅ-
τι αἱ τῶν φιλοσόφων αἱρέσεις λέγονται ἑπταχῶς. ἢ ἀπὸ
τοῦ αἱρεσιάρχου, ὡς οἱ πλατωνικοί, καὶ πυθαγόρειοι.
ἢ ἀπὸ τῆς αἱρεσιάρχου πατρίδος, ὡς οἱ ἀπὸ μὲν ἀριστίπ-
που, κυρηναϊκοί, ἀπὸ δὲ εὐκλείδου, μεγαρικοί, ἢ ἀπὸ τό-
που, ἐν ᾧ διέτριβον, ὡς ἀκαδημαϊκοί, ἀπὸ ξενοκράτους,
καὶ οἱ στωϊκοί, ἀπὸ ζήνωνος τοῦ κιτιέως. ἢ ἀπὸ τῆς ἐν
τῷ φιλοσοφεῖν κρίσεως, ὡς οἱ ἐφεκτικοὶ καλούμενοι.
ἢ ἀπὸ τοῦ εἴδους τῆς ζωῆς, ὡς οἱ κυνικοί, ὧν ἡγήσατο ἀντι-
σθένης. ἢ ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς φιλοσοφίας, ὡς ἡδονι-
κοὶ οἱ ἐπικούρειοι. ἢ ἀπὸ συμβεβηκότος, ὡς οἱ περιπατη-
τικοί, ἀπὸ ἀριστοτέλους. Ἐφεκτικοὶ μὲν οὖν ἐλέγοντο
διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Πύῤῥων ὁ τῆς αἱρέσεως ἡγησά-
μενος ἔλεγεν ἀκαταληψίαν εἶναι τοῖς οὖσι, τοιούτῳ χρώ-
μενος παραδείγματι. ὥσπερ, φησίν, εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν
δὶς ἐμβῆναι ἀμήχανον· φθάνει γὰρ παραῤῥεύσας πρὶν
δεύτερον εἰς αὐτὸν ἐμβαλεῖν· οὕτως οὐδὲ περὶ τῶν πραγ-
μάτων, ἔστι τί σαφῶς ἀποφήνασθαι, ῥευστῆς οὔσης καὶ αὐ-
τῆς τῆς φύσεως, καὶ ἐν τούτῳ τὸ εἶναι ἐχούσης, ἐν τῷ γίνε-
σθαι, καὶ ἀπογίνεσθαι. ὅθεν ἐρωτώμενοι, κατένευον μόνον,
ἀνένευον, οἰόμενοι φθάνειν ἀμειφθῆναι τὰ πράγματα,
πρὶν ἀποκρίνασθαι. Ὁ δὲ μαθητὴς αὐτοῦ ἡράκλειτος ἐπι-
τείνων τὸ ἄτοπον, ἔλεγεν ὅτι οὐδὲ ἅπαξ εἰς τὸν αὐτὸν πο-
ταμὸν ἐμβληθῆναι δυνατόν. πρὶν γὰρ ὅλον τὸ σῶμα κα-
ταδῦναι, πλεῖστον ὕδωρ φθάνει παραῤῥεῦσαν. οὕτω δὲ

ἔχειν καὶ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν. ἐν κινήσει γάρ, καὶ ῥοῇ, τὸ
εἶναι ἔχει ἅπαντα. διὸ καὶ ἐφεκτικοὶ ἐλέγοντο, παρὰ τὸ ἐ-
πέχειν τὰς περὶ τῶν πραγμάτων ἀποκρίσεις. Ὁ δὲ πλάτων
πολλοῖς λόγοις τὴν δόξαν ταύτην ἐλέγξας, μετὰ πολλά, καὶ
» τοῦτον αὐτοῖς ἐπιφέρει τὸν λόγον. ὦ ἄνθρωποι, οἱ λέγοντες ἀ-
» καταληψίαν εἶναι, κατελάβετε ὅτι ἔστιν ἀκαταληψία, ἢ
» οὔ; εἰ μὲν γὰρ κατελάβετε, ἔστι κατάληψις. εἰ δὲ οὐ κατελά-
» βετε, οὐκ ἔστιν ὑμῖν πιστεῦσαι, ὡς μὴ καταλαβοῦσιν ὅτι ἔστιν
ἀκαταληψία. Οἱ δὲ κυνικοὶ οὕτως ἐκαλοῦντο, διὰ τὸ
παῤῥησιαστικόν, καὶ διέλεγκτον. καὶ γὰρ τὸν κύνα φασὶν ἔ-
χειν τὶ φιλόσοφον, καὶ διακριτικόν. ὑλακτεῖ μὲν γὰρ
τοῖς ἀλλοτρίοις, προσσαίνει δὲ τοῖς οἰκείοις. οὕτω καὶ οὗτοι,
προσίεντο μέν, καὶ ἠσπάζοντο τὰς ἀρετάς, καὶ τοὺς κα-
τ' ἀρετὴν ζῶντας, ἐπήρχοντο δέ, καὶ ὑλάκτουν τοῖς πάθε-
σι, καὶ τοῖς κατὰ τὰ πάθη ζῶσι, κἂν βασιλεῖς εἶεν.
Οἱ δέ, ἡδονικοὶ ἐκαλοῦντο, διότι τέλος ἐτίθεντο τὴν ἡδο-
νήν· ἡδονὴν δέ, οὐ τὴν σωματικήν, ἀλλὰ τὸ γαληνόν, καὶ ἀ-
τάραχον τῆς ψυχῆς κατάστημα, τὸ ἑπόμενον τῇ κατ' ἀρε-
τὴν ζωῇ. κακῶς δὲ ἔλεγον οὗτοι, τὸ σύμπτωμα τῆς ἀρετῆς,
ἤτοι τὴν σκιάν, τέλος τιθέμενοι. Οἱ δὲ περιπατητικοί,
διὰ τοιαύτην αἰτίαν οὕτως ἐλέγοντο. πλάτων γὰρ γυμνα-
σίας ἕνεκεν περιπατῶν, ἐποιεῖτο τὰς πρὸς τοὺς ἑταίρους
συνουσίας, ὃν ὁ ἀριστοτέλης διαδεξάμενος, ἔσχε τὴν ἐκ τῆς ἐ-
νεργείας, ἤτοι τὴν τοῦ συμβεβηκότος ἐπωνυμίαν. φέρε τοί-
νυν καὶ τὴν διαίρεσιν τῶν ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων ποιη-
σώμεθα. ὧν τὰ μέν, ἐστὶ μερικά, ὡς ἐπιστολαί. τὰ δέ, καθό-
λου, οἷον ἡ φυσική, ἡ περὶ τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ ἄλλα. τὰ δέ,
μεταξύ, ὡς αἱ πολιτεῖαι, καὶ ἡ περὶ ζώων ἱστορία. τὰ μέν,
ὑπομνηματικά. τὰ δὲ συνταγματικά. τῶν ὑπομνηματι-
κῶν, τὰ μέν, μονοειδῆ, ὅσα περὶ ἑνὸς αὐτῷ θεωρήματος ἐ-

γράφει. τὰ δὲ, ποικίλα, ὅσα περὶ πλειόνων ἐσημειώσαντο. τῶν συνταγματικῶν, τὰ μὲν, αὐτοπρόσωπα, καὶ ἀκροαματικά. τὰ δὲ, διαλογικὰ, καὶ ἐξωτερικά. τῶν αὐτοπροσώπων, καὶ ἀκροαματικῶν, τὰ μὲν, θεωρητικά. τὰ δὲ, πρακτικά. τὰ δὲ, ὀργανικά, τῶν θεωρητικῶν, τὰ μὲν, φυσιολογικά. τὰ δὲ, μαθηματικά. τὰ δὲ, θεολογικά, τῶν πρακτικῶν, τὰ μὲν, ἠθικά. τὰ δὲ, οἰκονομικά. τὰ δὲ, πολιτικά. τῶν ὀργανικῶν, τὰ μὲν, εἰς τὰ πρὸ τῆς μεθόδου, τὰ δὲ, περὶ αὐτῆς τῆς μεθόδου, τὰ δὲ, περὶ τῶν ἄλλως εἰς τὴν μέθοδον συντελοῦντα. Μερικὰ μὲν οὖν ἐστιν, ὅσα πρός τινα ἰδία γέγραπται, ὡς ἐπιστολαὶ, ἢ ὅσα ἐρωτηθεὶς ὑπὸ ἀλεξάνδρου τοῦ μακεδόνος, περί τε βασιλείας, καὶ ὅπως δεῖ τὰς ἀποικίας ποιεῖσθαι, γέγραφηκε. Καθόλου δὲ, ὡς αἱ φυσικαὶ πραγματεῖαι, καὶ αἱ περὶ ψυχῆς, ἢ ὡς τὰ περὶ γενέσεως, καὶ φθορᾶς. περὶ καθολικῶν γὰρ διαλαμβάνει ἐν τοῖς τοιούτοις πραγμάτων. μεταξὺ δὲ, ὡς αἱ πολιτεῖαι, καὶ αἱ περὶ γενέσεως ζώων. ἡ μὲν γὰρ περὶ ζώων, ἔχει τὸ καθόλου. ἡ δὲ οὐ περὶ πάσης ἁπλῶς γενέσεως, τὸ μερικὸν ἔχει. Ὑπομνηματικὰ δὲ ἐκεῖνα καλοῦσιν, ὅσα πρὸς οἰκείαν ἀπεσημειοῦντο ὑπόμνησιν. εἰώθεισαν γὰρ οἱ παλαιοὶ, τὰ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀναγινώσκοντες συγγράμματα, ἀποσημειοῦσθαι αὐτῶν τὰς περὶ ἑκάστου πράγματος δόξας, καὶ τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ τούτων κατασκευαστικά. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τὰ αὐτοῖς πολλάκις δοκοῦντα, ἀπεσημειοῦντο μνήμης ἕνεκα, ἵνα εἴποτε μέλλοιεν συγγράφειν περί τινος, ἔχοιεν ἐξ ἑτοίμου τὰς τῶν παλαιοτέρων περὶ τοῦ προκειμένου δόξας, ὡς ὕλην τῶν οἰκείων συγγραμμάτων. Τῶν δὲ ὑπομνηματικῶν, τὰ μὲν, μονοειδῆ ἔλεγον, ἐν οἷς περὶ ἑνὸς μόνου πράγματος ἀπεσημειοῦντο. οἷον, περὶ ψυχῆς, ἢ οὐρανοῦ, ἢ τινὸς ἄλλου. τὰ δὲ, ποικίλα, ἐν οἷς περὶ πλειόνων ἀπεσημειοῦντο πραγ-

ματων. Συνταγματικὰ δὲ λέγουσιν, ὅσα καὶ φράσιν ἔχει πρέπουσαν συντάγματι, καὶ τὴν τῶν κεφαλαίων σύντακτον διαίρεσιν. τῶν δὲ συνταγμάτων, τὰ μὲν, διαλογικά. τὰ δὲ, αὐτοπρόσωπα. αὐτοπρόσωπα μὲν, ἐν οἷς ἐξ οἰκείου προσώπου τὴν διδασκαλίαν ἐποιεῖτο, ἅπερ καὶ ἀκροαματικὰ καλοῦσι, διὰ τὸ πρὸς γνησίους ἀκροατὰς ποιεῖσθαι τὸν λόγον. διαλογικὰ δὲ, ὅσα μὴ ἐξ οἰκείου προσώπου συνέγραφεν, ἀλλ' ὥσπερ ὁ πλάτων ὑποκρινόμενος ἑτέρων πρόσωπα, ἅπερ καὶ ἐξωτερικὰ ἐκάλουν, διὰ τὸ, πρὸς τὴν τῶν πολλῶν γεγράφθαι ὠφέλειαν. διαφέρει δὲ πλεῖστον τὰ διαλογικὰ, τῶν αὐτοπροσώπων. ἐν μὲν γὰρ τοῖς αὐτοπροσώποις, ἅτε πρὸς γνησίους ἀκροατὰς τὸν λόγον ποιούμενος. τὰ δοκοῦντά τε αὐτῷ λέγει, καὶ δι' ἐπιχειρημάτων ἀκριβεστάτων, καὶ οἷς οὐχ οἷοί τέ εἰσιν οἱ πολλοὶ παρακολουθῆσαι. ἐν δὲ τοῖς διαλογικοῖς, ἅτε πρὸς κοινὴν καὶ τὴν τῶν πολλῶν ὠφέλειαν γεγραμμένοις, τὰ δοκοῦντα αὐτῷ λέγει, ἀλλ' οὐ δι' ἀποδεικτικῶν ἐπιχειρημάτων, ἀλλὰ δι' ἁπλουστέρων, καὶ οἷς οἷοί τέ εἰσιν οἱ πολλοὶ παρακολουθεῖν. Διαιροῦνται δὲ τὰ αὐτοπρόσωπα, εἴς τε τὰ θεωρητικὰ, καὶ πρακτικὰ, καὶ ὀργανικὰ, ὅτι καὶ ἡ φιλοσοφία εἰς δύο ταῦτα διῄρηται, εἴς τε τὸ θεωρητικὸν, καὶ τὸ πρακτικόν. καὶ θεωρητικὰ μέν ἐστιν, ἐν οἷς ἐπισκέπτεται περὶ τῆς ἀληθείας, καὶ τοῦ ψεύδους. πρακτικὰ δὲ, ἐν οἷς ἐπισκοπεῖ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τοῦ κακοῦ. ἐπεὶ δὲ πολλή τις ἐστὶν ἀμφισβήτησις τοῖς ἀνθρώποις περί τε τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τοῦ καλοῦ, καὶ τῆς ἀληθείας, καὶ τοῦ ψεύδους, καὶ ἄλλοι ἄλλο οἴονται ἀγαθὸν, καὶ κακὸν, καὶ ἀληθές τε, καὶ ψευδὲς εἶναι, ἐδέησεν αὐτῷ ὀργάνου διακριτικοῦ τούτων ἡμῖν παραδοῦναι, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις. ἡ δὲ ἀπόδειξις, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ συλλογισμὸς ἀποδεικτικός. ὡς γὰρ ὁ τέκτων τῷ

στάθμῃ κέχρηται ὀργάνῳ πρὸς διάκρισιν τῶν τε καμπύλων, καὶ τῶν ὀρθῶν ξύλων, ὁμοίως καὶ ὁ οἰκοδόμος, τῷ καθέτῳ διακρινούσῃ τούς τε ὀρθοὺς, καὶ τοὺς μὴ τοιούτους τῶν τοίχων. οὕτω καὶ οἱ φιλόσοφοι, τὴν ἀπόδειξιν ἔχουσι κανόνα ἄπταιστον τῆς τῶν ὄντων διακρίσεως. Διαιροῦσι δὲ τὰ θεωρητικὰ, εἴς τε τὰ φυσιολογικὰ, καὶ μαθηματικὰ, καὶ θεολογικά. καὶ θεολογικὰ μὲν εἰσι, τὰ μετὰ φυσικὴν πραγματείαν αὐτῷ γεγραμμένα, ἅπερ οὕτω μετὰ τὰ φυσικὰ προσηγόρευσε. τὰ γὰρ ὑπὲρ φύσιν πάντα, θεολογίας διδάσκειν ἴδιον. φυσικὰ δὲ, ὡς αὐταὶ αἱ φυσικαὶ καλούμεναι. τά τε περὶ γενέσεως, καὶ φθορᾶς, καὶ τὰ παραπλήσια. μαθηματικὰ δὲ, τὰ μέσα τούτων ὄντα, καὶ κατά τι μὲν χωριστὰ τῆς ὕλης, κατά τι δὲ ἀχώριστα. ἔγραψε γὰρ καὶ γραμμάς τινάς. τὰ δὲ πρακτικὰ, εἴς τε τὰ ἠθικὰ, ἔχει γὰρ ἠθικὴν πραγματείαν, καὶ εἰς τὰ οἰκονομικὰ, καὶ πολιτικά. Τῶν δ᾽ ὀργανικῶν, τὰ μὲν, εἰσι περὶ τῶν ἀρχῶν τῶν μεθόδων, ὡς αἱ κατηγορίαι, καὶ τὸ περὶ ἑρμηνείας, καὶ οἱ δύο λόγοι τῶν πρώτων ἀναλυτικῶν. τὰ δὲ, περὶ αὐτῆς τῆς μεθόδου, ὡς τὰ ὕστερα ἀναλυτικὰ, ἐν οἷς περὶ ἀποδείξεως διδάσκει. οἱ δὲ τόποι, καὶ οἱ σοφιστικοὶ ἔλεγχοι, καὶ αἱ ῥητορικαὶ τέχναι, καὶ ὥς τινες, τὰ περὶ τῆς ποιητικῆς, αὐτόθεν μὲν εἰς τὴν μέθοδον οὐ συμβάλλονται. ἄλλως δὲ καὶ αὐτὰ συνεργοῦσιν εἰς τὴν ἀπόδειξιν, τὰς μεθόδους ἡμᾶς, καθ᾽ ἃς οἱ παραλογισμοὶ γίνονται, διδάσκοντες. Τρίτον ἦν ἐφεξῆς κεφάλαιον, τὸ πόθεν δεῖ ἄρχεσθαι τῶν ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων. Βόηθος μὲν οὖν φησι, σιδώνιος, δεῖν ἀπὸ τῆς φυσικῆς ἄρχεσθαι πραγματείας, ἅτε ἡμῖν συνηθεστέρας, καὶ γνωρίμου. δεῖ δὲ ἀεὶ ἀπὸ τῶν σαφεστέρων ἄρχεσθαι, καὶ γνωρίμων. ὁ δὲ τούτου διδάσκαλος Ἀνδρόνικος ὁ ῥόδιος, ἀκριβέστερον ἐξετάζων,

ἔλεγε χρῆναι πρότερον ἀπὸ τῆς λογικῆς ἄρχεσθαι, ἥτις περὶ τὴν ἀπόδειξιν καταγίνεται. ἐπειδὴ οὖν ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς πραγματείαις ὁ φιλόσοφος κέχρηται τῇ ἀποδεικτικῇ μεθόδῳ, δέον ἡμᾶς πρότερον ταύτην κατορθῶσαι, ἵνα εὐχερῶς παρακολουθήσωμεν τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ συγγράμμασι. Φασὶ δέ τινες ἀπὸ τῆς ἠθικῆς δεῖν ἄρχεσθαι. πρότερον γὰρ δεῖ τὰ ἤθη κατακοσμεῖν, καὶ οὕτως ἐπὶ τὰς ἄλλας ἰέναι πραγματείας, ἵνα μὴ τεθολωμένον ὑπὸ τῶν παθῶν τὸν λογισμὸν ἔχοντες, τὰς περὶ τῶν πραγμάτων κρίσεις μὴ ἀκριβεῖς φέρωμεν. εἰ δέ τινες λέγοιεν μᾶλλον ἀπὸ τῆς λογικῆς, ἵνα μετὰ ἀποδείξεως εἰδείημεν τὰ ἄγοντα ἡμᾶς ἐπὶ τὰς ἀρχάς, καὶ ποία ἐστὶν ἡ οὕτως ἀρετή, φαμὲν ὅτι πρῶτον μὲν, ὀρθοδοξαστικῶς εἰδέναι τοῦτο ὀφείλομεν, εἶτα ὕστερον, καὶ ἀποδεικτικῶς. ὥστε κἂν ταῖς ἀποδείξεσι μὴ παρακολουθῶμεν, δεῖ πρότερον αὐτὰ τῆς ἠθικῆς τὰ ἀποτελέσματα μαθόντας, ὀρθοδοξαστικῶς κατ᾽ αὐτὰ ζῆν. εἶθ᾽ ὕστερον, ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἐπιβάλλειν μεθόδοις. Τί δὲ τὸ τέλος ἐστὶ τῆς ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας; φαμὲν ὅτι, γνῶναι τὴν πάντων ἀρχήν, τὴν τῶν πάντων δημιουργὸν αἰτίαν, τὴν ἀεὶ, καὶ ὡσαύτως ἔχουσαν. ἀποδείκνυσι γὰρ πάντων ἀρχὴν, καὶ ἀσώματον, ἐξ ἐκείνης δὲ τὰ πάντα παράγεσθαι. Τίνα δὲ τὰ ἄγοντα ἡμᾶς εἰς τοῦτο τὸ τέλος; φαμὲν ὅτι, ἡ διδασκαλία τῶν ἐν χρόνῳ, καὶ μεταβολῇ ὑπαρχόντων. τοιαῦτα δέ ἐστι τὰ ἐν γενέσει, καὶ φθορᾷ. ἀπὸ γὰρ τούτων, διὰ μέσων τῶν μαθηματικῶν, ἀνάγομεν ἑαυτοὺς ἐπὶ τὰ ἀεὶ, καὶ ὡσαύτως ἔχοντα. τοιαῦτα δέ ἐστι τὰ οὐράνια. καὶ οὕτω μετὰ τὰς ἀσωμάτους οὐσίας, ἐπὶ τὴν πρώτην πάντων αἰτίαν. πάσης γὰρ κινήσεως, ἢ κατ᾽ οὐσίαν οὔσης, ἢ κατὰ ποσὸν, ἢ κατὰ ποιὸν, ἢ κατὰ τόπον, τὰ μὲν ἐν γενέσει, καὶ φθορᾷ κατὰ πᾶσαν κίνησιν κινοῦν-

ται.

ται. τὰ δὲ οὐράνια, κατὰ μόνην τὴν κατὰ τόπον. διὸ χρὴ
εὐτάκτως ὁδεύειν ἀπὸ τῶν πολυτρόπως κινουμένων, ἐπὶ
τὰ κατὰ μίαν, καὶ μόνην κίνησιν κινούμενα· καὶ οὕτως ἐπὶ
τὴν ἀκίνητον, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχουσαν ἀρχὴν, καὶ μὴ κα-
τὰ τὸν χρησμὸν, ὑπερβάθμιον πόδα πέμπειν. εἰ γὰρ ἀθρό-
ως βουληθείημεν ἐκ τῶν σωμάτων τῇ πρώτῃ τῶν πάντων
ἀρχῇ προσβαλεῖν, νοήσαιμεν ἂν κἀκείνην σῶμα εἶναι, καὶ
ἐσχηματίσθαι. διό φησιν ὁ πλωτῖνος, παραδοτέον τοῖς
» νέοις τὰ μαθήματα, πρὸς συνεθισμὸν τῆς ἀσωμάτου φύ-
» σεως. Τὸ δὲ εἶδος τῶν ἀριστοτέλους συγγραμμάτων,
πανταχοῦ ἀκριβὲς κατὰ τὴν φράσιν. ἐκφεύγει γὰρ ἀεὶ ὁ
φιλόσοφος τὰς ῥυτορικὰς κομψείας, καὶ μόνου γίνεται, τοῦ
τὴν τῶν πραγμάτων παραστῆσαι φύσιν, πολλαχοῦ τε συ-
νεσφιγμένον, καὶ ἀσαφῶς πεφρασμένον, οὐ διὰ τὴν φύ-
σιν τοῦ γράψαντος, ἀλλ' ἑκουσίως τοῦτο πεποίηκεν. ἀ-
μέλει τοὺς τόπους σαφῶς διηγήσατο, καὶ τὰ μετέωρα, καὶ
ἕτερα. Ἐπετήδευσε τοίνυν τὴν ἀσάφειαν, διὰ τοὺς ἀνα-
γινώσκοντας, ἵνα εὐφυεστέρους ἀποτελέσῃ, εἰς τὸ συντε-
ταγμένως τῶν λεγομένων ἀκούειν, καὶ ἵνα τοὺς ῥαθύμους ἀ-
κροατὰς ἀποστρέψῃ ἐκ προοιμίων. οἱ γὰρ γνήσιοι ἀκροα-
ταὶ, ὅσῳ ἀσαφῆ ἐστι τὰ λεγόμενα, τοσούτῳ σπουδάζουσι
μᾶλλον καταγωνίσασθαι, καὶ τοῦ βάθους ἐφικέσθαι. ὥσπερ δὲ
οὖν παραπετάσματι τῇ ἀσαφείᾳ ἐχρήσατο, διὰ τοὺς βε-
βήλους, ἀμφιεννὺς τῶν πραγμάτων τὸ σεμνὸν τῇ ἀσαφείᾳ.
Ὁ δὲ ἀκροατὴς, ὀφείλει ὑπάρχειν δίκαιος. εὐφυὴς τὴν διά-
νοιαν. σπουδαῖος περὶ τοὺς λόγους. τὸ ἦθος, μέτριος. ἐν πᾶ-
σι κεκοσμῆσθαι. Ὁ δὲ τούτων ἐξηγούμενος, ὀφείλει μήτε
κατ' εὔνοιαν ἐπιχειρεῖν τὰ κακῶς λεγόμενα συνιστᾶν, καὶ
ὡς ἀπὸ τρίποδος ταῦτα δέχεσθαι, μήτε τὰ καλὰ, κα-
κοτρόπως δέχεσθαι κατὰ ἀπέχθειαν, ἀλλὰ κριτὴς

ἀπαθὴς τῶν λεγομένων ὑπάρχειν. καὶ πρῶτα μὲν, τὴν διάνοιαν τοῦ ἀρχαίου σαφηνίζειν, καὶ ἑρμηνεύειν τὰ αὐτῷ δοκοῦντα. ἔπειτα, τὴν παρ᾽ ἑαυτῷ ἐπιφέρειν κρίσιν. Πασῶν δὲ τῶν ἀριστοτέλους πραγματειῶν, τὰ προλέγεσθαι ὀφείλοντα, εἰσὶ ταυτὶ κεφάλαια· ὁ σκοπὸς, τὸ χρήσιμον, αἰτία τῆς ἐπιγραφῆς, εἰ γνήσιον τοῦ φιλοσόφου τὸ βιβλίον, ἀναγνώσεως τάξις, καὶ διαίρεσις. Καὶ ὁ μὲν σκοπὸς, ἐξαποκαλύπτει τῆς πραγματείας τὴν φύσιν, καὶ ὥσπερ ἕξιν τῷ ἀναγινώσκοντι παρέχει πῶς νοεῖν ἕκαστον δεῖ. παρασκευάζει γὰρ ἕκαστον τῶν λεγομένων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ συγγράμματος ἀπευθύνειν. ὁ γὰρ τὸν σκοπὸν ἀγνοῶν ἔοικε τυφλῷ, οὐκ εἰδότι ὅπη φέρεται. καὶ μάτην πάντα νομίσει τὰ πρὸς τὸν σκοπὸν τείνοντα ὑπὸ τοῦ ἀρχαίου λέγεσθαι. Τὸ δὲ χρήσιμον, σπουδὴν καὶ προθυμίαν τῷ ἀκροατῇ ἐντίθησι, δεῖ γὰρ τὸν μέλλοντά τινος ἄρχεσθαι, μανθάνειν πρότερον τὸ αὐτὸ ἐκείνου χρήσιμον, εἰς τί αὐτῷ λυσιτελήσει. Τὴν δὲ αἰτίαν τῆς ἐπιγραφῆς, ἐπειδὴ ἐπί τινων συγγραμμάτων ἐστὶν ὅτε ἀδήλου τῆς ἐπιγραφῆς οὔσης, ἁμαρτάνομεν τοῦ σκοποῦ, χρὴ ζητεῖν δι᾽ ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπιγέγραπται, ὡς ἐν ταῖς κατηγορίαις, καὶ ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας, καὶ ἐν ἄλλοις. ἐν γὰρ τῷ περὶ οὐρανοῦ, ἢ ἐν τῷ περὶ ψυχῆς, οὐ δεῖ τὴν αἰτίαν τῆς ἐπιγραφῆς ζητεῖν, αὐτόθεν γὰρ τὸ σαφὲς ἔχει. Ζητοῦμεν δὲ καὶ εἰ γνήσιον τοῦ φιλοσόφου τὸ βιβλίον. τρεῖς γὰρ ἀφορμαὶ γεγόνασι τοῦ νοθεύεσθαι τὰ συγγράμματα τοῦ ἀριστοτέλους. μία μὲν, ἡ ὁμωνυμία. γεγόνασι γὰρ καὶ ἕτεροι ἀριστοτέλεις, ὧν τὰ συγγράμματα διὰ τὴν ὁμωνυμίαν, τινὲς ἐνόμισαν ἀριστοτέλους, δευτέρα δὲ, ἡ τῶν συγγραμμάτων ὁμωνυμία. οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ, εὔδημος, καὶ φανίας, καὶ θεόφραστος, κατὰ ζῆλον τοῦ διδασκάλου, γεγράφηκασι κατηγορίας,

καὶ περὶ ἑρμηνείας, καὶ ἀναλυτικῶν. ἡ δὲ τρίτη, τοιαύτη ἐστί. Πτολεμαῖον τὸν φιλάδελφον, πάνυ ἐσπουδακέναι φασὶ περὶ τὰ ἀριστοτελικὰ συγγράμματα, ὡς καὶ περὶ τὰ λοιπά, καὶ χρήματα διδόναι τοῖς προσφέρουσιν αὐτῷ βίβλους τοῦ φιλοσόφου. ὅθεν τινὲς χρηματίσασθαι βουλόμενοι, ἐπιγράφοντες συγγράμματα, τῷ τοῦ φιλοσόφου ὀνόματι προσῆγον. ἀμέλει, φασὶν ἐν τῇ μεγάλῃ βιβλιοθήκῃ, εὑρῆσθαι ἀναλυτικῶν μὲν, τεσσαράκοντα βίβλους, κατηγοριῶν δὲ, δύο. ἐκρίθη δὲ ὑπὸ τῶν ἐξηγητῶν, κατηγοριῶν μὲν, τοῦτο εἶναι γνήσιον τοῦ ἀριστοτέλους, ἀναλυτικῶν δὲ, τέσσαρα. ἐκρίθη δὲ ἔκ τε τῶν νοημάτων, καὶ τῆς φράσεως, καὶ τῷ ἀεὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πραγματείαις μεμνῆσθαι τούτου τοῦ βιβλίου τὸν φιλόσοφον. Τάξιν δὲ ζητοῦμεν ἀναγνώσεως, ἵνα μὴ τοῖς μείζοσι πρῶτον ἐγχωρῶμεν, καὶ ὧν εἰς τὴν γνῶσιν ἕτερα ὀφείλει προλαμβάνεσθαι, ἀγνοοῦντες τὰ ἡμῖν πρώτως γινώσκεσθαι ὀφείλοντα. Τὴν δὲ εἰς τὰ μόρια διαίρεσιν, διότι δεῖ τὸν ἀκριβῶς βουλόμενον τὴν τοῦ ὅλου φύσιν μαθεῖν, τὰ τούτου μέρη ἀκριβῶς ἐπισκέφθαι. οἷον, ὁ τὸν ἄνθρωπον ἀκριβῶς εἰδέναι βουλόμενος, ὀφείλει τούτου κεφαλὴν, καὶ πόδας, καὶ χεῖρας, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως εἰδέναι μέρη. οὕτως οὖν καὶ ἑκάστου συγγράμματος, δεῖ τὰ μέρη πρότερον εἰδέναι εἰς πόσα, καὶ ποῖα διαιρεῖται. Εἰδέναι δὲ χρὴ, ὅτι οὐ πανταχῆ ταῦτα πάντα χρὴ ζητεῖν, ἀλλ᾽ ἐν οἷς τὸ σαφὲς ἀποκέκρυπται. πολλάκις σὺν τῷ σκοπῷ συναναφαίνεται καὶ τὸ χρήσιμον. οἷον, ἐν μὲν τῇ περὶ οὐρανοῦ, ἐν δὲ τῇ περὶ ψυχῆς, δῆλος καὶ ὁ σκοπὸς, καὶ τὸ χρήσιμον, καὶ ἡ ἐπιγραφή. ἐν μέντοι γε τοῖς τόποις, οὐδὲ ἓν τούτων δῆλον. ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦ σκοποῦ γνωσθέντος, εὐθὺς καὶ τὸ χρήσιμον συναναφαίνεται. σκοπὸς μὲν γὰρ αὐτῷ ἐν τοῖς τόποις, τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον

ἡμῖν παραδοῦναι. ἔστι γὰρ ἡ διαλεκτική, ὡς αὐτὸς ὁρίζεται,
» μέθοδος περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος προβλήματος συλ-
» λογίζεσθαι ἐξ ἐνδόξων. εἰ δὲ περὶ παντὸς τοῦ προτεθέν-
τος, προτείνονται δὲ ἡμῖν οὐ μόνον τὰ ἀληθῆ, ἀλλὰ καὶ ψευ-
δῆ, ποῖον τὸ χρήσιμον ἐνταῦθα, τὸ γνῶναι μέθοδον, δι᾽ ἧς
καὶ τὰ ψευδῆ συλλογισόμεθα; αὐτὸς οὖν προϊὼν, τὸ χρήσι-
μον ἡμῖν ἐκκαλύπτει, λέγων τὴν πραγματείαν χρησίμην
» εἶναι πρὸς τρία. πρὸς γυμνασίαν. πρὸς τὰς ἐντεύξεις.
» πρὸς τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας. ἐν μέντοιγε ταῖς
κατηγορίαις, καὶ ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας, ἅμα τῷ σκοπῷ, τὸ
χρήσιμον συναναφαίνεται, ὡς ἑξῆς δείξομεν. καὶ ταῦτα
μὲν οὖν περὶ τῆς ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας πάσης εἰρή-
σθω. Εἴπωμεν δὲ καὶ περὶ τοῦ προκειμένου τῶν κατη-
γοριῶν βιβλίου, τίς τε ὁ σκοπὸς, καὶ τὸ χρήσιμον, καὶ ἡ αἰ-
τία τῆς ἐπιγραφῆς, καὶ ἡ τάξις τῆς ἀναγνώσεως. εἰ γνή-
σιον τοῦ φιλοσόφου τὸ βιβλίον. ἡ εἰς τὰ κεφάλαια διαίρε-
σις. ταῦτα γὰρ ὡς εἴρηται, δεῖ προλέγειν ἑκάστης ἀριστοτε-
λικῆς πραγματείας. Τινὲς δὲ περὶ τοῦ σκοποῦ τῶν κα-
τηγοριῶν διηνέχθησαν. καὶ οἱ μὲν, εἰρήκασι περὶ φωνῶν
μόνων εἶναι τὸν σκοπὸν, οἷος ἐγένετο ὁ ἀλέξανδρος, ἐκ τῶν
ἀριστοτελικῶν ῥησειδίων πλανηθέντες τῶν λεγόντων.
» Τῶν λεγομένων τὰ μὲν, κατὰ συμπλοκὴν λέγεται. τὰ
» δὲ, ἄνευ συμπλοκῆς. εἰ δὲ τὰ λεγόμενα φωναὶ, δῆλον ὅτι
περὶ φωνῶν αὐτῷ ἐστιν ὁ σκοπός. Οἱ δὲ περὶ πραγμάτων
μόνον οἰηθέντες εἶναι τὸν σκοπὸν, οἷος ἐγένετο ὁ Εὐστάθιος,
φασὶν ὅτι περὶ πραγμάτων ποιεῖται τὴν διαίρεσιν ὁ φιλό-
» σοφος, λέγων, Τῶν ὄντων, τὰ μὲν, καθ᾽ ὑποκειμένου λέ-
» γεται. εἰ δὲ τὰ ὄντα φασὶ πράγματά εἰσι, περὶ πραγμά-
των ἄρα αὐτῷ ὁ σκοπός. Οἱ δὲ περὶ νοημάτων μόνων νο-
μίσαντες διαλέγεσθαι τὸν φιλόσοφον, οἷος ἐγένετο ὁ πορ-

φύριος, φασὶν ὅτι περὶ τῶν δέκα γενῶν ἐστὶν ὁ λόγος. ταῦτα δὲ ἐπὶ τοῖς πολλοῖς θεωροῦνται, καὶ εἰσὶν ὑστερογενῆ, ἅτινά ἐστιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διανοίᾳ. περὶ νοημάτων ἄρα ἐν τούτοις τῷ ἀριστοτέλει ὁ λόγος. ἐπλανήθη δὲ καὶ οὗτος, ἐκ τῶν πρὸς
,, τὸ τέλος λέξεων τοῦ ἀριστοτέλους λέγοντος, ὑπὲρ μὲν
,, οὖν τῶν προτεθέντων γενῶν, ἱκανὰ τὰ εἰρημένα. γένη δὲ πανταχοῦ ὁ ἀριστοτέλης τὰ ἐπὶ τοῖς πολλοῖς, καὶ ἐννοηματικὰ λέγει. Οἱ δὲ ἀκριβέστερον λέγοντες, ὧν εἷς ἐστι καὶ Ἰάμβλιχος, φασὶν, ὡς οὔτε περὶ νοημάτων μόνων ἐστὶν αὐτῷ ὁ λόγος, οὔτε περὶ φωνῶν μόνων, οὔτε περὶ πραγμάτων μόνων, ἀλλ' ἔστιν ὁ σκοπὸς τῶν κατηγοριῶν, περὶ φωνῶν σημαινουσῶν πράγματα, διὰ μέσων νοημάτων. ὅτι δὲ οὐ καλῶς οἱ πρότερον διωρίσαντο, μάθοιμεν ἂν οὕτω. λεγέτωσαν γὰρ οἱ περὶ πραγμάτων αὐτὸν λέγοντες διαλαμβάνειν. ἐπειδὴ τῶν πραγμάτων τὰ μὲν, ἐν ψιλῇ ἐπινοίᾳ κεῖται, ὡς κένταυρος, καὶ τραγέλαφος, τὰ δὲ, ὑφεστῶτα, περὶ ποίων αὐτῷ ὁ λόγος; δῆλον ὅτι φήσουσι περὶ τῶν ὑφεστώτων. πότερον οὖν ἔννοιαν τούτων; λαβὼν, οὕτως ἡμᾶς διὰ τῶν φωνῶν διδάσκει περὶ τούτων πάντως δήπου συμφήσουσιν, ἀδύνατον γὰρ σημαίνεσθαι τὰ πράγματα μὴ ὑπὸ φωνῶν, διὰ μέσων νοημάτων. οὐκοῦν καὶ περὶ πάντων διαλέξεται. Λεγέτωσαν δὲ καὶ οἱ περὶ φωνῶν μόνων, ἢ νοημάτων, μόνων λέγοντες αὐτὸν διαλαμβάνειν. ἐπειδὴ αἱ φωναὶ, καὶ τὰ νοήματα, τὰ μὲν εἰσὶ σημαντικά τινῶν, τὰ δὲ μέχρι τῆς φωνῆς, καὶ τῆς ἐπινοίας τὸ εἶναι ἔχει, περὶ ποίων αὐτὸν φήσετε διαλαμβάνειν; ἐροῦσι δηλαδὴ, περὶ τῶν σημαινουσῶν πράγματα. περὶ γὰρ τῶν ἀσήμων ἢ φωνῶν, ἢ νοημάτων, οὐδεὶς λόγος τοῖς φιλοσόφοις. οὐκοῦν διαλαμβάνων περὶ φωνῶν σημαινουσῶν πράγματα, καὶ αὐτῶν ἅπτεται τῶν πραγμάτων, διὰ μέσων τῶν νοημάτων. καὶ περὶ νοημάτων

ποιούμενος τὸν λόγον σημαινόντων πράγματα, διαλήξεται περὶ αὐτῶν διὰ φωνῶν τῶν ἑρμηνευουσῶν τὰ νοήματα. εἰ μὲν γὰρ γυμναὶ σωμάτων ἦσαν αἱ ψυχαί, γυμνοῖς ἂν προσέβαλον ἑαυτὰς τοῖς νοήμασι. νῦν δὲ τοῖς σώμασιν ἐγκαθειργμέναι, οὐκ ἄλλως, ἢ διὰ τῶν φωνῶν δύνανται σημαίνειν ἀλλήλαις τὰ ἴδια νοήματα. ἐπειδὴ δὲ τῶν πραγμάτων, τὰ μέν, ἐστὶν ἁπλᾶ: τὰ δέ, σύνθετα, ἁπλοῦν μὲν πρᾶγμα σωκράτης, σύνθετον δέ, σωκράτης περιπατῶν, ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν νοημάτων, καὶ τῶν φωνῶν, τὰ μέν, ἐστὶν ἁπλᾶ, τὰ δέ, σύνθετα. ἁπλῆ μὲν γὰρ φωνή, σωκράτης ἁπλῶς, καὶ νόημα τὸ περὶ σωκράτους ἁπλοῦν. σύνθετος δὲ φωνή, ἡ λέγουσα, σωκράτης τρέχει, καὶ νόημα σύνθετον, περὶ σωκράτους τρέχοντος, πότερον, περὶ τῶν ἁπλῶν ἐνταῦθα διαλαμβάνει πραγμάτων, καὶ φωνῶν, ἢ περὶ τῶν συνθέτων; καὶ λέγομεν ὅτι περὶ τῶν ἁπλῶν. διὸ καὶ τῶν ἀκριβῶς τὸν τῶν κατηγοριῶν σκοπὸν ὁρίζοντες, φαμὲν ὅτι διαλαμβάνει ἐνταῦθα περὶ ἁπλῶν φωνῶν, σημαινουσῶν ἁπλᾶ πράγματα διὰ μέσων ἁπλῶν νοημάτων. ἵνα δὲ σαφέστερον γένηται τὸ λεγόμενον, προσλάβωμεν τινὰ συντελοῦντα ἡμῖν εἰς σαφῆ τῶν λεχθησομένων παράστασιν. Ἐπειδὴ γὰρ τῆς φιλοσοφίας, ὡς ἔφαμεν, τὸ μέν, θεωρητικόν, τὸ δέ, πρακτικόν, τοῦ μὲν θεωρητικοῦ, τέλος ἐστὶ τῆς ἀληθείας ἡ γνῶσις, τοῦ δὲ πρακτικοῦ, ἡ τοῦ ἀγαθοῦ τεῦξις, ἀμφοτέροις δὲ παρυφίστανται τὰ ἐναντία. τῇ μὲν ἀληθείᾳ, τὸ ψεῦδος. τῷ δὲ ἀγαθῷ, τὸ κακόν, ἡ δὲ ἡμετέρα ψυχή, ἅτε δὴ ἀτελὴς οὖσα, αἱρεῖται πολλάκις, ἀντὶ μὲν τῆς ἀληθείας τὸ ψεῦδος, οἰομένη αὐτὸ ἀληθὲς εἶναι. ἀντὶ δὲ ἀγαθοῦ, τὸ κακόν, οἰομένη αὐτὸ εἶναι ἀγαθόν. ἐδέησεν οὖν τοῖς φιλοσόφοις ὀργάνου τινὸς διακρίνοντος τὴν μὲν ἀλήθειαν, ἀπὸ τοῦ ψεύδους, τὸ

δὲ ἀγαθὸν, ἀπὸ τοῦ κακοῦ. τί δέ ἐστι τοῦτο; ἡ ἀπόδειξις. ὃ γὰρ ἂν ἀποδειχθῇ ἀγαθὸν, τοῦτο ἐξ ἀνάγκης ἀγαθόν ἐστι. καὶ ὃ ἂν ἀποδειχθῇ κακὸν, τοῦτο ἀναγκαίως κακόν ἐστιν. ὁμοίως καὶ τὸ ἀληθὲς, καὶ τὸ ψεῦδος. ὃν γὰρ τρόπον ὁ τέκτων τῷ κανόνι, καὶ ὁ οἰκοδόμος τῇ καθέτῳ πρὸς διάκρισιν τῶν ὀρθῶν, καὶ μὴ τοιούτων χρῶνται, οὕτω καὶ ὁ φιλόσοφος τῇ ἀποδείξει κέχρηται πρὸς διάκρισιν τῆς ἀληθείας, καὶ τοῦ ψεύδου, καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τοῦ κακοῦ. ἡ δὲ ἀπόδειξις, συλλογισμός ἐστιν ἐπιστημονικός. ἐπὶ πλέον γὰρ τοῦ ἐπιστημονικοῦ συλλογισμοῦ, ὁ ἁπλῶς συλλογισμός. τῷ γὰρ ἁπλῶς συλλογισμῷ προσελθοῦσα ὕλη ἄπταιστος, καὶ ἀραρυῖα ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ, καὶ ὡσαύτως ἔχουσα, τὸν ἀποδεικτικὸν ποιεῖ συλλογισμόν. ἀλλ' ἐπειδήπερ οὐκ ἠδύνατο διδάξαι περὶ ἀποδείξεως, μὴ πρότερον διδάξας τί ἐστιν ἁπλῶς συλλογισμὸς, ὥσπερ οὐδὲ γράφειν τὶς τὸν ὀρθὸν, ἢ τὸν κλιτὸν δύναιτο τύπον, μὴ πρότερον ἁπλῶς γράφειν μαθών; τὸν δὲ ἁπλῶς συλλογισμὸν πάλιν, ἄνευ τῶν προτάσεων, ἀδύνατον ἦν παραδοῦναι, ἐκ γὰρ τούτων συλλογισμὸς σύγκειται, συλλογή τις ὢν πλειόνων λόγων, ὡς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, τὰς δὲ προτάσεις ἄνευ τῶν ὀνομάτων, καὶ τῶν ῥημάτων, ἐκ γὰρ τούτων σύγκειται, τὰ δὲ ὀνόματα, καὶ τὰ ῥήματα, ἄνευ τῶν ἁπλῶν φωνῶν, καὶ γὰρ τὸ ὄνομα, καὶ τὸ ῥῆμα, φωνή ἐστι σημαντικὴ, εἰκότως πρότερον περὶ τῶν ἁπλῶν διαλαμβάνει φωνῶν. Καθόλου γὰρ, τῆς μὲν θεωρίας τὸ τέλος, γίνεται ἀρχὴ τῆς πράξεως. ἔμπαλιν δὲ, τῆς πράξεως τὸ τέλος, ἀρχὴ τῆς θεωρίας. οἷον, ὁ οἰκοδόμος ἐπιταγεὶς οἶκον, λέγει καθ' ἑαυτὸν, ἐπετάγην οἶκον ποιῆσαι. ὅπερ ἐστὶ σκέπασμα κωλυτικὸν ὄμβρων, καὶ καυμάτων. τοῦτο δὲ οὐκ ἂν γένοιτο, μὴ γινομένης ὀροφῆς. ἐντεῦθεν οὖν ἄρχεται τῆς θεωρίας. βροβαίνων δέ φησιν, ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἂν γένοιτο, μὴ γενομένων τοίχων. οὗτοι δὲ οὐκ ἂν γένοιντο, μὴ

ὑποβληθέντων θεμελίων. οἱ δὲ θεμέλιοι οὐκ ἂν βληθεῖεν, μὴ ὀρυχθείσης τῆς γῆς. ἐνταῦθα κατέληξεν ἡ θεωρία, ἐντεῦθεν οὖν ἄρχεται ἡ πρᾶξις. πρότερον γὰρ ὀρύττει τὴν γῆν. εἶθ' οὕτω βάλλει τὸν θεμέλιον. εἶτα ἐγείρει τοίχους. καὶ ὕστερον ἐπιτίθησι τὴν ὀροφήν, ἥτις ἐστὶ τέλος τῆς πράξεως. ἡ δ' ἀρχὴ τῆς πράξεως, τέλος τῆς θεωρίας. Οὕτως οὖν καὶ ὁ φιλόσοφος ποιεῖ. βουλόμενος γὰρ ποιῆσαι ἀπόδειξιν, φησὶ πρὸς ἑαυτόν, βούλομαι περὶ ἀποδείξεως εἰπεῖν. ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀπόδειξις συλλογισμός ἐστιν ἐπιστημονικός, ἀδύνατον εἰπεῖν περὶ τούτου, τὸν μὴ πρότερον εἰπόντα τί ἐστι συλλογισμός. τὸν δὲ ἁπλῶς συλλογισμόν, οὐκ ἂν μάθοιμεν, μὴ μαθόντες τί ἐστι πρότασις. λόγοι μὲν γάρ τινές εἰσιν αἱ προτάσεις. τῶν δὲ τοιούτων λόγων, συλλογή ἐστιν ὁ συλλογισμός. ὥστε ἄνευ τοῦ γνῶναι τὰς προτάσεις, ἀδύνατον μαθεῖν τὸν συλλογισμόν. ἐκ γὰρ τούτων σύγκειται. ἀλλ' οὐδὲ τὴν πρότασιν ἄνευ τῶν ὀνομάτων, καὶ τῶν ῥημάτων, ἐξ ὧν συνέστηκε πᾶς λόγος. τὰ δὲ ὀνόματα, καὶ ῥήματα, ἄνευ τῶν ἁπλῶν φωνῶν. ἕκαστον γὰρ τούτων φωνή ἐστι σημαντική. δεῖ οὖν πρότερον περὶ τῶν ἁπλῶν φωνῶν εἰπεῖν. ἐνταῦθα οὖν ἡ θεωρία κατέληξε, καὶ γίνεται τοῦτο τῆς πράξεως ἀρχή. Πρότερον γὰρ διαλέγεται περὶ τῶν ἁπλῶν φωνῶν, ἐν ταῖς κατηγορίαις. εἶθ' οὕτω περὶ ὀνομάτων, καὶ ῥημάτων, καὶ προτάσεων, ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας. εἶτα περὶ τοῦ ἁπλῶς συλλογισμοῦ, ἐν τοῖς προτέροις ἀναλυτικοῖς. εἶθ' οὕτω περὶ ἀποδείξεως, ἐν τοῖς ὑστέροις ἀναλυτικοῖς. ἐνταῦθα οὖν τὸ τέλος τῆς πράξεως, ὅπερ ἦν ἀρχὴ τῆς θεωρίας. εἰκότως τοίνυν ἐνταῦθα πρῶτον περὶ ἁπλῶν φωνῶν διαλαμβάνει. οἱ γὰρ ἄνθρωποι κοινῇ συνελθόντες, ἔθεντο πρὸς ἀλλήλους ἑκάστῳ πράγματι οἰκεῖον ὄνομα, τούτου μόνου φροντίσαντες, τοῦ

διὰ τῶν φωνῶν σημαίνειν ἀλλήλοις τὰ πράγματα. μὴ μέντοιγε εἰπεῖν, τί μέν ἐστιν ὄνομα, τί δὲ ῥῆμα. περὶ τούτων οὖν διαλέγεται ἐν ταῖς κατηγορίαις. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ οὐ περὶ ἀσήμων φωνῶν διαλέγεται. οὐδεὶς γὰρ τούτων λόγος τοῖς φιλοσόφοις, δῆλον ὅτι περὶ φωνῶν σημαινουσῶν νοήματα. ἀνάγκη γὰρ ὄντος τοῦ πράγματος, εἶναι καὶ τούτου τὸ ὄνομα, καὶ πρὸ τούτου τὴν ἔννοιαν, ἣν ἔχομεν τοῦ πράγματος. οἷον, τοῦ σωκράτους ἐστὶν ὄνομα, ἡ φωνὴ σωκράτους. τὸ δὲ πρᾶγμα, αὐτὸς ὁ σωκράτης. ἡ δὲ ἔννοια, ἣν ἔχομεν ἐν τῇ ψυχῇ, ἡ περὶ τοῦ σωκράτους γνῶσις. Σκοπὸς οὖν τῷ ἀριστοτέλει εἰπεῖν περὶ ἁπλῶν φωνῶν σημαινουσῶν ἁπλᾶ πράγματα διὰ μέσων ἁπλῶν νοημάτων καὶ ταῦτα μὲν, περὶ τοῦ σκοποῦ. Ὅτι δὲ χρήσιμόν ἐστι τὸ βιβλίον εἴς τε τὸ θεωρητικὸν τῆς φιλοσοφίας μέρος, καὶ τὸ πρακτικὸν, ἐκ τῶν προειρημένων δῆλον, εἴπερ καὶ τὴν ἀπόδειξιν, ὡς ἐδείξαμεν, ἄνευ τῶν ἁπλῶν φωνῶν οὐκ ἔστι γνῶναι. καὶ ὅτι περὶ τῶν κοινοτήτων διαλαμβάνει, εἰς ἃ τὰ ὄντα πάντα διαιρεῖται. Ἡ δὲ αἰτία τῆς ἐπιγραφῆς, ἐστὶ τοιαύτη. Κατηγορίαι ἐπιγέγραπται τὸ βιβλίον, οὐχ ὅτι περὶ τῶν κατηγοριῶν τῶν ἐν τοῖς δικαστηρίοις διαλαμβάνει, οὐ γὰρ πρόκειται αὐτῷ ῥητορεύειν, ἀλλ᾽ ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς εἰσαγωγαῖς ἐμάθομεν, διττὴ τῶν γενῶν ἐστιν ἡ διαφορά. τὰ μὲν, γάρ ἐστι γενικώτατα, καὶ μόνως γένη. τὰ δὲ, ὑπάλληλα, ἃ καὶ εἴδη, καὶ γένη λέγεται. εἴδη μὲν τῶν πρὸ αὐτῶν. γένη δὲ, τῶν μετ᾽ αὐτά. καὶ τὰ μὲν γενικώτατα, μόνως κατηγοροῦνται. τὰ δὲ ὑπάλληλα, ὑπόκεινται μὲν τοῖς πρὸ αὐτῶν, κατηγοροῦνται δὲ τῶν μετ᾽ αὐτά. διαλέγεται δὲ ἐνταῦθα περὶ τῶν δέκα γενικωτάτων γενῶν, ἃ μόνως κατηγοροῦνται, οὐδέποτε δὲ ὑπόκεινται. διὰ τοῦτο οὖν ἐπέγραψε τὸ βιβλίον, κατηγορίαι, ὥσανεὶ ἔλεγε, περὶ τῶν γενῶν

τῶν μόνως κατηγορουμένων. Ἡ δὲ τάξις τῆς ἀναγνώ-
σεως δήλη ἐκ τοῦ σκοποῦ. ἐπειδὴ γὰρ ὡς ἔφαμεν, εἰς
τοῦτο κατέληξεν ἡ θεωρία, ἐντεῦθεν ἀρκτέον τῆς πρά-
ξεως, καὶ ὅτι δεῖ τὰ ἁπλούστερα προηγεῖσθαι τῶν συνθέτων.
ἁπλουστέρα δὲ ἡ περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν διδασκαλία,
εἴπερ ὡς εἴρηται, διαλαμβάνει περὶ ἁπλῶν φωνῶν ση-
μαινουσῶν ἁπλᾶ πράγματα, διὰ μέσων ἁπλῶν νοημά-
των. Ὅτι δὲ γνήσιον τοῦ φιλοσόφου τὸ βιβλίον, πάν-
τες μαρτυροῦσι. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ φράσις, καὶ τὸ τὸν φιλό-
σοφον ἐν ἄλλαις πραγματείαις μεμνῆσθαι τοῦ συγγράμμα-
τος. δύο δὲ ὡς εἴρηται βιβλίων κατηγοριῶν εὑρεθέντων,
σχεδὸν παραπλησίων κατὰ πάντα, καὶ κατ' αὐτὸ τὸ προ-
» οίμιον, ἔστι γὰρ τοῦ ἑτέρου ἡ ἀρχή. Τῶν ὄντων, τὰ μὲν,
» ὁμώνυμά ἐστι, τὰ δὲ, συνώνυμα. ἥτις σχεδὸν ἡ αὐτή ἐστι
τῷ προκειμένῳ βιβλίῳ, ἐκρίθη τοῦτο γνήσιον εἶναι τοῦ φι-
λοσόφου τὸ βιβλίον ὑπὸ πάντων ἐξηγητῶν. Ἡ δὲ εἰς
τὰ κεφάλαια τοῦ βιβλίου διαίρεσις, τριχῆ διῄρηται. εἰς
τὰ πρὸ τῶν κατηγοριῶν, εἰς τὰς κατηγορίας, εἰς τὰ μετὰ
τὰς κατηγορίας. καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τμήματι, διδά-
σκει τὰ χρήσιμα πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν κατηγοριῶν.
ὥσπερ γὰρ εἰώθασιν οἱ γεωμέτραι τὰ χρήσιμα πρὸς τὴν δι-
δασκαλίαν τῶν θεωρημάτων προδιδάσκειν, τί ἐστι σημεῖον,
τί γραμμὴ, τί κύκλος, ἵνα μὴ ἀναγκάζονται μεταξὺ τῆς
διδασκαλίας, ἢ ξένοις ὀνόμασι κεχρῆσθαι, ἢ διδάσκοντές
τι περὶ αὐτῶν ἐκτρέπεσθαι, καὶ διακόπτειν τὴν συνέχειαν
τῶν προκειμένων: οὕτω καὶ ὁ φιλόσοφος ἐνταῦθα, ἐπειδὴ
ἔμελλεν ἐν τῇ τῶν κατηγοριῶν διδασκαλίᾳ μνημονεύειν
λέξεών τινων, ἢ φωνῶν ἡμῖν ἀγνώστων, διὰ τοῦτο περὶ αὐ-
τῶν προδιδάσκει, ἵνα μὴ δόξῃ τὸν λόγον ταράττειν. ἐν
δὲ τῷ δευτέρῳ τμήματι, περὶ αὐτῶν τῶν κατηγοριῶν δι-

δάσκει. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ πάλιν, περί τινων διαλαμβάνει φωνῶν, ὧν ἐμνήσθη ἐν τῇ τῶν κατηγοριῶν διδασκαλίᾳ. οἷον, τοῦ ἅμα. τοῦ προτέρου. τοῦ ἔχειν. Καὶ διὰ ποίαν αἰτίαν οὐχ ἅμα πάντα πρὸ τῶν κατηγοριῶν ἐδίδαξε; φαμὲν ὅτι τῶν φωνῶν τούτων, αἱ μέν, εἰσὶ πᾶσιν ἄγνωστοι. οἷον, τὸ ὁμώνυμον. τὸ συνώνυμον. οὐδεμίαν γὰρ τούτων ἔννοιαν ἔχει ὁ πολὺς ἄνθρωπος. τὰ δέ, γνώριμα μὲν ἐκ τῆς συνηθείας, ἀλλ᾽ ὅμως τινὸς δεόμενα διαρθρώσεως. οἷον, τὸ ἅμα, καὶ τὸ πρότερον. τὰ οὖν παντάπασιν ἄγνωστα, πρὸ τῆς τῶν κατηγοριῶν διδασκαλίας ἀναγκαίως προέταξεν. ἐπειδὴ ἐκείνων ἀγνοουμένων, ἐφιστάνειν οὐκ ἐμέλλομεν τοῖς λεγομένοις περὶ τῶν κατηγοριῶν. χρῆται γὰρ αὐτοῖς εἰς τὴν τῶν κατηγοριῶν διδασκαλίαν. τὰ δὲ λοιπὰ, λέγω δὴ τὰ ἀδιαρθρώτως ἡμῖν ἐγνωσμένα, μετὰ τὰς κατηγορίας διδάσκει, ἵνα μὴ μακρὸν ποιήσῃ τὸ προοίμιον, καὶ τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου μακρότερον. ἐφευρέθη δὲ ἡ κατὰ τὰ μόρια διαίρεσις, πρὸς σαφήνειαν τοῦ συγγράμματος. μαθόντες γὰρ πόσα ἐστὶ τὰ τοῦ βιβλίου κεφάλαια, καὶ περὶ τίνων διαλέγεται, ῥᾷστα τοῖς λεγομένοις παρακολουθήσομεν. καὶ οὐ συγκεχυμένως, καὶ ἀδιαρθρώτως, ταῦτα δεξόμεθα.

» Ὁμώνυμα λέγεται, ὧν ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ κατὰ
» τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας, ἕτερος, οἷον ζῶον, ὅ, τε ἄνθρω-
» πος, καὶ τὸ γεγραμμένον. τούτων γὰρ ὄνομα μόνον, κοι-
» νόν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας, ἕτερος. ἐὰν γὰρ
» ἀποδιδῷ τις, τί ἐστιν αὐτῶν ἑκατέρῳ τὸ ζώῳ εἶναι, ἴδιον
» ἑκατέρου λόγον ἀποδώσει.

Αἱ ψυχαὶ αἱ ἡμέτεραι γυμναὶ μὲν οὖσαι τῶν σωμάτων, ἠδύναντο δι᾽ αὐτῶν τῶν νοημάτων σημαίνειν ἀλλήλαις τὰ πράγματα. ἐπειδὴ δὲ σώμασι συνδέδενται,

δίκην νέφους περικαλύπτουσιν αὐτῶν τὸ νοερὸν, ἐδεήθησαν τῶν ὀνομάτων, δι' ὧν σημαίνουσιν ἀλλήλοις τὰ πράγματα. Ἰστέον τοίνυν ὅτι σημαίνομεν ἀλλήλοις τὰ πράγματα, ἢ διὰ τῶν ὀνομάτων, ἢ διὰ τῶν ὁρισμῶν. οἷον τὸν ἄνθρωπον σημαίνομεν, καὶ διὰ τῆς ἄνθρωπος φωνῆς, καὶ διὰ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ λέγοντος, ζῶον λογικὸν, θνητόν. ἀλλ' ὅταν μὲν διὰ τῆς ἄνθρωπος φωνῆς σημαίνωμεν τὸν ἄνθρωπον, ἀθρόαν αὐτοῦ τὴν φύσιν δηλοῦμεν. ὅταν δὲ διὰ τοῦ ὁρισμοῦ, τὰ κατὰ μέρος προσόντα τῷ ἀνθρώπῳ θεωροῦμεν. Τῶν οὖν πραγμάτων, τὰ μὲν κοινωνεῖ ἀλλήλοις κατὰ τοὔνομα, διαφέρει δὲ κατὰ τὸν ὁρισμὸν, καὶ καλεῖται ὁμώνυμα. τὰ δὲ, κοινωνεῖ μὲν κατὰ τὸν ὁρισμὸν, διαφέρει δὲ κατὰ τοὔνομα, ἃ καλεῖται πολυώνυμα. τὰ δὲ, κατά τε τὸ ὄνομα, καὶ τὸν ὁρισμὸν κοινωνεῖ, ἃ καλεῖται συνώνυμα. τὰ δὲ, κατὰ τὸν ὁρισμὸν, καὶ τὸ ὄνομα, διαφέρει, ἃ καλεῖται ἑτερώνυμα. Εἰδέναι δὲ χρὴ, ὅτι ἄλλο ἐστὶν ἕτερον, καὶ ἄλλο ἑτερώνυμον. ἑτερώνυμα μὲν εἰσι, τὰ περὶ ἓν, καὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον θεωρούμενα πράγματα, διαφόρου δὲ μετέχοντα ὀνόματος. οἷον, ἐπὶ τῆς κλίμακος, καὶ ἡ ἀνάβασις, καὶ ἡ κατάβασις. καὶ ἄλλως μὲν ὁρίζεται ἡ ἀνάβασις, ἄλλως δὲ ἡ κατάβασις. καὶ τὰ μὲν ὀνόματα, διάφορα. ἀνάβασις γὰρ, καὶ κατάβασις. ταῦτ' οὖν ἰδίως ἑτερώνυμα καλοῦσιν. ἕτερα δὲ, τὰ κατὰ πάντα ἄλλα, καὶ κατὰ τὸ ὑποκείμενον, καὶ κατὰ τὸ ὄνομα. οἷον, ἄνθρωπος, καὶ ἵππος. Περὶ δὲ τῶν ὁμωνύμων μόνων, καὶ συνωνύμων, ποιεῖται τὴν διδασκαλίαν· διότι αὐτῶν μόνων ἐν τῇ τῶν κατηγοριῶν διδασκαλίᾳ χρήζει, ζηλῶν κἀν τούτῳ τὴν γεωμετρικὴν διδασκαλίαν. εἰώθασι γὰρ κἀκεῖνοι περὶ μόνων προλαμβάνειν τῶν συμβαλλομένων αὐτοῖς, ἐν τῷ προκειμένῳ βιβλίῳ,

ἢ θεωρήματι. ἢ καὶ ἄλλως συντομίας ἀεὶ ἐρῶν, διὰ τούτων καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἡμᾶς δυνάμει διδάσκει. τούτων γὰρ γνωσθέντων, γνώριμα ἔσται καὶ τὰ λοιπὰ, ὡς ἀντικείμενα. τῶν γὰρ ἀντικειμένων, ἡ αὐτή ἐστιν ἐπιστήμη. ὁ γὰρ εἰδὼς τί ἐστιν ὁμώνυμον, εἴσεται καὶ τὸ τούτῳ ἀντικείμενον. λέγω δὴ, τὸ πολυώνυμον. εἰ γὰρ ὁμώνυμόν ἐστι τὸ κοινωνοῦν μὲν τῷ ὀνόματι, τῷ δὲ πράγματι διαφέρον· ὡς μῦς ὅ, τε θαλάσσιος, καὶ ὁ γηγενὴς, πολυώνυμον ἄρα ἐστὶ τὸ τούτων ἀντικείμενον, τὸ τῷ πράγματι μὲν ταυτὸν, διαφέρον δὲ τῷ ὀνόματι, ὡς ἄορ, ξίφος, σπάθη. Τινὲς δέ φασιν, ὅτι διὰ τοῦτο τῶν πολυωνύμων οὐκ ἐμνήσθη, ἐπειδὴ τὰ ὁμώνυμα, κατὰ μὲν τὸ ὄνομα ταυτὰ εὑρίσκονται, κατὰ δὲ τὸν ὁρισμὸν, διαφέρουσι. τὰ δὲ πολυώνυμα, τοὐναντίον. ὁ οὖν φιλόσοφος ὡς περὶ πραγμάτων διαλεγόμενος, κατεφρόνησε τῶν ὀνομάτων. τὸ γὰρ ταῦτα ζητεῖν, γραμματικοῖς πρέπει. καὶ ἄλλως. ὅπερ ἤδη εἶπον, περὶ μόνων τῶν χρησιμευόντων αὐτῷ εἰς τὴν τῶν κατηγοριῶν διδασκαλίαν, διαλαμβάνει νῦν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ εἰδὼς τί ἐστι συνώνυμον, ὅτι τὸ καὶ τῷ ὁρισμῷ, καὶ τῷ ὀνόματι κοινωνοῦν, ὡς ἄνθρωπος σωκράτης τε, καὶ πλάτων, οὗτος καὶ τί ἐστιν ἑτερώνυμον εἴσεται. ὅτι τὸ καὶ τῷ ὀνόματι, καὶ τῷ πράγματι διαφέρον, ὡς ἡ ἀνάβασις, καὶ ἡ κατάβασις. καὶ γὰρ καὶ τῷ ὀνόματι, καὶ τῷ πράγματι διαφέρει, εἰ καὶ τὸ ὑποκείμενον ἀμφοτέροις τοῖς πράγμασι, τὸ αὐτό ἐστιν. ὡς γὰρ ἄλλό τί ἐστι τὸ εἶναι σίτῳ, καὶ ἄλλο τὸ εἶναι σπέρματι, ἢ καρπῷ, οὕτως ἄλλό τί ἐστι τὸ εἶναι κλίμακι, καὶ ἄλλο τὸ ἀναβάσει εἶναι, ἢ καταβάσει. ποιᾶς γὰρ σχέσεως τῆς περὶ τὴν κλίμακα ἐνεργείας, ταῦτά ἐστιν ὀνόματα δηλωτικά. Προέταξε δὲ ὁ ἀριστοτέλης ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τὰ ὁμώνυμα, ἐπειδήπερ ἁπλούστερα εἰσι, καθ' ἓν μόνον κοινωνοῦντα τὸ

ὄνομα, καὶ ὅτι φύσει πρότερά ἐστι τὰ ὁμώνυμα τῶν συνωνύμων. τὸ γὰρ ὄν, τῶν κατηγοριῶν ὁμωνύμως κατηγορεῖται, καὶ οὐ συνωνύμως. οὐκ ἂν δὲ γένοιτο ὁμώνυμον, εἰ μὴ πάντα ταῦτα συνέλθωσι. ταυτότης ὀνόματος. ταυτότης τόνου. ταυτότης γένους. ταυτότης πτώσεως. ταυτότης πνεύματος. ταυτότης καταλήξεως. ἐὰν γὰρ ἄλλο, καὶ ἄλλο ὄνομα ᾖ, δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν ὁμώνυμον. εἰ γὰρ τὸ αὐτὸ ὄνομα μὲν ᾖ, τόνος δὲ διάφορος, οὐδὲ τοῦτο ὁμώνυμον. οἷον, ἄργος, καὶ ἀργός. τὸ μὲν γὰρ παροξύτονόν ἐστι, καὶ σημαίνει κύνα. τὸ δέ, ὀξύτονον, καὶ σημαίνει τὸν ἀμελῆ καὶ εἰ μὲν ἀρσενικὸν εἴη, σημαίνει ὡς εἶπον, ἢ τὸν κύνα τοῦ Ὀδυσσέως, ἢ ὄνομα ἥρωος. εἰ δὲ οὐδέτερον, σημαίνει ὄνομα πόλεως. ὁμοίως βίος, καὶ βιός. βίος μὲν γὰρ βαρυτόνως, ἡ ζωή. βιὸς δὲ ὀξυτόνως, τὸ τόξον. καὶ πάλιν, ἐὰν ταῦτα μὲν ᾖ, πτῶσις δὲ μὴ ᾖ ἡ αὐτή, οὐ ποιεῖ ὁμώνυμον. οἷον, ὁ ἐλάτης, καὶ τῆς ἐλάτης. τὸ μὲν γὰρ εὐθεῖά ἐστι, καὶ σημαίνει ἡνίοχον, ἢ ἄλλον τινὰ ἐλαύνοντα. τὸ δέ, καὶ θηλυκοῦ γένους, ἐκείνου ἀρσενικοῦ ὄντος, καὶ γενικῆς πτώσεως. ἡ ἐλάτη γὰρ τῆς ἐλάτης. καὶ ἔστι δένδρου ὄνομα. δέον δὲ καὶ πνεῦμα τὸ αὐτὸ ἔχειν. εἰ γὰρ διάφορον εἴη τὸ πνεῦμα, οὐκ ἔσται ὁμώνυμον, οἷον ἐπὶ τοῦ οἷος. σημαίνει καὶ τὸ ὁποῖος, σημαίνει καὶ τὸ μόνον. καὶ τὸ μὲν δασύνεται, τὸ ὁποῖος. ψιλοῦται δέ, τὸ μόνος. χρεία δὲ καὶ τῆς αὐτῆς καταλήξεως. σαφὲς δὲ οἶμαι τοῦτο. τὸ γὰρ ἐλάτης, καὶ ἡ ἐλάτη, καταλήξει διαφέροντα, οὐκ εἰσὶν ὁμώνυμα. Ζητοῦσι δέ τινες διὰ τί μὴ εἶπεν ὁμώνυμον, ἀλλὰ ὁμώνυμα. Φαμὲν ὅτι τὸ ὁμώνυμον οὐκ ἔστιν ἕν. οὐ γὰρ λέγεται αὐτὸ ἑαυτῷ, τι εἶναι ὁμώνυμον, ἀλλὰ πλείονα. ἄλλο γὰρ ἄλλῳ ἐστὶν ὁμώνυμον. ἐπεὶ οὖν ἓν μὲν ὄνομα, πολλὰ δὲ πράγματα δηλοῖ, διὰ τοῦτο πληθυντικῶς εἴρηται.

Ἀποροῦσι δὲ πάλιν, τί δήποτε εἶπε λέγεται, καὶ μὴ λέγονται. φαμὲν ὅτι ἐπειδὴ τὰ ὁμώνυμα, εἰ καὶ πολλά εἰσιν, ἀλλ᾽ ὅμως καθ᾽ ὃ ὁμώνυμα, ἓν ὑπάρχουσιν, ἓν γὰρ τὸ κατὰ πολλῶν κατηγορούμενον ὄνομα, διὰ τοῦτο ἑνικῶς εἶπε, λέγεται. πληθυντικὸν γὰρ τὸ, λέγονται. ἄλλως τε. ἔθος Ἕλλησιν ἐπὶ τῶν οὐδετέρων ὀνομάτων τῷ ἑνικῷ ἀριθμῷ, ἀντὶ πληθυντικοῦ κεχρῆσθαι ἐπὶ τῶν τρίτων προσώπων. οἷον, τρέχει τὰ παιδία. ἔσφαλται τὰ βιβλία. οὐκ ἐβλάστησε τὰ δένδρα. τὴν δὲ αἰτίαν γραμματικοὶ λέγουσιν. οὕτω κἀνταῦθα τῇ πληθυντικῇ εὐθείᾳ, λέγω δὴ τῇ ὁμωνύμῳ, ἑνικὸν ῥῆμα ἐπηνέχθη τὸ λέγεται. Ἰστέον δὲ ὅτι, τρία ταῦτά ἐστιν ἀλλήλων διαφέροντα, ὁμώνυμα, ὁμωνυμία, ὁμωνύμως. ὁμώνυμα μέν ἐστιν, αὐτὰ τὰ πράγματα. ὁμωνυμία δὲ, ἡ σχέσις αὐτὴ, καθ᾽ ἣν τῷ ὀνόματι κεκοινωνήκασι. ὁμωνύμως δὲ, αὐτὴ ἡ κατηγορία, ἣν κατὰ πραγμάτων ἐστίν. Ἰστέον δὲ ὅτι εὐθὺς ἐκ προοιμίων τὸν σκοπὸν τοῦ βιβλίου ἀνεκήρυξε. φησὶ γὰρ, ὁμώνυμα λέγεται. τὸ μὲν εἰπεῖν, ὁμώνυμα, σημαίνει τὰ πράγματα. τὸ δὲ λέγεται, τὰς φωνάς. θεωροῦνται δὲ ἐξ ἡμῶν τὰ πράγματα, διὰ μέσων νοημάτων. τὴν δὲ τῶν ὁμωνύμων διδασκαλίαν, διὰ ὁμωνύμων φωνῶν ἐποιήσατο. καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ ὁμώνυμον, ὁμώνυμόν ἐστι. πολλαχῶς γὰρ λέγεται. τῶν γὰρ ὁμωνύμων, τὰ μὲν, ἐκ τύχης ἐστί. τὰ δὲ, ἐκ διανοίας. ἐκ τύχης μὲν ὡς ὅταν ἐν διαφόροις τόποις τύχωσί τινες, τὸ αὐτὸ ἔχοντες ὄνομα. ὡς ἀλέξανδρος, ὁ πάρις: καὶ ἀλέξανδρος, ὁ μακεδών. ἐκ διανοίας δὲ, ὡς τὸ δόξαι τινα εἰπεῖν τοῖς δούλοις ὄνομα οἷον ἔτυχε. τὰ δὲ, κατὰ προαίρεσιν, καὶ διάνοιαν. καὶ τούτων τὰ μὲν, κατὰ μνήμην. ὡς ὅταν τις τὸν ἴδιον υἱὸν, ὀνόματι τῶν προγόνων καλέσῃ. τὰ δὲ, κατ᾽ ἐλπίδα, ὡς ὅταν τις τὸν ἴδιον υἱὸν προσδοκῶν

ἔσεσθαι φιλόσοφον, καλέσῃ πλάτωνα. καὶ πολλάκις συντρέχει τὸ κατὰ μνήμην, τῷ κατ᾽ ἐλπίδα, ὡς ὅταν τοιοῦτον ἐπιχείρημα μεταχειρισάμενος ὁ πάππος εὑρεθῇ. τὰ δὲ, κατὰ ἀναλογίαν, ὡς ὅταν τινὸς ἀναλογίᾳ καλέσωμέν τι. οἷον, πόδα κλίνης, καὶ κορυφὴν ὄρους. ὃν γὰρ ἔχει λόγον πρὸς τὸν ἄνθρωπον ὁ πούς, τοῦτον καὶ πρὸς τὴν κλίνην, ὁ τῆς κλίνης πούς. τὰ δὲ, ἀφ᾽ ἑνὸς, ὡς ὅταν ἀπό τινος ὡρμημένοι, καλέσωμεν προσηγορίᾳ τῇ ἐκείνου, ἅπαντα τὰ ἐξ αὐτοῦ. ὥσπερ ἰατρικὸν βίβλιον, καὶ ἰατρικὸν φάρμακον. τὰ δὲ, πρὸς ἕν, ὡς ὅταν ἀφορῶντες πρός τι μέλλον τέλος, ὀνομάσωμεν αὐτὰ πρὸς ἐκεῖνο, ὡς ὑγιεινὸν γυμνάσιον. διαφέρει δὲ τοῦ ἀφ᾽ ἑνός. ὅτι ἐκεῖνα μὲν, ἀπό τινος ἀρχῆς λέγεται. ταῦτα δὲ, πρός τι τέλος ὁρᾷ. τὰ δὲ ἀφ᾽ ἑνὸς, τὰ μὲν, ὡς ἀπὸ παραδειγματικοῦ αἰτίου λέγονται, ὡς ὁ ἐν τῇ εἰκόνι ἄνθρωπος, ἀπό τινος ἀληθινοῦ ἀνθρώπου. τὰ δὲ, ὡς ἀπὸ ποιητικοῦ, ὡς τὸ ἰατρικὸν σμιλίον. Ζητητέον δὲ ἐνταῦθα κατὰ ποῖον σημαινόμενον τῶν ὁμωνύμων ὁ ἀριστοτέλης τὴν τῶν ὁμωνύμων διδασκαλίαν ποιεῖται; φαμὲν οὖν ὅτι, ὡς τὸ ἀφ᾽ ἑνός. ἀπὸ γὰρ τοῦ ἀλιθινοῦ ἀνθρώπου, ὁ γεγραμμένος ὠνόμασται. Τινὲς δὲ ἐζήτησαν, διὰ τί μὴ τῷ κατ᾽ ἀναλογίαν ἐχρήσατο, ὅπερ καὶ ἄμεινον εἶναι δοκεῖ; καὶ φαμὲν ὅτι, τὸ ἀναλογοῦν ἐν τέτρασι τοὐλάχιστον θεωρεῖται. λέγομεν γὰρ εἰ τύχοι, τὰ δύο πρὸς τὰ ὀκτὼ ἀναλογίαν ἔχειν, ὡς τὰ δέκα πρὸς τὰ τεσσαράκοντα. τετραπλασίονα γὰρ λόγον ἔχει ἑκάτερα. τὰ δὲ ὁμώνυμα, καὶ ἐν δυσίν. εἰκότως ἄρα οὐ περὶ τῶν κατὰ ἀναλογίαν ὁμωνύμων διαλέγεται. Λέγεται. προσυπακουστέον πράγματα, ἵνα οὕτως ᾖ. ὁμώνυμα λέγεται πράγματα, ὧν ὄνομα μόνον κοινόν. ἡνίκα δὲ εἴπῃ ὅτι λέγεται, δηλοῖ ὅτι καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς τοὔνομα φέρεται, καὶ

οὐκ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ τοιαύτη θέσις τοῦ ὀνόματος. καὶ γὰρ καὶ
πλάτων ἐμνήσθη αὐτῶν, καὶ ὁ ποιητὴς, λέγων περὶ τῶν αἰάν-
των, ἴσον ὄνομα ἔχοντες. ὅταν δὲ ὁ αὐτὸς ὀνοματοθετῇ, λέ-
γει, καλῶ, ὡς ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς, ὅρον δὲ καλῶ, καὶ ἐν τῷ
» περὶ ἑρμηνείας, καὶ ἔστω τοῦτο ἀντίφασις. Ὧν ὄνομα
» μόνον κοινόν. Ἆρα οὖν ἐν τοῖς ῥήμασιν οὐκ ἔστιν ὁμω-
νυμία; καὶ μὴν ἐστί. λέγομεν γὰρ ἐρῶ. καὶ σημαίνει τοῦ-
το καὶ τὸ λέξω, καὶ τὸ ἐρωτικῶς διάκειμαι. πῶς οὖν φη-
σὶν ὁμώνυμα εἶναι τὰ μόνον τὸ ὄνομα κοινὸν ἔχοντα; ἐροῦ-
μεν πρὸς τοῦτο, ὅτι τὸ ὄνομα διχῶς λέγεται, τὸ μὲν,
πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ ῥήματος. τὸ δὲ, κοινῶς λεγόμενον
ἐπὶ πάσης λέξεως. καθ' ὃ σημαινόμενον, πᾶσα φωνὴ ση-
μαντικὴ, ὄνομα λέγεται, ὡς ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας φησίν.
αὐτὰ μὲν οὖν καθ' ἑαυτὰ λεγόμενα τὰ ῥήματα, ὀνόμα-
τά ἐστι, καὶ σημαίνει τί. ἐνταῦθα οὖν ὄνομα λέγει, οὐ τὸ ἀν-
τιδιαστελλόμενον πρὸς τὸ ῥῆμα, ἀλλὰ τὸ κοινῶς κατηγορού-
μενον πάσης φωνῆς σημαντικῆς. ὥστε τὸ ἐρῶ, τὸ σημαῖ-
νον τὸ λέξω, καὶ τὸ ἐρωτικῶς διάκειμαι, ὁμώνυμόν ἐστι. κοι-
νὸν γὰρ ἔχει ὄνομα τὸ ἐρῶ. ὅρον δὲ, διάφορον. ἔστιν οὖν καὶ
» ἐν τοῖς ῥήμασιν ἡ ὁμωνυμία. Μόνον κοινόν. διχῶς
λέγεται τὸ μόνον. ἢ τὸ μοναδικὸν, ὡς ὅταν λέγωμεν μό-
νον ἥλιον, καὶ μόνην σελήνην. ἢ τὸ ἀντιδιαστελλόμενον πρὸς
τὸ σύζυγον, ὡς ὅταν λέγωμεν, ἀπελείφθη ἐν πολέμῳ δό-
ρυ ἔχων μόνον. καίτοι οὐδὲν κωλύει καὶ ὑποδήματα ἔχειν,
καὶ ἱμάτιον, ἀλλὰ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς ἀσπίδος, ἢ τῶν
ἄλλων ὅπλων. καὶ ἐν τῷ ἀρίστῳ, ἄρτον εἶχον μόνον. καίτοι
οὐδὲν κωλύει καὶ ἱμάτιον ἔχειν, ἀλλὰ πρὸς ἀντιδιαστολὴν
τῶν ὄψων. ἐνταῦθα οὖν ὡς πρὸς τὸ σύζυγον, τὸ μόνον ἀπο-
δέδωκε, λέγω δὴ τὸν ὁρισμόν. Τὸ δὲ κοινὸν, τετρα-
χῶς λέγεται. ἢ ὡς τὸ ἀμερίστως μεθεκτὸν, ὥσφαμεν δοῦ-

λου κοινόν. οὗτος γὰρ τῇ μὲν οὐσίᾳ ἀμέριστος, τῇ δὲ χρήσει μεριστός. ἢ τὸ μεριστῶς μεθεκτόν· ὡς λέγομεν, ἄριστον κοινὸν, καὶ ἀγρὸν κοινόν. μετέχομεν γὰρ οὐ πάντες ὅλου, ἀλλ' ἕκαστος μέρους. ἢ τὸ ἐν προλήψει· ὡς ἐν τῷ θεάτρῳ τόπος κοινός. τοῦ γὰρ προκαταλαβόντος γίνεται. ἢ τὸ ἐξ ἴσου παρὰ τῶν μετεχόντων μεταλαμβανόμενον· ὡς λέγεται κοινὴ ἡ τοῦ κήρυκος φωνή. ἐξ ἴσου γὰρ αὐτῆς πάντες ἀκούουσι. καὶ οὐχ ὁ μὲν, τῆσδε, ὁ δὲ, τῆσδε τῆς συλλαβῆς. καὶ ἡ ἀνθρωπεία φύσις, κοινὴ τῶν μετεχόντων πάντων. ἐξ ἴσου γὰρ αὐτῆς, οἱ κατὰ μέρος μετέχομεν ἄνθρωποι. ἐνταῦθα οὖν τὸ κοινὸν παρέλαβε κατὰ τὸ ἐξ ἴσου ἀκουστόν. Ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος, τῆς οὐσίας ἕτερος. εἰπὼν τὰ τοῖς ὁμωνύμοις ὑπάρχοντα, νῦν προστίθησι τίνα αὐτοῖς οὐχ ὑπάρχει, ἵνα μὴ μόνον ἐκ τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς ἔχωμεν αὐτὰ διαγινώσκειν. Ζητητέον δὲ τί δήποτε μὴ εἶπεν ὧν ὄνομα μόνον κοινὸν, ὁ δὲ λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος, ἀλλ' ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος, τῆς οὐσίας ἕτερος; Φαμὲν ὅτι ἐνδέχεται τὰ ὁμώνυμα, καὶ συνώνυμα εἶναι κατ' ἄλλο, καὶ ἄλλο. οἱ γὰρ αἴαντες, ᾗ μὲν ἄνθρωποί εἰσιν, εἰσὶ συνώνυμοι. μετέχουσι γὰρ καὶ τοῦ ἄνθρωπος ὀνόματος, καὶ τοῦ ὁρισμοῦ. ἑκάτερος γὰρ αὐτῶν, ζῶον λογικὸν, θνητόν ἐστιν. ᾗ δὲ αἴαντες, ὁμώνυμοι. ἵνα οὖν μὴ τὸν τυχόντα ὁρισμὸν λαμβάνωμεν, ἀλλὰ τὸν κατὰ τοὔνομα, καθ' ὃ κοινωνοῦσι, καλῶς εἶπεν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος. οἱ γὰρ αἴαντες, κοινὸν μὲν ἔχουσιν αὐτὸ τοῦτο τὸ ὄνομα, τὸν δὲ λόγον τὸν κατ' αὐτὸ τοῦτο, οὐκέτι τὸν αὐτόν. ἀλλ' ὁ μὲν, ἐστιν ἐκ σαλαμῖνος, υἱὸς τελαμῶνος, ὁ μονομαχήσας ἕκτορι. ὁ δὲ, οἰλέως ἐκ λοκρίδος, πόδας ταχὺς, τοξότης. Ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος. τί δήποτε μὴ εἶπεν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνο-

μα ὁρισμὸς, ἀλλὰ λόγος. Φασὶν ἐπειδήπερ οὐκ ἐπὶ πάντων τῶν πραγμάτων εὐποροῦμεν ὁρισμῶν, ἀλλ' ἔστιν ὅτε ὑπογραφῇ κεχρήμεθα, ἀποροῦντες δι' ὁρισμοῦ ἀποδιδόναι τὰ πράγματα. τῶν γοῦν γενικωτάτων γενῶν, ὁρισμὸν ἀποδοῦναι ἀδύνατον. πᾶς γὰρ ὁρισμὸς, ἐκ γένους ἐστὶ, καὶ συστατικῶν διαφορῶν. τούτων δὲ ὑπεραναβεβηκὸς γένος οὐκ ἔστιν εὑρεῖν, ἵνα ἐκ τούτου καὶ τῶν διαφορῶν ἀποδῶμεν αὐτῶν τὸν ὁρισμὸν, διόπερ οὖν ἀνάγκη δι' ὑπογραφῆς αὐτὰ ἀποδιδόναι, διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα ὁρισμὸς, ἐπειδὴ παρελίμπανε τὰ δι' ὑπογραφῆς σημαινόμενα. δυνατὸν γὰρ ταύτῃ ἐπὶ πάντων χρήσασθαι, ἐκ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὑπαρχόντων τοῖς πράγμασιν αὐτὴν λαμβάνοντας. ἀλλὰ λέγω ὅτι, ἐν οἷς ἐστι δι' ὁρισμῶν ἀποδοῦναι τὰ πράγματα, περιττὸν τὸ δι' ὑπογραφῆς ἀποδιδόναι. Καὶ διὰ τί οὖν μὴ εἶπεν ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα ὁρισμὸς, ἤτοι ὑπογραφή; Λέγομεν ὅτι, συντομίας ὢν ἐραστὴς, τὸ κοινὸν τούτων κατηγορούμενον εἶπεν, ὅπερ ἐστὶν ὁ λόγος. λόγος γὰρ λέγεται καὶ ὁ ὁρισμὸς, καὶ ἡ ὑπογραφὴ τῆς οὐσίας. Ἆρα οὖν οὐκ ἔστι καὶ ἐν τοῖς συμβεβηκόσιν ὁμωνυμία; καὶ μὴν ὁρῶμεν τὸ τοιοῦτον. τὸ γὰρ ὀξὺ, κατηγορεῖται καὶ κατὰ χυμοῦ, καὶ φωνῆς. λέγομεν γὰρ ὀξὺν χυμὸν, καὶ ὀξεῖαν φωνὴν, καὶ ὄγκον ὀξύν. ὁμοίως καὶ τὸ βαρὺ, κατηγορεῖται καὶ κατὰ τῆς φωνῆς, καὶ κατὰ τοῦ ὄγκου, καὶ κατὰ ἤθους ψυχῆς, ὡς ὅταν λέγωμεν, βαρὺς ἄνθρωπος. Πῶς οὖν εἶπε τῆς οὐσίας; Φαμὲν ὅτι, διπλοῦν οἶδε τὸ σημαινόμενον τῆς οὐσίας ὁ ἀριστοτέλης. καθ' ἓν μὲν, τὴν ἀντιδιαστελλομένην πρὸς τὰ συμβεβηκότα, καὶ αὐθυπόστατον, ἐκείνων ἐν ἑτέρῳ τὸ εἶναι ἐχόντων, λέγω δὴ, ἐν τῇ οὐσίᾳ. καθ' ἕτερον δὲ, καθ' ὃ πᾶσαν ἁπλῶς ὕπαρξιν, οὐσίαν καλεῖ. καθ' ὃ νῦν σημαινόμενον,

ἐχρήσατο τῷ τῆς οὐσίας ὀνόματι, παραλαμβάνων καὶ τὰ συμβεβηκότα. Τί δήποτε ὅλως προσέθηκε τῆς οὐσίας, καὶ μὴ εἶπεν ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος ἕτερος; Λέγομεν, ἵνα μή τις ἀποδοὺς τῆς φωνῆς τὸν ὁρισμὸν, λέγῃ, ὅτι τὰ ὁμώνυμά εἰσι συνώνυμα. δυνατὸν γὰρ τῆς αἴας φωνῆς ἀποδοῦναι τὸν ὁρισμὸν, ἤτοι τὴν ὑπογραφὴν, λέγοντας, ὅτι ἐστὶν αἴας δισύλλαβος φωνὴ, ψιλὴ, εἰς καθαρὸν ᾶς λήγουσα, καὶ κατὰ τοῦτο συνώνυμοι ἔσονται οἱ αἴαντες. διὰ τοῦτο ἀκριβῶς προσέθηκεν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα τῆς οὐσίας. τουτέστι, τῆς ὑπὸ τοῦ ὀνόματος σημαινομένης. Φασὶ δέ τινες, μήποτε καὶ τὰ ὁμώνυμά εἰσι συνώνυμα. κοινωνοῦσι γὰρ ἀλλήλοις καὶ κατὰ τὸ ὄνομα, καὶ κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦ ὁμωνύμου. τῶν γὰρ αἰάντων κατηγορεῖται μὲν, καὶ αὐτὸ τὸ ὁμώνυμον. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὁμωνύμου ὁρισμός. ἑκάτερος γὰρ αὐτῶν λέγεται ἔχειν τῷ ἑτέρῳ ὄνομα κοινόν. τὸν δὲ κατὰ τοὔνομα λόγον τῆς οὐσίας, ἕτερον. οὕτως οὖν ἐδείχθη καὶ τὰ ὁμώνυμα, ὄντα συνώνυμα. τί οὖν ἐροῦμεν; Πρῶτον μὲν, οὐδὲν ἄτοπον, εἰ τὰ αὐτὰ ὁμώνυμά εἰσι, καὶ συνώνυμα κατ' ἄλλο, καὶ ἄλλο. μᾶλλον δὲ καὶ ἀναγκαῖον. οἱ γὰρ αἴαντες, ᾗ μὲν ἄνθρωποι, συνώνυμοί εἰσιν. ᾗ δὲ αἴαντες, ὁμώνυμοι. οὕτω καὶ ἐνταῦθα, ᾗ μὲν αἴαντες, ὁμώνυμοι. μόνης γὰρ τῆς αἴας φωνῆς κοινωνοῦντες, τῷ κατ' αὐτὴν ὁρισμῷ διαφέρουσιν. ᾗ δὲ ὁμώνυμοι, συνώνυμοι κοινωνοῦντες οὐ μόνον τῆς ὁμωνύμου προσηγορίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν ὁρισμοῦ. ἄλλως. οὐ δυνατὸν ταῦτα συνώνυμα λέγειν. τῶν γὰρ συνωνύμων, κοινῶς τε κατηγορεῖται τὸ ὄνομα, καὶ ὁ ὁρισμός. καὶ ἰδίᾳ ἑκάστου, καὶ ἀσχέτως. οἷον, τὸ ζῶον, καὶ κοινῶς κατηγορεῖται πάντων τῶν ὑπ' αὐτὸ, καὶ ἰδίᾳ ἑκάστου. λέγεται γὰρ σωκράτης εἶναι ζῶον. ὁ ἵππος, ζῶον. ἀλλὰ

καὶ ὁ ὁρισμός, οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική, ὅπερ ἐστὶν ὁρισμὸς ζῴου. καὶ κοινῶς πάντων τῶν κατὰ μέρος ζῴων κατηγορεῖται, καὶ ἰδίᾳ ἑκάστου. καὶ γὰρ σωκράτης, οὐσία ἔμψυχος, αἰσθητική. καὶ ὁ ἵππος, ὁμοίως. ἐπὶ δὲ τῶν ὁμωνύμων, οὐχ οὕτως. οὐ γὰρ δυνατὸν ἑκάστου ἰδίᾳ, καὶ ἀσχέτως, οὔτε τὸ ὄνομα, οὔτε τὸν ὁρισμὸν κατηγορῆσαι. οὐ γὰρ λέγεται ὁ αἴας καθ᾽ ἑαυτὸν ὁμώνυμος, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ ὄνομα μόνον ἔχει κοινόν, τὸν δὲ κατὰ τοὔνομα λόγον τῆς οὐσίας ἕτερον, ἀλλὰ ἄλλῳ λέγεται ὁμώνυμος. καὶ τοὐλάχιστον, δύο πραγμάτων κατηγορηθήσεται ἡ τοῦ ὁμωνύμου προσηγορία, ἐπειδὴ καὶ τῶν ἐν σχέσει ἐστί. Δύναται δὲ τὸ ὁμώνυμον διαιρεῖσθαι, οὐ μόνον κατὰ τὴν ἔμπροσθεν ἀποδεδομένην διαίρεσιν, ἀλλὰ καὶ ποικιλώτερον, κατὰ τὸν ὑποκείμενον τρόπον.

ΤΩ͂Ν ὉΜΩΝΎΜΩΝ ΤᾺ ΜῈΝ,

ἢ ἀπὸ τύχης, εἰ τύχοι ἐν ἀθήναις, κἀνταῦθα τινὰς τῷ αὐτῷ ὀνόματι κληθῆναι.

ἢ ἀπὸ διανοίας, ὅταν πρός τινα ἀφορῶσα ἡ διάνοια ἐπιτίθησι τὰ ὀνόματα.

ἢ τῷ μὲν, ἀφ' οὗ παρώνυμον, ἀλλήλοις δὲ ὁμώνυμον, ὡς ἀπὸ ἰατρικῆς τὰ ἰατρικὰ ὄργανα. παρωνύμως γὰρ ἀπ' αὐτῆς ὀνομάζονται.

ἢ καὶ τῷ ἀφ' οὗ, καὶ ἀλλήλοις ὁμώνυμα, ὡς ὅταν τὶς, τῷ τοῦ πατρὸς ὀνόματι, τοὺς παῖδας, ἢ τοὺς ἐκγόνους καλέσῃ.

ἢ ἀλλήλοις ἰσόχρονα, καὶ τῷ ἀφ' οὗ.

ἢ ἀλλήλοις ἰσόχρονα, τῷ δὲ ἀφ' οὗ, οὐκέτι.

τὰ μὲν, ἀπὸ ποιητικοῦ τινος αἰτίας ὀνομάζονται ἃ ἀφ' ἑνὸς λέγεται, ὡς ἀπὸ ἰατρικῆς, ἰατρικὰ ὄργανα. ἀπ' ἐκείνης γὰρ παρωνύμως λέγονται.

τὰ δὲ, ἀπὸ τέλους, καὶ λέγεται πρὸς ἕν, ὡς ὑγιεινὸν αἴτιον, καὶ δίαιτα, καὶ γυμνάσιον. πρὸς ἓν τέλος γὰρ ὁρῶσι, τὴν ὑγίειαν.

ΤΩ͂Ν ΔῈ ἈΠῸ ΔΙΑΝΟΊΑΣ,

τὰ μὲν, καθ᾽ ὁμοιότητα λέγεται.

τὰ δὲ, κατὰ ἀναλογίαν, ὡς λέγομεν, πόδας ὄρους, καὶ κορυφὴν, καὶ πόδας κλίνης. ὡς γὰρ ἔχουσιν οἱ πόδες πρὸς τὸ ὅλον ζῶον, οὕτω καὶ τὰ κάτω μέρη τῆς κλίνης.

τὰ δὲ, κατ᾽ ἐνέργειαν, ὡς ὅταν διὰ τὸ ἐοικέναι κατὰ τὰς ἐνεργείας τῷ πατρί, καλέσωμεν τῷ ἐκείνου ὀνόματι.

τὰ δὲ, κατὰ μορφὴν, ὡς ὅταν τὴν εἰκόνα τοῦ σωκράτους, καλέσω τῷ ἐκείνου ὀνόματι.

τὰ δὲ, κατ᾽ ἐλπίδα, ὡς ὅταν τινὲς ἐλπίζοντες τοὺς υἱοὺς γενέσθαι κατὰ πλάτωνα, καλέσωσιν αὐτοὺς τῷ ἐκείνου ὀνόματι.

τὰ δὲ, ὡς ἀπὸ ποιητικῆς αἰτίας, ὡς μουσικὴ, ἥτε ἐπιστήμη, καὶ ἡ γυνὴ, καὶ ἡ κιθάρα. ἀπὸ γὰρ τῆς ἐπιστήμης, καὶ ἡ γυνὴ, καὶ ἡ κιθάρα.

τὰ δὲ, ἀπὸ τέλους, ὡς εἴ τις τὴν τροφὴν, καὶ τὸ ἀναπνεῖν, ζωὴν καλέσοι. διότι ὡς πρὸς τέλος τὴν ζωὴν ἀναφέρει. ἢ ἀγαθὸν τὸ φλεβότομον, καὶ τὸ καθάρσιον, διότι πρὸς ἀγαθόν τι, τὴν ὑγίειαν ἀναφέρεται.

τὰ δὲ, κατὰ μνήμην, ὡς ὅταν τινὲς μεμνημένοι τοῦ πατρὸς, καλέσωσι τοὺς υἱοὺς τῷ τοῦ πάππου ὀνόματι, ἵνα φυλάττηται ἡ ἐκείνου μνήμη.

Ἐνταῦθα οὖν ὁ ἀριστοτέλης ποῖον σημαινόμενον τοῦ ὁμω-
νύμου παραλαμβάνει; τὸ κατὰ τὴν μορφὴν ὅμοιον. τι-
νές φασιν ὅτι τὸ ὡς ἀφ' ἑνός. ὡς γὰρ ἀπ' αἰτίου τοῦ ἀνθρώ-
» που, ἔστιν ἡ εἰκών. ἑκάτερον δὲ ἐστιν ἀληθές. Οἷον, ζῶον
» ὅ, τε ἄνθρωπος, καὶ τὸ γεγραμμένον. Τούτων γὰρ, ἡ μὲν
ὀνομασία, κοινή. ζῶον γὰρ ἐρεῖς ἑκάτερον. ὁ δὲ ὁρισμὸς,
οὐκ ἔστιν ὁ αὐτός. τὸ μὲν, γὰρ ὁριζόμενος, ἐρεῖς οὐσίαν ἔμ-
ψυχον, αἰσθητικήν. τὸ δὲ, μίμημα οὐσίας ἐμψύχου, αἰσθητι-
κῆς. Ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τί ἐστιν αὐτῶν ἑκατέρῳ τὸ,
ζώῳ εἶναι, ἴδιον ἑκατέρου λόγον ἀποδώσει. Τριῶν τού-
των ὄντων, ὕλης, καὶ εἴδους, καὶ τοῦ συναμφοτέρου, τοὺς ὁ-
ρισμοὺς τῶν πραγμάτων, ποτὲ μὲν, ἀπὸ τῆς ὕλης ποιού-
μεθα, ποτὲ δὲ, ἀπὸ τοῦ εἴδους, ποτὲ δὲ, ἀπὸ συναμφοτέ-
ρου. καὶ ἐκ μὲν τῆς ὕλης, θυμὸν εἶναι λέγομεν, ζέσιν τοῦ
περικαρδίου αἵματος. τοῦτο γὰρ, ὕλη θυμοῦ. ἐκ δὲ τοῦ
εἴδους, λέγομεν, ὄρεξις ἀντιλυπήσεως. ἐκ δὲ τοῦ συ-
ναμφοτέρου, ζέσις τοῦ περικαρδίου αἵματος, δι' ὄρεξιν ἀν-
τιλυπήσεως. ὁ δὲ κυρίως, ἐκ τοῦ εἴδους. ἡ μὲν γὰρ ὕλη,
κοινωνίας ἐστὶν αἰτία τοῖς πράγμασι. τὸ δὲ εἶδος, διαφο-
ρᾶς. Βουλόμεθα δὲ τοῖς ὁρισμοῖς διακρίνειν ἀπ' ἀλλήλων
τὰ πράγματα. διὸ κἀνταῦθα βουλόμενος ὁ ἀριστοτέλης
τὸν ἐκ τοῦ εἴδους αὐτῶν ὁρισμὸν ἀποδοῦναι, οὐκ εἶπε τί ἐστιν
αὐτῶν ἑκάτερον τὸ, ζῶον εἶναι, τοῦτο γὰρ τὸ συναμφότερον
σημαίνει, τήν τε ὕλην, καὶ τὸ εἶδος, ἀλλὰ τί ἐστιν αὐτῶν ἑκα-
τέρῳ τὸ, ζώῳ εἶναι, τουτέστι, τί ἐν ἑκατέρῳ αὐτῶν ἐστι, καθ' ὃ
ζῶά εἰσιν, ἵνα τὸν ἐκ τοῦ εἴδους ὁρισμὸν δηλώσῃ. κατὰ
τοῦτο γὰρ ζῶά εἰσιν. ἀποδιδοὺς δέ τις κατὰ τί ἑκάτε-
ρον τούτων ζῶον λέγεται, ἑκάστου λόγον ἴδιον ἀποδώσει,
ὡς ἀνωτέρω ἡμῖν εἴρηται.

» Συνώνυμα δὲ λέγεται, ὧν, τό τε ὄνομα κοινὸν, καὶ ὁ

» κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ὁ αὐτός. οἷον ζῷον, ὅ, τε
» ἄνθρωπος, καὶ ὁ βοῦς. τούτων γὰρ ἑκάτερον κοινῷ ὀνόμα-
» τι προσαγορεύεται, ζῷον. καὶ ὁ λόγος δὲ τῆς οὐσίας ὁ αὐ-
» τός. ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις, τὸν ἑκατέρου λόγον τί ἐστιν αὐ-
» τῶν ἑκατέρῳ τὸ, ζῴῳ εἶναι, τὸν αὐτὸν λόγον ἀποδώσει.

Μετὰ τὸ πληρῶσαι τὸν περὶ τῶν ὁμωνύμων λόγον, ἑξῆς περὶ τῶν συνωνύμων διαλαμβάνει. ἐκ τῶν ὁμωνύμων, δήλη καὶ ἡ περὶ τῶν συνωνύμων διδασκαλία. τὰ αὐτὰ γὰρ δεῖ εἰπεῖν, ὅσα καὶ ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων εἴρηται. ὅτι οὐ μόνον ἐν ὀνόμασιν, ἀλλὰ καὶ ἐν ῥήμασιν ἐστὶν ἡ συνωνυμία, καὶ ὅτι ἐστὶ καὶ ἐν τοῖς συμβεβηκόσιν ἡ συνωνυμία. τὸ γὰρ ἀλλοιοῦν ῥῆμα, συνώνυμόν ἐστι. λέγεται γὰρ ἀλλοιοῦν καὶ ὁ λευκαίνων, καὶ ὁ μελαίνων. καὶ τὸν αὐτὸν δὲ ὁρισμὸν ἐπιδέχονται. ὁριζόμενοι γὰρ τὸ ἀλλοιοῦν, φαμὲν ὅτι τὸ ἔχον ἐν ἑαυτῷ ἀρχὴν μεταβλητικὴν εἰς ἄλλο, ἢ ἄλλο. τοῦτο δὲ ἁρμόσει λέγειν καὶ ἐπὶ τοῦ λευκαίνοντος, καὶ ἐπὶ τοῦ μελαίνοντος. ἕκαστον γὰρ τῶν ἀλλοιούντων, ἀρχὴν ἔχει ἐν ἑαυτῷ μεταβλητικὴν τῶν ἀλλοιουμένων, ἄλλο ὂν παρὰ τὰ ἀλλοιούμενα. εἰ γὰρ μὴ ἦν ἄλλο, οὐκ ἂν οὐδὲ ἠλλοίου. διὸ προστέθη τὸ, ἢ ἄλλο. τῷ αὐτῷ δὲ παραδείγματι κέχρηται ἐπίτηδες τῷ τοῦ ζῴου, ἵνα δείξῃ ὅτι αὐτὸ δύναται καὶ ὁμώνυμον εἶναι, καὶ συνώνυμον κατὰ ἄλλο, καὶ ἄλλο. ἐπὶ μὲν γὰρ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ γεγραμμένου, ὁμώνυμον τὸ ζῷον. ἐπὶ δ᾽ ἀνθρώπου, καὶ βοὸς, συνώνυμον.

» Παρώνυμα δὲ λέγεται, ὅσα ἀπό τινος διαφέροντα τῇ
» πτώσει, τὴν κατὰ τοὔνομα προσηγορίαν ἔχει. οἷον ἀπὸ
» τῆς γραμματικῆς, ὁ γραμματικὸς, καὶ ἀπὸ τῆς ἀνδρί-
» ας, ὁ ἀνδρεῖος.

Μετὰ τὴν τῶν ὁμωνύμων, καὶ συνωνύμων διδασκαλίαν, διαλέγεται περὶ τῶν παρωνύμων εἰκότως, ἐπει-

δὴ ταῦτα σκολιωτέραν τὴν συμπλοκὴν ἔχει. τῶν γὰρ ὁμωνύμων κατὰ τὸ ὄνομα μόνον κοινωνούντων, διαφερόντων δὲ κατὰ τὸν ὁρισμόν. πάλιν, τῶν συνωνύμων καὶ κατὰ τὸ ὄνομα, καὶ κατὰ τὸν ὁρισμὸν κοινωνούντων, ταῦτα οὔτε κατὰ τὸ ὄνομα καθάπαξ κοινωνεῖ, οὔτε καθάπαξ διαφέρει. ὁμοίως, καὶ κατὰ τὸν ὁρισμόν, κατά τι μὲν κοινωνεῖ, κατά τι δὲ διαφέρει. οὐκ ἀνάγονται δὲ ταῦτα ὑπὸ τὴν συμπλοκὴν τῶν εἰρημένων τεσσάρων συζυγιῶν, τὴν τῶν ὁμωνύμων λέγω, καὶ πολυωνύμων, καὶ συνωνύμων, καὶ ἑτερωνύμων. ἐκείνων γὰρ χαρακτηριζομένων, ἤτοι κατὰ τὴν κοινωνίαν τοῦ ὀνόματος, καὶ τοῦ ὁρισμοῦ, ἢ κατὰ τὴν διαφορὰν ἀμφοτέρων, ἢ κατὰ τὴν καθ' ἕτερον κοινωνίαν μὲν, καθ' ἕτερον δὲ διαφορὰν, ταῦτα οὔτε καθάπαξ κοινωνεῖ κατὰ ἀμφότερα, οὔτε καθάπαξ διαφέρει. ἀλλ' οὐδὲ καθ' ἕτερον ἀκριβῶς κοινωνεῖ, καθ' ἕτερον δὲ διαφέρει, ἀλλὰ πῇ μὲν κοινωνεῖ, πῇ δὲ διαφέρει κατ' ἀμφότερα. Τινὲς δὲ ἀξιοῦσιν αὐτὰ τάττεσθαι μεταξὺ τῶν τε ὁμωνύμων, καὶ συνωνύμων, διότι τῶν ὁμωνύμων κατὰ τὸ ὄνομα μόνον κοινωνούντων, κατὰ δὲ τὸν ὁρισμὸν διαφερόντων, τῶν δὲ συνωνύμων κοινωνούντων κατ' ἀμφότερα, ταῦτα οὔτε κατὰ τὸ ὄνομα ἁπλῶς κοινωνεῖ. οὔτε κατὰ τὸν ὁρισμόν. βέλτιον δὲ, μεταξὺ τῶν συνωνύμων, καὶ τῶν ἑτερωνύμων, αὐτὰ τάττειν. τῶν μὲν γὰρ κοινωνούντων, κατ' ἀμφότερα. τῶν δὲ κατ' ἀμφότερα διαφερόντων, ταῦτα μεταξύ πως εἰσὶ, πῇ μὲν κοινωνοῦντα, πῇ δὲ διαφέροντα κατ' ἀμφότερα. ἀνάγκη δὲ ἐπὶ τῶν παρωνύμων, τέσσαρα ταῦτα παρεῖναι. κοινωνίαν πράγματος, καὶ διαφορὰν πράγματος. κοινωνίαν ὀνόματος, καὶ διαφορὰν περὶ τὴν τελευταίαν συλλαβήν. εἰ γὰρ ἕν τι τούτων ἐλλείψει, οὐκέτι ἔσται παρώνυμον. ἔσω γὰρ περὶ τὸ ὀ-

νομα κοινωνία· καὶ διαφορά· ἔστω δὲ καὶ ἡ περὶ τὸ πρᾶγμα κοινωνία, διαφορὰ δὲ μὴ ἔστω· λέγω ὅτι οὐκ ἔστι παρώνυμον· οἷον, ἐπὶ τοῦ πλάτανος, καὶ πλατάνιστος· καὶ παρθένος, καὶ παρθενική· τὸ γὰρ αὐτὸ πρᾶγμα, ὑπ' ἀμφοτέρων σημαίνεται· καὶ ἔστι ποιητικὸν μὲν, τὸ παρθενική, καὶ πλατάνιστος· πεζολόγων δὲ, τὸ πλάτανος, καὶ παρθένος· πάλιν δὲ, ἔστω τὰ ἄλλα πάντα ἀκολούθως· κοινωνία δὲ μὴ ἔστω περὶ τὸ πρᾶγμα· καὶ ὁμοίως οὐκ ἔσται παρώνυμα, ὡς ἐπὶ τῆς ἑλένης, καὶ ἑλένου· πάλιν, ἔστω τὰ ἄλλα πάντα ἀκολούθως· διαφορὰ δὲ μὴ ἔστω κατὰ τὴν τελευταίαν συλλαβὴν ὡς ἐπὶ τῆς μουσικῆς, καὶ μουσικῆς γυναικός· ὁμώνυμα γὰρ ταῦτα, καὶ οὐ παρώνυμα· πάλιν, τὰ μὲν ἄλλα ἔστω· μὴ ἔστω δὲ κοινωνία τις περὶ τὸ ὄνομα, καὶ οὐκ ἔσται παρώνυμα, ὡς ἐπὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ τοῦ σπουδαίου· οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς λέγεται ἐνάρετος, διότι οὐδὲ ἐν ὀνείρου ἴχνει τούτου οἱ παλαιοὶ μέμνηνται, ἀλλὰ τοὐναντίον, κακόσημον ἴσασιν οἱ ποιηταὶ τὸ ὄνομα· Αἰναρέτη,
» τίς σου ἄλλος ὀνήσεται ὀψίγονός περ; ἀντὶ τοῦ, ἐπὶ κακοῦ τὴν ἀρετὴν ἔχων· ἀλλ' οὐδὲ ἀπὸ τῆς σπουδῆς ὁ σπουδαῖος, ἥτις ὁμοίως ἐπί τε κακίας, καὶ ἀρετῆς λέγεται· ὁ δὲ σπουδαῖος, μόνος ὁ ἐνάρετος· ὥστε κατὰ μὲν τὴν φωνὴν, ἐκ τοῦ σπουδῆ παρῆκται τὸ σπουδαῖος· κατὰ δὲ τὸ σημαινόμενον, οὐκέτι, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀρετῆς· διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν· τὴν κατὰ τοὔνομα προσηγορίαν ἔχει· τὴν κοινωνίαν ἐδήλωσε τοῦ ὀνόματος· ἢ οὕτως· εἰρηκὼς ὅτι ἔχει τινὰ κοινωνίαν πρὸς ἐκεῖνο ἀπό τινος, τὴν κατὰ τὸ πρᾶγμα κοινωνίαν, καὶ ἑτερότητα ἐδήλωσεν· εἰ γὰρ ἀπό τινος, δῆλον ὅτι ἔχει τινὰ κοινωνίαν πρὸς ἐκεῖνο, καθὰ ἐξ αὐτοῦ· εἰ δὲ ὅλως ἀπό τινος, δῆλον ὅτι καὶ διαφέρει· εἰ γὰρ μὴ διέφερεν, οὐκ ἀπό τινος ἐλέγετο· εἰπὼν δὲ διαφέροντα τῇ πτώσει, ἐδήλωσε τὸν μετα-

σχηματισμὸν τῆς τελευταίας συλλαβῆς. Διδάσκει δὲ περὶ τῶν παρωνύμων ὁ ἀριστοτέλης, χρησιμευόντων καὶ αὐτῶν εἰς τὴν περὶ τῶν κατηγοριῶν διδασκαλίαν.

» Τῶν λεγομένων, τὰ μὲν κατὰ συμπλοκὴν λέγεται, τὰ
» δὲ ἄνευ συμπλοκῆς. τὰ μὲν οὖν κατὰ συμπλοκήν, οἷον ἄν
» θρωπος τρέχει, ἄνθρωπος νικᾷ. τὰ δὲ ἄνευ συμπλοκῆς,
» οἷον ἄνθρωπος, βοῦς, τρέχει, νικᾷ.

Ἐντεῦθεν εἰσβάλλει εἰς τὴν περὶ τῶν κατηγοριῶν διδασκαλίαν. ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ τῆς κατηγορίας ὄνομα καὶ ἐπὶ πραγμάτων, καὶ νοημάτων, καὶ φωνῶν, λέγεται γὰρ καὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα κατηγορία, καὶ τὸ νόημα τὸ περὶ τοῦ πράγματος, καὶ αὐτὴ ἡ φωνή, πρότερον παραδίδωσι τὴν τῶν φωνῶν διαίρεσιν. εἰ δὲ ἐνταῦθα μὲν περὶ φωνῶν διαλέγεται, καὶ φωνῶν οὐκ ἀσήμων, μικρὸν δὲ ὕστερον περὶ πρα
» γμάτων, ὅταν λέγῃ: Τῶν ὄντων, τὰ μὲν, καθ' ὑποκει
» μένου λέγεται. δῆλον ὅτι περὶ τῶν μεταξὺ νοημάτων ποιεῖται τὸν λόγον. ὥστε καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ῥητῶν, πρόδηλος ὁ τοῦ βιβλίου σκοπός. διαιρεῖται δὲ τὰς φωνὰς εἴς τε τὰς ἁπλᾶς, καὶ τὰς συνθέτους. καὶ ἁπλᾶς μέν φησι, τὰς ἁπλοῦν σημαινούσας πρᾶγμα, ἢ οὐσίαν, ἢ ἐνέργειαν, ἢ πάθος. συνθέτους δὲ, τὰς σύνθετόν τι σημαινούσας, οὐσίᾳ, ἐνεργείᾳ, ἢ πάθει, ὡς σωκράτης τρέχει. τοῦτο γὰρ σύνθετον. καὶ σωκράτης, ἢ βοῦς. ταῦτα γὰρ ἁπλᾶ. οὐ πᾶσα δὲ ἁπλῆ φωνή, ἁπλοῦν πρᾶγμα σημαίνει. οὐδὲ σύνθετος, διπλοῦν. σύνθετος μὲν οὖν φωνή, ὡς τὸ ἄρειος πάγος, καὶ κόρακος πέτρα, καὶ νέα πόλις. ἀλλὰ τὸ ὑπ' αὐτῶν σημαινόμενον, ἁπλοῦν. φωνὴ δὲ ἁπλῆ, ὡς τὸ, τρέχω, τρέχεις, καὶ πάντα τὰ τοῦ πρώτου, καὶ δευτέρου προσώπου ῥήματα, καὶ τοῦ τρίτου, ὅσα ἐπὶ ὡρισμένου προσώπου φέρονται, ὡς τὸ βροντᾷ, καὶ ἀστράπτει, καὶ ὕει. ὀξεῖς

γὰρ δηλονότι. ταῦτα γὰρ πάντα τῇ μὲν προφορᾷ, ἁπλᾶ· τῷ δὲ σημαινομένῳ, σύνθετα. οὐσίαν γάρ τινα σημαίνει συμπεπλεγμένην ἐνεργείᾳ. φασὶ δὲ ἐπὶ τῶν τριῶν προσώπων, μὴ πάνυ ἐμφαίνεσθαι τὴν οὐσίαν, διὰ τὴν ἀοριστότητα τοῦ ῥήματος. διὸ μόνα τὰ ὡρισμένον πρόσωπον σημαίνοντα, παρελάβομεν. ἀλλ᾽ εἰ καὶ μὴ ὡρισμένην οὐσίαν τὰ τρίτα πρόσωπα τῶν ῥημάτων σημαίνει, ἀλλ᾽ οὖν πάντως οὐσίαν τινὰ σημαίνει, τὴν ἐνεργοῦσαν, ἢ πάσχουσαν. ὥστε πάντως τὰ τρίτα πρόσωπα τῶν ὁριστικῶν ῥημάτων, φωνῇ μὲν, ἁπλᾶ ἐστι, σημαινομένῳ δὲ, σύνθετα. ὁ γὰρ λέγων τρέχει, ἢ νικᾷ, δηλονότι τινὸς κατηγορεῖ τὸ νικᾷν, ἢ τρέχειν. πάντως οὖν καὶ ἐν τοῖς τρίτοις ἡ οὐσία ἐμφαίνεται, εἰ καὶ ἀορίστως. ὅμως γοῦν ὁ ἀριστοτέλης διὰ τὸ μὴ ὡρισμένως ἐμφαίνεσθαι τὴν οὐσίαν, ὡς ἁπλᾶ τὰ τοιαῦτα παρείληφε. κυρίως δὲ ἁπλᾶ ἂν εἴη ῥήματα, τὰ ἢ ἐνέργειαν μόνην, ἢ πάθος δηλοῦντα, ἄνευ τοῦ ἐνεργητοῦ, ἢ πάσχοντος. οἷον, τύπτειν, τύπτεσθαι. οὐ δεῖ οὖν τῇ συνθέσει, ἢ τῇ ἁπλότητι τῶν φωνῶν, τὰ ἁπλᾶ, ἢ σύνθετα κρίνειν πράγματα, ἀλλ᾽ ἐξ αὐτῶν τῶν σημαινομένων. ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς φωνὰς κἂν σύνθετοι εἶεν, ἐὰν ἁπλοῦν πρᾶγμα σημαίνωσιν, ἁπλᾶς λεκτέον. ὁμοίως καὶ τὰς ἁπλᾶς, συνθέτους, ἐὰν σύνθετον σημαίνωσιν. εἰ μὲν γὰρ περὶ φωνῶν μόνων διελεγόμεθα, καὶ τοῦ ποσοῦ τῶν συλλαβῶν, εἰκότως κατὰ τὸ ποσὸν τὴν σύνθεσιν ὡριζόμεθα, ὡς καὶ οἱ γραμματικοί. εἰ δὲ ὡς περὶ σημαινουσῶν διαλεγόμεθα, κατὰ τὸ σημαινόμενον δεῖ κρίνειν καὶ τὰς φωνάς. τὸ γὰρ ἱππεύς, οὐχ ἁπλοῦν τι δηλοῖ. σημαίνει γὰρ τόν τε ἵππον, καὶ τὸν ἐπικαθήμενον ἄνθρωπον, καὶ τὴν ἱππικὴν τέχνην. οὐχ ἁπλῆν οὖν λεκτέον τὴν φωνὴν, ἀλλὰ σύνθετον. ὡς καὶ τὸ, νέα πόλις. ἐπειδὴ ἕν τι σημαίνει, οὐ σύνθετον, ἀλλ᾽ ἁπλῆν.

τὸ δὲ λέγεται, ἁρμόζει καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων, καὶ ἐπὶ τῶν νοημάτων, καὶ ἐπὶ τῶν φωνῶν. λέγονται γὰρ καὶ τὰ πράγματα λέγεσθαι, ἀλλ' ὡς σημαινόμενα. καὶ τὰ νοήματα λέγεσθαι, ἀλλ' ὡς ἐξαγγελλόμενα. λέγονται δὲ καὶ αἱ φωναὶ λέγεσθαι, ἀλλ' ὡς προφερόμεναι. Διὰ ποίαν οὖν αἰτίαν τὰ κατὰ συμπλοκὴν προτάττει τῶν ἄνευ συμπλοκῆς; Καὶ λέγομεν, ὅτι ἀγαπητὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ἐκ τῶν ἀτελεστέρων, καὶ συνθέτων, ἐπὶ τὰ ἁπλούστερα, καὶ τελειότερα προϊέναι. τὰ γὰρ σύνθετα, μᾶλλον συνήθη ἡμῖν, καὶ γνωριμώτερα. οὕτω γοῦν καὶ ὁ παῖς, εἴρει μὲν λόγον, καὶ εἰπεῖν, σωκράτης περιπατεῖ, οἶδε. τοῦτον δὲ ἀναλῦσαι εἰς ὄνομα, καὶ ῥῆμα, καὶ ταῦτα εἰς συλλαβὰς, κἀκεῖνα εἰς στοιχεῖα, οὐκέτι. οὕτως οὖν καὶ ἡμεῖς, ἄνθρωπον περιπατοῦντα ἰδόντες, πρότερον ἔγνωμεν τὸ ὅλον τοῦτο, ἄνθρωπον περιπατοῦντα, καὶ οὕτως ἀναλύομεν αὐτὸν εἰς οὐσίαν, καὶ ἐνέργειαν. Καὶ πῶς οὖν ἐλέγομεν ἀνωτέρω δεῖν ἄρχεσθαι ἀπὸ τῶν ἁπλουστέρων, ὡς τῶν συνθέτων οὐ γνωσθησομένων, μὴ προεγνωσμένων τῶν ἁπλῶν, καὶ διὰ τοῦτο δεῖν προηγεῖσθαι τὴν τῶν ἁπλῶν φωνῶν διδασκαλίαν, τῆς τῶν συλλογισμῶν; Λέγομεν οὖν, ὅτι ἐφ' ὧν ὁμοίως ἀγνοοῦνται καὶ τὰ ἁπλᾶ, καὶ τὰ σύνθετα, δέον ἐκ τῶν ἁπλουστέρων ἄρχεσθαι. ἐκεῖ μὲν γὰρ ὁμοίως καὶ ὁ συλλογισμὸς ἠγνοεῖτο, καὶ αἱ ἁπλαῖ φωναί. ἐνταῦθα δὲ, γνωριμώτερα τὰ συνθετώτερα. διὸ ἐκ τῶν γνωριμωτέρων ἄρχεσθαι δεῖ τῆς διδασκαλίας. ὥστε, ἐκεῖ μὲν ἐλέγομεν ἐκ τῶν ἁπλουστέρων ἄρχεσθαι, διὰ τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας. ἐνταῦθα δὲ, ἐκ τῶν συνθετωτέρων, διὰ τὸν τρόπον τῆς γνώσεως. ἔστι δὲ καὶ ἄλλη αἰτία τοῦ προτετάχθαι ἐνταῦθα τῶν ἁπλῶν τὰ σύνθετα. ἐπειδὴ γὰρ τὰ ἄνευ συμπλοκῆς μέλλει διαιρεῖν, διὰ τοῦτο ταῦτα ὕστερον εἶπεν, ἵνα

εὐθέως αὐτῶν ποιήσηται τὴν διδασκαλίαν. μέλλει δὲ ταῦτα διαιρεῖν, ὅταν εἴπῃ, τῶν ἄνευ συμπλοκῆς λεγομένων. ἐξεπίτηδες δὲ ἀπὸ τούτων, δύο ὀνόματα τάττει, καὶ δύο ῥήματα ἐφεξῆς, ἵνα μή τις ὕστερον παρακολουθήσῃ πλάνη.

» Τῶν ὄντων, τὰ μὲν, καθ᾽ ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, ἐν
» ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστιν. οἷον ἄνθρωπος καθ᾽ ὑποκειμέ-
» νου μὲν λέγεται, τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ, οὐ-
» δενί ἐστι. τὰ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι, καθ᾽ ὑποκειμένου δὲ
» οὐδενὸς λέγεται.

Μέλλων τὴν εἰς δέκα διαίρεσιν τῶν πραγμάτων ἡμῖν παραδοῦναι, πρότερον ἐκτίθεται τὴν εἰς τέσσαρα τούτων διαίρεσιν. παραδοὺς γὰρ πρότερον τὴν εἰς δύο τῶν φωνῶν διαίρεσιν, πρόεισιν ἐπὶ τὴν τετραδικὴν ταύτην τομὴν εἰκότως. ὁ γὰρ δύο ἀριθμὸς ἐφ᾽ ἑαυτὸν πολυπλασιαζόμενος, ποιεῖ τὸν τέσσαρα. μετὰ δὲ ταύτην τὴν διαίρεσιν, παραδώσει τὴν εἰς δέκα. ὁ γὰρ ἀπὸ μονάδος ἀρχόμενος ἀριθμὸς, συντιθέμενος μέχρι τοῦ τέσσαρα, ποιεῖ τὸν δέκα. α. β. γ. δ. καὶ γίνεται δέκα. Ἄλλως τε, ἐνταῦθα μὲν, συμπεπλεγμένην τῶν πραγμάτων ποιεῖται διαίρεσιν. συμπλέκει γὰρ τὸ καθόλου τῇ οὐσίᾳ, καὶ τῷ συμβεβηκότι. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μερικὸν, τοῖς αὐτοῖς. ἐκεῖ δὲ, κατὰ ἄρθρα, καὶ ἁπλουστάτην ταύτην ποιεῖται τὴν τομὴν, μηδὲν μηδενὶ συμπλέκων, ἀλλ᾽ ἕκαστον ὅπως ἔχει φύσεως διδάσκων, ἰδίᾳ μὲν περὶ τῆς οὐσίας. ἰδίᾳ δὲ, καὶ οὐ κοινῶς, περὶ τῶν συμβεβηκότων ἑκάστῳ. κατὰ διαφόρους οὖν ἐπιβολὰς, τῆς τῶν ὄντων γινομένης διαιρέσεως, εἰκότως καὶ τὰ τῆς διαιρέσεως τμήματα διάφορα γέγονεν. ἔστιν οὖν ἡ προκειμένη τῶν ὄντων διαίρεσις, τοιαύτη. Τῶν ὄντων φησὶ, τὰ μὲν, ἐστὶν οὐσία. τὰ δὲ, συμβεβηκότα. πάλιν, τῶν ὄντων, τὰ μέν, ἐστὶ καθόλου. τὰ δὲ, μερικά. τεσσά-

ρων οὖν τούτων ὄντων τμημάτων, καὶ συνδύο λαμβανομένων, ἐκ τῆς τούτων συμπλοκῆς γίνονται συζυγίαι ἕξ. δύο μὲν ἀσύστατοι, αἱ τὰ ἐναντία ζευγνύουσαι. αἱ δὲ λοιπαὶ τέσσαρες, συνιστάμεναι. τῶν γὰρ ὄντων τὰ μέν, εἰσι καθόλου οὐσίαι. τὰ δέ, καθόλου συμβεβηκότα. καὶ τὰ μέν, μερικαὶ οὐσίαι. τὰ δέ, μερικὰ συμβεβηκότα, ὡς τὸ ὑποκείμενον ἔχει διάγραμμα.

ΟΥ'ΣΙ'Α. ΣΥΜΒΕΒΗΚΟ'Σ.

καθ' ὑποκειμένου, καὶ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ.

ἀσύστατος

ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ οὐ καθ' ὑποκειμένου.

οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ,
οὔτε καθ' ὑποκειμένου.
καὶ καθ' ὑποκειμένου,
καὶ ἐν ὑποκειμένῳ.

ἀσύστατος.

ΚΑΘΟ'ΛΟΥ. ΜΕΡΙΚΟ'Ν.

Ἀλλ' εἰ

Ἀλλ' εἰ μὲν ταύταις ταῖς φωναῖς, αἷς ἡμεῖς, ἐχρήσατο ὁ ἀριστοτέλης, καθόλου οὐσίαν, καθόλου συμβεβηκὸς, μερικὴν οὐσίαν, μερικὸν συμβεβηκὸς, πραγμάτων ἂν ἦμεν ἀπαλλαγέντες, ὡς σαφοῦς ὄντος τοῦ λεγομένου. ὁ δὲ, τὴν ἀσάφειαν ἐπιτηδεύων διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν, ἑτέροις ἐχρήσατο ὀνόμασιν, οἰκειοτέροις μὲν τῇ τῶν σημαινομένων φύσει, ἀσυνήθεσι δὲ τοῖς πολλοῖς, καὶ ταύτῃ ἀσαφεστέροις. τὸ μὲν οὖν συμβεβηκὸς, καλεῖ ἐν ὑποκειμένῳ. τὴν δὲ οὐσίαν, οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ. τὸ δὲ καθόλου, καθ' ὑποκειμένου. τὸ δὲ μερικὸν, οὐ καθ' ὑποκειμένου. καὶ διὰ τί μὲν τὸ συμβεβηκὸς καλεῖ ἐν ὑποκειμένῳ, δῆλον. αὐτὸ γὰρ καθ' αὑτὸ ὑποστῆναι οὐ δύναται. δεῖται δὲ ἄλλου πρὸς ὕπαρξιν, τουτέστιν, οὐσίας. τὴν δὲ οὐσίαν, οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ. οὐδὲ γὰρ δεῖται ἑτέρου πρὸς ὕπαρξιν. τὸ δὲ καθόλου, καθ' ὑποκειμένου, διότι δεῖται τῶν μερικῶν οὐ πρὸς ὕπαρξιν, ἀλλὰ πρὸς κατηγορίαν. μὴ γὰρ ὄντων τῶν μερικῶν, οὐκ ἔχει τὸ καθόλου κατά τινος κατηγορηθῆναι. τὸ δὲ μερικὸν, οὐ καθ' ὑποκειμένου. διότι τὰ κατὰ μέρος, κατ' οὐδενὸς ἄλλου κατηγοροῦνται. Διὰ τί τὴν οὐσίαν ἐκάλεσεν οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ μὴ ὑποκείμενον, εἴγε ὑπόκειται τοῖς συμβεβηκόσι πρὸς ὕπαρξιν; Ἐροῦμεν οὖν πρὸς τοῦτο, ὅτι πρῶτον μὲν, οὐ πᾶσα οὐσία ἐστὶν ὑποκείμενον. οὐ γὰρ δήπου ἡ θεία οὐσία ἐστὶν ὑποκείμενον; οὐδὲν γὰρ ἐν αὐτῇ συμβέβηκεν. οὐκοῦν, οὐκ ἂν κληθείη ὑποκείμενον. εἰ οὖν κοινῶς ὠνόμασε τὴν οὐσίαν ὑποκείμενον, οὐ συμπεριελάμβανε τὴν θείαν οὐσίαν. Δεύτερον δὲ, ὃ καὶ μάλιστα κυριωτάτη ἐστὶν αἰτία, διότι τῶν διαιρέσεων εἰς τὰ ἀντικείμενα γινομένων, αἱ μὲν, εἰσὶ φυκταὶ, αἱ δὲ, ἄφυκτοι, καὶ φυκταὶ μὲν, αἱ εἰς τὰ ἐναντία γινόμεναι, ἄφυκτοι δὲ, αἱ κατὰ ἀντιφα-

σιν. ἐπειδὴ γὰρ τῶν ἐναντίων, τὰ μέν, ἐστιν ἔμμεσα, τὰ δὲ, ἄμεσα. ἀνάγκη τὴν εἰς τὰ ἐναντία γινομένην διαίρεσιν, ἐπὶ τῶν ἐμμέσων μὴ ἄφυκτον εἶναι. ἔμμεσα δὲ ἐστὶν ἐναντία, οἷον, λευκὸν, καὶ μέλαν. ὑγεία, καὶ νόσος. ἔστι γὰρ μεταξὺ λευκοῦ, καὶ μέλανος, τὸ φαιὸν, τὸ ἐρυθρὸν, καὶ πάντα τὰ ἄλλα χρώματα, μεταξὺ δὲ ὑγείας, καὶ νόσου, τὸ παρὰ τοῖς ἰατροῖς λεγόμενον οὐδέτερον. τὰς γὰρ ἐκ νόσου ἀναλήψεις, οὔτε ὑγείας εἶναί φασιν, οὐ γὰρ τὰ ὑγιαινόντων ἐνεργοῦσιν: οὔτε νόσους: τῆς γὰρ νοσοποιοῦ αἰτίας, ἀπηλλαγμένοι εἰσὶν οἱ ἀναλαμβανόμενοι. οὐκοῦν μέσον τί ἐστι νόσου, καὶ ὑγείας ἡ ἀνάληψις. ἄμεσα δὲ, τὸ περιττὸν, καὶ ἄρτιον. εἴπερ ὅλως ὡς ἐναντία ταῦτα ἀντίκειται. ἐδείξαμεν γὰρ ἡμεῖς ἐν ἄλλοις, ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐναντία. πάλιν τὸ λογικὸν, καὶ τὸ ἄλογον, ἀμέσως ἀντίκειται, οὐδ᾽ αὐτὰ ἐναντία ὄντα. ὥστε τὰ κυρίως ἐναντία, πάντα ἐστὶν ἔμμεσα. εἴ τις οὖν εἰς τὰ ἐναντία διέλοι τὰ ὄντα, λέγων. τῶν ὄντων, τὰ μὲν, εἶναι λευκὰ, τὰ δὲ, μέλανα. ἀνάγκη διαφεύγειν αὐτὸν πάντα τὰ ἐν μέσῳ χρώματα. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀνεπιδέκτους οὐσίας τῶν χρωμάτων. οἷον, ἀέρα, ψυχὴν, ἄγγελον. ἀλλ᾽ οὐδὲ αἱ εἰς τὰ λοιπὰ τῶν ἀντικειμένων εἴδη διαιρέσεις, τὸ ἄφυκτον ἔχουσι, πλὴν τῶν κατὰ ἀντίφασιν μόνων γινομένων. οἷον, εἴ τις λέγοι τῶν ὄντων, τὰ μὲν, εἶναι δεξιὰ, τὰ δὲ, ἀριστερά. ἢ τὰ μὲν, δεσπότας, τὰ δὲ, δούλους. τὰ δὲ, πατέρας, τὰ δὲ, υἱούς. ἔστι γὰρ ἃ καὶ τούτων οὐδέν ἐστιν. ἀλλὰ μὴν, οὐδὲ εἰ κατὰ στέρησιν, καὶ ἕξιν ἡ διαίρεσις γίνοιτο. οἷον, εἴ τις λέγοι. τῶν ὄντων, τὰ μὲν, τυφλὰ εἶναι, τὰ δὲ, βλέποντα. ἢ τὰ μὲν, σοφὰ, τὰ δὲ, ἄσοφα. ἕξις γὰρ, καὶ στέρησις, ἐπὶ τῶν δεκτικῶν μόνων λέγεται. τὸ δὲ τὴν ἕξιν μὴ πεφυκὸς δέχεσθαι, οὐδ᾽ ἐστερῆσθαι ταύτης λέγεται. ὥς τε οὐ

πάντα τὰ ὄντα διαιρεῖ ἡ ἕξις, καὶ ἡ στέρησις, χωρὶς εἰ μὴ ἰσοδυναμοίη ἐπί τινων τῇ ἀντιφάσει, ὡς ἔχει τὸ σῶμα, καὶ τὸ ἀσώματον. οὐδὲν γάρ ἐστι τούτων μεταξύ. ταυτὸν γὰρ δύναται τῇ ἀποφάσει, τῇ, οὐ σῶμα τὸ ἀσώματον. μόνως οὖν ἡ κατὰ ἀντίφασιν διαίρεσις. οἷον, εἴ τις λέγοι. τῶν ὄντων, τὰ μὲν, εἶναι λευκὰ, τὰ δὲ, οὐ λευκά. πάντα τὰ ὄντα περιλαμβάνει. καὶ γὰρ τὸ φαιὸν, οὐ λευκόν. καὶ τὸ ξανθὸν, καὶ τὸ ἐρυθρὸν, ὁμοίως. ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ, οὐ λευκή. καὶ ἄγγελος, οὐ λευκός. οὐδὲ γὰρ ὅλως χρῶμα πέφυκεν ὑποδέχεσθαι. καὶ ὁ πλάτων δὲ τὴν διαιρετικὴν ἐξυμνεῖ μέθοδον, τὴν κατὰ ἀντίφασιν γινομένην. οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων καυχήσεται αὐτὴν καὶ φυγεῖν. διὰ τοῦτο τοίνυν καὶ ὁ ἀριστοτέλης εἰρηκὼς τὸ συμβεβηκὸς ἐν ὑποκειμένῳ, διὰ τῆς τούτου ἀποφάσεως ἐσήμανε τὴν οὐσίαν, εἰρηκὼς αὐτὴν, οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, ἵνα πᾶσαν οὐσίαν παραλάβῃ.

Πρὸς τούτοις ἐροῦμεν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον, διττόν. τὸ μὲν, πρὸς ὕπαρξιν ὑποκείμενον, τὸ δὲ, πρὸς κατηγορίαν. πρὸς ὕπαρξιν μὲν, ἡ οὐσία. αὕτη γὰρ ὑπόκειται πρὸς ὕπαρξιν τοῖς συμβεβηκόσι. πρὸς κατηγορίαν δὲ, τὰ μερικά. ταῦτα γὰρ ὑπόκειται τοῖς καθόλου, οὐ πρὸς ὕπαρξιν. οὐδὲ γὰρ δέονται τὰ καθολικὰ τῶν μερικῶν ἵνα ὑποστῶσιν, ἀλλ᾽ ἵνα ἔχωσι καθ᾽ ὧν κατηγοροῦνται. τοὐναντίον δὲ, τὰ μερικὰ δέονται τῶν καθόλου, οὐ πρὸς κατηγορίαν, ἀλλὰ πρὸς ὕπαρξιν. οὐκ ἂν γὰρ εἴη σωκράτης, καὶ πλάτων, μὴ ὄντος τοῦ ἁπλῶς ἀνθρώπου. τῶν δὲ πρὸς κατηγορίαν ὑποκειμένων, τὸ μέν, ἐστιν οὐσία. τὸ δὲ, συμβεβηκός. ὑπόκειται γὰρ καὶ ἡ μερικὴ οὐσία τῇ καθόλου πρὸς κατηγορίαν, ὡς εἴρηται, ὡς σωκράτης τῷ ἁπλῶς ἀνθρώπῳ, καὶ τῷ ἁπλῶς ζώῳ. τὸ μερικὸν συμβεβηκὸς, τῷ καθόλου, ὡς τὸ ἐν τῷδε τῷ λίθῳ λευκὸν, τῷ ἁπλῶς λευκῷ, καὶ τῷ χρώματι. λέγομεν γὰρ καὶ

τὸν δὲ τὸν λίθον λευκὸν εἶναι. καὶ τὸ ἁπλῶς λευκόν, χρῶμα εἶναι. ἐπειδὴ οὖν ὡσαύτως ἑκάτερον λέγεται ὑποκείμενον, εἰ εἶπε. τῶν ὄντων, τὰ μὲν, ἐν ὑποκειμένῳ, τὰ δὲ, ὑποκείμενα, περιέλαβεν ἂν καὶ τὰ μερικὰ συμβεβηκότα, ἅτινα καὶ αὐτὰ ὑποκείμενά εἰσιν, εἰ καὶ μὴ πρὸς ὕπαρξιν, ἀλλὰ πρὸς κατηγορίαν. βούλεται δὲ διὰ τὸ εἰπεῖν. οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ. τὴν πρὸς ὕπαρξιν ὑποκειμένην οὐσίαν εἰπεῖν, καὶ ἀντιδιαστεῖλαι αὐτὴν τοῖς συμβεβηκόσι. τῶν δὲ δύο διαιρέσεων τούτων, ἡ μέν, ἐστὶν ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς ὑπάρξεως. ἡ δὲ, ἀπὸ τοῦ τρόπου τῆς κατηγορίας. καὶ ἀπὸ τοῦ τρόπου μὲν τῆς ὑπάρξεως, ἡ λέγουσα. τῶν ὄντων, τὰ μὲν, εἶναι ἐν ὑποκειμένῳ, τὰ δὲ, οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ. ἀπὸ τοῦ, τρόπου δὲ τῆς κατηγορίας, ἡ λέγουσα. τῶν ὄντων, τὰ μὲν, καθ᾽ ὑποκειμένου, τὰ δὲ, οὐ καθ᾽ ὑποκειμένου λέγεται. τὰ μὲν, γὰρ εἶναί φησι κατηγορούμενα. τὰ δὲ, ὑποκείμενα πρὸς κατηγορίαν. καὶ σκόπει τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ἀριστοτέλους, πῶς ἐπὶ μὲν τῆς σημαινούσης τὸν τρόπον τῆς ὑπάρξεως εἶπε τὸ, ἐστιν. ἐπὶ δὲ τῆς σημαινούσης τὸν τρόπον τῆς κατηγορίας, εἶπε τὸ, λέγεται, ἀντὶ τοῦ κατηγορεῖται. Ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστιν, ἀντὶ τοῦ, οὐκ ἐν ἑτέρῳ ὑπάρχει. τῶν δὲ τεσσάρων συζυγιῶν προτάττει τὴν καθόλου οὐσίαν ὡς τιμιωτέραν, καὶ ὅτι κατὰ τὰ καθολικὰ ἐπιστήμονες γινόμεθα τῶν μερικῶν. ἐν γὰρ τοῖς κατὰ μέρος, οὐδὲν διαφέρομεν τῶν ἀλόγων ζώων. ἔνια δὲ αὐτῶν, καὶ ὀξυτέρας ἡμῶν ἔχουσι τὰς αἰσθήσεις, αἷς τῶν κατὰ μέρος ἀντιλαμβανόμεθα. ἔπειτα, δευτέραν τίθησι τὴν ἀντικειμένην ταύτῃ. ἔστι δὲ τὸ μερικὸν, συμβεβηκός. ἀντίκειται γὰρ τῇ μὲν οὐσίᾳ τὸ συμβεβηκὸς, τῷ δὲ καθόλου, τὸ μερικόν. εἶτα προετίμησε τὸ καθόλου συμβεβηκὸς τῆς μερικῆς οὐσίας, διότι περὶ τῶν καθόλου τοῖς φιλοσόφοις ὁ λόγος.

» Ἐν ὑποκειμένῳ δὲ λέγω, ὃ ἔν τινι μὴ ὡς μέρος ὑπάρ-
» χον, ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστίν. οἷον ἡ τὶς γραμ-
» ματικὴ, ἐν ὑποκειμένῳ μὲν ἐστὶ τῇ ψυχῇ, καθ᾽ ὑποκειμένου
» δὲ οὐδενὸς λέγεται. καὶ τουτὶ τὸ λευκὸν, ἐν ὑποκειμένῳ
» μὲν ἐστὶ τῷ σώματι, ἅπαν γὰρ χρῶμα ἐν σώματι, καθ᾽ ὑ-
» ποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται.

Ἐπειδὴ ἤσθετο ὁ φιλόσοφος ἑαυτοῦ φωναῖς τισι χρησαμένου ἀγνώστοις ἡμῖν ἐκ τῆς συνηθείας, τῷ τε καθ᾽ ὑποκειμένου, καὶ οὐ καθ᾽ ὑποκειμένου. καὶ ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ· βούλεται λοιπὸν διδάξαι ἡμᾶς περὶ αὐτῶν. ἐξηγεῖται δὲ οὐ πάσας, ἀλλὰ τὰς δύο μόνας, τήν τε ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ τὴν καθ᾽ ὑποκειμένου. τούτων γὰρ γνωσθεισῶν, δήλη ἔσται καὶ ἡ τῶν λοιπῶν σημασία. ὁ γὰρ εἰδὼς τί ἐστι τὸ ἐν ὑποκειμένῳ, εἴσεται τί ἐστι τὸ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ. καὶ ὁ ἐγνωκὼς τὸ καθ᾽ ὑποκειμένου, οἶδε τὸ οὐ καθ᾽ ὑποκειμένου. καὶ πρότερον διδάσκει περὶ τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ. καὶ διδάσκει δι᾽ ὁρισμοῦ. οἱ γὰρ ὁρισμοὶ, ὡς πολλάκις εἴπομεν, παριστῶσιν ἡμῖν τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν, ὡς ἐκ γένους ὄντες, καὶ τῶν συστατικῶν διαφορῶν. τοῦ δὲ ὁρισμοῦ ἐκ γένους ὄντος, καὶ τῶν συστατικῶν διαφορῶν, παραλαμβάνει ἐνταῦθα ὁ ἀριστοτέλης τὸ μὲν ἔν τινι, ἀναλογοῦν γένει, τὰ δὲ λοιπὰ, διαφοραῖς. Λέγεται γὰρ τὸ ἔν τινι, ἐνδεκαχῶς. ἢ ὡς μέρος ἐν ὅλῳ, ὡς λέγεται ἡ χεὶρ ἐν ὅλῳ εἶναι τῷ σώματι, καὶ ἡ κεφαλή. ἢ ὡς ὅλον ἐν τοῖς μέρεσιν. ὥσπερ λέγεται ἡ ὁλότης τοῦ σώματος ἐν κεφαλῇ εἶναι, καὶ ἐν χερσὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις. οὐ λέγεται δὲ ἐν μέρει τὸ ὅλον, ἀλλ᾽ ἐν μέρεσι. διότι ἡ ὁλότης οὐκ ἐν ἑνὶ μέρει, ἀλλ᾽ ἐν πᾶσι θεωρεῖται. ἑνὸς γοῦν τῶν μερῶν ἀφαιρεθέντος, κολοβὸν τὸ ὅλον εἶναι βούλεται καὶ οὐκ ἂν κληθείη ὅλον. ἢ ὡς εἶδος ἐν γένει. ὡς λέγομεν τὸν ἄνθρωπον ἐν τῷ ζώῳ εἶναι.

ἢ ὡς γένος ἐν εἴδει· ὡς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον, οὐκ ἀναγκαῖον δὲ ἐνταῦθα λέγειν τὸ γένος ἐν τοῖς εἴδεσιν, ὡς λέγομεν τὸ ὅλον ἐν τοῖς μέρεσιν. ἡ μὲν γὰρ ὁλότης, οὐκ ἐξῄρηται τῶν μερῶν, ἀλλ᾽ ἐν αὐτοῖς ἔχει τὸ εἶναι. τὸ μέντοι γένος, ἐξῃρημένην ἔχει τὴν οὐσίαν, καὶ ὅλον ἐν ἑκάστῳ γίνεται εἴδει. ἢ ὡς ἐν χρόνῳ· ὡς λέγομεν ἐν τῷδε τῷ χρόνῳ, γέγονε τὰ ἰλιακά. ἢ ὡς ἐν τόπῳ· ὡς λέγομεν ἐν λυκείῳ, ἢ ἐν ἀγορᾷ. ἢ ὡς ἐν ἀγγείῳ· ὡς ὁ οἶνος ἐν κεράμῳ, ἢ πυροὶ ἐν μεδίμνῳ. ἰσοστροφοῦσι δέ πως ὅ, τε τόπος, καὶ τὸ ἀγγεῖον. τόν τε γὰρ τόπον ἐρεῖς ἀκίνητον, καὶ ἀμεταφόρητον ἀγγεῖον. τὸ δὲ ἀγγεῖον, τόπον κινούμενον, καὶ περιφορητόν. ἢ ὡς εἶδος ἐν ὕλῃ· ὡς τὸ τοῦ ἀνδριάντος εἶδος ἐν τῷ χαλκῷ. ἢ ὡς τὰ τῶν ἀρχομένων, ἐν τῷ ἄρχοντι· ὡς λέγομεν τὰ πράγματα τῶν πολιτῶν ἐν τῷ ἄρχοντι κεῖσθαι. ἢ ὡς ἐν τελικῷ αἰτίῳ· ὡς λέγομεν τὸν ἰατρὸν ἐν τῇ ἰατρικῇ ἔχειν τὰς ἐλπίδας, ἢ τὸν στρατιώτην ἐν τῇ στρατιᾷ. ἢ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ· ὡς τὸ συμβεβηκὸς ἐν οὐσίᾳ. Τοῦτο οὖν τὸ ἔν τινι παραλαμβάνει ὁ ἀριστοτέλης ὡς γένος κατὰ πλειόνων λεγόμενον. προστίθησι δὲ ὡς διαφορὰς τὰ ἑξῆς, ἵνα διακρίνῃ αὐτὸ τῶν ἄλλων, καθ᾽ ὧν τὸ ἔν τινι κατηγορεῖται. καὶ διὰ μὲν τοῦ εἰπεῖν μὴ ὡς μέρος ὑπάρχον, διακρίνει αὐτὸ τοῦ τε ὡς μέρος ἐν ὅλῳ ὑπάρχοντος, καὶ τοῦ ὡς εἶδος ἐν γένει. καὶ γὰρ τοῦτο δοκεῖ πως ὡς μέρος εἶναι αὐτοῦ τοῦ ὅλου ζῴου, καὶ τὸ ζῷον ὅλον τι εἶναι. καὶ τοῦτο ὁ πορφύριος ἐν ταῖς εἰσαγωγαῖς, φησίν, ὅτι τριῶν ὄντων τούτων, γενικωτάτων γενῶν, καὶ τῶν εἰδικωτάτων εἰδῶν, καὶ τῶν ὑπαλλήλων, τὸ μὲν γενικώτατον, μόνως ἐστὶν ὅλον. τὸ δὲ εἰδικώτατον, μόνως μέρος. τὸ δὲ ὑπάλληλον, καὶ ὅλον, καὶ μέρος. ἀλλὰ μέρος μὲν, ἄλλου. ὅλον δέ, οὐκ ἄλλου, ἀλλ᾽ ἐν ἄλλοις. διὰ τοῦ εἰπεῖν ἀδύνατον χωρὶς εἶναι ἐν

ᾧ ἐστι, τῶν λοιπῶν ἐχώρισε. Κακίζουσι δέ τινες τὸν ὁρισμόν, οἱ μὲν, ἐκ τοῦ πλεονάζειν, οἱ δὲ, ἐκ τοῦ ἐλλείπειν. αὕτη γὰρ κακία ὁρισμοῦ, τὸ μὴ ἀντιστρέφειν πρὸς τὸ ὁριστὸν, ἀλλ' ἢ πλείονα παραλαμβάνειν, ἢ ἐλάττονα. καὶ οἱ μὲν πλεονάζειν λέγοντες, φασὶ μὴ μόνα τὰ συμβεβηκότα παραλαμβάνειν τὸν ὁρισμὸν, ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα. φασὶ γὰρ ὅτι ὁ σωκράτης ἐν τόπῳ ὢν, καὶ ἐν χρόνῳ, ἔν τινι ἐστὶ, καὶ οὐχ ὡς μέρος ἐν ὅλῳ. οὐ γὰρ μέρος ἐστὶ τοῦ τόπου, ἢ τοῦ χρόνου. καὶ ἀδύνατον χωρισθῆναι αὐτὸν τοῦ τόπου, ἢ τοῦ χρόνου. φαμὲν οὖν ὅτι οὐκ ἔστιν ὁμοία ἡ παραβολὴ, τὸ μὲν γὰρ συμβεβηκὸς χωρισθῆναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστιν, ἀδύνατον, ἀλλ' ἅμα τῷ χωρισθῆναι, καὶ ἔφθαρται. τὰ μέντοι σώματα εἰ καὶ παντὸς τόπου χωρισθείη, ἀλλ' ὅμως τοῦδε τοῦ τόπου χωρισθέντα, οὐδὲν ἧττόν ἐστι. τὸ γὰρ σῶμα, ᾗ σῶμά ἐστιν, οὐ δέεται τόπου, ἢ χρόνου πρὸς τὴν οἰκείαν ὑπόστασιν. ἔχει μέντοι ταῦτα παρακολουθοῦντα, ὥσπερ ὁ ἐν φωτὶ βαδίζων, ἔχει παρακολούθημα τὴν σκιὰν, μηδὲν εἰς τὴν οὐσίαν αὐτῷ συντελοῦσαν. τῷ μέντοι γε συμβεβηκότι, εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν συντελεῖ τὰ σώματα. ἄνευ γὰρ αὐτῶν, οὐκ ἂν συσταίη. ἄλλως τε, οὐδὲ ἀνάγκη πᾶν σῶμα ἐν τόπῳ εἶναι. τὴν γὰρ ἀπλανῆ σφαῖραν, ἀποδείκνυσιν ὁ ἀριστοτέλης μὴ οὖσαν ἐν τόπῳ. εἰ γὰρ τόπος ἐστὶ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος, καθὸ περιέχει τὸ περιεχόμενον. οἷον, ὁ κέραμος, τόπος ἐστὶ τοῦ οἴνου τοῦ ἐν αὐτῷ, οὐ καθ' ὅλον ἑαυτὸν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐντὸς ἐπιφάνειαν, ὅπερ αὐτοῦ ἐστι πέρας. ἀμέλει, εἰ ἔξωθεν ἐκκολαφθείη, οὐδὲν ἧττον συνέχει τὸν οἶνον, ἅτε δὴ κατὰ μόνην τὴν ἐντὸς ἐπιφάνειαν ὢν τόπος. εἰ οὖν τοῦτό ἐστιν, ὡς εἴρηται, τόπος, δείκνυσι δὲ ὁ ἀριστοτέλης, ὅτι ἔξωθεν τῆς ἀπλανοῦς σφαίρας οὐδέν ἐστιν, ἵνα καὶ τῷ τούτου πέρατι περιέχοιτο, οὐ τό-

πος, οὐ χρόνος, οὐ σῶμα, οὐ κενὸν, οὔτε ἄλλο οὐδὲν, οὐκ ἄρα ἐν τόπῳ ἐστὶν ἡ ἀπλανής. ὥστε οὐκ ἀνάγκη πᾶν σῶμα ἐν τόπῳ εἶναι, ἀλλ' ὡς εἴρηται, παρακολούθημα μᾶλλόν ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ὁ χρόνος τῶν σωμάτων. Ἀποροῦσι δὲ καὶ τοῦτο, πῶς οὐχὶ ὁ ὁρισμὸς περιλαμβάνει καὶ τὸ ὡς ὅλον ἐν τοῖς μέρεσι. καὶ γὰρ ἔν τινί ἐστιν. ἐν τοῖς μέρεσι γὰρ, καὶ οὐχ ὡς μέρος ὑπάρχει. καὶ ἀδύνατον αὐτὸ χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστι. Λέγομεν οὖν ὅτι εἰ καὶ κατὰ ἄλλα κοινωνεῖ ἡ ὑπογραφὴ, ἀλλ' οὐκέτι κατὰ τὸ ἔν τινι. οὐ γὰρ λέγεται τὸ ὅλον ἔν τινι εἶναι. οὐ γὰρ ἐν μέρει τὸ ὅλον, ἀλλὰ μᾶλλον ἔν τισιν. ἐν γὰρ τοῖς μέρεσιν. οὕτω καὶ ὁ πορφύριος ἔλεγε. τὸ δὲ ὅλον, οὐκ ἄλλου, ἀλλ' ἐν ἄλλοις. ἐν γὰρ τοῖς μέρεσι, τὸ ὅλον. εἰ δὲ καὶ ἐν τοῖς σημαινομένοις τοῦ ἔν τινι παραλαμβάνομεν, καὶ τὸ ὡς ὅλον ἐν τοῖς μέρεσιν, ἀλλ' οὐ καθὸ ἐν ἑνί ἐστιν, ἀλλὰ κατὰ μόνην τὴν σημασίαν τοῦ μὴ καθ' ἑαυτὸ ὑφεστηκέναι, ἐλέγομεν καὶ αὐτὸ τῶν ἔν τινι εἶναι. ἔτι πρὸς τοῖς εἰρημένοις κἀκεῖνο ἀποροῦσιν. ὅτι περιλαμβάνει ὁ ὁρισμὸς καὶ τὸ ὡς εἶδος ἐν ὕλῃ. καὶ γὰρ τὸ εἶδός φασιν, ἔν τινί ἐστι τῇ ὕλῃ, καὶ οὐ μέρος αὐτῆς ὑπάρχει. καὶ ἀδύνατον χωρὶς εἶναι αὐτὸ τὸ τῆς ὕλης. φαμὲν οὖν ὅτι τὸ εἶδος, εἰ καὶ μὴ τῆς ὕλης μέρος ἐστὶν, ἀλλὰ τοῦ συναμφοτέρου, οὕτως ἄρα καὶ τὴν χεῖρα φαμὲν, οὐ τοῦ ὅλου σώματος μέρος εἶναι, ἀλλὰ τοῦ παντός. ἔπειτα δὲ, ὅτι τὸ μὲν εἶδος, συμπληρωτικόν ἐστι τῆς ἑκάστου οὐσίας. καὶ τούτου φθαρέντος, φθείρεται τὸ ὑποκείμενον. τὸ δὲ συμβεβηκὸς, οὔτε συμπληροῖ τὴν οὐσίαν τοῦ ὑποκειμένου. καὶ φθαρέντος, οὐκ ἐφθάρη τὸ ὑποκείμενον. ἄλλως τε, λέγομεν ὅτι ὁ σκοπὸς ἐνταῦθα τῷ ἀριστοτέλει διαλαβεῖν περὶ τῶν ὄντων, οὐχ ᾗ ὄντα ἐστὶν, ἀλλ' ᾗ σημαίνονται ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. καὶ οὐκ αὐτὰ τὰ δοκοῦντα αὐτῷ διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. καὶ

ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς, σαφὲς τοῦτο δείκνυσιν ἐν τῷ περὶ
τῆς οὐσίας λόγῳ, πρώτην μὲν λέγων οὐσίαν εἶναι, τὴν κα-
τὰ τὰ ἄτομα θεωρουμένην. δευτέραν δὲ, τὴν κατὰ τὰ εἴ-
δη, καὶ τὰ γένη, τῶν πραγμάτων ἀνάπαλιν ἐχόντων. ἡ
μὲν γὰρ κατὰ τὰ εἴδη, καὶ τὰ γένη θεωρουμένη, πρώτη
ἐστὶν, ἅτε δὴ καὶ αἰτία οὖσα τῶν ἀτόμων, καὶ ἀσώματος, καὶ
ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ, καὶ ὡσαύτως ἔχουσα. ἡ δὲ κατὰ τὰ
ἄτομα, δευτέρα ἐστὶν, ὡς αἰτιατή. ἀλλ' ἐπειδὴ ταύτης ἔχει
γνῶσιν ὁ πολὺς ἄνθρωπος, διὰ τοῦτο κατὰ τὴν τούτων
δόξαν τὴν διδασκαλίαν ποιούμενος, πρώτην αὐτὴν εἶ-
πεν. ἐπειδὴ οὖν τοῦ εἴδους, καὶ τῆς ὕλης ἔννοιαν οὐκ ἔχει
ὁ πολὺς ἄνθρωπος, μόνον δὲ οἶδε τὸ ἐκ τούτων σύνθετον,
καὶ τοῦτο ὡς ἕν, διὰ τοῦτο ὁ ἀριστοτέλης καὶ ἐν κατηριθμεῖ-
το τὰ τοῦ ἔν τινι σημαινόμενα, οὐκ ἂν ἐμνήσθη τοῦ ὡς εἴ-
δους ἐν ὕλῃ, ἅτε δὴ μὴ περὶ τῶν ὄντων, ᾗ ὄντα ἐστὶ διαλεγό-
μενος, ἀλλὰ κατὰ τῷ πολλῷ ἀνθρώπῳ δοκοῦντα περὶ αὐ-
τῶν. ὥσπερ ὁ γεωμέτρης ὁριζόμενος τὸ σημεῖον, λέγει, ὅ-
τι σημεῖόν ἐστιν, οὗ μέρος οὐδὲν, καὶ ὁ ὁρισμὸς οὗτος περιλαμ-
βάνει, οὐ μόνον τὸ σημεῖον, ἀλλὰ καὶ τὴν μονάδα, καὶ τὸ νῦν.
ἕκαστον γὰρ τούτων, ἀμερές ἐστι. καὶ οὐκ ἄν τις ἐγκαλέ-
σειε τῷ γεωμέτρῃ, ὡς διὰ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ σημείου περιλαμ-
βάνοντι καὶ ταῦτα. ἐρεῖ γὰρ πάντως ὅτι εἰ καὶ ἡ μονὰς, καὶ
τὸ νῦν ἀμερῆ εἰσιν, ἀλλὰ τῶν ἐμοὶ ὑποβεβλημένων πραγ-
μάτων, οὐδέν ἐστιν ἄλλο ἀμερὲς, ἢ τὸ σημεῖον. οὕτω καὶ ὁ ἀ-
ριστοτέλης κατὰ τὸν σκοπὸν τῆς προκειμένης αὐτῷ διδα-
σκαλίας, οὐκ οἶδεν ἔν τινι, τὸ ὡς εἶδος ἐν ὕλῃ. οὐ γὰρ ἔ-
χει τούτου ἔννοιαν ὁ πολὺς ἄνθρωπος. βούλεται δὲ ὡς εἴ-
πομεν, οὐ περὶ τῶν ὄντων, ᾗ ὄντα ἐστὶ, διαλεχθῆναι, ἀλλὰ ᾗ
σημαίνονται ὑπὸ τοιῶνδε φωνῶν, κατὰ τὰ τοῖς πολλοῖς
δοκοῦντα. καὶ ταῦτα μὲν, πρὸς τοὺς λέγοντας πλεονά-

ζειν τὸν ὁρισμόν. Οἱ δὲ ἐλλείπειν εἰρηκότες, μὴ πάντα τὰ συμβεβηκότα περιειληφέναι τὸν ὁρισμὸν, ἀλλὰ μόνα τὰ ἀχώριστα. εἶπε γάρ φασιν ὅτι ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστι. τὰ γὰρ ἀχώριστά φασιν, οὐκ ἀδύνατον χωρισθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον. τί οὖν φαμεν; ὅτι εἰ μὲν εἶπεν ἀδύνατον χωρισθῆναι, καλῶς ἂν ἐλέγετε. νῦν δὲ λέγει ὅτι ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστιν, ἀντὶ τοῦ ὑπάρξαι, καὶ συστῆναι. καὶ γὰρ καὶ τὰ χωριστὰ, ἀδύνατον ὑποστῆναι, δίχα τῆς ὑποκειμένης αὐτοῖς οὐσίας. Ἔτι ἀποροῦσί τινες, λέγοντες ὅτι πῶς εἶπεν ὅτι οὐ δύναται τὸ συμβεβηκὸς χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστιν; ἰδοὺ γὰρ ἡ ὀσμὴ συμβεβηκός ἐστι. καὶ χωρισθεῖσα τοῦ ὑποκειμένου ἐστὶν ἔτι. μήλου γὰρ πολλάκις πόῤῥω ἡμῶν ὄντος, διαβαίνει πρὸς ἡμᾶς ἡ τούτου εὐωδία. ὥστε δύναται ἡ εὐωδία τοῦ μήλου συμβεβηκὸς αὐτοῦ οὖσα, χωρὶς εἶναι τῆς οὐσίας τοῦ μήλου. καὶ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν τοιούτων ὁμοίως. Διχῶς οὖν τοῦτο ἐπιλυόμεθα. πρῶτον μὲν, ὅτι οὐκ εἶπεν ὁ ἀριστοτέλης, ἐν ᾧ ἦν, ἀλλ' ἐν ᾧ ἐστιν. ἀδύνατον οὖν χωρὶς εἶναι τὴν εὐωδίαν τοῦ μήλου, τοῦ ἐν ᾧ ἐστι τόπῳ. ἢ γὰρ ἐν τῷ μήλῳ ἐστὶν, ἢ ἐν ἀέρι. ἔπειτα δὲ, ὅτι οὐ μόνη ἡ τοῦ μήλου εὐωδία χωρεῖ πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ μετά τινος λεπτομεροῦς τοῦ μήλου οὐσίας. καὶ τοῦτο δῆλον ἐξ ὧν πολλάκις παριόντες δυσώδη τόπον, ῥάκει τοὺς μυκτῆρας περιφράξαντες, τὸν μὲν ἀέρα ἀναπνέομεν, ἀδύνατον γὰρ τοῦτον μὴ ἀναπνεῖν. τῆς δὲ δυσωδίας, οὐκ ἀντιλαμβανόμεθα· ἅτε παχυμερεστέρας οὔσης, τῆς ἀποῤῥυείσης οὐσίας ἐκείνης, ἢ κατὰ τὸν ἀέρα, καὶ μὴ δυναμένης διεισδῦναι τοὺς πόρους τοῦ ῥάκους. ὁ γὰρ ἀὴρ, διεισδύνει διὰ τὴν λεπτομέρειαν. εἰ δὲ χρόνου πολλάκις, καὶ τοῦ ῥάκους ἐπικειμένου, τῆς δυσωδίας ἀντιλαμβανόμεθα, οὐδὲν θαυμαστόν. ἴσως γὰρ

καὶ παρὰ τὴν θέσιν τοῦ ῥάκους τοῦτο γίνεται, παρακεκινημένου, καὶ διείσδυσιν δεδωκότος τῇ παχυμερεστέρᾳ οὐσίᾳ, ὁπότε καὶ ἐπὶ πολὺ τῇ κινήσει ἀναῤῥιπιζομένη, μᾶλλον λεπτύνεται, καὶ διεισδύει. ἀμέλει ἐπὶ πολὺ ἀναῤῥιπισθεῖσα, καὶ λεπτομερεστέρα γίνεται. τεκμήριον δὲ μέγιστον μετά τινος οὐσίας ἀποῤῥεῖν, ὅτι ἐν χρόνῳ πλείονι ῥυτιδοῦται τὸ μῆλον, ἅτε τῆς οὐσίας αὐτοῦ διαφορουμένης, ἐν ᾗ ἡ εὐωδία ὑπῆρχε. δηλοῦσι δὲ τοῦτο, καὶ οἱ ἐκ τοῦ θυμιάματος ἀναδιδόμενοι ἀτμοὶ, αὐτόθεν τῇ αἰσθήσει ὑποπίπτοντες, διὰ τὴν παχύτητα τῆς ὑποκειμένης οὐσίας. ὅθεν καὶ ταῖς χερσὶ πολλάκις τὸν ἀέρα κινοῦντες, ὠθοῦμεν πρὸς τοὺς μυκτῆρας, ὁπηνίκα παχυμερέστερος ὢν, ὁ ἀπὸ τοῦ θυμιάματος ἀναδιδόμενος ἀτμὸς, μὴ διϊκνεῖται ῥαδίως πρὸς τὸ αἰσθητήριον, ὅπερ οὐκ ἂν ἐδεόμεθα ποιεῖν, εἰ ἀσωμάτως αἱ ποιότητες ἐκ τῶν θυμιαμάτων εἰς τὸν ἀέρα ἐχώρουν. Ἰστέον ὅτι πλάτων φησὶ μετά τινων ἀποῤῥοιῶν τὴν ὀσμὴν τοῦ μήλου χωρεῖν πρὸς ἡμᾶς, μὴ χωρισθεῖσαν τοῦ ὑποκειμένου. ἀριστοτέλης δὲ, τὸ διακονικὸν, καὶ δίοσμον, αἰτιᾶται τοῦ ἀέρος. ὅτι ᾧ λόγῳ ἐστὶ διορατικὸς, καὶ διηχὴς: τούτῳ καὶ δίοσμος. μεταλαμβάνων γὰρ τῆς εὐωδίας, μεταδίδωσιν ἡμῖν. ὁ δὲ πλωτῖνός φησιν, ὅτι μεταβάλλεται μέρος τοῦ ἀέρος, εἰς ὀσφραντὴν ποιότητα. ἡ γὰρ εὐωδία, μείνασα ἐν τῷ μήλῳ, γεννᾷ ὁμοίαν ἑαυτῇ ἑτέραν ποιότητα, μεταβάλλουσα μέρος τοῦ ἀέρος, ἧς αἰσθανόμεθα. ὡς καὶ ἡ ἐν πυρὶ θερμότης, οὐ καταλείψασα τὸ πῦρ ψυχρὸν, χωρεῖ πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ μείνασα ἐν τῷ πυρὶ, ἑτέραν ὁμοειδῆ ἑαυτῇ θερμότητα ἀπογεννᾷ ἐν τῷ ἀέρι. οὐδεμία δὲ τῶν δοξῶν τούτων καθ᾽ ἑαυτὴν ἀληθής. οὔτε ἡ πλάτωνος, ἡ λέγουσα μετὰ ἀποῤῥίας τὴν ὀσμὴν χωρεῖν πρὸς ἡμᾶς. ἡ γὰρ ἀπόῤῥοια, σῶμα. παντὸς δὲ σώματος;

ἡ κατὰ φύσιν κίνησις. ἢ γὰρ κοῦφον, καὶ ἐπὶ τὰ ἄνω ῥέπει, ἢ βαρὺ, καὶ ἐπὶ τὰ κάτω. τῆς δὲ εὐωδίας τοῦ μήλου, πάντες ὁμοτίμως αἰσθανόμεθα, ἄνω, κάτω, πρόσθεν, ὄπισθεν, δεξιᾷ, ἀριστερᾷ. καὶ δῆλον ἐκ τούτου, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ μόνον ἀποῤῥοίας εἰπεῖν. οὐ δὲ ἡ ἀριστοτέλους μόνη ἀληθής. πλασματῶδες γὰρ τὸ λέγειν ὅλον τὸν μεταξὺ ἀέρα μεταλαμβάνειν τῆς ὀσμῆς, ὡς ἐπὶ τῶν γυπῶν, τῶν αἰσθανομένων τῶν ἐν ἄλλαις πόλεσιν ἀτάφων σωμάτων. ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ τοῦ πλωτίνου μόνον ἀληθὲς, τὸ ποιοῦσθαι, καὶ μεταβάλλεσθαι μέρος τοῦ ἀέρος. τὸν γὰρ βόρβορον, οἱ χοῖροι πλέον ἀνορύττουσι, τῷ μάλιστα τῶν ἀποῤῥοιῶν ἀντιλαβέσθαι. αἱ τρεῖς δὲ ἅμα, ἀληθεῖς εἰσιν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν φαύλως ὀσμωμένων, οἷοι οἱ χοῖροι, χρεία καὶ ἀποῤῥοιῶν. ἐπὶ δὲ τῶν ἀκριβῶς, οἷοι οἱ γύπες, ἀρκεῖ τὸ δίοσμον τοῦ ἀέρος. ἐπὶ δὲ τῶν μέσως ὀσμωμένων, οἷοι ἐσμὲν ἡμεῖς, ἀρκεῖ ἡ μεταβολὴ τοῦ ἀέρος. κατ᾽ οὐδεμίαν δὲ τῶν δοξῶν αἱ ποιότητες, ἀπὸ ὑποκειμένου μεταβαίνουσιν. ἢ γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ νῦν εἰσι, καὶ ἐν τῷ ἐν ᾧ εἰσι, καὶ ἐν τῷ ἐξ οὗ. καὶ διασπασθήσεται αὐτὴ ἑαυτῆς ἡ ποιότης, ἢ ἐν ἄλλῳ, καὶ ἄλλῳ νῦν. καὶ ἐπειδὴ πάντων δύο νῦν, ἔστι χρόνος μέσος, ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἔσονται χωρὶς τοῦ ὑποκειμένου αἱ ποιότητες. ἔστι καὶ τοῦτο εἰπεῖν πρὸς τοὺς λέγοντας, καὶ οὐσία τὶς συναπέρχεται μετὰ τῆς ἐν τῷ μήλῳ ποιότητος, ὅτι ἡ οὐσία μίαν τινὰ κίνησιν ποιεῖται τὴν ἐπ᾽ εὐθείας. ἢ γὰρ ἄνω. ἢ κάτω. ἢ πρόσω. ἢ ὀπίσω. ἢ δεξιᾷ. ἢ ἀριστερᾷ. ἐπεὶ οὖν συμβαίνει καὶ τοὺς δεξιᾷ ἱσταμένους, καὶ τοὺς ἀριστερᾷ, καὶ πρόσω, καὶ ὀπίσω, αἰσθάνεσθαι τῆς εὐωδίας, παρὰ πάσας ταύτας κινεῖται τὰς κινήσεις. δεῖ οὖν ἐπιλύσασθαι οὕτως. ὁ ἀὴρ, δυνάμει ἐστὶν, ὡς ἡ ποιότης τοῦ μήλου, τὸ φύσιν ἔχειν πάσας τὰς ποιότητας δέξασθαι, ὡς ἄποιος ὢν αὐτός. ὑπὸ

οὖν τῆς εὐωδίας τοῦ μήλου, γίνεται ἐνέργεια τοιοῦτος. καὶ λοιπὸν, διαπορθμεύει πάσας τὰς ποιότητας δέξασθαι ἡμᾶς ἐξ αὐτοῦ, ὡς ἄποιος ὢν αὐτός. τοῦτο, οὖν ἐπὶ τῶν ψόφων οὐ ποιοῦμεν. εἰ δέ τις εἴποι πῶς οὖν ἐν τῷ δένδρῳ ὄντα τὰ μῆλα, καὶ τῆς ὀσμῆς ἡμῖν μεταδιδόασι, καὶ μειῶσιν οὐχ ὑπομένει μὴ ἰσχναινόμενα, λέγομεν ὅτι ἐνταῦθα πλέον ἐστὶ τὸ ἐπιρρέον, καὶ τρέφον, τοῦ διαφορουμένου. πλέον γάρ ἐστιν ἡ ἐκροὴ, τῆς ἐκροῆς.

»» Τὰ δὲ, καθ᾽ ὑποκειμένου τε λέγεται, καὶ ἐν ὑποκειμέ-
»» νῳ ἐστὶν, οἷον ἡ ἐπιστήμη, ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῇ ψυχῇ, κα-
»» θ᾽ ὑποκειμένου δὲ λέγεται τῆς γραμματικῆς.

Σαφηνίσας τὸ μερικὸν συμβεβηκὸς, ὅπερ ἔλεγεν ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ οὐ καθ᾽ ὑποκειμένου, νῦν τρέπεται ἐπὶ τὸ παραδοῦναι ἡμῖν τὸ παράδειγμα τοῦ καθόλου συμβεβηκότος, ὅπερ καλεῖ καθ᾽ ὑποκειμένου, καὶ ἐν ὑποκειμένῳ.

»» Τὰ δὲ, οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν, οὔτε καθ᾽ ὑποκειμένου
»» τινὸς λέγεται. οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος, ἢ ὁ τὶς ἵππος. οὐδὲν
«« γὰρ τῶν τοιούτων, οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν, οὔτε καθ᾽ ὑπο-
»» κειμένου τινὸς λέγεται.

Πανταχοῦ τοῖς μὲν ἀπὸ τῆς φωνῆς, τουτέστι, τῷ καθ᾽ ὑποκειμένου, καὶ οὐ καθ᾽ ὑποκειμένου, τὸ λέγεται ἀποδίδωσι. τοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ ὄντος, τουτέστι, τῷ ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, τὸ ἐστί. παραδοὺς δὲ τὰ παραδείγματα τῶν συμβεβηκότων, τῶν μερικῶν, καὶ τῶν καθόλου, νῦν τὸ παράδειγμα λέγει τῆς μερικῆς οὐσίας. οὐ καθ᾽ ὑποκειμένου δέ ἐστι τὸ ἀκατηγόρητον, κατὰ τὴν καθ᾽ ὑποκειμένου κατηγορίαν. οὐ γὰρ τὸ ἀκατηγόρητον ἁπλῶς, ἐπειδὴ δύναται καὶ μερικὸν κατὰ τὴν ἐν ὑποκειμένῳ κατηγορίαν κατηγορεῖσθαι. ὥς ἡ τὶς γραμματικὴ ἀριστάρχου. καὶ τοῦτο καὶ αὐτὸς προϊὼν, διδάξει. δίων φησιν,

ἐν ὑποκειμένῳ δὲ ἔνια οὐδὲν κωλύει εἶναι. εἰ δὲ καὶ τὰ ἄτομα κατηγορεῖται καθ' ὑποκειμένου, οἷον, ὁ προσιὼν ἄνθρωπος, σωκράτης ἐστὶν. ἀλλὰ παρὰ φύσιν ἡ κατηγορία, ὡς τὸ μερικὸν τοῦ καθόλου κατηγοροῦσα. ὥσπερ καὶ ἡ οὐσία συμβεβηκότος κατηγορουμένη· ἡνίκα φαμὲν, τουτὶ τὸ λευκὸν σωκράτης ἐστί. κατηγορεῖται γὰρ κατὰ φύσιν μὲν, τὰ καθόλου τῶν μερικῶν. καὶ τὰ συμβεβηκότα τῶν οὐσιῶν. παρὰ φύσιν δὲ, τὰ μερικὰ τῶν καθόλου, ὡς ἐπὶ τοῦ εἰρημένου παραδείγματος, καὶ αἱ οὐσίαι τῶν συμβεβηκότων. οἷον, τὸ προσιὸν λευκὸν, σωκράτης ἐστὶν. οὐ καθ' ὑποκειμένου ἄρα ἐστὶ τὸ ἀκατηγόρητον, κατὰ τὴν καθ' ὑποκειμένου κατηγορίαν, τῆς κατηγορίας κατὰ φύσιν ἐχούσης.

» Ἁπλῶς δὲ τὰ ἄτομα, καὶ ἓν ἀριθμῷ, κατ' οὐδενὸς μὲν
» ὑποκειμένου λέγεται. ἐν ὑποκειμένῳ δὲ, ἔνια τούτων οὐ-
» δὲν κωλύει εἶναι. ἡ γάρ τις γραμματικὴ, τῶν ἐν ὑποκειμέ-
» νῳ μέν ἐστι, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται.

Ἐπειδὴ προσεχῶς τῶν μερικῶν οὐσιῶν ἐμνημόνευσεν, ὡς μὴ καθ' ὑποκειμένου λεγομένων, λέγων, τὰ δὲ, οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν, οὔτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, οἷον, ὁ τὶς ἄνθρωπος, ἢ ὁ τὶς ἵππος, οὐ μόναι δὲ αἱ μερικαὶ οὐσίαι λέγονται οὐ καθ' ὑποκειμένου, ἀλλὰ καὶ τὰ μερικὰ συμβεβηκότα, διὰ τοῦτο ἐνταῦθα, καθολικὸν ποιεῖται τὸν λόγον, καί φησιν. ἁπλῶς δὲ, ἀντὶ τοῦ, καθολικῷ δέ τινι λόγῳ πάντα τὰ ἄτομα, ἃ καὶ ἕν ἐστι τῷ ἀριθμῷ, εἴτε οὐσίαι ὦσιν, εἴτε συμβεβηκότα, κατ' οὐδενὸς ὑποκειμένου λέγεται. Τὸ δὲ ἁπλῶς, λέγεται τριχῶς. ἢ τὸ καθόλου, ὡς λέγομεν ἁπλῶς πᾶς ἄνθρωπος, ἀντὶ τοῦ καθόλου. ἢ τὸ μοναχῶς, ὡς τὸ, ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ, ἀντὶ τοῦ οὐ ποικίλος. ἢ τὸ κυρίως, ὡς ὅταν λέγωμεν ἁπλῶς ἀρετὴ, ἀντὶ τοῦ, κυρίως ἀρετή. Καὶ τὸ ἓν δὲ λέγεται τρι-

χῶς, καὶ ὅλως, ἡ ταυτότης, καὶ ἡ ἑτερότης. λέγομεν γὰρ ἢ τῷ γένει ἓν, ὡς ἄνθρωπον, καὶ ἵππον. ἢ τῷ εἴδει ἓν, ὡς σωκράτην, καὶ πλάτωνα. ἢ τῷ ἀριθμῷ, ὡς πλάτωνα. ἓν γάρ τι τῷ ἀριθμῷ ὁ πλάτων. ἀλλὰ καὶ τὰ ἕτερα ὁμοίως. ἢ τῷ γένει φαμὲν, ὡς ἵππον, καὶ φυτὸν, ἢ τῷ εἴδει, ὡς ἵππον, καὶ ἄνθρωπον, ἢ τῷ ἀριθμῷ, ὡς πλάτωνα, καὶ σωκράτην. ἐνταῦθα οὖν, τὸ τῷ ἀριθμῷ ἓν παρέλαβεν.
Ἰστέον δὲ ὅτι, τὰ μὲν τῷ ἀριθμῷ ἕτερα, ἐνδέχεται εἶναι τῷ γένει, καὶ τῷ εἴδει ἓν, ὡς σωκράτης, καὶ πλάτων. τὰ δὲ τῷ εἴδει ἕτερα, πάντως μὲν καὶ τῷ ἀριθμῷ ἕτερα. οὐ πάντως δὲ τῷ γένει. ἀλλ᾽ ἔστιν ὅτε ταυτὰ, ὡς ἵππος, καὶ ἄνθρωπος. τὰ δὲ τῷ γένει ἕτερα, πάντως καὶ τῷ εἴδει, καὶ τῷ ἀριθμῷ. ὡς ἵππος, καὶ συκῆ, ἢ ἄνθρωπος. καὶ λευκόν. Ἐν
» ὑποκειμένῳ δὲ ἔνιά φησιν, οὐδὲν κωλύει εἶναι. Ἐπειδὴ
καθολικὸν τὸν λόγον ἐποιήσατο, εἰπὼν μηδὲν τῶν ἀτόμων, ἃ καὶ ἕν ἐστι τῷ ἀριθμῷ, εἶναι καθ᾽ ὑποκειμένου, οὐ μόναι δὲ αἱ μερικαὶ οὐσίαι, ἀλλὰ καὶ τὰ μερικὰ συμβεβηκότα, ἄτομά εἰσιν, ὡς ἡ τὶς γραμματικὴ, ὡς αὐτός φησιν, ἐπήγαγε τὸ, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδὲν κωλύει εἶναι. τουτέστι, συμβεβηκός. καὶ καθόλου εἰπεῖν, τὰ τῷ ἀριθμῷ ἓν μὴ ὄντα, καθ᾽ οὐδενὸς ὑποκειμένου λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δέ ἐστιν.

» Ὅταν ἕτερον καθ᾽ ἑτέρου κατηγορῆται, ὡς καθ᾽ ὑπο-
» κειμένου, ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, τοσαῦ-
» τα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται. οἷον ὁ ἄνθρωπος,
» κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορεῖται, τὸ δὲ ζῶον κατὰ
» τοῦ ἀνθρώπου, οὐκοῦν καὶ κατὰ τινὸς ἀνθρώπου τὸ ζῶον
» κατηγορηθήσεται. ὁ γάρ τις ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπός
» ἐστι, καὶ ζῶον.

Διαλεχθεὶς περὶ τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ, νῦν τρέπεται ἐπὶ τὴν καθ᾽ ὑποκειμένου διδασκαλίαν. καὶ τρόπον τινὰ τοῦτό φησιν

ὅτι, ἄλλο ἐστὶ τὸ κατηγορεῖσθαι κατά τινος, καὶ ἄλλο τὸ, ὡς καθ᾽ ὑποκειμένου κατηγορεῖσθαι. τούτῳ δὲ πάντως παρακολουθεῖ τῷ. ὡς καθ᾽ ὑποκειμένου κατηγορουμένῳ, τὸ, πάντα ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, ταῦτα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου τούτῳ, λέγεσθαι. οἷον, κατηγορεῖται σωκράτους ὡς καθ᾽ ὑποκειμένου, ὁ ἁπλῶς ἄνθρωπος. τοῦ δὲ ἁπλῶς ἀνθρώπου, κατηγορεῖται τὸ ζῶον. τοῦτο οὖν, καὶ κατὰ σωκράτους κατηγορηθήσεται. διαβιβάζει γὰρ διὰ μέσου ἑαυτοῦ ὁ ἁπλῶς ἄνθρωπος ἐπὶ σωκράτην, τὴν τοῦ ζώου κατηγορίαν. τί δὲ αὐτῷ βούλεται τὸ, ὡς καθ᾽ ὑποκειμένου; ἀντὶ τοῦ, οὐσιωδῶς, καὶ πραγματικῶς. εἰ γάρ τι κατὰ τοῦ κατηγορουμένου κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορεῖται, οὐκ ἀνάγκη τοῦτο καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου λέγεσθαι. οἷον, τοῦ ἀγαμέμνονος πραγματικῶς κατηγορεῖται, καὶ ὡς καθ᾽ ὑποκειμένου, ὁ ἄνθρωπος. τοῦ δὲ ἀνθρώπου, οὐσιωδῶς μὲν κατηγορεῖται τὸ ζῶον, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, τὸ τρισύλλαβον. διὰ τοῦτο τὸ μὲν ζῶον, κατηγορεῖται κατὰ ἀγαμέμνονος. οὐκέτι δὲ καὶ τὸ τρισύλλαβον. πάλιν, τοῦ μὲν ζώου, ὡς καθ᾽ ὑποκειμένου μὲν, καὶ ὡς πράγματος, κατηγορεῖται τὸ ἔμψυχον, τὸ αἰσθητικόν. κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, καὶ σχετικῶς, τὸ γένος, ἢ τὸ δισύλλαβον. ὁμοίως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων. τῶν γὰρ τριῶν, εἰ τύχοι, ὡς πράγματος κατηγορεῖται ὁ ἀριθμός. τοῦ δὲ ἀριθμοῦ, ὡς μὲν πράγματος, τὸ ποσόν. κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, τὸ τρισύλλαβον. διὰ τοῦτο τῶν μὲν τριῶν, ὁ ἀριθμὸς κατηγορεῖται, τὸ δὲ τρισύλλαβον, οὐκέτι. ἵνα οὖν σημαίνῃ τὰ οὐσιωδῶς, καὶ ὡς πραγμάτων κατηγορούμενα, εἶπε τὸ, ὡς καθ᾽ ὑποκειμένου. τοῦ γὰρ ζώου τὸ δισύλλαβον, οὐχ ὡς καθ᾽ ὑποκειμένου κατηγορεῖται, ἀλλ᾽ ὡς φωνῆς, καὶ τὸ γένος τῆς σχέσεως. ὅσα οὖν φησι καθ᾽ ἑτέρου λέγεται,

ὡς καθ᾽ ὑπο

ὡς καθ' ὑποκειμένου, ἀντὶ τοῦ, ὡς πράγματος ὑφεστῶτος, ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, προσυπακουστέον δὲ καὶ ἐνταῦθα τὸ, ὡς καθ' ὑποκειμένου, πάντα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται. Αἱ κατηγορίαι, καὶ πλάτος ἔχουσι, καὶ βάθος. βάθος μὲν, τὴν εἰς τὰ μερικώτερα αὐτῶν πρόοδον. πλάτος δὲ, τὴν εἰς τὰ πλάγια μετάστασιν. οἷον, ἵνα βάθος μὲν λάβῃς οὕτω, τὴν οὐσίαν, καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὸ ἔμψυχον, καὶ τὸ ζῶον, καὶ οὕτως ἐφεξῆς. πλάτος δὲ, ὅταν διέλῃς τὴν οὐσίαν εἰς σῶμα, καὶ ἀσώματον. ὁ ἀριστοτέλης οὖν, κανόνα καὶ τοῦ πλάτους, καὶ τοῦ βάθους ἡμῖν ἀποδίδωσι. νῦν μὲν, τοῦ βάθους. ἐφεξῆς δὲ, τοῦ πλάτους. ἔστι δ' ὁ κανὼν οὗτος. ὅταν πρῶτον δευτέρου καθ' ὑποκειμένου κατηγορῆται, καὶ δεύτερον, τρίτου καθ' ὑποκειμένου κατηγορῆται, τότε καὶ τὸ πρῶτον, τοῦ τρίτου καθ' ὑποκειμένου κατηγορηθήσεται. οἷον, τὸ ἔμψυχον, κατηγορεῖται τοῦ ζώου. τὸ ζῶον, τοῦ ἀνθρώπου. καὶ τὸ ἔμψυχον, τοῦ ἀνθρώπου κατηγορηθήσεται. καλῶς δὲ τῷ κανόνι πρόσκειται τὸ, καθ' ὑποκειμένου. εἰ γὰρ μέλλει ἀληθὴς εἶναι ὁ κανὼν, δεῖ ἑκατέραν τῶν προτάσεων, καθ' ὑποκειμένου εἶναι. εἴτε γὰρ αἱ δύο ὦσιν ἐν ὑποκειμένῳ, οὐδὲν συνάγεται ἀληθές. εἴτε ἡ μία καθ' ὑποκειμένου, ἡ δὲ λοιπὴ ἐν ὑποκειμένῳ· καὶ αὕτη εἴτε πρώτη, εἴτε δευτέρα, οὐδὲ οὕτω τι ἀληθὲς συνάγεται. καὶ δὴ εἰλήφθωσαν αἱ δύο ἐν ὑποκειμένῳ. οἷον, ὁ ἄνθρωπος, λευκός. τὸ λευκὸν, δισύλλαβον. τὸ γὰρ δισύλλαβον, συμβέβηκε τῷ λευκῷ. ἐὰν συμπερανθῇ οὕτω, ψεῦδος τὸ συναγόμενον. οὐ γὰρ ὁ ἄνθρωπος δισύλλαβον. εἰλήφθωσαν πάλιν ἡ μία ἐν ὑποκειμένῳ, ἡ πρώτη. καὶ ἡ δευτέρα, καθ' ὑποκειμένου. οἷον, ὁ ἄνθρωπος, λευκόν. τὸ λευκὸν, χρῶμα. καὶ ψεῦδος τὸ συναγόμενον. οὐδὲ γὰρ ὁ ἄνθρωπος χρῶμα. εἰλήφθω πάλιν

ἡ μὲν πρώτη, καθ᾽ ὑποκειμένου. ἡ δὲ δευτέρα, ἐν ὑποκειμένῳ. οἷον, ὁ ἄνθρωπος, ζῶον. τὸ ζῶον, δισύλλαβον. οὐδὲ οὕτω τι ἀληθὲς συνάγεται. καὶ ἔχομεν διὰ τούτου τὸ ἀνάπαλιν τοῦ κανόνος. πῶς ἔστι πάντα τὰ ὄντα ὑπὸ τὰς δέκα κατηγορίας ἀνάγειν. ὥσπερ γὰρ ὁ κανὼν ἐδείκνυε τὸ πρῶτον τῷ δευτέρῳ ὑπάρχον, καὶ τὸ δεύτερον τῷ τρίτῳ, οὕτω δι᾽ αὐτῆς ἀνάπαλίν ἐστι δεῖξαι τὰ ὕστερα, καὶ δεύτερα, ὑπὸ τὰ πρῶτα ἀναγόμενα. οἷον, ὁ ἄνθρωπος, ὑπὸ τὸ ζῶον. τὸ ζῶον ὑπὸ τὸ ἔμψυχον. τὸ ἔμψυχον, ὑπὸ τὸ σῶμα. τὸ σῶμα, ὑπὸ τὴν οὐσίαν. καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὑπὸ τὴν οὐσίαν ἀνενεχθήσεται. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ὡσαύτως. Ζητοῦσι δέ τινες ὅτι μάτην λέγεται τῶν προτεθέντων τεσσάρων, καθόλου, καὶ μερικοῦ, οὐσίας, καὶ συμβεβηκότος, δύο μόνα ὑπογράφειν τὸν ἀριστοτέλην, καὶ τούτων τὰ χείρω, τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τὸ μερικόν. ἐνταῦθα γὰρ ὁρίζεται καὶ τὸ καθ᾽ ὑποκειμένου, λέγω δὲ τὸ καθόλου, ὅτε λέγει πρῶτον δευτέρῳ ὑπάρχειν, καὶ δεύτερον τρίτῳ, ὅτι καὶ τὸ πρῶτον τῷ τρίτῳ ὑπάρχει. ἀλλὰ καὶ τὸ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, ὁρίζεται φημὶ τὴν οὐσίαν, ὅτε καταλέγει τὰ ἴδια τῆς οὐσίας. αἱ γὰρ ὑπογραφαὶ, ἐκ τῶν ἰδίων λαμβάνονται. Καὶ φαμὲν πρὸς τὰ ἀπορούμενα, ὅτι κανών ἐστιν ὁ λεχθεὶς, οὐχ ὁρισμὸς, ἢ ὑπογραφή. ἐν οὐδεμιᾷ γὰρ ὑπογραφῇ, ἤτοι ὁρισμῷ, τὸ ὁριστὸν, ἤτοι τὸ τοῦ ὁρισμοῦ ὄνομα, ἐν αὐτῇ τῇ ὑπογραφῇ, ἢ τῷ ὅρῳ παραλαμβάνεται. οὐδεὶς γὰρ λέγει τὸ ἄνθρωπός ἐστιν, ἄνθρωπος ζῶον λογικὸν, θνητὸν, καὶ ἑξῆς. οὐδὲ τὸ ζῶόν ἐστι, ζῶον οὐσία ἔμψυχος, αἰσθητική. νῦν δὲ ἐν τῷ κανόνι πολλάκις τὸ ὁριστὸν παρελήφθη, φημὶ τὸ καθ᾽ ὑποκειμένου. Πρὸς δὲ τὴν ἄλλην φαμὲν ἀπορίαν, ὅτι οὐδὲν τῶν ἰδίων τῆς οὐσίας, ὧν λέγει, ὑπογραφή ἐστι τῆς οὐσίας, πάντα γὰρ ὅσα αὐτῆς ἴδια

καταλέγει, ἣ μόνῃ μὲν οὐσίᾳ ὑπάρχει, οὐ πάσῃ δέ. ἣ πάσῃ μὲν, οὐ μόνῃ δέ. ἡ δὲ ὑπογραφή, καὶ τὰ κυρίως ἴδια, μόνῳ, καὶ παντὶ, καὶ ἀεὶ θέλουσιν ὑπάρχειν. διττῆς δὲ οὔσης τῆς κατηγορίας, τῆς μὲν, καθ᾽ ὑποκειμένου, τῆς δὲ, ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ καθ᾽ ὑποκειμένου μὲν λέγομεν, ὅταν τὰ καθόλου τῶν μερικῶν κατηγορῆται, ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ, ὅταν τὸ συμβεβηκὸς τῆς οὐσίας κατηγορῆται, ἡ ἐν ὑποκειμένῳ κατηγορία ἄλλο ἄλλῳ λέγουσα ὑπάρχειν, οὐδεμίαν παρέχει ζήτησιν. ἡ δὲ καθ᾽ ὑποκειμένου κατηγορία θέλουσα δεῖξαι τὸ ἕτερον, ὅπερ τὸ ἕτερον, τουτέστι τὸ κατηγορούμενον, ὅπερ τὸ ὑποκείμενον, ζήτησιν παρέχει. ἐρεῖ γάρ τις, ποῖόν ἐστι τὸ κατηγορούμενον ζῶον τοῦ ἀνθρώπου, αὐτὸ τὸ ἐγκατατεταγμένον αὐτῷ, ἢ τὸ καθόλου; εἰ μὲν γὰρ τὸ ἐγκατατεταγμένον αὐτῷ, αὐτὸ ἑαυτοῦ κατηγορηθήσεται, καὶ ἀδολεσχία ἔσται ἡ κατηγορία. εἰ δὲ τὸ καθόλου, συνεπεκταθήσεται τὸ μερικὸν τῷ καθόλου, καὶ ἔσται τὸ μερικὸν, ὅπερ τὸ καθόλου. ἐροῦμεν οὖν, ὅτι τὸ κατηγορούμενον τοῦ ὑποκειμένου, καὶ κοινότερον θέλει εἶναι, καὶ ἴδιον αὐτοῦ. ὅταν γὰρ λέγωμεν, ὁ ἄνθρωπος ζῶον, οὐδὲν ἕτερον φαμὲν, ἢ ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς ζώοις τύπος τοῦ ζώου, καὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει. ὥσπερ ἡ τοῦ κήρυκος φωνὴ, καὶ κοινή ἐστι πάντων ἀκουστὴ, καὶ ἰδίᾳ ἑκάστου, ὥσπερ τὸ κέντρον, καὶ κοινόν ἐστι πέρας πασῶν τῶν ἐκ τοῦ κέντρου εὐθειῶν, καὶ ἴδιον ἑκάστης, ὥσπερ ἡ ὕλη, καὶ κοινῶς πᾶσιν ὑπόκειται, καὶ ἰδίᾳ ἑκάστῳ. οὕτω καὶ τὸ κατηγορούμενον, καὶ κοινὸν θέλει εἶναι, καὶ ἴδιον τοῦ ὑποκειμένου. ᾗ μὲν οὖν κοινὸν, οὐκ ἔστιν ἀδολεσχία ἡ κατηγορία. ᾗ δὲ ἴδιον, οὐ συνεπεκταθήσεται τὸ μερικὸν τῷ καθόλου.

» Τῶν ἑτερογενῶν καὶ μὴ ὑπάλληλα τεταγμένων, ἕτε-
» ραι τῷ εἴδει καὶ αἱ διαφοραί, οἷον ζώου καὶ ἐπιστήμης. ζώου

» μὲν γὰρ διαφοραί, τό, τε πεζὸν, καὶ τὸ δίπουν, καὶ τὸ πτη-
» νὸν, καὶ τὸ ἔνυδρον. ἐπιστήμης δὲ οὐδεμία τούτων. οὐ γὰρ
» διαφέρει ἐπιστήμη ἐπιστήμης τῷ δίπουν εἶναι. Τῶν δέ γε
» ὑπάλληλα γενῶν, οὐδὲν κωλύει τὰς αὐτὰς διαφορὰς εἶναι.
» τὰ γὰρ ἐπάνω, τῶν ὑπ᾽ αὐτὰ γενῶν κατηγορεῖται. ὥστε
» ὅσαι τοῦ κατηγορουμένου διαφοραί εἰσι, τοσαῦται καὶ τοῦ
» ὑποκειμένου ἔσονται.

Λημμάτιά τινα προσλαμβάνει χρήσιμα αὐτῷ ἐσόμενα πρὸς τὴν προκειμένην διδασκαλίαν. ἐπειδὴ γὰρ αἱ κατηγορίαι, καὶ γενικώτατά εἰσι γένη, καὶ ἐφ᾽ ἑκάστης σειρᾶς ἐκδέδοται τῶν ὑπαλλήλων γενῶν, κανόνα διακριτικὸν ἐνταῦθα ἡμῖν παραδίδωσιν ὁ φιλόσοφος, τῶν τε πάντη ἑτερογενῶν, καὶ ὑπαλλήλων. καὶ φησὶν ὅτι τῶν ἑτερογενῶν, καὶ μὴ ὑπάλληλα τεταγμένων, πάντως ἕτεραι καὶ αἱ διαφοραὶ, αἵ τε συστατικαὶ, καὶ αἱ διαιρετικαί. οἷον, ζώου, καὶ ἐπιστήμης. ζώου μὲν γὰρ διαφοραὶ συστατικαὶ, τὸ ἔμψυχον, καὶ τὸ αἰσθητικόν. διαιρετικαὶ δὲ, τὸ λογικὸν, καὶ τὸ ἄλογον. τὸ θνητὸν, καὶ τὸ ἀθάνατον. τῆς δὲ ἐπιστήμης, συστατικαὶ μὲν διαφοραὶ εἰ τύχοι, τὸ ἄπταιστον τῶν λόγων, καὶ βέβαιον. ἢ τὸ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ, καὶ ὡσαύτως ἔχειν τὰ τῇ ἐπιστήμῃ ὑποκείμενα πράγματα. διαιρετικὰ, δὲ τὸ θεωρητικὸν, καὶ πρακτικόν. ἕτεραι οὖν ὑπάρχουσιν αἱ διαφοραὶ, ἑτέρων ὄντων τῶν γενῶν. Ἄλλως δὲ διεῖλε Πλάτων ἐν Γοργίᾳ, ὅτι τῶν ἐπιστημῶν, αἱ μὲν, εἰσι μόνως λογικαὶ, ὡς ἡ διαλεκτική. αἱ δὲ, μόνως πρακτικαὶ, ὡς ἡ γραφή. αἱ δὲ, μικταὶ, λογικαὶ ἅμα, καὶ πρακτικαί. καὶ τοῦτο τριχῶς. ἢ γὰρ ἐπίσης ἔχουσι λόγου, καὶ πράξεως, ὡς ἡ κιθαρῳδία: ἅμα γὰρ ᾄδει, καὶ κιθαρίζει, διαφέρει δὲ τῆς κιθαριστικῆς, ὅτι αὕτη μὲν, πλήττει, καὶ ᾄδει: ἡ κιθαριστικὴ δὲ, πλήττει μόνον. ὡς ἡ πεττευτικὴ τῆς ῥίψεως προκηρύττει

τὰ ὧν δεῖται, καὶ τῆς μεταθέσεως προδιομολογεῖ τὰ ἀπὸ τῆς βουλῆς. ἢ οὖν αἱ μικταὶ ἐπίσης ἔχουσι τῷ λόγῳ τὴν πρᾶξιν, ἢ πλείονα ἔχει τὸν λόγον τῆς πράξεως, ὡς ἡ ὑποκριτική, κατὰ τὸ εἰρημένον ἀπό τινος. ἀπόδος ἅπερ ἔλαβον ἐμοῦ πατρὸς πάρα. τοῦ δὲ, κατὰ τὸ σιωπώμενον ἀνανεύσαντος, εἶπεν, οὐ χρήματα ἔφην· ἢ τὸ ἀνάπαλιν, πλείονα τὴν πρᾶξιν τοῦ λόγου, ὡς ἡ ἰατρική. ἰατρικὴ γὰρ εἴρηται, ὡς ἰατικὴ μᾶλλον οὖσα, ἢ λογική. καὶ τῷ λόγῳ γὰρ διὰ τὴν διάγνωσιν χρῆται, καὶ τὴν θεραπείαν. ὁ γὰρ ἄριστα γνοὺς, ἄριστα θεραπεύσει. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἕτερα γένη πολλαχῶς λέγεται· λέγεται γὰρ ἕτερα, ἢ τὰ πάντῃ διεστηκότα ἀλλήλων, ὡς οὐσία, καὶ τὸ ποσόν· ἢ τὰ μὴ πάντῃ κεχωρισμένα, ἀντιδιαιρούμενα μέντοι ἀλλήλοις ἀπὸ τῆς αὐτῆς διαιρέσεως, οἷον, καὶ τὸ πτηνὸν, καὶ τὸ ἔνυδρον. ἔχει γὰρ ταῦτα κοινὸν γένος τὸ ζῶον. λέγεται δὲ καὶ τὰ ὑπάλληλα ἕτερα, ὡς οὐσία, καὶ τὸ σῶμα. διὰ τοῦτο εἶπε. καὶ μὴ ὑπάλληλα τεταγμένων. τούτων μὲν γὰρ ἐνδέχεται τὰς αὐτὰς εἶναι διαφοράς. οἷον, τοῦ τε ἁπλῶς ζώου, καὶ τοῦ λογικοῦ ζώου. ἀμφοτέρων γὰρ αἱ αὐταὶ διαφοραὶ, αἵ τε συστατικαὶ, καὶ αἱ διαιρετικαί. συστατικαὶ γὰρ ἀμφοτέρων, τὸ ἔμψυχον, καὶ αἰσθητικόν. ἀλλὰ καὶ αἱ διαιρετικαὶ αἱ αὐταὶ, τὸ θνητὸν, καὶ τὸ ἀθάνατον. τῶν δὲ μὴ ὑπάλληλα τεταγμένων, ἀλλ᾽ ἑτέρων, οὔτε αἱ συστατικαὶ, οὔτε αἱ διαιρετικαὶ αἱ αὐταὶ, ὡς ἐπὶ τοῦ ζώου εἴπομεν, καὶ τῆς ἐπιστήμης. τῶν δέ γε ὑπαλλήλων ὡς εἴρηται, αἱ μὲν συστατικαὶ, πάντως αἱ αὐταί. αἱ δὲ διαιρετικαὶ, οὐ πάντως αἱ αὐταὶ, ἀλλ᾽ ἐνδέχεται εἶναι καὶ ἑτέρας. ὡς ἐπὶ τοῦ ζώου, καὶ τοῦ ἀλόγου ζώου. συστατικαὶ μὲν γὰρ αἱ αὐταὶ, ὡς εἴρηται. διαιρετικαὶ δὲ, οὐχ αἱ αὐταί. τοῦ μὲν γὰρ ἁπλῶς ζώου, τὸ λογικὸν, καὶ τὸ ἄλογον. τὸ θνητὸν, καὶ ἀθάνατον.

τοῦ δὲ ἀλόγου, τὸ πτηνόν. τὸ ἔνυδρον. τὸ χερσαῖον. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος ἁρμόσει καὶ ἐπὶ τῶν ἀντιδιῃρημένων ἀλλήλοις γενῶν. καὶ τούτων γὰρ συστατικαὶ μὲν αἱ αὐταὶ, διαιρετικαὶ δὲ ἕτεραι. ἀλόγου μὲν γὰρ, αἱ εἰρημέναι. λογικοῦ δὲ, θνητὸν, ἀθάνατον, οὐράνιον, χθόνιον. Καλῶς δὲ τῷ εἴδει προσέθηκε, τουτέστι τῷ πράγματι, ἵνα τὰς οὐσιώδεις λάβωμεν διαφοράς. ἐνδέχεται γὰρ τῶν ἑτέρων γενῶν κατὰ ἀναλογίαν τὰς αὐτὰς εἶναι διαφοράς. λέγομεν γὰρ τῶν σκευῶν, τὰ μὲν, εἶναι ὑπόποδα, τὰ δὲ, ἄποδα. ἄποδα μὲν, θυεία, καὶ τὰ τοιαῦτα. ὑπόποδα δὲ, θρόνος, καὶ κλίνη. ἀλλὰ καὶ τῶν ζώων λέγομεν, τὰ μὲν, εἶναι ἄποδα· τὰ δὲ, ὑπόποδα. ἀλλ' αὗται αἱ διαφοραὶ, οὐκ εἰσὶν εἰδοποιοί. οὐ γὰρ τὸ εἶναι δίπους, ὁ ἄνθρωπος χαρακτηρίζεται. ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῇ φωνῇ αἱ αὐταὶ εἶναι δοκοῦσι διαφοραὶ, ἤδη καὶ κατ' εἶδος αἱ αὐταί εἰσιν. οὐ δὲ γὰρ τοῦ αὐτοῦ εἴδους οἵ τε τῆς κλίνης πόδες, καὶ οἱ τοῦ ζώου, ἐπεὶ μὴ δὲ ἐνέργεια ἡ αὐτή. ἐξ ἀναλογίας δὲ, εἴληπται ἄρα ἡ ὁμοιότης. τὰ γὰρ κάτω μέρη, οἷον, ἐρείσματα τοῦ ζώου, καὶ τῆς κλίνης πόδες καλοῦνται. ὡς γὰρ πρὸς ζῶον οἱ πόδες, οὕτω καὶ πρὸς κλίνην οἱ ἑρμῖνες. ἀλλ' οὐκέτι καὶ τὰς λοιπὰς χρείας τῶν ποδῶν ἀποδιδόασι. τὸ βαδίζειν φέρε εἰπεῖν, καὶ συμμετάγειν τῇ ἰδίᾳ κινήσει τὸ σῶμα, καὶ τὰ παραπλήσια. ὥστε οὐκ εἴδει οἱ αὐτοὶ, ἀλλὰ φωνῇ, καὶ ἀναλογίᾳ. ζώου μὲν γὰρ διαφοραὶ, οἷον, τὸ πεζὸν, καὶ τὸ πτηνὸν, καὶ τὸ δίπουν, καὶ τὸ ἔνυδρον.

Αἱ τῶν γενῶν διαφοραὶ, πολλαχῶς δύνανται διαιρεῖσθαι. οἷον, τοῦ ζώου διαφοραὶ οὐσιώδεις μὲν, τὸ λογικὸν, καὶ ἄλογον. ἀπὸ τοῦ χρόνου δὲ τῆς ζωῆς, τὸ θνητὸν, καὶ ἀθάνατον. καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ διατρίβουσιν, τὸ πτηνὸν, καὶ τὸ πεζὸν, καὶ τὸ δίπουν, καὶ τὸ ἐν-

δρον. καὶ ἀπὸ τῶν μορίων τοῦ σώματος, ὡς τὰ ὑπόπο-
δα, καὶ τὰ ἄποδα. καὶ ἕτεραι δέ εἰσι διαφοραὶ, ἐξ ἄλλων
ὑπαρχόντων αὐτοῖς. ὁ δὲ ἀριστοτέλης παραδείγμα-
τι χρησάμενος τῷ ἀπὸ τοῦ τόπου, ἐπίτηδες ἐν μέσῳ καὶ
ἀπὸ ἑτέρας διαιρέσεως, διαφορὰς παρενέβαλε, τῆς
ἀπὸ τῶν μορίων, παράδειγμα, διδάξαι βουλόμενος,
ὡς ἀδιάφορον, καὶ ἑτέρας παραλαμβάνειν διαφορὰς,
ἐπὶ τῶν προκειμένων εἰς ἐξέτασιν γενῶν. οὔτε γὰρ κατὰ
πρώτην διαίρεσιν, οὔτε κατὰ δευτέραν, οὔτε κατ' οὐδε-
μίαν ἁπλῶς κοινωνοῦσιν ἀλλήλοις τὰ ἑτερογενῆ. Τῶν
» δέ γε ὑπάλληλα γενῶν, οὐδὲν κωλύει τὰς αὐτὰς διαφορὰς
» εἶναι. Καλῶς εἶπεν οὐδὲν κωλύει. οὐ γὰρ ἐξ ἀνάγκης
αἱ αὐταί εἰσι διαφοραὶ τῶν ὑπαλλήλων γενῶν, ὡς εἰρήκα-
μεν. πολλάκις μέντοι συμβαίνει τὰς αὐτὰς εἶναι. αἱ μὲν
γὰρ συστατικαὶ, ἀεὶ αἱ αὐταὶ ὑπάρχουσιν, εἰ καὶ μὴ μόναι.
πλείονες γὰρ αἱ τῶν ὑποκάτω. ἔστι δ' ὅτε καὶ διαιρετικαὶ,
ὡς εἴρηται ἀνωτέρω.

« Τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων, ἕκαστον
» ἤτοι οὐσίαν σημαίνει, ἢ ποσὸν, ἢ ποιὸν, ἢ πρός τι, ἢ ποῦ, ἢ
» ποτὲ, ἢ κεῖσθαι, ἢ ἔχειν, ἢ ποιεῖν, ἢ πάσχειν. ἔστι δὲ οὐσία
» μὲν ὡς τύπῳ εἰπεῖν, οἷον ἄνθρωπος, ἵππος. ποσὸν δὲ,
» οἷον δίπηχυ, τρίπηχυ. ποιὸν δὲ, οἷον λευκὸν, γραμματι-
» κόν. πρός τι δὲ, οἷον διπλάσιον, ἥμισυ, μεῖζον. ποῦ δὲ,
» οἷον ἐν ἀγορᾷ, ἐν λυκείῳ. ποτὲ δὲ, οἷον χθὲς, πέρυσι. κεῖ-
» σθαι δὲ, οἷον ἀνάκειται, κάθηται. ἔχειν δὲ, οἷον ὑποδέδεσθαι,
» ὡπλίσθαι. ποιεῖν δὲ, οἷον τέμνειν, καίειν. πάσχειν δὲ, οἷον
» τέμνεσθαι, καίεσθαι.

Παραδοὺς τῶν φωνῶν τὴν εἰς δύο διαίρεσιν, τήν τε εἰς
τὰς ἁπλᾶς, καὶ τὰς συμπεπλεγμένας, ἐβουλήθη κατὰ τὸν
αὐτὸν τρόπον, καὶ τὴν τῶν πραγμάτων διαίρεσιν ποιήσασθαι

καθ' ἑκάτερον τμῆμα. παραδοὺς οὖν ἡμῖν πρότερον τὴν εἰς τέσσαρα τῶν ὄντων διαίρεσιν ὡς συμπεπλεγμένων, τῆς καθόλου δηλαδὴ οὐσίας, καὶ τῆς μερικῆς, τοῦ καθόλου συμβεβηκότος, καὶ τοῦ μερικοῦ, νῦν τὴν εἰς δέκα διαίρεσιν παραδίδωσιν, ὡς ἁπλῶν. καὶ πρότερον διὰ πραγμάτων οἱονεὶ σκιαγραφεῖ ἡμῖν αὐτὰ, ἵνα εἰς ἔννοιάν τινα αὐτῶν ἡμᾶς ἀγάγῃ, ὕστερον δὲ διηρθρωμένως ἡμᾶς περὶ ἑκάστου διδάξῃ. Διὰ τί δὲ εἶπε τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκήν; τί γὰρ, εἰσὶ πλείους συμπλοκαί; ναί. ἢ γὰρ ἡ μὲν φωνὴ, ἁπλῆ ἐστι, τὸ δὲ σημαινόμενον, σύνθετον. ὡς τὸ τρέχω. ἢ τὸ μὲν σημαινόμενον, ἁπλοῦν, ἡ δὲ φωνὴ, σύνθετος. ὡς τὸ ἄρειος πάγος, καὶ ἡ κόρακος πέτρα, καὶ ὡς οἱ ὁρισμοὶ, καὶ τὰ ὁριστά. ἢ καὶ τὸ σημαινόμενον, καὶ ἡ φωνὴ, σύνθετα. ὡς ὅταν εἴπω, σωκράτης περιπατεῖ. ἢ ἀμφότερα ἁπλᾶ. ὡς αἱ κατηγορίαι. ἐνταῦθα οὖν τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων, τὴν διαίρεσιν ποιεῖται τῶν μήτε κατὰ φωνὴν, μήτε κατὰ τὸ σημαινόμενον συμπεπλεγμένων. καλῶς δὲ εἶπε λεγομένων, διὰ τοὺς συνδέσμους, καὶ τὰ ἄρθρα, καὶ τὰς προθέσεις, ἅτινα καθ' αὑτὰ οὐ λέγεται, οὐ δὲ σημαίνει τί, ἀλλ' ἁπλῶς φωναί εἰσι συνεκφωνούμεναι μετὰ ἄλλων, καὶ οὕτω συσσημαινόμεναι ἐκείνοις πράγματα. καὶ ἐντεῦθεν δὲ πάλιν, πρόδηλος ὁ σκοπὸς τοῦ βιβλίου. Τῶν γὰρ κατὰ μηδεμίαν, φησὶ, συμπλοκὴν λεγομένων, ἕκαστον, ἤτοι οὐσίαν σημαίνει. ὥστε περὶ φωνῶν σημαινουσῶν πράγματα διαλαμβάνει. δῆλον οὖν ὅτι καὶ περὶ τῶν μεταξὺ νοημάτων. Ἰστέον ὅτι λόγῳ ὑπογράφων τὰ πράγματα, ἀμυδρὰν ἔμφασιν ἡμῖν παρέχεται τῶν κατηγοριῶν. ἡ μὲν γὰρ παχυμερὴς αὐτοῦ διδασκαλία, τῶν ψιλῶν τῶν παραδειγμάτων πρόεισι μόνον. ἡ δὲ λεπτομερὴς, τά τε ἴδια καταλέγει ἑκάστης, καὶ τὰ

διαίρεσιν. ἵνα καὶ τὰ ὑπάρχοντα ταῖς κατηγορίαις γνῶμεν διὰ τῶν ἰδίων, καὶ τὰ οἷς αὗται ὑπάρχουσι διὰ τῆς διαιρέσεως. ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἀπὸ δέκα παραδειγμάτων ποιεῖται τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν δέκα κατηγοριῶν. ἡμεῖς δὲ, ἀπὸ ἑνὸς, καὶ τοῦ αὐτοῦ παραδείγματος, ποιησόμεθα τὴν διδασκαλίαν, ἀπὸ τοῦ σωκράτους. ὁ τοίνυν σωκράτης, οὐσία μὲν, ὡς ἄνθρωπος. καὶ ποσὸν, ὡς δίπηχυς, ἢ τρίπηχυς. ποιὸν δὲ, ὡς λευκὸς, ἢ μουσικός. πρός τι δὲ, ὡς κηδεμὼν τῶν νέων, ἢ σωφρονίσκου υἱός. ποῦ δὲ, ὡς ἐν λυκείῳ διδάσκων. ποτὲ δὲ, ὡς ἀπὸ τῶν πελοποννησιακῶν χρόνων γεγονώς. καὶ ποιεῖν, ὡς ὁρῶντα, καὶ πάσχειν ὡς ὁρώμενον. κεῖσθαι, ὡς ἑστῶτα, ἢ καθήμενον, ἢ ἀνακεκλιμένον ὑπὸ τὴν πλάτανον, διὰ τὸ χαμαιπετὲς τῶν τοῦ λυσίου λόγων ἀκροᾶσθαι. ἢ γὰρ πάντα ὄρθια τὰ μέλη, καὶ λέγεται ἑστάναι, ἢ πάντα ὕπτια, καὶ λέγεται ἀνακεκλίσθαι. ἔχειν δὲ, ὡς ἱμάτια περικείμενον. Καὶ ἀποροῦσί τινὲς ὅτι πῶς λέγομεν ὅτι ἁπλαῖ εἰσιν αἱ κατηγορίαι, εἴ γε αἱ τέσσαρές εἰσιν, ὡς προείρηται, ἁπλαῖ, αἱ ἓξ δὲ, σύνθετοι. καὶ λέγομεν ὅτι συνθέτους αὐτὰς καλοῦμεν, διότι ἔμφασιν ἡμῖν συνθέσεως εἰσάγουσιν, ἐπεὶ αὗται ἁπλαῖ εἰσιν. οὐ γὰρ κατηγορία τὸ ἐν τόπῳ ὂν, οὐδὲ κατηγορία τὸ ἐν χρόνῳ ὂν, ἀλλὰ κατηγορία τὸ ἐν τόπῳ εἶναι, καὶ τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀπαρεμφάτους ὠνόμασέ τινας ἐξ αὐτῶν, ἵνα μὴ τῷ ἐφέλκεσθαι πρόσωπα, σύνθεσίν τινα εἰσαγάγῃ. οἷον, τὸ ποιεῖν, καὶ τὸ πάσχειν, καὶ τὸ ἔχειν, καὶ τὸ κεῖσθαι, ἀπαρέμφατά εἰσιν. ἐπειδὴ δὲ γένος τὸ ὂν τῶν δέκα κατηγοριῶν, δύνανται καὶ τάξιν ἐπιδέχεσθαι. πρότερα οὖν ἡ οὐσία, ὡς ὑποκειμένη πᾶσι. δεύτερον, τὸ ποσόν. ἐπεὶ καὶ ἡ ἀνείδεος ὕλη, πρότερον ποσοῦται, εἶθ' οὕτω ποιοῦται. τρίτον, τὸ ποιόν. καὶ τοῦ πρός τι πρῶτον, ἐπειδὴ καὶ τὸ και-

τὸ αὐτὸ τοῦ ἐν σχέσει πρῶτον. ἀλλ' εἰ ταῦτα οὕτω, πρότερα τὰ ἐξ οὐσίας, καὶ ποσοῦ, τῶν ἐξ οὐσίας, καὶ ποιοῦ. καὶ τὰ ἐξ οὐσίας, καὶ ποιοῦ, τῶν ἐξ οὐσίας, καὶ πρός τι. Ἔστι δὲ οὐσία μὲν, ὡς τύπῳ εἰπεῖν. οὐ πασῶν οὐσίαν σημαίνει, οὐ γὰρ ἀναφαίνεται ἡ νοητὴ οὐσία, ἀλλ' ἡ αἰσθητή. σὺ δὲ ὑπάκουε οὐσίας, καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα αὐθυπόστατα πράγματά εἰσι, καὶ μηδενὸς ἑτέρου δεόμενα εἰς τὸ ὑποστῆναι. Ποιὸν δὲ, οἷον λευκὸν, γραμματικόν. ἐνταῦθα δεῖ ἐπισημήνασθαι, ὅτι τῆς ποιότητος, πάσης μὲν οὔσης ἐν ὑποκειμένῳ, οὐ πάσης δὲ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον κατ' εἶδος λαχούσης, ἀλλὰ τῆς μὲν, ἐν σώματι συνισταμένης, οἷον, θερμότητος, τῆς δὲ, ἐν ψυχῇ τὸ εἶναι ἐχούσης, οἷον, γεωμετρίας, βουλόμενος διὰ τῶν παραδειγμάτων ἐνδείξασθαι τὸ διττὸν εἶδος τῆς ποιότητος, ἐπεφώνησε, λέγων, ποιὸν δὲ, οἷον, λευκὸν, γραμματικὸν, τῆς μὲν, ἐν ὑποκειμένῳ σώματι ποιότητος ὑπόδειγμα λαβὼν, τὸ λευκόν· τῆς δὲ, ἐν τῇ ψυχῇ τὸ εἶναι ἐχούσης, τὸ γραμματικόν. Ἔχειν δὲ, οἷον, ὡπλίσθαι, καθωπλίσθαι. Ὅτι δὲ καὶ περὶ ἁπλῶν τούτων, προφανές. τὴν κατὰ μηδεμίαν γάρ φησι συμπλοκήν. Ἔχειν δὲ, οἷον, ὑποδεδέσθαι, ὡπλίσθαι. Ζητοῦσι τινὲς, τί δή ποτε μὴ ὥσπερ τὸ ποιεῖν τῷ πάσχειν ἀντίκειται, καὶ κατηγορίαν μὲν ἔταξε τὴν τοῦ πάσχειν, ἑτέραν δὲ τὴν τοῦ ποιεῖν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τοῦτο ποιεῖ. τὸ γὰρ ἔχειν, τῷ ἔχεσθαι ἀντίκειται. καὶ οὐκ εἶπε κατηγορίαν τὴν τοῦ ἔχεσθαι, ἀλλὰ μόνον γε τοῦ ἔχειν. φαμὲν οὖν, ὅτι ὑπὸ τὸ κεῖσθαι τοῦτο ἀναχθῆναι δύναται. λέγω δὴ τὸ ἔχεσθαι. ἔχεσθαι γὰρ λέγομεν, τὸ κείμενόν που, ὡς ἐν κήπῳ εἰ τύχοι, δένδρα. ἢ ὡς ἐν σώματι, ὅπλον, ἢ ἱμάτιον. ἢ περίκειται ὅθεν τὰ ὅπλα. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τοῦ ποιεῖν, καὶ πάσχειν, ἀμφότεραι αἱ κατηγορίαι, τῷ μὲν ὑποκειμένῳ, αἱ αὐταί εἰσι, τῇ δὲ σχέσει, διαφέρουσιν, ὅταν γὰρ ἀπὸ τοῦ

ποιοῦντος ἀρξώμεθα, ποιεῖν λέγομεν, ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦ πάσχοντος, πάσχειν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα τὸ ἔχειν, καὶ τὸ κεῖσθαι, ἤτοι ἔχεσθαι· τῷ μὲν ὑποκειμένῳ, τὰ αὐτά εἰσι· τῇ δὲ σχέσει, διαφέρουσιν. ὅταν μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἔχοντος ἀρξώμεθα, ἔχειν λέγομεν. ὅταν δὲ ἀπ' ἐκείνου, ὃ ἔχει τις λέγεται, κεῖσθαι, ἤτοι ἔχεσθαι.

» Ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων, αὐτὸ μὲν καθ' αὐτὸ ἐν οὐδεμιᾷ
» καταφάσει λέγεται, ἢ ἀποφάσει. τῇ δὲ πρὸς ἄλληλα τούτων
» συμπλοκῇ, κατάφασις ἢ ἀπόφασις γίνεται. ἅπασα γὰρ
» κατάφασις ἢ ἀπόφασις δοκεῖ, ἤτοι ἀληθὴς ἢ ψευδὴς εἶναι·
» τῶν δὲ κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων, οὐδὲν, οὔτε ἀ-
» ληθὲς, οὔτε ψευδές ἐστιν, οἷον ἄνθρωπος, λευκὸν, τρέχει, νικᾷ.

Ἐντεῦθεν διακρίνει τὸν σκοπὸν τοῦ προκειμένου βιβλίου τοῦ ἐφεξῆς, λέγω δὴ τοῦ περὶ ἑρμηνείας. ὅτι ἐν τούτῳ μὲν, διδάσκει περὶ ἁπλῶν φωνῶν. ἐν ἐκείνῳ δὲ, περὶ καταφάσεως, καὶ ἀποφάσεως. διακρίνει δὲ, συλλογισμῷ χρώμενος ἐν δευτέρῳ σχήματι. μέσον δὲ ὅρον λαμβάνει τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὸ ψεῦδος. φησὶ γὰρ, πᾶσα κατάφασις, ἢ ἀπόφασις, ἀλήθειαν, ἢ ψεῦδος σημαίνει. οὐδεμία δὲ ἁπλῆ φωνὴ, κατάφασιν, ἢ ἀπόφασιν σημαίνει. οὐδὲ γὰρ ἐὰν εἴπω μυριάκις, ἄνθρωπος. ἄνθρωπος. οὔτε ἀληθεύω, οὔτε ψεύδομαι. ὁμοίως δὲ κἂν μυριάκις εἴπω, περιπατεῖ. περιπατεῖ. οὔτε ἀληθεύω, οὔτε ψεύδομαι. εἰ δέ τις εἴποι, ὅτι ἐὰν εἴπῃ τίς, περιπατῶ, ἢ ἀληθεύει, ἢ ψεύδεται, εἰ γὰρ τύχον περιπατῶν, ἀληθεύει· εἰ δὲ μὴ, ψεύδεται· λέγομεν ὅτι ὁ εἰρηκὼς, περιπατῶ, δυνάμει περιέλαβε τὸ ἐγὼ, ὡς ἂν εἰ ἔλεγε περιπατῶ ἐγώ. ὥστε πᾶς ὁ λέγων περιπατῶ, δυνάμει περιλαμβάνει πρὸς ὑπόστασιν καὶ τοῦ ἀληθοῦς, καὶ τοῦ ψεύδους, τὸ ἐγώ· καὶ οὐχὶ κατηγορίαν μόνην αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν λέγει, οὐδὲ ἁπλῆν φωνήν. εἰπο-

μεν γὰρ ἤδη, ὅτι οὐ τῇ φωνῇ μόνῃ κριτέον τάς τε ἁπλᾶς, καὶ τὰς συνθέτους, ἀλλ' ὅτι καὶ συμπεπλεγμέναι φωναὶ, εἰ ἁπλοῦν τι σημαίνοιεν, ἁπλαῖ εἰσι· καὶ ἁπλαῖ τινες, εἰ συμπεπλεγμένον, καὶ μὴ ἁπλοῦν ἔχοιεν τὸ νοητὸν, σύνθετοι· ὥστε τὸ τρέχω οὐχ ἁπλοῦν, ἐπεὶ μὴ δὲ τὸ σημαινόμενον, ἁπλοῦν· εἶπε δὲ ὁ ἀριστοτέλης, αὐτὴν ταύτην τὴν ἀπορίαν προαναστέλλων, ὅτι τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων, τουτέστι, τῶν μὴ δὲ κατὰ τὸ σημαινόμενον συμπεπλεγμένων· αἱ μὲν οὖν ἁπλαῖ φωναὶ, ὡς εἴρηται, οὐδεμίαν ἀλήθειαν, ἢ ψεῦδος σημαίνουσιν, αὐταὶ καθ' αὑτὰς λεγόμεναι· πᾶσα μέντοι κατάφασις, ἢ ἀπόφασις, πάντως ἤτοι ἀλήθειαν, ἢ ψεῦδος σημαίνει· οἷον, ἐὰν εἴπω, σωκράτης περιπατεῖ, εἰ μὲν τύχοι περιπατῶν, ἠλήθευσα, εἰ δὲ καθήμενος, ἐψευσάμην· καὶ πάλιν, ἐὰν εἴπω, σωκράτης οὐ περιπατεῖ, εἰ μὲν τύχοι μὴ περιπατῶν, ἠλήθευσα, εἰ δὲ περιπατῶν, ἐψευσάμην· Αἱ οὖν κατηγορίαι, ὡς εἴρηται, ἁπλαῖ οὖσαι φωναὶ, οὐδεμίαν ἀλήθειαν, ἢ ψεῦδος σημαίνουσι· συμπλεκόμεναι δὲ πρὸς ἀλλήλας, ποιοῦσι κατάφασιν, ἢ ἀπόφασιν· ἐν αἷς ἡ ἀλήθεια, καὶ τὸ ψεῦδος· οἷον, ἄνθρωπος τρέχει, ἔκ τε οὐσίας, καὶ τοῦ ποιεῖν· προσλαβοῦσα δὲ ἡ κατάφασις μέσον τι ἀρνητικὸν μόριον, γίνεται ἀπόφασις· οἷον, ἄνθρωπος οὐ περιπατεῖ·

Ἐν οὐδεμιᾷ καταφάσει λέγεται, ἢ ἀποφάσει· τὰ πολλὰ τῶν βιβλίων, καὶ δοκοῦντα καλῶς ἔχειν, οὐκ ἔχει τὸ, ἢ ἀποφάσει, ἀλλὰ μόνον τὸ, ἐν οὐδεμιᾷ καταφάσει λέγεται· εἰ γὰρ κατάφασιν οὐ σημαίνει οὐδεμία τῶν κατηγοριῶν, πολλῷ μᾶλλον οὐδὲ ἀπόφασιν, ἐπειδὴ δεῖται καὶ τοῦ ἀρνητικοῦ μορίου· καὶ μᾶλλον ὑποπτεύσει τὶς ποιεῖν τινα τῶν ἄλλων κατηγοριῶν, κατάφασιν εἶναι, ἤπερ ἀπόφασιν· Πᾶσα γὰρ δοκεῖ κατάφασις ἢ ἀπόφασις· ἤτοι ἀλήθειαν, ἢ

ψεῦδος σημαίνειν· τὸ, δοκεῖ, πρόσκειται, ἐπειδὴ οὐ πάντως ἡ κατάφασις ἀληθεύει, οὐδὲ πάντως ἡ ἀπόφασις ψεύδεται· οἷον, ἐὰν εἴποι τίς, τρέχω, ἢ οὐ τρέχω· ἐπεὶ οὖν ἐν τούτοις δυνάμει προσυπακούεται τὸ ἐγὼ, τούτου χάριν εἶπε, δοκεῖ· ἢ οὖν τοῦτο· ἢ ὅτι παρέδεκται τὸ δοκεῖ· ἢ ὅτι σφάλμα ἐστὶ καλλιγραφικὸν, ἢ ὅτι ἀντὶ τοῦ, οὕτω δοκεῖ πᾶσι. Ζητοῦσι δέ τινες ὑπὸ ποίαν κατηγορίαν δεῖ ἀνάγειν τό, τε σημεῖον, καὶ τὸ νῦν, καὶ τὴν μονάδα. ὑπὸ μὲν τὴν οὐσίαν, οὐκ ἐνδέχεται· ἡ γὰρ οὐσία, αὐθυπόστατόν τί ἐστι· τούτων δὲ, οὐδὲν ἰδίαν ἔχει ὑπόστασιν· τό, τε γὰρ σημεῖον, ἐν γραμμῇ ἔχει τὸ εἶναι, πέρας ὂν γραμμῆς, καὶ ἀρχή· καὶ τὸ νῦν, ἐν χρόνῳ· ἀρχὴ γάρ ἐστι, καὶ πέρας χρόνου, καὶ οὐ χρόνος· νῦν δὲ λέγω, τὸ ἀκαριαῖον, οὐ τὸ πλατυκῶς λεγόμενον· καὶ ἡ μονὰς, ἀρχὴ ἀριθμοῦ· ἀριθμὸς δὲ, οὐδαμῶς· διὸ οὐδὲ ἰδίᾳ ἐστὶν ἀριθμὸς, ἀλλ' ἐν ἀριθμῷ ἔχει τὸ εἶναι· ἀρχὴ γάρ ἐστιν· ἡ δὲ ἀρχὴ, ἐν ἐκείνοις ἔχει τὸ εἶναι, ὧν ἐστιν ἀρχή· ἀλλὰ μὴν οὔτε ποσὰ ταῦτα λέγειν δυνατόν· τοῦ γὰρ ποσοῦ, ἴδιον τὸ ἴσον, καὶ τὸ ἄνισον· τὸ δὲ σημεῖον, ἢ τὸ νῦν, τίνι ἂν εἴη ἴσον; οὔτε γὰρ σημεῖον σημείῳ λέγεται ἴσον, οὔτε τὸ νῦν ὁμοίως· ἀλλ' οὐδὲ ἡ μονὰς μονάδι, ᾗ μονάς ἐστιν· ἴσα γὰρ λέγομεν, τὰ τὸ ποσὸν ἔχοντα τὸ αὐτὸ, καὶ μέρη ὁμοίως τὰ αὐτά· ταῦτα δὲ οὔτε ποσά ἐστι, καὶ ἀμερῆ· ἀλλ' οὐδὲ ἄνισον ἐπὶ τούτων λεχθῆναι δύναται, εἰ καὶ συγχωρήσει τίς ἐπὶ τούτων τὸ ἴσον λέγεσθαι· χρόνῳ γὰρ χρόνος, ἢ ἴσος, ἢ ἄνισος· καὶ ἀριθμὸς, ἀριθμῷ· καὶ γραμμὴ, γραμμῇ, ἅτε ποσὰ ὄντα· κατὰ γὰρ τὴν ταυτότητα τῶν μερῶν, ἢ ἴσα, ἢ ἄνισα φαμέν· ταῦτα δὲ ἀμερῆ τε ὄντα, καὶ μηδὲν τῶν εἰρημένων ὑπάρχοντα, τὴν πρὸς ἕτερα παραβολὴν ἐκπέφευγεν· ἄλλως τε, τοῦ ποσοῦ, τὸ μὲν, συνεχές. τὸ δὲ, διωρισμένον· ταῦτα δὲ, οὔτε συνε-

χῆ ἐστιν, οὔτε διωρισμένα, ἀμερῆ ὄντα. συνεχὲς γὰρ λέγομεν, τὸ ἔχον τὰ μέρη ἡνωμένα. διωρισμένον δέ, τὸ ἔχον μέρη κεχωρισμένα. Ἰστέον δὲ ὅτι τινὲς ὑπὸ τὰ πρός τι βούλονται αὐτὰ ἀνάγειν, λέγοντες ὅτι ταῦτα ἀρχαί εἰσι τῶν μετὰ ταῦτα. τὸ μὲν σημεῖον, τῆς γραμμῆς. ἡ δὲ μονάς, τοῦ ἀριθμοῦ. τὸ δὲ νῦν, τοῦ χρόνου. εἰ οὖν ἀρχαί, τινῶν αἱ ἀρχαί, τοιαῦτα δὲ τὰ πρός τι, πατὴρ γάρ, υἱοῦ πατήρ· καὶ τὸ ἥμισυ, διπλασίου ἥμισυ. καὶ ταῦτα ἄρα ὑπὸ τὰ πρός τι ἀνάγονται. ἀλλὰ λέγομεν ὅτι τὰ πρός τι, ὡς αὐτὸς ὑποκατιὼν λέγει, σχέσεις τινῶν εἰσι μόνον, καὶ οἰκείαν ὑπόστασιν οὐκ ἔχουσιν, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις, τὸ εἶναι ἔχουσιν. ἢ γὰρ ἐν οὐσίᾳ, ἢ ἐν ποσῷ, ἢ ἐν ποιῷ, ἢ ἐν τινι ἄλλῃ τῶν κατηγοριῶν. διὸ καὶ παραφυάσιν αὐτὰ ἀπεικάζει, αἵτινες ἐν ἑτέροις τὸ εἶναι ἔχουσι τοῖς φυτοῖς. ἔστι γοῦν θεωρῆσαι ἐν πάσαις ταῖς κατηγορίαις τὰ πρός τι. ὅταν μὲν γὰρ εἴπω ὁ πατήρ, υἱοῦ πατήρ, εἶπον ἐν οὐσίᾳ τὰ πρός τι. ὅταν δὲ εἴπω τὸ διπλάσιον, ἡμίσεως διπλάσιον, εἶπον ἐν ποσῷ τὰ πρός τι. ὅταν δὲ εἴπω τὸ λευκότερον, λευκοῦ λευκότερον, εἶπον ἐν ποιῷ. καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ὁμοίως. δεῖ οὖν αὐτὰ ταῦτα καθ᾽ αὑτὰ εἰπεῖν τί εἰσι, καὶ ὑπὸ ποίαν τελοῦσι κατηγορίαν, καὶ τότε τὴν σχέσιν αὐτῶν τὴν πρὸς ἄλληλα λέγειν. τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι κατὰ ἀλήθειαν ὑπ᾽ οὐδεμίαν τῶν κατηγοριῶν ἀνάγονται ταῦτα, ὅσον ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς προκειμένης πραγματείας. πρόκειται γὰρ αὐτῷ, ὡς πολλάκις εἴρηται, περὶ τῶν ὄντων, οὐχ ᾗ ὄντα διαλαβεῖν, ἀλλ᾽ ᾗ σημαίνονται ὑπὸ τοιῶνδε φωνῶν, ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων. βούλεται γὰρ ἐν τούτοις περὶ τῶν τοῖς πολλοῖς γνωρίμων διδάξαι. ἐπεὶ οὖν τούτων οὐδεμίαν ἔχει γνῶσιν ὁ πολὺς ἄνθρωπος, εἰ καὶ ἐνίων αὐτὰ ἀνάγειν ὑπὸ μίαν τῶν κατηγοριῶν, λέγω δὴ ὑπὸ ποσόν, λέγονται τοῦ ποσοῦ, τὸ μέν, ἐστι

μεριστόν. τὸ δὲ, ἀμερές, καὶ τοῦ μεριστοῦ, τὸ μὲν, συνεχές. τὸ δὲ, διωρισμένον, καὶ ταῦτα ὑπὸ τμῆμα τάττειν τοῦ ποσοῦ, τὸ ἀμέριστον οὐκ ἀνήγαγε, διὰ τὸ μὴ συνεμπίπτειν τὴν περὶ τούτων διδασκαλίαν, τῷ σκοπῷ τοῦ προκειμένου βιβλίου. καὶ ὅτι οὐ περὶ τῶν ὄντων, ᾗ ὄντα ἐστὶ διαλαβεῖν βούλεται, δῆλον ὅτι ἐν τῇ φυσικῇ ἀκροάσει τριττὴν τὴν οὐσίαν εἰρηκώς, τὴν μὲν, κατὰ τὴν ὕλην, τὴν δὲ, κατὰ τὸ εἶδος, τὴν δὲ, κατὰ τὸ συναμφότερον. ἐνταῦθα οὐδαμοῦ, οὔτε τὴν ὕλην καθ' ἑαυτήν, οὔτε τὸ εἶδος ἀξιοῖ καλεῖν οὐσίαν, ἅτε δὴ τῶν πολλῶν μηδεμίαν τούτων ἔννοιαν ἐχόντων ὡς ἁπλῶν, ἀλλὰ μόνον τὸ ἐκ τούτων σύνθετον ἐγνωκότων. Ζητοῦσι δὲ καὶ ἐκεῖνο, ὅτι τὰς στερήσεις ὑπὸ ποίαν τῶν κατηγοριῶν ἀνακτέον, ἔτι δὲ καὶ τὰς ἀποφάσεις. Λέγομεν ὅτι μάλιστα μὲν ὑπ' οὐδεμίαν τῶν κατηγοριῶν, ἐπειδὴ οὐδὲ ὡρισμένον τί δηλοῦσιν. αἱ δὲ κατηγορίαι, ὡρισμένων εἰσὶ πραγμάτων δηλωτικαί. εἰ δὲ ὅλως δεῖ αὐτὰς ὑπὸ κατηγορίαν ἀνάγειν, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀναχθήσονται αἱ στερήσεις, ὑφ' ἃς καὶ αἱ ἕξεις, καὶ αἱ ἀποφάσεις, ὑφ' ἃς καὶ αἱ καταφάσεις. τῶν γὰρ ἐναντίων, τὸ αὐτό ἐστι γένος, ὡς λευκοῦ, καὶ μέλανος, καὶ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ τῶν τοιούτων. Πάλιν ζητοῦσι τὰς κινήσεις, καὶ τὰς μεταβολάς, ὑπὸ ποίαν ἀνάγειν δεῖ κατηγορίαν. καὶ φημὶ ὑπ' οὐδεμίαν. ὑφεστώτων γὰρ, καὶ τὸ ἑαυτῶν εἶδος τελείως ἀπειληφότων, αἱ κατηγορίαι. πᾶσα δὲ μεταβολή, ἀτελές τί ἐστιν. ὁδὸς γάρ ἐστιν ἐπὶ τὸ εἶδος, καὶ τὸ ὄν, ἡ μεταβολή, οὐκ αὐτὸ ὄν. Ἄλλως τε, οὐδὲ οἷόν τε ἐστὶν ὑπὸ μίαν κατηγορίαν πᾶσαν μεταβολὴν ἀνάγειν. ἐν πλείοσι γὰρ θεωροῦνται, ὡς αὐτὸς διδάξει. καὶ γὰρ ἐν οὐσίᾳ ὡς γένεσις, καὶ φθορά. καὶ ἐν ποσῷ, ὡς αὔξησις, καὶ φθίσις. καὶ ἐν ποιῷ, ὡς λεύκανσις. καὶ μέλανσις. καὶ ἐν τῇ πού,

ὡς ἀνάβασις, κατάβασις, δίνησις. ὥστε ὁδοί εἰσιν αἱ μεταβολαὶ ἐπὶ τὰς κατηγορίας ἄγουσαι ἄλλη ἐπὶ ἄλλην, καὶ οὐκ αὐταὶ συμπληροῦσι κατηγορίαν. τὸ μὲν γὰρ κινεῖν, καὶ ὅλως τὸ μεταβάλλειν, ὑπὸ τὸ ποιεῖν ἀναχθήσεται. τὸ δὲ κινεῖσθαι, καὶ ὅλως μεταβάλλεσθαι, ὑπὸ τὸ πάσχειν. αὐταὶ δὲ αἱ κινήσεις, καὶ αἱ μεταβολαὶ, ὁδοὶ οὖσαι, καὶ γενέσεις τινὲς, ἐπὶ τὰς κατηγορίας τὸν εἰρημένον εἰς αὐτὰς, εἰ δέον, ἀναχθήσονται τρόπον.

ΠΕΡῚ ΟΥ̓ΣΊΑΣ.

» Οὐσία δέ ἐστιν ἡ κυριώτατά τε, καὶ πρώτως, καὶ μάλι-
» στα λεγομένη. ἣ μήτε καθ᾽ ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, μή-
» τε ἐν ὑποκειμένῳ τινί ἐστιν. οἷον, ὁ τὶς ἄνθρωπος, καὶ ὁ
» τὶς ἵππος.

Εἰρηκὼς τὰ συντελοῦντα πρὸς διδασκαλίαν τῶν κατηγοριῶν, διδάξας τε ἡμᾶς προσεχῶς ὁλοσχερέστερον, καὶ ὡς ἐπὶ παραδειγμάτων, καὶ περὶ αὐτῶν τῶν κατηγοριῶν, νῦν τρέπεται καὶ ἐπὶ τὴν ἀκριβῆ αὐτῶν ἐξήγησιν, καὶ διδάσκει πρότερον περὶ τῆς οὐσίας. πρώτην γὰρ ἔχει τάξιν ἡ οὐσία ἐν ταῖς κατηγορίαις. καὶ διὰ τοῦτο εἰκότως τῶν ἄλλων αὐτὴν προετίμησεν. αὕτη γὰρ συνεισφέρεται μὲν ταῖς ἄλλαις. εἰ γάρ τι τῶν συμβεβηκότων εἴη ὁποιονοῦν πάντως, καὶ οὐσία ἔσται ᾗ συμβέβηκεν. οὐ συνεισφέρει δὲ τὰς λοιπάς. οὐδὲ γὰρ οὐσίας οὔσης, πάντως καὶ τῶν ἄλλων ἐστὶν ἕκαστον. καὶ συναναιρεῖ μὲν ἑαυτῇ τὰς ἄλλας, οὐ συναναιρεῖται δέ. τὰ δὲ συναναιροῦντα μὲν, μὴ συναναιρούμενα δὲ· καὶ συνεισφερόμενα μὲν, μὴ συνεισφέροντα δέ. πρῶτα εἶναι τῇ φύσει ὡμολόγηται. ὥστε πρώτη ἡ οὐσία τῶν λοιπῶν φύσει, Καὶ ἄλλως δὲ, τῶν πραγμάτων, τὰ μὲν, καθ᾽ ἑαυτὸ λέγεται. τὰ δὲ, ἐν αὐτῷ. τὰ δὲ, περὶ ἐκεῖνο. καὶ καθ᾽ ἑαυτὸ μὲν αὐτὴ ἡ οὐσία. ἐν αὐτῷ δὲ, τό, τε ποιὸν,

καὶ τὸ ποσόν. ἐν γὰρ τῇ οὐσίᾳ θεωροῦνται. περὶ ἐκεῖνο δὲ, τὰ λοιπὰ ἑπτά. Καὶ ἄλλως. αὕτη μὲν αὐθυπόστατός ἐστι, καὶ οὐ δεομένη τῶν ἄλλων εἰς ὕπαρξιν. αἱ δὲ ἄλλαι, ἑτερουπόστατοι. ἐν ταύτῃ γὰρ τὸ εἶναι ἔχουσιν. οὐσίας γὰρ οὔσης, ἀνάγκη τὰς ἄλλας εἶναι κατηγορίας. μὴ οὔσης δὲ, ἀδύνατόν ἐστι τὰς ἄλλας ὑποστῆναι. Ταύτης δὲ τῆς οὐσίας, ἡ μὲν, ἐστὶν ἁπλῆ, ἡ δὲ, σύνθετος. ἑξαχῶς γὰρ λέγεται ἡ οὐσία. ἢ πᾶσαν ὕπαρξιν δηλοῖ, ἥτις καὶ κατὰ συμβεβηκότων φέρεται, ὡς καὶ αὐτῶν διὰ τὸ ὑφεστάναι οὐσιῶν λεγομένων. ἢ τὴν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ φύσιν, τὴν ἀντιδιαιρουμένην τοῖς συμβεβηκόσιν. αὕτη ἡ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ φύσις, ἢ ἁπλῆ ἐστιν, ἢ σύνθετος. τῆς δὲ ἁπλῆς, ἡ μὲν, χείρων τῆς συνθέτου, ἡ δὲ, κρείττων. ἔστι δὲ σύνθετος μὲν οὐσία, ἄνθρωπος, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἁπλῆ δὲ, καὶ κρείττων τῆς συνθέτου, θεός, ἄγγελος, νοῦς, ψυχή, καὶ αἱ τοιαῦται. ἁπλῆ δὲ, καὶ χείρων τῆς συνθέτου, ἡ ὕλη ἡ πρώτη, καὶ τὸ εἶδος. διαλέγεται δὲ ἐνταῦθα ὁ ἀριστοτέλης οὔτε περὶ τῆς ἁπλῆς, καὶ κρείττονος τῆς συνθέτου· οὐδὲ γὰρ πρόκειται αὐτῷ θεολογεῖν. οὔτε περὶ τῆς ἁπλῆς, καὶ χείρονος τῆς συνθέτου, οὐδὲ γὰρ φυσιολογεῖν αὐτῷ πρόκειται, ἀλλὰ περὶ τῆς συνθέτου μόνης. καὶ ταύτης φησὶ, τὴν μὲν, εἶναι πρώτην. τὴν δὲ, δευτέραν. πρώτην μὲν, τὴν μερικὴν καλῶν, δευτέραν δὲ, τὴν καθόλου, τὴν κατὰ τὰ εἴδη, καὶ γένη. ὡς γὰρ πολλάκις εἴρηται, οὐ περὶ τῶν ὄντων, ᾗ ὄντα ἐστὶ διαλαμβάνει, ἀλλὰ κατὰ ποίου σημαινομένου ἑκάστην τῶν κατηγοριῶν οἱ πολλοὶ λέγοντες φέρουσιν. ἐπεί γε ἠκολούθει τῇ φύσει τῶν πραγμάτων, πρώτην ἂν εἶπε τὴν τῶν γενῶν, καὶ τῶν εἰδῶν, δευτέραν δὲ, τὴν τῶν ἀτόμων. ὡς ἐκείνην μὲν αἰτίαν, ταύτην δὲ αἰτιατήν. κρεῖττον δὲ τὸ αἴτιον, τοῦ αἰτιατοῦ, καὶ τὸ καθολ-

κόν, τοῦ μερικοῦ. Καὶ ἄλλως, τὰ τῇ φύσει πρότερα, ἡμῖν δεύτερα. καὶ τὰ ἡμῖν πρότερα, τῇ φύσει δεύτερα. ἐπεὶ οὖν ὁ λόγος αὐτῷ πρὸς εἰσαγομένους, εἰκότως τὴν μερικὴν οὐσίαν πρώτην εἶπεν. ἐναργεστέρα γὰρ αὕτη κατὰ τὴν αἴσθησιν. δευτέραν δὲ εἶπε, τὴν κατὰ τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη. ἀπὸ γὰρ τῶν μερικῶν, ἐπὶ τὰ καθόλου ἀναγόμεθα, ὅτε τοῦ λόγου ἐν ἡμῖν ἐλλάμψαντος. διὸ ὡς μὴ ἀρεσκόμενος τῷ δόγματι, οὐκ εἶπε κυριώτατά τε, καὶ πρώτως, καὶ μάλιστα ἐστὶν, ἀλλὰ λεγομένη. Καὶ ἵνα σαφέστερον γένηται ἡμῖν τὸ λεγόμενον, μικρὸν ὑπερβιβάσαντες τὸ ῥητὸν, οὕτως εἴπωμεν. οὐσία δὲ ἡ λεγομένη κυριώτατά τε, καὶ πρώτως, καὶ μάλιστα, αὕτη ἐστί. τουτέστιν, ἡ λεγομένη παρὰ τοῖς πολλοῖς. ὅπου δὲ ὡς ἀπὸ οἰκείας δόξης προφέρει τὸν λόγον, οὐκέτι λέγει τὸ λέγεται, ἀλλ' ἐστὶν. ἣ μήτε γάρ, φησι, καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, ἀντὶ τοῦ κατηγορεῖται, μήτε ἐν ὑποκειμένῳ τινί ἐστι. καὶ οὐκ εἶπε μήτε ἐν ὑποκειμένῳ τινὶ λέγεται. τῷ γὰρ δόγματι αὐτὸς ἀρέσκεται. Ὅτι δὲ οἶδεν ὁ ἀριστοτέλης καὶ νοητὴν οὐσίαν, καὶ κρείττονα τῶν συνθέτων, δείκνυσι σαφῶς καὶ ἐν τῇ μετὰ τὰ φυσικὰ, καὶ ἐν τῇ περὶ οὐρανοῦ, καὶ ἐν τῷ ὀγδόῳ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως. ἔνθα φησί, δεῖν πρὸ τῶν ἑτεροκινήτων, τὰ αὐτοκίνητα ὑπάρχειν. καὶ τῶν ἀεικινήτων, τὰ ἀκίνητα. εἰ μὴ γὰρ ἦν τις ἀκίνητος τῶν ἀκινήτων αἰτία, οὐκ ἂν ἔμειναν ἐκεῖνα ἀεικινήτως, ἵνα οὕτως εἴπω, κινούμενα. δείκνυσι δὲ ταύτην ἀσώματον οὖσαν, ἀμερῆ, ἀδιάστατον, τοιούτῳ τινὶ θεωρήματι. οὐδὲν γὰρ ἴσως ἀπεικὸς ὡς ἐν παρεκβάσει μνησθῆναι τοῦ θεωρήματος. λέγει γὰρ ἀπειροδύναμον εἶναι ταύτην τὴν αἰτίαν. εἰ δὲ τοῦτο, πάντως καὶ ἀσώματον. πᾶν γὰρ σῶμα, ὡς αὐτὸς πρὸς τῷ τέλει τοῦ ὀγδόου λόγου τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως ἔδειξε, πεπερασμένην ἔχει τὴν δύναμιν. εἰ γὰρ ἀπει-

ρον, δεδόσθω, φησὶν, ἄπειρον εἶναι. ἐπειδὴ οὖν πᾶν σῶμα
» διαιρετόν ἐστι, διέλωμεν, φησι, τόδε τι τὸ σῶμα εἰς τρία,
» εἰ τύχοι. ἕκαστον οὖν τῶν τμημάτων, πότερον ἄπειρον ἔ-
» χει τὴν δύναμιν, ἢ πεπερασμένην; εἰ μὲν οὖν ἄπειρον, τῷ
» ὅλῳ τὸ μέρος ἰσοδύναμον ἔσται. ὅπερ ἄτοπον, καὶ ἀδύνα-
» τον. εἰ δὲ πεπερασμένην, καὶ τὸ ἐκ πεπερασμένων, δῆλον
» ὅτι συγκείμενον, καὶ αὐτὸ πάντως πεπερασμένον ἐστίν.
» ὥστε καὶ ἡ τοῦ ὅλου σώματος δύναμις, πεπερασμένη ἔσται
» καὶ οὐκ ἄπειρος. οὐδὲν ἄρα σῶμα πεπερασμένον, ἄπειρον ἔ-
» χει δύναμιν. οὐδὲν δὲ σῶμα μεγέθους ἐστὶν ἄπειρον. ἔδει-
» ξε γὰρ αὐτὸς ἐν τῇ φυσικῇ καὶ τοῦτο. οὐδὲν ἄρα σῶμα, ἄ-
» πειρον ἔχει δύναμιν. εἰ δὲ τοῦτο, ὅπερ ἄρα ἄπειρον
» ἔχει δύναμιν, σῶμα οὐκ ἔσται. οὐκοῦν ἀσώματος
» ἡ πρώτη οὐσία, ἐπειδὴ καὶ ἀπειροδύναμος. οὐ μόνον
δὲ τὴν νοητὴν οὐσίαν κρείττονα οἶδε τῶν συνθέτων, ἀλλὰ καὶ
τὴν διανοητικήν. καὶ δείκνυσι τοῦτο ἐν τῇ ἀποδεικτικῇ. λέ-
» γει γὰρ ὅτι, ὡς ἔχει ἡ αἴσθησις πρὸς τὰ αἰσθητὰ, οὕτως ἔχει καὶ
» ἡ ἀπόδειξις πρὸς τὰ ἀποδεικτά. οὐκοῦν καὶ ἐναλλάξ. ὡς
αἴσθησις πρὸς ἀπόδειξιν ἔχει, οὕτως ἕξει καὶ τὰ αἰσθητὰ
πρὸς τὰ ἀποδεικτά. εἰ οὖν χείρων ἡ αἴσθησις τῆς ἀποδεί-
ξεως· διότι ἡ μὲν αἴσθησις, περὶ τὰ μερικά. ἡ δὲ, περὶ τὰ κα-
θόλου καταγίνεται, καὶ τὰ αἰσθητὰ ἄρα, τῶν ἐπιστητῶν χείρω.
ὥστε οἶδεν οὐ μόνον τὴν νοητὴν κρείττονα τῶν συνθέτων, ἀλ-
λὰ καὶ τὴν διανοητήν. ἐνταῦθα δὲ ὡς εἴπομεν, τὰς
δευτέρας καλεῖ πρώτας, διὰ τὰς πολλάκις εἰρημένας
αἰτίας. Ἡ μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, μήτε
ἐν ὑποκειμένῳ τινί ἐστι. Ζητοῦσι δὲ τί δή ποτε τὴν τι-
μιωτέραν τῶν κατηγοριῶν τὴν οὐσίαν, δι' ἀποφάσεως ὡ-
ρίσατο, εἴπερ τῶν καταφάσεων ἀτιμωτέρας εἶναι φα-
μὲν τὰς ἀποφάσεις; Λέγομεν ὅτι τοὐναντίον, οἱ μὲν οὖν

διὰ ἀποφάσεως ὁρισμοί, μᾶλλον σεμνύνουσι τὸ ὑποκείμενον. οὕτω γοῦν καὶ τὸ θεῖον σημαίνειν βουλόμενοι, οὐ καταφάσκομεν τί περὶ αὐτοῦ, ὥς φησιν ὁ θεῖος πλάτων, ἀλλὰ εἰς ἀποφάσεις ἐρχόμεθα. ἐρωτῶντος γὰρ σωκράτους τὸν τίμαιον, τί ἐστι θεός; λέγει ἐκεῖνος, ὅτι τί μὲν οὐκ ἔστιν, οἶδα. τί δέ ἐστιν, οὐκ οἶδα. ὅτι μὲν γὰρ οὔτε σῶμά ἐστιν, οὔτε χρῶμα, οὔτε ἄγγελος, οὔτέ τι τῶν τοιούτων, κρείττων δὲ ἢ κατὰ ταῦτα, οἶδα. τί δέ ἐστιν, οὐκ οἶδα. ὥστε τὸ ὑποκείμενον ἔστιν ὅτε οἱ ὁρισμοὶ τοιοῦτοι κοσμοῦσι μᾶλλον, χωρίζοντες αὐτὸ πάντων τῶν καταδεεστέρων. καὶ ἐπὶ τῆς ὕλης δὲ τὸν ὁρισμὸν διὰ ἀποφάσεως εἰώθασιν ἀποδιδόναι, ἥτις μήτε ἄνθρωπός ἐστι λέγοντες, μήτε λίθος, μήθε πῦρ, μήτε ὅλως, σῶμα. χεῖρον δέ τι, ἢ κατὰ ταῦτα. διό φασι τὴν ὕλην τῷ θείῳ ἀνομοίως ὡμοιῶσθαι. ὁμοιοῦσθαι μὲν, ὅτι δι' ἀποφάσεως τῶν ἄλλων σημαίνεται ἑκάτερον, ἀνομοίως δὲ, ὅτι τοῦ μὲν, κρείττονος ὄντος, ἢ κατὰ πάντα τὰ ὄντα, ἀποφάσκομεν πάντα. τῆς δὲ ὕλης χείρονος οὔσης, ἢ κατὰ πάντα, ταῦτα ἀποφάσκομεν. Ζητητέον δὲ εἰ ἐφαρμόζει ὁ ὁρισμὸς οὗτος καὶ ἐπὶ τῶν νοητῶν οὐσιῶν, οἷον, ἀγγέλου, καὶ τῶν τοιούτων, ὡς δύνασθαι ταῦτα λέγειν, μήτε ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεσθαι. δοκεῖ γάρ πως καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐφαρμόζειν ὁ λόγος. ἀλλὰ λέγομεν ὅτι οὐκ ἐφαρμόζει. αἱ γὰρ εἰλημμέναι ἀποφάσεις ἐν τῷ ὁρισμῷ, οὐ μόνον ἆρσιν σημαίνουσιν, ἀλλὰ καὶ θέσιν. πρὸς ἀντιδιαστολὴν γὰρ ἑτέρων λέγονται. τὸ μὲν γὰρ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ, ἥ ἐστιν ἡ οὐσία, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ, τουτέστι συμβεβηκότων, εἴρηται. τὸ δὲ, οὐ καθ' ὑποκειμένου, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ καθ' ὑποκειμένου. ὥσπερ δὲ τὸ φῶς διττόν ἐστι, τὸ μὲν πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ σκόπους, λέγω δὴ τοῦ ἐν τῷ ἀέρι, τὸ δὲ, ἄχε

τον, καὶ μηδὲν ἔχον ἀντικείμενον, ὡς τὸ ἡλιακόν. οὕτω καὶ τὰς ἐνταῦθα ἀποφάσεις, ποτὲ μὲν φήσομεν καθ᾽ ἑαυτὰς, καὶ μὴ πρὸς ἀντιδιαστολὴν λέγεσθαι. ποτὲ δὲ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ἀντικειμένων. εἰ μὲν οὖν ἐνταῦθα μὴ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν ἀντικειμένων παρελαμβάνοντο αἱ ἀποφάσεις, εἶχέ πως λόγον, τὸ ἐπὶ τῶν νοητῶν οὐσιῶν ἐφαρμόζειν τὸν ὁρισμόν. διότι οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ τινὶ ὑπάρχουσιν, οὔτε καθ᾽ ὑποκειμένου τινὸς κατηγοροῦνται. νῦν δὲ πρὸς ἀντιδιαστολὴν παραληφθεισῶν τῶν ἀποφάσεων, τὰς μὲν μερικὰς οὐσίας σεμνύνομεν εἰκότως διὰ τοῦ ὁρισμοῦ. διὰ μὲν τοῦ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ, χωρίζοντες αὐτὰς τῶν συμβεβηκότων, διὰ δὲ τοῦ μὴ καθ᾽ ὑποκειμένου, τῶν καθ᾽ ὑποκειμένου. κἀνταῦθα δὲ τὸ σεμνὸν αὐταῖς προσάπτομεν, λέγοντες αὐτὰς μὲν, ἑτέροις χρείαν παρέχειν, μηδενὸς δὲ δεῖσθαι. τὰ γὰρ καθόλου, τῶν μερικῶν δέονται πρὸς κατηγορίαν. ταῦτα δὲ, ἐκείνων οὐκέτι. ταῖς δὲ νοηταῖς οὐσίαις, οὐδεμίαν προσοίσομεν ἀξίαν διὰ τούτου. οὐδὲν γὰρ μέγα, εἰ ταύτας εἴποιμεν οὐκ εἶναι ἐν ὑποκειμένῳ. οὐδὲ γὰρ ἀντιδιῄρηται αὐταῖς συμβεβηκός τι. οὐδὲ γὰρ ὅλως δεκτικαί εἰσι τῶν συμβεβηκότων. καὶ τί λέγω περὶ τῶν νοητῶν οὐσιῶν, ὅπου γε οὐδὲ ἐπὶ ψυχῆς μόνης ἁρμόσει ὁ λόγος, ὅταν θεωρῶμεν αὐτὴν ἀπολελυμένην τῆς σχέσεως τῆς πρὸς τὸ σῶμα, καὶ ἐξομοιωθεῖσαν θεῷ, καὶ τὸ κοσμικὸν ἐπισκοποῦσαν ἀγαθόν. ὁπηνίκα δὲ ἐν γενέσει θεωρεῖται, καὶ τοῖς σώμασι συμπεπλεγμένη, τότε καὶ ἐπ᾽ αὐτῆς ἁρμόσει ὁ ὁρισμὸς, ἅτε ὑποκειμένης συμβεβηκόσιν. ὑπόκειται γὰρ τῇ τε φιλοσοφίᾳ, ἢ γραμματικῇ, ἢ ἄλλῃ τινὶ ἐπιστήμῃ, ἅτινα περὶ αὐτὴν συμβέβηκε. τῶν δὲ δύο τῶν εἰλημμένων ἐν τῷ ὁρισμῷ, τὸ μὲν, ἐστὶ τῇ φύσει πρῶτον. τὸ δὲ, τῇ διδασκαλίᾳ. οὐσίας γὰρ

οὔσης, καὶ συμβεβηκότος, καὶ καθολικοῦ, καὶ μερικοῦ, φύσει μὲν πρότερον ἡ οὐσία, διότι αὐτὴ μὲν, αὐθυπόστατος. ἐκεῖνα δὲ, ἐν ταύτῃ ἔχει τὸ εἶναι. κατὰ δὲ τὸν σκοπὸν τῆς προκειμένης διδασκαλίας, πρότερον τὸ μερικόν. καὶ γὰρ τὸ καθόλου, τῇ φύσει πρότερον. τῶν οὖν εἰλημμένων ἐν τῷ ὁρισμῷ, τὸ μὲν, ἐστὶ πρῶτον, ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως. τὸ δὲ, ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς διδασκαλίας. καὶ σκόπει ὅτι οὐ μάτην προέλαβε τὴν περὶ τοῦ καθ᾽ ὑποκειμένου, καὶ ἐν ὑποκειμένῳ διδασκαλίαν, ἐπεὶ ἔμελλεν ἡμῖν ἀσαφὴς εἶναι ὁ ὁρισμὸς τῶν ἐν αὐτῷ παραλαμβανομένων φωνῶν, ἀγνώστων οὐσῶν.

» Δεύτεραι δὲ οὐσίαι λέγονται, ἐν οἷς εἴδεσιν αἱ πρώτως
» οὐσίαι λεγόμεναι ὑπάρχουσιν. ταῦτά τε καὶ τὰ τῶν εἰδῶν
» τούτων γένη. οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος, ἐν εἴδει μὲν ὑπάρχει
» τῷ ἀνθρώπῳ. γένος δὲ τοῦ εἴδους ἐστὶ, τὸ ζῶον. δεύτεραι οὖν
» αὗται λέγονται οὐσίαι. οἷον ὅ, τε ἄνθρωπος, καὶ τὸ ζῶον.

Ἄξιον δὲ ζητῆσαι ἐνταῦθα ποίῳ τρόπῳ κέχρηται διαιρέσεως ἐν τῇ οὐσίᾳ. τῶν γὰρ διαιρουμένων, τὰ μὲν, ὡς γένος εἰς εἴδη διαιροῦνται, ὡς τὸ ζῶον εἰς λογικὸν, καὶ ἄλογον. τὰ δὲ, ὡς ὅλον εἰς μέρη, ὡς τὸ σῶμα εἰς χεῖρας, καὶ πόδας, καὶ κεφαλὴν, καὶ τὰ λοιπά. τὰ δὲ, ὡς ὁμώνυμος φωνὴ, εἰς διάφορα σημαινόμενα, ὡς ὁ μῦς, εἴς τε τὸν θαλάσσιον, καὶ τὸν γηγενῆ. κατ᾽ οὐδεμίαν οὖν τῶν διαιρέσεων τούτων διαιρεῖ τὴν οὐσίαν, εἴς τε τὴν πρώτην, καὶ τὴν δευτέραν. φαμὲν οὖν ὅτι, πρῶτον μὲν οὐκ ἔστιν ἡ διαίρεσις αὕτη τῶν ὡς γένος εἰς εἴδη διαιρουμένων. παρακολουθεῖ γὰρ τῇ τοιαύτῃ διαιρέσει, τὸ ἀναιρεθέντος ἑνὸς εἴδους, μὴ συναναιρεῖσθαι τὰ λοιπά. ἀναιρεθέντος γὰρ ἀνθρώπου, οὐ συναναιρεῖται τὰ λοιπὰ ζῶα, ἅπερ εἰσὶν εἴδη τοῦ ζώου. ἐνταῦθα μέντοι, ἀναιρεθεί-

σης τῆς δευτέρας οὐσίας, συναναιρεῖται καὶ ἡ πρώτη. γένους γὰρ, καὶ εἴδους μὴ ὄντος, οὐδὲ ἄτομα ἔσται. ἄλλως τε δὲ, οὐδὲν εἶδος ἕτερον εἶδος περιέχειν δύναται τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν, ἀντιδιαιρεθέντων ἀλλήλοις. οὐδὲ γὰρ περιέχει ὁ ἄνθρωπος τὸν ἵππον, εἰ εἰς ταῦτα διαιρεθείη τὸ ζῶον. ἀλλ' οὐδὲ τὸ λογικὸν ζῶον, πάλιν περιέχει τὸ ἄλογον. ἢ ἔμπαλιν, εἴπερ ἡ τοῦ ζώου διαίρεσις, ταῦτα πάλιν γίνηται. ἀλλ' οὐδὲ ὅλως οὕτω διαιρεῖν δυνατὸν, ὡς θάτερον, ἐν θατέρῳ περιέχεσθαι. οἷον, ὅτι τοῦ ζώου τὸ μὲν, ἄλογον. τὸ δὲ, ἵππος. περιέχεται γὰρ ἐν τῷ ἀλόγῳ, καὶ ὁ ἵππος. οὔτε γὰρ ἀντιδιαιρεῖται τῷ περιέχοντι τὸ περιεχόμενον. λέγομεν δὲ τοῦ ζώου, τὸ μὲν, ἄλογον εἶναι, τὸ δὲ, λογικὸν, ἐπειδὴ ἴσην ἀπόστασιν τοῦ γένους ἀφεστηκότα ταῦτα, οὐδέτερον ἐν ἑτέρῳ περιέχεται. ἐνταῦθα μέντοι ἡ δευτέρα οὐσία, τὴν πρώτην περιέχει. περιεκτικὸν γὰρ τὸ εἶδος τῶν ἀτόμων. καὶ ἔτι μᾶλλον, τὸ γένος. οὐκ ἄρα ὡς γένος εἰς εἴδη διεῖλε τὴν οὐσίαν, εἰς πρώτην, καὶ δευτέραν. ἀλλὰ μὴν, οὔτε ὡς ὅλον, εἰς μέρη, οὔτε ὁμοιομερῆ, οὔτε ἀνομοιομερῆ. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε ἐνταῦθα τῇ διαιρέσει ἀντιδιαιρεῖν τῷ ὅλῳ τὸ μέρος, ἀλλὰ τὰ μέρη τοῖς μέρεσιν. οὐδὲ λέγομεν τῆς χειρὸς, τὸ μὲν, ἐστι χεὶρ, τὸ δὲ, δάκτυλος. περιέχεται γὰρ ἐν τῇ χειρὶ καὶ ὁ δάκτυλος. ἐνταῦθα δὲ τῷ ὅλῳ τὸ μέρος, ἀντιδιαιρεῖται. καὶ γὰρ περιέχεται ἐν τῇ πρώτῃ, καὶ ἡ δευτέρα. ἄλλως τε, ἐπὶ τῶν ὡς ἀνομοιομερῶν διῃρημένων, οὐ μεταδίδωσι τὸ ὅλον τῷ οἰκείῳ μέρει τοῦ ὀνόματος, ὥσπερ ἔχει ἐπὶ τοῦ προσώπου. οὐ γὰρ τὸ μέρος εἰ τύχοι, τὸ στόμα λέγεται πρόσωπον. ἐνταῦθα δὲ ἑκάτερον τῶν μερῶν τῷ τοῦ ὅλου ὀνόματι, οὐσία κέκληται. πάλιν τὰ ὡς ὁμοιομερῆ διαιρούμενα, τό τε τοῦ ὅλου ἔχουσιν ὀνομασίαν, καὶ τὸν ὁρισμὸν, ὡς ἐπὶ τῆς

σαρκός. ὁμοίως γὰρ τὸ τῆς σαρκὸς μέρος, σὰρξ κέκληται. καὶ τὸν ὁρισμὸν δὲ τὸν τῆς σαρκὸς ἐπιδέχεται. ἐνταῦθα δὲ, εἰ καὶ κοινωνοίη ἡ πρώτη τῇ δευτέρᾳ κατὰ τοὔνομα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ κατὰ τὸν ὁρισμόν οὐ γὰρ ἕνα ὁρισμὸν ἀποδώσεις ζώου, ἢ ἀνθρώπου, καὶ σωκράτους. ὅλως γὰρ τῶν καθέκαστα οὐδὲ ὁρισμός ἐστιν. ἀνθρώπου δὲ, καὶ ζώου, ἔστιν ὁρισμός. οὐκοῦν οὐδὲ ὡς ὅλον εἰς μέρη διαιρεῖται ἡ οὐσία, οὔτε εἰς ἀνομοιομερῆ, οὔτε εἰς ὁμοιομερῆ. ἀλλ' οὐδὲ ὡς ὁμώνυμος φωνὴ, εἰς διάφορα σημαινόμενα. ἡ γὰρ τοιαύτη διαίρεσις τοῦ ὀνόματος μεταδιδοῦσα τοῦ αὐτοῦ τοῖς τμήμασι, τῆς τοῦ πράγματος κοινωνίας οὐ μεταδίδωσιν, ὡς ἄνθρωπος ὁ ἀληθινός τε, καὶ ὁ γεγραμμένος. ἐνταῦθα μέντοι γε, ἔστι τίς κοινωνία τῆς τε πρώτης, καὶ δευτέρας οὐσίας, καὶ κατὰ τὸν ὁρισμόν. κοινὸν γὰρ ἐπ' ἀμφοῖν τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. Τί οὖν φαμὲν; ὅτι οὐκ ἔστιν ὅλως διαίρεσις ἡ ἐνταῦθα ἡμῖν παραδιδομένη, τάξις δὲ μόνη τῶν ἀπηριθμημένων. ὡς εἴτις λέγει, τῶν ἀρχῶν τοῦ λόγου, τὰ μὲν, εἶναι στοιχεῖα, τὰ δὲ, συλλαβὰς, τὰ δὲ, λέξεις, τὰ δὲ, ὀνόματα, καὶ ῥήματα. ἢ τινῶν ἀνθρώπων ἐφεξῆς καθημένων, τὸν μὲν, εἶναι πρῶτον λέγει. τὸν δὲ, δεύτερον. τάξεως γάρ ἐστιν. οὐ διαιρέσεως τὸ τοιοῦτον.

Δεύτεραι δὲ οὐσίαι λέγονται, ἐν οἷς εἴδεσιν αἱ πρῶται οὐσίαι λεγόμεναι, ὑπάρχουσι. Διατί δὲ εἶπε δεύτεραι οὐσίαι λέγονται τὰ εἴδη, καὶ τὰ γένη καθόλου, ἀλλὰ εἶπεν ἐν οἷς εἴδεσιν αἱ πρῶται λεγόμεναι οὐσίαι ὑπάρχουσιν; ἐροῦμεν ὅτι πάνυ ἀκριβῶς. εἰ γὰρ εἶπε τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη. ἐπειδήπερ ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις εἰσὶ γένη, καὶ εἴδη, οἷον, ἐν τῷ ποιῷ, γένος τὸ χρῶμα, εἶδος δὲ τῷ λευκὸν, καὶ τὸ μέλαν, εἴχομεν ὑπολαμβάνειν τὰς δευτέρας οὐσίας εἶναι καὶ ἐν τοῖς συμβεβηκόσι, διὰ τοῦτο οὐ τὰ τυχόντα εἴδη,

εἴδη εἶπεν, ἀλλ' ἐν οἷς εἴδεσιν εὑρίσκονται αἱ πρῶται οὐσίαι. σημειωτέον δὲ κἀνταῦθα, ὅτι ἃ μὲν οὐκ ἐξ οἰκείας δόξης προσφέρεται, εἶπε λέγονται· δεύτεραι γάρ, φησίν, οὐσίαι λέγονται. ἃ δὲ ἐξ οἰκείας δόξης προσφέρει, οὐ λέγει τὸ λέγονται, ἀλλ' ὑπάρχουσιν. ἐν οἷς γὰρ εἴδεσι φησὶν, αἱ πρῶται οὐσίαι λεγόμεναι ὑπάρχουσι. καὶ οὐ μόνον ἐπὶ τῶν δευτέρων εἶπε τὸ λέγονται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων. αἱ πρῶται γὰρ φησὶν, οὐσίαι λεγόμεναι. δοκεῖ δὲ τῷ ἐν τοῖς εἴδεσι, καὶ γένεσιν ὑπάρχειν τὰς πρώτας οὐσίας, ὡς ἐν καθολικωτέροις. πλὴν ὡς εἴρηται, δυνατὸν λαβεῖν καὶ τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη, ὡς ἐν ἀτόμοις ὑπάρχοντα. ὅταν μὲν γὰρ ὡς κοινότητας αὐτὰ λάβωμεν, τότε εἰσὶ καθολικώτερα, ἅτε δὴ ἐν αὐτοῖς τὰ ἄτομα περιέχοντα. ὅταν μέντοι τὸ ἐν πλάτωνι, ἢ σωκράτει λάβωμεν γένος, ἢ εἶδος, τότε ὡς στοιχεῖα αὐτὰ λαμβάνοντες τῶν ἀτόμων, ἐν τοῖς ἀτόμοις φήσομεν αὐτὰ περιέχεσθαι, ὡς μέρη ἐν ὅλοις.

» Φανερὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τῶν καθ' ὑποκειμένου
» λεγομένων, ἀναγκαῖον καὶ τοὔνομα καὶ τὸν λόγον κατηγο-
» ρεῖσθαι τοῦ ὑποκειμένου. οἷον ὁ ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου
» μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου. κατηγορεῖταί γε καὶ
» τοὔνομα. τὸν γὰρ ἄνθρωπον κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κα-
» τηγορήσεις· καὶ ὁ λόγος δὲ ὁ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τοῦ τινὸς
» ἀνθρώπου κατηγορηθήσεται. ὁ γάρ τις ἄνθρωπος, καὶ ἄν-
» θρωπός ἐστι, καὶ ζῶον. ὥστε καὶ τοὔνομα καὶ ὁ λόγος, κατὰ
» τοῦ ὑποκειμένου κατηγορηθήσεται. Τῶν δὲ ἐν ὑποκει-
» μένῳ ὄντων, ἐπὶ μὲν τῶν πλείστων, οὔτε τοὔνομα, οὔτε ὁ λό-
» γος κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου· ἐπ' ἐνίων δὲ τοὔνομα
» μὲν οὐδὲν κωλύει κατηγορεῖσθαί ποτε τοῦ ὑποκειμένου,
» τὸν δὲ λόγον ἀδύνατον. οἷον τὸ λευκὸν ἐν ὑποκειμένῳ ὂν,
» τῷ σώματι, κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου. λευκὸν γὰρ σῶ-

» μα λέγεται. ὁ δὲ λόγος ὁ τοῦ λευκοῦ, οὐδέποτε κατὰ τοῦ
» σώματος κατηγορηθήσεται. Τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἤτοι
» καθ᾽ ὑποκειμένου λέγεται τῶν πρώτων οὐσιῶν, ἢ ἐν ὑπο-
» κειμένῳ αὐταῖς ἐστι. φανερὸν δὲ τοῦτο ἐκ τῶν καθέκαστα
» προχειριζομένων. οἷον τὸ ζῶον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου κα-
» τηγορεῖται, οὐκοῦν καὶ κατὰ μηδενὸς ἀνθρώπου κατη-
» γορηθήσεται. εἰ γὰρ κατὰ μηδενὸς τῶν τινῶν ἀνθρώπων,
» οὐδὲ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου ὅλως. πάλιν, τὸ χρῶμα ἐν σώ-
» ματι, οὐκοῦν καὶ ἐν τινὶ σώματι. εἰ γὰρ μὴ ἐν τινὶ τῶν κα-
» θέκαστα, οὐδὲ ἐν σώματι ὅλως. ὥστε τὰ ἄλλα πάντα,
» ἤτοι καθ᾽ ὑποκειμένου τῶν πρώτων οὐσιῶν λέγεται, ἢ ἐν
» ὑποκειμένῳ αὐταῖς ἐστιν. μὴ οὐσῶν οὖν τῶν πρώτων οὐσιῶν,
» ἀδύνατον τῶν ἄλλων τι εἶναι.

Βούλεται μὲν οὖν ἐνταῦθα ἐξυμνῆσαι τὴν πρώτην οὐσίαν, καὶ δεῖξαι ὅτι καλῶς πρώτως εἶναι οὐσία εἴρηται, καὶ κυριώτατα, καὶ μάλιστα, διότι αὕτη μὲν, οὐδενὸς τῶν μετ᾽ αὐτὴν δεῖται. πάντα δὲ τὰ μετὰ τὴν πρώτην οὐσίαν, δεῖται ἐκείνης. τὰ μὲν, εἰς ὕπαρξιν. τὰ δὲ, εἰς κατηγορίαν. ὁ μὲν οὖν σκοπὸς, οὗτος. προλαμβάνει δὲ ταῦτα εἰς κατασκευὴν τοῦ προτεθέντος, καὶ φησὶν ὅτι, ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλόν ἐστιν, ὅτι τῶν καθ᾽ ὑποκειμένου κατηγορουμένων, ἀναγκαῖον καὶ τοὔνομα, καὶ τὸν λόγον κατηγορεῖσθαι τοῦ ὑποκειμένου. Ποίων εἰρημένων; ἢ δῆλον ὅτι τῶν ἀνωτέρω αὐτῷ λεγομένων περὶ τῶν καθ᾽ ὑποκειμένου, ἐν οἷς ἔλεγεν, ὅταν ἕτερον καθ᾽ ἑτέρου κατηγορῆται ὡς καθ᾽ ὑποκειμένου, ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, πάντα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται. ἐξυμνῆσαι δὲ βουλόμενος τὴν πρώτην, ὡς εἶπον, οὐσίαν, ταῦτα προλαμβάνει, ὅτι τὰ καθ᾽ ὑποκειμένου κατηγορούμενα, καὶ τοῦ ὀνόματος, καὶ τοῦ ὁρισμοῦ, μεταδιδόασι τοῖς ὑποκειμένοις.

τὰ δὲ ἐν ὑποκειμένοις ὄντα, ἐν αὐτοῖς μὲν τὸ εἶναι ἔχει, ἢ τοῦ ὀνόματος δὲ μόνου μεταδιδόασι τοῖς ὑποκειμένοις, ἢ οὔτε τοῦ ὀνόματος, οὔτε τοῦ ὁρισμοῦ. κατηγοροῦνται δὲ πάντα κατὰ τῆς πρώτης οὐσίας τὰ παρ' αὐτήν. οὐκοῦν αἱ πρῶται οὐσίαι, πᾶσι τοῖς παρ' αὐτὰς, χρείαν παρέχουσι. τοῖς μὲν, πρὸς ὕπαρξιν. τοῖς δὲ, πρὸς κατηγορίαν. πάντα γὰρ τὰ παρὰ τὴν πρώτην οὐσίαν, ἤτοι καθ' ὑποκειμένου αὐτῆς λέγονται, ἃ καὶ τοῦ ὀνόματος αὐτῇ μεταδιδόασι, καὶ τοῦ ὁρισμοῦ, ὥσπερ εἰσὶ τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη. ταῦτα γὰρ συνωνύμως αὐτῆς κατηγορεῖται. καὶ γὰρ καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ αὐτοῦ μετέχει ἡ πρώτη οὐσία. οἷον, ὁ καθόλου ἄνθρωπος, λέγεται κατὰ σωκράτους, καὶ μεταδίδωσι καὶ τοῦ ὀνόματος, καὶ τοῦ ὁρισμοῦ. ὁ γὰρ σωκράτης, καὶ ἄνθρωπος λέγεται, καὶ ζῶον, καὶ τοῦ ὁρισμοῦ τούτων μετέχει. ἔστι γὰρ καὶ οὐσία ἔμψυχος, αἰσθητικὴ, καὶ ζῶον λογικὸν, θνητόν. τὰ δὲ λοιπὰ, τὰ παρὰ τὴν οὐσίαν, λέγω δὴ τὰ συμβεβηκότα. ἅπερ τῇ πρώτῃ οὐσίᾳ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστί. τοῦ μὲν ὁρισμοῦ, οὐδέποτε αὐτῇ μεταδίδωσιν. ἐνίοτε δὲ τοῦ ὀνόματος μόνου. ἡ γὰρ λευκότης, ἐν τῷ σώματί ἐστι, καὶ τοῦ μὲν ὁρισμοῦ, οὐδέποτε τῷ σώματι μεταδίδωσιν. οὐ γὰρ ἂν εἴποιμεν τὸ σῶμα εἶναι χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως, ἀλλ' εἰ ἄρα, τριχῇ διαστατὸν, δεκτικὸν χρώματος διακριτικοῦ ὄψεως. τοῦ μέντοι ὀνόματος, μεταδίδωσι. λέγομεν γὰρ λευκὸν σῶμα, οὐκ ἀεὶ δέ. ἰδοὺ γὰρ ἡ ἀρετή. ἡ δὲ ἀρετὴ, οὔτε τοῦ ὀνόματος, οὔτε τοῦ ὁρισμοῦ μεταδίδωσι τῷ ὑποκειμένῳ. οὐ γὰρ λέγεται ἀρεταῖος ὁ ἀρετῆς μετέχων, ἀλλὰ σπουδαῖος. τῶν δὲ τοῦ ὀνόματος μεταδιδόντων, τὰ μὲν, ὁμωνύμως μεταδίδωσιν, ἅπερ ἐστὶ καὶ σπάνια. τὰ δὲ, παρωνύμως. ὁμωνύμως μὲν, ὡς ἡ γραμματικὴ γυνὴ, ἀπὸ τῆς γραμματικῆς. καὶ

ἡ μουσική, ἀπὸ τῆς μουσικῆς. παρωνύμως δὲ, ἅπερ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ ἐστιν, ὡς ἀπὸ τῆς ἀνδρείας, ὁ ἀνδρεῖος. καὶ ἀπὸ τῆς γραμματικῆς, ὁ γραμματικός, καὶ ἀπὸ τῆς λευκότητος, ὁ λευκός. καὶ ὅσα τοιαῦτα. Πάντα γὰρ τὰ ἄλλα, ἤτοι καθ' ὑποκειμένων λέγεται τῶν πρώτων οὐσιῶν. καλῶς εἶπε τὸ λέγεται. οὐ γὰρ δεῖται τὰ καθόλου τῶν μερικῶν, ἵνα ὑποστῇ, ἀλλ' ἵνα κατ' ἐκείνων κατηγορηθῇ.

Ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστί. καλῶς εἶπε τὸ ἐστί. τὰ γὰρ συμβεβηκότα, ἐν ταῖς μερικαῖς οὐσίαις τὸ εἶναι ἔχει.

Φανερὸν δὲ τοῦτο, ἐκ τῶν καθ' ἕκαστα προχειριζομένων. δι' ἐπαγωγῆς βούλεται πιστώσασθαι, ἐπειδὴ καθολικῷ οὐκ ἠδύνατο λόγῳ, ὅτι τὰ ἄλλα πάντα τὰ παρὰ τὴν πρώτην οὐσίαν, ἤτοι καθ' ὑποκειμένου αὐτῆς λέγονται, ἢ ἐν ὑποκειμένῃ αὐτῇ ἐστί. δείκνυσι δὲ οὐκ ἐπὶ τῶν εἰδῶν ποιούμενος τὸν λόγον. ταῦτα γὰρ πᾶσιν ἐναργῆ, ὅτι κατὰ τῶν ἀτόμων κατηγοροῦνται. ἀμέλει, ἔστιν ὅτε τοῦ κυρίου ἀποροῦντες ὀνόματος, ἐκ τοῦ εἴδους καλοῦμεν αὐτὰ τὰ ἄτομα, λέγοντες, τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον κάλεσον. ἀλλ' ἐπὶ τῶν γενῶν ποιεῖται τὴν ἀπόδειξιν, διὰ μέσων τῶν εἰδῶν. εἰ γὰρ ἐδείχθη, ὅτι τὰ ὡς καθ' ὑποκειμένου κατηγορούμενα, ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται ὡς καθ' ὑποκειμένου, ταῦτα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου τούτῳ λέγεται, κατηγορεῖται δὲ κατὰ τοῦ ἀτόμου τὸ εἶδος, ὡς καθ' ὑποκειμένου, τούτου δὲ πάλιν τὸ γένος, ὁμολογουμένως τὸ γένος καὶ κατὰ τοῦ ἀτόμου κατηγορηθήσεται. οἷον, εἰ Σωκράτους ὁ ἄνθρωπος, ἀνθρώπου δὲ τὸ ζῷον, οὐκοῦν καὶ Σωκράτους τὸ ζῷον. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων ποιεῖ. οὐ γὰρ δείκνυσιν ὅτι τὸ λευκὸν ὑπάρχει τοῖς σώμασιν, ἢ τὸ μέλαν, τοῦτο γὰρ ἐναργὲς, ἀλλ' ὅτι τὸ χρῶμα ὑπάρχει ἐν σώματι. εἰ γὰρ ὡμολόγηται ὅτι πᾶν χρῶμα ἐν σώματι

ἔχει τὸ εἶναι, οὐκοῦν ὁμολογηθήσεται, ὅτι καὶ ἐν τοῖς κατὰ μέρος σώμασιν ὑπάρχει. τὸ γὰρ ἁπλῶς σῶμα, τῶν κατὰ μέρος κατηγορεῖται σωμάτων. εἰ τοίνυν τὸ χρῶμα ἐν σώματι, τὸ δὲ σῶμα κατὰ τῶν ἐν μέρει σωμάτων, καὶ τὸ χρῶμα ἄρα κατὰ τῶν κατὰ μέρος κατηγορηθήσεται, διότι ἐπὶ πάντων τῶν καθ' ὑποκειμένων λεγομένων, ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, ταῦτα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται. Διὰ τί δὲ εἶπε τὸ χρῶμα ἐν σώματι, οὐκοῦν καὶ ἔν τινι σώματι. εἰ γὰρ μὴ ἔν τινι σώματι. οὐδ' ἐν σώματι ὅλως; ὅτι κυρίως ἐν τῷ μερικῷ σώματί ἐστι καὶ τὸ καθόλου λευκὸν, καὶ τὸ μερικόν. εἰ δὲ λόγοις τίνι διακρίνοιμεν αὐτὰ αἰσθητοῖς μὲν, οὐχί, νοητοῖς δὲ ὀφθαλμοῖς. καὶ λοιπὸν, τί; χρώματα ἔσονται; οὐχί. ὡς γὰρ συμπληρωτικὸν ὂν τὸ καθόλου, οὐ συναριθμεῖται τῷ μερικῷ χρώματι. οὐδὲν γὰρ συμπληρωτικὸν συναριθμεῖται τούτῳ, οὗ ἐστι συμπληρωτικόν. ὥσπερ γὰρ ὁ ἐν σκιαγραφίᾳ ἄνθρωπος, καὶ ὁ χρωματουργηθεὶς, οὔτε δύο νοοῦνται ἄνθρωποι, οὔτε ὁ συμπληρωτικὸς ὢν συναριθμεῖται, ἀλλ' ὁ μὲν, ἐστι κοινὸς, ὁ σκιαγραφούμενος, ὁ δὲ, μερικὸς, καὶ εἷς ἀμφότερα, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ καθόλου ἀνθρώπου, καὶ τοῦ σωκράτους. Ἱστέον γὰρ ὅτι ὥσπερ ὁ ζωγράφος ποιεῖ πρῶτον κοινὸν ἄνθρωπον ἐν σκιαγραφίᾳ, εἶτα χρωματουργῶν, ἄγει εἰς τὸ ποιῆσαι σωκράτην, ἢ πλάτωνα. οὕτως ὁ καθόλου ἄνθρωπος πρῶτος ὢν, διαπλαττόμενος, γίνεται σωκράτης, ἢ πλάτων. ἡ γὰρ φύσις ἁπλῶς, ἄνθρωπον ποιεῖ, οὐ σωκράτην, ἢ πλάτωνα. μὴ οὐσῶν οὖν τῶν πρώτων οὐσιῶν, ἀδύνατον τῶν ἄλλων τι εἶναι. Τὰ δὲ ἄλλα πάντα, ἤτοι καθ' ὑποκειμένου λέγεται τῶν πρώτων οὐσιῶν, ἢ ἐν ὑποκειμένῳ αὐταῖς ἐστίν. ὁρᾷς ὡς εἰκότως προέλαβε τὰ εἰρημένα, ἐγκώμιον βουλόμενος εἰπεῖν τῆς πρώτης οὐ-

σίας. τῶν γὰρ παρ' αὐτὴν φησὶ πάντων, ἤτοι καθόλου οὐσιῶν οὐσῶν, ἤτοι συμβεβηκότων, πᾶσι χρείαν παρεχομένη, ὡς πολλάκις εἴρηται, ἡ πρώτη οὐσία ἀναιρεθεῖσα, συνανεῖλεν ἑαυτῇ τὰ παρ' αὐτὴν πάντα. ἀναιρεθείσης γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας, τὰ συμβεβηκότα ἔν τινι ὑποστῆναι οὐκ ἔχοντα, συναναιρεῖται. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ καθόλου μὴ ἔχοντα κατά τινων κατηγορηθείη. καθόλου δὲ λέγομεν κατηγορεῖσθαι, οὐ τὰ πρὸ τῶν πολλῶν, ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἐν τοῖς πολλοῖς. καὶ ταῦτα μὲν γὰρ συναναιρεῖται ὁμολογουμένως ταῖς πρώταις οὐσίαις. οὐ γάρ ἐστι τι ζῶον καθ' ἑαυτὸ ἐν ὑπάρξει, ὃ μήτε ἄνθρωπός ἐστι, μήτε πλάτων, μήτε τις τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων. ἐν γὰρ τοῖς πολλοῖς, καὶ καθ' ἕκαστον τὰ κοινὰ θεωρεῖται. οὐ μέντοι γε ταῦτα κατηγορεῖσθαι εἰώθασι τῶν ἀτόμων. αὐτὸ γάρ τι ἑαυτοῦ, οὐδὲν κατηγορεῖται. μόνα δὲ εἰώθασι κατηγορεῖσθαι τῶν ἀτόμων, τὰ ἐπὶ τοῖς πολλοῖς, καὶ ἐννοηματικά. τὴν γὰρ ἔννοιαν, ἣν ἔχομεν περὶ τῶν πραγμάτων, ταύτην εἰώθαμεν κατηγορεῖν αὐτῶν. ἅπερ καὶ αὐτὰ τῶν μερικῶν ἀναιρεθέντων, συναναιρεῖται. τῶν γὰρ πραγμάτων μὴ ὄντων, οὐδ' ἂν αἱ περὶ αὐτῶν ὑπάρξαιεν ἔννοιαι. μὴ οὐσῶν οὖν τῶν μερικῶν οὐσιῶν, οὐδὲ τὰ καθόλου ἔσται, οὐδὲ τὰ συμβεβηκότα. εἰκότως οὖν αἱ μερικαὶ οὐσίαι πρῶται λέγονται. καλῶς δὲ πάλιν κἀνταῦθα, ἐν μὲν τοῖς καθόλου, τὸ λέγεται ἔταξεν, ἐν δὲ τοῖς συμβεβηκόσι, τὸ ἔστι.

» Τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν, μᾶλλον οὐσία τὸ εἶδος τοῦ γέ-
» νους ἐστίν. ἔγγιον γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας ἐστίν.

Σύγκρισιν ποιεῖται τῶν δευτέρων οὐσιῶν πρὸς ἀλλήλας, τοῦ τε εἴδους, καὶ τοῦ γένους. καί φησι μᾶλλον εἶναι οὐσίαν τὸ εἶδος τοῦ γένους. καὶ δείκνυσι τοῦτο διὰ δύο ἐπιχειρημάτων. ἑνὸς μὲν, ἀπὸ τῆς σχέσεως τῆς πρὸς τὴν

πρώτην οὐσίαν· τουτέστι, τῆς ἐγγύτητος τῆς πρὸς αὐτήν. ἑτέρου δὲ, ἀπὸ τῆς ἀναλογίας. καὶ ἀπὸ μὲν τῆς σχέσεως τῆς πρὸς τὴν πρώτην οὐσίαν, ὅτι ἐγγύτερον τὸ εἶδος τῆς πρώτης οὐσίας, τουτέστι τῶν ἀτόμων, ἤπερ τὸ γένος. ἐκ δὲ τῆς ἀναλογίας, ὅτι ὡς ἔχει ἡ πρώτη οὐσία πρὸς τὸ εἶδος, οὕτω τὸ εἶδος πρὸς τὸ γένος. εἰ γὰρ πρώτην αὐτὴν ἐκαλέσαμεν, διότι πᾶσι τοῖς μετ' αὐτὴν χρείαν παρέχει, τοῖς μὲν, πρὸς ὕπαρξιν, τοῖς δὲ, πρὸς κατηγορίαν, εἰκότως καὶ τὸ εἶδος μᾶλλον οὐσία τοῦ γένους κληθήσεται, ὑποκείμενον αὐτῷ πρὸς κατηγορίαν. μὴ ὄντος γὰρ εἴδους, οὐκ ἔτι τὸ γένος κατά τινος κατηγορηθῇ. διὰ μέσου γὰρ αὐτοῦ, καὶ τῶν ἀτόμων κατηγορεῖται.

» Ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τὴν πρώτην οὐσίαν, τί ἐστι, γνω-
» ριμώτερον ἂν καὶ οἰκειότερον ἀποδοίη, τὸ εἶδος μᾶλλον, ἢ
» τὸ γένος ἀποδιδούς. οἷον τὸν τινὰ ἄνθρωπον ἀποδιδούς
» τις, γνωριμώτερον ἂν ἀποδοίη, ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς, ἢ
» ζῶον. τὸ μὲν γὰρ, ἴδιον μᾶλλον τοῦ τινὸς ἀνθρώπου· τὸ δὲ,
» κοινότερον. καὶ τὸ τὶ δένδρον ἀποδιδοὺς, γνωριμώτερον
» ἀποδώσει, δένδρον ἀποδιδοὺς, ἢ φυτόν.

Τοῦτο τὸ ἐκ τῆς σχέσεως ἐπιχείρημα. ἐὰν γὰρ ἀποδώσωμεν φησὶ τί ἐστι σωκράτης, ὑγιῶς μὲν λέγομεν, καὶ ἄνθρωπον ἀποδιδόντες, καὶ ζῶον. οἰκειότερον δὲ, ἄνθρωπον, ἤπερ ζῶον ἀποκριθέντες. τὸ γὰρ ζῶον εἰπόντες, οὐκ ἐσημάναμεν εἴτε λογικὸν, εἴτε ἄλογον, καὶ εἴτε θνητὸν, εἴτε ἀθάνατον. ἄνθρωπον δὲ ἀποκριθέντες, προσεχέστερον τὴν φύσιν αὐτοῦ ἀποδώσομεν. Τὸ μὲν, γὰρ ἴδιον μᾶλλον τοῦ τινὸς ἀνθρώπου. τὸ δὲ, κοινότερον. Τοῦ γὰρ σωκράτους, ἴδιόν ἐστι μᾶλλον τὸ ἄνθρωπον εἶναι. τὸ δὲ ζῶον, κοινότερόν ἐστι. καὶ γὰρ κατ' ἄλλων πλειόνων εἰδῶν.

» Ἔτι αἱ πρῶται οὐσίαι διὰ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑπο-

» κεῖσθαι, καὶ πάντα τὰ ἄλλα κατὰ τούτων κατηγορεῖσθαι,
» ἢ ἐν ταύταις εἶναι, διὰ τοῦτο μάλιστα οὐσίαι πρῶται λέγον
» ται. ὡς δέ γε αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ἔχου
» σιν, οὕτω καὶ τὸ εἶδος πρὸς τὸ γένος ἔχει. ὑπόκειται γὰρ
» τὸ εἶδος τῷ γένει. τὰ μὲν γὰρ γένη τῶν εἰδῶν κατηγορεῖ
» ται, τὰ δὲ εἴδη τῶν γενῶν οὐκ ἀντιστρέφει. ὥστε καὶ ἐκ τού
» των τὸ εἶδος τοῦ γένους μᾶλλον οὐσία.

Τοῦτο τὸ δεύτερον ἐπιχείρημα, τὸ ἐκ τῆς ἀναλογίας. ὡς γὰρ ἔχουσι φησὶν, αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ παρ' αὐτάς: τοῖς μὲν, πρὸς ὕπαρξιν ὑποκείμεναι: τοῖς δὲ, πρὸς κατηγορίαν. οὕτως ἔχουσι τὰ εἴδη πρὸς τὰ γένη ὑποκείμενα αὐτοῖς πρὸς κατηγορίαν. τὰ δὲ γένη, οὐκέτι τοῖς εἴδεσιν ὑπόκεινται. ὥστε εἰκότως μᾶλλον οὐσίαι τὰ εἴδη. ἀκριβῶς δὲ προσέθηκε, καὶ πάντα τὰ ἄλλα κατὰ τούτων κατηγορεῖσθαι, ἢ ἐν ταύταις εἶναι. αἱ γὰρ πρῶται οὐσίαι, ὑπόκεινται πᾶσιν. ἀλλ' οὐχ ὁμοίως. τοῖς μὲν γὰρ πρὸς ὕπαρξιν. τουτέστι, τοῖς συμβεβηκόσι. τοῖς δὲ, πρὸς κατηγορίαν. τουτέστι, ταῖς καθόλου οὐσίαις. Ἀπορήσειε δ' ἄν τις διὰ τί τὸ εἶδος οὐκ εἶπε δευτέραν οὐσίαν, τρίτην δὲ τὸ γένος; λέγομεν οὖν ὅτι διὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καλέσας ταύτας δευτέρας οὐσίας, λέγω δὴ διὰ τὸ δεῖσθαι τῆς πρώτης πρὸς κατηγορίαν, οὐκ ἠβουλήθη τούτων ἐπιδιαίρεσιν ποιήσασθαι, ἀλλ' ἠρκέσθη σύγκρισιν μόνον αὐτῶν ποιῆσαι. καὶ τὴν μὲν, εἰπεῖν μᾶλλον, τὴν δὲ, ἧττον οὐσίαν.

» Αὐτῶν δὲ τῶν εἰδῶν, ὅσα μή ἐστι γένη, οὐδὲν μᾶλλον ἕτε
» ρον ἑτέρου οὐσία ἐστίν. οὐδὲν γὰρ οἰκειότερον ἀποδώσει τις
» κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, τὸν ἄνθρωπον ἀποδιδούς, ἢ
» κατὰ τοῦ τινὸς ἵππου, τὸν ἵππον. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν πρώ
» των οὐσιῶν, οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστίν. οὐδὲ

γὰρ μᾶλλον

›› γὰρ μᾶλλον ὁ τὶς ἄνθρωπος οὐσία ἐστὶν, ἢ ὁ τὶς βοῦς.

Ποιησάμενος τὴν κατὰ βάθος τῶν οὐσιῶν διαίρεσιν, τουτέστι τὴν ἀπὸ τῶν ἀτόμων ἐπὶ τὸ εἶδος, καὶ ἀπὸ τούτου ἐπὶ τὸ γένος, καὶ εἰπὼν τὴν μὲν, εἶναι πρώτην, τὴν δὲ, δευτέραν· τῆς δὲ δευτέρας τὴν μὲν, μᾶλλον οὐσίαν, τὴν δὲ, ἧττον, νῦν ποιεῖται τὴν κατὰ πλάτος αὐτῶν διαίρεσιν, καὶ παραβολὴν, λέγω δὴ εἴδους πρὸς εἶδος, καὶ ἀτόμου πρὸς ἄτομον. καὶ καλῶς εἶπεν ὅσα μὴ ἔστι γένη, ἵνα μὴ παραβάλῃς τὰ ὑπάλληλα εἴδη, καὶ τὰ εἰδικώτατα. οἷον, ζῶον καὶ ἄνθρωπον. ἀλλ᾽ ἐκεῖνά φησι δεῖν παραβάλλειν, τὰ τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν τῶν γενῶν ἀφεστηκότα, ἢ τῶν ἀτόμων. οἷον, ἄνθρωπον, καὶ ἵππον, ἢ βοῦν. ταῦτα γάρ φησιν οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστί. τοῦ τε γὰρ γένους ὁμοίως ἀφεστήκασι. μετὰ γὰρ τὸ ζῶον, εὐθὺς τὸ ἄλογον, καὶ τὸ λογικὸν ζῶον τέτακται. μεθ᾽ ἃ ἵππος εἰ τύχοι, καὶ ἄνθρωπος, καὶ βοῦς. ὥσπερ γὰρ τοῦ ἵππου κατηγορεῖται τὸ ζῶον, οὕτω καὶ ἀνθρώπου, καὶ βοός. ὁμοίως δὲ καὶ ἀμπέλου, καὶ ἐλαίας τὸ φυτὸν, γένος ὂν αὐτῶν τὸ προσεχὲς, ὡς καὶ τοῦ ἵππου, καὶ τῶν ἄλλων, τὸ ζῶον. διὰ τοῦτο ταῦτα πάντα οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία. τό, τε γὰρ προσεχὲς αὐτῶν γένος, ὁμοίως αὐτοῖς ἀφέστηκε, καὶ μετ᾽ αὐτὰ, εὐθὺς τὰ ἄτομα τέτακται. ἀλλ᾽ οὐδὲ τὰ ἄτομα φησὶν, οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστίν. ὁμοίως γὰρ πάντα τοῖς τε εἴδεσι, καὶ τοῖς γένεσιν αὐτῶν ὑπόκειται πρὸς κατηγορίαν, καὶ τοῖς συμβεβηκόσι πρὸς ὕπαρξιν. ὃν γὰρ λόγον ἔχει ὁ καθόλου ἄνθρωπος πρὸς τὸν τινὰ ἄνθρωπον, τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει καὶ ὁ καθόλου ἵππος, πρὸς τὸν τινὰ ἵππον. ὥσπερ γὰρ τοῦ σωκράτους κατηγορῶν τὸν ἄνθρωπον, οὐδὲν ἂν κατηγορήσῃς οἰκειότερον· οὕτως οὐδὲ ξάνθου, τὸν ἵππον. ἢ ἄργου, τὸν κύνα. καὶ ἐντεῦθεν δὲ δῆλός ἐστιν ὁ ἀριστοτέλης πρὸς

τὴν τῶν πολλῶν γνῶσιν τὴν διδασκαλίαν ποιούμενος. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἄτομον ἀτόμου φησὶν εἶναι οὐσίαν πρώτην, ἀλλὰ τόνδε τὸν μύρμηκα, εἰ τύχοι, καὶ τόνδε τὸν ἀστέρα, εἶναι ὁμοίως οὐσίας. ὁ γὰρ πολὺς ἄνθρωπος, ὁμοίως ἕκαστον τούτων ὑπάρχον οἶδε. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁμοίως, ταῦτα οὐσίας ἐκάλεσεν, ἀκολουθῶν ταῖς τῶν πολλῶν ἐννοίαις. Αὐτῶν δὲ τῶν εἰδῶν, ὅσα μὴ ἔστι γένη. τουτέστιν, ὅσα ἐγγύς εἰσι τοῖς ἀτόμοις, καὶ εἰδικώτατα. ἐπεὶ καὶ τὸ ὄρνεον, εἶδός ἐστιν.

» Εἰκότως οὖν μετὰ τὰς πρώτας οὐσίας, μόνα τῶν ἄλ-
» λων τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη, δεύτεραι οὐσίαι λέγονται. μόνα γὰρ
» δηλοῖ τὴν πρώτην οὐσίαν τῶν κατηγορουμένων. τὸν γάρ
» τινα ἄνθρωπον, ἐὰν ἀποδιδῷ τις τί ἐστι, τὸ μὲν εἶδος ἢ τὸ
» γένος ἀποδιδοὺς, οἰκείως ἀποδώσει, καὶ γνωριμώτερον ποι-
» ήσει, ἄνθρωπον ἢ ζῶον ἀποδιδούς. τῶν δὲ ἄλλων πάντων,
» ὅτι ἂν ἀποδιδῷ τις, ἀλλοτρίως ἔσται ἀποδεδωκὼς, οἷον
» λευκὸν, ἢ τρέχει, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν τοιούτων ἀποδιδούς. ὥστε
» εἰκότως ταῦτα μόνα τῶν ἄλλων δεύτεραι οὐσίαι λέγονται.

Νῦν τὴν αἰτίαν λέγει, δι' ἣν τὰ μὲν γένη, καὶ τὰ εἴδη, δεύτεραι οὐσίαι λέγονται, οὐκέτι δὲ τρίτας οὐσίας λέγει τὰ συμβεβηκότα. τοῦτο δὲ πάλιν κατασκευάζει διχῶς, ἔκ τε τῆς σχέσεως τῆς πρὸς τὰς πρώτας οὐσίας, καὶ ἐκ τῆς ἀναλογίας. καὶ ἀπὸ μὲν τῆς σχέσεως, ὅτι τὰς πρώτας οὐσίας ἀποδιδόντες, οἰκείως ἀποδώσομεν διὰ μόνου τοῦ γένους, ἢ τοῦ εἴδους ἀποδιδόντες. τὸν γὰρ σωκράτην ἄνθρωπον εἰρηκότες, ἢ ζῶον, οἰκείως ἀποδώσομεν καὶ γνωριμώτερον. ἐὰν δὲ ὅτι λευκὸς, ἢ τρέχει, ἢ τι τοιοῦτον εἴπωμεν, ἀλλοτρίως, καὶ ἀγνώστως ἀποδώσομεν. εἰκότως οὖν τὰ μὲν γένη, καὶ τὰ εἴδη, δευτέρας οὐσίας λέγομεν, ἅτε μόνα σημαίνοντα τὰς πρώτας οὐσίας. τὰ δὲ συμβεβεκότα,

ὅλως οὐ φαμὲν οὐσίας, ἅτε μὴ δηλοῦντα τὴν πρώτην οὐσίαν.

» Ἔτι αἱ πρῶται οὐσίαι διὰ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑπο-
» κεῖσθαι, καὶ τὰ ἄλλα πάντα κατὰ τούτων κατηγορεῖσθαι, ἢ
» ἐν αὐταῖς εἶναι, κυριώταται οὐσίαι λέγονται. ὡς δέ γε αἱ
» πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ἔχουσιν· οὕτω καὶ
» τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη τῶν πρώτων οὐσιῶν, πρὸς τὰ λοιπὰ
» πάντα ἔχει. κατὰ τούτων γὰρ πάντα τὰ λοιπὰ κατη-
» γορεῖται. τὸν γάρ τινα ἄνθρωπον ἐρεῖς γραμματικόν. οὐ-
» κοῦν καὶ ἄνθρωπον, καὶ ζῶον, γραμματικὸν ἐρεῖς. ὡσαύ-
» τως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Ἰστέον ὅτι αἱ πρῶται οὐσίαι, διὰ τοῦτο λέγονται πρῶται, διὰ τὸ καὶ τοῖς συμβεβηκόσιν ἀτόμοις ὑποκεῖσθαι πρὸς ὕπαρξιν, καὶ ταῖς καθόλου πρὸς κατηγορίαν οὐσίαις. καὶ ὡς ἔχουσιν αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ συμβεβηκότα μερικά, καὶ τὰς καθόλου οὐσίας, ὑπόκεινται γὰρ τοῖς μὲν, πρὸς ὕπαρξιν, τοῖς δὲ, πρὸς κατηγορίαν, οὕτω καὶ αἱ δεύτεραι οὐσίαι συμβεβηκόσιν ὑπόκεινται, τοῖς κατὰ τὰ ἐννέα γένη θεωρουμένοις καθόλου. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ πᾶσι τοῖς ἄλλοις. τουτέστι, ταῖς καθόλου οὐσίαις, καὶ τοῖς καθόλου συμβεβηκόσι. καὶ καθόλου οὕτως ἔχουσι τὰ εἴδη πρὸς τὰ γένη, ὡς τὰ ἄτομα πρὸς τὰ εἴδη. ὑπόκεινται γὰρ αὐτοῖς πρὸς κατηγορίαν. φησὶ γὰρ, ὃν τρόπον αἱ πρῶται οὐσίαι ὑπόκεινται πᾶσι τοῖς παρ᾽ αὐτὰς, οὕτω καὶ αἱ δεύτεραι τοῖς συμβεβηκόσιν. ὥσπερ γὰρ λέγομεν σωκράτην φιλόσοφον, οὕτω δὲ καὶ ἄνθρωπον φιλόσοφον λέγομεν, καὶ ζῶον φιλόσοφον. ὥστε καὶ αἱ δεύτεραι οὐσίαι, ὑπόκεινται τοῖς συμβεβηκόσι, καὶ τὰ συμβεβηκότα κατ᾽ αὐτῶν κατηγορεῖται. ἀλλὰ προηγουμένως μὲν τῶν ἀτόμων κατηγορεῖται. ὡς φησι καὶ ὁ πορφύριος. κατὰ δεύτερον δὲ λόγον, καὶ τῶν γενῶν, καὶ τῶν εἰδῶν. τὰ συμβεβηκότα δ᾽ οὐδέποτε

ταῖς οὐσίαις ὑπόκειται. Ἰστέον γὰρ ὅτι τῶν κατηγορουμένων, τὰ μὲν, κατὰ φύσιν κατηγορεῖται. τὰ δὲ, παρὰ φύσιν. τὰ δὲ, κατὰ συμβεβηκός. κατὰ φύσιν μὲν οὖν κατηγοροῦνται, τὰ συμβεβηκότα τῶν οὐσιῶν. οἷον, ὁ σωκράτης φιλόσοφός ἐστιν, ἢ φαλακρὸς, ἢ σιμὸς, ἤ τι τοιοῦτον. φυσικῶς γὰρ ὑποκεῖσθαι εἴωθε τοῖς συμβεβηκόσιν ἡ οὐσία, τὰ δὲ συμβεβηκότα κατ᾽ αὐτῆς κατηγορεῖσθαι. ἀλλὰ καὶ τὰ καθόλου τῶν μερικῶν, κατὰ φύσιν κατηγορεῖται, ὡς σωκράτους τὸ ζῶον. καὶ γὰρ τοῖς καθόλου, τὰ μερικὰ ὑποκεῖσθαι πεφύκασι. παρὰ φύσιν δέ ἐστι κατηγορία, ἡ τὸ ἀνάπαλιν ποιοῦσα, καὶ κατηγοροῦσα κατὰ συμβεβηκότος οὐσίαν. οἷον, ἡ λέγουσα ὅτι τὸ φιλόσοφον τοῦτο, σωκράτης ἐστὶ, καὶ εἴ τι τοιοῦτον. οὐ γὰρ ἔχουσι φύσιν τὰ συμβεβηκότα ταῖς οὐσίαις ὑποκεῖσθαι. καὶ ἔτι, ἡ τὸ μερικὸν κατὰ τοῦ καθόλου κατηγοροῦσα. οἷον ἡ λέγουσα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος σωκράτης ἐστὶν, ἢ τὸ χρῶμα λευκόν ἐστι. κατὰ συμβεβηκὸς δέ ἐστι κατηγορία. ἡ συμβεβηκὸς κατὰ συμβεβηκότος ἄλλο κατ᾽ ἄλλου κατηγοροῦσα, ἑτερογενὲς φημὶ, ἑτερογενοῦς. οἷον, ἡ τὸ ἐν σωκράτει φιλόσοφον, τοῦ ἐν αὐτῷ τούτῳ σιμοῦ κατηγοροῦσα, ἢ τοῦ φαλακροῦ, ἢ ἀνάπαλιν. καὶ λέγουσα, εἰ τύχοι, ὅτι τὸ σιμὸν τοῦτο, φαλακρόν ἐστιν, ἢ τὸ φαλακρὸν τοῦτο, φιλόσοφόν ἐστι, καὶ εἴ τι τοιοῦτον. κατὰ συμβεβηκὸς δὲ λέγεται, ὅτι περὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον συμβεβηκότων πλειόνων ἑτερογενῶν εὑρεθέντων, ἢ μὴ πεφυκότων ἀλλήλων κατηγορεῖσθαι, διὰ τὴν πρὸς τὸ ὑποκείμενον σχέσιν, ἕτερον ἑτέρου κατηγορήθη, καὶ οὐ διὰ τὴν πρὸς ἄλληλα συγγένειαν. οὐ γὰρ πέφυκεν ὑποκεῖσθαι τὸ σιμὸν τῷ φαλακρῷ. ὑφ᾽ ἕτερον γὰρ ἑκάτερον τούτων τελεῖ γένος. τὸ μὲν, ὑπὸ τὸ ποσὸν, τὸ δὲ, ὑπὸ τὸ ποιόν. παρὰ φύσιν δὲ οὐ φαμὲν τὴν τοιαύτην κατηγορίαν, διότι

ὅλως οὐ πέφυκε συμβεβηκός, συμβεβηκότος κατηγορεῖσθαι. τὸ καθολικώτερον δὲ, τοῦ μερικωτέρου. εἰκότως οὖν ἄρα οὐκ ἐκλήθησαν τρίται οὐσίαι τὰ συμβεβηκότα, ἅτε μὴ ὑποκείμενα τινὶ πρὸς ὕπαρξιν, ἀλλὰ καὶ ὅταν οὐσία κατὰ συμβεβηκότος κατηγορεῖται, παρὰ φύσιν εἶναι τὴν τοιαύτην κατηγορίαν.

» Κοινὸν δὲ κατὰ πάσης οὐσίας, τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ
» εἶναι. ἡ μὲν γὰρ πρώτη οὐσία οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν,
« οὔτε καθ᾽ ὑποκειμένου λέγεται. Τῶν δὲ δευτέρων οὐ-
» σιῶν, φανερὸν μὲν καὶ οὕτως, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐν ὑποκειμέ-
» νῳ. ὁ γὰρ ἄνθρωπος καθ᾽ ὑποκειμένου μὲν τοῦ τινὸς ἀν-
» θρώπου λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστιν, οὐ γὰρ ἐν τῷ τι-
» νὶ ἀνθρώπῳ, ὁ ἄνθρωπος ἐστίν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ζῶον,
» καθ᾽ ὑποκειμένου μὲν λέγεται, τοῦ τινὸς ἀνθρώπου. οὐκ
» ἔστι δὲ τὸ ζῶον ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ. Ἔτι, τῶν ἐν ὑπο-
» κειμένῳ ὄντων, τὸ μὲν ὄνομα οὐδὲν κωλύει κατηγορεῖσθαί
» ποτε τοῦ ὑποκειμένου. τὸν δὲ λόγον, ἀδύνατον. τῶν δέ γε
» δευτέρων οὐσιῶν, κατηγορεῖται καὶ ὁ λόγος κατὰ τοῦ ὑπο-
» κειμένου, καὶ τοὔνομα. τὸν γὰρ τοῦ ἀνθρώπου λόγον κατὰ
» τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορήσεις, καὶ τὸν τοῦ ζώου. ὥστε
» οὐκ ἂν ἡ οὐσία τῶν ἐν ὑποκειμένῳ.

Τὸν ὁρισμὸν ἀποδοῦναι βούλεται. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἡ οὐσία γένος ἐστὶ γενικώτατον, ὁρισμὸν αὐτῆς οὐ δύναται ἀποδοῦναι, διὰ τὸ τοὺς ὁρισμοὺς ἐκ γενῶν, καὶ διαφορῶν λαμβάνεσθαι. τῆς δὲ ἁπλῆς οὐσίας, οὐκ ἔστι γένος εὑρεῖν, διὰ τὸ, ὡς εἴρηται, γένος εἶναι αὐτὴν γενικώτατον. διὰ τοῦτο τοίνυν τὸ ἴδιον αὐτῆς ἀποδίδωσιν. ἔοικε γὰρ τοῦτο ὁρισμῷ. ὥσπερ γὰρ ὁ ὁρισμὸς ὑπάρχει μόνῳ, καὶ παντὶ, οὗ ἐστιν ὁρισμὸς, καὶ πρὸς τὸ ὁριστὸν ἀντιστρέφει, οὕτω καὶ τὸ ἴδιον μόνῳ, καὶ παντὶ ὑπάρχει, οὗ ἐστιν ἴδιον. καὶ ἀντιστρέ

φουσι πρὸς ἄλληλα. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν, ἴδιον τῆς οὐσίας ἀποδοῦναι βούλεται. οὐ παραδίδωσι δὲ οὐδεὶς τὰ ἀρέσκοντα αὐτῷ ἴδια, ἀλλ᾽ ἃ ἄν τις ὑποπτεύσας ἴδια εἶναι, ἵνα μὴ ὕστερον ἐξῇ τινι λέγειν, ὅτι καὶ ταῦτα ἴδιά ἐστι τῆς οὐσίας. βουληθεὶς δὲ τὸ ἴδιον ἀποδοῦναι, τὸ κοινὸν ἀποδέδωκε. φησὶ γάρ, κοινὸν κατὰ πάσης οὐσίας, τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. τί οὖν ἐροῦμεν ὅτι δεῖ πάντως τῷ ἰδίῳ δύο τινὰ ὑπάρχειν, τὸ μόνῳ ὑπάρχειν ἐκείνῳ, καὶ παντί, οὐκ ἔστιν ἴδιον; διὰ τοῦ οὖν εἰπεῖν. κοινόν ἐστιν. ἐσήμανεν ὅτι πάσῃ τῇ οὐσίᾳ τοῦτο ὑπάρχει. δεῖ γὰρ τὸ ἴδιον καὶ μόνῳ ἐκείνῳ τῷ πράγματι ὑπάρχειν οὗ ἐστι, καὶ παντί, ὡς τὸ γελαστικόν, καὶ μόνῳ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει, καὶ παντί. Κοινὸν οὖν φησι κατὰ πάσης οὐσίας τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. καὶ ὅτι ἡ μὲν πρώτη οὐσία, οὐκ ἔστιν ἐν ὑποκειμένῳ, οὐδὲ κατασκευάσαι ἀξιοῖ. φανερὸν γὰρ ἐκ τῆς ἐναργείας τοῦτο. ὁ γὰρ σωκράτης, οὐκ ἐν ἄλλῳ ἔχει τὸ εἶναι. κατασκευάζει δὲ ὅτι οὐδὲ αἱ δεύτεραι οὐσίαι εἰσὶν ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ κατασκευάζει, συλλογισμῷ χρώμενος ἐν δευτέρῳ σχήματι τοιούτῳ. αἱ δεύτεραι οὐσίαι τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ὁρισμοῦ μεταδιδόασι τῷ ὑποκειμένῳ. τὰ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ ὄντα, οὔτε τοῦ ὀνόματος, οὔτε τοῦ ὁρισμοῦ μεταδιδόασι τῷ ὑποκειμένῳ. ἢ τοῦ ὀνόματος μόνου. αἱ ἄρα δεύτεραι οὐσίαι, οὐκ εἰσὶν ἐν ὑποκειμένῳ.

» Οὐκ ἴδιον δὲ οὐσίας τοῦτο. ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορὰ τῶν μὴ ἐν
» ὑποκειμένῳ ἐστί. τὸ γὰρ πεζόν, καὶ τὸ δίπουν, καθ᾽ ὑποκει-
» μένου μὲν λέγεται τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστι.
» οὐδὲ γὰρ ἐν ὑποκειμένῳ τῷ ἀνθρώπῳ ἐστὶ τὸ δίπουν, ἢ τὸ
» πεζόν. καὶ ὁ λόγος δὲ κατηγορεῖται ὁ τῆς διαφορᾶς, καθ᾽
» οὗ ἂν λέγηται ἡ διαφορά. οἷον, εἰ τὸ πεζὸν κατὰ τοῦ ἀν-
» θρώπου λέγεται, καὶ ὁ λόγος ὁ τοῦ πεζοῦ κατηγορηθήσεται,

» τοῦ ἀνθρώπου. πεζὸν γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος.

Τὸ ἀποδεδομένον τῆς οὐσίας ἴδιον ἐκβάλλει, ὡς μὴ μόνῃ ταύτῃ ὑπάρχον, ἀλλὰ καὶ ταῖς διαφοραῖς. δοκεῖ δὲ ἐκ τούτου καὶ διακρίνειν τὰς διαφορὰς τῶν οὐσιῶν, καὶ συνάπτειν αὐτὰς ταῖς οὐσίαις. διὰ μὲν γὰρ τοῦ εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἴδιον τοῦτο τῆς οὐσίας, ἀλλὰ καὶ τῶν διαφορῶν, δοκεῖ διακρίνειν αὐτὰς τῶν οὐσιῶν. πάλιν δὲ, διὰ τοῦ εἰπεῖν ὅτι καὶ αἱ διαφοραὶ καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγονται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκέτι, συνάπτει αὐτὰς ταῖς οὐσίαις. τὰ γὰρ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, φησὶ, καὶ τοῦ ὀνόματος μεταδιδόασι, καὶ τοῦ ὁρισμοῦ τούτοις, ὧν καθ' ὑποκειμένου λέγεται. τοιαῦται γάρ, φησι, καὶ αἱ διαφοραί. τὸ γὰρ πεζὸν, καὶ τὸ δίπουν, καὶ τὸ λογικὸν, οὐ μόνον τοῦ ὀνόματος μεταδιδόασι τῷ ἀνθρώπῳ, πεζὸν γὰρ ζῶον ὁ ἄνθρωπος λέγεται, καὶ λογικὸν, καὶ δίπουν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὁρισμοῦ, ὅπως ἄν τις ἀποδῷ τούτων ἑκάστου τὸν λόγον. οἷον, τὸ πεζὸν, καὶ τὸ δίπουν, ἐν τῷ ἀνθρώπῳ μέν ἐστιν, ἀλλ' οὐχ ὡς τὰ συμβεβηκότα, ἐπεὶ δὴ καὶ κατὰ τοὔνομα, καὶ κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἀνθρώπου κατηγοροῦνται. τὸν γὰρ ἄνθρωπον εἴποις ἂν πεζὸν, εἴποις δ' ἂν καὶ τὸν λόγον τοῦ πεζοῦ, ὅπερ ἐστὶν ἐπὶ γῆς διὰ σκελῶν βαδιστικόν. τοῦτο δὲ ἴδιον τῶν οὐσιωδῶς κατὰ τῆς πρώτης οὐσίας κατηγορουμένων. ὥστε οὐσίας εἶναι τὰς διαφορὰς πάλιν ἐκ τούτων τῶν λόγων βούλεται. Τινὲς οὖν πρὸς τοῦτο φασὶν, ὅτι τριττά εἰσι τῶν διαφορῶν τὰ εἴδη. καὶ αἱ μὲν, αὐτῶν εἰσι μᾶλλον οὐσίαι, ἤπερ συμβεβηκότα. αἱ δὲ, μᾶλλον συμβεβηκότα, ἤπερ οὐσίαι. αἱ δὲ, μέσως πως ἔχουσιν: ὡς ἄδηλον εἶναι, πότερον συμβεβηκότα μᾶλλον αὐτὰς εἴπομεν, ἢ οὐσίας. οἷον, μᾶλλον μὲν οὐσίαι εἰσὶν, ἤπερ συμβεβηκότα, τὸ λογικὸν, τὸ ἄλογον, καὶ τὰ τοιαῦτα. μᾶλλον μὲν οὐσίαι, ὅτι συμπληρωτικαί εἰσι τῶν

ὑποκειμένων εἰδῶν. συμβεβηκότα δὲ, ὅτι ἐν τῷ ὁποιόν τι ἐστὶ κατηγοροῦνται, ὥσπερ καὶ τὰ συμβεβηκότα. μᾶλλον δὲ συμβεβηκότα, ἢ οὐσίαι, τὸ ἐν κύκνῳ λευκὸν, καὶ τὸ ἐν σκύθῃ, καὶ ἔτι τὸ ἐν κόρακι μέλαν· καὶ τῷ αἰθίοπι. ταύτῃ γὰρ διαφέρει ὁ σκύθης τοῦ αἰθίοπος, τῷ λευκῷ, καὶ τῷ μέλανι. συμβεβηκὸς μὲν, ὅτι γίνεται, καὶ ἀπογίνεται χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς. τῶν γὰρ πτερῶν ἀφαιρεθέντων τοῦ κόρακος, οὐδὲν ἧττον ὁ κόραξ ἔσται. κἂν τὸν σκύθην μελανθέντα ἐπινοήσῃς, οὐδὲν ἧττόν ἐστι καὶ ἄνθρωπος, καὶ σκύθης. πάλιν δὲ οὐσίαι δοκοῦσί πως εἶναι τὰ τοιαῦτα, διότι παντὶ τῷ εἴδει τῶν κοράκων, καὶ τῶν αἰθιόπων, ὑπάρχει τὸ μέλαν. ὁμοίως καὶ τὸ λευκὸν κύκνοις τε, καὶ σκύθαις.

αἱ δὲ ἐν τοῖς στοιχείοις ποιότητες, μέσως πως ἔχουσιν, οἷον, τὸ ἐν τῷ πυρὶ θερμὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ἐν τῷ ὕδατι ψυχρὸν, ἢ ὑγρόν. ἵνα δὲ σαφέστερα ἡμῖν γένηται τὰ περὶ τούτων, λέγω δὴ τῶν ἐν τοῖς στοιχείοις διαφορῶν λεγόμενα, μικρὸν ἀνωτέρω τὸν λόγον ἀνάγωμεν. τὴν πρώτην ὕλην φασὶν οἱ φιλόσοφοι ἀσώματον εἶναι τῷ οἰκείῳ λόγῳ, ἀσχημάτιστόν τε, καὶ ἀμεγέθη, καὶ πάσης ποιότητος κεχωρισμένην. ὅτι γὰρ ἀνείδεός ἐστι, δείκνυται σαφῶς τῷ πάντων τῶν φυσικῶν εἰδῶν αὐτὴν εἶναι δεκτικήν. ὥσπερ γὰρ τὰ ξύλα ὕλης λόγον ἐπέχοντα τοῖς σκεύεσιν, ἐστέρηται παντὸς εἴδους τοῦ κατὰ τὰ σκεύη θεωρουμένου. οὔτε γὰρ θρόνου εἶδος ἔχει, οὔτε ἀβακίου, οὔτε οὐδενὸς ἄλλου τοιούτου. οὕτω καὶ ἡ ὕλη ὑποβάθρα τις οὖσα, καὶ δεξαμένη πάντων τῶν εἰδῶν, τῶν ἐν τοῖς σώμασι θεωρουμένων, οὐδὲν ἔξει οἰκεῖον εἶδος. αὕτη οὖν ἐξογκωθεῖσα κατὰ τὰς τρεῖς διαστάσεις, ποιεῖ τὸ δεύτερον ὑποκείμενον κατὰ ἀριστοτέλην. τουτέστι, τὸ ἄποιον σῶμα. ἐπειδὴ γὰρ αἱ ποιότητες, καθ᾽ αὑτὰς ὑποστῆναι οὐχ οἷαί τε ἦσαν· πᾶσα

γὰρ ποιότης ἐν σώματι ἔχει τὸ εἶναι, ἐδεήθησαν τοῦ σώματος τῷ οἰκείῳ λόγῳ ἀποίου ὄντος, ἵνα ἐν τούτῳ ὑποστῶσι. τούτῳ οὖν κατά τι μέρος προσγινομένη ἡ ξηρὰ καὶ θερμὴ ποιότης, ἐποίησε τὸ πῦρ. κατά τι δὲ ἡ ψυχρὰ, καὶ ὑγρὰ, ἐποίησε τὸ ὕδωρ. κατά τι δὲ πάλιν ἡ ξηρὰ καὶ ψυχρὰ, ἐποίησε τὴν γῆν. κατά τι δὲ ἡ θερμὴ καὶ ὑγρὰ, ἐποίησε τὸν ἀέρα. οὐχ ὅτι ἦν ποτε ἐνεργείᾳ, ἡ ὕλη ἀσώματος, ἢ σῶμα ἄποιον, ἀλλὰ τὴν ἄτακτον τῶν ὄντων γένεσιν θεωροῦντες φαμὲν, τῇ ἐπινοίᾳ διαιροῦντες ταῦτα, τὰ τῇ φύσει ἀχώριστα. αἱ οὖν ποιότητες, αἱ ἐπιγενόμεναι τῷ σώματι, λέγω δὴ τῷ δευτέρῳ ὑποκειμένῳ, ᾗ μὲν ἀποίῳ αὐτῷ ὄντι ἐπεγένοντο, συμβεβηκότα εἰσίν. ᾗ δὲ συμπληρωτικαί εἰσι πυρὸς, καὶ ὕδατος, καὶ τῶν λοιπῶν στοιχείων, οὐσίαι. τῷ γὰρ πυρὶ, ὡς μὲν σώματι, ἐπισυμβέβηκεν ἡ θερμὴ καὶ ξηρὰ ποιότης. ὡς δὲ πυρὶ, οὐκέτι ταῦτα λέγονται ἐπισυμβαίνειν, ἀλλὰ μᾶλλον συμπληροῦν τὴν τούτου οὐσίαν. ὥστε αὗται μέσως πως ἔχουσιν, οὐδὲν μᾶλλον οὐσίαι, ἢ συμβεβηκότα. τῷ μὲν γὰρ ἁπλῶς σώματι, λέγω δὴ τῷ τριχῇ διαστατῷ, συμβεβήκασι. τοῖς δὲ στοιχείοις οὐσιωδῶς ὑπάρχουσι, συμπληρωτικαὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν οὖσαι. Ἐπειδὴ οὖν φασιν οὐχ ἓν εἶδός ἐστι τῶν διαφορῶν ὡς δέδεικται, ὡς πρὸς ὅλον τὸ πλάτος τῶν διαφορῶν ἀποβλέψας ὁ ἀριστοτέλης, οὔτε ὡς περὶ οὐσιῶν ἁπλῶς ἀποφαίνεται τῶν διαφορῶν, οὔτε ὡς περὶ συμβεβηκότων. Τί οὖν ἡμεῖς πρὸς ταῦτα φαμὲν; ὅτι οὗτοι εὐφυῶς μὲν ἐπέβαλον, οὐ πάντῃ δὲ ἀληθῶς. εἰ γὰρ μεταξὺ οὐσίας, καὶ συμβεβηκότων τὰς διαφορὰς ἐβούλετο εἶναι ὁ ἀριστοτέλης, ἔδει αὐτὸν ποιῆσαι καὶ ἑνδεκάτην κατηγορίαν, ἥτις μεταξὺ ἦν οὐσίας, καὶ συμβεβηκότης, καὶ ὑπὸ ταύτην τὰς διαφορὰς ἀνάγειν. εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἄλλη παρὰ τὰς δέκα, καὶ

τούτων μία μέν ἐστιν ἡ οὐσία, αἱ δὲ ἄλλαι πᾶσαι συμβε-
βηκότα, οὐδὲν μεταξύ, ἀνάγκη πάντα τὰ ὄντα, ἢ οὐσίας
εἶναι, ἢ συμβεβηκότα. μεταξὺ δὲ, μηδέν. ὅτι δὲ οὐσίαι ἐ-
σὶν ὁμολογουμένως αἱ διαφοραὶ, δῆλον μὲν ἐκ τοῦ συμ-
πληρωτικὰς εἶναι αὐτὰς εἰδῶν, καὶ οὐσιωδῶς κατ' αὐτῶν
κατηγορεῖσθαι. εἰ γὰρ συμπληροῦσι τὰς οὐσίας, καὶ οὐσί-
αι εἰσὶ δηλονότι. οὐ γὰρ συμπληροῖ τὴν οὐσίαν τὰ συμβε-
βηκότα, ὅτι δὲ καὶ αὐτῷ τῷ ἀριστοτέλει δοκεῖ οὐσίας εἶναι
αὐτὰς, δῆλον μὲν καὶ ἐξ ὧν ὑποκατιὼν, μέρη αὐτὰς οὐ-
» σιῶν βούλεται εἶναι, λέγων. Μὴ ταραττέτω δὲ ἡμᾶς
» τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν. καὶ πάλιν. Υπάρχει δὲ ταῖς οὐ-
» σίαις, καὶ ταῖς διαφοραῖς, τὸ πάντα συνωνύμως ἀπ' αὐ-
τῶν λέγεσθαι. δῆλον δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων τῷ πορφυρίῳ. ἐ-
κεῖνος γὰρ κατὰ τὰ δοκοῦντα τοῖς περιπατητικοῖς δια-
» λαμβάνων, περὶ αὐτῶν φησι. Διαφορὰ δέ ἐστιν, ἡ πε-
» ριττεύει τὸ εἶδος τοῦ γένους. περιττεύει δὲ πάντως τῷ οἰ-
κείῳ μέρει. οὐκοῦν καὶ τὸ μέρος οὐσία, ἐπεὶ καὶ τὸ εἶδος.
ὥστε καὶ ὁ ἀριστοτέλης, καὶ ἐκ τῶν οἰκείων λόγων, καὶ ἐκ
τῶν τῷ πορφυρίῳ κατὰ τὰ ἀριστοτέλει δοκοῦντα εἰρημέ-
νων, οὐσίας βούλεται εἶναι τὰς διαφοράς. Πῶς οὖν
φησιν οὐκ ἴδιον δὲ τοῦτο οὐσίας, ἀλλὰ καὶ τῶν διαφο-
ρῶν, ὡς τῶν διαφορῶν δῆλον ἑτέρων οὐσῶν παρὰ τὴν οὐ-
σίαν; φαμὲν οὖν ὅτι, ὥσπερ ἐπὶ τῆς μονάδος εἰρήκα-
μεν. καὶ τοῦ σημείου, καὶ τοῦ νῦν, ὅτι ταῦτα οὐκ ἀνήγα-
γεν ὑπ' οὐδεμίαν τῶν κατηγοριῶν ὁ ἀριστοτέλης διὰ τὸ μὴ
συνεγνῶσθαι τῷ πολλῷ ἀνθρώπῳ. καὶ γὰρ κἀκεῖνα ἀνα-
» γαγεῖν ἐνῆν ὑπὸ τὸ ποσὸν, λέγοντα. τοῦ ποσοῦ, τὸ μὲν,
» εἶναι ἀμέριστον, τὸ δὲ, μεριστὸν, καὶ τοῦ μεριστοῦ, τὸ μὲν συνε-
χὲς, τὸ δὲ, διωρισμένον. ὅμως οὐκ ἀνήγαγε διὰ τὸ, ὡς
πολλάκις εἴρηται, μὴ περὶ τῶν ὄντων, ἢ ὄντα εἰσὶν, ἐν-

ταῦθα διαλαμβάνειν, ἀλλ' ἣ δοκεῖ τῷ πολλῷ ἀνθρώπῳ περὶ αὐτῶν. οὕτω καὶ νῦν οὐσίας μὲν οἶδε τὰς διαφοράς, οὐκ ἀνάγει δὲ αὐτὰς ὑπὸ τὴν κατηγορίαν τῆς οὐσίας, διὰ τὸ μὴ ἐγνῶσθαι τῷ πολλῷ ἀνθρώπῳ. εἰ δέ τις εἴποι, καὶ μὴν πρόδηλοι τυγχάνουσιν αἱ διαφοραὶ τοῖς πολλοῖς. λέγουσι γὰρ λογικὸν, καὶ θνητὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον. λέγομεν ὅτι οὐχ ὡς περὶ ἁπλῶν ἔχουσιν ἔννοιαν τῶν διαφορῶν, οἷον, αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν τῆς λογιότητος, ἢ τῆς ἀλογίας, ἀλλ' ὡς συνθέτων. λογικὸν γὰρ ζῶον, τὸ ὅλον, ὡς ἔν τι ἴσασι, καὶ ἄλογον ὁμοίως. ἐλέγομεν δὲ καὶ ἀνωτέρω, ὅτι τῆς οὐσίας, τῆς μὲν οὔσης ἁπλῆς. τῆς δὲ, συνθέτου. καὶ τῆς ἁπλῆς, τῆς μὲν, κρείττονος τοῦ σώματος. τῆς δὲ, χείρονος, περὶ μόνης διαλαμβάνει τῆς συνθέτου, τῆς κατὰ τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη, καὶ τὰ ἄτομα θεωρουμένης. ἀμέλει τοίνυν παραβάλλων τὰς οὐσίας πρὸς ἀλλήλας, μόνα παρέβαλε τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη. ἔτι δὲ καὶ τὰ ἄτομα, ἐπειδήπερ καὶ περὶ τούτων μόνων πρόκειται αὐτῷ διδάξαι. τῶν δὲ διαφορῶν, οὐδὲ μνήμην ἐποιήσατο, ἐπειδήπερ ἁπλαῖ αὗται. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν εἶπεν ὁ ἀριστοτέλης. ὅτι οὐκ ἴδιον τῆς οὐσίας ὑπάρχει τοῦτο. οὐχ ἁπλῶς δὲ πάσης εἶπεν, ἀλλὰ τῆς συνθέτου. ὑπάρχει γὰρ οὐ μόνον τῇ συνθέτῳ τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, ἀλλὰ καὶ τῇ ἁπλῇ. τουτέστι ταῖς διαφοραῖς. Τετραδικῆς δὲ τῆς τῶν ὄντων διαιρέσεως ἡμῖν παραδεδομένης ἀνωτέρω, ζητητέον ὑπὸ ποῖον τμῆμα τῆς διαιρέσεως ἀνακτέον τὰς διαφοράς. λέγομεν οὖν, ὅτι εἰ μὲν τὰς πρὸ τῶν πολλῶν διαφορὰς παραλάβοιμεν, ταύτας ὑπὸ τὸ πρῶτον τακτέον τμῆμα, τό, τε καθ' ὑποκειμένου, καὶ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ. αὗται γὰρ καθολικαὶ οὐσίαι εἰσίν. εἰ δὲ τὰς ἐν τοῖς πολλοῖς: πρῶτον μὲν φαμὲν, ὅτι οὐδὲ διαφοραὶ αὗται λέγονται, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἐν αὐτοῖς

ζῶον, γένος. εἰ γὰρ γένος ἐστὶ τὸ κατὰ πλειόνων, καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον, τὸ δὲ ἐν Σωκράτει ζῶον, οὐ λέγεται κατὰ πλειόνων, οὐκ ἂν εἴη γένος. καὶ τὸ εἶδος δὲ ὁμοίως, τὸ ἐν τῷ ἀτόμῳ, οὐκ ἂν λεχθείη εἶδος, τοῦ κατὰ πλειόνων, καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένου. οὕτω καὶ τὸ λογικὸν τὸ ἐν τῷ Σωκράτει, οὐκ ἄν τις κυριολεκτῶν εἴποι διαφοράν. καὶ γὰρ ἡ διαφορὰ, κατὰ πλειόνων, καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει, ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγορεῖται. τὸ δὲ ἐν τῷ ἀτόμῳ λογικὸν, αὐτοῦ μόνου κατηγορεῖται. οὐκ ἂν οὖν εἴη διαφορά. ἀλλὰ ταῦτα μέρη φαμὲν εἶναι τῶν ἀτόμων. ὡς γὰρ τὸ γένος, καὶ ἡ διαφορὰ, μέρη ἐστὶ τῶν εἰδῶν, οὕτω καὶ τὸ ἐν ἀτόμῳ ζῶον, καὶ λογικὸν, μέρη εἰσὶ τοῦ ἀτόμου. διὸ οὔτε ὑπὸ ὁρισμὸν πίπτουσιν ὡς ἄτομα. φησὶ γὰρ ὁ ἀριστοτέλης ἐν τῇ ἀποδεικτικῇ, τῶν ἀτόμων μὴ εἶναι ὁρισμὸν, μὴ δὲ ἀπόδειξιν. εἰ γὰρ ὁρισμὸς ἐκ γενῶν ἐστι, καὶ διαφορῶν, ἐν ἀτόμοις δὲ οὐκ ἔστι γένος, οὔτε διαφορὰ δῆλον ὅτι οὐδὲ ὁρισμὸς αὐτῶν ἐστιν. εἰ δὲ ὁρισμὸς οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ἀπόδειξις. ἐκ γὰρ τῶν ὁρισμῶν αἱ ἀποδείξεις. εἰ δέ τις καὶ διαφορὰς αὐτὰς ἀξιώσειε καλεῖσθαι, οὐχ ἁπλῶς διαφορὰς ἐροῦμεν, ἀλλ' ὡς ἐν ἀτόμῳ διαφοράς, καθ' ἃς διαφέρει ὅδε ὁ ἄνθρωπος τοῦδε τοῦ ἵππου, καὶ τοῦδε τοῦ ἀγγέλου. διὸ ἀνάξομεν αὐτὰς ὑπὸ τὸ τέταρτον τμῆμα, τὸ μήτε καθ' ὑποκειμένου μήτε ἐν ὑποκειμένῳ, διότι καὶ οὐσίαι εἰσὶ συμπληρωτικαὶ τοῦ ἀτόμου, καὶ μερικαί. κατ' οὐδενὸς γὰρ ὑποκειμένου κατηγοροῦνται.

» Μὴ ταραττέτω δὲ ἡμᾶς τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν, ὡς ἐν ὑ-
» ποκειμένοις ὄντα τοῖς ὅλοις, μήποτε ἀναγκασθῶμεν οὐκ
» οὐσίας αὐτὰ φάσκειν εἶναι. οὐ γὰρ οὕτω τὰ ἐν ὑποκειμένῳ
» ἐλέγετο, τὰ ὡς μέρη ὑπάρχοντα ἔν τινι.

Ὅπερ ἔμελλε τῷ ἀριστοτέλει ἀπορίαν ἐπενεγκεῖν, τοῦτο φθάσας, ἠπόρησέ τε, καὶ ἐπελύσατο. ἠπόρησεν ἄν γάρ τις. ἐπειδὴ τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν ἔν τινι, ἐν ταῖς οὐσίαις γὰρ, καὶ τὰ συμβεβηκότα δὲ ἔν τινι, τὰ μέρη ἄρα τῶν οὐσιῶν, συμβεβηκότα ἐστίν. ὅπερ ἄτοπον. λύων οὖν τοῦτο, λέγει, ὅτι ἀπεδείχθη πῶς εἰρήκαμεν τὸ συμβεβηκὸς ἔν τινι. οὐ γὰρ ὡς μέρος τοῦ ὑποκειμένου ὑπάρχον, ἀλλ᾽ ὡς οὐκ ἄνευ τούτου συστῆναι δυνάμενον. αἱ δὲ διαφοραὶ, χρείαν τῷ ὅλῳ παρέχουσι, καὶ συμπληρωτικαί εἰσι τοῦ ὑποκειμένου συνιστῶσαι αὐτό. ὥστ᾽ εἰ κοινωνοῦσι κατὰ τὸ ἔν τινι, ἀλλ᾽ οὖν ἔστι τις αὐτοῖς διαφορὰ, τῷ τὰς μὲν, συμπληροῦν τὸ ὑποκείμενον, καὶ ἀχωρίστους αὐτοῦ εἶναι, τὰς δὲ, μήτε συμπληροῦν, μήτε ἀεὶ συνυπάρχειν. Τινὲς δὲ τῶν ἐξηγητῶν, τοῦτο τὸ ῥητὸν ἀξιοῦσι προτάττεσθαι τοῦ περὶ τῶν διαφορῶν τοῦ λέγοντος. οὐκ ἴδιον δὲ τοῦτο τῆς οὐσίας, ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορὰ, τῶν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν. ἔδει γάρ φησι δείξαντα διὰ τούτων, ὅτι οὐδὲν μέρος τῆς οὐσίας ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν, ἐστὶ δὲ τῆς οὐσίας καὶ ἡ διαφορά, οὕτως ἐπαγαγεῖν ὅτι οὐκ ἴδιον τῆς οὐσίας τὸ, μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. ἐπειδὴ καὶ τῆς διαφορᾶς. μήποτε δὲ καὶ ἡ τάξις αὕτη καλῶς ἔχει. δείξαντος γὰρ μήτε τὰ εἴδη, μήτε τὰ γένη, μήτε τὰς διαφορὰς, ἅτινα μέρη ἐστὶ τῶν οὐσιῶν ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, ἔδει ἐπαγαγεῖν καθολικόν τινα λόγον, ὅτι οὐδὲ ὅλως τὸ μέρος τῆς οὐσίας ἐν ὑποκειμένῳ ἐστί. δοκεῖ δὲ αὐτῷ ὁ λόγος οὐ περὶ μερῶν, χειρὸς λέγω, καὶ κεφαλῆς, καὶ ποδὸς, ἀλλὰ περὶ νοητῶν, τῶν καὶ ὄντως μερῶν, οἷον, λογικοῦ, καὶ θνητοῦ. ταῦτα γὰρ κυρίως μέρη τοῦ ἀνθρώπου. ἐκ γὰρ αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος. περὶ τῶν νοητῶν οὖν διαλαμβάνει, λογικοῦ, καὶ θνητοῦ. τῶν γὰρ μερῶν, τὰ μέν, ἐστιν αἰσθητὰ, τὰ δὲ, νοητά. περὶ μέντοι τῶν νοητῶν, νῦν διαλαμ-

βαίνει. οὕτω γὰρ καιρὸν ἔχει τοῦ θεωρήματος τούτου ἡ τά-
ξις. ἐπειδὴ γὰρ ἔφησεν οὐκ ἴδιον τῆς οὐσίας τὸ μὴ ἐν ὑ-
ποκειμένῳ εἶναι, ἐπειδὴ καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν μὴ ἐν ὑποκει-
μένῳ εἰσίν, ἵνα μὴ νομίσῃ τίς τοῦτο αὐτὸν εἰρηκέναι, ὅτι τῶν
διαφορῶν μὴ οὐσῶν οὐσιῶν, αἵτινές εἰσι κυρίως οὐσίαι, διὰ
» τοῦτο εἶπε. μὴ ταραττέτω δὲ ὑμᾶς τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν,
» ὡς ὑποκειμένοις ὄντα τοῖς ὅλοις. ἐπεὶ ἀκαίρως δόξει τὸ
θεώρημα τοῦτο ἐμβεβλῆσθαι, εἰ μὴ ἀποδεξόμεθα αὐτὸν λέ-
γειν περὶ τῶν νοητῶν μερῶν, τοῦ λογικοῦ, τοῦ θνητοῦ, ἅπερ ἰ-
δίως μέρη εἰσὶ τοῦ ἀνθρώπου. ἐκ γὰρ αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος.
οὐ γὰρ οὕτω τὰ ἐν ὑποκειμένῳ ἐλέγοντο, τὰ ὡς μέρη ὑπάρ-
χοντα ἔν τινι. τουτέστιν, εἰ καὶ ἐλέγοντο ἔν τινι εἶναι τὰ συμ-
βεβηκότα, ἀλλ' οὐχ ὡς μέρος ἐν ὅλῳ. εἰ μὲν γὰρ πᾶν τὸ
ἔν τινι ἀνάγκη ἦν ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν
ἔν τινι ὄντα, ἐν γὰρ τῷ ὅλῳ εἰσίν, ἐν ὑποκειμένῳ ἂν ἦσαν.
νῦν δὲ τοῦ ἔν τινι καθολικωτέρου ὄντος, τὸ μὲν, ὡς ἐν ὑ-
ποκειμένῳ ἐστί. τὸ δὲ, ὡς μέρος ἐν ὅλῳ. τὸ δὲ, κατ' ἄλλον
τοῦ ἔν τινι τρόπον.

» Ὑπάρχει δὲ ταῖς οὐσίαις, καὶ ταῖς διαφοραῖς, τὸ πάν-
» τα συνωνύμως ἀπ' αὐτῶν λέγεσθαι.

Ἐπὶ δεύτερον παρακολούθημα μεταβαίνει τῆς οὐσί-
ας, καταγνοὺς τοῦ προτέρου. καὶ νῦν δὲ, τὸ κυρίως ἴδιον
ζητεῖ τῆς οὐσίας. εὐθὺς δὲ κατέγνω καὶ τούτου. δῆλον δέ
ἐστι τοῦτο, ἐκ τοῦ συνάψαι τὰς διαφορὰς, ἵνα ᾖ δῆλον ὅ-
τι οὐ μόνῃ τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχει καὶ τὸ μὲν πρότερον, ἐκβέ-
βλητο, ὡς πάσῃ μὲν οὐσίᾳ ὑπάρχον, οὐ μόνῃ δέ. τοῦτο
δὲ, ὡς μήτε μόνῃ, μήτε πάσῃ. οὔτε γὰρ τῇ πρώτῃ ὑπάρ-
χει. οὐ γὰρ ἔχει κατὰ τίνων κατηγορηθῇ. οὔτε μόνῃ, ἐπει-
δὴ καὶ ταῖς διαφοραῖς.

» Πᾶσαι γὰρ αἱ ἀπὸ τούτων κατηγορίαι, ἤτοι κατὰ τῶν

» ἀτόμων κατηγοροῦνται, ἢ κατὰ τῶν εἰδῶν. ἀπὸ μὲν γὰρ
» τῆς πρώτης οὐσίας, οὐδεμία κατηγορία ἐστί. κατ᾽ οὐδε-
» νὸς γὰρ ὑποκειμένου λέγεται. Τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν,
» τὸ μὲν εἶδος, κατὰ τοῦ ἀτόμου κατηγορεῖται, τὸ δὲ γένος,
» καὶ κατὰ τοῦ εἴδους, καὶ κατὰ τοῦ ἀτόμου. ὡσαύτως δὲ
» καὶ αἱ διαφοραί, καὶ κατὰ τῶν εἰδῶν, καὶ κατὰ τῶν ἀτόμων
» κατηγοροῦνται. Καὶ τὸν λόγον δὲ ἐπιδέχονται αἱ πρῶ-
» ται οὐσίαι, τὸν τῶν εἰδῶν, καὶ τὸν τῶν γενῶν. καὶ τὸ εἶδος δὲ
» τὸν τοῦ γένους. ὅσα γὰρ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται,
» τοσαῦτα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται. ὡσαύτως δὲ,
» καὶ τὸν τῶν διαφορῶν λόγον ἐπιδέχεται τά τε εἴδη, καὶ τὰ ἄ-
» τομα. συνώνυμα δέ γε ἦν, ὧν τό, τε ὄνομα κοινὸν, καὶ ὁ λό-
» γος ὁ αὐτός. ὥστε πάντα τὰ ἀπὸ τῶν οὐσιῶν καὶ τῶν δια-
» φορῶν συνωνύμως λέγεται.

Πρῶτον διδάσκει τίνα ἐστὶ τὰ δεχόμενα τὴν ἀπὸ τῶν οὐσιῶν, καὶ τῶν διαφορῶν κατηγορίαν. εἶθ᾽ οὕτω, τὴν συνώνυμον ἐπ᾽ αὐτῶν ἐφαρμόζει κατηγορίαν. τὰ μὲν γὰρ ἄτομά φησι. κατ᾽ οὐδενὸς ὑποκειμένου λέγονται, τὰ δὲ εἴδη, κατὰ τῶν ἀτόμων. τὰ δὲ γένη, κατ᾽ ἀμφοτέρων. ὡσαύτως καὶ αἱ διαφοραί. κατὰ τῶν εἰδῶν, καὶ τῶν ἀτόμων, ταῦτα δὲ, καὶ συνωνύμως καθ᾽ ὧν κατηγορεῖται λέγεται. ὁ γὰρ σωκράτης, καὶ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ζῶον λογικὸν θνητόν ἐστι. καὶ ζῶον, καὶ οὐσία ἔμψυχος καὶ αἰσθητική. ἀλλὰ καὶ τῶν διαφορῶν καὶ τοὔνομα, καὶ τὸν λόγον ἐπιδέχεται. λέγεται γὰρ λογικὸς, καὶ τὸν ὁρισμὸν αὐτῆς ὑποδέχεται. λογικὸν γάρ ἐστι, τὸ τῷ λόγῳ χρώμενον. τοῦτον γὰρ καὶ ὁ σωκράτης τὸν λόγον ἐπιδέχεται. καὶ τοῦ εἴδους δὲ ὁμοίως συνωνύμως καὶ τὸ γένος, καὶ ἡ διαφορὰ κατηγορεῖται. πρόδηλον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ὅσα συνωνύμως κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, ταῦτα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται.

εἰκότως οὖν τὸ μὲν γένος, καὶ ἡ διαφορὰ, κατὰ τῶν εἰδῶν συνωνύμως κατηγορούμενα, καὶ κατὰ τῶν ἀτόμων κατηγοροῦνται, καθ' ὧν καὶ τὰ εἴδη· τὰ δὲ εἴδη, κατὰ μόνων τῶν ἀτόμων· τὰ δὲ ἄτομα, κατ' οὐδενός· ἐπεὶ οὐδέ ἐστι τί αὐτοῖς ὑποκείμενον· σκόπει δὲ ἐνταῦθα, πῶς γέγονεν αὐτῷ χρήσιμος ἡ περὶ τῶν συνωνύμων διδασκαλία, ὃ καὶ αὐτὸς δηλῶν φησι· Συνώνυμα δέ γε ἦν, ὧν τό, τε ὄνομα κοινὸν, καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός· Κἀντεῦθεν δὲ σκόπει, πῶς διαῤῥήδην τὰς διαφορὰς, οὐσίας φησὶν εἶναι. εἰ γὰρ τὰ ἐν ὑποκειμένῳ ὄντα, ἢ τοῦ ὀνόματος μόνου μεταδιδόασιν, ἢ οὔτε τοῦ ὀνόματος μεταδιδόασιν, οὔτε τοῦ ὁρισμοῦ· αἱ δὲ διαφοραὶ, συνωνύμως κατὰ τῶν εἰδῶν, καὶ τῶν ἀτόμων κατηγοροῦνται· οὐσίαι ἄρα αἱ διαφοραὶ, καὶ οὐ συμβεβηκότα· τοῦτο γὰρ ὑπάρχει τοῖς οὐσιωδῶς κατηγορουμένοις, τὸ καὶ τοῦ ὀνόματος μεταδιδόναι τοῖς ὑποκειμένοις, καὶ τοῦ ὁρισμοῦ. τίνος οὖν ἕνεκα ἀνωτέρω δοκῶν αὐτὰς διακρίνειν τῶν οὐσιῶν, ἐν τοῖς ἑξῆς συντάττει; διὰ τὴν πολλάκις εἰρημένην αἰτίαν, ὅτι σκοπός ἐστιν αὐτῷ ἐνταῦθα οὐ περὶ πάσης οὐσίας διδάξαι, ἀλλὰ περὶ μόνης τῆς συνθέτου, ἧς καὶ τὴν γνῶσιν ἔχει ὁ πολὺς ἄνθρωπος· οἱ γὰρ πολλοὶ, οὐ μόνον σωκράτην ἴσασι τὸν σωκράτην, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπον αὐτὸν ἴσασι, καὶ ζῶον· καὶ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν κατὰ μέρος, κοινῶς φέρουσι τὸ τοῦ ἀνθρώπου ὄνομα· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἵππων, καὶ τῶν λοιπῶν ζώων, τὸ τοῦ ζώου. τῆς δὲ λογικότητος αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν ἔννοιαν οὐκ ἔχουσιν· ἀλλὰ κἂν λέγωσι λογικὸν, τὸ σύνθετον λέγουσι· λογικὸν γὰρ ζῶον τὸ ὅλον τοῦτο γινώσκουσι· καὶ ἐπὶ τοῦ ἀλόγου ὡσαύτως, καὶ τῶν λοιπῶν διαφορῶν· διὰ τοῦτο οὖν ἐνταῦθα οὐ λέγει ἄντικρυς τὰς διαφορὰς οὐσίας εἶναι· ἀλλὰ βούλεται μὲν

αὐτὰς

αὐτὰς οὐσίας εἶναι, καὶ τὸ βούλημα ἐκκαλύπτει πανταχοῦ, οὐ τοιαύτας δὲ οὐσίας, οἷαί εἰσιν αἱ σύνθετοι, περὶ ὧν αὐτῷ ἐνταῦθα ὁ λόγος. οὕτως οὖν καὶ ἐν τῇ φυσικῇ, τρίτην τὴν οὐσίαν εἰρηκώς, τήν τε κατὰ τὴν ὕλην, καὶ τὸ εἶδος, τὸ ἐν ὕλῃ λέγω, οὐ τὸ πρὸ τῶν πολλῶν, ἀλλὰ τὸ ἐν τοῖς πολλοῖς, καὶ ἔτι τὴν ἐκ τοῦ συναμφοτέρου τῆς τε ὕλης, καὶ τοῦ εἴδους διδάσκων, ἐνταῦθα μόνον τὸ σύνθετον οὐσίαν εἶπεν. οὔτε δὲ τὴν ὕλην, οὔτε τὸ εἶδος. ἐπεὶ μὴ δὲ περὶ τῶν ἁπλῶν αὐτῷ ὁ λόγος.

» Πᾶσα δὲ οὐσία δοκεῖ τόδε τι σημαίνειν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν
» πρώτων οὐσιῶν ἀναμφισβήτητον, καὶ ἀληθές ἐστιν, ὅτι τόδε
» τι σημαίνει. ἄτομον γὰρ, καὶ ἓν ἀριθμῷ τὸ δηλούμενόν ἐστιν.
» ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν, φαίνεται μὲν ὁμοίως, τῷ σχήμα-
» τι τῆς προσηγορίας, τόδε τι σημαίνειν, ὅταν εἴπῃ ἄνθρω-
» πος ἢ ζῶον, οὐ μήν γε ἀληθές, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν τι σημαίνει.
» οὐ γὰρ ἕν ἐστι τὸ ὑποκείμενον, ὥσπερ ἡ πρώτη οὐσία, ἀλλὰ κα-
» τὰ πολλῶν ὁ ἄνθρωπος λέγεται καὶ τὸ ζῶον.

Ἀπωσάμενος τὰ πρῶτα δύο παρακολουθήματα, τό, τε μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, καὶ τὸ συνωνύμως πάντα ἀπ' αὐτῶν λέγεσθαι, ἐπὶ τρίτον μεταβέβηκεν ἴδιον, τό, τόδε τι σημαίνειν. σημαίνει μὲν οὖν αὐτῷ τό, τόδε, τὸ ὑποκείμενον. δείξεως γάρ ἐστι σημαντικόν. οὕτω γοῦν αὐτὸς ἐν τῇ φυσικῇ τὴν ὕλην ὑποκείμενον καλεῖ. ἄμφω γὰρ ὡρισμένα, καὶ τό, τόδε, ὡς δείξει ὑποπίπτον, καὶ ἡ ὕλη, ὡς ἡ αὐτὴ μένουσα, πάντων τῶν ἐν αὐτῇ τρεπομένων. εἴπερ ὁ λέβης δύναται μετασχηματισθῆναι, καὶ γενέσθαι ἀνδριάς. καὶ ὁ ἀνδριὰς πάλιν μετασχηματιζόμενος, ἕτερόν τι γενέσθαι, οὐδὲν ἧττον μένοντος τοῦ χαλκοῦ, ὅπερ ἦν πρὶν γενηθῆ λέβης, ἢ ἀνδριάς, ἢ τί τῶν τοιούτων. τό, τόδε οὖν, καὶ τὴν ὕλην, ὑποκείμενα καλεῖ. τὸ δὲ τί, τῆς κατὰ τοῦ ὑποκειμένου οὐσίας,

ὅτι ὑπομένει, καὶ οὐ δεῖταί τινος, οὐδέ ἐστιν ἐν ὑποκειμένῳ, ἀλλ' αὐτὴ ὑποκείμενον πᾶσίν ἐστι, καὶ τῆς ἑνότητος αἰτία, τουτέστι, τὸ ἓν σημαίνειν. ὡς τόδε τὸ ξύλον, ὅδε ὁ ἄνθρωπος. τὸ οὖν τί, τὸ μερικὸν δηλοῖ. ἄμφω δὲ λεγόμενα, τόδε τι, τὸ μερικὸν ὑποκείμενον δηλοῖ. φημὶ τὴν ἄτομον οὐσίαν. οἷον, τινὰ ἄνθρωπον, ἢ τόδε τὸ ξύλον. ἐπὶ τούτων γὰρ ἀεὶ ὁ ἀριστοτέλης φέρει τὸ τόδε. λέγω δὴ τῶν ἀτόμων, τῶν φαινομένων, καὶ αἰσθητῶν. ταῦτα γάρ ἐστι τὰ καὶ τὴν δεῖξιν μόνα καταδεχόμενα, καὶ μόνως ὑποκείμενα πᾶσι. τὸ δὲ, τοιόνδε, ἐπὶ τοῦ ἀορίστου, καὶ τοῦ καθόλου. εἰκότως γὰρ ἐπέχει λόγον τὸ καθόλου πάντων ἁπλῶς. Ὁ δέ γε πλάτων, τὸ, τόδε τι ἐπὶ τοῦ καθόλου ἐλάμβανεν ἀναγκαίως ὡς ὡρισμένον, ὡς ἐπὶ τῶν ἰδεῶν. ἔλεγε γὰρ αὐτὰς ἐν ὑπάρξει καὶ οὐσίας εἶναι. τὸ δὲ τοιόνδε, ἐπὶ τοῦ καθ' ἕκαστον. ταῦτα γὰρ ἔλεγεν ἀόριστα, διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐν στάσει, ἀλλ' ἐν ῥοῇ, καὶ ἀπορροῇ τὸ εἶναι ἔχειν. ἀμφότεροι οὖν κατ' ἄλλο, καὶ ἄλλο λαμβάνοντες, καλῶς ἔλεγον. Καταγινώσκει δὲ καὶ τούτου τοῦ ἰδίου, ὡς οὐ πάσῃ τῇ οὐσίᾳ παρακολουθοῦντος, εἰ καὶ μόνῃ. τὰ γὰρ εἴδη φησὶ, καὶ τὰ γένη, οἷον, ἄνθρωπος, καὶ ζῶον, δοκεῖ μὲν τόδε τι σημαίνειν, διὰ τὸν ἑνικὸν χαρακτῆρα τῆς φωνῆς, ἐμφαίνει δὲ μᾶλλον πλῆθος, καὶ κοινότητα πλειόνων τινῶν περιεκτικήν, καὶ ποιότητά τινα. τὴν γὰρ κοινωνίαν, καὶ συναγωγὴν, τῶν κατὰ μέρος δηλοῖ. Ζητῆσαι δὲ ἄξιον πῶς ἐπὶ οὐσίας λέγει σημαίνειν, καὶ μὴ εἶναι, εἴπερ πρᾶγμα ἡ οὐσία. τὰ γὰρ πράγματα σεμαίνονται, καὶ οὐ σημαίνουσι. Καὶ λέγομεν ὅτι ἔστιν ὅτε κατηγορεῖται κατὰ τοῦ πράγματος τὸ τῆς φωνῆς, καὶ κατὰ τῆς φωνῆς, τὸ τοῦ πράγματος, διὰ τὴν πρὸς ἄλληλα ἐπιπλοκήν. ποτὲ μὲν γὰρ τὰ πράγματα ποιοῦσι τὰ τῶν φωνῶν, οὐχ ὡς πράγματα ση

μαίνοντα, ἀλλὰ τοιῶσδε ὀνομαζόμενα· οἷον, ὁ σωκράτης ἐν πλήθει θεωρούμενος τοῖς ἐπιζητοῦσιν αὐτόν· ποτὲ δὲ αἱ φωναὶ ποιοῦσι τὰ τοῦ πράγματος· οἷον, σωκράτης περιπατεῖ· οὐχ ὅτι τὸ σωκράτης ὄνομα, περιπατεῖ· καὶ γὰρ φωνή ἐστι, φωνὴ δὲ οὐ περιπατεῖ, ἀλλ' ὅτι τὸ πρᾶγμα τὸ ἔχον τὸ τοιοῦτον ὄνομα, ἐκεῖνο περιπατεῖ· οὕτως οὖν καὶ ἐνταῦθα διὰ τὴν ἐπιπλοκὴν τῆς φωνῆς, ἐδέξατο τὸ ὑποκείμενον τὴν κατηγορίαν τῆς φωνῆς. τουτέστι, τὸ σημαίνειν· καὶ μάλιστα νῦν, ὅτε περὶ φωνῶν σημαντικῶν σκοπὸς αὐτῷ διαλαβεῖν· εἴπομεν γὰρ ὅτι πρόκειται τῷ ἀριστοτέλει περὶ φωνῶν, καὶ πραγμάτων, καὶ νοημάτων διαλαβεῖν· ἡ τοίνυν οὐσία, ὡς μὲν φωνὴ, σημαίνει, καὶ οὐ σημαίνεται· αἱ γὰρ φωναὶ τῶν πραγμάτων, εἰσὶ σημαντικαί· ὡς δὲ πρᾶγμα σημαίνεται, καὶ οὐ σημαίνει, τὰ γὰρ πράγματα ὑπὸ μὲν φωνῶν σημαίνεται· αὐτὸ δὲ ἄλλων σημαντικὸν οὐκ ἔστιν, αὐτὰ μὲν καθ' ἑαυτὰ, σημαντικά εἰσι τῶν πραγμάτων. συμπλεκόμενα δέ τινι μέρει λόγου, συμαίνεταί πως μᾶλλον ὑπ' αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα· οἷον, ὅταν εἴπω σωκράτης, διά τοῦ ὀνόματος τοῦ σωκράτους, τὴν οὐσίαν ἐσήμανα· ὅταν δὲ εἴπω σωκράτην τὸν φιλόσοφον, ἢ σωκράτης περιπατῶν, τότε τὸ ὄνομα σημαίνεται μᾶλλον, ἢ σημαίνει διὰ τοῦ φιλοσόφου, ἢ τοῦ περιπατῶν. Ἐπιστῆσαι δὲ δεῖ καὶ τούτῳ, ὅτι ὁ μὲν ἀριστοτέλης, τόδε τι καλεῖ τὴν ἄτομον οὐσίαν· τὴν δὲ καθόλου, τοιόνδε· πλάτων δὲ ἔμπαλιν, καὶ οὐ διαφωνοῦσιν· ἐξὸν γὰρ ἑκατέραν τόδε τι καλεῖν, καὶ τοιόνδε· τὸ μὲν γὰρ τόδε τι, ὡρισμένον δηλοῖ· τὸ δὲ τοιόνδε, ἀόριστον· ἔστι δὲ ἐν ἑκατέρᾳ καὶ ὡρισμένον, καὶ ἀόριστον· ἐν μὲν τῇ ἀτόμῳ ὡρισμένον, τὸ ἓν τῷ ἀριθμῷ· ἀόριστον δὲ, τὸ μεταβάλλειν, ὡς μὴ δὲ τὴν περὶ ἑαυτοῦ φωνὴν ἀναμένειν, κατὰ τὸ τῆς ἀειπαθείας δόγμα, τὸ ἡρακλείτειον λέγω·

οἷον, ὁ σωκράτης. ἐν ῥοῇ γὰρ, καὶ ἀπορροῇ τὸ εἶναι ἔχει, ὡς πῦρ καὶ τὰ ἄλλα φυσικά. ἐν δὲ τῇ καθόλου οὐσίᾳ, ὡρισμένον μὲν, τὸ ἀμετάβλητον. οἷον, τοῦ καθόλου ἀνθρώπου, καὶ ζώου. ἀόριστον δὲ, τὸ ἀλᾶσθαι ἐν τῷ πλήθει. εἰ γὰρ εἴπω ἄνθρωπος, περιέλαβον πάντας τοὺς κατὰ μέρος. Ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν, φαίνεται μὲν ὁμοίως τῷ σχήματι τῆς προσηγορίας, ὅτι τόδε τι σημαίνει. τῷ ἑνιαίῳ μὲν τῆς προφορᾶς, δοκοῦσι τόδε τι σημαίνειν, ὅταν εἴπῃ ἄνθρωπος, ἢ ζῶον. ἀλλ᾽ οὖν οὐ τόδε τι σημαίνουσιν, ἀλλὰ τοιόνδε. τουτέστιν, ὁμοιότητα, καθ᾽ ἣν ἐοίκασιν ἀλλήλοις οἱ ἄνθρωποι, καθ᾽ ὅ εἰσιν ἄνθρωποι. καὶ τὰ ζῶα, καθ᾽ ὅ ζῶα. διὰ γοῦν τὸ τὸν καθόλου ἄνθρωπον πολλὰ περιέχειν ἄτομα, ποιόν τι μᾶλλον σημαίνει. Οὐ μὴν ἀληθές γε. ὅτι παρὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ μὴ πᾶσαν οὐσίαν τόδε τι σημαίνειν, γίνονται οἱ οὔτιδες παραλογισμοί, κατὰ τὸν παρ᾽ ὁμήρῳ ὀδυσσέα ἐν καιρῷ οὔτιν ἑαυτὸν καλέσαντα, οὕτινος παραλογισμοῦ παράδειγμα. εἴ τις ἐστὶν ἐν ἀθήναις, οὗτος οὐκ ἔστιν ἐν μεγάροις. ἄνθρωπος δέ ἐστιν ἐν ἀθήναις. ἄνθρωπος ἄρα οὐκ ἔστιν ἐν μεγάροις. ὁ γὰρ ἄνθρωπος, οὗτός ἐστιν. οὐδέ τι σημαίνει. ὅμοιον τούτῳ καὶ τὸ, ὃ ἐγώ εἰμι, σὺ οὐκ εἶ. ὡς γὰρ τὸ τίς ἀτόμου οὐσίας ἦν δηλωτικὸν, οὕτω καὶ τὸ ἐγώ. ἔστιν οὖν ὁ παραλογισμὸς ἐν τῷ τίς. τὸ γὰρ εἴτις, ὁ μὲν, καθόλου βιάζεται εἶναι, ὅπερ ἐστὶ ψευδές. ὁ δὲ, ἀντὶ τοῦ μερικοῦ αὐτὸ λαμβάνει. καὶ ἀληθὴς τότε ὁ λόγος. ὁ γὰρ τίς ἄνθρωπος, φέρε εἰπεῖν σωκράτης, ἢ ἄλλος τῶν κατὰ μέρος, ὁ ὢν ἐν ἀθήναις, ἐν μεγάροις οὐκ ἔστιν, ἵνα μὴ διασπασθῇ αὐτὸς ἑαυτοῦ. οὕτως οὖν δεῖ λέγειν, ὅστις ἐν ἀθήναις, οὗτος οὐκ ἐν μεγάροις. σωκράτης ἐν ἀθήναις, σωκράτης ἄρα οὐκ ἐν μεγάροις. διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐ μὴν ἀληθές γε, διότι πολλῶν ὄντων τῶν καθ᾽ ἕκαστα, τὴν ὁμοιότητα αὐτῶν, τὸ γένος, καὶ τὸ εἶδος

παρίστησιν. Οὐ γὰρ ἕν ἐστι τὸ ὑποκείμενον, ὥσπερ ἡ πρώτη οὐσία. ὥσπερ ἡ φωνὴ ἑνικοῦ τύπου οὖσα, καὶ διὰ τοῦτο δοκοῦσα καθ᾽ ἑνὸς φέρεσθαι ὑποκειμένου, ἄνθρωπος γὰρ ἡ δευτέρα οὐσία, καὶ ζῶον λέγεται, οὐκ ἄνθρωποι, καὶ ζῶα.

» Οὐχ ἁπλῶς δὲ ποιόν τι σημαίνει, ὥσπερ καὶ λευκόν.
» οὐδὲν γὰρ ἄλλό τι σημαίνει τὸ λευκὸν, ἀλλ᾽ ἢ ποιόν. τὸ δὲ εἶ-
» δος καὶ τὸ γένος, περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζει. ποιὰν
» γάρ τινα οὐσίαν σημαίνει.

Ἀσφαλίζεται τὸ ποιὸν, διὰ τὰ συμβεβηκότα. τὸ ποιὸν, ταῖς διαφοραῖς ἐστι, καὶ τοῖς συμβεβηκόσιν. οὐ ποιότητα δέ φησιν, οἷα ἐστὶν ἡ κατὰ τὸ συμβεβηκός. ἐκείνη γὰρ οὔτε προσγινομένη τῷ ὑποκειμένῳ, οὔτε ἀπογινομένη, συμβάλλεταί τι, ἢ λυμαίνεται. τὰ δὲ γένη, καὶ τὰ εἴδη, συμπληρωτικά ἐστιν ἐκείνων, ὧν λέγονται εἶναι, καὶ καθ᾽ ὧν ἂν κατηγοροῦνται. καὶ ὥς φησιν αὐτὸς, περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζει. τουτέστι, τὴν τοιάνδε ἢ τοιάνδε οὐσίαν ἀφορίζει, καὶ διαστέλλει. καὶ συγκεχυμένην αὐτὴν διακρίνει, τὴν οὐσιώδη ἑκάστης οὐσίας ποιότητα εἰλικρινῆ φυλάττοντα. τῆς γὰρ οὐσίας περιεχούσης τὸ σῶμα, καὶ ἀσώματον, καὶ συγκεχυμένων ὄντων τούτων, καὶ ἀδιακρίτων, ἡ τῶν εἰδῶν τούτων διαίρεσις τὴν ἑκάστου ποιότητα ἀφώρισε. πάλιν τοῦ σώματος πλείονα πράγματα περιέχοντος, τὸ ἔμψυχον, καὶ ἄψυχον, διακρίνει τὰ συγκεχυμένα, καὶ ἀφορίζει ἑκάστου τὸ ἴδιον. ὁμοίως καὶ τοῦ ἐμψύχου πλείονα περιέχοντος τὰ τούτου εἴδη, ἑκάστῳ τὸ ἴδιον ἀφορίζουσιν. ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. τὸ γὰρ ζῶον, καὶ τὸ φυτὸν, γένη ὄντα τῶν ὑπ᾽ αὐτὰ, ὑπὸ δὲ τὸ ἔμψυχον σῶμα τεταγμένα, διὰ τῶν τοῖς οἰκείοις εἴδεσι τὴν οὐσιώδη ποιότητα ἀφορίζουσι. Καὶ πῶς οὖν φησιν ἐλέγετο τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι, νῦν δέ φησιν ὁ ἀριστοτέλης, τὸ ποιὸν

αὐτὰ περὶ οὐσίαν ἀφορίζειν. Καὶ λέγομεν ὅτι ἢ μετέχουσι τῶν διαφορῶν, τὰ μὲν εἴδη, ἐνεργείᾳ, τὰ δὲ γένη, εἴτε δυνάμει κατὰ τοὺς περιπατητικούς, εἴτε ἐνεργείᾳ κατὰ τοὺς πλατωνικούς, ταύτῃ λέγονται τὸ ποιὸν περὶ οὐσίαν ἀφορίζειν. αἱ γὰρ διαφοραὶ, ἐν τῷ ὁποῖόν τι ἐστι κατηγοροῦνται. Ζητητέον δὲ πῶς φησι τὴν οὐσίαν σημαίνειν. καίτοι γε αὕτη σημαίνεται μᾶλλον, καὶ οὐ σημαίνει. Λέγομεν οὖν πρὸς τοῦτο, ὅτι ὡς πολλάκις εἴρηται, πρόκειται τῷ ἀριστοτέλει περὶ φωνῶν, καὶ πραγμάτων, καὶ νοημάτων διαλαβεῖν. ἡ τοίνυν οὐσία, ὡς μὲν φωνὴ, σημαίνει, καὶ οὐ σημαίνεται. ὡς δὲ πρᾶγμα, σημαίνεται, καὶ οὐ σημαίνει. τὰ γὰρ πράγματα, ὑπὸ μὲν φωνῶν, σημαίνεται. αὐτὰ δὲ, ἀλλήλων σημαντικὰ οὐκ ἔστιν. ὥσπερ γὰρ τὰ ὀνόματα αὐτὰ μὲν καθ' ἑαυτὰ σημαντικά εἰσι τῶν πραγμάτων, συμπλεκόμενα δέ τινι μέρει τοῦ λόγου, σημαίνεταί πως μᾶλλον ὑπ' αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα. οἷον, ὅταν εἴπω σωκράτην διὰ τοῦ ὀνόματος, τὴν οὐσίαν τοῦ σωκράτους ἐσήμανα. ὅταν δὲ εἴπω σωκράτης ὁ φιλόσοφος, ἢ σωκράτης ὁ περιπατῶν, τότε τὸ ὄνομα σημαίνεται μᾶλλον, ἢ σημαίνει διὰ τοῦ φιλοσόφου, ἢ τοῦ περιπατεῖν. καὶ οὐκ αὐτὸ σημαίνει, ἀλλ' ἄλλό τι. οὕτω δὴ οὖν κἀνταῦθα. αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ τὸ τῆς οὐσίας πρᾶγμα λαμβανόμενον, οὐ σημαίνει τί. Ὅταν δὲ τῇ φωνῇ συμπλακῇ, τότε ὑπ' ἐκείνης σημαίνεται.

» Ἐπὶ πλέον δὲ τῷ γένει, ἢ τῷ εἴδει τὸν ἀφορισμὸν ποιεῖ-
» ται. ὁ γὰρ ζῶον εἰπὼν, ἐπὶ πλέον περιλαμβάνει, ἢ ὁ τὸν ἄν-
» θρωπον.

Τουτέστιν, εἰ καὶ ἡ δευτέρα πᾶσα οὐσία τὴν οὐσιώδη τῶν πραγμάτων ἀφορίζει ποιότητα, ἀλλ' οὖν τὸ γένος τοῦ εἴδους, τὴν καθολικωτέραν μᾶλλον, καὶ κοινοτέραν ποιότητα διακρίνει. τὸ δὲ εἶδος. τὴν μερικωτέραν.

» Ὑπάρχει δὲ ταῖς οὐσίαις, καὶ τὸ μηδὲν αὐταῖς ἐναντί-
» ον εἶναι. τῇ γὰρ πρώτῃ οὐσίᾳ τί ἂν εἴη ἐναντίον, οἷον τῷ
» τινὶ ἀνθρώπῳ, ἢ τῷ τινὶ ζώῳ. οὐδὲν γάρ ἐστιν ἐναντίον, οὐ-
» δέ γε τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ τῷ ζώῳ οὐδέν. οὐκ ἴδιον δὲ τῆς οὐσί-
» ας τοῦτό ἐστιν. ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν, οἷον ἐπὶ τοῦ πο-
» σοῦ. τῷ γὰρ διπήχει, ἢ τῷ τριπήχει, οὐδέν ἐστιν ἐναντίον.
» οὐδέ γε τοῖς δέκα, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδενί.

Ἐπὶ τέταρτον παρακολούθημα μεταβέβηκε, καὶ τοῦ τρίτου καταγνούς, ὡς μόνῃ μὲν ὑπάρχοντος, οὐ πάσῃ δέ. ἔστι δὲ τοῦτο, τὸ μηδὲν ἐναντίον εἶναι τῇ οὐσίᾳ. τῷ γὰρ σωκράτει φησί, τί ἐστιν ἐναντίον, ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ἀτόμων; ἀλλὰ μὴν οὔτε τῇ δευτέρᾳ. τῷ γὰρ ἀνθρώπῳ, ἢ τῷ ζώῳ τί ἐστιν ἀναντίον; εἰ δέ τις εἴποι, τί οὖν οὐκ ἀντίκειται τὸ πῦρ τῷ ὕδατι, καὶ ἡ γῆ τῷ ἀέρι; λέγομεν ὅτι ταῦτα ἀντίκειται ἀλλήλοις, οὐχ ᾗ οὐσίαι εἰσίν, ἀλλ' ᾗ πεποίωνται. ἡ γὰρ ἐν πυρὶ θερμὴ καὶ ξηρὰ ποιότης, τῇ τοῦ ὕδατος ψυχρᾷ καὶ ὑγρᾷ ἀντίκειται ποιότητι. οὐκ αὐταὶ οὖν αἱ οὐσίαι μάχονται ἀλλήλαις. οὐ γὰρ καθόλου αὐτὰ ταῦτα ἐναντία. οὐ γὰρ κατὰ τὴν ὕλην, καὶ τὸ σῶμα, ἀλλὰ κατὰ μόνας τὰς ποιότητας. Ἱστέον ὅτι τὸ λογικὸν τῷ ἀλόγῳ οὐκ ἔστιν ἐναντίον, εἴτε ἀπόφασις τὸ ἄλογον τοῦ λογικοῦ, οὐκ ἔστιν ἡ ἀπόφασις ἐναντίον. εἴτε καταφατικὴν ἔχει δύναμιν, εἶδός τι δηλοῦσαν ἕτερον τοῦ λογικοῦ, οὐδὲ οὕτως ἐναντίον τὸ λογικὸν τοῦ ἀλόγου, παράγον αὐτό, καὶ τέλειον. ἀλλ' οὐδὲ ἄλλο εἶδος εἴδει ἐναντίον, ἀλλ' αἱ ἐναντιώσεις περὶ τὰς διαφορὰς, καὶ ποιότητας ὁρῶνται. Τάχα δὲ ἄν τις ἀκριβῶς ἐξετάσειεν, οὐδὲ κατὰ τὰς ποιότητας φήσομεν ἀντικεῖσθαι τῷ πυρὶ τὸ ὕδωρ. τὰ γὰρ ἐναντία, περὶ τὸ αὐτὸ ὑφίστανται ὑποκείμενον, καὶ οὕτω τὸν πρὸς ἄλληλα ἀναδέχεται

πόλεμον, ἑκατέρου αὐτοῦ τὸ ὑποκείμενον καταλαβεῖν σπεύδοντος, καὶ θάτερον ἐξωθοῦντος. εἰ τοίνυν τὸ πῦρ οὐχ ὑπόκειται παρὰ μέρος ψυχρότητι, καὶ θερμότητι, οὐδὲ κυρίως φήσομεν τῇ ὡς ἐν πυρὶ θερμότητι, ἀντικεῖσθαί τι, εἴτε τὰ ἀντικείμενα ὥς φαμεν, περὶ τὸ αὐτὸ πολεμεῖ ὑποκείμενον. Καταγινώσκει δὲ καὶ τούτου ὡς μὴ μόνῃ τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχοντος, εἰ καὶ πάσῃ. τῷ γὰρ ποσῷ φησιν, οὐδὲν ἐναντίον. οἷον, τοῖς δέκα, ἢ τῷ διπήχει τούτοις γάρ τί ἂν εἴη ἐναντίον, οὐ γὰρ τὸ τετράπηχυ τῷ διπήχει ἐναντίον. τὰ γὰρ ἐναντία φθείρουσιν ἄλληλα. ἐνταῦθα δὲ αὔξησίς ἐστι τοῦ διπήχεος τὸ τετράπηχυ.

» Εἰ μή τις τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ φαίη ἐναντίον εἶναι. ἢ τὸ
» μέγα τῷ μικρῷ. τῶν δὲ ἀφωρισμένων ποσῶν, οὐδὲν οὐδε-
» νὶ ἐναντίον ἐστιν.

Καίτοι οὐδὲ ταῦτα ἐναντία ἐστὶ ποσά, διότι τὸ μέγα ἐκ μικρῶν πολλῶν συνέστηκε, καὶ τὸ πολὺ ἐκ πολλῶν ὀλίγων. καὶ δείξει μικρὸν ὕστερον, ὅτι οὐδὲ ποσά ἐστιν, ἀλλὰ πρός τι. ἀλλ' οὖν εἰ καὶ κατὰ συγχώρησιν φησὶ δοίη τίς αὐτὰ ποσὰ εἶναι, οὐδὲν ἡμῖν διοίσει. ἀρκεῖ γὰρ ἡμῖν πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι μὴ μόνῃ τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχει τὸ μηδὲν ἐναντίον, εἴγε καὶ τοῖς ἀφωρισμένοις ποσοῖς τοῦτο ὑπάρχει. ἀφωρισμένα δὲ ποσὰ λέγουσιν, ὅσα ὡρισμένην τινὰ ἔχουσι ποσότητα, καὶ μὴ τῇ πρὸς ἕτερον σχέσει λέγονται. τὸ δὲ μικρὸν καὶ μέγα, καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον, ἀόριστα.

» Δοκεῖ δὲ ἡ οὐσία μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον.

Ἐπὶ πέμπτον παρακολούθημα μετῆλθε. λέγω δή, τὸ τὴν οὐσίαν μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον. τὸ δοκεῖ δὲ ἐνταῦθα, οὐ τὸ προσποιούμενον σημαίνει, ἀλλὰ τὸ ἀμετάπτιστόν τε, καὶ ἀκατάθετον. τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον, τῷ πρὸ αὐτοῦ ἐστιν ἀκόλουθον, καὶ ἐξ ἐκείνου ἔχει τὴν γένεσιν,

τοῦ λέγοντος, τῇ οὐσίᾳ μηδὲν εἶναι ἐναντίον. ἐν τούτοις γὰρ πέφυκε τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον γίνεσθαι, ἐν οἷς καὶ ἡ ἐναντιότης. καὶ τοῦτο οὐχ ἁπλῶς. οὐ γὰρ ὅσα ἐστὶν ἐναντία δέχεται τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον, ἀλλ' ὅσα τῶν ἐναντίων πέφυκε μίγνυσθαι ἀλλήλοις. τὸ γὰρ ἄρτιον, καὶ τὸ περιττὸν, ἐναντία ὄντα, οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ἐπειδὴ οὐδὲ μίγνυσθαι πέφυκεν. οὔτε γάρ ἐστιν ἄρτιον ἀρτίου μᾶλλον ἄρτιον, οὐδὲ περιττὸν περιττοῦ, μᾶλλον περιττόν. λευκὸν δὲ εἶναι λέγεται λευκοῦ μᾶλλον λευκὸν, ἐπειδὴ τῷ μέλανι πέφυκε μίγνυσθαι. ἐκεῖνο γὰρ λέγεται μᾶλλον λευκὸν, τὸ πλείονα τὴν ἀπόστασιν ἔχον τοῦ μέλανος. ἧττον δὲ λευκὸν λέγεται, τὸ πλείονα μίξιν τὴν πρὸς τὸ μέλαν ὑποδεξάμενον. καὶ αὐτὸ δὲ ἑαυτοῦ τι μᾶλλον λευκότερον λέγεται. νῦν γὰρ ὄν τι λευκὸν, ἑαυτοῦ λευκότερον γίνεται, διακριθέντος τοῦ ἐμμιχθέντος ἐν αὐτῷ μέλανος. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. εἰ τοίνυν οὐδὲ πάντα τὰ ἐναντία, τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχεται, ἀλλὰ μόνως τὰ μίγνυσθαι πεφυκότα, πολλῷ μᾶλλον τὰ μηδὲ ὅλως ἔχοντά τι ἐναντίον, οὐκ ἐπιδέξεται τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον. Ἱστέον ὅτι, τὰ ἐναντία, τέλος εἰσί. τὸ δὲ μᾶλλον καὶ ἧττον, ὁδὸς ἐπὶ τὰ ἐναντία. καὶ καλεῖ μὲν ἐναντία, τὸ λευκὸν, καὶ τὸ μέλαν. μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον, τὴν ἐκ τοῦ λευκοῦ, εἰς τὸ μέλαν μεταβολὴν, ἢ τοῦ μέλανος εἰς λευκὸν, μὴ ἀθρόως γινομένην, ἀλλ' ὁδῷ τινι κεχρημένην, τὴν κατὰ πρόσβασιν, ἐκ τοῦ λευκοῦ, ἢ τοῦ μέλανος εἰς τὸ ἕτερον μεταποιήσει. ὅπου οὖν τὰ ἐναντία, ἐκεῖ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. καὶ ὅπου οὐκ εἰσὶν ἐναντία, οὐδὲ μᾶλλον καὶ ἧττον. καὶ ὅπου μᾶλλον καὶ ἧττον, ἐκεῖ τὰ ἐναντία. καὶ ὅπου οὐ μᾶλλον, καὶ ἧττον, οὐδὲ τὰ ἐναντία. ἀεὶ γὰρ ταῦτα τὰ τέσαρα συμβαίνει ἀλλήλοις. ἀλλὰ ταῦτα κατὰ πλάτωνα, ἔμμεσα λέγεται. οὐδὲ

γὰρ ἀθρόον ἡ φύσις μεταπηδᾷ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου εἰς τὸ πάντη ἐναντίον, ἀλλ' ὁδῷ τινὶ κέχρηται, καὶ γίνεται ἧττον λευκόν, καὶ ἔτι ἧττον, καὶ οὕτω μέλαν. ἀριστοτέλης δὲ, οὐ πάντα τὰ ἐναντία κατὰ πλάτωνα ἔμμεσα λέγει, ἀλλ' οἶδε καὶ ἄμεσα ἐναντία, εἰ καὶ δύο μόνον, ἄρτιον καὶ περιττὸν, καὶ νόσον καὶ ὑγείαν. τινὲς δέ φασιν, ὅτι καὶ τούτων εἰσὶ μέσα. τοῦ γὰρ ἀρτίου τοῦ δίχη διαιρουμένου, καὶ τοῦ περιττοῦ τοῦ μὴ δίχα διαιρουμένου, μέσοι τρεῖς. ὁ ἀρτιάκις ἄρτιος, ὅστις ἕως μονάδος δίχη διαιρεῖται, ὡς ὁ λβ, εἰς ις, καὶ ὀκτὼ, καὶ τέσσαρα, καὶ δύο, καὶ ἕν. καὶ ὁ περισσάρτιος, ὅστις πολλὰς τομὰς ἀρτίας δεξάμενος, εἰς περιττὸν ἀριθμὸν λήγει, ὡς ὁ μη', εἰς κδ', καὶ ιβ', καὶ ς', καὶ εἰς περιττὸν ἀριθμὸν λήγει, τὸν τρία. καὶ ὁ ἀρτιοπέριττος, ὅστις δίχη μὲν διαιρεῖται, εὐθέως δὲ τὰ τμήματα αὐτοῦ περιττά εἰσιν, ὡς ὁ ιη', εἰς θ', καὶ θ' διαιρούμενος. καὶ ἀρτίου μὲν, καὶ περιττοῦ, μέσοι ὥς φασιν, οἱ εἰρημένοι. νόσου δὲ, καὶ ὑγείας, ἡ ἀνακόμισις. Εἰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον οὐκ ἐπιδέχεται ἡ οὐσία, πῶς ἐν τῷ περὶ γενέσεως, καὶ φθορᾶς λέγει τὸν ἀέρα ἧττον θερμὸν, ὡς πρὸς τὸ πῦρ; τὸ γὰρ πῦρ, τοῦ ἀέρος μᾶλλον θερμόν. καὶ ὁ ἀὴρ τοῦ ὕδατος, μᾶλλον ὑγρόν. καὶ τὸ ὕδωρ, τῆς γῆς μᾶλλον ψυχρόν. καὶ ἡ γῆ, τοῦ πυρὸς μᾶλλον ξηρόν. οὐσίαι δὲ ταῦτα. καὶ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι αἱ ποιότητες, πάλιν αὗται τὸ μᾶλλον, καὶ ἧττον ἐδέχοντο, οὐχ ὡς οὐσίαι. ἑκάστη γὰρ πλείστη ἐστὶν ἐν τῷ οἰκείῳ ὑποκειμένῳ. ὡς δὲ συμβεβηκότα, ἐπιτείνονται, καὶ ἀνίενται. τὸ γὰρ ἧττον, ὅπερ τὸ μᾶλλον γινόμενον, οὐκ ἀπώλεσε τὸ εἶδος. ὁ δὲ ἀὴρ, μέτρα πυρίας θερμότητος λαβὼν, οὐκ ἔμεινεν ἀήρ. Ἴστεον δὲ ὅτι, οὐκ ἐν μόνοις συμβεβηκόσιν ἔστι τὸ μᾶλλον, καὶ ἧττον, ὅτε οὐ ποιεῖ εἴδους ἐξαλλαγήν. μᾶλλον γὰρ ζῇ ὁ νοῦς τῆς ψυχῆς. οὐ πάντως δὲ διὰ τὴν μίξιν

τοῦ ἐναντίου γίνεται τὸ μᾶλλον, καὶ ἧττον. κἂν γὰρ ἀθάνατος ἡ ψυχὴ, ἧττον τοῦ νοῦ ζῇ. καὶ ἔσται τὰ τέσσαρα στοιχεῖα σύνθετα. ἔσται γὰρ τὸ πῦρ ὑγρὸν, ὡς ἧττον τῆς γῆς ξηρόν. καὶ τὸ ὕδωρ ξηρὸν, ὡς λειπόμενον τοῦ ἀέρος κατὰ τὴν ὑγρότητα. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων στοιχείων ὁμοίως. ἀλλ' εἰδοπεποίηται πάντα, καὶ ὑφέσεις εἰδῶν εἰσιν. ὡς καὶ ἡ σελήνη ἐσχάτη οὖσα τῆς πέμπτης οὐσίας, καίπερ μὴ μετέχουσα τῶν ὑπὸ σελήνην, ἔχει τι ἐν αὐτῇ ἀνομοιοειδὲς, ὡς δηλοῖ τὸ ἐν ταῖς πανσελήνοις ἐν μέσῳ αὐταῖς φαινόμενον πρόσωπον, καὶ τὸ ἀνθρακοειδὲς χρῶμα τὸ ἐν ταῖς ἐκλείψεσιν αὐτῆς φαινόμενον, ἀνομοιομερὲς ὄν. οὐδέτερον γὰρ τούτων μίξει γῆς, ἀλλ' ὑφέσει τοῦ φωτοειδοῦς τῆς πέμπτης οὐσίας.

> Λέγω δὲ οὐχ ὅτι οὐσία οὐσίας οὐκ ἔστι μᾶλλον καὶ ἧττον οὐσία. τοῦτο μὲν γὰρ εἴρηται ὅτι ἔστιν. ἀλλ' ὅτι ἑκάστη οὐσία τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν, οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον. οἷον εἰ ἔστιν ἡ αὐτὴ οὐσία, ἄνθρωπος, οὐκ ἔσται μᾶλλον καὶ ἧττον ἄνθρωπος, οὔτε αὐτὸς ἑαυτοῦ, οὔτε ἕτερος ἑτέρου. οὐ γάρ ἐστιν ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον ἄνθρωπος. ὥσπερ τὸ λευκόν ἐστιν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον καὶ ἧττον λευκόν. καὶ καλὸν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον καὶ ἧττον καλόν. καὶ αὐτὸ δὲ ἑαυτοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται. οἷον τὸ σῶμα λευκὸν ὂν, μᾶλλον λευκὸν λέγεται νῦν ἢ πρότερον. καὶ θερμὸν ὂν, μᾶλλον θερμὸν καὶ ἧττον λέγεται. ἡ δέ γε οὐσία, οὐδὲ μᾶλλον οὐσία λέγεται, οὐδὲ ἧττον. οὐδὲ γὰρ ὁ ἄνθρωπος μᾶλλον νῦν ἄνθρωπος ἢ πρότερον λέγεται, οὐδέ γε τῶν ἄλλων οὐδὲν ὅσα ἐστὶν οὐσία. ὥστε οὐκ ἂν ἐπιδέχοιτο ἡ οὐσία τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον.

Ἐπειδὴ γὰρ ἀνωτέρω μᾶλλον εἶπεν εἶναι οὐσίαν τὴν πρώτην τῆς δευτέρας· οὐσία γάρ φησιν ἐστὶν, ἡ κυριώτατά τε, καὶ πρώτως, καὶ μάλιστα λεγομένη, καὶ αὐτῆς δὲ τῆς

δευτέρας τὴν κατὰ τὸ εἶδος μᾶλλον οὐσίαν εἶναι τοῦ γένους, λέγων, τῶν δευτέρων οὐσιῶν μᾶλλον οὐσίαν εἶναι τὸ εἶδος τοῦ γένους· εἰκότως ἀπορεῖ, πῶς ἀνωτέρω λέγων, οὐσίαν οὐσίας μᾶλλον εἶναι οὐσίαν, νῦν φησι. δοκεῖ δὲ ἡ οὐσία μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον. ὅπερ ἐπιλυόμενος φησὶν, ὅτι οὐ κατὰ ταυτὸν εἴρηται, ἐκεῖ μὲν εἶναι μᾶλλον, καὶ ἧττον, ἐνταῦθα δὲ οὔ. ἐκεῖ μὲν γὰρ τὴν κατὰ βάθος τῶν οὐσιῶν παραβολὴν, καὶ τάξιν σκοπῶν ἔλεγε, τὴν πρώτην τῆς δευτέρας μᾶλλον εἶναι οὐσίαν, ὡς μᾶλλον τῷ πολλῷ συνεγνωσμένην ἀνθρώπῳ, καὶ τῆς δευτέρας μᾶλλον τὸ εἶδος, διὰ τὸ ἐγγύτερον εἶναι μᾶλλον τῆς πρώτης τὸ εἶδος, ἤπερ τὸ γένος. ἐνταῦθα δὲ τὴν κατὰ πλάτος ποιούμενος παραβολὴν φησὶν, ὅτι οὐδὲ τὸ ἄτομον μᾶλλον, καὶ ἧττόν ἐστιν οὐσία, οὔτε αὐτὸ ἑαυτοῦ, οὔτε ἕτερον ἑτέρου. τὸν γὰρ σωκράτην, οὔτε αὐτὸν ἑαυτοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον ἄνθρωπον εἴποι τις ἂν, οὔτε σωκράτην πλάτωνος μᾶλλον ἄνθρωπον. ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ εἶδος, οὔτε αὐτὸ ἑαυτοῦ, οὔτε ἄλλο ἄλλου μᾶλλον οὐσία ἐστίν. οἷον, ἵππος ἀνθρώπου, οὐδὲν μᾶλλον οὐσία. καὶ ἐπὶ τῶν γενῶν ὡσαύτως. Τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον, ἤτοι παρακολούθημα, πάσῃ μὲν ὑπάρχει τῇ οὐσίᾳ, οὐ μέντοιγε μόνῃ. καὶ γὰρ τὸ ποσὸν, οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ἐπεὶ μὴ δὲ ἔχει τι ἐναντίον, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ ἄρτιον, οὐδὲ τὸ περιττὸν, ἐπεὶ μὴ δὲ πέφυκε ταῦτα μίγνυσθαι. Διὰ τί δὲ μὴ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἰδίων ἔλεγε πρὸς τῷ τέλει, οὐκ ἴδιον δὲ τοῦτο τῆς οὐσίας. ἐπειδὴ εἰ καὶ πάσῃ φησὶν ὑπάρχει, οὐ μέντοιγε μόνῃ, ἢ γοῦν μόνῃ μὲν, οὐ πάσῃ δὲ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα πεποίηκε, καὶ εἶπεν, ὅτι οὐκ ἴδιον τοῦτο οὐσίας, εἰ καὶ πάσῃ ὑπάρχει, καὶ γὰρ τὸ ποσὸν, οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον; λέγομεν ὡς ἐναργὲς ὂν ἐκ τῶν εἰρημένων, τοῦτο κατέλιπεν.

ἐπειδὴ γὰρ συνημμένα ἐστὶν ὡς εἶπον τὰ παρακολουθήματα, καὶ οὐκ ἠκολούθει πάντως τὸ μὴ εἶναί τι μᾶλλον καὶ ἧττον, τῷ μὴ ἔχειν ἐναντίον, ἔδειξε δὲ μικρῷ πρότερον, μήτε τῇ οὐσίᾳ, μήτε τῷ ποσῷ ὑπάρχειν τι ἐναντίον, ἡμῖν κατέλειψε τοῦτο συναγαγεῖν, καὶ προσυπακοῦσαι, ὅτι οὐ μόνῃ οὐσίᾳ ὑπάρχει τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ἀλλὰ καὶ τῷ ποσῷ.

» Μάλιστα δὲ ἴδιον τῆς οὐσίας δοκεῖ εἶναι, τὸ, ταυτὸν καὶ
» ἓν ἀριθμῷ ὂν, τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικόν. καὶ ἐπὶ μὲν
» τῶν ἄλλων οὐδενὸς ἂν ἔχοι τις τὸ τοιοῦτον προσενεγκεῖν, ὅ-
» σα μή ἐστιν οὐσία, ὃ ἓν ἀριθμῷ ὂν, δεκτικὸν τῶν ἐναντίων
» ἐστίν. οἷον τὸ χρῶμα, ὅ ἐστιν ἓν καὶ ταυτὸν τῷ ἀριθμῷ, οὐ λέ-
» γεται λευκὸν καὶ μέλαν. οὐδὲ ἡ αὐτὴ πρᾶξις καὶ μία τῷ
» ἀριθμῷ, οὐκ ἔσται φαύλη καὶ σπουδαία. Ὡσαύτως δὲ
» καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα μή ἐστιν οὐσίαι. ἡ δέ γε οὐσία ἓν καὶ
» ταυτὸ τῷ ἀριθμῷ οὖσα, δεκτικὴ τῶν ἐναντίων ἐστίν. οἷον ὁ
» τὶς ἄνθρωπος εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὢν, ὁτὲ μὲν λευκὸς, ὁτὲ δὲ μέ-
» λας γίνεται, καὶ θερμὸς, καὶ ψυχρὸς, καὶ φαῦλος, καὶ σπου-
» δαῖος. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐδενὸς φαίνεται τὸ τοιοῦτον.

Τοῦτο ἕκτον παρακολούθημα ἴδιον ὑπάρχον τῆς οὐσίας ἀποδέδωκεν, ὅπερ καὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον ἐκκρίνει. λέγω δὴ τὸ, μίαν τῷ ἀριθμῷ καὶ τὴν αὐτὴν μένουσαν, τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικήν. σωκράτης γὰρ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς μένων, ποτὲ μὲν, θερμαίνεται. ποτὲ δὲ, ψύχεται. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ποιοτήτων ὁμοίως, καὶ τῶν λοιπῶν συμβεβηκότων. τοῦτο δὲ, μόνῃ μὲν ὑπάρχει τῇ οὐσίᾳ, οὐ μέντοιγε πάσῃ. οὐδὲν γὰρ ἄλλο τῶν παρ᾽ αὐτὴν πέφυκεν ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μόνον τῷ ἀριθμῷ, τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικόν. λέγω δὴ τὰ συμβεβηκότα. πάντα γὰρ τὰ παρ᾽ αὐτὴν συμβεβηκότα εἰσίν. οὐ δὲ γὰρ πέφυκεν ὅλως συμβεβηκὸς συμβεβηκότι

ὑποκεῖσθαι πρὸς ὕπαρξιν. οὐχ ὑπόκειται γὰρ τὸ λευκὸν, τῷ μέλανι, ἢ τῷ θερμῷ, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδενί. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων συμβεβηκότων ὁ αὐτὸς λόγος. οὐκοῦν οὐδὲ τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικόν. μόνῃ μὲν οὖν τοῦτο ὑπάρχει, οὐ μέντοιγε πάσῃ. τῇ γὰρ δευτέρᾳ, οὐδαμῶς τοῦτο ὑπάρχει. οὐδὲ γὰρ κυρίως ἂν λεχθείη, οὔτε τὸ γένος, οὔτε τὸ εἶδος, ἓν, καὶ ταὐτὸν τῷ ἀριθμῷ. τὸ γὰρ ἓν τῷ ἀριθμῷ, περὶ τὰ ἄτομα κυρίως θεωρεῖται. ἄλλως τε, εἰ καὶ ἓν εἴη, οὐκ ἔστι τῶν ἐναντίων δεκτικόν. οὐδὲ γὰρ σῶμά ἐστιν, ἵνα ὑποδέξηται θερμότητα, ἢ ψύξιν, ἤ τι τῶν τοιούτων, ὁμοίως δὲ οὐδὲ τὸ γένος, ἀλλ' εἰ ἄρα, ταῦτα λέγονται τῶν ἐναντίων εἶναι ποιητικὰ, ἢ εἰς τὰ ἐναντία διαιρεῖσθαι, τὸ θνητὸν λέγω, καὶ τὸ ἀθάνατον. τὸ λογικὸν, καὶ τὸ ἄλογον. εἰ δέ τις ἀκριβέστερον ἐπιβλέψειεν, οὐδὲ ἐναντία ταῦτά ἐστι. τὰ γὰρ ἐναντία φθαρτικά ἐστιν ἀλλήλων. ταῦτα δὲ, ὑποστατικὰ ἀλλήλων μᾶλλόν εἰσιν, ἢ φθαρτικά. τὸ γὰρ ἁπλῶς λογικὸν, καὶ ἀθάνατον ὑφίστησι τὰ ἄλογα, καὶ τὰ θνητά. Εἰ τοίνυν μὴ πάσῃ ὑπάρχει τῇ οὐσίᾳ, τί δήποτε μάλιστα αὐτῆς φησιν αὐτὸ εἶναι ἴδιον; λέγομεν οὖν ὅτι ἓξ τινῶν, ὡς ἰδίων τῆς οὐσίας ἀποδιδομένων, τὸ μὲν πρῶτον, καὶ τὸ τέταρτον, καὶ τὸ πέμπτον, πάσῃ μὲν ὑπῆρχον τῇ οὐσίᾳ, οὐ μέντοιγε μόνῃ. λέγω δὴ, τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, ὅπερ καὶ τῇ διαφορᾷ ὑπῆρχε, καὶ τὸ τέταρτον, τὸ μηδὲν ἐναντίον εἶναι, ὅπερ καὶ τοῖς ποσοῖς ὑπῆρχεν. ἔτι τε καὶ τὸ πέμπτον. λέγω δὴ, τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ὅπερ καὶ αὐτὸ τοῖς ποσοῖς ὑπῆρχε. τὸ μέντοιγε δεύτερον, ὅπερ ἦν συνωνύμως τὸ ὑπ' αὐτῶν λέγεσθαι πάντα, οὔτε μόνῃ, οὔτε πάσῃ. οὔτε γὰρ τῇ πρώτῃ, ἐπειδὴ καὶ ταῖς διαφοραῖς. τὸ δὲ τρίτον, τὸ, τόδε τι σημαίνειν. καὶ πρὸς τούτῳ, τὸ ἕκτον. λέγω δὴ τὸ ἓν, καὶ ταὐτὸν τῷ ἀριθμῷ μένον τῶν ἐναν-

τίων εἶναι δεκτικόν, μόνῃ τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχειν, εἰ καὶ μὴ πάσῃ. τὴν μὲν οὖν τετάρτην, οὐδὲ ἓν ἐκκρίνει εἰκότως, διότι οὐ μόνῃ ὑπάρχει. οὐδεὶς γὰρ ἂν φαίη ἴδιόν τινος εἶναι, εἰ καὶ παντὶ πρόσεστι τῷ ὑποκειμένῳ, τό, καὶ ἄλλῳ ὑπάρχον, ἀλλὰ μᾶλλον τό, μόνῳ, εἰ καὶ μὴ παντί. Διὰ τί δὲ τῶν δύο τοῦ τε τρίτου, καὶ τοῦ ἕκτου προκρίνει τὸ ἕκτον; διότι ἐκεῖνο μὲν, κατὰ μόνην τὴν φωνὴν ἐδόκει τῇ δευτέρᾳ οὐσίᾳ ἐφαρμόζειν. λέγω δὴ τό, τόδε τι σημαίνειν. τουτέστιν, ἑνικὸν ἀριθμόν. ἐνταῦθα δὲ κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δοκεῖ ἐφαρμόζειν. διόπερ ἵνα δείξωμεν καὶ πάσῃ τῇ οὐσίᾳ ἐφαρμόζον τὸ ἀποδοθὲν ἴδιον, μικρὸν ἐναλλάξαντες τὸ εἰρημένον, οὕτως εἴπωμεν. Μάλιστα δὲ ἴδιον τῆς οὐσίας δοκεῖ εἶναι τό, τὰ ὑπ' αὐτὴν ἄτομα, παρὰ μέρος τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικά. οὕτω γὰρ καὶ πάσης τῆς οὐσίας κατηγορηθήσεται τοῦτο τὸ ἴδιον, καὶ οὐδεμιᾷ τῶν ἄλλων ἁρμόσει. οὔτε γὰρ τὰ τοῦ ποσοῦ ἄτομα, τὰ δέκα εἰ τύχοι, οὔτε τὰ τοῦ ποιοῦ, οἷον τὸ ἐν τῷδε τῷ λίθῳ λευκὸν παρὰ μέρος τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικόν. πρόσκειται τὸ παρὰ μέρος, ἐπειδὴ οὐχ ἅμα γίνεται μέλας καὶ λευκαίνεται ὁ σωκράτης, οὐδὲ ἅμα νοσεῖ, καὶ ὑγιαίνει. τὸ δὲ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῷ ἀριθμῷ πρόσκειται, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἀριθμὸς δέχεται τὰ ἐναντία, ἄρτιον, καὶ περιττόν. ἀλλ' οὐχ εἷς τῷ ἀριθμῷ, ἀλλὰ εἷς τῷ εἴδει. ὁπότε οὐδὲ ὡς ἐν ἀριθμῷ συνίσταται τὸ ἄρτιον, καὶ τὸ περιττὸν, ἀλλ' ὡς ὕλῃ τῇ δυναμένῃ καὶ εἰς ἄρτιον, καὶ εἰς περιττὸν διαιρεῖσθαι. τὸ γὰρ πηχυαῖον ξύλον, καὶ εἰς ἄρτιον διαιρεῖται, καὶ εἰς περιττόν. καὶ οἱ ἄρτιοι ἵπποι, δύνανται περιττοὶ γενέσθαι, προσθήκῃ ἑτέρου. καὶ τὸ σῶμα δὲ, εἰ καὶ δέχεται τὰ ἐναντία, οἷον, λευκὸν, καὶ μέλαν, ἀλλ' οὐχ ἓν τῷ ἀριθμῷ, ἀλλὰ τῷ εἴδει ἕν. ἀλλὰ γὰρ ἐπ' αὐτῆς τῆς λέξεως τῆς ἀριστοτελικῆς σκοπήσωμεν τὸ λεγόμενον.

» Μάλιστα δὲ ἴδιον τῆς οὐσίας δοκεῖ εἶναι, τὸ ταυτὸν, καὶ ἓν
» ἀριθμῷ ὂν, παρὰ μέρος τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικόν.
ἓν μὲν γὰρ ἀριθμῷ, ἵνα τὸ αὐτὸ φυλάττηται ὑποκείμενον.
ταυτὸν δὲ, ἵνα μὴ μεταβάλλῃ καθ' ὑπόστασιν. τὸ γὰρ χρῶ
μα ἀπὸ λευκοῦ μέλαν γίνεται, μεταβάλλον καθ' ὑπόστα-
σιν. ἐν γὰρ τῷ, λευκὸν εἶναι, ἔχει τὴν οἰκείαν ὑπόστασιν.
ὥστε μεταβάλλον εἰς μέλαν, μετέβαλε καθ' ὑπόστασιν. ὁ
δὲ σωκράτης μένων εἷς καὶ ὁ αὐτὸς, ποτὲ μὲν θερμὸς γίνε
ται, ποτὲ δὲ ψυχρός. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. δεκτι
κὸν δὲ τῶν ἐναντίων, ἵνα δείξῃ τὴν δύναμιν τοῦ παρὰ μέ
ρος δέχεσθαι τὰ ἐναντία. οὐ γὰρ εἶπε δέχεσθαι τὰ ἐναν-
τία. ἦν γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ τὰ μαχόμενα, ἀλλὰ δεκτικὸν, ἵνα
τὴν δύναμιν ὡς εἶπον, ἐνδείξηται. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων κατη
» γοριῶν, οὐδὲν τῶν τοιούτων φαίνεται. Ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις,
τί οὖν καὶ ὅδε ὁ κόραξ δεκτικός ἐστι λευκότητος, ἢ ὁ κύκνος
μελανίας; πῶς οὖν εἶπε τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικόν;
ἀλλὰ λέγομεν ὅτι, εἰ μὲν εἶπε πάντων τῶν ἐναντίων δε
κτικὴν εἶναι πᾶσαν οὐσίαν, εἶχεν ἂν λόγον ἡ ἀπορία καὶ
ἐπὶ κόρακος, καὶ ἐπὶ ἄλλων μυρίων. οὐδὲ γὰρ τὸ ψιμμύθιον
μέλαν γένοιτο ἂν, μένον ψιμμύθιον. οὐδὲ τὸ πῦρ μένον
πῦρ, ψύξεως, ἢ ὑγρότητός ἐστι δεκτικόν. οὐδὲ τὸ ὕδωρ, οὔθ' ἡ
γῆ κουφότητος. νῦν δὲ οὐκ εἶπε πάντως, ἀλλ' ἁπλῶς τῶν
ἐναντίων. ὥστε καὶ ὁ κόραξ εἰ καὶ μὴ δέχεται λευκότητα,
ἢ ὁ κύκνος μελανίαν, ἀλλ' οὖν θερμότητα, καὶ ψυχρότητα
δέχονται, καὶ ἄλλας ἐναντίας ποιότητας. καὶ τὸ πῦρ εἰ
καὶ μὴ δέχεται ψύξιν, ἢ ὑγρότητα, ἤ τι τῶν αὐτῷ ἐναντίον,
ἀλλ' οὖν δέχεται τὴν ἐπὶ τὸ κάτω φορὰν βίᾳ, πεφυκὸς ἐπὶ
τὸ ἄνω φέρεσθαι. Τί δ' ἂν εἴποιμεν περὶ ἡλίου, καὶ σε-
λήνης, καὶ ἁπλῶς τῶν οὐρανίων; ἕκαστον γὰρ τούτων ἓν ὂν,
καὶ ταυτὸν τῷ ἀριθμῷ, ὅμως τῶν ἐναντίων οὐκ ἔστι δεκτικόν.

εἰ μήτις

εἰ μή τις κἀνταῦθα τὰς ἀντικειμένας λάβοι κινήσεις. διότι φέρονται μὲν σὺν τῷ παντὶ τὴν ἀπ' ἀνατολῶν, αὐτὰ δὲ καθ' αὑτά, τὴν ἐναντίαν. ἔστι δὲ ἐπὶ τῶν ἑπτὰ πλανωμένων λαβεῖν καὶ τὴν ἀπὸ τῶν νοτίων ἐπὶ τὰ βόρεια, καὶ πάλιν ἀπὸ τούτων ἐπὶ τὰ νότια λαβεῖν μετάβασιν. καὶ ἐπὶ τὴν κατὰ τὸ ἀπόγειον αὐτῶν, καὶ περίγειον ἐναντίωσιν. συνόδους τε αὐτῶν, καὶ ἀποστάσεις. ἐπὶ δὲ τῆς σελήνης, καὶ τοὺς φωτισμοὺς αὐτῆς, καὶ τὰς ἐκλείψεις, ὡς μόνην τὴν ἀπλανῆ δοκεῖν τῶν ἐναντίων ἀνεπίδεκτον εἶναι. Ἄλλως τε, φθάσαντες εἴπομεν, ὅτι τῇ μὲν οὐσίᾳ τοῦτο ὑπάρχει, οὐ πάσῃ δέ. οὐδὲ γὰρ τοῖς εἴδεσί τε, καὶ γένεσιν, ἀλλὰ τοῖς ὑπ' αὐτὰ ἀτόμοις. τὰ δὲ μοναδικά, οὐδὲ ὅλως γένη ἐστίν, ἢ εἴδους τινὸς ἄτομα. οἷον, ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη. καὶ ὁ οὐρανὸς δὲ ὅλως μοναδικόν τί ἐστιν. οὐκ ἐλέγχεται οὖν ὁ ἀριστοτέλους λόγος, κἂν τὰ οὐράνια μὴ ᾖ τῶν ἐναντίων δεκτικά. ὁ γὰρ λόγος, περὶ τῶν ὑπὸ τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη ἀτόμων, οὐ περὶ πάσης οὐσίας. καὶ ὅτι μόνῃ τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχει τοῦτο, εἰ καὶ μὴ πάσῃ, κἂν μὴ δὲ τοῖς ἀτόμοις ἅπασιν ὑπάρχῃ, ὥς τινες ὑπέλαβον, διὰ τὸν κύκνον κατὰ τὸ λευκὸν μὴ μεταβάλλοντα. κἂν γὰρ τὴν ἀντίθεσιν ταύτην μὴ ὑποδέχηται, ἀλλ' οὖν ἑτέραν, ἥπερ εἴρηται, ἀντίθεσιν δέχεται, τὴν κατὰ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρόν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν. αἱ δεύτεραι δὲ οὐσίαι ἄτρεπτοι οὖσαι, οὐ δέχονται τὰ ἐναντία. ὁμοίως καὶ τὰ οὐράνια ἄτρεπτα ὄντα, ἐφ' ὅσον εἰσίν, οὐ δέχονται τὰ ἐναντία. Ἀποροῦσι δέ τινες ὅτι ὁ καθόλου ἄνθρωπος, εἰ μὲν τρεπτὸς ἔσται, τῶν ἐναντίων δεκτικός, εἰ δὲ μὴ τρεπτός, λοιπὸν θεός, ὅπερ ἄτοπον. καὶ φαμέν, κατὰ μὲν τὰ συστατικὰ αὐτοῦ μέρη, οἷον τὸ ζῷον, τὸ λογικόν, τὸ θνητόν, ἄτρεπτός ἐστιν. οὐδεὶς γὰρ ἄνθρωπος ζῷον ὤν, γίνεται ἄζωος. ἢ λογικὸς ὤν, ἄλογος. ἢ θνητός, ἀθά-

νατος. οὕτω γὰρ καὶ πλάτων δοξάζει. κατ' οὐσίαν μὲν ἄτρεπτον, κατ' ἐνέργειαν δὲ τρεπτὴν εἶναι λέγων τὴν λογικὴν ψυχήν.

» Εἰ μὴ ἄρα τις ἐνίσταιτο, τὸν λόγον, καὶ τὴν δόξαν φά-
» σκων τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικά. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος, ἀ-
» ληθής τε καὶ ψευδὴς δοκεῖ εἶναι. οἷον εἰ ἀληθὴς εἴη ὁ λόγος,
» τὸ καθῆσθαί τινα. ἀναστάντος αὐτοῦ, ὁ αὐτὸς οὗτος λόγος
» ψευδὴς ἔσται. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δόξης. ἂν γάρ
» τις ἀληθῶς δοξάζῃ, τὸ καθῆσθαί τινα, ἀναστάντος αὐτοῦ, ψευ-
» δῶς ὁ αὐτὸς οὗτος δοξάσει, τὴν αὐτὴν περὶ αὐτοῦ δόξαν ἔχων.

Ἀπορίαν τινὰ ἑαυτοῦ ἐπάγει, ἣν εἰκὸς ἦν τινα ἀπορῆσαι. καὶ ὡς οἷόν τε ἦν, ἐπιλύεται. Ἠπόρησε γὰρ ἄν τις, πῶς μόνης τῆς οὐσίας φησὶ δεῖν εἶναι ἴδιον, τὸ ταυτὸν, καὶ ἓν ἀριθμῷ οὖσαν, τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικήν; ἰδοὺ γὰρ καὶ ὁ προφορικὸς λόγος, καὶ ἡ δόξα. ὧν ὁ μὲν λόγος, ὅ, τε προφορικὸς, ὅ, τε ἐνδιάθετος, ποσὸν, ἡ δὲ δόξα, ποιὸν, ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μένοντα, ἀληθείας, καὶ ψεύδους εἰσὶ δεκτικά. ὁ γὰρ λόγος ὁ λέγων, σωκράτης κάθηται, εἰ μὲν τύχοι καθήμενος σωκράτης, ἀληθεύει. ἀναστάντος δὲ πάλιν αὐτοῦ, ὁ αὐτὸς οὗτος ψεύδεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δόξα ἡ περὶ καθημένου σωκράτους, εἰ μὲν τύχοι καθήμενος, ὀρθῶς δοξάζει. ἀναστάντος δὲ αὐτοῦ, ἡ αὐτὴ ψευδῶς δοξάζει. ὥστε ὁ αὐτὸς λόγος, καὶ ἡ αὐτὴ δόξα, ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μένοντα, δεκτικά εἰσιν ἀληθείας, καὶ ψεύδους. ἐπιλύεται οὖν τὴν ἀπορίαν διχῶς, κατά τε τὴν λεγομένην ἀντιπαράστασιν, καὶ τὴν ἔνστασιν. ἀντιπαράστασις μὲν οὖν ἐστι, τὸ καταδέξασθαι μὲν τὴν ἀπορίαν, δεῖξαι δὲ ὅτι καὶ οὕτως ἔχουσα, οὐδὲν λυμμαίνεται τὸ λεγόμενον. ἔνστασις δέ ἐστι, τὸ μηδὲν ὅλως τὴν ἀπορίαν δέξασθαι, ἀλλ' ἀνατρέψαι αὐτὴν, ὡς μὴ οὕτως ἐχούσαν, ὡς ἠπορήθη. καὶ πρῶτον μὲν ἐπιλύεται διὰ τῆς

ἀντιπαραστάσεως, λέγων οὕτως.

» Εἰ δέ τις καὶ τοῦτο παραδέχοιτο, ἀλλὰ τῷ γε τρόπῳ,
» διαφέρει. τὰ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν, αὐτὰ μεταβάλλον
» τα, τῶν ἐναντίων δεκτικά ἐστι. ψυχρὸν γὰρ ἐκ θερμοῦ γενό
» μενον, μετέβαλλεν. ἠλλοίωται γὰρ καὶ μέλαν ἐκ λευκοῦ,
» καὶ σπουδαῖον ἐκ φαύλου. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀλ
» λων, ἕκαστον αὐτὸ μεταβολὴν δεχόμενον, τῶν ἐναντίων
» δεκτικόν ἐστιν. ὁ δέ γε λόγος καὶ ἡ δόξα αὐτὰ μὲν ἀκίνη-
» τα πάντῃ πάντως διαμένει. τοῦ δὲ πράγματος κινηθέν-
» τος, τὰ ἐναντία περὶ αὐτὰ γίνεται. ὁ μὲν γὰρ λόγος δια-
» μένει ὁ αὐτὸς τὸ καθῆσθαί τινα. τοῦ δὲ πράγματος κινη-
» θέντος, ὁτὲ μὲν ἀληθὴς, ὁτὲ δὲ ψευδὴς γίνεται. ὡσαύτως
» δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δόξης. ὥστε τῷ γε τρόπῳ ἴδιον ἂν εἴη τῆς
» οὐσίας, τὸ κατὰ τὴν αὐτῆς μεταβολὴν, δεκτικὴν τῶν ἐναν
» τίων εἶναι. εἴ τίς καὶ ταῦτα παραδέχοιτο, τὸν λόγον καὶ
» τὴν δόξαν δεκτικὰ τῶν ἐναντίων εἶναι.

Εἰ δὲ καὶ συγχωρήσομεν φησὶ τὸν λόγον. τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικὸν, ἀλλ᾽ οὐχὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῇ οὐσίᾳ δέξεται τὰ ἐναντία. ἡ μὲν γὰρ οὐσία αὐτὴ κινουμένη ἐκ θερμῆς ψυχρὰ γίνεται, καὶ ἐκ λευκῆς μέλαινα. καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐναντίων ὡσαύτως. ὁ δὲ λόγος ἀκίνητος μένων, τῷ τὸ πρᾶγμα κινηθῆναι, τὴν ἀλήθειαν, ἢ τὸ ψεῦδος ἐδέξατο. σωκράτους γὰρ καθεσθέντος, ὁ λόγος ὁ λέγων αὐτὸν καθῆσθαι, ἀληθὴς γίνεται. ἀναστάντος δὲ, ψευδής. ὥστε σωκράτης ἐστὶν ὁ κινούμενος. ὁ δὲ λόγος, ἀκίνητος μένει. καὶ εἰκότως. ἡ γὰρ ἀλήθεια, καὶ τὸ ψεῦδος, οὔτε ἐν τοῖς λόγοις ἐστὶ μόνοις, οὔτε ἐν τοῖς πράγμασι μόνοις ἀλλ᾽ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν λόγων πρὸς τὰ πράγματα. ὥσπερ γὰρ ἡ ὑπόδεσις οὔτε ἐν τῷ ποδὶ μόνῳ θεωρεῖται, οὔτε ἐν τῷ ὑποδήματι, ἀλλ᾽ ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ ὑποδήματος πρὸς τὸν πό-

δα, οὕτω καὶ ἡ ἀλήθεια ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν λόγων πρὸς τὰ πράγματα. τὰ δὲ αὐτὰ, καὶ ἐπὶ τῆς δόξης ἐροῦμεν. καὶ γὰρ κἀκείνη ἀκίνητος μένουσα, τοῦ πράγματος κινηθέντος, ἢ ἀληθὴς, ἢ ψευδὴς λέγεται. ὥστε τῷ τρόπῳ ἴδιον τῆς οὐσίας τοῦτό ἐστιν. ἄλλῳ γὰρ τρόπῳ ἡ οὐσία τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικὴ, καὶ ἄλλῳ ὁ λόγος, καὶ ἡ δόξα.

» Οὐκ ἔστιν δ᾽ ἀληθὲς τοῦτο. ὁ γὰρ λόγος καὶ ἡ δόξα, οὐ τῷ
» αὐτὰ δεδέχθαί τι, τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικὰ λέγεται.
» ἀλλὰ τῷ περὶ ἕτερόν τι τὸ πάθος γεγενῆσθαι. τῷ γὰρ τὸ
» πρᾶγμα εἶναι ἢ μὴ εἶναι, τούτῳ καὶ ὁ λόγος ἀληθὴς ἢ ψευ-
» δὴς εἶναι λέγεται, οὐ τῷ αὐτὸς δεκτικὸς εἶναι τῶν ἐναν-
» τίων. ἁπλῶς γὰρ ὑπ᾽ οὐδενὸς, οὔτε ὁ λόγος κινεῖται, οὔτε
» ἡ δόξα. ὥστε οὐκ ἂν εἴη δεκτικὰ τῶν ἐναντίων, μηδενὸς
» ἐναντίου ἐν αὐτοῖς γινομένου πάθους. ἡ δέ γε οὐσία, τῷ αὐ-
» τὴν τὰ ἐναντία δέχεσθαι, τούτῳ δεκτικὴ τῶν ἐναντίων
» εἶναι λέγεται. νόσον γὰρ καὶ ὑγείαν δέχεται, καὶ λευκό-
» τητα, καὶ μελανίαν, καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων αὐτὴ δεχο-
» μένη, τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικὴ λέγεται.

Ἁπλῶς γὰρ οὐδὲν ὑπ᾽ οὐδενὸς, οὔτε ὁ λόγος κινεῖται, οὔτε ἡ δόξα. ὥστε οὐκ ἂν εἴη δεκτικὰ τῶν ἐναντίων, μηδενὸς ἐν αὐτοῖς γενομένου πάθους. ἡ μὲν γὰρ οὐσία ἐν τῷ δέχεσθαι τὰ ἐναντία, τὴν κατὰ τὸ ποιὸν κινεῖται κίνησιν. ταῦτα δὲ, οὐδέτερον ὑφ᾽ ἑτέρου κινεῖται. οὔτε γὰρ ὁ λόγος αἴτιος τοῦ μεταβάλλειν τὸ πρᾶγμα, καὶ εἰς τὰ ἐναντία κινηθῆναι, οὔτε τὸ πρᾶγμα κινηθὲν, παρακεκίνηκέ τι τοῦ λόγου. ὁ αὐτὸς γὰρ ἔμεινε λόγος ἀκίνητος. οὐδὲ γὰρ πέπονθέ τι. τὰ γὰρ δεχόμενα τὰ ἐναντία, πάσχει. πάθος γάρ ἐστιν, ἡ εἰς τὰ ἐναντία μεταβολή. τὰ δὲ πάσχοντα, κινεῖται. τὸ πάθος γὰρ, κίνησίς ἐστιν. εἰ τοίνυν ὁ προφορικὸς λόγος οὐχ ὑπομένει, ἀλλ᾽ ἅμα τῷ ῥηθῆναι, καὶ ἔφθαρται, δηλονότι οὐδὲ

κινεῖται. τὸ γὰρ μὴ ὄν, πῶς κινηθήσεται; εἰ μὴ κινεῖται, οὐδὲ πάσχει. εἰ μὴ πάσχει, οὐδὲ τὰ ἐναντία ὑποδέχεται. ἀλλ' εἰ ἄρα, τὸν αὐτὸν τῷ εἴδει λόγον φήσομεν ὑποδέχεσθαι τὰ ἐναντία, καὶ οὐ τὸν αὐτὸν τῷ ἀριθμῷ. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δόξης ἐροῦμεν.

» Ὥστε ἴδιον ἂν οὐσίας εἴη τὸ ταυτὸν, καὶ ἓν ἀριθμῷ
» ὂν κατὰ τὴν ἑαυτῆς μεταβολὴν, δεκτικὴν τῶν ἐναντίων
» εἶναι. περὶ μὲν οὖν οὐσίας τοσαῦτα εἰρήσθω.

Συμπεραίνει διὰ τούτων τὸν λόγον, δείξας ὅτι οὐχ εἷς καὶ ὁ αὐτὸς μένων ὁ λόγος, τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικὸς, ὅτι μόνῃ τῇ οὐσίᾳ τοῦτο ὑπάρχει. καὶ καλῶς προσέθηκε κατὰ τὴν ἑαυτῆς μεταβολήν. ἐκεῖνα γὰρ οὐ κατὰ τὴν ἑαυτῶν μεταβολὴν ὑποδέχονται τὰ ἐναντία, ὁ λόγος φησὶ, καὶ ἡ δόξα, ἀλλὰ τῷ τὸ πρᾶγμα μεταβάλλεσθαι. ἡ δέ γε οὐσία αὐτὴ κατὰ τὸ ποιὸν μεταβάλλουσα, δεκτικὴ τῶν ἐναντίων γεγένηται. ἓν δὲ ἀριθμῷ εἶπεν, ὅτι δεῖ τὸν ἀριθμὸν ὡς ὕλην νοεῖσθαι, καὶ περὶ ταύτην γίνεσθαι τὰς ἐναντιότητας, ἤγουν περιττῶν, καὶ ἀρτίων.

ΠΕΡΙ' ΠΟΣΟΥ͂.

» Τοῦ δὲ ποσοῦ, τὸ μέν ἐστι διωρισμένον, τὸ δὲ, συνεχές.
» καὶ τὸ μὲν ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα, τῶν ἐν αὐ-
» τοῖς μορίων συνέστηκε. τὸ δὲ, ἐξ οὐκ ἐχόντων θέσιν. ἔστι
» δὲ διωρισμένον μὲν, οἷον ἀριθμὸς καὶ λόγος. συνεχὲς
» δὲ, οἷον γραμμὴ, ἐπιφάνεια, σῶμα. ἔτι δὲ παρὰ ταῦτα,
» τόπος καὶ χρόνος.

Τίνος μὲν οὖν ἕνεκα ἡ οὐσία πασῶν τῶν κατηγοριῶν προτέτακται, ἤδη φθάσαντες, ἀποδεδώκαμεν. δευτέραν δὲ ἔχει τάξιν ἐν ταῖς κατηγορίαις τὸ ποσὸν, δι' αἰτίας πλείους. καὶ πρῶτον μὲν, ὅτι ἐν τῷ περὶ τῆς οὐσίας λόγῳ, ἐμνήσθη τοῦ ποσοῦ, ἔνθα ἔλεγεν, οὐκ ἴδιον τῆς

οὐσίας εἶναι, τὸ μηδὲν ἐναντίον εἶναι αὐτῇ, ἐπειδὴ καὶ τοῦ ποσοῦ. ἵνα οὖν μὴ ἐπὶ πολὺ ἐάσῃ ἡμᾶς ἀγνοοῦντας τὴν τοῦ ποσοῦ φύσιν, ἐπίτηδες εὐθὺς μετὰ τὴν οὐσίαν, τὸν περὶ τούτου ποιεῖται λόγον. δεύτερον δὲ ὅτι ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων, δευτέραν ἔχει τάξιν τὸ ποσόν. ἡ γὰρ πρώτη ὕλη, ὡς πολλάκις εἴρηται, ἀσώματος οὖσα, καὶ ἀνείδεος, καὶ ἀσχημάτιστος, πρότερον ἐξογκωθεῖσα, ποιοῦται, καὶ τὰς τρεῖς διαστάσεις δέχεται, καὶ γίνεται τριχῇ διαστατὸν, ὅ φησιν ὁ ἀριστοτέλης δεύτερον ὑποκείμενον. εἶθ' οὕτω δέχεται τὰς ποιότητας, καὶ γίνεται σύνθετον, καὶ ποιεῖ τὰ στοιχεῖα. οἷον, τὸ τριχῇ διαστατὸν, δεξάμενον θερμότητα καὶ ξηρότητα, γίνεται πῦρ. ψυχρότητα δὲ καὶ ὑγρότητα, γίνεται ὕδωρ. καὶ τἆλλα ὁμοίως. εἰκότως οὖν δευτέραν τάξιν ἔχει ἐν τοῖς οὖσι τὸ ποσόν. τὸ δὲ ποιὸν ἐν τοῖς οὖσι, τρίτην ἔχει τάξιν. τετάρτην δὲ τὰ πρός τι. τὰ γὰρ πρός τι, σχέσις τίς ἐστιν ἑκατέρων κατηγοριῶν. καὶ διότι τῶν ἄλλων ἀναιρεθέντων, ἐπινοήσαις ἂν φυσικὸν σῶμα. διαστάσεως δὲ μὴ οὔσης, οὐδὲ σῶμα ἐπινοήσαις. ὁ δὲ τόπος, καὶ ὁ χρόνος, καὶ τὰ λοιπὰ, ἀπὸ τούτων σεσύληται. τρίτη δὲ αἰτία, ὅτι ἐπειδὴ διαιρεῖται ἡ οὐσία εἰς τὴν πρώτην, καὶ τὴν δευτέραν. τὸ δὲ πρῶτον καὶ δεύτερον ἐστὶ τοῦ ἀριθμοῦ. ὁ δὲ ἀριθμὸς, τοῦ ποσοῦ, εἰκότως μετὰ τὴν οὐσίαν τέτακται τὸ ποσόν. καὶ ἄλλως. αὐτὸ τὸ ζητεῖν πρότερον, τοῦ ποσοῦ ἐστι. πάλιν ὁ τοῦ σώματος ὅρος τῷ ἀριθμῷ προσκέχρηται, τῷ τριχῇ διαστατῷ. τὸ δὲ σῶμα, οὐσία ἐστίν. ὁ δὲ ἀριθμὸς, τοῦ ποσοῦ ὥστε διὰ πάντα εἰκότως δεύτερον τὸν περὶ τοῦ ποσοῦ λόγον ποιεῖται ὁ ἀριστοτέλης. Διαιρεῖ δὲ τὸ ποσὸν εἰς τὸ συνεχὲς, καὶ τὸ διωρισμένον. συνεχὲς δέ ἐστι τὸ ποσὸν, τὸ ἔχον τὰ μόρια ἡνωμένα, καὶ συμπεφυκότα πρὸς ἄλληλα. διωρισμένον δὲ, τὸ ἐναντίως

ἔχον. λέγω δὴ, τὸ ἔχον τὰ μόρια διῃρημένα ἀλλήλων. τοῦ δὲ συνεχοῦς ποσοῦ, πέντε φησὶν εἴδη. γραμμὴν, ἐπιφάνειαν, σῶμα, τόπον, χρόνον. τοῦ δὲ διωρισμένου, δύο, ἀριθμὸν, καὶ λόγον. Δεῖ δὲ διὰ τοὺς ἀμυήτους γεωμετρίας, εἰπεῖν περὶ τούτων βραχέα. Ἰστέον τοίνυν ὅτι σῶμα καλοῦσιν οἱ γεωμέτραι, τὸ ἔχον τρεῖς διαστάσεις. μῆκος, πλάτος, βάθος. τὸ δὲ σῶμα, ἢ πεπερασμένον ἐστὶν, ἢ ἄπειρον. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἄπειρον, δέδεικται ἐν τῇ φυσικῇ ἀκροάσει τῷ φιλοσόφῳ. οὐκοῦν ἀνάγκη πᾶν σῶμα πεπερασμένον εἶναι: εἴπερ ἐδείχθη μηδὲν ἄπειρον δύνασθαι εἶναι. τὸ δὲ πεπερασμένον ὑπὸ πέρατος περατοῦται. ἕτερον ἄρα ἐστὶ τὸ πέρας, παρὰ τὸ περατούμενον. ἐπεὶ ἀνάγκη ἢ ἀμφότερα πέρατα καλεῖν, ἢ ἀμφότερα περατούμενα. εἰ γὰρ τὸ μέν ἐστι πέρας, τὸ δὲ, περατούμενον, ταυτὸν δὲ τὸ πέρας τῷ περατουμένῳ, καὶ οὐχ ἕτερον, ἀνάγκη τὸ εἰρημένον ἐπακολουθεῖν. ὡς γὰρ ὁ σωκράτης, καὶ ἡ τούτου εἰκὼν, ἕτερα ὄντα, οὐ ταυτά εἰσιν. εἰ γὰρ ταυτὰ εἰσὶν, ἢ ἀμφότερα ἔσονται εἰκὼν σωκράτους, ἢ ἀμφότερα σωκράτης, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ πέρατος ἔχει, καὶ τοῦ περατουμένου. ἀνάγκη μὴ εἶναι ταυτὰ, ἐπειδὴ ἕτερα εἶναι ὡμολόγηνται ταῦτα. εἰ τοίνυν τὸ σῶμα ἔχει τρεῖς διαστάσεις, τὸ τούτου ἄρα πέρας, οὐχ ἕξει τρεῖς. ἢ οὖν δύο, ἢ μίαν. ἀλλὰ μίαν μὲν, ἀδύνατον. οὐ γὰρ περατώσει καθόλου αὐτὸ τὸ σῶμα. δεῖ δὲ τὸ πέρας ὅλον ἀποτερματίζειν ἔξωθεν τὸ περατούμενον. δεῖ ἄρα τὸ τοῦ σώματος πέρας, ἔξωθεν ὅλον αὐτὸ περιέχειν, τοῦ βάθους οὐχ ἁπτόμενον. εἰ δὲ τοῦτο, μῆκος ἕξει μόνον, καὶ πλάτος, τὸ τοῦ σώματος πέρας. ὥστε μιᾷ διαστάσει ἐλλείψει τοῦ σώματος, ἵνα μὴ εἴη ταυτὸν τῷ σώματι, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐπιφάνεια, περατοῦσα τὸ σῶμα, καὶ περιγράφουσα κατά τε

μῆκος, καὶ πλάτος. ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ αὕτη ἄπειρος, ἀνάγκη καὶ τὸ ταύτης πέρας κατὰ τὸν εἰρημένον ἐπὶ τοῦ σώματος λόγον, μιᾷ διαστάσει αὐτῆς λείπεσθαι. ταύτης οὖν, κατά τε μῆκος, καὶ πλάτος θεωρουμένης, ἐκεῖνο μίαν τὴν κατὰ τὸ μῆκος μόνον ἕξει διάστασιν. τοῦτο δέ ἐστιν ἡ γραμμὴ, μῆκος οὖσα ἀπλατὲς, ὡς καὶ ὁ ταύτης ἔχει ὁρισμός. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ γραμμὴ πεπερασμένη ἐστὶν, ἀνάγκη τῷ αὐτῷ λόγῳ καὶ τὸ ταύτης πέρας μιᾷ διαστάσει αὐτῆς λείπεσθαι. ταύτης οὖν κατὰ τὸ μῆκος μόνον θεωρουμένης, τὸ πέρας ταύτης ἀδιάστατόν ἐστι παντελῶς, ὅπερ ἐστὶ τὸ σημεῖον. διὸ καὶ ὁριζόμενος αὐτὸ ὁ γεωμέτρης, φησὶ, σημεῖόν ἐστιν, οὗ μέρος οὐδέν. ὅτι δὲ οὐκ ἀνάπλασμα τῆς ἡμετέρας τυγχάνει διανοίας, τὸ εἶναι τὸ μῆκος ἀπλατὲς, ἀλλ' ἔστι τοῦτο καὶ ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων, δεικνύουσι σαφῶς οἱ διορισμοὶ τῶν πεφωτισμένων τόπων, ἀπὸ τῶν ἐσκιασμένων. τοῦ γὰρ ἡλίου εἰς τοῖχον εἰ τύχοι, προσβαλόντος, καὶ μέρος τούτου φέρε φωτίσαντος, ἀνάγκη τὸ διορίζον μεταξὺ τοῦ πεφωτισμένου, καὶ τοῦ ἐσκιασμένου τόπου, μῆκος εἶναι μόνον ἀπλατές. εἰ γὰρ ἔχει πλάτος, ἢ πεφωτισμένον ἐστὶ πάντως τοῦτο, ἢ συνεσκιασμένον. οὐ γάρ ἐστί τι τούτων μεταξύ. ἀλλ' εἰ μὲν εἴη πεφωτισμένον, τῷ πεφωτισμένῳ συνταγήσεται, εἰ δὲ ἐσκιασμένον, τῷ ἐσκιασμένῳ. ἀλλὰ μὴν ἐναργῶς ὁρᾶται μεταξὺ γραμμὴ, ἥτις κατὰ μῆκος ὑποτεταγμένη, μόνον διορίζει τὸ ἐσκοτισμένον, ἀπὸ τοῦ πεφωτισμένου. εἰ γὰρ διορίζεσθαι ταῦτα ἀλλήλων ἀνάγκη εἶναί τι παρὰ ταῦτα, τὸ διορίζον αὐτὰ, ὅπερ οὔτε πεφωτισμένον ὑπάρχει, οὔτε ἐσκιασμένον, οὐδὲ πλάτος ἕξει. πλάτος γὰρ ἔχει, ἢ πεφωτίσθαι, ἢ ἐσκιάσθαι ἀνάγκη. οὐδέτερον δέ ἐστι τούτων, διορισμὸς ὢν ἑκατέρου. ὥστε ἀνάγκη πᾶσα τὸν διορισμὸν τῶν

πεφωτισμένου, καὶ ἐσκιασμένου τόπου, μῆκος εἶναι μόνον ἀπλατὲς, ὅπερ ἐστὶ γραμμή. καὶ ἡ κοινὴ δὲ συνήθεια, φυσικῶς ἔννοιαν ἴσχει τῆς γραμμῆς, ὁπηνίκα τὰς ὁδοὺς μετροῦμεν. μόνον γὰρ τὸ μῆκος λαμβάνομεν, ἄνευ πλάτους. πάλιν δὲ αὐτῆς ἐπιφανείας ἔννοιαν, ὅταν τὰ χωρία μετρῶμεν. τὸ μῆκος γὰρ αὐτῶν, καὶ τὸ πλάτος, μόνον προσλογιζόμεθα. ὅταν δὲ τὰ φρέατα μετρῶμεν, καὶ τοὺς τοίχους, καὶ τὰ ξύλα, τοῦ σώματος λαμβάνομεν ἔννοιαν, μετὰ τοῦ μήκους, καὶ τοῦ πλάτους, καὶ τὸ βάθος παραλαμβάνοντες. Πάλιν δ' οὖν εἰ ἡ γραμμὴ οὐκ ἔστιν ἄπειρος, ἀλλὰ πεπέρασται, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὸ ταύτης πέρας, μιᾷ διαστάσει αὐτῆς λείπεσθαι. ἐπεὶ οὖν ἐφ' ἓν διαστατὸν ἡ γραμμὴ, τὸ ταύτης πέρας ἀδιάστατόν ἐστιν, ὅπερ ἐστὶ τὸ σημεῖον. διὸ καὶ οὕτως ὁρίζονται αὐτὸ, οὗ μέρος οὐδέν.

Καὶ οὕτω καὶ κατὰ ἀνάλυσιν ἐδείξαμεν, ἐφεξῆς ταῦτα ἀλλήλοις κείμενα. καὶ κατὰ σύνθεσιν δὲ, τὸ αὐτὸ τοῦτο δείξομεν πάλιν. τὸ γὰρ σημεῖον ῥυϊσκόμενον, ποιεῖ τὴν γραμμήν. ἀρχὴ γάρ ἐστι τῆς γραμμῆς, ὥσπερ τὸ νῦν, τοῦ χρόνου, καὶ τὸ κίνημα, τῆς κινήσεως. διὸ καλῶς φησιν ὁ ἀριστοτέλης ἀναλογεῖν ταῦτα ἀλλήλοις, τό, τε σημεῖον, καὶ τὸ νῦν, καὶ τὸ κίνημα. ὃν γὰρ λόγον ἔχει τὸ σημεῖον πρὸς τὴν γραμμὴν, ἀρχὴ ὂν γραμμῆς ἀδιάστατος· τὸν αὐτὸν λόγον ἔχει καὶ τὸ νῦν, πρὸς τὸν χρόνον, καὶ τὸ κίνημα, πρὸς τὴν κίνησιν, ἀρχαὶ ὄντα τῶν μετ' αὐτὰ ἀδιάστατοι. ἡ δὲ γραμμὴ εἰς πλάτος κινηθεῖσα ποιεῖ τὴν ἐπιφάνειαν. αὕτη δὲ εἰς βάθος κινουμένη, ποιεῖ τὸ σῶμα. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ γνωρίζειν ἡμᾶς τί ποτε ἐστὶ γραμμὴ, καὶ ἐπιφάνεια, καὶ σῶμα. Ὅτι δὲ ταῦτα συνεχῆ, δῆλον. συμπέφυκε γὰρ τὰ μόρια αὐτοῖς, καὶ ἥνωται πρὸς ἄλληλα. ὁ δὲ τόπος, καὶ ὁ χρόνος, οὐκ οἴκοθεν ἔχει τὸ συνεχές. διὸ καὶ ὁ ἀριστοτέλης ἀπαριθμη-

σάμενος τὰ πρότερα τρία, τὴν γραμμὴν, τὴν ἐπιφάνειαν, τὸ σῶμα, ὅσα πέρατα ἀρχῆς, ἐπήγαγεν. Ἔτι δὲ παρὰ ταῦτα, τόπος, καὶ χρόνος. ὡς ἐκείνων μὲν οἴκοθεν ἐχόντων τὴν συνέχειαν, τούτων δὲ, οὐκ οἴκοθεν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρων αὐτῶν. ὁ γὰρ χρόνος οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ μέτρον κινήσεως, τῆς ἐν οὐρανίᾳ σφαίρᾳ γινομένης. ἡμέραν γὰρ φαμὲν εἶναι τὴν ἀπὸ ἀνατολῶν, ἐπὶ ἀνατολὰς πάλιν, τοῦ ἡλίου ἀποκατάστασιν. καὶ μῆνα πάλιν, ὅταν ἡ σελήνη εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον ἐπανέλθῃ, ὅθεν καὶ ἤρξατο. μᾶλλον δὲ ἀποστᾶσα τοῦ ἡλίου, πάλιν εἰς ταυτὸν αὐτῷ κατὰ μῆκος συνέλθῃ σημεῖον. καὶ ἐνιαυτὸν ὁμοίως, τὴν ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου τοῦ ἡλίου περίοδον. ὥστε ὁ χρόνος μέτρον ἐστὶ κινήσεως. ἡ δὲ κίνησις, ἐν μεγέθει γίνεται. δείκνυσι γὰρ ὁ ἀριστοτέλης μηδεμίαν κίνησιν διὰ κενοῦ δύνασθαι γίνεσθαι. εἰ γάρ τις φησὶ βούλοιτο διὰ κενοῦ τὴν κίνησιν γίνεσθαι, οὐκ ἔχει λόγον δοῦναι. τί δήποτε τὰ σφαιροειδῆ τῶν σωμάτων, θᾶττον καταφέρονται τῶν πεταλοειδῶν, κἂν ἰσόογκα ᾖ, καὶ ἄλλας πρὸς τούτῳ λέγων ἀποδείξεις, ὥστε τριῶν ὄντων τούτων ἐφεξῆς, μεγέθους, κινήσεως, χρόνου· ὡς ἂν ἔχῃ τὸ μέγεθος, οὕτως ἔχει καὶ ἡ κίνησις. καὶ ὡς ἂν ἔχῃ ἡ κίνησις, οὕτως ἔχει καὶ ὁ χρόνος. ἐὰν μὲν γὰρ συνεχὲς ᾖ τὸ μέγεθος, συνεχὴς ἔσται καὶ ἡ ἐπὶ τούτου γινομένη κίνησις. συνεχοῦς δὲ οὔσης τῆς κινήσεως, συνεχὴς καὶ ὁ χρόνος. ὁμοίως καὶ εἰ διῃρημένον εἴη τὸ μέγεθος, διῃρημένη ἐστὶ καὶ ἡ κίνησις, καὶ ὁ χρόνος. οἷον, εἰ ἡ κίνησις ἐπὶ ξύλου γίνεται, εἰ μὲν διῄρηνται τὰ τούτου μέρη, διῃρημένως γενήσεται καὶ ἡ κίνησις. εἰ δὲ ταῦτα συνεχῆ, συνεχής ἐστι καὶ ἡ κίνησις. εἰ οὖν συνεχὴς ἡ οὐρανία σφαῖρα, συνεχὴς καὶ ἡ ὑπὸ ταύτης γινομένη κίνησις. συνεχὴς δὲ καὶ ὁ χρόνος. οὐδὲν γὰρ ἄλλο χρόνος ἐστὶν, ἀλλ' εἰ μέτρον κινήσεως, τῆς ἐν οὐ

τῷ γινομένῃ. ὥστε ὁ χρόνος, οὐκ οἴκοθεν ἔχει τὸ συνεχές, ἀλλὰ διὰ τὴν κίνησιν. ἡ δὲ κίνησις, διὰ τὸ σῶμα, ἐφ' οὗ ἡ κίνησις. ὥστε καὶ ὁ χρόνος διὰ τὸ σῶμα τὸ συνεχὲς ἔχει.

Ἀλλ' οὐδὲ ὁ τόπος οἴκοθεν ἔχει τὸ συνεχές. τόπος γάρ ἐστιν ὡς ἤδη εἴπομεν, τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος, καθ' ὃ περιέχει τὸ περιεχόμενον. οἷον ἡ κέραμος, τόπος ἐστὶ τοῦ οἴνου, οὐ καθ' ὅλον αὐτὸν, ἀλλὰ κατὰ μόνην τὴν κοίλην αὐτοῦ ἐπιφάνειαν. ὡς οὖν ἔχει τὸ περιεχόμενον, οὕτως ἕξει καὶ ὁ τόπος. παντὸς οὖν σώματος συνεχοῦς ὄντος, καὶ ἐν τόπῳ ἐξ ἀνάγκης ὄντος, συνεχὴς ἔσται καὶ ὁ τόπος. ὥστε καὶ ὁ τόπος διὰ τὸ ἐν αὐτῷ σῶμα, ἔχει τὸ συνεχές. τόπος γάρ ἐστιν ὡς ἤδη εἴπομεν, πέρας τοῦ περιέχοντος. ᾗ μὲν γὰρ πέρας ἐστὶ τοῦ περιέχοντος, ἐπιφάνεια λέγεται, οὐχὶ τόπος, καὶ συνεχής ἐστιν. ᾗ δὲ περιέχει, τόπος. καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου καθ' ὃ τόπος ἐστὶ, τὸ συνεχὲς ἔχει. ὅτι δὲ πᾶς τόπος συνεχής ἐστι, καὶ ἐντεῦθεν δῆλον. εἰ γὰρ διέλοις τὸν κέραμον, καὶ μηδὲν ὑποθείης ἔξωθεν τοῦ οἴνου, μήτε ἀέρα, μήτε ἄλλο τι σῶμα, εὑρεθήσεται τὸ μέρος ἐκείνου τοῦ οἴνου, τὸ κατὰ τὴν διαίρεσιν ἐπιφαινόμενον, μὴ ὂν ἐν τόπῳ, ὅπερ ἄτοπον. πᾶν γὰρ σῶμα, ἐν τόπῳ ἀνάγκη εἶναι. ταῦτα μὲν οὖν τὰ πέντε τοῦ συνεχοῦς εἴδη.

Διὰ τί δὲ τὴν κίνησιν οὐ συναριθμεῖ τοῖς εἴδεσι τοῦ συνεχοῦς; φαμὲν ὅτι ἡ κίνησις, ἀόριστόν τι πρᾶγμά ἐστιν. ὁδὸς γάρ ἐστιν ἀπὸ τοῦ δυνάμει ἐπὶ τὸ ἐνεργείᾳ. διὰ τοῦτο οὖν οὐκ ἐμνήσθη ταύτης. καὶ ἔτι ὡς πρὸς εἰσαγομένους ποιούμενος τὸν λόγον. πλείονος γὰρ διδασκαλίας ὁ περὶ αὐτῆς δεῖται λόγος. ἢ μᾶλλον λεκτέον, ὅτι οὐδὲ κυρίως ἐστὶ ποσὸν ἡ κίνησις. ἔστι γὰρ ἐνέργειά τις τοῦ κινουμένου. πῶς γὰρ εἴποιμι ποσὸν τὴν ἀλλοίωσιν, ἢ τὴν αὔξησιν, ἢ τὴν μείωσιν; ὡς οὖν οὐδὲ ἡ γένεσις ποσὸν, οὐδὲ μία τῶν κινήσεων. οὐδὲ γὰρ αὐτὴ ἡ κατὰ τό-

που κίνησις ποσὸν, ἀλλ' ἐνέργειά τις. διὰ δὲ τὸ ὑποκείμενον, περὶ ὃ γίνεται, τὸ συνεχὲς ἔχει, καὶ οὐ καθ' ἑαυτήν. ὥστε ὅπερ καὶ πρόσθεν ἔλεγον, ὅτι καθόλου τὰς μεταβολὰς, ὁδοὺς ὑπὸ τὰς κατηγορίας λεκτέον, οὐ κατηγορίας. ἢ ἄλλην ὑπ' ἄλλην ἀνακτέον, ὡς ἐν ἐκείνοις εἴρηται. ὁ δὲ χρόνος ἀριθμὸς ὢν, καὶ μέτρον κινήσεως, κυρίως ἐστὶ ποσόν. ὁ γὰρ ἀριθμὸς, καὶ τὸ μέτρον τοῦ ποσοῦ. ποσὸν οὖν ὁ χρόνος, εἰ καὶ τὸ συνεχὲς τὸ σῶμα. Ζητεῖται δὲ πῶς τὸ σῶμα εἰς τὰ εἴδη τοῦ ποσοῦ συγκατηρίθμησε. καίτοι τὸ σῶμα οὐσία ἐστί. φημὶ οὖν, ὅτι ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν, καὶ ποιὸν, καὶ ποσόν ἐστιν οὐσιῶδες, ὥσπερ ἐν πυρὶ τὸ θερμὸν, ποιὸν οὐσιῶδες. καὶ ἐν σώματι τὸ τριχῇ διαστατὸν, ποσὸν οὐσιῶδες. ὥσπερ οὖν εἴ τις τὸ ἐν πυρὶ θερμὸν ὡς ποιότητα ἁπλῶς σκοποίη, καὶ μὴ ὡς πῦρ, ὑπὸ τὴν ποιότητα τοῦτο ἀνάξει, οὕτω δὴ καὶ τὸ σῶμα, καὶ ὁ ἁπλῶς μῆκος, καὶ πλάτος, καὶ βάθος ἔχει θεωροῦντες, ὡς ποσοῦ τεθεωρήκαμεν εἶδος, καὶ οὐκ οὐσίαν. Τοῦ δὲ διωρισμένου εἴδη, ὡς εἴρηται, ὁ λόγος, καὶ ὁ ἀριθμός. ὁ γὰρ λόγος, καὶ ποσόν ἐστι, καὶ διωρισμένον ποσόν. ποσὸν μὲν, ὅτι καταμετρεῖται φησὶ συλλαβῇ βραχείᾳ τε, καὶ μακρᾷ. διωρισμένον δὲ, ὅτι ἑκάστη τῶν συλλαβῶν ἰδίαν ἔχει περιγραφήν. καὶ δυνάμεθα τὴν μίαν συλλαβὴν εἰπόντες, τὴν ἑτέραν σιωπῆσαι. καὶ ὁ ἀριθμὸς δὲ, τῶν διωρισμένων ἐστί. καὶ τούτου γὰρ ἑκάστη μονὰς, ἰδίαν ἔχει περιγραφήν. οὕτω μὲν οὖν τῇ διαιρέσει χρησάμενος, καὶ τῇ ὑποδιαιρέσει, πάλιν ὑποδιαιρεῖ τὸ ποσὸν κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον, λέγων. ὅτι
» τοῦ ποσοῦ τὸ μὲν, ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα, τῶν ἐν
» αὐτοῖς μορίων συνέστηκε. τὸ δὲ, ἐξ οὐκ ἐχόντων θέσιν. ἐκ θέσιν δὲ ἐχόντων πρὸς ἄλληλα τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων, ἐκεῖνα λέγονται, ἃ κεῖταί που, καὶ δεικτά εἰσι, καὶ συνεστηκό-

τὰ ἅμα ὅλα τὰ μόρια ἔχει, οἷον, λίθος· καὶ γὰρ κεῖται· ἐν τοίχῳ γὰρ εἰ τύχοι, καὶ δεικτός ἐστιν· ὑποπίπτει γὰρ τῇ αἰσθήσει, καὶ πάντα ἅμα τὰ μόρια αὐτοῦ συνέστηκε· τὰ μὲν οὖν ἐκθέσιν ἐχόντων, ἐστι, τό, τε σῶμα, καὶ ἡ ἐπιφάνεια, καὶ ἡ γραμμὴ, καὶ ὁ τόπος· ταῦτα γὰρ πάντα δεικτά ἐστι, καὶ κεῖταί που, καὶ συνεστηκότα πάντα ἅμα ἔχει τὰ μόρια· ὁ μέντοι χρόνος, καὶ ὁ λόγος, οὔτε δεικτά ἐστιν· οὐδὲ γὰρ τῇ αἰσθήσει ὑποπίπτει, οὔτε δὲ ἅμα συνεστηκότα τὰ μόρια ἔχει· οὐδὲ γὰρ ὁ χρόνος ὅλος ἅμα ὑφίσταται, ἀλλ᾽ ἢ κατὰ μόνον τὸ νῦν· ἐν γὰρ τῷ γίνεσθαι, καὶ φθείρεσθαι εὐθὺς τὸ εἶναι ἔχει· ἀλλ᾽ οὔτε ὁ λόγος ὅλος ἅμα ὑφίσταται· ἡ γὰρ ῥηθεῖσα συλλαβὴ, οὐχ ὑπομένει τὰ ῥηθησόμενα, ἀλλὰ φθάνει ἡ πρώτη φθαρεῖσα, πρὶν τὴν δευτέραν ῥηθῆναι· ὁ οὖν οὐχ ὑπομένει, πῶς ἂν ἔχει θέσιν τινά; ἀλλὰ μᾶλλον τάξιν τινὰ εἴποις ἂν ἔχειν ταῦτα φυσικήν. πρότερον γὰρ τὸ νῦν τοῦ μέλλοντος· οὐκέτι δὲ τὸ μέλλον, τοῦ νῦν πρότερον· καὶ τοῦτό ἐστι τάξις φυσικὴ, ὅταν μὴ ἀνακάμπτῃ· πρὸς ἡμᾶς δὲ τάξις ἐστὶν, ὅταν ἀδιαφόρως ἀνακάμπτῃ· οἷον, ὅταν ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἀρχόμενοι, πρῶτον εἴπωμεν τὸ δεξιόν· πάλιν δὲ εἰ βουληθείημεν ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἄρξασθαι, τὸ ἀριστερὸν πρῶτον εἴπωμεν· καὶ ὁ λόγος δὲ τὴν φυσικὴν τάξιν ἔχει· ὁ γὰρ λέγων λόγος, ἔχει τὴν μὲν, πρώτην συλλαβὴν, τὴν δὲ, δευτέραν· καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ δέ ἐστιν ἡ τάξις, τὸ, τὸ ἓν, πρότερον ἀριθμεῖσθαι τῶν δύο· ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀριθμὸς διπλός· ὁ μὲν, ἐν τῇ ψυχῇ, ὁ ἀριθμῶν, ὁ δὲ, ἐν τοῖς ἀριθμητοῖς, ὥσπερ καὶ ὁ ξέστης διπλὸς, ὅ, τε μετρῶν, καὶ ὁ μετρούμενος· ὁ μὲν ἐν τῇ ψυχῇ ἀριθμὸς, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἐκθέσιν ἐχόντων μορίων· οὐ γὰρ ἔχει τινὰ θέσιν τὰ μόρια αὐτοῦ· ἔστι γὰρ νοητός· ὁ δὲ ἐν τοῖς ἀριθμητοῖς· οἷον, ἐν τοῖς δέκα ἵπποις· ἐξ ἐχόντων θέσιν

ἐστί. τὰ γὰρ μόρια αὐτοῦ κεῖταί που, καὶ θέσιν τινὰ ἔχει πρὸς ἄλληλα. διὰ τοῦτο οὕτω εἶπε, θέσιν δὲ οὐ πάνυ λάβοις ἄν, καὶ οὐκ εἶπεν, οὐδαμῶς, εἰδὼς ὅτι ὁ μέν τις τῶν ἀριθμῶν, ἐξ ἐχόντων θέσιν ἐστίν, ὁ δέ, ἐξ οὐκ ἐχόντων θέσιν. ἀλλὰ γὰρ ἄξιον καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς λέξεως ἐξετάσαι τὰ εἰρημένα.

» Τῶν μὲν γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ μορίων οὐδείς ἐστι κοινὸς ὅρος,
» πρὸς ὃν συνάπτει τὰ μόρια αὐτοῦ, οἷον τὰ πέντε, εἰ ἔστι τῶν
» δέκα μόριον, πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει, τὰ πέντε,
» καὶ πέντε, ἀλλ' ἀεὶ διώρισται. καὶ τὰ τρία γε καὶ τὰ ἑπτά, πρὸς
» οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει. οὐδ' ὅλως ἂν ἔχοις ἐπ' ἀριθ-
» μοῦ κοινὸν ὅρον λαβεῖν τῶν μορίων, ἀλλ' ἀεὶ διώρισται. ὥσ-
» τε, ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν διωρισμένων ἐστίν. ὡσαύτως δὲ καὶ
» ὁ λόγος τῶν διωρισμένων ἐστίν. ὅτι μὲν ποσὸν γάρ ἐστιν ὁ
» λόγος, φανερόν. καταμετρεῖται γὰρ συλλαβῇ βραχείᾳ καὶ
» μακρᾷ. λέγω δὲ τὸν μετὰ φωνῆς λόγον γινόμενον. πρὸς
» οὐδένα γὰρ κοινὸν ὅρον αὐτοῦ τὰ μόρια συνάπτει. οὐ γάρ ἐστι
» κοινὸς ὅρος πρὸς ὃν αἱ συλλαβαὶ συνάπτουσιν. ἀλλ' ἑκάστη
» διώρισται αὐτὴ καθ' αὑτήν.

Ὅτι μὲν ποσόν ἐστιν ὁ ἀριθμός, οὐδὲ κατασκευάσαι ἀξιοῖ. ὁ γὰρ μὴ βουλόμενος τὸν ἀριθμὸν ποσὸν εἶναι, οὐδ' ἄλλό τι ἀξιώσειεν. ὅτι δὲ διωρισμένον ποσόν, τοῦτο κατασκευάζει. οὐ γὰρ ἔχει φησὶ κοινὸν ὅρον, πρὸς ὃν συνάπτει τὰ μόρια αὐτοῦ. τὸν γὰρ δέκα ἀριθμόν, εἰ διέλοιμεν εἰς δύο πεντάδας, ἑκάστην εὑρήσομεν διωρισμένην, καὶ οἰκείαν ἔχουσαν περιγραφήν. οὐδὲ γάρ ἐστί τις μονὰς ἑκατέροις συνημμένη τοῖς μέρεσι, καὶ δι' ἑαυτῆς τὴν συνέχειαν αὐτοῖς χαριζομένη. καὶ ἐπὶ τοῦ ἑπτὰ ἀριθμοῦ ὁμοίως. ἡ γὰρ τετάρτη μονὰς οὐδεμίαν τῶν τριάδων, οὔτε πρὸς ἑαυτήν, οὔτε πρὸς ἀλλήλας συνάπτει, ἀλλ' ἐν ἰδίᾳ καὶ αὐτὴ θεωρεῖται περιγραφῇ. ὥστε διωρισμένον ποσὸν ὁ ἀριθμός. ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος φησὶ

διωρισμένον ποσόν, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. οὔτε γὰρ τὰ τοῦ λόγου μόρια, λέγω δὴ τὰς συλλαβάς ἐστιν ἰδεῖν διά τινος κοινοῦ ὅρου συναπτομένας, ἀλλ᾽ ἑκάστη αὐτῶν περιγέγραπται. λόγον δέ φησι τὸν μετὰ φωνῆς γινόμενον. ἐπειδὴ γὰρ ὁ λόγος, ὁ μέν, ἐστι προφορικός, ὁ δέ, ἐνδιάθετος, ὁ ἐν ψυχῇ θεωρούμενος, διὰ τοῦτο ὑποσημαίνεται, ὅτι περὶ τοῦ προφορικοῦ λόγου φησίν, ὁ γὰρ ἐνδιάθετος, οὐδὲ ποσὸν ὅλως ἐστίν. ἀλλ᾽ εἴπερ ἄρα ἐστί τι, δηλονότι ποιότης ἐστὶν τῆς ψυχῆς, εἴπερ διάθεσίς ἐστι τῆς ψυχῆς ἢ ἕξις, διάθεσις δέ, καὶ ἕξις, ποιότητες, ὡς εἰσόμεθα. προτετίμηται δὲ ὁ ἀριθμὸς τοῦ λόγου, ἐπειδὴ δι᾽ αὐτοῦ μετρεῖται ὁ λόγος.

» Ἡ δὲ γραμμὴ συνεχής ἐστιν. ἔστι γὰρ κοινὸν ὅρον λαβεῖν,
» πρὸς ὃν τὰ μόρια αὐτῆς συνάπτει, στιγμήν. καὶ τῆς ἐπιφα-
» νείας, γραμμήν.

Εἰκότως ἡ γραμμή, συνεχής. γραμμὴ γάρ ἐστι, μῆκος ἀπλατές. ἕκαστον γὰρ τῶν μορίων αὐτῆς συνάπτει πρὸς ἄλλο, καὶ ἄλλο, κοινὸν ἔχοντα ὅρον, τὸ σημεῖον. τὸ δὲ σημεῖον, ἀμερές, καὶ ἀδιάστατον. εἰκότως ἄρα καὶ τὰ μέρη αὐτῆς, συνεχῶς τε, καὶ ἀδιαστάτως, ἡνωμένα εἰσί. κατὰ γὰρ σημεῖον ἡ γραμμὴ διαιρεῖται, καθ᾽ ὃ καὶ συνάπτει τὰ μόρια αὐτῆς. δεῖ δὲ λαβεῖν τὸ σημεῖον, ἤτοι τὸν κοινὸν ὅρον δυνάμει, καὶ μὴ ἐνεργείᾳ. ἐὰν γὰρ ἐνεργείᾳ λάβης, οὐκ ἔσται συνεχὴς ὅλη ἡ γραμμή. καὶ τῆς ἐπιφανείας δὲ τὰ μέρη κοινῷ ὅρῳ συνάπτεται τῇ γραμμῇ. ὥστε καὶ ἡ ἐπιφάνεια συνεχής. γραμμῇ γὰρ διαιρεῖται. εἰ δὲ ἡ γραμμὴ μῆκός ἐστιν ἀπλατές, κατὰ μῆκος διαιρούμενον τῆς ἐπιφανείας, ἀδιαστάτως ἔχουσι τὰ μέρη κατὰ πλάτος. ἐπεὶ μὴ δὲ ἔχει ἡ γραμμὴ τὴν κατὰ πλάτος διάστασιν δυνάμει δὲ καὶ ταύτην τὴν γραμμὴν ληπτέον, καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ.

Τὰ γὰρ τοῦ ἐπιπέδου μόρια, πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει.

Οἱ μὲν γὰρ παλαιότεροι, πᾶσαν ἁπλῶς ἐπιφάνειαν, ἐπίπεδον καλοῦσιν, ἓν ἀνθ' ἑνὸς λέγοντες. ἀδιάφορον γὰρ αὐτοῖς, ἐπιφάνειαν, ἢ ἐπίπεδον λέγειν. οἱ δὲ νεώτεροι, οὐ πᾶσαν ἐπιφάνειαν ἐπίπεδον καλοῦσιν, ἀλλὰ τὴν ἀποτεταμένην μόνον. γένος γὰρ ἴσασι τὴν ἐπιφάνειαν. καὶ ταύτην διαιροῦσιν εἴς τε τὴν ἐπίπεδον. καὶ κυλινδρικὴν, καὶ σφαιρικὴν, καὶ εἴ τις ἄλλη εἴη.

» Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος ἔχοις ἂν λαβεῖν,
» καὶ ἀποδοῦναι κοινὸν ὅρον, γραμμὴν, ἢ ἐπιφάνειαν, πρὸς
» ἣν τὰ τοῦ σώματος μόρια συνάπτει.

Συνάπτει γὰρ τὰ μέρη τοῦ σώματος πρὸς τὸν κοινὸν ὅρον, τὴν ἐπιφάνειαν. διὰ ταύτην δὲ, καὶ πρὸς γραμμήν. τῆς γὰρ ἐπιφανείας διαιρούσης κατὰ βάθος τὰ σώματα, αὐτῆς δὲ παντελῶς ἀδιαστάτου οὔσης κατὰ βάθος, ἀδιαστάτως ἐξ ἀνάγκης καὶ τὰ μέρη τοῦ σώματος συνάπτεται πρὸς ἄλληλα κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν. κἀνταῦθα δὲ δυνάμει πάλιν τὴν διαίρεσιν ἔτι πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν λαμβάνομεν. διὰ δὲ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ πρὸς γραμμὴν συνάπτει τὰ τοῦ σώματος μέρη. ἐπειδὴ γὰρ ὡς εἴπομεν, ῥυεῖσα ἡ γραμμὴ ποιεῖ τὴν ἐπιφάνειαν, τὴν διαιροῦσαν τὸ σῶμα κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, δεῖ ἄρξασθαι ἀπὸ γραμμῆς, καὶ ταύτην οἱονεὶ ὑποσύροντα, ποιεῖν ἐπιφάνειαν, καὶ δι' αὐτῆς τέμνειν τὸ ὑποκείμενον. ὥστε ἐπειδὴ καθόλου ἑαυτὴν ἡ ἐπιφάνεια τέμνει τὸ σῶμα, ἀνάγκη καὶ κατὰ τὸ πέρας αὐτῆς, λέγω δὴ τὴν γραμμὴν συνάπτειν τὰ τοῦ σώματος ἄκρα.

» Ἔτι δὲ καὶ ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος τῶν τοιούτων. ὁ γὰρ νῦν,
» χρόνος συνάπτει πρός τε τὸν παρεληλυθότα καὶ τὸν μέλλον
» τα. καὶ πάλιν ὁ τόπος τῶν συνεχῶν ἐστι. τόπον γάρ τινα
» τὰ τοῦ σώματος μόρια κατέχει, ἃ πρὸς τινὰ κοινὸν ὅρον
συνάπτει.

συνάπτει. οὐκοῦν καὶ τὰ τοῦ τόπου μόρια, ἃ κατέχει ἕκαστον τῶν τοῦ σώματος μορίων, πρὸς τὸν αὐτὸν ὅρον συνάπτει, πρὸς ὃν καὶ τὰ τοῦ σώματος μόρια. ὥστε συνεχὴς ἂν εἴη καὶ ὁ τόπος. πρὸς γὰρ ἕνα κοινὸν ὅρον αὐτοῦ τὰ μόρια συνάπτει.

Εἰ γὰρ ἀπεδείχθη τὸ σῶμα συνειλημμένα καὶ συνεχῆ ἔχον τὰ μόρια. πᾶν γὰρ σῶμα καθόλου αὐτὸ ἐν τόπῳ ἐστίν, ὁ τόπος ἄρα ὁ περιέχων τὸ σῶμα, συνεχής ἐστιν, ἐπεὶ μηδὲν τῶν τοῦ σώματος μορίων ἐκφεύγει τὸ ἐν τόπῳ εἶναι. οὐκοῦν διὰ τὴν συνέχειαν τοῦ σώματος, καὶ ὁ τόπος ἔχει τὸ συνεχές.

Ἔτι τὰ μὲν ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων συνέστηκε. τὰ δὲ ἐξ οὐκ ἐχόντων θέσιν. οἷον τὰ μὲν τῆς γραμμῆς μόρια, θέσιν ἔχει πρὸς ἄλληλα. ἕκαστον γὰρ αὐτῶν κεῖται που. καὶ ἔχοις ἂν διαλαβεῖν καὶ ἀποδοῦναι ποῦ ἕκαστον κεῖται ἐν τῷ ἐπιπέδῳ. καὶ πρὸς ποῖον μόριον τῶν λοιπῶν συνάπτει. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ τοῦ ἐπιπέδου μόρια θέσιν ἔχει τινά. ὁμοίως γὰρ ἂν ἀποδοθείη ποῦ ἕκαστον κεῖται, καὶ ποῖα συνάπτει πρὸς ἄλληλα. καὶ τὰ τοῦ στερεοῦ δὲ ὡσαύτως. καὶ τὰ τοῦ τόπου. ἐπὶ δέ γε τοῦ ἀριθμοῦ, οὐκ ἂν ἔχοι τις ἀποδεῖξαι ὡς τὰ μόρια αὐτοῦ θέσιν τινὰ ἔχει πρὸς ἄλληλα, ἢ κεῖται ποῦ. ἢ ποιά γε συνάπτει πρὸς ἄλληλα τῶν μορίων. οὐδὲ τὰ τοῦ χρόνου. ὑπομένει γὰρ οὐδὲν τῶν τοῦ χρόνου μορίων. ὃ δὲ μή ἐστιν ὑπομένον, πῶς ἂν τοῦτο θέσιν τινὰ ἔχοι; ἀλλὰ μᾶλλον τάξιν τινὰ εἴποις ἂν ἔχειν, τῷ τὸ μὲν πρότερον εἶναι τοῦ χρόνου, τὸ δὲ ὕστερον. καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ δὲ ὡσαύτως, τῷ τὸ ἓν πρότερον ἀριθμεῖσθαι τῶν δύο, καὶ τὰ δύο τῶν τριῶν. καὶ οὕτω τάξιν μὲν τινὰ ἂν ἔχοι. θέσιν δὲ οὐ πάνυ λάβοις ἄν. καὶ ὁ λόγος δὲ ὡσαύτως. οὐδὲν γὰρ ὑπομένει τῶν μορίων αὐτοῦ. ἀλλ' εἴρηταί τε, καὶ οὐκ ἔστιν

» ἔτι τοῦτο λαβεῖν. ὥστε οὐκ ἂν εἴη θέσις τῶν μορίων αὐ-
» τοῦ, εἴγε μηδὲν ὑπομένει. τὰ μὲν οὖν, ἐκ θέσιν ἐχόντων
» πρὸς ἄλληλα τῶν ἐν αὐτοῖς συνέστηκε μορίων. τὰ δὲ, ἐξ οὐκ
» ἐχόντων θέσιν.

Ἐπιβλέπειν χρὴ ὅτι τὸν μὲν χρόνον ἐν τῇ προτέρᾳ διαιρέσει συνέταττε τοῖς συνεχέσι ποσοῖς, γραμμῇ, ἐπιφανείᾳ, σώματι, τόπῳ. ἐνταῦθα δὲ, τοῖς μὴ ἐκ θέσιν ἐχόντων, ἐπεὶ κατὰ τρία ταῦτα χαρακτηρίζεται τὰ ἐκ θέσιν ἐχόντων· τὸ κεῖσθαί που, ἄνω, κάτω· καὶ τὸ δεικτικὰ εἶναι δακτύλῳ· καὶ τὸ συνεστηκότα ἔχειν τὰ μόρια, τουτέστιν, ἅμα ὅλα ὑφεστηκότα, * ὧν οὐδὲν ἐνυπάρχει τῷ χρόνῳ. τὸν δὲ ἀριθμὸν, ἐν τῇ πρώτῃ διαιρέσει τοῖς διωρισμένοις συγκαταριθμήσας, δοκεῖ πως ἐνταῦθα τοῖς ἐκ θέσιν ἐχόντων. εἰρήκαμεν δὲ ἀνωτέρω περὶ ποίου ἀριθμοῦ αὐτῷ ἐστιν ὁ λόγος. διὰ μὲν τοῦ ὅπου ἕκαστον κεῖται, τὸ δεικτικὸν λέγει. διὰ δὲ τοῦ καὶ πρὸς ποῖα μόρια τῶν λοιπῶν συνάπτει, τὰ ἓξ θετικὰ προσρήματα. * Διὰ τί δὲ μὴ διεῖλε τὸ ποσὸν εἰς τάξιν ἔχον, καὶ μή; ὅτι ἡ μὲν τάξις ἐν ποσῷ θεωρεῖται. οὐ γὰρ μόνον ἐν τοῖς θετοῖς ἡ τάξις, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀθέτοις. καὶ γὰρ ἐν ἀριθμῷ, ἐπειδὴ πρῶτον τὸ ἓν τῶν δύο. καὶ ἐν λόγῳ, ἐπειδὴ πρῶτον τὸ προοίμον τῆς διηγήσεως. καὶ ἐν χρόνῳ. πρῶτον γὰρ τὸ παρῳχηκὸς, εἶτα τὸ ἐνεστὼς, εἶτα τὸ μέλλον.

» Κυρίως δὲ ποσὰ ταῦτα λέγεται μόνα τὰ εἰρημένα, τὰ
» δὲ ἄλλα πάντα κατὰ συμβεβηκός. εἰς ταῦτα γὰρ ἀπο-
» βλέποντες, καὶ τὰ ἄλλα ποσὰ λέγομεν. οἷον πολὺ τὸ λευκὸν
» λέγονται, τῷ γε τὴν ἐπιφάνειαν πολλὴν εἶναι. καὶ ἡ πρᾶξις μα-
» κρὰ, τῷ γε τὸν χρόνον πολὺν εἶναι. καὶ ἡ κίνησις πολλή. οὐ γὰρ
» καθ' αὑτὸ ἕκαστον τούτων ποσὸν λέγεται. οἷον ἐὰν ἀποδι-
» δῷ τις πόση τίς ἡ πρᾶξίς ἐστι, τῷ χρόνῳ ὁριεῖ. ἐνιαυσιαίαν,
» ἢ οὕτω πως ἀποδιδούς. καὶ τὸ λευκὸν ποσόν τι ἀποδι-

» δοὺς, τῇ ἐπιφανείᾳ ὁρίζει. ὅση γὰρ ἂν ἡ ἐπιφάνεια ᾖ, τοσοῦ-
» τον καὶ τὸ λευκὸν φήσειεν εἶναι. ὥστε μόνα κυρίως ποσὰ
» καθ' αὑτὰ λέγεται τὰ εἰρημένα. τῶν δὲ ἄλλων, οὐδὲν αὐτὸ
» καθ' αὑτὸ, ἀλλ' εἰ ἄρα, κατὰ συμβεβηκός.

Ἔργον ἐπιστήμονος μὴ μόνον τὰ ὑποβεβλημένα τῇ ἐπιστήμῃ αὐτοῦ πράγματα σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ δοκοῦντα μὲν εἶναι· κατὰ ἀλήθειαν δὲ μὴ ὄντα ἐπεξέρχεσθαι, καὶ διελέγχειν. τοῦτο καὶ ὁ ἀριστοτέλης ποιεῖ. ἀπαριθμησάμενος γὰρ τὰ ἑπτὰ τοῦ ποσοῦ εἴδη, πέντε τοῦ συνεχοῦς, καὶ δύο τοῦ διωρισμένου, οὐκ ἔστι μέχρι τούτου, ἀλλὰ ζητεῖ, εἰ καὶ τι ἄλλο δύναται ἀνάγεσθαι ὑπὸ τὸ ποσόν. ἐπεὶ οὖν δοκεῖ τὸ λευκὸν καὶ πολὺ, καὶ ὀλίγον, τὸ δὲ πολὺ καὶ ὀλίγον, τοῦ ποσοῦ ἐστιν. ἀλλὰ καὶ τὴν πρᾶξιν λέγομεν μακρὰν, καὶ βραχεῖαν, φησὶν ὅτι οὐ κυρίως ταῦτα ποσὰ, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. τῷ γὰρ ἐν ποσοῖς εἶναι, λέγονται ποσὰ αὐτά. ἐπειδὴ γὰρ τὸ λευκὸν ἐν ἐπιφανείᾳ ἐστὶν, ἐκείνης πολλῆς οὔσης, ἢ ὀλίγης, ἐκ μεταλήψεως ταύτης λέγομεν τὸ λευκὸν πολὺ, ἢ ὀλίγον εἶναι. καὶ ἡ πρᾶξις ὁμοίως κατὰ συμβεβηκὸς ἔχει, τὸ, μακρὰ εἶναι, ἢ βραχεῖα. ἐπειδὴ γὰρ ὁ πόλεμος ὁ ἰλιακὸς εἰ τύχοι, ἔν τινι χρόνῳ γέγονεν, οἷον, ἐν δέκα ἔτεσι, λέγομεν δὲ τὸν χρόνον μαρκὸν, διὰ τοῦτο καὶ τὴν πρᾶξιν τὴν ἐν μακρῷ χρόνῳ γινομένην, κατὰ συμβεβηκὸς μακρὰν λέγομεν εἶναι. ὥστε κυρίως μὲν ποσά εἰσι τὰ εἰρημένα, τὰ δ' ἄλλα, κατὰ συμβεβηκὸς δι' ἐκεῖνα ποσὰ λέγεται.

Καὶ ἡ κίνησις πολλή. ἡ κίνησις πολλὴ λέγεται εἶναι, τῷ τὸν χρόνον, ἐν ᾧ γέγονε, πολὺν εἶναι. ὁ γὰρ χρόνος μέτρον ἐστὶ κινήσεως. μῆνα γὰρ λέγομεν τὴν τῆς σελήνης ἀποκατάστασιν. ἐνιαυτὸν δὲ, τὴν τοῦ ἡλίου τῷ χρόνῳ περίοδον ἐνιαυσιαίαν. ἐὰν γάρ τις ἐρωτηθῇ πόση τίς ἐστιν ἡ πρᾶξις, τὸν χρόνον ἀποκρίνεται. οἷον, δεκαέτης. Ὅση γὰρ ἂν ἡ ἐπι-

φάνεια ᾖ, τοσοῦτον καὶ τὸ λευκὸν φήσεις εἶναι. ἐὰν γὰρ ἐρωτηθῶμεν πόσον ἐστὶ τὸ λευκὸν, λέγομεν ὅτι δίπηχυ τυχὸν, ἢ τρίπηχυ, ὅση ἐστὶ καὶ ἡ ἐπιφάνεια ἡ ἔχουσα τὸ λευκόν. ὥστε οὐκ αὐτὸ τὸ λευκὸν λέγομεν πολὺ, ἢ ὀλίγον, ἀλλὰ τὴν ἐπιφάνειαν. δύναται δὲ καὶ τὸ ἐν πηχυαίᾳ ἐπιφανείᾳ λευκὸν, μᾶλλον λευκὸν εἶναι, τοῦ ἐν διπήχει. τότε δὲ οὐ λέγομεν λευκὸν λευκοῦ πλεῖον, ἀλλὰ λευκὸν λευκοῦ μᾶλλον λευκόν.

,, Ἔτι τῷ ποσῷ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀφω-
,, ρισμένων φανερὸν ὅτι οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. οἷον τῷ διπή-
,, χει, ἢ τῷ τριπήχει, ἢ τῇ ἐπιφανείᾳ, ἢ τῶν τοιούτων τινί.

Παραδοὺς ἡμῖν τὴν διαίρεσιν τοῦ ποσοῦ, καὶ εἰπὼν ποῖά τε ἐστὶ τὰ κυρίως ποσὰ, καὶ ποῖα τὰ κατὰ συμβεβηκὸς, βούλεται νῦν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς οὐσίας ἐποίησεν, ἴδιον ἀποδοῦναι τοῦ ποσοῦ. ὁρισμὸν γὰρ ἀποδοῦναι αὐτοῦ οὐκ ἐνῆν, διὰ τὴν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένην ἡμῖν αἰτίαν. ὅτι τῶν γενικωτάτων γενῶν, οὐκ ἔστιν ὁρισμὸν ἀποδοῦναι. τὸ γὰρ ὂν, οὐχ ὡς γένος κατηγορεῖται τῶν δέκα κατηγοριῶν, ὡς ἐν εἰσαγωγαῖς ἀπεδόθη. εἰ μὲν γὰρ περὶ τοῦ δέ τινος τοῦ ποσοῦ ἦν αὐτῷ ὁ λόγος. οἷον, τοῦ διπήχεος, δυνατὸν ἦν δι' ὁρισμοῦ παραστήσασθαι αὐτοῦ τὴν φύσιν, γένος λαμβάνοντα τὸ ἁπλῶς ποσόν. νῦν δὲ περὶ τοῦ ἁπλῶς ποσοῦ αὐτῷ ἐστὶν ὁ λόγος. οὗ γένος γενικώτατον εὑρεῖν οὐκ ἦν, διὸ οὐ τὸν ὁρισμὸν αὐτοῦ ἀποδώσειεν. ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῆς οὐσίας εἶπε πρότερον τὰ δοκοῦντα αὐτῆς ἴδια εἶναι, καὶ ἐλέγξας ἔπειτα τὸ ὄντως ἴδιον, ἅπαν αὐτῆς παραδέδωκεν. οὕτω καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ, πρότερον ὅσα δοκεῖ ἴδια εἶναι τοῦ ποσοῦ ἐξελέγξας, ὕστερον τὸ ὄντως ἴδιον αὐτοῦ παραδίδωσι. καὶ πρότερον μέν φησιν, ἴδιον εἶναι δοκεῖν τοῦ ποσοῦ, τὸ μηδὲν ἔχειν ἐναντίον. τῷ γὰρ ἀφωρισμένῳ ποσῷ φησι, τί ἂν εἴη ἐναντί-

ον; οἷον, τῷ διπήχει, ἢ τῷ τριπήχει, ἢ τῇ ἐπιφανείᾳ, ἢ τῶν τοιούτων τινί.

» Οὐδὲν γάρ ἐστιν αὐτοῖς ἐναντίον. εἰ μὴ ἄρα τὸ πολὺ τῷ
» ὀλίγῳ φαίη τις εἶναι ἐναντίον, ἢ τὸ μέγα τῷ μικρῷ. τούτων
» δὲ οὐδέν ἐστι ποσὸν, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν πρός τι. οὐδὲν γὰρ αὐτὸ
» καθ' αὑτὸ μέγα λέγεται ἢ μικρὸν, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον ἀναφέ
» ρεται. οἷον ὄρος μὲν μικρὸν λέγεται, κέγχρος δὲ μεγάλη. τῷ
» τὸ μὲν, τῶν ὁμογενῶν μεῖζονα εἶναι, τὸ δὲ, ἔλαττον τῶν ὁμογενῶν.
» οὐκοῦν πρὸς ἕτερον ἡ ἀναφορά. ἐπεὶ εἴγε καθ' αὑτὸ μικρὸν
» ἢ μέγα λέγοιτο, οὐκ ἄν ποτε, τὸ μὲν ὄρος μικρὸν ἐλέγετο, ἡ
» δὲ κέγχρος μεγάλη. πάλιν ἐν μὲν τῇ κώμῃ φαμὲν πολλοὺς
» ἀνθρώπους εἶναι, ἐν ἀθήναις δὲ ὀλίγους, πολλαπλασίους αὐ
» τῶν ὄντας. καὶ ἐν μὲν τῇ οἰκίᾳ πολλούς, ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ
» ὀλίγους, πολλῷ πλείους αὐτῶν ὄντας.

Ἐνταῦθα οἰκείως τὸν περὶ τούτου ἐξετάζει λόγον, εἰ τὸ μέγα καὶ μικρὸν ἐναντίον ἐστὶν, ἢ ὅλως ποσά. ἐν γὰρ τῷ περὶ τῆς οὐσίας λόγῳ μνημονεύσας αὐτῶν μόνων, παρῆλθε συγχωρήσας αὐτὰ ἐναντία εἶναι. δείκνυσι δὲ νῦν ὅτι ταῦτα οὐκ εἰσὶ ποσὰ, ἀλλὰ τῶν πρός τι. καὶ δείκνυσι πάλιν διχῶς, διά τε τῆς ἐνστάσεως, ὅτι οὐκ εἰσὶ ποσὰ, καὶ διὰ τῆς ἀντιπαραστάσεως, ὅτι εἰ καὶ ποσὰ συγχωρηθείη εἶναι, οὐκ ἔστιν ἐναντία. καὶ πρῶτον μὲν, διὰ τῆς ἐνστάσεως, λέγων οὕτω, τούτων δὲ οὐδέν ἐστι ποσὸν, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν πρός τι. οὐδὲν γὰρ αὐτὸ καθ' αὑτὸ μέγα λέγεται, ἢ μικρὸν, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεται. τῶν γὰρ πρός τι ἴδιον, τὸ ἑνὸς τεθέντος, τὸ ἕτερον συνεισάγεσθαι, καὶ ἀναιρεθέντος, συναναιρεῖσθαι. πατρὸς γὰρ τεθέντος, συνεισάγεται πάντως καὶ ὁ υἱός, καὶ ἀναιρεθέντος, συναναιρεῖται, οὕτω δὲ τὸ πολὺ οὐ λέγεται αὐτό τι καθ' ἑαυτὸ πολὺ, ἀλλὰ πρὸς τὸ ὀλίγον ἀναφερόμενον. καὶ τὸ ὀλίγον ὡσαύτως, πρὸς τὸ πολύ, καὶ ἐπὶ τοῦ μικροῦ δὲ, καὶ τοῦ μεγάλου, ὁμοίως.

ἑκάτερον γὰρ πρὸς τὸ ἕτερον, τὴν ἀναφορὰν ἔχει. καὶ οὐδὲν τούτων αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ ὡρισμένην τινὰ ἔχει φύσιν. καὶ δῆλον ἐντεῦθεν. Ὄρος γάρ φησι μικρὸν λέγεται, κέγχρος δὲ μεγάλη. καίτοι εἰ ἕκαστον τούτων καθ᾽ αὑτὸ ἐλέγετο, καὶ μὴ πρὸς ἕτερον ἀναφερόμενον τῇ πρὸς ἐκεῖνο παραβολῇ, οὐκ ἂν ὄρος μὲν μικρὸν ἐλέγομεν, τὴν δὲ κέγχρον μεγάλην. καταγέλαστον δὲ τοῦτο. νῦν δὲ τὸ μὲν ὄρος μικρὸν λέγομεν, δῆλον ὅτι, ἄλλου ὄρους μικρότερον. τὴν δὲ κέγχρον μεγάλην, ἄλλης δηλονότι μείζονα. οὕτω καὶ ἐν ἀθήναις μὲν, ὀλίγους φαμὲν εἶναι ἀνθρώπους, αὐτὴν πρὸς ἑαυτὴν παραβάλλοντες, ἢ πρὸς ἑτέραν πόλιν. ἐν τῇ κώμῃ δὲ πολλοὺς, ὀλιγωτέρους ὄντας τῶν ἐν ἀθήναις, ἢ πρὸς ἄλλην κώμην δηλονότι τὴν σύγκρισιν ποιούμενοι. ὥστε ἢ συνεχῆ λέγωμεν τὴν τοῦ ποσοῦ, καὶ τὴν τοῦ πρός τι κατηγορίαν, καὶ τὴν αὐτὴν εἶναι ἢ εἰ διωρισμέναι εἰσὶν αἱ κατηγορίαι, οὐχ ὑπὸ τὸ ποσὸν ταῦτα ἀνακτέον, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ τὰ πρός τι.

» Ἔτι τὸ μὲν δίπηχυ καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, ποσὸν ση-
» μαίνει. τὸ δὲ μέγα ἢ μικρὸν, οὐ σημαίνει ποσὸν, ἀλλὰ μᾶλ-
» λον πρός τι. πρὸς γὰρ ἕτερον θεωρεῖται καὶ τὸ μέγα, καὶ τὸ
» μικρόν, ὥστε φανερὸν ὅτι ταῦτα τῶν πρός τι ἐστί.

Τὸ γὰρ κυρίως φασὶ ποσὸν, καὶ πηλίκον ἐστὶ σημαίνει. οἷον, ἥδε ἡ γραμμὴ, καὶ ποσόν ἐστι τῇ αὐτῆς φύσει, καὶ πηλίκον ἐστὶ σημαίνει. τρίπηχυς γὰρ φέρε εἰπεῖν, ἢ δίπηχύς ἐστιν. ὥστε καὶ τὰ πηλίκον ποσὰ καταγίνεται, σημαίνουσι τὰ κυρίως ποσά. τὸ δὲ μέγα καὶ τὸ μικρὸν, καὶ τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἔχει ὡρισμένον ποσόν. ἀόριστον γὰρ ἕκαστον τούτων. ὥστε ταῦτα ποσὰ οὐκ ἔστι. Τί οὖν εἴποι τις ἄν, ἴσως οὐκ ἔστι ποσὸν ἀόριστον; ὅταν γὰρ εἴπω συνεχὲς, ἢ ἀριθμὸν, ἢ γραμμὴν, ἢ τῶν τοιούτων τι, ποσὸν μέντοι λέγω, οὐ μὴν ἔτι καὶ τὸ πηλίκον ἐστὶν ἀφορίζω, ὥσπερ ὅταν λέγω

τρία, ἢ πέντε, ἢ τρίπηχυ λέγω οὖν ὡς οὐδὲ ἐν τούτοις, ἡ αὐτὴ ἀοριστία θεωρεῖται, ἥτις καὶ ἐν τῷ μικρῷ καὶ μεγάλῳ, καὶ πολλῷ καὶ ὀλίγῳ. ἀεὶ γὰρ τὰ γένη ἀοριστότερα μᾶλλόν ἐστι τῶν ἰδίων εἰδῶν. ζῷον γοῦν εἰπὼν, οὐκ οὕτως ὁρίζω τὸ ὑποκείμενον, ὥσπερ ὅταν εἴπω ἄνθρωπον, ἢ ἵππον. πλὴν ἐπεὶ μὴ φωνή ἐστιν ἁπλῶς ὁμώνυμος τὸ ζῷον, ἀλλ᾽ οὐσία τίς ἐστι κοινῶς πλείοσιν ὑπάρχουσα, ἔστιν ἀφορίσαι τὸ ὑπὸ τῆς τοῦ ζῴου φωνῆς σημαινόμενον, καὶ εἰπεῖν, ὅτι οὐσία ἐστὶν ἔμψυχον αἰσθητική, καὶ ἔστιν ὡρισμένη τὶς φύσις, ἡ ὑπὸ τοῦ ζῴου σημαινομένη. οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ τῶν προκειμένων. τὸ γὰρ τοῦ συνεχοῦς ὄνομα γενικώτερον ὂν, ἔστι μὲν ἀοριστότερον τοῦ ἀφωρισμένου ποσοῦ, τοῦ τριπήχεος. τοῦτο γὰρ ἤδη ἄτομόν ἐστιν, ὥσπερ κἀκεῖ σωκράτης, ἄτομόν ἐστιν. ὁμοίως καὶ τὸ τοῦ ἀριθμοῦ γενικώτερον τοῦ τρία, καὶ πέντε, ἀτόμου ὄντος. ἀλλ᾽ ὅμως καὶ τούτοις, ἔστι τί ὡρισμένον ὡς δηλούμενον. συνεχὲς γάρ ἐστιν, οὗ τὰ μόρια πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει. διωρισμένον δὲ, τὸ μὴ οὕτως ἔχον. καὶ γραμμὴν δὲ λέγων, τὸ ἐφ᾽ ἓν λέγω διαστατὸν μέγεθος. ἐπιφάνειαν δὲ, ἐπὶ τὸ δύο. καὶ σῶμα, τὸ τριχῇ διαστατόν. καὶ τούτων ἕκαστον ὥρισται ἀεὶ ὡσαύτως ἔχον, καὶ οὐχὶ πρὸς διάφορον σχέσιν, διάφορον ἀναδέχεται φύσιν, ὥσπερ τὸ μέγα καὶ μικρὸν, καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον. εἰ γὰρ μέγα τὶς λέγοι, φέρε τὸ ὑπερέχον ἑτέρου, καὶ διὰ τοῦτο φέρε μέγα τὶς τὸ ὄρος λέγει τὸν ὄλυμπον, ὡς τοῦ ὑμηττοῦ ὑπερέχοντα. ἀλλὰ τὸν αὐτὸν τοῦτον πρὸς τὴν γῆν παραβάλλων, μικρὸν ἐρεῖ, ὡς ἐλλείποντα αὐτῆς. οὐκ ἄρα τὸ λεγόμενον εἶναι μέγα, ἀφωρισμένον τί ἐστι ποσὸν, ὥσπερ τῶν εἰρημένων ποσῶν ἕκαστον, οὐ μόνον ποσόν ἐστι, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅσον ἐστὶν ἀφορίζει. οἷον, ἢ ἐφ᾽ ἓν διαστατὸν, ὡς ἡ γραμμὴ, ἢ ὅτι ἐπὶ δύο, ὡς ἡ ἐπιφάνεια. ἢ ὅτι ἐν τῇ τῶν μερῶν ἑνώσει θεωρεῖται, ὡς τὸ συνε-

χές. ἢ ἐν τῇ τούτων διαιρέσει, καὶ διακρίσει, ὡς τὸ διωρισμένον. ἄλλως τε, τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν, ἐν τοῖς μερικοῖς ποσοῖς ἤδη καταγίνεται, οἷον ἐν τῇδε τῇ ἐπιφανείᾳ. ὁμοίως καὶ τὸ πολὺ ἐν τῇδε τῇ γραμμῇ, καὶ τῷδε τῷ σώματι, καὶ τὸ ὀλίγον ἐν τῷδε τῷ ἀριθμῷ. ὥστε τούτων ἕκαστον, ἐν τοῖς ἀτόμοις ποσοῖς καταγίνεται. τὰ δὲ ἄτομα ποσὰ, οὐ μόνον ὅτι ποσὰ σημαίνει, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅσον ἕκαστον αὐτῶν καταγίνεται. οἷον, ὁ τρία, καὶ πέντε. οὐκ ἄρα ποσὸν τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. ὅθεν καὶ ὁ ἀριστοτέλης τοιούτοις ἐχρήσατο τοῖς ὑποδείγμασιν, εἰπὼν ὅτι τὸ μόνον δίπηχυ, καὶ τὸ τρίπηχυ, καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, τουτέστι, τῶν ἐν ὑπάρξει ἀτόμων, ποσὸν σημαίνει. εἴπερ γὰρ ὅλως ποσόν ἐστι τὸ μέγα καὶ το μικρὸν, πάντως γε ἄτομόν ἐστι εἰπεῖν, εἰ ἔστιν ὅπερ εἶπον ἁπλῶς τί μέγα. ἀλλὰ λέγομεν εἶναι μέγα ἐν ὑπάρξει. ἔστι δὲ καὶ ἄτομον μέγεθος. οὐκοῦν εἰ πᾶν μὲν ἄτομον ποσόν ἐστιν, ἀφορίζει. τὸ δὲ μέγα καὶ τὸ μικρὸν, καὶ τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον. ἄτομα ὄντα, ἀόριστά τινά εἰσιν. οὐκ ἄρα ποσά ἐστι τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. καὶ οὕτω μὲν, διὰ τῆς ἐνστάσεως, οὐδὲ συγχωρεῖ αὐτὰ ποσὰ εἶναι, διὰ δὲ τῆς ἀντιπαραστάσεως συγχωρήσας αὐτὰ εἶναι ποσὰ, δείκνυσιν αὐτὰ μὴ ὄντα ἐναντία. ἄρχεται δὲ τῆς ἀντιπαραστάσεως ἐντεῦθεν.

» Ἔτι ἐάν τε τιθῇ τις ποσὰ εἶναι τὰ τοιαῦτα, ἐάν τε μὴ
» τιθῇ, οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἐναντίον οὐδέν. ὃ γὰρ μή ἐστιν αὐ-
» τὸ καθ' αὑτὸ λαβεῖν, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεται, πῶς
» ἂν εἴη τούτῳ τί ἐναντίον.

Ὃ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστι. τὰ ἐναντία πρῶτον ἐστι καθ' αὑτὰ, ἀπολελυμένην ἔχοντα τὴν ὑπόστασιν. εἰ δ' οὕτω. τὸν πρὸς ἄλληλα ἀναδέχεται πόλεμον οἷον, τὸ λευκὸν, καὶ τὸ μέλαν, πρότερον ἄλλα τινὰ ὄντα,

ποιότητες γάρ εἰσιν· οὕτω τὴν πρὸς ἄλληλα μάχην ἀνεδέξαντο. ταύτῃ γὰρ τὰ πρός τι τῶν ἐναντίων διαφέρει· ὅτι τὰ μὲν ἐναντία, πρῶτον καθ' αὑτά εἰσιν. ἐξὸν γὰρ τὸ λευκὸν εἰπόντα, μὴ παραλαβεῖν τὸ μέλαν, μή δ' εἶναι ὅλως ὄντος τοῦ λευκοῦ. καὶ ἔμπαλιν τὸ μέλαν εἶναι, τοῦ λευκοῦ μὴ ὄντος. ἔπειτα πρὸς ἄλληλα μάχεται, τὰ δὲ πρός τι ἀλλήλοις συντίκτεται, καὶ συναπόλυται. τὸν γὰρ πατέρα εἰπὼν, καὶ τὸν υἱὸν συνήγαγον. καὶ τούτου πάλιν ἀναιρεθέντος, συνοίχεται καὶ ὁ υἱός. ἐπεὶ οὖν τὸ μέγα, καὶ τὸ μικρὸν, καὶ τὸ πολὺ, καὶ τὸ ὀλίγον, αὐτὸ καθ' αὑτὸ οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ἂν ὑποσταίη τὶ τούτων αὐτὸ καθ' αὑτὸ, χωρὶς τῆς πρὸς ἕτερον σχέσεως. δῆλον ὡς οὐκ εἰσὶν ἐναντία, ἀλλὰ τῶν πρός τι. τὰ γὰρ ἐναντία ἐλέγομεν αὐτὰ καθ' αὑτὰ πρότερον ἰδίαν ὑπόστασιν ἔχειν. εἶθ' οὕτως, ἀλλήλοις συμμάχεσθαι.

» Ἔτι δὲ εἰ ἔστι τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἐναντία, συμβήσε-
» ται τὸ αὐτὸ ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι. καὶ αὐτὰ ἑαυ-
» τοῖς εἶναι ἐναντία. συμβαίνει γὰρ ποτὲ τὸ αὐτὸ ἅμα μέ-
» γα τε καὶ μικρὸν εἶναι. ἔστι γὰρ πρὸς μὲν τοῦτο μικρὸν,
» πρὸς ἕτερον δέ γε τὸ αὐτὸ τοῦτο, μέγα. ὥστε τὸ αὐτὸ καὶ
» μικρὸν καὶ μέγα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον εἶναι συμβαίνει.
» ὥστε ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι. ἀλλ' οὐδὲν δοκεῖ ἅμα
» τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι. οἷον ἐπὶ τῆς οὐσίας. δεκτικὴ
» μὲν τῶν ἐναντίων δοκεῖ εἶναι. ἀλλ' οὔ τις γ' ἅμα νοσεῖ καὶ
» ὑγιαίνει, οὐδὲ λευκὸν καὶ μέλαν ἐστὶν ἅμα. οὐδὲ τῶν ἄλλων
» οὐδὲν, ὅ ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεται. καὶ αὐτὰ δὲ ἑαυ-
» τοῖς συμβαίνει ἐναντία εἶναι. εἰ γὰρ ἔστι τὸ μέγα τῷ μι-
» κρῷ ἐναντίον, τὸ δ' αὐτό ἐστιν ἅμα καὶ μέγα καὶ μικρὸν, καὶ
» αὐτῷ ἑαυτῷ εἴη ἂν ἐναντίον, ἀλλὰ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶν αὐ-
» τὸ ἑαυτῷ τι εἶναι ἐναντίον.

Ἐκ τούτων διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἐπαγωγῆς, δείκνυσιν αὐτὰ μὴ εἶναι ὄντως ἐναντία. φησὶ γάρ, Εἰ τὸ μέγα τῷ μικρῷ ἐναντίον, συμβήσεται ἐν τῷ αὐτῷ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, εἶναι τὰ ἐναντία. τὸ γὰρ αὐτὸ ἔσται καὶ μέγα καὶ μικρόν, καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον. οἷον, ἡ κέγχρος, πρὸς μὲν κύαμον παραβαλλομένη, λέγεται μικρά. πρὸς δὲ σίνηπι λέγεται μεγάλη. καὶ τοὺς ἐν ἀθήναις, πρὸς μὲν τοὺς ἐν κώμῃ, πολλοὺς φής. πρὸς δὲ τοὺς ἐν πάσῃ τῇ ἑλλάδι, ὀλίγους. ὥστε τῶν ἐναντίων ἔσται ταῦτα δεκτικὰ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὅπερ ἀδύνατον. ἡ δὲ οὐσία, δεκτικὴ μὲν τῶν ἐναντίων ἐλέγετο εἶναι, οὐ μέντοιγε κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τὰ ἐναντία ὑποδέχεσθαι. οὐδέποτε γὰρ ἔσται τὸ αὐτὸ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, θερμὸν καὶ ψυχρόν, καὶ λευκὸν καὶ μέλαν. οὐ μόνον δέ φησι τὰ ἐναντία ὑποδέχεται, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἑαυτοῖς ἔσονται ἐναντία. τὸ γὰρ αὐτό, καὶ μικρὸν καὶ μέγα λέγεται, καὶ πολύ, καὶ ὀλίγον. ὅπερ ἄτοπον. οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων αὐτὸ ἑαυτῷ μάχεται.

» Οὐκ ἔστιν ἄρα τὸ μέγα τῷ μικρῷ ἐναντίον, οὐδὲ τὸ πο-
» λὺ τῷ ὀλίγῳ. ὥστε εἰ καὶ μὴ τῶν πρός τι ταῦτά τις ἐρεῖ,
» ἀλλὰ τοῦ ποσοῦ, οὐδὲν ἐναντίον ἕξει.

Πρότερον ὑπέθετο αὐτὰ ἐναντία, καὶ ἔδειξεν ὅτι ποσὰ οὐκ εἰσίν. ἔπειτα ὑπέθετο ποσά, καὶ ἔδειξεν ὡς οὐκ εἰσὶν ἐναντία. κατὰ γὰρ τὸ ἀληθές, οὔτε ποσά εἰσιν, οὔτε ἐναντία, ἀλλὰ τῶν πρός τι. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστι ποσά, διὰ τῆς ἐνστάσεως ἔδειξεν. ὅτι δὲ οὐδὲ ἐναντία, διὰ τῆς ἀντιπαραστάσεως. εἰσὶν οὖν ὥσπερ εἴπομεν, τῶν πρός τι, ἐν ποσοῖς ἔχοντα τὸ εἶναι. λέγεται δὲ τὸ μέγα, καὶ τὸ μικρόν, κυρίως ἐπὶ τοῦ συνεχοῦς. μέγα γὰρ σῶμα, καὶ μικρὸν λέγομεν. ὁμοίως καὶ μακρόν, καὶ βραχύ. καὶ ἐπιφάνειαν ὡσαύτως, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ συνεχοῦς εἴδη, μεγάλα, ἢ μι-

κρὰ, ἢ μακρὰ, ἢ βραχέα, κυρίως λέγομεν. τὸ δὲ πολὺ καὶ ὀλίγον, ἐπὶ τοῦ διωρισμένου, καὶ θέσιν μὴ ἔχοντος· ἤγουν τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ τοῦ χρόνου. πολὺς γὰρ ὁ χρόνος, καὶ ὀλίγος λέγεται. ὁμοίως καὶ ὁ ἀριθμός. ὅθεν καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῶν ὑποδειγμάτων γυμνάσας τὸν λόγον, τὸ μὲν μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους, καὶ τῆς κέγχρου παρέλαβεν, ἅπερ ἦν τοῦ συνεχοῦς. σῶμα γὰρ ἑκάτερον. τὸ δὲ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον, ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ. λέγω δὴ τῶν ἐν ἀθήναις ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἐν τῇ κώμῃ, ἅπερ ἦν τοῦ διωρισμένου. ὁ γὰρ ἀριθμὸς διωρισμένον ἐστὶ ποσόν. πολλάκις δὲ καὶ καταχρηστικῶς, τὸ μὲν μικρὸν, καὶ τὸ μέγα, ἐπὶ τοῦ διωρισμένου φέρομεν, τὸ δὲ πολὺ, καὶ ὀλίγον ἐπὶ τοῦ συνεχοῦς. λέγομεν γὰρ μικρὸν εἶναι τὸν λόγον τοῦ δημοσθένους, ἢ μέγα, πρὸς τὸ ἕνα, καὶ συνεχῆ σκοπὸν βλέπειν. ὥστε τὸ μέγα καὶ ἐπὶ τοῦ λόγου τούτου, διὰ τὸ συνεχές τε, καὶ ἡνωμένον τοῦ σκοποῦ φέρειν εἰώθαμεν. ἀμέλει, οὐκ ἂν εἴπομεν τοὺς ἐννέα λόγους τῶν δημοσίων, μακρὸν λόγον. οὐ γὰρ ἔστιν εἷς, καὶ συνεχὴς ὁ τούτων σκοπός. οὐδὲ ἔτι τοὺς ἕνδεκα κατὰ φιλίππου, ἀλλὰ πολλοὺς αὐτοὺς λέγομεν. καὶ τὸ ὕδωρ δὲ πολὺ λέγομεν, συνεχὲς ὂν, ἴσως διὰ τὸ εὐδιαίρετον. λέγομεν δὲ πολλάκις καὶ τὴν ὁδὸν πολλὴν συνεχῆ οὖσαν, διὰ τὸ εἰς πολλὰ διαιρεῖσθαι στάδια, ἢ τοῖς ποσὶν ἐν τῇ βαδίσει τόπον τινὰ διῃρῆσθαι. Ἀπορίας δὲ κἀνταῦθα εἰκότως ἄξιον, πῶς μικρῷ μὲν πρόσθεν, τὸ πολὺ, καὶ τὸ ὀλίγον, ποσὰ εἶναι ἔλεγεν, ἐν οἷς ἔλεγεν, ὅτι κυρίως μὲν ποσὰ, ταῦτα μόνα λέγεται, ἅπερ ἔφθην προδιδάξας, τά, τε πέντε τοῦ συνεχοῦς εἴδη, γραμμὴν, ἐπιφάνειαν, σῶμα, χρόνον, καὶ τόπον. καὶ τὰ δύο τοῦ διωρισμένου, λόγον τε, καὶ ἀριθμόν. τὰ δὲ ἄλλα φησὶ πάντα, κατὰ συμβεβηκός. εἰς ταῦτα γὰρ βλέποντές φησι, καὶ τὰ ἄλλα ποσὰ λέγομεν, οἷον, πο-

λὺ τὸ λευκὸν λέγεται, τῷ γε τὴν ἐπιφάνειαν πολλὴν εἶναι. Πῶς οὖν ταῦτα πρότερον εἰπὼν, δι᾽ ὧν σαφῶς τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον, τοῦ ποσοῦ εἶπεν, ἐνταῦθα δέ φησιν οὐκ εἶναι τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον τοῦ ποσοῦ, ἀλλὰ τῶν πρός τι, καὶ εἰ ἐνταῦθα ἀληθῶς δέδεικται, τὸ μὴ εἶναι αὐτὰ τοῦ ποσοῦ, κακῶς ἀνωτέρω ποσὰ εἶναι αὐτὰ εἴρηκε. Τί οὖν πρὸς τοῦτο φασίν, ὃ πολλάκις ἡμῖν εἴρηται, ὅτι τὰ πρός τι, οὐκ ἔχει ἀληθῶς φύσιν ἀφωρισμένην, ἀλλ᾽ ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις συνίσταται. καὶ ἔστι τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον, καὶ μέγα καὶ μικρὸν, καὶ διπλάσιον καὶ ἥμισυ, καὶ τὰ παραπλήσια τῶν πρός τι, ἐν ποσῷ συνιστάμενα, οὐκ ἐν ποιῷ, ὥσπερ καὶ τὸ λευκότερον, καὶ γλυκύτερον, καὶ βαρύτερον, πρός τι ἐστὶν, ἐν ποιῷ τὴν ὕπαρξιν ἔχοντα. ὅταν οὖν λέγωμεν πολὺ τὸ λευκόν. ἐπεὶ τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον, πρός τι ὄντα, περὶ τὸ ποσὸν, καὶ οὐ περὶ τὸ ποιὸν καταγίνεται, οὐ κυρίως δηλονότι λέγομεν, οὐδὲ καθ᾽ αὑτά, ἀλλὰ διότι ἡ ἐπιφάνεια, πολλή τις ἦν τοῦ ποσοῦ. οὐ τοῦτο οὖν ἔλεγεν ἀνωτέρω, ὅτι τὸ πολὺ αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ, ποσόν ἐστιν, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ ἐν ποσῷ πρός τι. καὶ οὐ δεῖ γε τοῦτο ὑπὸ τοῦ ποσοῦ φέρειν, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς, τὸ ἐν ποσῷ εἶναι, ὑποδεχόμενον τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον.

» Μάλιστα δὲ ἡ ἐναντιότης τοῦ ποσοῦ περὶ τὸν τόπον δο-
» κεῖ ὑπάρχειν. τὸ γὰρ ἄνω τῷ κάτω ἐναντίον εἶναι τιθέα-
» σιν, τὴν πρὸς τὸ μέσον χώραν κάτω λέγοντες, διὰ τὸ
» πλείστην διάστασιν τοῦ μέσου πρὸς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου
» εἶναι. ἐοίκασι δὲ καὶ τὸν τῶν ἄλλων ἐναντίων ὁρισμὸν ἀ-
» πὸ τούτων ἐπιφέρειν. τὰ γὰρ πλεῖστον ἀπ᾽ ἀλλήλων διεστη-
» κότα, τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει, ἐναντία ὁρίζονται.

Ἐπειδὴ πρότερον ἀπέδειξε τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν, μήτε ποσὰ εἶναι, μήτε ἐναντία, φησὶν ὅτι, εἰ ὅλως βούλεταί τις

ἐπὶ τοῦ ποσοῦ ἐναντιότητα θεωρῆσαι, λαμβανέτω τὸ ἄνω, καὶ τὸ κάτω. ταῦτα γὰρ καὶ πλεῖστον διεστήκασιν ἀλλήλων, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν ὁρισμὸν τῶν ἐναντίων ἐπιδέχεται. οὕτω γὰρ ὁρίζονται τὰ ἐναντία, τὰ πλεῖστον ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἀλλήλων διεστηκότα. τούτῳ δὲ αὐτὸς οὐκ ἀρέσκεται. κατὰ ἀλήθειαν γὰρ, οὐκ ἔστιν ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων, τὸ ἄνω, καὶ τὸ κάτω, ἀλλὰ τὸ πέριξ, καὶ τὸ μέσον, ἃ οὐκ ἔστιν ἐναντία, ἀλλὰ τῶν πρός τι. τὸ γὰρ πέριξ, μέσου ἐστὶ πέριξ. τὸ δὲ ἄνω, καὶ τὸ κάτω, τὴν κατὰ διάμετρον διάστασιν ἀφεστάναι ὀφείλουσιν ἀλλήλων. ἡ δὲ γῆ, κέντρου λόγον ἐπέχει πρὸς τὸ πᾶν, ἐν ᾗ τὰ βαρέα πάντα φέρεται. πῶς οὖν τὸν γῆς τόπον· τουτέστι, τὸ τοῦ παντὸς κέντρον ἐναντίον ἐροῦμεν τῷ τοῦ πυρὸς τόπῳ· τουτέστι, τῇ κοίλῃ περιφερείᾳ τῆς σεληνιακῆς σφαίρας; οὐ γὰρ τὴν τοῦ παντὸς διάμετρον ταῦτα διεστήκασιν ἀλλήλων. ὥστε οὐ πλεῖστον διεστήκασι. πλεῖστον γὰρ διεστήκασι, τὰ πᾶσαν τὴν διάμετρον διεστηκότα. οὐκοῦν οὐδὲ ἐναντία ταῦτά ἐστιν, οὐδὲ ἄνω τε, καὶ κάτω, ἀλλ' ὡς εἶπον, τῶν πρός τι. τὸ γὰρ πέριξ, μέσου ἐστὶ πέριξ, εἰ μή τις κάτω ὑπόθοιτο πᾶσαν ἅμα τὴν γῆν, διότι τοῖς καθ' ὁποιονοῦν μέρος αὐτῆς οἰκοῦσιν ὑπὸ ποσί, καὶ κάτω ἐστὶν ἡ γῆ. ὁ δὲ οὐρανὸς, ἄνω. εἰ δὲ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς βούλεταί τις τὸ κάτω λέγειν, ἄνω δὲ τὴν σφαῖραν, εὑρεθήσεται τὸ αὐτὸ καὶ ἄνω, καὶ κάτω ὄν. ἡ γὰρ ἄνω τῆς γῆς ἐπιφάνεια, ὡς μὲν πρὸς τὸν οὐρανὸν, κάτω ἐστίν. ὡς δὲ πρὸς τὴν ὑποκάτωθεν ἑαυτῆς ἐπιφάνειαν, ἄνω. ἀλλὰ καὶ τῶν ἡμισφαιρίων ἑκάτερον, ἄνω τε, καὶ κάτω ἔσται, κατὰ τὴν διάφορον κίνησιν ἀμείβοντα καὶ τὴν σχέσιν. ἀλλ' οὐδὲ ἔστι ἅμα ἐν ἑαυτῷ κατὰ τὸ αὐτὸ, τὰ ἐναντία ἔχον. ὥστε οὐ δυνατὸν ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων, εἶναι κυρίως τὸ ἄνω, καὶ κάτω, εἰ μήτοι γε κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον, πᾶσαν

ἅμα τὴν γῆν κάτω λέγειν τις βούλοιτο. θέσει δέ ἐστι τὸ ἄνω, καὶ τὸ κάτω, ὡς ἡ ὑπὲρ κεφαλὴν ἡμῶν ὀροφή. ὡς γὰρ πρὸς ἡμᾶς, ἄνω ἐστίν. ὡς δὲ πρὸς τοὺς ὑπὲρ αὐτήν, κάτω. Τὴν πρὸς τὸ μέσον χώραν κάτω τιθέντες, διὰ τὸ πλείστην τῷ μέσῳ διάστασιν, πρὸς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου εἶναι. οἱ βουλόμενοι φησὶ τὸ ἄνω, καὶ τὸ κάτω ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων εἶναι, διὰ τὸ τὴν γῆν ὡς πρὸς ἕκαστον πέρας τοῦ κόσμου τὴν κατὰ διάμετρον διάστασιν ἀφεστηκέναι, διὰ τοῦτο τὴν γῆν κάτω βούλονται. ἐοίκασι δέ φησι καὶ τὸν τῶν ἄλλων ἐναντίων ὁρισμὸν ἀπὸ τούτων ἐπιφέρειν.

» Τὰ γὰρ πλεῖστον ἀλλήλων διεστηκότα, τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει
» ἐναντία ὁρίζονται. ἐπειδὴ κάτω φησὶ, τὴν γῆν ὑπενόησαν εἶναι, αὕτη δὲ ὡς πρὸς ἕκαστον τοῦ κόσμου πέρας, τὴν πλείστην διάστασιν διέστηκε, λέγω δὴ τὴν κατὰ διάμετρον, ἐναντίον δὲ, τῷ ἄνω τὸ κάτω, ὑφ᾽ ἓν δὲ γένος ἀνάγονται ταῦτα, τὸ ποσὸν, ἐκ τούτων, καὶ πᾶσι τοῖς ἐναντίοις τὸν ὁρισμὸν ἐπιφέρουσιν, ἐναντία λέγοντες εἶναι, τὰ πλεῖστον ἀλλήλων διεστηκότα τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος. Εἰπὼν ὅτι ἴδιον τοῦ ποσοῦ, τὸ μηδὲν ἔχειν ἐναντίον, καὶ δείξας ὅτι παντὶ τούτῳ ὑπάρχει, οὐ προσέθηκεν. οὐκ ἴδιον δὲ τοῦτο ποσοῦ, ὅτι καὶ τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχει, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας ἐποίησε. δῆλον γὰρ τοῦτο ἦν, ἐκ τῶν περὶ τῆς οὐσίας εἰρημένων. εἰ γὰρ ἐκεῖ ἔλεγεν, ὅτι οὐκ ἴδιον δὲ τῆς οὐσίας τὸ μηδὲν ἔχειν ἐναντίον, ὅτι καὶ τῷ ποσῷ ὑπάρχει, δῆλον ὅτι κἀνταῦθα οὐκ ἴδιον ἔσται τοῦ ποσοῦ, ὅτι καὶ τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχει. ὥστε τὸ ποσὸν, οὐδὲν ἐστὶ δεκτικὸν τῶν ἐναντίων. ἀλλ᾽ εἰ ἄρα, δεῖ λέγειν ὅτι τὸ ποσὸν τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικὸν, ὥσπερ ἐλέγομεν καὶ τῇ οὐσίᾳ μηδὲν εἶναι ἐναντίον, αὐτὴν δὲ τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικήν. Τί οὖν φασιν, οὐκ ἔστι τὸ παχὺ, καὶ τὸ λεπτὸν τοῦ ποσοῦ, καὶ τὸ πλατὺ, καὶ τὸ στενόν,

ἅπερ ἐναντία ἐστίν; ἀλλὰ λέγομεν ὅτι ταῦτα οὐκ εἰσὶ
ποσά, ἀλλ' ἐν ποσοῖς ἔχει τὸ εἶναι, ὥσπερ καὶ τὸ μέγα, καὶ
τὸ μικρόν. παχὺ γὰρ λέγομεν, τὸ πολλὴν ἔχον τὴν κα-
τὰ βάθος διάστασιν. καὶ πλατὺ, τὸ κατὰ πλάτος. στενὸν
δὲ καὶ λεπτὸν, τὸ ὀλίγην τήν τε κατὰ βάθος, καὶ πλάτος
διάστασιν ἔχον. καὶ ὅσα δὲ περὶ τῶν ἄλλων εἰρήκαμεν, με-
γάλου λέγω καὶ μικροῦ, καὶ πολλοῦ καὶ ὀλίγου. ταῦτα καὶ
ἐπὶ τούτων ἐροῦμεν. καὶ γὰρ ταῦτα τῶν πρός τι ἐστίν.

» Οὐ δοκεῖ δὲ τὸ ποσὸν ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧτ-
» τον, οἷον τὸ δίπηχυ. οὐ γάρ ἐστιν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον καὶ
« ἧττον δίπηχυ. οὐδ' ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ, οἷον τὰ τρία τῶν πέν-
» τε οὐδὲν μᾶλλον πέντε ἢ τρία λέγεται. οὐδὲ τὰ πέντε τῶν
» τριῶν. οὐδὲ τὰ τρία τῶν τριῶν. οὐδέ γε ὁ χρόνος ἕτερος ἑ-
» τέρου μᾶλλον χρόνος λέγεται. οὐδὲ ἐπὶ τῶν εἰρημένων ὅλως
» οὐδενὸς, τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον λέγεται. ὥστε καὶ τὸ πο-
» σὸν, οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον.

Ἔτι ἄλλο μεταβέβηκεν ἴδιον τοῦ ποσοῦ, τὸ μὴ ἐπιδέ-
χεσθαι τὸ μᾶλλον, καὶ ἧττον. καὶ τοῦτο εἰκότως. εἴρηται γὰρ
ὅτι, ὅπου ἐστὶν ἡ ἐναντιότης, ἐκεῖ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ, τὸ ἧττον,
ἐκ τῆς τῶν ἐναντίων μίξεως γίνεται. Ἱστέον δὲ ὅτι, καὶ
τοῦτο πάλιν ἀποδοκιμάζει, ὡς καὶ τῇ οὐσίᾳ ὑπάρχον. ἐφ'
ἕτερον δὲ μεταβαίνει ἴδιον, καὶ φησίν.

» Ἴδιον δὲ μάλιστα τοῦ ποσοῦ, τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέ-
» γεσθαι. ἕκαστον γὰρ τῶν εἰρημένων ποσῶν, ἴσον τε καὶ ἄνι-
» σον λέγεται. οἷον σῶμα, ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται. καὶ
» ἀριθμὸς ἴσος καὶ ἄνισος. καὶ χρόνος ἴσος καὶ ἄνισος λέγεται.
» ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ῥηθέντων, ἕκαστον ἴσον τε
» καὶ ἄνισον λέγεται. τῶν δὲ λοιπῶν ὅσα μὴ ἐστι ποσά, οὐ πά-
» νυ ἂν δόξειεν ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι, οἷον ἡ διάθεσις

» ἴση τε καὶ ἄνισος οὐ πάνυ λέγεται, ἀλλὰ μᾶλλον ὁμοία
» καὶ ἀνόμοια. καὶ τὸ λευκὸν ἴσον τε καὶ ἄνισον οὐ πάνυ λέ-
» γεται, ἀλλὰ μᾶλλον ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον. ὥστε τοῦ ποσοῦ μά-
» λιστα ἂν εἴη ἴδιον τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι.

Καὶ τοῦτο κυρίως ἴδιόν ἐστι τοῦ ποσοῦ, ἐπειδὴ καὶ μόνῳ
ὑπάρχει, καὶ παντὶ πράγματι. γραμμὴ γὰρ γραμμῇ ἴση
τε, καὶ ἄνισος λέγεται. καὶ τόπος, τόπῳ. καὶ ἐπιφάνεια,
ἐπιφανείᾳ. καὶ σῶμα, σώματι. καὶ λόγος, λόγῳ. καὶ ἀριθ-
μός, ἀριθμῷ. ἐὰν δὲ ἐπ' ἄλλου τινὸς λέγωμεν τὸ ἴσον τε
καὶ ἄνισον, οὐ καθ' αὑτό, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. οἷον,
λέγομεν ὅτι ἴσον ἐστὶ τοῦτο τὸ λευκὸν σῶμα τούτῳ τῷ λευ-
κῷ σώματι. καὶ ἄνισον δὲ ὡσαύτως, οὐ καθ' ὃ λευκὰ ἀλ-
λὰ καθ' ὃ σώματα, ἅπερ ἐστὶ τοῦ ποσοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ
ὅμοιον, καὶ τὸ ἀνόμοιον ἐπὶ τῶν τοιούτων ῥηθείη κυρίως. λευ-
κὸν γὰρ λευκῷ ὅμοιον, καὶ ἀνόμιον λέγεται. καὶ ἐπὶ τῶν
τοιούτων ὡσαύτως.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΙ.

» Πρός τι δὲ τὰ τοιαῦτα λέγεται, ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑ-
» τέρων εἶναι λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον. οἷον
» τὸ μεῖζον, τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεται. τινὸς γὰρ μεῖζον
» λέγεται. καὶ τὸ διπλάσιον ἑτέρου λέγεται τοῦθ' ὅπερ ἐστί.
» τινὸς γὰρ διπλάσιον λέγεται. ὡσαύτως δέ, καὶ ὅσα ἄλλα
» τοιαῦτα. ἔστι δὲ καὶ τὰ τοιάδε τῶν πρός τι, οἷον ἕξις, διάθε-
» σις, αἴσθησις, ἐπιστήμη, θέσις. πάντα γὰρ τὰ εἰρημένα τοῦθ'
» ὅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτε-
» ρον. καὶ οὐκ ἄλλο τι. ἡ γὰρ ἕξις, τινὸς ἕξις εἶναι λέγεται.
» καὶ ἡ ἐπιστήμη, τινὸς ἐπιστήμη. καὶ ἡ θέσις, τινὸς θέσις. καὶ
» τἆλλα δὲ ὡσαύτως. πρός τι οὖν ἐστιν, ὅσα αὐτὰ ἅπερ
» ἐστίν, ἑτέρων εἶναι λέγεται. ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον.
» οἷον ὄρος μέγα λέγεται πρὸς ἕτερον. πρός τι γὰρ μέγα λέ-

γεται

» γεται τὸ ὅρος· καὶ τὸ ὅμοιον, τινὶ ὅμοιον λέγεται· καὶ τ᾽ἄλλα
» δὲ τὰ τοιαῦτα, ὡσαύτως πρός τι λέγεται·

Πρὸ τῆς τῶν πρός τι διδασκαλίας, πέντε ταῦτα χρὴ ζητεῖν· πρῶτον, τὴν τάξιν αὐτῶν, τὴν πρὸς τὰς κατηγορίας· δεύτερον, τὴν αἰτίαν τῆς ἐπιγραφῆς· τρίτον, τὴν ὑπόστασιν αὐτῶν τίς ἐστι· τέταρτον, τὴν εἰς τὰ εἴδη διαίρεσιν· πέμπτον, τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας· Πρῶτον οὖν τὴν τάξιν· διὰ ποίαν αἰτίαν μετὰ τὸν τοῦ ποσοῦ λόγον ἔταξε τὸν περὶ τῶν πρός τι, καὶ μὴ τὸν περὶ τοῦ ποιοῦ, καίτοι γε τὸ ποιὸν, εἶδός τι καθ᾽αὑτὸ ἔχει, καὶ ὑπόστασιν, ταῦτα δὲ, ἰδίαν οὐκ ἔχει ὑπόστασιν, ἀλλ᾽ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις ἔχει τὸ εἶναι· τιμιώτερα δὲ τὰ καθ᾽αὑτὰ ὑφεστηκότα, τῶν ἐν σχέσει μόνῃ τὸ εἶναι ἐχόντων· δεῖ γὰρ αὐτό τι πρῶτον καθ᾽αὑτὸ εἶναι, εἶθ᾽οὕτω τὴν πρὸς ἕτερον ἀναλαβεῖν σχέσιν· λέγομεν οὖν ὅτι, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ ἐποίησε, καὶ δευτέραν ἔταξε τὴν περὶ τούτου διδασκαλίαν, διὰ τὸ μνημονεῦσαι αὐτοῦ ἐν τῷ περὶ οὐσίας λόγῳ, ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ ἐάσῃ ἡμᾶς ἀγνοοῦντας τί ποτέ ἐστι ποσὸν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ποιεῖ· ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῷ περὶ τοῦ ποσοῦ λόγῳ ἐμνήσθη τῶν πρός τι, ἔνθα ἔλεγε τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν, καὶ τὸ πολὺ καὶ τὸ ὀλίγον τῶν πρός τι εἶναι, ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ ἐάσῃ ἡμᾶς ἀγνοοῦντας τίς ἡ φύσις τῶν πρός τι, εὐθέως τὸν περὶ τούτων ποιεῖται λόγον. Διὰ τί δὲ ἐπιγέγραπται περὶ τῶν πρός τι, καὶ μὴ περὶ τοῦ πρός τι, ὥστε εἶναι τὴν ἐπιγραφὴν ἑνικήν· λέγομεν, ἐπειδὴ τὰ πρός τι σχέσις τίς ἐστιν, ἡ δὲ σχέσις τοὐλάχιστον ἐν δυσὶ πράγμασι θεωρεῖται, διὰ τοῦτο πληθυντικῶς ἐπέγραψε· τὸ γὰρ δεξιὸν, ἀριστεροῦ ἐστι δεξιόν· καὶ οὐκ ἄν τι εἴη αὐτὸ καθ᾽αὑτὸ δεξιόν· καὶ ὁ πατὴρ, υἱοῦ πατήρ· καὶ οὐκ ἄν τις καθ᾽ἑαυτὸν εἴη πατὴρ, μὴ πρὸς υἱὸν λεγόμενος· ἐπὶ δὲ τῆς οὐσίας,

δυνατὸν, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον, ἓν πρᾶγμα καθ' αὑτὸ εἶναι οὐσίαν, οἷον ἄνθρωπον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ· δυνατὸν γὰρ τὸ δίπηχυ μόνον ποσὸν λέγεσθαι. δυνατὸν δὲ αὐτὰ μὲν τὰ πράγματα περὶ τῶν πρός τι λέγεσθαι πληθυντικῶς. αὐτὴν δὲ τὴν κατηγορίαν, ἤτοι τὴν σχέσιν αὐτὴν, ἑνικῶς περὶ τοῦ πρός τι, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ, καὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν, ἑνικῶς προσφερόμεθα τὴν κατηγορίαν, δηλοῦντες διὰ τῆς ἐπιγραφῆς, οὐ τὰ πράγματα τὰ ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ τὴν κοινῶς κατ' αὐτῶν λεγομένην φύσιν. ἐπεὶ καὶ ἡ σχέσις εἰ καὶ ἐν πλείοσιν ἐστὶν, ἀλλ' οὖν μία τίς ἐστι τῷ ὑποκειμένῳ, ὡς τὸ σπέρμα, καὶ ὁ καρπὸς, καὶ ἡ ἀνάβασις, καὶ ἡ κατάβασις. μία γὰρ ἡ σχέσις τοῦ δούλου, πρὸς τὸν δεσπότην, ἥτις ἀρχομένων μὲν ἡμῶν ἀπὸ τοῦ δούλου, δουλεία λέγεται, ἀπὸ δὲ τοῦ δεσπότου, δεσποτεία. ὁμοίως καὶ ἐπὶ μαθητοῦ καὶ διδασκάλου, καὶ τῶν λοιπῶν. ἀλλ' ἵνα ὡς εἴπομεν, ἐνδείξηται, ὅτι ἡ τῶν πρός τι κατηγορία οὐδέποτε ἐν ἑνὶ πράγματι ὑφίσταται, διὰ τοῦτο πληθυντικῶς περὶ τῶν πρός τι τὴν ἐπιγραφὴν πεποίηται. Περὶ δὲ τῆς ὑποστάσεως αὐτῶν, ταῦτα φαμέν. τινὲς δέ φασι μηδὲν εἶναι τῶν πρός τι φύσει, ἀλλὰ ἀνάπλασμα εἶναι ταῦτα τῆς ἡμετέρας διανοίας, λέγοντες, ὅτι οὕτως οὐκ ἔστι φύσει τὰ πρός τι, ἀλλὰ θέσει. ὅτι δυνατὸν καὶ τὸ δεξιὸν, ἀριστερὸν γενέσθαι, καὶ τὸ ἀριστερὸν, δεξιόν. καὶ ὁ αὐτὸς πατὴρ, καὶ υἱός ἐστι, καὶ ὁ δοῦλος, θέσει δοῦλος. οὐδεὶς γάρ ἐστι φύσει δοῦλος. ὁ αὐτὸς δὲ καὶ δεσπότης κατὰ τὸν ἑτέρου γένοιτ' ἄν. οὗτοι δὲ οὐκ ὀρθῶς λέγουσιν. οὕτω γὰρ ἔγνωσται ταῦτα τῇ φύσει, ὡς καὶ τὰ μόρια τοῦ σώματος, ἐν σχέσει τινὶ τῇ πρὸς ἄλληλα θεωρεῖται. τὸ μὲν γάρ τι, ὑπὸ τῆς φύσεως δεξιὸν τέτακται, οἷον τὸ ἧπαρ. τὸ δέ τι, ἀριστερὸν, οἷον ὁ σπλήν. καὶ οὐκ ἄν ποτε γένοιτο, οὔτε τὸ ἧπαρ ἀριστερὸν, οὔτε ὁ σπλὴν

δεξιός. ἀλλ' εἰ ἀμειφθείη τούτων ἡ τάξις, τὸ ζῶον διέφθαρται, καὶ ὁ θεὸς ἄρχει μόνος. καὶ ἡμεῖς δὲ πάντες, μόνως ὑπ' αὐτοῦ ἀρχόμεθα. καὶ ἡ ψυχὴ μόνως κινεῖ τὸ σῶμα, καὶ ἡ φύσις. τὸ δὲ σῶμα μόνως κινεῖται ὑπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἀντικινεῖ αὐτά. τινὲς δὲ ἐκ διαμέτρου τούτοις ἔχοντες, πάντα τὰ πράγματα πρός τι ἔλεγον. ὧν εἷς ἦν πρωταγόρας ὁ σοφιστής. ἔλεγε γὰρ οὗτος, ὅτι οὐδὲν τῶν πραγμάτων ὡρισμένην ἔχει φύσιν. διὸ καὶ ἔλεγεν, ὅτι οὐκ ἔστι τινὰ ψεύδη λέγειν. ἕκαστος γὰρ κατὰ τὸ φαινόμενον αὐτῷ, καὶ δοκοῦν, ἀποφαίνεται περὶ τῶν πραγμάτων οὐκ ἐχόντων ὡρισμένην φύσιν, ἀλλ' ἐν τῇ πρὸς ἡμᾶς σχέσει, τὸ εἶναι ἐχόντων. τοιγαροῦν, οἱ μὲν ἰκτεριῶντες, τὸ μέλι φασὶ πικρὸν εἶναι, καὶ ἀληθεύουσί γε. ὃ γὰρ δοκεῖ αὐτοῖς καὶ φαίνεται, τοῦτο καὶ λέγουσιν. οἱ δὲ ὑγιαίνοντες, γλυκὺ, καὶ αὐτοὶ ὁμοίως ἀληθεύοντες. καὶ ὁ τράχηλος δὲ τῆς μελαίνης περιστερᾶς ἐν ἡλίῳ ἑστώσης, τοῖς μὲν, φαίνεται ἁλουργὸς, τοῖς δὲ, χρυσοειδής. καὶ ἄλλοις ἄλλως πως, πρὸς τὸ διάφορον αὐτοῖς τι, καὶ τῶν ὁρώντων θέσιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. τὸ γὰρ ἄλλῳ δοκοῦν ἀληθὲς, ἄλλος ψεῦδος εἶναι οἴεται. καὶ τὸ τῷδε καλὸν εἶναι δοκοῦν, ἄλλῳ φαῦλον νενόμισται. τὸ ἀντικείμενον δὲ ἀληθές. νόμῳ οὖν πικρῷ φαμὲν, νόμῳ γλυκύ, θάτερον δὲ οὐδέν. ὥστε, οὐδὲν τῶν πραγμάτων ὡρισμένην τινὰ ἔχει ὑπόστασιν, ἀλλὰ τῶν πρός τι εἰσί. τοῦτον δὲ ἐλέγχει μὲν καὶ ὁ ἀριστοτέλης ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ τῆς μετὰ τὰ φυσικὰ πραγματείας, λέγων ὅτι, εἰ πᾶν ὃ οἴεταί τις τι εἶναι, τοῦτο καὶ ἀλη-
» θές ἐστιν. ἐπειδὴ οἱ μαινόμενοι ὑπολαμβάνουσι τὸ πῦρ
» τρέφειν, καίειν δὲ μὴ, ἐχρῆν αὐτοῖς προσαγόμενον τὸ πῦρ
» τρέφειν καὶ μὴ καίειν. ἢ ἐπειδὴ τὸν ἄρτον ὑπολαμβάνου-
» σι καίειν, ἐχρῆν τὸν ἄρτον καίειν αὐτοὺς, καὶ μὴ τρέφειν.

ἐλέγχει δὲ καὶ ὁ πλάτων ἐν τῷ θεαιτήτῳ τῷ διαλόγῳ,
αὐτὸ τοῦτο προθέμενος ἐλέγξαι, ἐν ᾧ μετὰ πολλὰς ἀπο-
δείξεις, καὶ τοῦτον ἐπιφέρει χαριέντως τὸν λόγον.
» Ἐπειδὴ ἡμεῖς φησιν ὦ πρωταγόρα φαμέν σε μὴ ἀλη-
» θεύειν, ἆρα ἀληθεύομεν λέγοντες περὶ σοῦ, ὅτι ψεύδῃ, ἢ ψευ-
» δόμεθα; εἰ μὲν οὖν ἀληθεύομεν, ψεύδεται πρωταγόρας
» λέγων, ὅτι πάντες ἀληθῆ λέγουσιν. ἡμεῖς γὰρ ἀληθεύομεν,
» λέγοντές σε ταῦτα ψευδῆ λέγειν. εἰ δὲ ψευδόμεθα, ἔστιν ἄ-
» ρα ψευδῆ λέγειν, καὶ οὐ πᾶς ὁ λέγων τι, ἀληθεύει. ἄλλοι
δὲ παρὰ τούτοις ὀρθῶς εἶπον, ὅτι τῶν πραγμάτων, τὰ μέν,
ἐστι πρός τι: τὰ δὲ, αὐτὰ καθ᾽ αὑτά. πρός τι μὲν, οἷον,
δεξιὸν, ἀριστερόν. αὐτὰ δὲ καθ᾽ αὑτὰ, οἷον, σῶμα, ἄνθρω-
πος. ὁ γὰρ ἄνθρωπος, καθ᾽ ὃ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι τῶν πρός
τι. τὰ δὲ πρός τι ταῦτα, οἰκείαν μὲν ὑπόστασιν οὐκ ἔχει.
ἐν ταῖς ἄλλαις δὲ κατηγορίαις ἔχει τὸ εἶναι. ὅταν γὰρ εἴ-
πω πατέρα, εἶπον ἐν οὐσίᾳ πρός τι. ὅταν δὲ πολὺ ἢ ὀλί-
γον, εἶπον ἐν ποσῷ πρός τι. ὅταν δὲ λευκότερον ἢ μελανώ-
τερον, ἐν ποιῷ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὡσαύτως. καλῶς δὲ
τινὲς ἀπεικάζουσιν αὐτὰ παραφυάσιν, αἵ τινες, οὐκ ἰδίαν
ἔχουσιν ὑπόστασιν, ἀλλ᾽ ἐν φυτοῖς ἔχουσι τὸ εἶναι ἀπεικά-
ζουσι δὲ αὐτὰ καὶ τοῖς ἀντερείδουσιν ἄλληλα ξύλοις. τού-
των γὰρ τοῦ ἑτέρου ἀναιρεθέντος, οὐκ ἔσται τὸ λοιπόν.
Ἡ δὲ διαίρεσις αὐτῶν ἐστιν αὕτη. τῶν πρός τι, τὰ μὲν,
καθ᾽ ὁμωνυμίαν λέγεται, ὡς τὸ ὅμοιον ὁμοίῳ ὅμοιον. τὰ
δὲ, καθ᾽ ἑτερωνυμίαν. καὶ τῶν καθ᾽ ἑτερωνυμίαν, τὰ μὲν,
ἀπὸ τῆς πρὸς ἄλληλα ὑπεροχῆς, ἢ ἐλλείψεως. ὡς τὸ πο-
λὺ καὶ τὸ ὀλίγον, καὶ τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν, καὶ τὸ μεῖζον
καὶ τὸ ἔλαττον. τὰ δὲ, κατὰ τὸ ἄρχον, καὶ τὸ ἀρχόμενον,
ὡς ὁ δεσπότης, δούλου δεσπότης. τὰ δὲ, κατὰ τὸ κρῖνον
καὶ κρινόμενον, ὡς τὸ αἰσθητὸν, αἰσθήσει αἰσθητὸν, καὶ τὸ

ἐπιστητὸν, ἐπιστήμη ἐπιστητόν· ἢ κατὰ τὸ μετέχον καὶ μετεχόμενον· ὡς ὁ ἐπιστήμων, τῷ μετέχειν ἐπιστήμης λέγεται ἐπιστήμων· ἢ κατὰ τὸ αἴτιον καὶ αἰτιατόν· ὡς ὁ πατὴρ, υἱοῦ πατήρ· ἢ κατὰ τὸ ποιοῦν καὶ πάσχον· ὡς ὁ τύπτων, τυπτόμενον τύπτει· ἢ κατὰ τὴν ἐν τόπῳ διαφορὰν, ὡς ὁ δεξιὸν ἀριστεροῦ δεξιός. Τρόπῳ δὲ διδασκαλίας κέχρηται τοιῷδε. οὐκ εὐθὺς παραδίδωσι τὸν ὑγιῆ τῶν πρός τι ὁρισμὸν, ἀλλὰ πρότερον ἐκτίθεται ὃν οἱ παλαιοὶ ἔθεντο τῶν πρός τι ὁρισμὸν, εἶτα δείκνυσιν ἄτοπα πάμπολλα τῷ ὁρισμῷ τούτῳ ἑπόμενα. καὶ οὕτως ἕτερον ὁρισμὸν αὐτὸς ἴδιον αὐτῶν ἀποδίδωσιν, ὃς μόνοις τοῖς πρός τι, καὶ πᾶσιν ὑπάρχει. ἵνα γὰρ μὴ δόξῃ τῶν παλαιῶν κατατρέχειν, πρότερον τὸν αὐτῶν ὁρισμὸν ἐκτίθεται. καὶ δείξας τὰ παρακολουθοῦντα αὐτῷ ἄτοπα, ἀνεπαχθῶς λοιπὸν τὸν οἰκεῖον ὅρον κρατύνει. Δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι, τὰ πρός τι πάντως μὲν, ἀπὸ εὐθείας ἄρχεται πτώσεως, ἀποδίδοται δὲ πρὸς μίαν τῶν πλαγίων. καὶ ἔστι μὲν ὅτε πρὸς ἣν ἀποδίδοται, πρὸς αὐτὴν καὶ ἀντιστρέφει· οἷον, ὁ πατὴρ υἱοῦ πατήρ· καὶ ὁ υἱὸς πατρὸς υἱός. ἔστι δὲ ὅτε οὐ πρὸς ἣν ἀποδίδοται, πρὸς αὐτὴν καὶ ἀντιστρέφει, ἀλλὰ πρὸς ἑτέραν, ὡς ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως καὶ τοῦ αἰσθητοῦ· ἡ γὰρ αἴσθησις, αἰσθητοῦ αἴσθησις· ἐνταῦθα πρὸς γενικὴν ἡ ἀπόδοσις, ἀλλὰ οὐκ ἀντιστρέφει πρὸς γενικὴν, ἀλλὰ πρὸς δοτικήν· τὸ γὰρ αἰσθητὸν, τῇ αἰσθήσει αἰσθητόν· καὶ πρὸς αἰτιατικὴν δὲ γίνεται πολλάκις ἡ ἀπόδοσις. ὡς ὅταν λέγωμεν, ὁ τύπτων τυπτόμενον τύπτει· καὶ πρὸς γενικὴν αὕτη τὴν ἀντιστροφὴν ποιεῖται· ὁ γὰρ τυπτόμενος ὑπὸ τοῦ τύπτοντος τύπτεται. Πρός τι δὲ τὰ τοιαῦτα λέγεται· τουτέστιν, ὅσα αὐτὰ οὐ καθ' ὃ ὑπάρχουσι φύσεως, ἀλλὰ κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ ἑτέρων εἶναι λέγεται, κατὰ τοῦτο πρός τι ἐστίν· οἷον, ὁ πατὴρ, καὶ

ὁ δεσπότης, ἄνθρωποί εἰσιν. ἐὰν οὖν κατὰ τοῦτο λαμβάνωσιν, οὐκ εἰσὶ πρός τι· ἀλλὰ καθ' ὃ τὴν πρὸς ἕτερον ἔχουσι σχέσιν, λέγονται πρός τι. καὶ δεξιὸς ἄνθρωπος, οὐ καθ' ὃ ἄνθρωπος, ἑτέρου λέγεται δεξιὸς, ἀλλὰ καθ' ὃ δεξιός.

» πρός τι δὲ τὰ τοιαῦτα λέγεται. τῷ λέγεται δὲ ἐχρήσατο,
» ὡς ἀπαρεσκόμενος τῷ λόγῳ. ἄτοπα γὰρ πολλὰ δείξει τῷ ὁρισμῷ ἀκολουθοῦντα, καὶ αὐτὸς ἄλλον θήσει ὁρισμόν.
» Ὅσα αὐτὰ, ἅπερ ἐστὶν, ἑτέρων εἶναι λέγεται. οἷον, ὁ δεξιὸς ἄνθρωπος, οὐ καθ' ὃ ἄνθρωπος ἑτέρου λέγεται δεξιὸς,
» ἀλλὰ καθ' ὃ δεξιός. Ἢ ὁποσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον. ἐπειδὴ πρὸς γενικὴν τὴν ἀπόδοσιν ἐποιήσατο, εἰπὼν τὸ ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἵνα μὴ ὑπολάβῃς ὅτι πρὸς μόνην γενικὴν ἀποδίδοται τὰ πρός τι, φησὶν ὅτι, ἢ ὁποσοῦν ἄλλως. τουτέστιν, εἴτε πρὸς δοτικὴν, εἴτε πρὸς αἰτιατικὴν, ἡ ἀπό-
» δοσις γίνεται. Ἔστι δὲ καὶ τὰ τοιάδε τῶν πρός τι. οἷον,
» ἕξις, διάθεσις, ἐπιστήμη, αἴσθησις, θέσις. ἐπειδὴ τὰ πρότερα τοῦ ποσοῦ ἐστι, ταῦτα δὲ τοῦ ποιοῦ, εἰκότως ἔδοξεν αὐτὰ χωρίζειν, εἰρηκώς, ἔστι δὲ καὶ τὰ τοιάδε τῶν πρός τι. ἢ ὅτι ἐπειδὴ τὰ μὲν ἀνωτέρω, πρὸς γενικὴν ἀποδέδωκε πτῶσιν, καὶ τὴν ἀντιστροφὴν εἶχον πάλιν πρὸς γενικὴν, ταῦτα δὲ πρὸς δοτικὴν ἀντιστρέφει, ἐπίτηδες ὡς ἀπὸ ἑτέρας ἀρχῆς ταῦτα ἐκτίθεται. τὰ δὲ παραδείγματα ἐκτιθέμενος, τρόπον ἡμῖν παραδίδωσι τῆς ἀνακάμψεως τῶν πρός τι. ταῦτα γὰρ ὡς ἔφθην εἰπὼν, πρὸς γενικὴν ἀποδιδόμενα, πρὸς δοτικὴν τὴν ἀντιστροφὴν ποιεῖται.
» Ἡ γὰρ ἕξις, ἑκτοῦ ἕξις. ἐνταῦθα πρὸς γενικὴν ἡ ἀπόδοσις. ἡ δὲ ἀντιστροφὴ, πρὸς δοτικήν. τὸ γὰρ ἑκτὸν, ἕξει ἑκτόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ διάθεσις, διαθετοῦ διάθεσις. καὶ τὸ διαθετὸν, διαθέσει διαθετόν. καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἐπιστητοῦ ἐπιστήμη. τὸ δὲ ἐπιστητὸν, ἐπιστήμῃ ἐπιστητόν.

» Ἔτι δὲ καὶ ἡ ἀνάκλισις, καὶ ἡ στάσις, καὶ ἡ καθέδρα, θέ-
» σεις τινές. αἱ δὲ θέσεις τῶν πρός τι. τὸ δὲ ἀνακεῖσθαι, ἢ
» ἑστάναι, ἢ καθῆσθαι, αὐτὰ μὲν οὐκ εἰσὶ θέσεις, παρωνύμως
» δὲ ἀπὸ τῶν εἰρημένων θέσεων λέγονται.

Βουλόμενος καὶ τὴν ἀνάκλησιν, καὶ τὴν στάσιν, καὶ τὴν καθέδραν, τῶν πρός τι εἰπεῖν, κατασκευάζει τοῦτο ἐκ τοῦ γένους, λέγω δὴ τῆς θέσεως, ἥτις ἐστὶ γένος τῶν εἰρημένων, αὕτη δὲ τῶν πρός τι. ἡ γὰρ θέσις, κειμένου θέσις ἐστίν. εἰ δὲ τὸ γένος τῶν πρός τι, δῆλον ὅτι καὶ τὰ τούτου εἴδη ἅπερ ἐστὶ τὰ εἰρημένα. ἢ γὰρ ὅλον τὸ σῶμα ὀρθόν ἐστι, καὶ καλεῖται στάσις, ἢ ὅλον πλάγιον κεῖται, καὶ καλεῖται ἀνάκλισις, ἢ μέρος μέν τι αὐτοῦ ἵσταται, μέρος δὲ κεῖται, καὶ καλεῖται καθέδρα. Ζητητέον δὲ εἰ ταῦτα ὑπὸ τὰ πρός τι ἀνάγομεν, τίνα ἀνάξομεν ὑπὸ τὸ κεῖσθαι; λέγομεν οὖν ὅτι ἄλλο ἐστὶ στάσις, καὶ ἄλλο ἑστάναι. ἄλλο ἀνάκλισις, καὶ ἄλλο ἀνακεκλίσθαι. ἄλλο καθέδρα, καὶ ἄλλο καθῆσθαι. ἡ μὲν γὰρ στάσις, καὶ ἡ ἀνάκλισις, καὶ ἡ καθέδρα, αὐτὴν τὴν σχέσιν δηλοῖ. τὸ δὲ ἵστασθαι, καὶ ἀνακεκλίσθαι, καὶ καθῆσθαι, οὐ μόνον τὴν σχέσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν οὐσίαν δηλοῖ, τήν τε ἀνακεκλιμένην, καὶ τὴν ἐν ᾧ ἀνακέκλιται. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. ἐκεῖνα οὖν ὡς σχέσιν σημαίνοντα, ὑπὸ τὰ πρός τι ἀνάγονται. ταῦτα δὲ μετὰ τῆς σχέσεως, καὶ τὰ πράγματα περὶ ἅ ἐστιν ἡ σχέσις δηλοῦντα, ὑπὸ τὸ κεῖσθαι ἀνάγεται. ὥσπερ γὰρ ἄλλο μέν ἐστι τὸ ἐν χρόνῳ, ἄλλο δὲ ὁ χρόνος, καὶ ἄλλο μὲν τὸ ἐν τόπῳ, ἄλλο δὲ ὁ τόπος. ὁ μὲν γὰρ χρόνος, καὶ ὁ τόπος, ποσά ἐστι συνεχῆ. τὸ δὲ ἐν τόπῳ, καὶ ὑπὸ τὸ ποῦ ἀνάγεται, καὶ τὸ ἐν χρόνῳ, ὑπὸ τὸ ποτέ: οὕτω καὶ ἐπὶ τούτων ἔχει καθὼς εἴρηται, ὃ καὶ αὐτὸς δηλῶν ἐπήγαγε.

» Τὸ δὲ ἀνακεῖσθαι, ἢ ἑστάναι, ἢ καθῆσθαι, αὐτὰ μὲν οὐκ εἰσὶ
» θέσεις, παρωνύμως δὲ ἀπὸ τῶν εἰρημένων θέσεων λέγονται.

οὐκ ἔτι δὲ παρωνύμως λέγεται, ταυτόν ἐστιν ἐκείνῳ, τῷ ἀφ' οὗ λέγεται. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς στάσεως, τὸ ἑστάναι λέγεται. ἀπὸ δὲ τῆς ἀνακλίσεως, τὸ ἀνακεκλίσθαι. ἀπὸ δὲ τῆς καθέδρας, τὸ καθέζεσθαι. ὥσπερ δὲ ταῦτα ἀπὸ τῶν εἰδῶν τῆς θέσεως μετηνέχθησαν· οὕτω καὶ ἀπὸ τοῦ γένους τούτων, τουτέστι, τῆς θέσεως, μετενεχθήσεται τὸ κεῖσθαι. ἥτις ἐστὶ μία τῶν κατηγοριῶν, γένος οὖσα σύστοιχον τοῦ ἀνακεῖσθαι, καὶ ἑστάναι, καὶ καθέζεσθαι· ὥστε ἓν εἶδος τῶν πρός τι, τουτέστιν ἡ θέσις, μίαν ἔτεκε κατηγορίαν τὸ κεῖσθαι. καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν, ὅπου γε καὶ ὁ χρόνος τίκτει τὸ ποτέ, καὶ ὁ τόπος τὸ ποῦ, τοῦ ποσοῦ ὄντα εἴδη. οὐ γὰρ αὐτὸς ὁ χρόνος ποτέ ἐστιν, οὐδὲ ὁ τόπος ποῦ, ἀλλὰ τὰ ἐν χρόνῳ, καὶ ἐν τόπῳ γινόμενα πράγματα.

» Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης ἐν τοῖς πρός τι. οἷον ἀρε-
» τὴ κακίᾳ ἐναντίον. ἑκάτερον αὐτῶν τῶν πρός τι ὄν. καὶ
» ἐπιστήμη ἀγνοία. οὐ πᾶσι δὲ τοῖς πρός τι ὑπάρχει ἐναν-
» τιότης. τῷ γὰρ διπλασίῳ, οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. οὐδὲ τῷ
» τριπλασίῳ, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδενί.

Διαλεχθεὶς περὶ τῶν πρός τι κατὰ τὰ τοῖς παλαιοῖς περὶ αὐτῶν δόξαντα, νυνὶ τὸ ἴδιον αὐτοῦ βούλεται ἀποδοῦναι. καὶ πρότερον ἐκτίθεται τὰ δοκοῦντα μὲν ἴδια εἶναι τῶν πρός τι, μὴ ὄντα δὲ κατὰ ἀλήθειαν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας ἐποίησε, καὶ τοῦ ποσοῦ, ἵνα μὴ ὁ ἐπιπολῆς προσβαλὼν τούτοις, οἰηθῇ αὐτὰ ἴδια ὄντως εἶναι. καὶ πρῶτον μὲν ἴδιόν φησιν αὐτῶν, τὸ ἐπιδέχεσθαι τὰ ἐναντία. τῇ γὰρ ἀρετῇ φησιν, ἐναντίον ἐστὶν ἡ κακία. καὶ τῇ ἐπιστήμῃ ἡ ἄγνοια. καὶ τῇ δικαιοσύνῃ ἡ ἀδικία, ἕκαστον γὰρ τούτων, πρὸς ἕτερον λέγεται. ἡ γὰρ ἀρετὴ σπουδαίου ἀρετὴ λέγεται. καὶ ἡ ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ, ἢ ἐπιστήμονος ἐπιστήμη. καὶ ἡ κακία κακοῦ κακία. καὶ ἀντιστρέφουσί γε.

οὐ πάντα δὲ τὰ πρός τι ἐπιδέχεται ἐναντιότητα. καὶ τοῦτο εἰκότως. ἐπειδὴ γὰρ παραφυάδι ἔοικε τὰ πρός τι, ὥσπερ ἐλέγομεν, καὶ πράγματα οὐκ ἔχει ἀφωρισμένα πρὸς οἰκείαν ὑπόστασιν, ἀλλ' ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις εὑρίσκονται, μιμεῖται ἐκείνας, αἷς προσπλέκεται. καὶ ὅσαι μὲν τῶν κατηγοριῶν ἐπιδέχονται τὰ ἐναντία, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς συνιστάμενα πρός τι, ἔχουσιν ἐναντιότητα. ὅσαι δὲ οὐδὲν ἔχουσιν ἐναντίον, οὐδὲ τὰ ἐν αὐταῖς πρός τι ἐπιδέχονται τὴν ἐναντιότητα. οἷον, ἐπειδὴ τῇ οὐσίᾳ, καὶ τῷ ποσῷ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οὐδὲ τοῖς πρός τις περὶ αὐτὰ ὑφισταμένοις, ἔσται τι ἐναντίον. οἷον, τῷ τριπλασίῳ. τὸ γὰρ τριπλάσιον καὶ πρός τι ἐστί. τινὸς γὰρ τριπλάσιόν ἐστι. καὶ ὅμως, οὐκ ἔχει τι ἐναντίον, ἐπειδὴ συμπλέκεται ὡς εἶπον κατηγορίᾳ μηδὲν ἐχούσῃ ἐναντίον, λέγω δὴ τῷ ποσῷ. ὁμοίως καὶ οὐσίας. οἷον, δεσπότῃ, υἱῷ, δεξιῷ, ἀριστερῷ. τούτοις γὰρ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, διὰ τὸ οἷς συμπλέκεται, λέγω δὴ, ἀνθρώποις, ὑπὸ κατηγορίαν ἀνῆχθαι μηδὲν ἐχοῦσαν ἐναντίον. ἐπειδὴ δὲ τῇ ποιότητι ἔστι τι ἐναντίον, διὰ τοῦτο καὶ τοῖς περὶ αὐτὴν πρός τι, ἐστὶν ἐναντίον. οἷον, ἀρετῇ κακία ἐναντίον, καὶ ἐπιστήμῃ ἄγνοια. ταῦτα γὰρ ποιά ἐστιν. Ἰστέον δὲ ὅτι ταῦτα, ἄλλοις μὲν ἐστὶν ἐναντία, ἄλλοις δὲ ὡς πρός τι. οἷον, ἀρετὴ σπουδαίου ἀρετή. καὶ ὁ σπουδαῖος ἀρετῇ σπουδαῖος. ὁμοίως καὶ ἡ κακία, κακοῦ κακία. καὶ ὁ κακὸς, τῇ κακίᾳ κακός. τούτοις μὲν οὖν, πρός τι, ἐναντίον ἐστιν. ἀρετῇ μὲν, κακία. σπουδαίῳ δὲ, κακός. εἰκότως τοίνυν καὶ ἐναντιότης θεωρεῖται ἐν τοῖς πρός τι. καὶ οὐ πᾶσι τοῦτο παρακολουθεῖ. Ζητητέον δὲ, πῶς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν, τῶν πρός τι λέγει, καὶ τὴν ἐπιστήμην, καὶ τὴν ἄγνοιαν. Λέγομεν, ὅτι οὐ δογματίζων ταῦτά φησιν, ἀλλὰ λεληθότως, βουλόμενος κακίσαι τὸν ἀπο-

δοθέντα ὁρισμόν. εἰ γὰρ τῷ λέγεσθαι ἑτέρων, χαρακτηρίζονται τὰ πρός τι, καὶ ταῦτα τῶν πρός τι ἔσται. πρὸς ἕτερα γὰρ καὶ αὐτὰ λέγεται. ἡ γὰρ ἀρετή, σπουδαίου ἀρετή. καὶ ἡ κακία, κακοῦ κακία. καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἐπιστήμονος ἐπιστήμη. καὶ ἡ ἄγνοια, ἀγνοοῦντος ἄγνοια. τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ σημαίνει καὶ πάσας τὰς ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος κατηγορίας τῶν πρός τι εἶναι, λέγω δὴ τὰς ἐννέα. πᾶσαι γὰρ τῆς οὐσίας εἶναι λέγονται. αὐτῇ γὰρ ἐπισυμβέβηκεν. ἡ γὰρ λευκότης, λευκοῦ λέγεται λευκότης. καὶ τὸ δίπηχυ, ξύλου εἰ τύχοι, δίπηχυ. καὶ τὸ ποτὲ δέ, καὶ τὸ ποῦ, καὶ ποιεῖν, καὶ πάσχειν, τινὸς λέγονται. οὐ γάρ ἐστί τι αὐτὸ καθ' αὑτό, τὸ ποτέ, ἀλλ' οὐσίας ἐστί τι τὸ ποτέ. καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὡσαύτως. καὶ αὐτὴ δὲ ἡ οὐσία ὅταν ὡς μέρος λαμβάνηται, πρὸς ἕτερον λέγεται. τὸ γὰρ μέρος, ὅλου λέγεται μέρος. καὶ τὸ ὅλον, τοῖς μέρεσιν ὅλον λέγεται. τοῦτο δὲ ἄτοπον, λέγω δὴ τὸ πάσας τὰς κατηγορίας πρός τι λέγεσθαι. ὅτι γὰρ ἐναργῶς διακρίνονται τῶν πρός τι αἱ ἄλλαι κατηγορίαι, ἐντεῦθεν δῆλον. εἰ γὰρ τῶν πρός τι ἦσαν, ἔδει ἐν τῷ ὁρισμῷ αὐτῶν παραλαμβάνεσθαι ἐκεῖνα, πρὸς ἃ λέγονται. τὰ γὰρ πρός τι ὁριζόμενοι ἐξ ἀνάγκης μνημονεύομεν καὶ τῶν πρὸς ἃ λέγεται. οἷον, πατέρα ὁρίζοντες, ἀνάγκη μνησθῆναι καὶ υἱοῦ. πατέρα γὰρ φήσεις τοῦ υἱοῦ. τὰς δὲ ἄλλας κατηγορίας ὁριζόμενοι οὐκ ἀνάγκη μνησθῆναι πρὸς ὃ λέγονται. τὸ γὰρ δίπηχοι, εἰ τύχοι, ὁριζόμενοι οὐκ ἀνάγκη ἑξῆς μνημονεῦσαί τινος τῶν ἄλλων, οὗ λέγεται δίπηχυ. οἷον, ξύλου, καὶ ἐπὶ τοῦ ποιοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. εἰ τοίνυν αἱ κατηγορίαι πρὸς ἕτερον μὲν λέγονται, τὰ γὰρ συμβεβηκότα, τῆς οὐσίας εἶναι λέγεται, καὶ τὰ μέρη δὲ τοῦ ὅλου, καὶ τῶν πρός τι οὐκ εἰσί, δῆλον ὅτι κακῶς ἀποδέδοται ὁ τῶν πρός τι ὁρισμός. περιλαμβάνει γὰρ

καὶ τὰς ἄλλας κατηγορίας. οὐ γὰρ τὸ ἑτέρου λεγόμενον ἐν τούτῳ ἔχει τὸ εἶναι, ἐν τῷ ἑτέρου λέγεσθαι. τὰ δὲ πρός τι, ἐν τούτῳ ἔχουσι τὸ εἶναι, ἐν τῷ πρός τι εἶναι. ἔτι μὲν γὰρ ἐστιν ἑτέρου, τοῦτο καὶ λέγεται ἑτέρου εἶναι. οὐκ ἔτι δὲ λέγεται ἑτέρου, ἤδη καὶ ἐν τούτῳ ἔχει τὸ εἶναι, τῷ ἑτέρου λέγεσθαι. Ἰστέον δὲ ὅτι, ὅσοι λέγουσι τὸν Πλάτωνα οὕτως ὁρίζεσθαι τὰ πρός τι, καὶ ἐν τῷ λέγεσθαι ἑτέρων, οἴεσθαι ἑτέρων αὐτὸν εἶναι τὴν τῶν πρός τι ὑπόστασιν, συκοφαντοῦσι τὸν φιλόσοφον. καὶ γὰρ ἀπὸ τῶν εἰρημένων ἐν τῷ Γοργίᾳ ἔστι γνῶναι, ὅτι οὐχὶ τῷ λέγεσθαι, ἀλλὰ τῷ εἶναι ἑτέρων, αὐτὰ χαρακτηρίζει. φησὶ γάρ. εἰ ἔστι τὸ ποιοῦν, ἀνάγκη τι εἶναι καὶ τὸ πάσχον. εἶναι γὰρ εἶπεν, οὐ λέγεσθαι.

Δοκεῖ δὲ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχεσθαι τὰ πρός τι. ὅμοιον γὰρ καὶ ἀνόμοιον, μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται. καὶ ἴσον καὶ ἄνισον, μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται, ἑκάτερον αὐτῶν πρός τι ὄν. τό, τε γὰρ ὅμοιον, τινὶ ὅμοιον λέγεται. καὶ τὸ ἄνισον, τινὶ ἄνισον. οὐ πάντα δὲ τὰ πρός τι ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. τὸ γὰρ διπλάσιον, οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον διπλάσιον; οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδέν.

Ἐφ' ἕτερον ἴδιον παρακολούθημα τῶν πρός τι μεταβαίνει, καταγνοὺς τοῦ προτέρου, τὸ ἐπιδέχεσθαι τὰ πρός τι, τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. λέγομεν γὰρ τόδε τῷδε μᾶλλον εἶναι ὅμοιον, καὶ ἧττον. οἷον, τὸ ἐν τοίχῳ λευκόν, μᾶλλον ὅμοιον εἶναι λέγομεν τῷ ἐν ἱματίῳ, ἢ τῷ ἐν χιόνι. καὶ τοῦτο δὲ τὸ παρακολούθημα, ὅμοιον τῷ πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχει. οὐδὲ γὰρ τοῦτο πᾶσι τοῖς πρός τι παρακολουθεῖ. ὁ γὰρ πατήρ, οὐ λέγεται ἄλλου πατρὸς μᾶλλον εἶναι πατήρ. οὐδὲ υἱὸς ὁμοίως. καὶ τοῦτο εἰκότως. εἴρηται γὰρ ὅτι, ὅπου ἡ ἐναντιότης θεωρεῖται, ἐκεῖ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττόν ἐστιν. ὅπου δὲ ἐναντιότης οὐκ ἔστιν, οὐδὲ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον.

ὅπου οὖν ἐναντιότης τοῖς πρός τι ὑπάρχει, ἔστιν ἐν αὐτοῖς μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. ἐπεὶ δὲ οὐ πᾶσιν ὑπάρχει ἡ ἐναντιότης, διὰ τοῦτο οὐδὲ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον πᾶσιν ὑπάρχει. ἴσως δὲ ζητήσειεν ἄν τις ὅτι, ἐν οἷς τὰ ἐναντία ὑπάρχει, ἐν τούτοις τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τῇ μίξει τῶν ἐναντίων γίνεται· καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ ποσῷ, ἐπειδὴ μὴ ἔστι τὰ ἐναντία, διὰ τοῦτο οὐδὲ τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον. πάλιν δὲ, εἰ τὸ ἴσον καὶ τὸ ἄνισον τοῦ ποσοῦ ἐστιν ἴδιον, πῶς φησιν ἐνταῦθα, ὅτι ἄνισον μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται; ἐλέγομεν γὰρ ὅτι τὸ πρός τι, εἰ μὲν ἐν κατηγορίᾳ γένηται ἐχούσῃ ἐναντίον, καὶ αὐτὸ τὰ ἐναντία ἐπιδέχεται. εἰ δὲ ἐν κατηγορίᾳ μὴ ἐπιδεχομένῃ τὰ ἐναντία, οὐδὲ αὐτὸ τὰ ἐναντία ἐπιδέχεται. εἰ οὖν τὸ ἴσον, καὶ ἄνισον πρός τι ἐστὶν ἐν ποσῷ συνιστάμενον, τῷ δὲ ποσῷ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οὐδὲ τὸ ἴσον καὶ ἄνισον ἐναντία εἰσίν, ὅπου δὲ οὐκ ἔστιν ἐναντίον, οὐδὲ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. οὐκ ἄρα τὸ ἴσον καὶ ἄνισον, μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται. εἰ γὰρ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, τῇ ἐπιμιξίᾳ τῶν ἐναντίων γίνεται, οὐ κιρνᾶται δὲ τῷ ἀνίσῳ τὸ ἴσον, οὐδ᾽ ἂν εἴη μᾶλλόν τι καὶ ἧττον ἄνισον. τὸ γὰρ ἧττον ἄνισον, τῷ μᾶλλον μετέχειν τοῦ ἴσου, ἧττον ἄνισον λέγεται. καὶ ἄλλως. εἰ ἔστι τί μᾶλλον, καὶ ἧττον ἄνισον, ἔσται καὶ τί μᾶλλον καὶ ἧττον ἴσον. τὸ γὰρ ἧττον ἄνισον, μᾶλλόν ἐστιν ἴσον τοῦ ἀνίσου μᾶλλον. ὥσπερ τὸ ἧττον λευκὸν, μᾶλλόν ἐστι μέλαν τοῦ μᾶλλον λευκοῦ. εἰ οὖν μὴ ἐνδέχεται τοῦ ἴσου μᾶλλον εἶναι ἴσον, καὶ ἧττον. τὸ γὰρ τοῦ ἴσου ἐξελθὸν ἐπὶ τὸ πλέον, ἢ ἐπὶ τὸ ἔλαττον, οὐκέτι ἴσον. οὐδ᾽ ἄρα ἄνισον μᾶλλον καὶ ἧττόν ἐστιν. ἔστι γὰρ τὸ ἄνισον, στέρησις μᾶλλον καὶ ἀοριστία, οὐκ ἐναντίον τῷ ἴσῳ. μήποτε οὖν ἢ κατεχρήσατο ἐνταῦθα εἰρηκὼς τὸ ἄνισον μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον εἶναι, οὐκ ἀκριβολογησάμενος, ἢ κατὰ προσθήκην πρός τινων ὕστερον τοῦτο προσετέθη.

» Πάντα δὲ τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται,
» οἷον ὁ δοῦλος δεσπότου δοῦλος, καὶ ὁ δεσπότης δούλου δε-
» σπότης λέγεται. καὶ τὸ διπλάσιον ἡμίσεος διπλάσιον,
» καὶ τὸ ἥμισυ διπλασίου ἥμισυ. καὶ τὸ μεῖζον ἐλάττονος
» μεῖζον, καὶ τὸ ἔλαττον μείζονος ἔλαττον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ
» τῶν ἄλλων. πλὴν τῇ πτώσει ἐνίοτε διοίσει κατὰ τὴν λέξιν.
» οἷον ἡ ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ λέγεται ἐπιστήμη καὶ τὸ ἐπιστητὸν ἐπι-
» στήμῃ ἐπιστητόν. καὶ ἡ αἴσθησις αἰσθητοῦ αἴσθησις, καὶ τὸ αἰ-
» σθητὸν αἰσθήσει αἰσθητόν.

Ἕτερον παρακολούθημα μεταβέβηκε τῶν πρός τι, ὅπερ κυρίως αὐτῶν ἐστιν ἴδιον, τὸ πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεσθαι. ἵνα δὲ μάθωμεν τί ἐστι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεσθαι, μάθωμεν πρότερον τί ἐστιν ἀντιστροφή. πρὸ δὲ τούτου, τί ἐστι στροφή. στροφὴ τοίνυν ἐστὶν, ἡ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀποκατάστασις. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ στρέφεσθαι λέγομεν τὸ πᾶν, ἐπειδὴ κύκλῳ κινούμενον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ συμείου, ἐπὶ τὸ αὐτὸ πάλιν ἀποκαθίσταται. καὶ ἡμεῖς δὲ στρέφεσθαι λεγόμεθα, ὅταν ἐξ οὗ ἠρξάμεθα τόπου, εἰς ἐκεῖνον καταλήξωμεν. ἀντιστροφὴ δέ ἐστιν, οἱονεὶ ἰσοστροφή. τὸ γὰρ ἀντὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς, τὸ ἴσον σημαίνει. ὥσπερ τὸ ἀντίθεον, ἀντὶ τοῦ ἰσόθεον. καὶ ἀντιάνειρα, ἡ ἰσουμένη ἀνδράσι. καὶ ἀντίχειρα, τὸν μέγαν φαμὲν δάκτυλον, διὰ τὸ ἴσην δύναμιν ἔχειν τοῖς ἄλλοις. ἰσοστροφὴ δέ ἐστιν, ὅταν μηδὲν μᾶλλον τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου κατηγορῆται, ἢ ἐκεῖνο τοῦ λοιποῦ. οἷον, ὁ πατὴρ, οὐδὲν μᾶλλον πρὸς υἱὸν λέγεται, ἢ ὁ υἱὸς πρὸς τὸν πατέρα. Τὰ οὖν πρός τι, πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. οἷον, ὁ δοῦλος δεσπότου δοῦλος. καὶ ὁ δεσπότης δούλου δεσπότης. Πλὴν τῇ πτώσει ἐνίοτε εἶπε διοίσειν τῇ κατὰ τὴν λέξιν. ἐπειδὴ γὰρ πρὸς γενικὴν ἀποδέδωκε, διὰ τοῦτο ἐπήγαγεν, ὅτι οὐ

μόνον πρὸς γενικὴν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλην ἀποδίδοται πτῶσιν τὰ πρός τι. ὅθεν οὐδὲ πρὸς τὴν αὐτὴν πάντως ἀντιστρέφει. εἴρηται δὲ ἡμῖν ἤδη περὶ τούτων ἔμπροσθεν. Πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. πρὸς ἀντιστρέφοντα οὖν λέγεται, τὰ πρός τι μετὰ διπλασιασμοῦ. οἷον, ὁ δοῦλος, δύο τινά ἐστι, καὶ δοῦλος, καὶ ἄνθρωπος. ὁ οὖν δεσπότης πρὸς τὸ δοῦλος λέγεται δεσπότης, ὅτι καὶ ἀντιστρέφει πρὸς αὐτὸν, οὐ μὴν πρὸς τὸ ἄνθρωπος. τὴν ἰσότητα οὖν τηρεῖν ὀφείλει ἀεὶ πρὸς ἄλληλα, ἵνα καὶ ἀντιστρέφῃ, ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ γελαστικόν. ἐὰν δὲ ὦσιν ἄνισα, τότε οὐκ ἀντιστρέφει.

„ Οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίοτε οὐ δόξει ἀντιστρέφειν, ἐὰν μὴ οἰκεί-
„ ως πρὸς ὃ λέγεται ἀποδοθῇ, ἀλλὰ διαμάρτῃ ὁ ἀποδιδούς.
„ οἷον τὸ πτερὸν ἐὰν ἀποδοθῇ ὄρνιθος, οὐκ ἀντιστρέφει ὄρνις
„ πτεροῦ. οὐ γὰρ οἰκείως τὸ πρῶτον ἀποδίδοται πτερὸν ὄρνι-
„ θος. οὐ γὰρ ᾗ ὄρνις, ταύτῃ τὸ πτερὸν αὐτῆς λέγεται, ἀλλ' ᾗ
„ πτερωτόν ἐστιν. πολλῶν γὰρ καὶ ἄλλων πτερά ἐστιν, ἃ οὐκ εἰσὶν
„ ὄρνιθες. ὥστε ἂν ἀποδοθῇ οἰκείως, καὶ ἀντιστρέφει. οἷον τὸ
„ πτερὸν, πτερωτοῦ πτερὸν, καὶ τὸ πτερωτὸν, πτερῷ πτερωτόν.

Τὰ πρός τι, ἰσότητα τηρεῖν ὀφείλει πρὸς ἄλληλα, ἵνα ἀντιστρέφει. ὥσπερ ἀντιστρέφει καὶ ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὸ γελαστικόν. ἐὰν δὲ ὦσιν ἄνισα, τῷ μὲν ἐλάττονι, τὸ πλεῖον ἀκολουθεῖ, ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ζῶον. τῷ δὲ πλείονι, τὸ ἔλασσον οὐκέτι. οὐ γὰρ τῷ ζώῳ ὁ ἄνθρωπος ἀκολουθεῖ, ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ζῶον. οὗτος οὖν ὁ κανών ἐστι τῶν πρός τι, ἡ ἰσότης, ὡς πατὴρ υἱοῦ, καὶ διπλάσιον ἡμίσεος, ἅπερ καὶ ἀντιστρέφει. ὅσα δὲ ἄνισα εἰσὶν, οὐκέτι ἀντιστρέφει. ὃ καὶ αὐτὸς φησὶ, τὸ πτερὸν ἐὰν ἀποδοθῇ ὄρνιθος, οὐκ ἀντιρέφει ὄρνις πτεροῦ. οὐ γὰρ πᾶν πτερὸν, ὄρνιθός ἐστι πτερόν. εἰσὶ γάρ τινα πτηνὰ, ἃ οὐκ εἰσὶν ὄρνιθες. τῶν γὰρ πτηνῶν, τὰ μέν εἰσι σχιζόπτερα, ὡς τὰ παρ' ἡμῖν, ἃ καὶ μόνα ὄρνιθες καλοῦνται. ὡς αὐτὸς ἔφη-

σιν ἐν τῷ περὶ ζώων ἱστορίας. τὰ δὲ, δερμόπτερα, ὡς αἱ νυκτερίδες. τὰ δὲ, κολεόπτερα, ὡς οἱ κάνθαροι, ἅπερ οὐκ εἰσὶν ὄρνιθες. ἐπεὶ οὖν τὸ πτερὸν, καὶ ἡ ὄρνις, οὐκ ἐξισάζει, ἀλλ' ἐπὶ πλέον τὸ πτερὸν τῆς ὄρνιθος, δεῖ ταῦτα ἐξισῶσαι, ἵνα καὶ ἀντιστρέφῃ. ἐξισοῦται δὲ τὰ ἄνισα, ἢ τοῦ ἐλάττονος αὐξηθέντος, ἢ τοῦ μείζονος μειωθέντος. ἂν οὖν τούτων αὐξήσωμεν τὸ ἔλαττον, τουτέστι τὴν ὄρνιν, καὶ ποιήσωμεν οὕτω, „τὸ πτερὸν, πτερωτοῦ πτερόν. πτερωτὸν τὴν ὄρνιν προσαγορεύοντες, οὕτως ἀντιστρέφει. τὸ γὰρ πτερωτὸν, πτερῷ πτερωτόν. πάλιν ἐὰν ἀποδοθῇ τὸ πηδάλιον πλοίου πηδάλιον, ἐνταῦθα οὐκ ἀντιστρέφει. οὐ γὰρ δυνατὸν λέγειν τὸ πλοῖον, πηδαλίῳ πλοῖον. πολλὰ γὰρ πλοῖα, πηδάλιον οὐκ ἔχουσιν, ὡς τὰ ἀκάτια. ἐπειδὴ οὖν ἄνισά εἰσι καὶ ταῦτα, ἐπὶ πλεῖον γὰρ τὸ πλοῖον τοῦ πηδαλίου, ἐὰν τὸ μεῖζον ἐλαττώσωμεν, λέγω δὴ τὸ πλοῖον, λέγοντες ἀντὶ πλοίου πηδαλιωτὸν, τότε ἐξίσης γενόμενα ἀντιστρέφει. τό, τε γὰρ πηδάλιον, πηδαλιωτῷ πηδάλιον. καὶ τὸ πηδαλιωτὸν, πηδαλίῳ πηδαλιωτόν ἐστιν. ἔτι δὲ ἡ κεφαλὴ, τινὸς λέγεται κεφαλή. ζώου γάρ. ἐὰν οὖν ἀποδοθῇ πρὸς τὸ ζῶον, οὐκ ἀντιστρέφει, ἐπειδὴ μὴ οἰκεία πάλιν γίνεται ἡ ἀπόδοσις. ἡ μὲν γὰρ κεφαλὴ, ζώου λέγεται κεφαλή. οὐκέτι δὲ τὸ ζῶον, τῇ κεφαλῇ ζῶον. εἰσὶ γάρ τινα τῶν ζώων, ἃ κεφαλὴν οὐκ ἔχει, οἷον ὁ καρκῖνος, οἱ σκώληκες, γῆς ἔντερα. δεῖ οὖν πάλιν μειῶσαι τὸ μεῖζον, λέγω δὴ τὸ ζῶον, καὶ ποιῆσαι κεφαλωτὸν, καὶ οὕτω σωθήσεται ἡ ἀντιστροφή. ἡ γὰρ κεφαλὴ, κεφαλωτοῦ κεφαλή. καὶ τὸ κηφαλωτὸν, τῇ κεφαλῇ κεφαλωτόν. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς ὄρνιθος, τὸ ἔλαττον ηὐξήσαμεν, λέγω δὴ τὴν ὄρνιν. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις, τὸ μεῖζον ἐμειώσαμεν. τὸ πλοῖον λέγω δὴ, καὶ τὸ ζῶον.

„ Ἐνίοτε δὲ καὶ ὀνοματοποιεῖν ἴσως ἀναγκαῖον, ἐὰν

» μὴ κείμενον εἴη ὄνομα, πρὸς ὃ οἰκείως ἂν ἀποδοθείη· οἷον
» τὸ πηδάλιον τοῦ πλοίου ἐὰν ἀποδοθῇ, οὐκ οἰκεία ἡ ἀπό-
» δοσις γίνεται· οὐ γὰρ ᾗ πλοῖον, ταύτῃ αὐτοῦ τὸ πηδάλιον
» λέγεται· ἔστι γὰρ πλοῖα, ὧν οὐκ ἔστι πηδάλια, διὸ οὐκ ἀν-
» τιστρέφει· τὸ γὰρ πλοῖον οὐ λέγεται πηδαλίου πλοῖον. ἀλ-
» λ' ἴσως οἰκειοτέρα ἂν εἴη ἀπόδοσις, εἰ οὕτω πως ἀποδο-
» θείη, τὸ πηδάλιον, πηδαλιωτοῦ πηδάλιον, ἢ ὁπωσοῦν ἄλ-
» λως· ὄνομα γὰρ οὐ κεῖται. καὶ ἀντιστρέφει γε, ἐὰν οἰκείως
» ἀποδοθῇ· τὸ γὰρ πηδαλιωτὸν πηδαλίῳ πηδαλιωτόν. ὡ-
» σαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· οἷον ἡ κεφαλὴ, οἰκειοτέρως
» ἂν ἀποδοθείη κεφαλωτοῦ κεφακὴ, ἢ ζῴου ἀπεδιδομένη·
» οὐ γὰρ ᾗ ζῷον, κεφαλὴν ἔχει· πολλὰ γὰρ τῶν ζῴων κεφα-
» λὴν οὐκ ἔχει.

Ἵνα γὰρ μή τις εἴποι, τί οὖν δεῖ καινοτομεῖν τὰ ὀνόματα, καὶ ἕκαστον ὡς βούλεταί τις κατασκευάζειν, οὐκοῦν οὕτω συμβήσεται πᾶσαν τὴν συνήθειαν τῶν ὀνομάτων ἀφανισθῆναι, ἑκάστου καινοτομοῦντος ὡς βούλεται τὰ ὀνόματα, καὶ λοιπὸν δόξει ἕκαστος ἄσημα φθέγγεσθαι, ἀντὶ μὲν ἀνθρώπου, εἰ τύχοι, κεφαλωτὸν λέγων, ἀντὶ δὲ πλοίου, πηδαλιωτὸν, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως καινοτομήσει; λέγει οὖν πρὸς τοῦτο, ὅτι οὐδὲν χαλεπὸν, οἷς μὴ ἐφρόντισε θεῖναι ὀνόματα ἡ συνήθεια, ἐκείνοις ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπινοεῖν· ἡ γὰρ συνήθεια ἐκείνοις τίθησιν ὀνόματα, ἃ γινώσκει· αἱ δὲ τέχναι, ἅτε δὴ καινοτέρων πραγμάτων οὖσαι εὑρέτιδες, ὀφείλουσι τοῖς πράγμασι τοῖς ὑπ' αὐτῶν εὑρισκομένοις, τιθέναι ὀνόματα πρὸς τὴν τούτων σημασίαν· οἷον, ὁ γεωμέτρης, εὑρηκὼς ὅτι τῶν τριγώνων, τὸ μέν ἐστι τὸ ἔχον τὰς δύο μόνας πλευρὰς ἴσας· τὸ δὲ, τὰς τρεῖς ἴσας· τὸ δὲ, τὰς τρεῖς ἀνίσους, ἐκάλεσε τὸ μὲν, ἰσόπλευρον· τὸ δὲ, ἰσοσκελές· τὸ δὲ, σκαληνόν· καὶ ὁ μουσικὸς ὁμοίως τοῖς διαφόροις κρού-

μασιν,

μασιν, ὀνόματα ἐπέθηκε· καὶ τὸ μὲν, ἐκάλεσε χρωματικὸν, τὸ δὲ, διατονικὸν, ἢ ὁπωσοῦν ἑτέρως· κἀνταῦθα τοίνυν, ἐπειδὴ ἠμέλησεν ἡ συνήθεια τοῖς τοιούτοις θεῖναι ὀνόματα, ἡμᾶς ἀνάγκη τιθέναι· πλοῖον μὲν γὰρ ἐκάλεσεν, οὐκέτι δὲ διέστειλε τὰ πηδαλιωτὰ ἀπὸ τῶν μὴ πηδαλιωτῶν· καὶ ζῷον μὲν ὀνόμασεν, οὐκέτι δὲ ἐχώρισε τῇ προσηγορίᾳ τὰ ἔχοντα κεφαλὴν ἀπὸ τῶν μὴ ἐχόντων· διὰ τοῦτο ὡς εἴρηται, ἡμᾶς ὀνοματοποιεῖν ἐν τοῖς τοιούτοις, οὐδὲν ἄτοπον· ὅπως δὲ δεῖ τίθεσθαι τὰ ὀνόματα, καὶ πόθεν, αὐτὸς ἐφεξῆς ἐδήλωσεν εἰπών·

» Οὕτω δὲ ῥᾷστα ἂν ἴσως τις λάβοι, οἷς μὴ κεῖται ὀνόμα-
» τα, εἰ ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ τοῖς πρὸς ἃ ἀντιστρέφουσι τι-
» θείη τὰ ὀνόματα. ὥσπερ ἐπὶ τῶν προειρημένων, ἀπὸ τοῦ πτε-
» ροῦ, τὸ πτερωτόν· καὶ ἀπὸ τοῦ πηδαλίου τὸ πηδαλιωτόν.
» πάντα οὖν τὰ πρός τι, ἐάνπερ οἰκείως ἀποδιδῶται, πρὸς
» ἀντιστρέφοντα λέγεται. ἐπεὶ ἐάν γε πρὸς τὸ τυχὸν ἀπο-
» διδῶται, καὶ μὴ πρὸς ὃ λέγεται, οὐκ ἀντιστρέφει·

Κανόνα ἡμῖν παραδίδωσι νῦν, δι' οὗ δυνησόμεθα ὀνοματοποιεῖν οἰκείως, ἐὰν ἐν τῇ κοινῇ συνηθείᾳ ὄνομα οὐχ εὑρίσκεται. δεῖ γάρ φησιν ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ οἰκείως κατηγορουμένων, παρώνυμον τιθέναι ὄνομα ἐκείνοις, ὧν κατηγοροῦνται· καὶ οὕτως εὑρήσομεν αὐτὰ ἀντιστρέφοντα· οἷον, ἀπὸ τοῦ πηδαλίου, καλεῖν τὸ πλοῖον, οὗ τὸ πηδάλιον κατηγορεῖται, πηδαλιωτόν· καὶ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, καλεῖν τὸ ζῷον, τὸ κεφαλὴν ἔχον, κεφαλωτόν· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως· καὶ ταῦτα δὲ πάλιν φησὶ, λεληθότως βουλόμενος τὸν ὁρισμὸν κακίσαι· εἰ γὰρ πρός τι ταῦτά ἐστιν, ἅπερ ἑτέρων εἶναι λέγεται, καὶ ἡ κεφαλὴ, καὶ τὸ πηδάλιον, καὶ τὸ πτερὸν, ἔσται τῶν πρός τι, ὅπερ ἄτοπον· ταῦτα γὰρ ὡς μὲν μέρη οὐσιῶν, λέγεται εἶναι πρός τι· τὸ γὰρ μέρος, ὅλου ἐστὶ μέ-

ρος. καὶ τὸ ὅλον, τοῖς μέρεσιν ὅλον. ὥς μέντοι γε πτερὸν, ἢ πηδάλιον, ἢ κεφαλὴ, οὐκ εἰσὶ τῶν πρός τι, ἀλλ' οὐσίαι. ἕκαστον γὰρ τούτων, αὐτὸ καθ' αὑτὸ θεωρεῖται. ἀμέλει, ἐὰν ἀποτμηθῇ ἡ κεφαλὴ τοῦ παντὸς, ἢ ἡ χεὶρ, οὐδὲν ἧττον λέγεται κεφαλὴ, καὶ χεὶρ. μόριον μέντοι οὐκέτι λέγεται. τὸ γὰρ μέρος, ἐν ὅλῳ θεωρεῖται. τὰ δὲ πρός τι, ἐὰν ἀφαιρεθῇ ἐκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται, καὶ τὴν οἰκείαν ὀνομασίαν εὐθὺς συναφαιρεθήσεται. οἷον, ὁ πατὴρ, υἱοῦ λέγεται πατήρ. ἀλλ' ἐὰν ἀφαιρεθῇ ὁ υἱὸς, καὶ τὸ πατὴρ εἶναι ὁ πατὴρ συναφαιρεθείη. τὰ δὲ ἑτέρων λεγόμενα, κἂν ἀφαιρεθῇ ἐκείνων, ὧν λέγεται εἶναι, φυλάττει οὐδὲν ἧττον τὴν οἰκείαν ὀνομασίαν. οἷον, ἡ κεφαλὴ, ζώου λέγεται κεφαλή. καὶ ἂν ἀφαιρεθῇ, οὐδὲν ἧττον λέγεται κεφαλή. τὸ δὲ πηδάλιον, πλοίου, καὶ τὸ πτερὸν, ὄρνιθος. καὶ ἀφαιρεθέντα τούτων, ὧν καὶ εἶναι λέγεται, οὐδὲν ἧττον τῆς οἰκείας πάλιν ὀνομασίας τετύχηκε.

» Λέγω δὲ, ὅτι οὐδὲ τῶν ὁμολογουμένως πρὸς ἀντιστρέφον-
» τα λεγομένων, καὶ ὀνομάτων αὐτοῖς κειμένων, οὐδὲν ἀντι-
» στρέφει, ἐὰν πρός τι τῶν συμβεβηκότων ἀποδιδῶται, καὶ
» μὴ πρὸς αὐτὸ ὃ λέγεται. οἷον ὁ δοῦλος, ἐὰν μὴ δεσπότου
» ἀποδοθῇ, ἀλλὰ ἀνθρώπου, ἢ δίποδος, ἢ ὁτουοῦν τῶν τοιού-
» των, οὐκ ἀντιστρέφει. οὐ γὰρ οἰκεία ἡ ἀπόδοσίς ἐστιν.

Ἐντεῦθεν ἐκ τοῦ μᾶλλον ἡ ἐπιχείρισις. τί γὰρ θαυμαστὸν φησιν, εἰ ἐπὶ τῶν εἰρημένων οὐ σώζεται ἡ ἀντιστροφὴ, διὰ τὸ μὴ κυρίως ἀποδεδόσθαι, ὁπότε οὐδὲ τὰ ὁμολογουμένως ὄντα, πρός τι, καὶ πρὸς ἀντιστρέφοντα λεγόμενα, οἷς καὶ ὀνόματα κεῖται, οὐκ ἀντιστρέφει, ἐὰν μὴ κυρίως ἡ ἀπόδοσις γένηται; οἷον, τὸν δεσπότην, ἐὰν μὴ πρὸς δοῦλον, ἀλλὰ πρὸς ἄνθρωπόν τις ἀποδώσῃ, λέγων. ὁ δεσπότης, ἀνθρώπου δεσπότης, οὐ δυνήσεται ἀντιστρέψας εἰπεῖν. ὁ ἄνθρωπος δεσπότου ἄνθρωπος. τοῦτο γὰρ καταγέλαστον. τὸ μὲν

γὰρ δεσπότην, ἀνθρώπου εἰπεῖν δεσπότην, οὐ χαλεπόν· τὸν δὲ ἄνθρωπον, δεσπότου ἄνθρωπον, ἀτοπώτατον. ὥστε καὶ ἐπὶ τούτων, ἐπειδὴ μὴ οἰκεία γέγονεν ἡ ἀπόδοσις, οὐδὲ ἡ ἀντιστροφὴ σώζεται. οὐ γὰρ πρὸς ἴσον ἐποιησάμεθα τὴν ἀπόδοσιν. ἐπὶ πλέον γὰρ ὁ ἄνθρωπος. δεῖ οὖν τὰ ἀντιστρέφοντα ἐξισάζειν ἀλλήλοις, ὥσπερ εἴρηται, ἵνα καὶ ἀντιστρέφῃ. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀντιστρέφει τὰ ἴδια πρὸς ἐκεῖνα, ὧν ἐστιν ἴδια, ἐπειδὴ καὶ ἐξισάζει ἀλλήλοις. αὐτὰ δὲ πάντα φησὶ συναγωνιζόμενος τῷ ὁρισμῷ τῷ λέγοντι, τὰ πρός τι εἶναι, τῷ ἑτέρων λέγεσθαι· καὶ δεικνύειν πειρᾶται κατὰ τὸν ὁρισμὸν τοῦτον, τὰ πρός τι ἀντιστρέφοντα, κρατύνειν βουλόμενος αὐτὸν, ὡς οἷόν τε, ἵνα μὴ δόξῃ ἐρήμην αὐτοῦ καταψηφίζεσθαι, εἶθ' ὕστερον εὐλόγως αὐτὸν διελέγξαι, δεικνὺς, ὅτι καὶ μετὰ τοσαύτην συνηγορίαν, ὅμως πολλὰ ἄτοπα αὐτῷ παρακολουθεῖ.

» Ἐὰν μέντοι οἰκείως ἀποδεδομένον ᾖ πρὸς ὃ λέγεται,
» πάντων περιαιρουμένων τῶν ἄλλων ὅσα συμβεβηκότα ἐστὶ,
» καταλιπομένου δὲ τούτου μόνου πρὸς ὃ ἀπεδόθη, οἰκείως
» ἀεὶ πρὸς αὐτὸ ῥηθήσεται. οἷον ὁ δοῦλος, ἐὰν πρὸς τὸν δε-
» σπότην λέγηται, περιαιρουμένων τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσα
» συμβεβηκότα ἐστὶ τῷ δεσπότῃ. οἷον τὸ δίποδι εἶναι, καὶ
» τὸ ἐπιστήμης δεκτικῷ, καὶ τὸ ἀνθρώπῳ, καταλιπομένου
» δὲ μόνου τοῦ δεσπότην εἶναι, ἀεὶ ὁ δοῦλος πρὸς αὐτὸν ῥηθή-
» σεται. ὁ γὰρ δοῦλος δεσπότου δοῦλος λέγεται. ἐὰν δέ
» γε μὴ οἰκείως ἀποδοθῇ πρὸς ὅ ποτε λέγεται, περιαιρουμέ-
» νων μὲν τῶν ἄλλων, καταλιπομένου δὲ μόνου τοῦ πρὸς ὃ
» ἀπεδόθη, οὐ ῥηθήσεται πρὸς αὐτό. ἀποδεδόσθω γὰρ ὁ
» δοῦλος ἀνθρώπου, καὶ τὸ πτερὸν ὄρνιθος, καὶ περιῃρήσθω
» τοῦ ἀνθρώπου, τὸ δεσπότην αὐτὸν εἶναι. οὐ γὰρ ἔτι δοῦλος
» πρὸς ἄνθρωπον ῥηθήσεται. μὴ γὰρ ὄντος δεσπότου οὐδὲ,

» δοῦλος ἔτι ἔσται. ὡσαύτως καὶ τοῦ ὄρνιθος, περιῃρήσθω τὸ
» πτερωτῷ εἶναι. οὐ γὰρ ἔτι ἔσται τὸ πτερὸν τῶν πρός τι. μὴ
» γὰρ ὄντος πτερωτοῦ, οὐδὲ πτερὸν ἔσται τινός. ὥστε δεῖ μὲν
» ἀποδοῦναι πρὸς ὅ ποτε οἰκείως λέγεται. κἂν μὲν ὄνομα
» ᾖ κείμενον, ῥᾳδία ἡ ἀπόδοσις γίνεται. μὴ ὄντος δὲ, ἀναγ
» καῖον ἴσως ὀνοματοποιεῖν. οὕτω δὲ ἀποδιδομένων, φανε
» ρὸν ὅτι πάντα τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα ῥηθήσεται.

Κανόνα ἡμῖν παραδίδωσι τῶν οἰκείως κατά τινος ἀποδεδομένων. λέγει γὰρ ὅτι, ὃ ἂν ᾖ πλείοσιν ὀνόμασι λεγόμενον, εἶτα ὑπάρχον ἄλλό τι καθ' ἑνὸς τούτων τῶν ὀνομάτων κατηγορούμενον, καὶ βούλει γνῶναι εἰ οἰκείως τὸ κατηγορούμενον ἐκείνῳ τῷ ὀνόματι κατηγορηθείη, περιελὼν πάντα τὰ ἄλλα ὀνόματα, καὶ τὰ συμβεβηκότα τῷ ὑποκειμένῳ, καταλιπὼν δὲ μόνον ἐκεῖνο, πρὸς ὃ ἀπεδόθη τὸ κατηγορούμενον, ἐὰν εὕρῃς αὐτὸ ἀντιστρέφον πρὸς ἐκεῖνο, ὃ κατηγορεῖται αὐτοῦ, ἴσθι ὅτι οἰκείως ἀπεδόθη τὸ πρότερον. οὐ γὰρ ἂν ἀντέστρεφεν, εἰ μὴ οἰκείως ἀπεδόθη. οἷον, ὁ δοῦλος ἐὰν ἀποδοθῇ δεσπότου δοῦλος, ἐπειδὴ συμβέβηκε τῷ δεσπότῃ τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι, καὶ δίποδι εἶναι, καὶ ἐπιστήμης δεκτικῷ, ἐὰν πάντα ταῦτα ἀφέλῃς ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ὑποθῇ ὡς μὴ ὅλως ὑπάρχοντα, καταλείψῃς δὲ μόνον τὸ δεσπότην εἶναι, οὐδὲν ἧττον εὑρήσεις κυρίως γινομένην τὴν ἀντιστροφήν. ὁ γὰρ δεσπότης, δούλου λέγεται δεσπότης. ἐὰν δὲ μὴ πρὸς δεσπότην ἀποδοθῇ ὁ δοῦλος, ἀλλὰ πρὸς ἄνθρωπον, περιαιρουμένου τοῦ ἀνθρώπου τῶν λοιπῶν πάντων, λέγω δὴ τοῦ δεσπότου, τοῦ δίποδος, καὶ τῶν λοιπῶν, οὐ σωθήσεται ἡ ἀντιστροφή. οὐ γὰρ δυνατὸν ἀντιστρέψαντα εἰπεῖν, ἄνθρωπος, δούλου ἄνθρωπος. ὥστε οὐκ οἰκείως
» ὁ δοῦλος πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἀπεδόθη. περιαιρουμένων
» φησὶν ἁπάντων, ὅσα συμβεβηκότα ἐστὶ τῷ δεσπότῃ. οἷον,

» τὸ δίποδι εἶναι, τὸ ἐπιστήμης δεκτικῷ, τὸ ἀνθρώπῳ. οὐδὲν θαυμαστὸν ὅτι ταῦτα συμβεβηκότα εἶπεν, ἀλλὰ συμβεβηκότα πρὸς τὴν τοῦ δούλου σχέσιν εἶεν ἂν, καὶ δευτέρως αὐτοῦ κατηγορούμενα. πρῶτος δὲ, καὶ καθ' αὑτὸ ὁ δεσπότης. τῇ γὰρ σχέσει τῶν πρός τι ὡς ἔφθην εἰπὼν, αὐτὴ καθ' αὑτὴν ὡς οὐχ ὑφεστηκυῖα, ποτὲ μὲν συμβαίνει ἐν οὐσίᾳ εἶναι, ποτὲ δὲ ἐν ποσότητι, ἢ ἐν ποιῷ, ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ τῶν κατηγοριῶν. ὥστε οὐκ ἀτόπως τις τῷ διπλασίῳ πρός τι ὄντι, ὅταν μὲν ᾖ εἰ τύχοι, ἐν ξύλῳ, λέγοι αὐτῷ συμβεβηκέναι τὸ ξύλον. ὅταν δὲ ἐν λίθῳ, τὸν λίθον. καὶ ὅταν ἐν ἐπιφανείᾳ, ἢ ἐν χρόνῳ, τὸν χρόνον, ἢ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς σχέσεως κατ' αὐτὴν τῇ ἐπινοίᾳ θεωρουμένης.

» Δοκεῖ δὲ τὰ πρός τι ἅμα τῇ φύσει εἶναι. καὶ ἐπὶ μὲν
» τῶν πλείστων ἀληθές ἐστιν. ἐπ' ἐνίων δὲ, οὐκ ἀληθές. ἅμα
» γὰρ διπλάσιόν τε ἐστὶ καὶ ἥμισυ. καὶ ἡμίσεως ὄντος, δι-
» πλάσιόν ἐστι. καὶ δεσπότου ὄντος, δοῦλός ἐστι. καὶ δούλου
» ὄντος, δεσπότης ἐστίν. ὁμοίως δὲ τούτοις, καὶ τὰ ἄλλα. καὶ
» συναναιρεῖ δὲ ταῦτα ἄλληλα. μὴ γὰρ ὄντος διπλασίου,
» οὐκ ἔσται ἥμισυ. καὶ ἡμίσεως μὴ ὄντος, οὐκ ἔσται διπλάσιον.
» ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅσα τοιαῦτα.

Ἕτερον τῶν πρός τι παρακολούθημα ἴδιον παραδίδωσι μετὰ τὸ πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεσθαι, τὸ ἅμα τῇ φύσει εἶναι. πῶς δὲ εἰσιν ἅμα τῇ φύσει τὰ πρός τι; πατὴρ μὲν γὰρ, καὶ υἱὸς, ἅμα τῇ φύσει. κτήτωρ δὲ, καὶ κτῆμα, πῶς, ὅτι τὰ πρός τι οὐ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων σκοπεῖ, ἀλλὰ τὴν σχέσιν. ἣν πρὸς τὸ ἕτερον ἔχει ὁ οὖν πατὴρ, οὐ καθ' ὃ ἄνθρωπος, ἔχει τὸ ἅμα τῇ φύσει εἶναι, ἀλλὰ καθ' ὃ σχέσιν ἔχει πρὸς τὸν υἱόν. ἅμα δὲ τῇ φύσει ταῦτά ἐστιν, ὧν τοῦ ἑνὸς τεθέντος, ἀνάγκη συνεισάγεσθαι καὶ τὸ ἕτερον. καὶ ἀναιρεθέντος, συναναιρεῖσθαι. καὶ μηδέποτε τοῦ

ἑτέρου ὄντος, τὸ ἕτερον μὴ εἶναι. ἅμα γὰρ τῷ εἰπεῖν δοῦλον, ἀνάγκη τὸν δεσπότην συνεπινοεῖν. καὶ διπλασίου ὄντος, ἀνάγκη καὶ ἥμισυ εἶναι. ἐπὶ τῶν πλείστων δὲ εἶπεν ἀληθὲς εἶναι. ἐπειδὴ ἐπί τινων ἄλλων μέλλει ἀπορεῖν, δοκούντων μὴ ἅμα τῇ φύσει ὑπάρχειν.

» Οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν πρός τι ἀληθὲς δοκεῖ τὸ ἅμα
» τῇ φύσει εἶναι. τὸ γὰρ ἐπιστητὸν πρότερον ἂν δόξειε τῆς ἐπι
» στήμης εἶναι. ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ προϋπαρχόντων τῶν πραγ
» μάτων τὰς ἐπιστήμας λαμβάνομεν.

Ἔνστασιν πρὸς τὸ εἰρημένων κομίζει, ὅτι οὐ πᾶσι τοῖς πρός τι δοκεῖ ὑπάρχειν, τὸ ἅμα τῇ φύσει. εἶναι ἡ γὰρ ἐπιστήμη καὶ τὸ ἐπιστητὸν, τῶν πρός τι ὄντα, οὐχ ἅμα ὑπάρχει. τῶν γὰρ ἐπιστητῶν ἀναιρεθέντων, ἀναιρεῖται καὶ ἡ ἐπιστήμη. τούτου γὰρ μὴ ὄντος, τίνος ἂν εἴη ἐπιστήμη; ἐπιστήμης δὲ μὴ οὔσης, οὐδὲν κωλύει εἶναι ἐπιστητά. ὥστε οὐχ ἅμα τῇ φύσει ὑπάρχουσι ταῦτα, τῶν πρός τι ὄντα. τὸ δὲ πρότερον, διττόν ἐστι. τὸ μὲν, χρόνῳ. τὸ δὲ, φύσει, καὶ τὸ μὲν, χρόνῳ ἐστὶν, οὗ πρὸς τὸ νῦν πλείων ἡ ἀπόστασις, ὡς ἐπὶ τοῦ παρεληλυθότος. διὰ τοῦτο γὰρ λέγομεν τὰ μηδικὰ πρότερα τῶν πελοποννησιακῶν, ὅτι αὐτῶν πλείων ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νῦν ἡ ἀπόστασις. πρότερον γὰρ τὸ αὔριον, τοῦ μεταύριον. τοιοῦτο μὲν οὖν, τὸ τῷ χρόνῳ πρότερον. τὸ δὲ φύσει πρότερον, τὸ συναναιροῦν μὲν, μὴ συναναιρούμενον δὲ, καὶ τὸ συνεισφερόμενον μὲν, μὴ συνεισφέρον δὲ, ὡς ἐπὶ ζώου, καὶ ἀνθρώπου ἔχει. τὸ οὖν ἐπιστητὸν τῆς ἐπιστήμης πρότερον ἂν εἶναι δόξειε φύσει. ἐπιστητοῦ γὰρ μὴ ὄντος, ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν. ἐπιστήμης δὲ μὴ οὔσης, τὸ ἐπιστητὸν δύναται εἶναι. Ἀμέλει, φασὶ θαλῆν τὸν μιλήσιον πρότερον ἐπιστῆσαι τῇ αἰτίᾳ τῆς σεληνιακῆς ἐκλείψεως κατανοήσαντα, ὅτι ἐκ τοῦ ἡλίου ἡ σελήνη δέχεται τὸ φῶς, διότι αὐξομένη μὲν τῇ ἀποστά

σει τοῦ ἡλίου, τὸ μὲν πεφωτισμένον μέρος ἔχει πρὸς δυσμάς, δυτικωτέρου ὄντος τότε τοῦ ἡλίου, τὸ δὲ κερατοειδὲς αὐτῆς, καὶ ἀφώτιστον νεύει πρὸς ἀνατολάς. ἐπὰν δὲ γένηται ἀντιπρόσωπος ὅλη τῷ ἡλίῳ, καὶ κατὰ διάμετρον αὐτοῦ ἀποστᾶσα, τότε πᾶσα φωτίζεται, ὅλη ὅλῳ τῷ ἡλίῳ προσβάλλουσα. ὅλην δὲ λέγω, καὶ κατὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς αὐτῆς νενευκὸς μέρος. ἡνίκα δὲ ἄρξηται μειοῦσθαι τῇ συνόδῳ τῇ πρὸς τὸν ἥλιον, τότε πάλιν, τὸ μὲν πεφωτισμένον, νεύει πρὸς ἀνατολάς, τοῦ ἡλίου τότε ἀνατολικωτέρου ὄντος. τὸ δὲ ἀφώτιστον, καὶ κερατοειδὲς, πρὸς δυσμάς. ἐντεῦθεν τοίνυν ἐπέστησε τῇ σεληνιακῇ ἐκλείψει, ὅτι ἐπειδὰν ἐμπέσῃ εἰς τὸ καλούμενον σκίασμα τῆς γῆς, τοῦ ἡλίου κατὰ κάθετον αὐτῇ ὄντος ἐν τῷ ὑπὸ γῆν ἡμισφαιρίῳ, πάσχει ἢ συμβαίνει αὐτῇ, παντελῆ ἔκλειψιν, τῶν ἀκτίνων τῶν ἡλιακῶν μηδαμῶς αὐτῇ προσβαλλουσῶν. ἀμέλει, εἰ μὴ ἐν πανσελήνῳ μόνῃ τοῦτο οὐ συμβαίνει. εἰ τοίνυν πρῶτος ὁ θαλῆς ἐπέστησε τῇ σεληνιακῇ ἐκλείψει, δῆλον ὅτι πρὸ αὐτοῦ, τὸ μὲν ἐπιστητὸν ἦν, λέγω δὴ ἡ σεληνιακὴ ἔκλειψις, ἐπιστήμη δὲ αὐτῆς οὐκ ἦν. δῆλον οὖν ὅτι προϋπάρχει καὶ χρόνῳ, καὶ φύσει τὸ ἐπιστητὸν τῆς ἐπιστήμης, καὶ οὐχ ἅμα εἰσὶ ταῦτα, τῶν πρός τι ὄντα. ὡσαύτως αἰσθητοῦ μὲν μὴ ὄντος, οὐδὲ αἴσθησίς ἐστι. τίνος γὰρ ἔσται αἴσθησις; αἰσθήσεως μέντοι μὴ οὔσις, οὐδὲν κωλύει τὰ αἰσθητὰ εἶναι. οἷον, πῦρ, γῆν, καὶ τὰ τοιαῦτα.

» Ἐπ' ὀλίγων γὰρ ἢ ἐπ' οὐδενὸς ἴδοι τις ἂν ἅμα τῷ ἐπι
» στητῷ τὴν ἐπιστήμην γενομένην.

Εἰπὼν, ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ προϋπαρχόντων τῶν πραγμάτων, τὰς ἐπιστήμας λαμβάνομεν, τὸ ὡς ἐπιτοπολὺ νῦν ἐξηγήσατο. ἐπ' ὀλίγων γὰρ, ἢ ἐπ' οὐδενὸς ἴδοι τις ἅμα τῷ ἐπιστητῷ τὴν ἐπιστήμην γινομένην. ταῦτα δὲ εἶπε,

διὰ τὰ ἀπό τινος τέχνης προαγόμενα. ταῦτα γὰρ οὐ προϋπῆρχεν, ἀλλ' ἅμα τῷ ἐκ τῆς τέχνης προαχθῆναι, τὸ εἶναι ἔχει. τὰ μὲν γὰρ φυσικὰ, προϋπάρχει τῆς ἐπιστήμης. τὰ δὲ ἐκ τέχνης, ἅμα τῇ αὐτῶν ἐπιστήμῃ τὸ εἶναι ἔχει. οἷον, ἐπενόησέ τις στιβάδα πρὸς τὸ καθεύδειν. ἐνταῦθα ἅμα τῷ ἐπιστητῷ, καὶ ἡ ἐπιστήμη τὸ εἶναι ἔχει. ἴδοις δ' ἂν τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἀναπλασμάτων. ἅμα γὰρ τῷ ἀναπλάσαι χίμαιραν, ὑπέστη ἅμα ἐπιστήμη χιμαίρας καὶ τὸ φάντασμα αὐτῆς. καὶ ὡς ὁ ζωγράφος εὑρὼν πρῶτος, ἅμα τῇ ζωγραφίᾳ εἰσήγαγε τὰς εἰκόνας. καὶ ὁ πρῶτος γράμματα διδάξας, ἅμα τῇ ἐπιστήμῃ τῶν γραμμάτων, εἰσήγαγε τὰ γράμματα.

Διὰ τί δὲ προσέθηκεν ἢ ἐπ' οὐδενός; μήποτε καὶ ταῦτα τὴν μὲν ἐν τῇ φύσει, τὰς δὲ ἐπιστήμας ὕστερον ἔλαβε. καὶ ἐπὶ τῶν μηχανικῶν δὲ τοῦτο μάλιστα θεάσαιο εὑρημάτων. οἷον, πῶς ἄν τις βαρὺ κινήσειεν, ἢ μετεωρήσοι ὕδωρ, ἢ τί τοιοῦτον. δῆλον γὰρ ὅτι ταῦτα, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅμα τῇ περὶ αὐτῶν ἐπιστήμῃ εὕρηται. τάχα δὲ καὶ ἀντιπεπονθότα τοῖς φυσικοῖς ἔχουσι τὰ τεχνητά. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν φυσικῶν ὡς εἴρηται, αὐτὰ τὰ ἐπιστητὰ προϋπάρχει τῆς περὶ αὐτῶν ἐπιστήμης. ἐπὶ δὲ τῶν ἐκ τέχνης συνεστώτων, δεῖ προτέραν τῆς θύρας τὴν περὶ αὐτῶν ὑπάρξαι ἐπιστήμην, εἶτα τὸ ἐπιστητὸν γενέσθαι. πρῶτον γὰρ δηλονότι, ἡ περὶ τῆς θύρας ἐπίνοια γέγονε, καὶ ὅπως ἂν αὕτη συσταίη, εἶτα λοιπὸν γέγονε τῆς ἐπινοίας τὸ ἀποτέλεσμα, εἰ μή τις ἐκεῖνο εἴποι. ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἡ περὶ τοῦ πλοίου, πρὶν τὸ πλοῖον γενέσθαι, εἰ καὶ προϋπῆρξεν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ πρώτου ἐπινενοηκότος, ἀλλ' οὖν οὔπω τὸ εἶναι κυρίως ἐπιστήμη εἶχεν, ἀδήλου τέως ὄντος, εἰ τῇ ἐπινοίᾳ καὶ τὸ πρᾶγμα συνακολουθήσει. μήποτε γὰρ μέχρι μόνου φαντασίας προῆλθε τὸν τοιοῦτον, εἰς ἔργον δὲ ἐκβῆναι οὐ δύναται, ὥσπερ ὁ μῦθος ὁ

περὶ Δαιδάλου ἔχει, ὅτι πτερῶσαι ἐπενόησεν ἑαυτὸν, καὶ τὸν υἱὸν Ἴκαρον· ὥστε ὅταν ἅμα τῇ περὶ τινος ἐπιστητοῦ ἐπιστήμῃ καὶ αὐτὸ εἰς ἔργον ἐκβῇ τὸ ἐπιστητὸν, τότε τῷ ὄντι καὶ ἡ ἐπιστήμη κυρίως ἐστὶν ἐπιστήμη, τὸ ἀμφίβολον οὐκ ἔχουσα· ὥστε ἐπὶ τῶν τεχνητῶν ἅμα συνυφίστασθαι ἀλλήλοις, τὸ ἐπιστητόν τε, καὶ τὴν ἐπιστήμην συμβαίνει.

» Ἔτι τὸ μὲν ἐπιστητὸν ἀναιρεθὲν συναναιρεῖ τὴν ἐπιστή-
» μην· ἡ δὲ ἐπιστήμη τὸ ἐπιστητὸν οὐ συναναιρεῖ. ἐπιστητοῦ γὰρ
» μὴ ὄντος, οὐκ ἔσται ἐπιστήμη· οὐδενὸς γὰρ ἔτι ἔσται ἐπιστήμη·
» ἐπιστήμης δὲ μὴ οὔσης, οὐδὲν κωλύει ἐπιστητὸν εἶναι· οἷον καὶ
» ὁ τοῦ κύκλου τετραγωνισμός· εἴγε ἐστὶν ἐπιστητόν· ἐπιστήμη
» μὲν γὰρ αὐτοῦ οὐκ ἔστιν οὐδέπω, αὐτὸ δὲ, ἐπιστητόν ἐστιν.

Ἐκθέμενος τῷ χρόνῳ πρότερον εἶναι τοῦ ἐπιστητοῦ, ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολύ φασι προϋπαρχόντων τῶν πραγμάτων, τὰς ἐπιστήμας λαμβάνομεν, νῦν πάλιν ἐπὶ τούτου τὸ τῇ φύσει ἐκτίθεται πρότερον· διὰ τοῦτο, συναναιρεῖν μὲν τὴν ἐπιστήμην, μὴ συναναιρεῖσθαι δὲ ὑπ' αὐτῆς· οἷόν φησι καὶ ὁ τοῦ κύκλου τετραγωνισμός· οἱ γεωμέτραι τετράγωνον χωρίον λέγουσιν, οὐ τὸ ἁπλῶς τέσσαρας πλευρὰς, καὶ τέσσαρας γωνίας ἔχον, ἀλλὰ τὸ ἴσας ἔχον τὰς τέσσαρας πλευρὰς, καὶ ὀρθὰς τὰς γωνίας· οὕτω δὲ καὶ τὴν ὀρθὴν γωνίαν γίνεσθαί φασιν, ὅταν εὐθεῖα ἐπ' εὐθεῖαν σταθεῖσα τὰς ἐντὸς, καὶ ἐπὶ τὰ αὐτὰ μέρη γωνίας ἴσας ἀλλήλαις ποιῇ, ὀρθὴ ἑκατέρα τῶν γωνιῶν ἐστι· καὶ ἡ ἐφεστηκυῖα, κάθετος λέγεται, ἐφ' ἣν ἐφέστηκεν· ὀρθὴ μὲν οὖν γωνία αὕτη. ὀξεῖα δὲ γωνία ἐστὶν, ἡ ἐλάττων τῆς ὀρθῆς· ἀμβλεῖα δὲ, ἡ μείζων τῆς ὀρθῆς· τῆς γὰρ ἐφεστηκυίας εὐθείας ἐγκεκλιμένης, ἡ μὲν, τῶν γωνιῶν, μείζων γίνεται, ἡ δὲ, ἐλάττων· τὴν μὲν οὖν ἐλάττονα, ὡς εἶπον, ὀξεῖαν καλοῦσιν, ἐπειδὴ κατὰ ταύτην γίνονται καὶ ὀξεῖς τῶν ὄγκων πρὸς τὸ κεντεῖν ὄντες ἐπιτή-

δειοι, οἷον τὸ μαχαίριον· τὴν δὲ μείζονα, ἀμβλεῖαν, κατὰ γὰρ ταύτην, οἱ ἀμβλεῖς τῶν ὄγκων γίνονται· οἷον τὸ ὕπερον, πρὸς τὸ ὠθεῖν ὄντες ἐπιτήδειοι. τῶν δὲ σχημάτων, τὰ μὲν, φασὶν εἶναι εὐθύγραμμα, τὰ δὲ, περιφερόγραμμα. καὶ τῶν εὐθυγράμμων, τὰ μὲν, τρίγωνα, ἢ τετράγωνα, ἢ ἑξάγωνα, ἢ ὅσας ἄλλας ἐπινοεῖν δυνατὸν γωνίας. περιφερόγραμμα δέ φασι, τοὺς κύκλους. Οἱ οὖν γεωμέτραι, ζητοῦσι τῷ δοθέντι εὐθυγράμμῳ, πενταγώνῳ εἰ τύχοι ὄντι, πῶς δυνατὸν ἴσον τετράγωνον συστήσασθαι. καὶ γοῦν μεθόδῳ τοῦτο ἐδίδαξαν. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν εὐθυγράμμων ἐζήτησαν, ζητοῦσι καὶ ἐπὶ τοῦ κύκλου, πῶς δυνατὸν τῷ δοθέντι κύκλῳ ἴσον τετράγωνον εὑρεῖν. τοῦτο δὲ πολλοὶ ζητήσαντες, οὐχ εὗρον. μόνος δὲ ἀρχιμήδης τὸ σύνεγγυς ἀνεῦρε, τὸ μέντοι ἀκριβὲς, οὐχ εὗρε. Φησὶ τοίνυν ὁ ἀριστοτέλης, ὅτι εἴπερ ἐστὶν ἐπιστητὸν ὁ τοῦ κύκλου τετραγωνισμὸς τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ μήπω μέχρι νῦν οὔσης, δῆλον ὅτι πρότερον τὸ ἐπιστητὸν τῆς ἐπιστήμης ἐστί. τοῦτο δὲ τὸ ὑπόδειγμα, οὐ μᾶλλον τοῦ φύσει πρότερον εἶναι τὰ ἐπιστητὰ τῆς ἐπιστήμης κατασκευαστικόν ἐστι, ἀλλὰ καὶ τοῦ χρόνῳ. ἐπιστητοῦ γὰρ ὄντος τοῦ τετραγωνισμοῦ τοῦ κύκλου, οὔπω ἡ περὶ αὐτοῦ ἐπιστήμη εὕρηται. τὸ δὲ ἐπεφερόμενον τοῦ ὅτι καὶ φύσει πρότερον τὸ ἐπιστητὸν τῆς ἐπιστήμης, δεικτικόν ἐστιν.

» Ἔτι ζῴου μὲν ἀναιρεθέντος, οὐκ ἔσται ἐπιστήμη. τῶν δὲ
» ἐπιστητῶν, πολλὰ ἐνδέχεται εἶναι. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ
» τὰ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως ἔχει. τὸ γὰρ αἰσθητὸν πρότερον τῆς αἰ-
» σθήσεως δοκεῖ εἶναι. τὸ μὲν γὰρ αἰσθητὸν ἀναιρεθὲν, συ-
» ναναιρεῖ τὴν αἴσθησιν. ἡ δὲ αἴσθησις, τὸ αἰσθητὸν οὐ συνα-
» ναιρεῖ. αἱ γὰρ αἰσθήσεις περὶ σῶμα, καὶ ἐν σώματί εἰσιν.
» αἰσθητοῦ δὲ ἀναιρεθέντος, ἀναιρεῖται καὶ τὸ σῶμα. τῶν

» γὰρ αἰσθητῶν, καὶ τὸ σῶμα. σώματος δὲ μὴ ὄντος, ἀναι-
» ρεῖται καὶ ἡ αἴσθησις. ὥστε συναναιρεῖ τὸ αἰσθητὸν τὴν αἴ-
» σθησιν. ἡ δέ γε αἴσθησις τὸ αἰσθητὸν οὐ συναναιρεῖ. ζώου
» γὰρ ἀναιρεθέντος, ἡ αἴσθησις μὲν ἀναιρεῖται, αἰσθητὸν
» δὲ ἔσται σῶμα. οἷον, θερμόν, γλυκύ, πικρόν, καὶ τὰ ἄλ-
» λα πάντα ὅσα ἐστὶν αἰσθητά. Ἔτι ἡ μὲν αἴσθησις ἅ-
» μα τῷ αἰσθητικῷ γίνεται. ἅμα γὰρ τῷ ζώῳ γίνεται καὶ
» ἡ αἴσθησις. τὸ δέ γε αἰσθητὸν ἐστὶ, καὶ πρὸ τοῦ ζῶον ἢ αἴσθη-
» σιν εἶναι. πῦρ γὰρ καὶ ὕδωρ καὶ τὰ τοιαῦτα ἐξ ὧν καὶ
» τὸ ζῶον συνίσταται, ἔστι καὶ πρὸ τοῦ ζῶον ὅλως, ἢ αἴσθη-
» σιν εἶναι. ὥστε πρότερον ἂν τῆς αἰσθήσεως, τὸ αἰσθητὸν εἶ-
» ναι δόξειεν.

Πρότερον μὲν ἐπὶ ἑνὸς ὑποδείγματος τῶν πρός τι, λέγω δὴ τοῦ ἐπιστητοῦ, σκάζον δείξας τὸ παρακολούθημα, νῦν καθολικῶς ἐπὶ πάντων δείκνυσι. ζώου γὰρ ἀναιρεθέντος φησὶν, ἀναιροῦνται καὶ αἱ ἐπιστῆμαι. ἐν ψυχῇ γάρ εἰσιν αἱ ἐπιστῆμαι. τὰ μέντοι ἐπιστητὰ οὐδὲν ἧττον εἰσὶ καθ' αὑτά. ὥστε πρῶτον τῇ φύσει τὸ ἐπιστητὸν τῆς ἐπιστήμης. Ὁμοίως καὶ τὰ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως δοκεῖ εἶναι. γυμνάσας οὖν τὸν λόγον ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης, καὶ τοῦ ἐπιστητοῦ, νῦν ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως, καὶ τοῦ αἰσθητοῦ γυμνάζει. καὶ δείκνυσι τοῖς αὐτοῖς λόγοις, ὅτι πρότερον τὸ αἰσθητὸν τῆς αἰσθήσεως. τὸ μὲν γὰρ αἰσθητὸν συναναιρεῖ τὴν αἴσθησιν. ἡ δὲ αἴσθησις τὸ αἰσθητὸν οὐ συναναιρεῖ. αἱ γὰρ αἰσθήσεις ἐν ζώῳ. τὸ δὲ ζῶον ἔμψυχον σῶμα. πᾶν δὲ σῶμα αἰσθητόν. ἀνάγκη αἰσθητοῦ ἀναιρουμένου συναναιρεῖσθαι καὶ τὸ σῶμα. σώματος δὲ ἀναιρεθέντος, μὴ δὲ ἔμψυχον εἶναι. ἐμψύχου δὲ μὴ ὄντος, μὴ δὲ ζῶον εἶναι. ζώου δὲ ἀναιρεθέντος, μὴ δὲ αἴσθησιν εἶναι. ἐν γοῦν τοῖς ζώοις ἡ αἴσθησις τὸ εἶναι ἔχει. αἰσθητοῦ οὖν ἀναιρεθέντος, οὐδὲ αἴσθησις ἔσται, ὡς ἐδείξα-

μὲν. διότι πᾶσα αἴσθησις ἐν σώματι ἔχει τὸ εἶναι, καὶ περὶ μόνον αὐτὸ θεωρεῖται. τὰ γὰρ ἀσώματα ἐκπέφευγε πᾶσαν αἴσθησιν, μήτε αὐτὰ αἰσθήσει ὑποπίπτοντα, μήτε δεκτικὰ ὄντα αἰσθήσεως. οὐ μὴν γε καὶ ἀντιστρέφει. οὐ γὰρ ἀναιρεθείσης αἰσθήσεως, ἀναιρεῖται καὶ τὸ αἰσθητόν. τί δήποτε; ἐπειδὴ πᾶν μὲν ζῶον ἔμψυχον, πᾶν δὲ ἔμψυχον σῶμα, οὐ πᾶν δὲ σῶμα, ἤδη καὶ ἔμψυχον, καὶ ζῶον. πᾶν δὲ σῶμα, αἰσθητόν. ὥστε καὶ ζώου ἀναιρεθέντος, οὐδὲν κωλύει πλείονα ἄλλα εἶναι, οἷον, πῦρ, ὕδωρ, γλυκὺ, πικρὸν, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἐκ τούτων ἄρα κατεσκεύασται, ὅτι φύσει πρότερα τὰ αἰσθητὰ τῶν αἰσθήσεων, ὅτι συναναιροῦσι μὲν ἑαυτοῖς τὰς αἰσθήσεις, οὐ συναναιροῦνται δὲ ἐκεῖνα. καὶ συνάγονται μὲν ταῖς αἰσθήσεσιν, οὐ συνεισάγουσι δὲ αὐτάς. εἰπὼν δὲ. ἔτι ἡ μὲν αἴσθησις ἅμα τῷ αἰσθητικῷ γίνεται. ἐκ τοῦ μᾶλλον ποιεῖται τὴν ἐπιχείρησιν, καὶ ἐκ τοῦ προσεχέστερον πρὸς τὸ αἰσθητὸν ἀποδιδομένου, λέγω δὴ τοῦ αἰσθητικοῦ. τὸ γὰρ αἰσθητικὸν, αἰσθητοῦ αἰσθητικόν. αἰσθητικὸν δέ ἐστι, τὸ μετέχον αἰσθήσεως. τί οὖν λέγω φησίν, ὅτι τῆς αἰσθήσεως προϋπάρχει τὰ αἰσθητὰ, ὅπου γε τὸ αἰσθητικὸν, λέγω δὴ τὸ ζῶον, ᾧ συγγίνεσθαι πέφυκεν ἡ αἴσθησις, ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἔχει τὸ εἶναι, πυρὸς λέγω, καὶ ὕδατος, καὶ τῶν λοιπῶν στοιχείων. τὸ δ' ἔκ τινος γινόμενον, καὶ μάλιστα ὡς ἐξ ὕλης, ὕστερόν ἐστιν ἐκείνου, ἐξ οὗ γέγονε καὶ τῇ φύσει, καὶ τῷ χρόνῳ; ὥστε πρότερον τὸ αἰσθητὸν τῆς αἰσθήσεως, φησὶν, εἶναι δόξει. καὶ μέχρι μὲν τούτου, προέρχεται αὐτῷ ἡ ἀπορία. οὐκ ἐπήγαγε δὲ τῶν εἰρημένων ἐνστάσεων τὴν λύσιν. Καὶ λεκτέον πρὸς ταῦτα, ὅτι τὰ πρός τι, διχῶς νοεῖται, ἢ ὡς πράγματα αὐτὰ καθ' αὑτὰ ἀπολελυμένα, ἢ ὡς ἐν σχέσει τινὶ συνδεόμενα πρὸς ἄλληλα, οἷον, ὁ πατὴρ καὶ ὁ υἱός. ἐν τούτοις γὰρ ἐὰν

μὲν νοήσωμεν τὸν πατέρα, ὡς σωφρονίσκον, τὸν δὲ υἱὸν, ὡς σωκράτην, πρότερος ἔσται ὁ σωφρονίσκος τοῦ σωκράτους. πρότερος γὰρ σωφρονίσκος, ὡς πράγματα νοούντων ἡμῶν τούτους. ἐὰν δὲ ὡς πατέρα καὶ υἱὸν, ἄμεσα ἔσται τῇ σχέσει δεσμούμενα. οὕτως οὖν καὶ τὴν ἐπιστήμην, καὶ τὸ ἐπιστητόν. ἐὰν μὲν ὡς πράγματα νοήσῃς, προϋπάρχει τὸ ἐπιστητὸν τῆς ἐπιστήμης, ἐὰν δὲ ὡς σχέσιν, ἅμα ταῦτα ὑφέστηκεν. οὐ δὲ γὰρ ἂν εἴη ἐπιστητόν τι, ἐπιστήμης περὶ αὐτὸ μὴ οὔσης. οἷον, τὰ ἄστρα ἐπιστητὰ ὄντα, ὡς μὲν πράγματα νοούμενα, πρότερα ἔσται τῆς περὶ αὐτὰ ἐπιστήμης. ἐὰν δὲ ὡς πρός τι ὄντα νοήσωμεν, φημὶ δὴ ὡς ἐπιστητὰ, ἅμα ἔσται ταῦτα τῇ περὶ αὐτῶν ἐπιστήμῃ. οὐ δὲ γὰρ ἂν εἴη ἐπιστητὰ, ἐπιστήμης αὐτῶν μὴ οὔσης, ἐξ ἧς καὶ παρωνύμως λέγονται. τίνι γὰρ ἂν εἶεν ἐπιστητά; τὸ γὰρ ἐπιστητὸν, ἐπιστήμῃ ἐστὶν ἐπιστητόν. τῆς οὖν ἐπιστήμης μὴ οὔσης, πῶς ἐκεῖνα ἐκ τῆς μὴ οὔσης τὴν παρωνυμίαν ἕξουσιν; ἀλλ᾽ ὡς μὲν πράγματα, εἰσὶν, ὡς δ᾽ ἐπιστητὰ, οὐκέτι. τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τῆς αἰσθήσεως, καὶ τοῦ αἰσθητοῦ ἐροῦμεν. Καὶ ἄλλως δὲ τῶν πραγμάτων, τῶν μὲν, ὄντων δυνάμει, τῶν δὲ, ἐνεργείᾳ, δυνάμει μὲν τῶν πεφυκότων τι εἶναι, μήπω δὲ ὄντων, ἐνεργείᾳ δὲ καὶ τῶν τὴν φυσικὴν δύναμιν ἐνεργείᾳ δειξάντων. οἷον, ἐνεργείᾳ μὲν, ὡς γραμματικὸς ὁ τέλειος, ὃς μηδὲν εἰς τέχνην λείπει τὴν γραμματικήν· δυνάμει δὲ, ὡς τὸ παιδίον, ὅπερ ἔχει δύναμιν τοῦ γενέσθαι γραμματικὸν, καὶ ἐπὶ τῶν πρός τι πάντων, ὡς ἂν ἔχῃ τὸ ἕτερον, οὕτως ἕξει καὶ τὸ λοιπόν. ἐὰν μὲν γὰρ τὸ ἕτερον ἐνεργείᾳ ᾖ, καὶ τὸ λοιπὸν ἐνεργείᾳ ἔσται, ἐὰν δὲ δυνάμει, καὶ τὸ λοιπὸν δυνάμει. ὅταν οὖν τὸ ἐπιστητὸν, ἢ τὸ αἰσθητὸν ἐνεργείᾳ ᾖ, καὶ ἡ ἐπιστήμη, καὶ ἡ αἴσθησις ἐνεργείᾳ ἔσται. ἐὰν δὲ τὰ πρότερα δυνάμει, δυνάμει καὶ τὰ δεύτερα. εἴτις οὖν

τὴν ἔκλειψιν τὴν σεληνιακὴν πρὸ τοῦ θαλοῦ ὡς ἐπιστητὸν προεπινοήσει, δυνάμει ἔσται ἐπιστητόν, καὶ οὐκ ἐνεργείᾳ. καὶ ἡ ἐπιστήμη δὲ ταύτης, πάντως καὶ αὕτη δυνάμει προσεπινοηθήσεται. εἰ γὰρ μὴ ἦν πρὸ τοῦ θαλοῦ ἡ ἐπιστήμη τῆς σεληνιακῆς ἐκλείψεως δυνάμει, οὐδ' ἂν ἐκβεβήκει εἰς ἐνέργειαν ὑπὸ αὐτοῦ. ὃ γὰρ πρότερον οὐκ εἶχε δύναμιν τοῦ γενέσθαι, τοῦτο ἀδύνατον εἰς ὕστερον γενέσθαι. ὥσπερ γὰρ ὁ ἵππος οὐκ ἔχων δύναμιν τοῦ εἶναι γραμματικός, οὐδέποτε ἐνεργείᾳ γενήσεται γραμματικός· οὕτως εἰ μὴ πρὸ θαλοῦ δυνάμει ὑπῆρχεν ἡ ἐπιστήμη τῆς σεληνιακῆς ἐκλείψεως, οὐδ' ἂν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θαλοῦ εἰς ἐνέργειαν προήχθη. ἐνεργείᾳ δὲ ἐπ' αὐτοῦ γενομένης τῆς ἐπιστήμης, καὶ τὸ ἐπιστητὸν ἡ σεληνιακὴ ἔκλειψις ἐνεργείᾳ γεγένηται. τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως, καὶ τοῦ αἰσθητοῦ ἐροῦμεν. καὶ νῦν δὲ τὸν τοῦ κύκλου τετραγωνισμόν, εἰ μὲν οἷόν τέ ἐστιν εὑρεθῆναι νῦν, δῆλον δυνάμει ἐπιστητός ἐστι, καὶ ἡ ἐπιστήμη αὐτοῦ δυνάμει ἔσται. εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται αὐτὸν εὑρεθῆναι πώποτε ὑπὸ ἀνθρώπων, οὐδὲ δυνάμει ἔσται ἐπιστητόν, ἀλλ' ὡς πρᾶγμα μέν ἐστιν, ἐπιστητὸν δὲ οὐδὲ δυνάμει ἐστίν, ὥσπερ οὐδὲ δυνάμει ἐστὶν ἐπιστητὸς ἀνθρώποις ὁ τῆς ψάμμου ἀριθμός. Διὰ τούτου δὲ τοῦ λόγου, κἀκεῖνο τὸ ἄπορον ἐπιλυόμεθα, τὸ ἐπιφερόμενον ἡμῖν παρὰ τῶν νομικῶν. φασὶ γὰρ ἐκεῖνοι εἶναι δοῦλον ἀδέσποτον. οἷον, ἀποθνήσκων τίς φασιν, εἶπε κατὰ διαθήκας, ὅτι ὁ δεῖνα ἐὰν τόδε ποιήσῃ, λαμβανέτω τόνδε τὸν ἐμὸν δοῦλον, καὶ οἰκέτην. ἰδοὺ οὖν φασιν ἐνταῦθα, ἐν ὅσῳ οὐκ ἐξανύει τὸ προσταχθὲν ὁ κληρονομήσας, ἐστὶν ὁ δοῦλος ἀδέσποτος. φαμὲν οὖν ὅτι κἀνταῦθα τὸ δυνάμει, καὶ τὸ ἐνεργείᾳ, ἐπιλύεται τὴν ἀπορίαν. οὔτε γὰρ ἐκεῖνος δεσπότης ἐστὶν ἐνεργείᾳ, οὔτε οὗτος δοῦλος, ἀλλ' ἑκάτερος δυνάμει. ἐπειδὰν δὲ τὸ προσταχθὲν ὁ κληρονόμος ποιήσῃ, καὶ γε-

νῆται ἐνεργείᾳ δεσπότης, τότε καὶ ὁ καταλειφθεὶς οἰκέτης, ἐνεργείᾳ δοῦλος γενήσεται. ὥστε, ὑγιὴς ὁ λόγος ὁ λέγων, ἐπὶ πάντων τὰ πρός τι ἅμα τῇ φύσει εἶναι.

„ Ἔχει δὲ ἀπορίαν, πότερον οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τι λέ-
„ γεται καθάπερ δοκεῖ, ἢ τοῦτο ἐνδέχεται κατὰ τινὰς τῶν
„ δευτέρων οὐσιῶν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀληθές ἐ-
„ στιν. οὔτε γὰρ τὰ ὅλα οὔτε τὰ μέρη τῶν πρώτων οὐσιῶν, πρός τι
„ λέγεται, ὁ γάρ τις ἄνθρωπος, οὐ λέγεται τινός τις ἄνθρω-
„ πος, οὐδὲ ὁ τὶς βοῦς, τινός τις βοῦς. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ μέ-
„ ρη. ἡ γάρ τις χεὶρ, οὐ λέγεται τινός τις χεὶρ, ἀλλὰ τινὸς
„ χείρ. καὶ ἡ τὶς κεφαλὴ οὐ λέγεται τινός τις κεφαλὴ, ἀλ-
„ λὰ τινὸς κεφαλή. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δευτέρων οὐσιῶν, ἐ-
„ πί γε τῶν πλείστων. οἷον ἄνθρωπος, οὐ λέγεται τινὸς ἄνθρω-
„ πος. οὐδὲ ὁ βοῦς, τινὸς βοῦς. οὐδὲ τὸ ξύλον, τινὸς ξύλον, ἀλ-
„ λὰ τινὸς κτῆμα λέγεται. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν τοιούτων φανε-
„ ρὸν, ὅτι οὐκ ἔστι τῶν πρός τι. ἐπ' ἐνίων δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν
„ ἔχει ἀμφισβήτησιν. οἷον ἡ κεφαλὴ τινὸς λέγεται κεφα-
„ λή. καὶ ἡ χεὶρ, τινὸς λέγεται χείρ. καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων.
„ ὥστε ταῦτα τῶν πρός τι δόξειεν ἂν εἶναι.

Πληρώσας οὖν τὸν τῶν παλαιῶν περὶ τῶν πρός τι ὁρισμὸν, καὶ συναγωνισάμενος αὐτῷ, ὡς ἐνῆν μάλιστα, εἶτα καὶ τὰ παρακολουθήματα τῶν πρός τι εἰρηκὼς, καὶ μέλλων τὸν ἴδιον ὁρισμὸν παραδοῦναι, πρότερον τὸ παρακολουθοῦν ἄτοπον τῷ ἀποδεδομένῳ ὁρισμῷ ἐντεῦθεν ἄρχεται διελέγχειν. ἔστι δὲ τὸ ἄτοπον, τὸ τὰ μέρη τῶν δευτέρων οὐσιῶν κατὰ τὸν ἀποδοθέντα ὁρισμὸν πρός τι εὑρίσκεσθαι, τουτέστι, τὴν οὐσίαν συμβεβηκός. τῶν γὰρ δέκα κατηγοριῶν, ὡς εἴρηται, μία μέν ἐστιν οὐσία, αἱ δὲ ἐννέα, τοῦ συμβεβηκότος, ὧν μία ἡ τῶν πρός τι. εἰ οὖν τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν πρός τι, δῆλον ὅτι καὶ συμβεβηκότα ἂν εἶεν. εἰ δὲ τὰ μέρη συμβεβηκότα, καὶ τὸ

ὅλον ἐξ ἀνάγκης. ἐκ γὰρ τῶν μερῶν τὸ ὅλον συνέστηκεν. οὐκοῦν ἡ οὐσία, συμβεβηκὸς ἔσται, οὗ τί ἀτοπώτερον; διαίρεσις δὲ ἐνταῦθα τῆς οὐσίας ἡμῖν παραδίδοται τοιαύτη. ἡ οὐσία, ἢ καθόλου ἐστὶν, ἢ μερικὴ, ἢ ὅλον, ἢ μέρος. τεσσάρων οὖν ὄντων τμημάτων, ἓξ πάλιν γίνονται συζυγίαι. καὶ αἱ δύο μὲν ὡς πολλάκις εἴρηται, ἀσύστατοι, αἱ τὰ ἐναντία συνάγουσαι. οὐ γὰρ δύναται τὸ αὐτὸ κατὰ τὸ αὐτὸ, καὶ καθόλου εἶναι καὶ μερικὸν, καὶ ὅλον, καὶ μέρος. συνίστανται δὲ αἱ λοιπαὶ τέσσαρες. αἵ τε ὑπάλληλοι φημὶ, καὶ αἱ διαγώνιοι. ἢ γὰρ τὸ καθόλου τῷ ὅλῳ συμπλεκόμενον ποιεῖ τὸν ἁπλῶς ἄνθρωπον, ὅς καὶ καθόλου ἐστί. κατηγορεῖται γὰρ κατὰ τῶν ἀτόμων, καὶ περιέχει αὐτὰ, καὶ ὅλον τί ἐστι. τῶν οἰκείων γὰρ μερῶν, ὁλότης τίς ἐστιν, οἷον, ζώου, καὶ λογικοῦ. πάλιν, τὸ καθόλου συμπλεκόμενον τῷ μέρει, ποιεῖ τὸ καθόλου μέρος, οἷον, ἁπλῶς κεφαλὴν, καὶ ἁπλῶς χεῖρα. καθόλου μὲν, ὅτι κατὰ πάσης μερικῆς κεφαλῆς, ἢ χειρὸς κατηγορεῖται. μέρος δὲ, διότι ἔν τι τῶν τοῦ ζώου μερῶν ἴδιόν ἐστι. τὸ δὲ μερικὸν συμπλεκόμενον τῷ ὅλῳ, ποιεῖ τὸν τινὰ ἄνθρωπον. οἷον, σωκράτην, ὅς τις μερικόν ἐστι, διότι κατ᾽ οὐδενὸς κατηγορεῖται. ὅλον δὲ, ὡς τῶν οἰκείων μερῶν περιεκτικόν. πάλιν δὲ τὸ μερικὸν συμπλεκόμενον τῷ μέρει, ποιεῖ τὴν τινὰ κεφαλὴν, ἢ τὴν τινὰ χεῖρα, οἷον σωκράτους. αὕτη γὰρ μερικὴ μὲν, ὅτι σωκράτους μόνου. μέρος δὲ, ὅτι ἐν τῷ ὁλότητι ἑαυτῆς θεωρεῖται. ἐν τούτῳ γὰρ διαφέρει τὸ μέρος τοῦ μερικοῦ, ὅτι τὸ μὲν μερικὸν πλείοσιν ὑπάρχει. τὸ δὲ μέρος ἑνὶ μόνῳ. τούτων αἱ μὲν τρεῖς φησιν, οὐκ ἂν ὑπονοηθεῖεν τῶν πρός τι. ἡ δὲ μία, ἡ τοῦ καθόλου μέρους, ὅ ἐστιν ἡ κεφαλὴ, ἢ ἡ χεὶρ, ὅσον ἐπὶ τῷ ἀποδεδομένῳ τῶν πρός τι ὁρισμῷ, δόξειεν εἶναι τῶν πρός τι. καὶ ὅτι μὲν φησὶν ἡ πρώτη οὐσία οὐκ ἔστι τῶν πρός τι, πρόδηλον. ὁ γὰρ

σωκράτης οὐ λέγεται ἄλλου τινὸς εἶναι σωκράτης, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ταύτης μέρος, λέγω δὴ τὸ μερικὸν μέρος· οἷον, ἡ τὶς χεὶρ, οὐδὲ αὐτὴ δόξειεν εἶναι τῶν πρός τι· οὐδεὶς γὰρ ἐρεῖ ὅτι ἡ τὶς χεὶρ, τινός ἐστι χεὶρ τίς· καταγέλαστον γάρ· ἀλλ' οὐδὲ τῆς δευτέρας ἡ τὸ καθόλου, καὶ ὅλον συμπλέκουσα, λέγω δὴ, ὁ ἁπλῶς ἄνθρωπος· οὐδεὶς γὰρ ἐρεῖ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, τινός ἐστιν ἄνθρωπος· οὐδὲ ἡ βοῦς, τινὸς βοῦς, ἀλλὰ κτῆμα μὲν εἶναι λέγεται τινὸς βοῦς, καὶ ἄνθρωπος, ἄνθρωπος δὲ τινὸς εἶναι ἄνθρωπος, ἢ βοῦς τινὸς εἶναι βοῦς, οὐκέτι· μόνως οὖν φησιν, ἡ τὸ καθόλου, καὶ τὸ μέρος συμπλέκουσα, αὕτη δόξει κατὰ τὸν ἀποδεδομένον ὁρισμὸν τῶν πρός τι εἶναι, ἡ ἁπλῶς λέγω κεφαλὴ, καὶ ἡ ἁπλῶς χεὶρ· ἡ γὰρ κεφαλὴ, τινὸς λέγεται κεφαλή· καὶ ἡ χεὶρ, τινὸς χεὶρ· ἐμοὶ δὲ, τὸ μερικὸν, καὶ μέρος, δοκεῖ τῶν πρός τι εἶναι· ἡ τὶς λέγω κεφαλὴ, καὶ ἡ τὶς χεὶρ, ὅσον ἐκ τοῦ προαποδοθέντος ὁρισμοῦ· εἰ γὰρ τῶν πρός τι ἐκεῖνα εἶναι λέγεται, ὅσα αὐτὰ, ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων λέγεται εἶναι, οὐ μόνον δὲ τὸ καθόλου μέρος, οἷον ἡ ἁπλῶς χεὶρ, τοῦ ἁπλῶς ἀνθρώπου λέγεται εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἡ τὶς χεὶρ, τοῦ τινὸς ἀνθρώπου λέγεται εἶναι· λέγομεν γὰρ ὅτι ἥδε ἡ χεὶρ σωκράτους ἐστί· καὶ τούτου μεστὴ καὶ ἡ κοινὴ συνήθεια, καὶ ἡ τῶν ἀρχαίων χρῆσις· φαμὲν γὰρ τῇ χειρί μου ἔγραψα· τὴν χεῖρα τοῦδε ἔπληξα, ἢ τὴν κεφαλήν· ἐκείνου γὰρ τοιήδε κεφαλὴ, τοιαίδε τε χεῖρες·
» καὶ χεῖρες ἀγέως αὐτοῦ· πάντες δὲ σείοντο πόδες πολυπιδάκος ἴδης· κεφαλὴ δὲ διὸς οὐκ ἐπινεύει· ὥστε καὶ τὸ μερικὸν, καὶ μέρος, τινός ἐστι μέρος· καὶ τοῦτο ἄρα τῶν πρός τι ἐστί· τὸ δὲ κατὰ τὴν λέξιν δόξαν ἄτοπον ἕπεσθαι, εὐχερὲς λῦσαι· οὐδὲ γὰρ ἀνάγκη λέγειν ὅτι ἡ τὶς χεὶρ, τινὸς τίς ἐστι χεὶρ, ἐπειδὴ μηδὲ τὴν καθόλου χεῖρα, τινὸς καθόλου λέγομεν, ἀλλὰ ἀνθρώπου χεῖρα· οὕτω δὴ οὖν

καὶ τὴν τινὰ χεῖρα, τινὸς λέγομεν. οἷον, σωκράτους, αὐτοῦ τοῦ προσδιορισμοῦ. τὰ οὖν δύο μόρια τοῦ προεκκειμένου διαγράμματος, τό τε καθόλου μέρος, καὶ τὸ μερικὸν μέρος, τῶν πρός τι ἔσται. καὶ συμβήσεται ὡς εἶπον, τὴν οὐσίαν συμβεβηκὸς εἶναι. τοῦτο οὖν φησι τὸ ἄτοπον, λέγω δὴ τὸ τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν μὴ εἶναι τῶν πρός τι, ἀδύνατον, ἢ δυσχερὲς λῦσαι, κατὰ τὸν προαποδεδομένον τῶν πρός τι ὁρισμόν. οὕτω μὲν οὖν, διὰ τῆς εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς, διαβάλλει τὸν ἀποδεδομένον ὁρισμόν. ἡ δὲ εἰς ἄτοπον ἀπαγωγή ἐστιν, ὡς ὅταν ἀποδεῖξαί τι βουλόμενοι λάβωμεν τὸ ἀντικείμενον τούτῳ, καὶ τούτῳ ἄτοπόν τι ἀκολουθοῦν δείξωμεν, εἶτα ἐκ τούτου συνεισάγωμεν ὅτι διὰ τοῦτο ἠκολούθησε τὸ ἄτοπον ἡμῖν, ὅτι ψευδὴς ἡ δεδομένη πρότασις. οὐδεμιᾷ γὰρ ἀληθεῖ προτάσει ἄτοπόν τι ἀκολουθεῖ. εἰ δὲ ψευδὴς αὕτη ἡ πρότασις, ἡ ἀντικειμένη ἄρα ταύτῃ ἀληθής. οἷον, τί λέγω, βουλόμενοι δεῖξαι ὅτι ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, λαμβάνομεν τὴν ἐναντίαν ταύτῃ πρότασιν, τὴν λέγουσαν ὅτι θνητή. εἶτα δείκνυμεν ἄτοπόν τι ταύτῃ ἀκολουθοῦν, ἵνα οὕτω τὸ ἐναντίον κρατύνωμεν. εἰ γὰρ δὴ θνητὴ ἡ ψυχή, οὐκ ἔσται τὰ ὑπὸ γῆν δικαιότερα, ἀλλὰ μέχρι τοῦ φαινομένου ἡμῖν ἡ βίος, καὶ τῷ σώματι ἡ ψυχὴ συναπόλλυται. οὐκ ἔσται οὖν οὐδὲ ἀγαθῶν ἔργων ἀμοιβή, οὐδὲ πονηρῶν ἔκτισις. εἰ γὰρ ὁρῶμεν ὅτι πολλοὶ τῶν δικαίων ἐν θλίψεσι τὸν πάντα βίον διέζησαν, ἁμαρτωλοὶ δὲ πλεῖστοι, εὐδοξίᾳ πολλῇ, καὶ εὐπορίᾳ τὸν βίον κατέλυσαν, οὐκ ἔστι δέ τις μετὰ τὸν βίον τοῦτον ἐξέτασις τῶν βεβιωμένων, μέχρι τούτου μόνου τῆς τῶν ἀνθρώπων ζωῆς περικλειομένης, οὐδεὶς ἄρα τὸ κατ᾽ ἀξίαν ἀπολήψεται, καὶ οὐκ ἔστι πρόνοια. εἰ γὰρ ἀγαθοῦ ἄρχοντος πόλιν διοικοῦντος, ἔστιν ἰδεῖν πάντα τεταγμένως τὰ ἐν τῇ πόλει γι

νόμενα, καὶ τοὺς μὲν ἀγαθοὺς δωρεαῖς, καὶ ἀξιώμασι τετιμημένους, τοὺς δὲ πονηροὺς στηλιτευομένους, καὶ ἐν τιμωρίαις διάγοντας, πόσῳ μᾶλλον τοῦ ἀγαθοῦ κατ' οὐσίαν θεοῦ, καὶ μιᾷ ἐπιβολῇ τὰ πάντα γινώσκοντός τε, καὶ προνοουμένου τῶν ὅλων, οὐδὲν ἄτοπον ἐν τῷ βίῳ γενήσεται; τοιγαροῦν, οὐκ ἔσται πρόνοια, εἰ μὴ ἔστι τῶν βεβιωμένων ἐξέτασις. ταύτης δὲ τῆς ἀτοπίας τί ἀσεβέστερον; εἰ γὰρ οὐκ ἔσται πρόνοια, οὐδὲν ἔσται τῶν ὄντων τεταγμένον. τὸ γὰρ ἀπρονόητον, ἄτακτον, ἅτε δὴ ἐκ ταὐτομάτου, καὶ ὡς ἔτυχε φερόμενον. Ὅτι δὲ οὐκ ἐκ ταὐτομάτου ὁ βίος, οὐδὲ τυχαῖος, δῆλον ἐντεῦθεν. τὰ γὰρ ἐκ ταὐτομάτου, καὶ τύχης, σπανιώτατά ἐστι, καὶ ἄλλων παρακολουθήματα. τὸ μὲν αὐτόματον, τῶν φυσικῶν ὁρμῶν, τὸ δὲ τυχαῖον, τῶν προαιρετικῶν. οἷον, κατηνέχθη τὶς λίθος ἄνωθεν φυσικῇ ὁρμῇ ἐπὶ τὸ κάτω φερόμενος, καὶ προσραγεὶς τῇ γῇ, καὶ τῶν ἐξοχῶν αὐτοῦ περιθραυσθεισῶν γέγονεν εἰς καθέδραν ἐπιτήδειος. τὸ οὖν ἐπιτήδειον αὐτὸν γενέσθαι πρὸς καθέδραν, ἐκ ταὐτομάτου γεγενῆσθαι λέγεται, διότι τῇ ἐπὶ τὰ κάτω φυσικῇ ὁρμῇ τοῦ λίθου ἐπηκολούθησε. σπανίως δὲ καταφερόμενος λίθος ἄνωθεν ἐπιτήδειος γίνεται πρὸς καθέδραν. πάλιν, ἵππος διψήσας ἐν πολέμῳ, τοῦ δεσπότου ἀποσκιρτήσας, ἔδραμε πιεῖν. καὶ συμβολῆς γενομένης, καὶ τοῦ δεσπότου τεθνηκότος μετὰ πάντων, σώζεται ὁ ἵππος. ἐκ ταὐτομάτου οὖν σεσῶσθαι ὁ ἵππος λέγεται. σπανίως δὲ ἵππος ἀποσείεται τὸν δεσπότην ἐν πολέμῳ, καὶ σώζεται διὰ τοῦτο. τὸ δὲ τυχαῖον, καὶ αὐτὸ σπάνιον, καὶ ἐν ταῖς προαιρετικαῖς ὁρμαῖς παρακολουθοῦν. οἷον, ἀπῆλθέ τις λούσασθαι, ἢ εὔξασθαι, καὶ περιέτυχε βιβλίῳ πωλουμένῳ, ὃ πάλαι ἐζήτει, καὶ ἠγόρασε. τοῦτο, τυχαῖον. οὐ γὰρ ἔκ τινος προνοίας, οὐδὲ φοιτήσας ἔνθα πιπράσκεσθαι

βιβλία εἴωθεν, ἠγόρασε τὸ βιβλίον. καὶ τοῦτο δὲ τῶν σπανιωτάτων. τὰ μὲν οὖν ἐκ ταὐτομάτου, καὶ τυχαῖα σπανιώτατα. τὰ δὲ τεχνητὰ, καὶ φυσικὰ, καὶ ὅλως τὰ ἐκ προνοίας γινόμενα, τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινομένων ἐστὶν, ἢ καὶ ὡς ἐπὶ πᾶν. ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ ὁ τέκτων τυγχάνει τοῦ οἰκείου τέλους, καὶ ὁ οἰκοδόμος, ἢ ἀποτυγχάνει. καὶ ὁ ἰατρὸς μᾶλλον ὑγιάζει, ἢ οὐχ ὑγιάζει. εἰ γὰρ ἐξίσης ὑγίαζέ τε, καὶ οὐχ ὑγίαζεν. οὐδ᾽ ἄν τις αὐτὸν μετεκαλεῖτο. καὶ ἔτι μᾶλλον, εἰ ἐπ᾽ ἔλαττον ὑγίαζεν. καὶ ἡ φύσις δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, πενταδάκτυλον ποιεῖ τὸ βρέφος, ἤπερ ἑξαδάκτυλον. καὶ τοῦτο διὰ τὴν πλεονεξίαν τῆς ὕλης. ἀεὶ ἡ σελήνη μειοῦται μὲν, τῇ συνόδῳ τῇ πρὸς τὸν ἥλιον, αὔξεται δὲ τῇ ἀποστάσει. ἀεὶ ὁ ἥλιος ἐν αἰγοκέρῳ γινόμενος ποιεῖ χειμερινὰς τροπάς. ἀεὶ δὲ ἐν καρκίνῳ, τροπὰς θερινὰς, καὶ οὐκ ἄλλο τι ἄλλως. καὶ τὸ πῦρ ἀεὶ ἄνω φέρεται, καὶ τὸ ὕδωρ ἐπὶ τὸ κάτω ῥεῖ. καὶ ἐπὶ πάντων ὁμοίως τῶν τεχνητῶν τε, καὶ φυσικῶν, καὶ ὅλως τῶν ἐκ προνοίας, τὸ ἀεὶ, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ ἐστιν ἰδεῖν. καὶ οὐδέποτε τὸ ἐναντίον. δῆλον οὖν ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκ ταὐτομάτου ὁ κόσμος, οὐδὲ τὰ τούτου μέρη. καὶ εἰ οὐκ ἔστιν ἐκ ταὐτομάτου ὁ κόσμος, οὐδὲ τὰ τούτου μέρη, ἔχει τινὰ αἰτίαν δῆλον ὅτι ἑαυτοῦ προκαθεζομένην, καὶ εὐρύθμως τὰ κατ᾽ αὐτὸν τάττουσαν, ἥνπερ πρόνοιαν λέγομεν. προνοίας οὖν οὔσης, ἕκαστος ἐξ ἀνάγκης, τὸ κατ᾽ ἀξίαν ἀπολήψεται. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθὲς, ὁρῶμεν δὲ ὡς ἔφθην εἰπὼν, πολλοὺς τὰ ἐναντία τῶν οἰκείων πράξεων ὑπομένοντας ἐν τῷ τῇδε βίῳ, ὅσον ἐκ τῶν φαινομένων. οὐκ ἄρα μέχρι τούτου τοῦ βίου, ἡ τῶν ἀνθρώπων ζωὴ περιώρισται. ὥστε ἔσται τίς πάντως μετὰ τὸν τῇδε βίον τῶν βεβιωμένων ἐξέτασις, ἐν ᾗ ἡ πρόνοια ἀποκληρώσει ἑκάστῳ τὸ κατ᾽ ἀξίαν. εἰ δὲ τοῦτο, ἀθάνατος ἄρα ἡ ψυχή ἐστι, καὶ οὐ συμφθείρεται τῷ σώματι. δεῖ γὰρ αὐτὴν

ὑπομεῖναι, λυομένου τοῦ σώματος, καὶ μὴ φθείρεσθαι, ἵνα ἀπολάβῃ μετὰ τὸν τῇδε βίον, τὸ κατ' ἀξίαν. σκόπει οὖν ἐνταῦθα, πῶς βουλόμενοι δεῖξαι τὴν ψυχὴν ἀθάνατον, ὑποτιθέμεθα τὴν ἐναντίαν ταύτης πρότασιν, τὴν λέγουσαν, ὅτι θνητή. καὶ ἐδείξαμεν ταύτῃ ἄτοπόν τι παρακολουθοῦν, τὸ εἰσάγεσθαι ἐκ τούτου μὴ εἶναι πρόνοιαν. καὶ οὕτως ὅτι ἀθάνατος παρεσκευάσαμεν. εἰ γὰρ ἄτοπον ἀκολουθεῖ τῷ λέγειν θνητὴν τὴν ψυχὴν, τῇ δὲ ἀληθεῖ προτάσει οὐδὲν ἄτοπον οἷόν τε παρακολουθεῖν, ψευδὴς ἄρα αὕτη. ἀληθὴς δὲ ἡ ταύτῃ ἐναντία, ἡ λέγουσα ὅτι ἀθάνατος. τὸ γὰρ ἀντικείμενον τῷ ψεύδει, ἀληθές ἐστιν ἐξ ἀνάγκης. αὕτη μὲν οὖν ἐστιν ἡ εἰς ἄτοπον ἀπαγωγὴ, ᾗ καὶ ἐνταῦθα κέχρηται ὁ φιλόσοφος. αὐτὸς μὲν γὰρ βούλεται τὰ πρός τι, τῷ εἶναι ἑτέρων χαρακτηρίζεσθαι. ὑποτίθεται δὲ τὸ ἐναντίον τούτῳ, καὶ ἄλλοις δοκοῦν, λέγω δὴ, τῷ λέγεσθαι αὐτὰ ἑτέρων χαρακτηρίζεσθαι. ὑποτίθεται δὲ τοῦτο, καὶ δείκνυσι τὸ παρακολουθοῦν ἄτοπον. τοῦτο δέ ἐστι, τὸ, καὶ τὰ μέρη τῶν δευτέρων οὐσιῶν τῶν πρός τι εἶναι. ἑτέρων γὰρ καὶ αὐτὰ λέγονται. καὶ οὕτως ψευδῆ τὴν δόξαν ταύτην ἀθετήσας, τὴν ἰδίαν κρατύνει. συμπεραίνων δὲ ὧδέ πως τὰ εἰρημένα, φησὶν,

» Εἰ μὲν οὖν ἱκανῶς ὁ τῶν πρός τι ὁρισμὸς ἀποδέδοται,
» ἢ τῶν πάνυ χαλεπῶν, ἢ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ τὸ δεῖξαι, ὡς οὐ-
» δεμία οὐσία τῶν πρός τι λέγεται.

Τοῦτο δὲ εἶπεν εἶναι τῶν πάνυ χαλεπῶν, διὰ τὸ δοκεῖν πως τινὰ ἀπολογίαν ἔχειν. ἔφη γὰρ ὁ ὁρισμὸς, αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν, ἑτέρων εἶναι λέγεται. ἡ οὖν κεφαλὴ, τῶν πρός τι ἐστίν. οὐχ ὡς κεφαλὴ, ἢ σῶμα, ἀλλὰ καθὸ μέρος. τὸ γὰρ μέρος, τοῦ ὅλου μέρος. ἀλλὰ τοῦτο οὐκ ἀληθές. ἡ γὰρ κεφαλὴ, οὐ καθὸ μέρος ἑτέρου λέγεται, ἀλλὰ κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ εἶναι κεφαλή. ὥστε καὶ τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν, τῶν

πρὸς τι εὑρεθήσονται, κατὰ τὸν προαποδοθέντα ὁρισμὸν, τὸν λέγοντα, τὰ πρός τι, τῷ ἑτέρων λέγεσθαι χαρακτηρίζεται. καὶ γὰρ ἡ κεφαλὴ τινὸς λέγεται κεφαλή. ὥστε ἀδύνατον τὸν ἀποδοθέντα τῶν πρός τι ὁρισμὸν ἐκφυγεῖν ταύτην τὴν ἀτοπίαν. διὰ τοῦτο γὰρ ἐπειδὴ εἶπε τῶν πάνυ χαλεπῶν, ἐπήγαγε καὶ τὸ ἀδύνατον, δεικνὺς ἀναπολόγητον τῆς ἀτοπίας.

» Εἰ δὲ μὴ ἱκανῶς, ἀλλ' ἔστι τὰ πρός τι, οἷς τὸ εἶναι ταυ-
» τόν ἐστι τῷ πρός τι πως ἔχειν, ἴσως ἂν ῥηθείη τι πρὸς ταῦ-
» τα. ὁ δὲ πρότερος ὁρισμὸς παρακολουθεῖ μὲν πᾶσι τοῖς
» πρός τι. οὐ μήν γε ταυτόν ἐστι τῷ πρός τι αὐτοῖς εἶναι, τὸ
» αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεσθαι.

Νῦν τὸν ἴδιον τῶν πρός τι ὁρισμὸν ἐκτίθεται. καὶ φησίν, εἰ δὲ μὴ ἱκανῶς. τουτέστιν, εἰ μὴ αὐτάρκως, καὶ ἀνελλιπῶς ὁ τῶν πρός τι ὁρισμὸς, ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἡμῖν ἀπεδόθη, ἀλλ' ἔστι τὰ πρός τι, οἷς τὸ εἶναι ταυτόν ἐστι τῷ πρός τι πῶς ἔχειν. τουτέστιν, οἷς ἡ ὕπαρξις ἐν τούτῳ ἐστὶν, ἐν τῷ πρὸς ἕτερον ἀναδέχεσθαι τινὰ σχέσιν, ἴσως ἄν φησι ῥηθείη τι πρὸς ταῦτα. πρὸς ποῖα εἶπεν, ἴσως ἂν ῥηθείη τι πρὸς ταῦτα; πρὸς τὰς εἰρημένας ἀπορίας. ὅτι καὶ τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν, τῶν πρός τι εἶναι δοξάζουσιν. εἰ γὰρ οὕτω φησὶν ἀποδοθείη ὁ ὁρισμὸς, ὥσπερ νῦν ἀποδεδώκαμεν, εὐχερῶς ἀπαντῆσαι δυνάμεθα πρὸς τὰς εἰρημένας ἀτοπίας. τίς δὲ ἡ ἀπάντησις, αὐτὸς ἐπήγαγεν. Ὁ δὲ πρότερος φησὶν ὁρισμὸς, παρακολουθεῖ μὲν πᾶσι τοῖς πρός τι. οὐ μὴν τοῦτό γε ἐστὶ, τῷ πρός τι αὐτοῖς εἶναι, τὸ αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων λέγεσθαι. οὐ γὰρ εἴ τι, φησὶ, λέγεται ἑτέρου, τοῦτο καὶ τὸ εἶναι ἐν ταυτῷ ἐστιν, ἐν τῷ πρὸς ἕτερον λέγεσθαι. εἴ τι μὲν γάρ ἐστιν ἑτέρου, τοῦτο καὶ ἑτέρου λέγεται. οὐκ εἴ τι δὲ ἑτέρου λέγεται, ἤδη τοῦτο καὶ ἑτέρου ἐστίν. ὁ μὲν γὰρ πατὴρ, υἱοῦ πα-

τὴρ ὤν, ἐν τούτῳ ἔχει τὸ εἶναι, τῷ πατὴρ υἱοῦ εἶναι. καὶ μέντοι καὶ υἱοῦ πατὴρ λέγεται. ἡ δὲ κεφαλὴ, ζώου λεγομένη κεφαλὴ, οὐκέτι καὶ τὸ εἶναι ἐν τούτῳ ἔχει, ἐν τῷ λέγεσθαι ζώου. καὶ ἀποτμηθεῖσα γὰρ τοῦ ζώου, ἔτι κεφαλὴ λέγεταί τε, καὶ ἐστίν. ὁ δὲ πατὴρ ἀποτμηθεὶς υἱοῦ, οὔτε ἐστὶ πατὴρ, οὔτε πρὸς υἱὸν ἔτι λέγεται. ὥστε εἰκότως εἴρηται παρακολουθεῖν τοῖς πρός τι, τὸν πρότερον ὁρισμόν. τὸν δὲ δεύτερον, τῷ προτέρῳ μηκέτι. τοῦτο καὶ ὅμηρος διδάσκει,

Μηκέτ' ἔπειτ' ὀδυσῆϊ κάρη ὤμοισιν ἐπείη,
Μηδ' ἔτι τηλεμάχοιο πατὴρ κεκλημένος εἴην.

Μηκέτι γὰρ ὢν πατὴρ, τῷ μηκέτι εἶναι, οὐδὲ καλεῖσθαι δύναται. ὥστε τῷ εἶναι, τὸ λέγεσθαι παρακολούθημα, καὶ οὐκ ἔμπαλιν. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, οὐκ ἄρα τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν ἑτέρων εἶναι λεγόμενα, τῶν πρός τι κατὰ τοῦτο ἔσται. Ζητητέον δὲ, τί δήποτε ἐν τῷ ὁρισμῷ τῶν πρός τι, τὰ πρός τι παρέλαβε, λέγων, τῷ πρός τι πῶς ἔχειν. οὐ δεῖ γὰρ ἐν τῷ ὁρισμῷ τὸ ὁριστὸν παραλαμβάνειν. Λέγομεν τοίνυν πρὸς τοῦτο, ὅτι τὰ πρός τι, διπλᾶ εἰσι. λέγεται γὰρ πρός τι καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα, ἐν οἷς ἡ σχέσις γίνεται, καὶ αὐτὴ δὲ ἡ σχέσις, ὥσπερ καὶ ἡ ποῦ κατηγορία, καὶ ἡ ποτέ. σημαίνει μὲν καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα, τήν τε οὐσίαν λέγω, καὶ τὸν χρόνον, ἢ τὸν τόπον. σημαίνει δὲ καὶ αὐτὴν ψιλὴν τὴν σχέσιν, ἣν ἔχει ἡ οὐσία πρὸς τὸν χρόνον, ἢ τὸν τόπον, ἐπειδὴ οὖν σαφέστερά εἰσι τὰ πράγματα, τῆς σχέσεως, ἅτε αἰσθητὰ ὄντα, διὰ τοῦτο ἐν τῷ ὁρισμῷ παραλαμβάνει αὐτὰ, ἵνα ἐκ τῶν σαφεστέρων τὴν διδασκαλίαν ποιήσηται.

„ Ἐκ δὲ τούτων δῆλόν ἐστιν, ὅτι ἐάν τις εἰδῇ τι ὡρισμένως
„ τῶν πρός τι, κἀκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται ὡρισμένως εἴσεται. φα
„ νερὸν οὖν καὶ ἐξ αὐτῶν ἐστιν. εἰ γὰρ οἶδέ τις τόδε τι, ὅτι
„ ἐστὶ τῶν πρός τι, ἔστι δὲ τὸ εἶναι τοῖς πρός τι ταὐτὸν τῷ

» πρός τι πως ἔχειν, κἀκεῖνο οἶδε πρὸς ὃ τοῦτο πως ἔχει. εἰ
» γὰρ μὴ οἶδεν ὅλως πρὸς ὃ τοῦτο πως ἔχει, οὐδ' εἰ πρός τι
» πως ἔχει εἴσεται. καὶ ἐπὶ τῶν καθέκαστα δὲ δῆλον τὸ τοιοῦ-
» τον. οἷον τὸ δέ τι εἴ τις οἶδεν ἀφωρισμένως ὅτι ἐστὶ διπλά-
» σιον, καὶ ὅτου διπλάσιόν ἐστιν, εὐθὺς ἀφωρισμένως οἶδεν, εἰ
» γὰρ μηδενὸς τῶν ἀφωρισμένων εἰδείη αὐτὸ διπλάσιον, οὐ-
» δ' εἰ διπλάσιόν ἐστιν ὅλως οἶδεν.

Τὸν ἴδιον τοῦ πρός τι ὁρισμὸν ἀποδεδωκὼς, ἐκ τούτου πόρισμά τι συνάγει κατὰ τοὺς γεωμέτρας. πόρισμα δὲ λέγουσιν ἐκεῖνοι, ὃ τῇ ἑτέρου ἀποδείξει συναναφαίνεται λοιπὸν, ὥσπερ πρότερον ζητοῦσιν ἡμῖν ἀποδεῖξαι τὴν τῆς ψυχῆς ἀθανασίαν, συνανεφάνη ὅτι ἔστι πρόνοια. κἀνταῦθα οὖν ζητοῦσιν ἡμῖν τὸν ἀληθῆ τῶν πρός τι ὁρισμὸν, συνανεφάνη τοῦτο, ὅτι ἄν τις τῶν πρός τι τὸ ἕτερον ὡρισμένως εἰδῇ, καὶ τὸ ἕτερον ὡρισμένως εἴσεται. κἂν τὸ ἕτερον ἀορίστως οἶδε, καὶ τὸ ἕτερον ἀορίστως εἴσεται. εἰ γάρ τις ἐπίσταται τὸν σωφρονίσκον πατέρα, καὶ τὸν σωκράτην εἴσεται ὅτι υἱός. εἰ γὰρ μὴ οἶδε σωκράτην ὡς υἱὸν, οὐδὲ εἰ πατήρ ἐστι σωφρονίσκος, εἴσεται. φασὶ δὲ πρὸς τοῦτό τινες, ὅτι εἴ τις ὅλον τὸ σῶμα περικαλύπτοιτο, τὴν κεφαλὴν, ἢ τὴν χεῖρα ἔχει γυμνὴν, ἐπὶ τούτου τὸ μὲν μέρος τὴν χεῖρα εἰ τύχοι, καὶ τὴν κεφαλὴν, ἔστιν ὡρισμένως εἰδέναι. ἴσμεν γὰρ ὅτι πάντως ἐστὶ μέρος, τίνος μέντοι γε μέρος, οὐκ ἴσμεν. οὐκ ἄρα φασὶν ὁ τὸ ἕτερον τῶν πρός τι ὡρισμένως εἰδὼς, καὶ τὸ λοιπὸν ὡρισμένως εἴσεται. ἀλλὰ λέγομεν ὅτι ὡς μὲν κεφαλὴν, ἢ ὡς χεῖρα γινώσκομεν ὡρισμένως. ὡς δὲ μέρος, οὐκέτι ὡρισμένως, ἀορίστως δέ. οὐ γὰρ ἴσμεν τίνος μέρος. ὥσπερ δὲ τοῦτο ἴσμεν ἀορίστως, οὕτω δὲ καὶ οὗ ἐστι μέρος, ἀορίστως γινώσκομεν. δύναται δὲ τοῦτο, καὶ ὡς ἐπιλυόμενος τὰς ἀνωτέρω

εἰρημένας ἀπορίας, προσθεῖναι. ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγεν εἶναί τινα τῶν πρός τι, ἃ μή ἐστιν ἅμα τῇ φύσει, τὸ γὰρ ἐπιστητὸν προϋπάρχει τῆς ἐπιστήμης, καὶ τὸ αἰσθητὸν τῆς αἰσθήσεως, φύσει εἶναι πρῶτον. ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολύ φησι προϋπαρχόντων τῶν πραγμάτων, τὰς ἐπιστήμας λαμβάνομεν. τοῦτο οὖν ἐνταῦθα ἐπιλυόμενος, φησὶν ὅτι, εἰ τὰ πρός τι ταυτά ἐστιν, οἷς τὸ εἶναι ταυτόν ἐστι τῷ, πρός τι πως ἔχειν, ἀνάγκη ἄρα ὡς ἂν ἔχῃ τῶν πρός τι θάτερον, οὕτω καὶ τὸ λοιπὸν ἔχειν. ὥστε εἰ μὲν δυνάμει εἴη ἡ ἐπιστήμη, καὶ τὸ ἐπιστητὸν δυνάμει ἔσται. καὶ εἰ ἐνεργείᾳ θάτερον, καὶ τὸ λοιπόν. εἴπομεν δὲ ἤδη ἐντελῶς περὶ τούτου.

» Ὡσαύτως δὲ καὶ τόδε τι, εἰ οἶδεν ὅτι κάλλιόν ἐστι· καὶ
» ὅτου κάλλιόν ἐστιν εὐθὺς ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον εἰδέναι
» διὰ ταῦτα. οὐκ ἀορίστως δὲ εἴσεται, ὅτι τοῦτό ἐστι χείρονος
» κάλλιον. ὑπόληψις γὰρ τὸ τοιοῦτον γίνεται, οὐκ ἐπιστήμη. οὐ
» γὰρ ἔτι ἔσεται ἀκριβῶς ὅτι ἐστὶ χείρονον κάλλιον. εἰ γὰρ οὕ-
« τως ἔτυχεν, οὐδέν ἐστι χεῖρον αὐτοῦ. ὥστε φανερὸν ὅτι ἀ-
» ναγκαῖόν ἐστιν ὃ ἂν εἰδῇ τις τῶν πρός τι ἀφωρισμένως, κἀ-
» κεῖνο πρὸς ὃ λέγεται ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον εἰδέναι. τὴν
» δέ γε κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα, καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, ἅ
» εἰσιν οὐσίαι, αὐτὰ μὲν ἅπερ ἐστὶν ὡρισμένως ἐστὶν εἰδέναι·
» πρὸς ὃ δὲ λέγεται οὐκ ἀναγκαῖον. τίνος γὰρ αὕτη ἡ κεφα-
» λὴ, καὶ τίνος ἡ χεὶρ, οὐκ ἔστιν εἰδέναι ἀφωρισμένως ὥστε οὐκ
» ἂν εἴη ταῦτα τῶν πρός τι. εἰ δὲ μή ἐστι ταῦτα τῶν πρός τι,
» ἀληθὲς ἂν εἴη λέγειν, ὅτι οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τι ἐστίν.

Ὁ γὰρ εἰδὼς περί τινος ὅτι κάλλιόν ἐστιν, ὀφείλει ἀφωρισμένως εἰδέναι, καὶ ὅτι κάλλιόν ἐστιν, καὶ κατὰ τί κάλλιον. εἰ γὰρ μὴ οἶδε κατὰ τί κάλλιον, οὐδὲ εἰ κάλλιόν ἐστιν οἶδε. πῶς γάρ, τὴν διαφορὰν οὐκ εἰδὼς καθ' ἣν λέγεται ἐκείνου κάλλιον; Οὐκ ἀορίστως δὲ εἴσεται ὅτι τοῦτό ἐστι χείρονος

κάλλιον. ὑπόληψις γὰρ τὸ τοιοῦτον γίνεται, καὶ οὐκ ἐπιστήμη. ὑπόληψιν ἐνταῦθα τὴν ἀμυδρὰν, καὶ ἀβέβαιον γνῶσιν φησί, τὴν οἷον δόκησιν. ἡ δὲ ἐπιστήμη, γνῶσίς ἐστιν ἄπταιστος, καὶ ὑπόληψις ἀμετάπτωτος. ὥστε ἀορίστως μαθὼν ὅτι τόδε τι χείρονός ἐστι κάλλιον, καὶ μὴ ἐπιστημόνως, ἅτε δὴ πεπλανημένην ἔχων τὴν γνῶσιν, ὑποπτεύσοι ἄν ποτε καὶ περὶ τοῦ χειρίστου πάντων, λέγω δὴ τῆς ὕλης, ὅτι τινὸς κάλλιόν ἐστι, τὴν διαφορὰν τὴν κατὰ τί κάλλιον, ἀγνοῶν, καὶ τίνος κάλλιον, ὅπερ ἄτοπον. ἐκ τούτων οὖν ἀποδείκνυσι τὴν κεφαλὴν, καὶ τὴν χεῖρα, καὶ πάντα τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν ἃ καὶ αὐτὰ οὐσίαι εἰσὶν ὅτι οὐκ ἔστι τῶν πρός τι, εἴ γε αὐτὰ μὲν ἀφωρισμένως ἔστιν εἰδέναι, ὧν δὲ λέγονται εἶναι, οὐκ ἀναγκαῖον ἀφωρισμένως εἰδέναι. τὰ γὰρ πρός τι ἐλέγετο, ὅτι ὡς ἄν τις εἰδείη τούτων τὸ ἕτερον, οὕτω καὶ τὸ ἕτερον ἀνάγκη εἰδέναι. ὥστε οὐκ εἰσὶ πρός τι τὰ τῶν οὐσιῶν μέρη.

» Ἴσως δὲ χαλεπὸν καὶ περὶ τῶν τοιούτων σφοδρῶς ἀπο-
» φαίνεσθαι μὴ πολλάκις ἐπεσκεμμένον περὶ αὐτῶν. τὸ μέν-
» τοι διηπορηκέναι ἐφ' ἑκάστου αὐτῶν, οὐκ ἄχρηστόν ἐστιν.

Πάνυ ἐμφιλοσόφως τοῦτό φησιν. ἐπειδὴ γὰρ ἔλεγε τὴν χεῖρα, καὶ τὴν κεφαλὴν, ὡς μὲν οὐσίας, ὡρισμένως γινώσκεσθαι. ὡς δὲ μέρη, ἀορίστως, εἰ μὴ γινώσκει τίνος εἴη κεφαλὴ, ἢ χεὶρ, διὰ τοῦτο φησιν, ὅτι οὐ δεῖ τὸν ἐπεσκεμμένον πάνυ τὰ τοιαῦτα, σφοδρῶς περὶ αὐτῶν ἀποφαίνεσθαι. οὐ μόνον δὲ περὶ τούτων, ἀλλὰ καὶ περὶ ἑκάστου πράγματος. ὅμως δὲ τὸ ἀπορεῖν περὶ τῶν τοιούτων, ἀναγκαῖον. ἡ γὰρ ἀπορία, ἀρχή ἐστιν εὐπορίας, καὶ ὁδός τις ἐπὶ μάθησιν. ταῦτα δέ φησι, βουλόμενος ἡμᾶς μὴ ἐπαναπαύεσθαι τοῖς αὐτοῦ λόγοις, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ζητεῖν τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ ἑτεροκινήτους εἶναι.

ΠΕΡῚ ΠΟΙΟΥ͂, ΚΑῚ ΠΟΙΌΤΗΤΟΣ.

» Ποιότητα δὲ λέγω, καθ' ἣν ποιοί τινες εἶναι λέγονται.

Ζητοῦμεν δὲ πάλιν ἐνταῦθα περί τε τῆς τάξεως τῆς ποιότητος, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἐπιγραφῆς, τήν τε διαίρεσιν τῆς ποιότητος, καὶ τὴν τάξιν τῆς διαιρέσεως τῶν εἰδῶν. Πρῶτον οὖν περὶ τῆς τάξεως. αὕτη δὲ δήλη ἐκ τῶν προειρημένων. ὡς γὰρ ἐλέγομεν ὅτι ἔδει μὲν προτετάχθαι τὸν περὶ ποιότητος λόγον τῶν πρός τι, ἐπειδὴ αὐτὴ μὲν καθ' αὑτὴν θεωρεῖται, τὰ δὲ πρός τι, ἐν τῇ πρὸς ἕτερον σχέσει τὸ εἶναι ἔχει, τιμιώτερα δὲ τὰ καθ' αὑτὰ ὑφεστῶτα, τῶν μὴ καθ' αὑτὰ τὸ εἶναι ἐχόντων, καὶ ὅτι ἀναιρουμένου τοῦ ποιοῦ, καὶ τὸ ἐν τούτῳ ὑφιστάμενον πρός τι, συναιρεῖται. οἷον, τὸ λευκότερον, καὶ θερμότερον, μαθητής τε, καὶ διδάσκαλος, καὶ τὰ παραπλήσια. τῶν πρός τι δὲ μὴ ὄντων, οὐδὲν κωλύει εἶναι πᾶσαν ποιότητα. εἴπομεν γὰρ ὡς ἰδίαν ὅλως ὑπόστασιν οὐκ ἔχει τὰ πρός τι, ἀλλὰ ταῖς ἄλλαις ἐπισυμβαίνει κατηγορίαις, ἀλλ' ὡς ἐλέγομεν διὰ τὸ ἐν τῷ περὶ τοῦ ποσοῦ λόγῳ μεμνῆσθαι τὸν φιλόσοφον τῶν πρός τι, ἀναγκαῖον ἦν εὐθὺς τὴν περὶ ἑαυτῶν ποιήσαι διδασκαλίαν, ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ ἀγνοῶμεν αὐτῶν τὴν φύσιν. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς τάξεως. Τί δήποτε δὲ διπλῆν ποιεῖται τὴν ἐπιγραφὴν, περὶ ποιοῦ, καὶ ποιότητος, καὶ μὴ ἁπλῆν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν; λέγομεν ὅτι, ἄλλο ἐστὶ ποιὸν, καὶ ἄλλο ποιότης. ποιότης μὲν γάρ ἐστιν, αὐτὴ ἡ καθόλου ποιότης, ἀφ' ἧς τὰ παρωνύμως μετέχοντα, ποιὰ ὀνομάζονται. οἷον, ἡ καθόλου λευκότης, ἢ μελανία. ποιὸν δέ ἐστι τὸ σῶμα τὸ μεταλαβὸν τῆς ποιότητος, καὶ παρωνύμως ἀπ' αὐτῆς ὀνομαζόμενον. οἷον, τὸ λευκὸν σῶμα, ἢ θερμόν. ἡ οὖν ποιότης, νῷ μόνῳ ἐστὶ ληπτή. τὸ δὲ

ποιὸν, αἰσθήσει ὑποπίπτει. ἐπεὶ οὖν διπλοῦν τὸ τῆς ποιότητος ὄνομα, ἢ ὡς αὐτὸ καθ' αὑτὸ, καὶ νῷ μόνῳ νοούμενον. οἷόν ἐστιν αὐτὸ τὸ τῆς ποιότητος γένος, ἢ ὡς τὸ αἰσθήσει ληπτὸν, διὰ τοῦτο διπλῆν καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἐποιήσατο. προέταξε δὲ τὸ ποιὸν, ὅτι γνωριμώτερόν ἐστιν, ἅτε αἰσθητὸν ὄν. δεῖ δὲ ἀεὶ ἀπὸ τῶν γνωριμωτέρων ἄρχεσθαι τῆς διδασκαλίας. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλως φάναι, ὅτι καὶ ἡ ποιότης, ποιόν ἐστι. τὸ γὰρ ποιὸν, κατηγορεῖται ποιοῦ, καὶ ποιότητος κοινότερον. ὥστε καὶ τὴν ποιότητα, ποιὸν λέγεσθαι. ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὸ ὄνομα κοινῶς κατηγορεῖται, ὀνόματός τε, καὶ ῥήματος. καὶ γὰρ περὶ ποιῶν διαλέγεται, οὐ πρώτως περὶ τούτων ποιεῖται τὸν λόγον, ἀλλὰ δι' αὐτὴν τὴν ποιότητα, ἵνα ὡς ἐκ τῶν γνωριμωτέρων σαφὴς ὁ περὶ αὐτῆς γένηται λόγος. Διαιρεῖ δὲ τὴν ποιότητα, εἰς τέσσαρα εἴδη. ὧν τὸ μὲν πρῶτον φησὶν, ἕξιν καὶ διάθεσιν. τὸ δὲ δεύτερον, δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν. τὸ δὲ τρίτον, παθητικὰς ποιότητας καὶ πάθη. τὸ δὲ τέταρτον, σχῆμα καὶ μορφήν. ἵνα δὲ γνῶμεν τίνος ἕνεκα τέσσαρα μόνα εἴδη ἐστὶ ποιότητος, καὶ οὔτε πλείονα, οὔτε ἐλάττονα, καὶ διὰ τί τοιαύτην τάξιν αὐτοῖς ἐπέθηκε, διαίρεσίν τινα τῆς ποιότητος ποιησώμεθα. ἡ τοίνυν ποιότης, ἢ κατὰ δύναμίν ἐστι καὶ ἀδυναμίαν, ἢ κατ' ἐνέργειαν. κατὰ δύναμιν μὲν, ὡς τὸ παιδίον, δυνάμει ἐστὶ γραμματικόν. κατὰ ἀδυναμίαν δὲ, ὡς ὁ ἵππος, ἀδυναμίαν ἔχει τοῦ δέξασθαι γραμματικήν. εἰ δὲ κατ' ἐνέργειαν εἴη ἡ ποιότης, ἤτοι τελειωτική ἐστιν, ἢ κακωτικὴ τοῦ ὑποκειμένου, ἢ οὔτε τελειωτικὴ, οὔτε κακωτική. καὶ εἰ μὲν τελειωτικὴ εἴη, ἢ κακωτικὴ: ἢ οὐκ ἐμποιεῖ πάθος περὶ τὴν αἴσθησιν τὴν ἡμετέραν, ἢ ἐμποιεῖ. καὶ εἰ μὲν ἐμποιεῖ πάθος. εἰ μὲν δυσαπόβλητον εἴη, λέγεται ἕξις, εἰ δὲ εὐαπόβλητον, διάθεσις. οἷον, κατ' ἐνέργειαν, καὶ τελειωτική,

καὶ οὐδὲν ἐμποιοῦσα πάθος, ἡ ὑγεία, καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἀρετή. κακωτικὴ δὲ, ἡ νόσος καὶ ἡ κακία. ἡ γὰρ ὑγεία, καὶ ἀρετὴ, καὶ τελειωτικαὶ τῶν ὑποκειμένων εἰσίν. ἐπεὶ καὶ κατὰ φύσιν, καὶ πάθος οὐκ ἐμποιοῦσιν. οὐδεμιᾷ γὰρ τῶν αἰσθήσεων ὑποπίπτουσιν, εἰ μὴ ἄρα τὰ παρακολουθήματα τῆς ὑγείας. οἷον, ἡ εὐχροια. ἢ τῆς νόσου κακωτικῆς οὔσης. οἷον, ἡ ὠχρίασις. αὕτη μέντοι ἡ ὑγεία, καὶ ἡ νόσος, καὶ τὰ τοιαῦτα, οὐδεμιᾷ τῶν αἰσθήσεων ὑποπίπτουσι. πολυχρόνιοι μὲν τοιοῦται καὶ δυσαπόβλητοι, λέγον ἕξεις. λεγόμεθα γὰρ ἐν ἕξει ἔχειν τὴν ἀρετὴν, ἢ τὴν κακίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὑγείαν, ἢ τὴν νόσον. διὸ καὶ εὐεκτεῖν λεγόμεθα, ὁπόταν ἡ ὑγεία εἴη συντεταμένη. ἀλλὰ καὶ νόσος τις ἑκτικὴ λέγεται. καὶ καχεκτεῖν δὲ πάλιν λεγόμεθα. ὀλιγοχρόνιοι δὲ οὖσα καὶ εὐαπόβλητοι, λέγονται διαθέσεις. τοῦτο δὲ πρῶτον λέγει εἶναι εἶδος τῆς ποιότητος, ἕξιν λέγω καὶ διάθεσιν. ἕξιν δὲ λέγουσι, τὴν μόνιμον ποιότητα καὶ δυσαπόβλητον· διάθεσιν δὲ, τὴν εὐαπόβλητον. οὕτω γὰρ ἕξιν ἔχειν λέγομεν τῆς ῥητορικῆς, τὸν εἰδότα μὴ μόνον τὰς τῆς ῥητορικῆς μεθόδους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἀπορίας τὰς ἐπιφερομένας αὐτῷ, ἐνστῆναι δυνάμενον. τὸν δὲ μὴ πάνυ περιγεγονότα τε, καὶ κατεσχηκότα τῶν κατὰ τὴν ῥητορικὴν μεθόδων, ἄλλως δὲ πεποιωμένον πως κατ' αὐτὴν, ἕξιν μὲν τοῦτον ῥητορικῆς οὔ φαμεν ἔχειν, διακεῖσθαι δέ πως κατὰ ῥητορικήν. Τί οὖν, οὐκ ἔστι καὶ ἡ ἕξις διάθεσις; ὁ γοῦν τὴν ἕξιν ἔχων, πολλῷ μᾶλλον τὴν διάθεσιν. τῆς διαθέσεως γὰρ τὸ μὲν, καθολικώτερον, τὸ δὲ, μερικώτερον. διάκειται γάρ πως κατ' αὐτὴν ὁ διατιθέμενος. λέγομεν γὰρ ὅτι τὸ τῆς διαθέσεως ὄνομα, διττόν ἐστι. τὸ μὲν, γενικώτερον, ὃ κατηγορεῖται καὶ κατὰ τῆς ἕξεως. τὸ δὲ, εἰδικώτερον, ὃ ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τὴν ἕξιν. ἐνταῦθα οὖν διάθεσιν παρέλα-

θεσιν, οὐ τὴν γενικὴν, ἀλλὰ τὴν εἰδικὴν, τὴν ἀντιδιαστελλομένην πρὸς τὴν ἕξιν. Ἰστέον δὲ, ὅτι, τὸ τῆς ἕξεως ὄνομα ἐπὶ τούτων φέρεται, ἐφ' ὧν καὶ τὸ τῆς εὐεξίας. ἡ γὰρ εὐεξία ἐπίτασις τῆς ἕξεώς ἐστιν. εἰ οὖν τὸ τῆς εὐεξίας ὄνομα ἐπὶ μόνων τῶν ἐμψύχων εἰώθαμεν φέρειν, οὐδεὶς γὰρ ἂν εἴποι τὸ πῦρ εὐεκτεῖν κατὰ θερμότητα, ἢ δὲ τὴν χιόνα κατὰ ψύξιν. καὶ τὸ τῆς ἕξεως ἄρα ὄνομα, ἐπὶ μόνων τῶν ἐμψύχων λεχθήσεται. εἰ δὲ κατ' ἐνέργειαν οὖσα ἡ ποιότης, τελειωτικὴ εἴη, ἢ κακωτικὴ, καὶ ἐμποιεῖ πάθος περὶ τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν, λέγεται παθητικὴ ποιότης, ὡς πάθος ἐμποιοῦσα περὶ τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν. τελειωτικὴ μὲν, ὡς ἡ ἐν τῷ πυρὶ θερμότης, ἢ ἡ ἐν τῷ μέλιτι γλυκύτης. κακωτικὴ δὲ, ὡς ἡ τοῦ οἴνου ὀξύτης, καὶ ἡ ἐν καρποῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις σώμασι σῆψις. εἰκότως δὲ αἱ μὲν, τελειωτικαὶ λέγονται. εἰδοποιοῦνται γὰρ κατὰ ταύτας, τό, τε μέλι, καὶ τὸ πῦρ. αἱ δὲ κακωτικαὶ, ἐπειδὴ φθαρτικαί εἰσι τοῦ ὑποκειμένου, πᾶσαι μέντοι πάθος ἐμποιοῦσι περὶ τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν. αὗται δὲ ὡς ἀπὸ πάθους οὐ λέγονται γίνεσθαι, ἐπειδὴ μὴ κατὰ τροπήν τινα τοῦ ὑποκειμένου γεγόνασι, λέγω δὴ αἱ τελειωτικαὶ, ἀλλ' οὐσιώδεις αὐτῶν εἰσι ποιότητες, καθ' ἃς καὶ χαρακτηρίζεται. οὐκ ἀναγκαῖον δὲ τοῦτο ὑποδιελεῖν τὸ τμῆμα εἴς τε τὸ δυσαπόβλητον, καὶ εὐαπόβλητον, ὥσπερ τὸ ἕτερον. ἐκεῖνο γὰρ ἐπὶ ἐμψύχων μόνων ἐθεωρεῖτο, ἐν οἷς καὶ αἱ κακωτικαὶ ποιότητες, καὶ αἱ τελειωτικαὶ γίνεσθαι πεφύκασι, καὶ ἀπογίνεσθαι, τοῦ ὑποκειμένου τοῦ αὐτοῦ μένοντος. διὸ καὶ διῃροῦντο εἴς τε τὰς πολυχρονίους, καὶ ὀλιγοχρονίους. τοῦτο μέντοι τὸ τμῆμα, ἐπὶ ἀψύχων θεωρεῖται, ἐν οἷς καὶ αἱ τελειωτικαὶ τοῦ ὑποκειμένου, καὶ αἱ κακωτικαὶ ποιότητες, συμπαρεκτείνονται τοῖς ὑποκειμένοις, καὶ μαραινομένοις. συναπομα-

ραίνουσιν ἑαυτὰς καὶ τὰ ὑποκείμενα. ἤγουν, τοῖς ὑποκειμένοις συμμαραίνονται, ὡς ἐπὶ τοῦ ῥόδου, καὶ τοῦ μήλου ἔχει. ἡ γὰρ τούτων εὐωδία. καὶ εὔχροια φθειρομένη, συμφθείρει ἑαυτῇ καὶ τὸ ὑποκείμενον. ἀλλὰ μὴν καὶ αἱ κακωτικαὶ, ὡσαύτως ἔχουσι. καὶ αὗται τοῖς ὑποκειμένοις, ἐν οἷς ἂν ἐγγίνωνται, συμπαρεκτεινόμεναι, καὶ συμφθειρόμεναι. οἷον, ἡ τοῦ οἴνου ὀξύτης, ἡ τῶν καρπῶν σῆψις, καὶ τῶν ἄλλων σωμάτων. εἰ δὲ καὶ εὑρεθείη ἐπί τινων κακωτικὴ ποιότης ὀλιγοχρόνιος, ὡς ὁ ἐν ἀργύρῳ ἰὸς, ἤ τι τοιοῦτον, μάλιστα μὲν τὰ τοιαῦτα ἴσως τὶς ἂν κυριώτερον ὀνομάσοι πάθη, τὰ ὑπὸ τὴν ποιότητα ἀναφερόμενα. ἐπειδὴ δὲ ὅλως ἔφθη ἡ κακωτικὴ ποιότης συνταχθῆναι τῇ τελειωτικῇ, διότι κατὰ τὸ ἕτερον μέρος τῆς ὑποδιαιρέσεως. λέγω δὴ, τὸ, τὰς τελειωτικὰς, ἢ κακωτικὰς παραλαμβάνον, καὶ οὐκ ἐμποιούσας πάθος, κατὰ πάντα κοινωνεῖ τῇ τελειωτικῇ. ἑκατέρα γὰρ ἢ ἕξις ἐγίνετο, ἢ διάθεσις, καὶ ἐπὶ μόνων ἐμψύχων ἐθεωρεῖτο, διὰ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης καὶ ἐν τῷ ἑτέρῳ μέρει συνταχθεῖσα, τούτῳ δὲ τῷ προκειμένῳ, συναπηνέχθη αὐτῇ κατὰ πάντα, μήτε εἰς τὸ πολυχρόνιον, καὶ ὀλιγοχρόνιον διαιρεθεῖσα, καὶ ἀπὸ τοῦ πάθος ἐμποιεῖν χαρακτηριζομένη μᾶλλον, ἢ τοῦ ἀπὸ πάθους ἐγγίνεσθαι. συνετάχθησαν δὲ αὗται ἀλλήλαις, ἡ τελειωτικὴ λέγω, καὶ ἡ κακωτικὴ, ἵνα μὴ ἡ διαίρεσις πολυσχιδὴς γινομένη, μήτε εὐσύνοπτος ᾖ, καὶ εἰς τὰ αὐτὰ τμήματα τέμνεσθαι ἀναγκάζηται. Εἰ δὲ μήτε τελειωτικὴ εἴη, μήτε κακωτικὴ ἡ ποιότης, ἢ διὰ βάθους κεχώρηκεν, ἢ ἐξ ἐπιπολῆς. καὶ εἰ διὰ βάθους κεχώρηκεν, ἢ δυσαπόβλητός ἐστιν, ἢ εὐαπόβλητος. εἰ μὲν οὖν δυσαπόβλητος εἴη, λέγεται παθητικὴ ποιότης, ὡς ἀπὸ πάθους ἐγγινομένη. οἷον ἡ ἐν τῷ ζωμῷ γλυκύτης, ἢ ἡ ἐκ γενετῆς ὠχρίασις. αὕτη γὰρ, οὐ λέγεται ὡς πάθος

ἐμποιοῦσα περὶ τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν. καίτοι καὶ αὕτη ἐμποιεῖ, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πάθους ἐγγινομένη, διότι ἀπὸ τοῦ μᾶλλον ὑπάρχοντος αὐτῇ, κυριώτερον αὐτὴν ἐκαλέσαμεν. μᾶλλον γὰρ αὐτὴν χαρακτηρίζει τὸ κατὰ τροπὴν γενέσθαι τοῦ ὑποκειμένου. τουτέστι, κατὰ τὸ πάθος, ἢ τὸ τῇ αἰσθήσει τῇ ἡμετέρᾳ πάθος ἐμποιεῖν. εἰ δὲ εὐαπόβλητος εἴη, τουτέστιν ὀλιγοχρόνιος, εἰ μὲν μὴ ῥᾳδίως ἀποκαθίσταιτο, μὴ δὲ ἐκπλύνοιτο, λέγεται πάθος τὸ ὑπὸ τὴν ποιότητα ἀναφερόμενον, ὡς ἡ ἐκ μακρᾶς νόσου ὠχρίασις, ἢ ἡ ἐκ πολλῆς ἡλιοκαίας μέλανσις. καὶ ὑπὸ τὴν ποιότητα ἀνάγονται, διότι σώζεται καὶ ἐπ' αὐτῶν τὸ ἴδιον τῆς ποιότητος παρακολούθημα, τῷ παρωνύμως ἐπ' αὐτῆς τὰ μετέχοντα ὀνομάζεσθαι. εἰ μέντοι ῥᾳδίως ἀποκαθίσταιτο, λέγεται πάθος, τὸ ὑπὸ τὸ πάσχειν ἀναφερόμενον, ὡς εἴ τις διὰ φόβον ὠχρίασεν, ἢ δι' αἰδῶ ἐρυθρὸς ἐγένετο. ταῦτα γὰρ οὐδὲ ἀξιοῖ ὅλως καλεῖν ποιότητας, διότι μὴ ἐξ αὐτῶν παρωνύμως οἱ μετέχοντες ὀνομάζονται. οὐδεὶς γὰρ ἂν εἴποι φησὶ, τὸν δι' αἰδῶ ἐρυθριάσαντα, ἐρυθρίαν, ἢ τὸν διὰ φόβον ὠχριάσαντα, ὠχρίαν. ἐκ δὲ τούτων γίνεται τὸ τρίτον εἶδος τῆς ποιότητος, ὅπερ ἐστὶ παθητικαὶ ποιότητες, καὶ πάθη. λέγω δὴ, ἡ παθητικὴ ποιότης, ἡ ὡς πάθος ἐμποιοῦσα, καὶ ἡ ὡς ἀπὸ πάθους ἐγγινομένη, καὶ τὸ πάθος τὸ ὑπὸ τὴν ποιότητα ἀναφερόμενον, καὶ τὸ πάθος τὸ ὑπὸ τὸ πάσχειν ἀναφερόμενον. παθητικαὶ μὲν γὰρ ποιότητες, τὰ πρότερα τρία. πάθος δὲ, τὸ τέταρτον. πῶς δὲ ταῦτα φαμὲν διὰ βάθους κεχωρηκέναι, λέγω δὴ τὴν ὠχρίασιν, καὶ τὸ ἐρύθημα. καίτοι περὶ τὴν ἐπιφάνειαν μόνην θεωρεῖται; λέγομεν ὅτι, οὐκ ἄνευ τῆς κατὰ βάθος τροπῆς γέγονεν ἡ τοιαύτη περὶ τὴν ἐπιφάνειαν ποιότης. ὥσπερ γὰρ οἱ ἐκ γενετῆς ἐρυθροὶ διὰ τὴν τοιάνδε κρᾶσιν γεγόνασι τοιοῦτοι, τοῦ

θερμοῦ

θερμοῦ ἐν αὐτοῖς πλεονάσαντος, καὶ περὶ τὴν ἐπιφάνειαν χωρήσαντος· οὕτω καὶ οἱ διὰ φόβον, ἢ αἰδῶ ἐρυθροί, ἢ ὠχροὶ γενόμενοι, οὐκ ἄνευ τῆς κατὰ βάθος τροπῆς, τοιοῦτοι γεγόνασιν. εἰ δὲ κατ' ἐνέργειαν ἡ ποιότης οὖσα, μήτε τελειωτικὴ εἴη, μήτε κακωτικὴ, καὶ ἐπιπολῆς ὑπάρχει. εἰ μὲν ἐπὶ ἀψύχων εἴη, καὶ φανταστῶν, λέγεται σχῆμα. εἰ δὲ ἐπὶ ἐμψύχων, μορφή. φανταστῶν μὲν, ὡς ἐπὶ πάντων τῶν μαθηματικῶν. τριγώνων λέγω, καὶ κύκλου, καὶ τῶν λοιπῶν σχημάτων. ταῦτα γὰρ ἐν μόνῃ τῇ φαντασίᾳ τὸ εἶναι ἔχει. ἀψύχων δὲ, ξύλων, καὶ λίθων, καὶ τῶν τοιούτων. τὰ γὰρ φανταστὰ, λέγω δὴ τὰ σχήματα, ἐν ἀψύχοις γινόμενα, ποιεῖ καὶ αὐτὰ τοιῶσδε, ἢ τοιῶσδε διακεῖσθαι κατὰ τὰς τῶν σχημάτων διαφοράς. ἐπὶ ἐμψύχων δὲ, ὡς ἐπὶ πάντων τῶν ζώων. ἡ γὰρ μορφὴ, περὶ μόνην τὴν ἐπιφάνειαν θεωρεῖται. τί οὖν, οὐ λέγομεν καὶ τὸν ἀνδριάντα μορφὴν ἔχειν; ἀλλ' οὐχὶ κατὰ πρῶτον λόγον. προηγουμένως μὲν γὰρ σχῆμα λέγεται ἔχειν, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον, καὶ μορφήν. διότι γὰρ μίμημά ἐστιν ἐμψύχου, ἐφ' οὗ καὶ ἡ μορφὴ, καὶ ἐπ' αὐτοῦ καταχρηστικώτερον ἡ μορφὴ φέρεται. ἔχεις καὶ τὸ τέταρτον εἶδος τῆς ποιότητος, τὸ σχῆμα φημὶ, καὶ τὴν μορφήν. καὶ ἡ καταγραφὴ δὲ τῆς διαιρέσεως, εὐληπτοτέραν ἡμῖν ποιήσει τὴν μέθοδον. Τίνος μὲν οὖν ἕνεκα τέσσαρα μόνα εἴδη ἐστὶ ποιότητος, καὶ οὔτε πλείονα, οὔτε ἐλάττονα, ἡ διαίρεσις ἡμῖν ἐσαφήνισε. Περὶ δὲ τῆς τάξεως αὐτῶν ταῦτα λέγομεν. πρῶτον μὲν οὖν ἔταξε τὸ τῆς ἕξεως, καὶ τῆς διαθέσεως εἶδος, εἰκότως. ἐπειδὴ γὰρ αὗται περὶ τὰ ἔμψυχα καταγίνονται, προτιμότερα δὲ πάντων τὰ ἔμψυχα, εἰκότως καὶ ὁ ποιότης ἡ κατὰ ταῦτα θεωρουμένη πρώτην εἴληχε τάξιν. εἰκότως δὲ δεύτερον εἶδός ἐστι τὸ κατὰ δύναμιν, καὶ ἀδυναμίαν. ἐπειδὴ γὰρ ἡ δύ-

ναμις, καὶ ἡ ἀδυναμία, φυσική τις ἐστὶν ἐπιτηδειότης, τό, τε γὰρ παιδίον φυσικήν τινα ἔχει δύναμιν τοῦ δέξασθαι γραμματικὴν, ἢ ῥητορικήν. καὶ ὁ ἵππος φυσικὴν ἀδυναμίαν, τοῦ μὴ ἐπιδέξασθαι τὰ τοιαῦτα. καὶ τὸ πῦρ κατὰ φύσιν ἔχει τὴν τοῦ θερμαίνειν δύναμιν, καὶ τὰ τοιαῦτα ὁμοίως, τὰ δὲ φυσικὰ, δευτέραν τάξιν ἔχει μετὰ τὰ ἔμψυχα, εἰκότως καὶ τὸ κατὰ δύναμιν, καὶ ἀδυναμίαν εἶδος τῆς ποιότητος ἐπὶ τῶν φυσικῶν πραγμάτων θεωρούμενον δευτέραν τάξιν ἔχειν. ἐπειδὴ δὲ πρότερον δεῖ ἔχειν φυσικήν τινα ἐπιτηδειότητα, ἔπειτα κατ' αὐτὴν ἢ ποιεῖν τί, ἢ πάσχειν, εἰ γὰρ μὴ προϋπάρχει ἡ ἐπιτηδειότης, οὐκ ἂν οὐδὲ πάθοι τίς, ἢ ποιήσοι. οἷον, ἐπειδὴ τὸ ἀμίαντον οὐκ ἔχει ἐπιτηδειότητα τοῦ καίεσθαι, οὐδ' ἂν εἰ μυριάκις τίς πῦρ προσαγάγῃ, κατακαήσεται, τὸ δὲ ξύλον ἔχον δύναμιν τοῦ καίεσθαι, πυρὸς προσενεχθέντος, καήσεται, διὰ τοῦτο οὖν τρίτην τάξιν ἔχουσιν ἐν τοῖς εἴδεσι τῆς ποιότητος, αἱ παθητικαὶ ποιότητες, καὶ τὰ πάθη, διότι ὡς εἴρηται, οὐκ ἂν ποιήσοι τίς κατ' αὐτὰς, ἢ πάθοι, μὴ προϋπαρχούσης ἐν αὐτῷ δυνάμεώς τινος, ἥτις ἐπιτηδεία ἐστὶ πρὸς τὸ δέχεσθαι τὰ τοιαῦτα. τὸ δὲ σχῆμα, καὶ ἡ μορφὴ, κατὰ μόνην τὴν ἐπιφάνειαν θεωρούμενα τὴν ἐσχάτην εἴληχε τάξιν, τῶν παθητικῶν ποιοτήτων, καὶ τῶν παθῶν τῶν μέχρι τοῦ βάθους διϊκνουμένων. ταῦτα καὶ περὶ τῆς τῶν εἰδῶν τάξεως. Ἰστέον δὲ ὅτι ἡ αὐτὴ ποιότης δύναται πλεοναχῶς λέγεσθαι. οἷον, ἡ θερμότης ἐν πυρὶ μὲν οὖσα, παθητικὴ ποιότης ἐστὶν, ὡς πάθος ἐμποιοῦσα περὶ τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν. ἐν ἡμῖν δὲ. οἷον ὁ πυρετὸς, παθητικὴ ποιότης, ὡς ἀπὸ πάθους ἐγγινομένη. ἐν δὲ τῷ πεπυρακτωμένῳ σιδήρῳ, καὶ εἰ τύχοι, κατ' αὐτὴν διημερεύοντι πάθος, τὸ ὑπὸ τὴν ποιότητα ἀναφερόμενον. ἡ δὲ θερ-

μότης ἡ γινομένη ἡμῖν εἰ τύχοι, ἐκ τοῦ κατὰ πάροδον προσπελάσαι πυρί, πάθος τὸ ὑπὸ τὸ πάσχειν ἀναφερόμενον.

» Ποιότητα δὲ λέγω, καθ' ἣν ποιοί τινες εἶναι λέγονται. Διὰ τί τὴν τῆς ποιότητος διδασκαλίαν διὰ τοῦ ποιοῦ ποιεῖται, φαμὲν ὅτι σαφέστερόν ἐστι τὸ ποιόν, ὡς ἤδη εἴρηται, ἅτε τῇ αἰσθήσει ληπτόν. καὶ ὅλως ἀπὸ τοῦ ποιοῦ εἰς ἔννοιαν τῆς ποιότητος ἐρχόμεθα. θεασάμενοι γὰρ τὸ ἐν γάλακτι λευκόν, καὶ τὸ ἐν χιόνι, καὶ τὸ ἐν ψιμυθίῳ, εἰς ἔννοιαν ἐρχόμεθα τῆς λευκότητος. ὁμοίως γευσάμενοι μέλιτος, καὶ φοίνικος, καὶ ἰσχάδος, εἰς ἔννοιαν ἐρχόμεθα τῆς γλυκύτητος. ἐκ τοῦ οὖν ποιοῦ σαφεστέρου ὄντος τὴν διδασκαλίαν ποιεῖται, ἔστι δὲ αὐτὸ μὲν τὸ μετέχον, ποιόν· ποιότης δέ, τὸ μετεχόμενον. Διὰ τί δὲ πρόσκειται τὸ καθ' ἣν ποιοί τινες λέγονται; ἢ διὰ τὸ δι' αἰδῶ ἐρυθρὸς, καὶ τὸ διὰ φόβον ὠχρίασιν, οὐ γάρ εἰσι ποιότητες αὗται. ἐπειδὴ μὴ ἐρυθρίαι, ἢ ὠχρίαι οἱ αἰδεσθέντες, καὶ φοβηθέντες λέγονται. φθάνει γὰρ τὴν προσηγορίαν ἡ μεταβολή, ἀλλ' ἠρυθριακέναι, καὶ ὠχριακέναι, ὃ οὐ φθάνει τὴν προσηγορίαν, καὶ οὐδὲ ὑπὸ τὴν ποιότητα ἀνάγεται τὸ πάθος τοῦτο διὰ τὸ αὐτό, ἀλλ' ὑπὸ τὸ πάσχειν. οὐ γὰρ πάσχοντες λέγονται, ἀλλὰ πεπονθέναι μόνον.

» Ἔστι δὲ ἡ ποιότης τῶν πλεοναχῶς λεγομένων.

Πῶς πλεοναχῶς; τουτέστι, κατὰ τὰ ὡς ἀφ' ἑνὸς, καὶ πρὸς ἕν, ἀλλ' οὐχ ὡς ὁμώνυμος φωνή. φησὶν οὖν ὅτι ἡ ποιότης πλεοναχῶς λέγεται. τοῦτο λέγων, σημαίνει οὐχὶ τὸ ὁμωνύμως λέγεσθαι, ἀλλὰ τὸ διαφόρως. τὸ γὰρ πλεοναχῶς λέγεσθαι, οὐ τὸ ὁμωνύμως δηλοῖ, ἀλλὰ τὸ διαφόρως, ὡς ἐνταῦθα. εἰ γὰρ ὁμωνύμως εἴληπτο, εἰς διάφορα ἂν σημαινόμενα ἐγίνετο ἡ διαίρεσις. ἐπεὶ δὲ τὸ διαφόρως εἴληπται, διὰ τοῦτο γίνεται καὶ ἡ διαίρεσις, ὡς γένους εἰς εἴδη. ἆρα οὖν οὐκ ἔστι γένος ἡ ποιότης; διὰ τί οὖν τῶν εἰδῶν αὐτῆς, τὸ μέν, πρῶτον

λέγεται, τὸ δὲ, δεύτερον; λέγομεν ὅτι καθ' ὃ ποιότης, οὐκ ἔστι τὸ μὲν πρῶτον, τὸ δὲ δεύτερον, ἀλλὰ μόνον ἀξιώματι διαφέρουσιν, ὡς καὶ ἄνθρωπος ἵππου.

» Ἓν μὲν οὖν εἶδος ποιότητος ἕξις καὶ διάθεσις λεγέσθω-
» σαν. διαφέρει δὲ ἕξις διαθέσεως, τῷ μονιμώτερον εἶναι
» καὶ πολυχρονιώτερον.

Τὸ πρῶτον τῆς ποιότητος εἶδος, ἕξις καὶ διάθεσις. διαφέρει δέ φησιν ἕξις τῆς διαθέσεως, τῷ τὴν μὲν διάθεσιν, εὐαπόβλητον εἶναι. τὴν δὲ ἕξιν, δυσαπόβλητον. καὶ ὅτι ἡ μὲν ἕξις, πάντως καὶ διάθεσις. ἡ δὲ διάθεσις, οὐκ ἐξ ἀνάγκης καὶ ἕξις.

» Τοιαῦται δὲ αἵ τε ἐπιστῆμαι, καὶ αἱ ἀρεταί. ἥ τε γὰρ ἐπιστή-
» μη δοκεῖ τῶν παραμονίμων εἶναι, καὶ δυσκινήτων. ἐὰν καὶ
» μετρίως ἐπιστήμην τις λάβῃ. ἐάν περ μὴ μεγάλη μεταβο-
» λὴ γένηται ὑπὸ νόσου, ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου. ὡσαύτως δὲ καὶ
» ἡ ἀρετή. οἷον ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἡ σωφροσύνη. καὶ ἕκαστον τῶν
» τοιούτων, οὐκ εὐκίνητον δοκεῖ εἶναι, οὐδ' εὐμετάβλητον.

Ἐπιστήμας ἐνταῦθα λέγει, οὐ τὰς ἀπταίστους, ἀλλὰ πάσας ἁπλῶς τέχνην μόνιμον. ὥστε κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον καὶ γραμματικὴν ἐπιστήμην εἶναι, καὶ τεκτονικὴν, καὶ τὰς ἄλλας βαναύσους τέχνας. ἑκάστη γὰρ ἕξις τίς ἐστι μόνιμος. ἡ δὲ ἐπιστήμη τριχῶς. λέγεται γὰρ ἐπιστήμη, ἡ ὑποκείμενον ἔχουσα ἄπταιστον, καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ, καὶ ὡσαύτως ἔχον. καθ' ὃ σημαινόμενον καὶ ἡ γεωμετρία, ἐπιστήμη, καὶ ἡ ἀστρονομία, καὶ ἡ ἀριθμητική. ἰατρικὴ δὲ κατὰ τοῦτο, οὐκ ἐπιστήμη, περὶ ῥευστὸν καταγινομένη ὑποκείμενον. λέγεται δὲ ἐπιστήμη, καὶ ἡ ἐξ ἀρχῶν αὐτοπίστων ὁρμωμένη, ἣ καὶ ὄντως ἐστὶν ἐπιστήμη, ἣν καλοῦσιν ἀνυπόθετον φιλοσοφίαν, παρὰ τὸ ἐκ κοινῶν ἐννοιῶν ὡρμᾶσθαι. κατὰ τοῦτο δὲ οὔτε γεωμετρίαν, οὔτε ἀστρονομίαν, οὔτε τινὰ τῶν τοιούτων οὐδε-

μίαν ἐπιστήμην ἐρεῖς. ἐπειδὴ μὴ ἐξ αὐτοπίστων ἀρχῶν ὁρμῶνται, ἀλλὰ ἀποδείξεως δεομένων. ἀρχαὶ γὰρ γεωμετρίας, τὸ σημεῖον, ἡ γραμμή, ἡ ἐπιφάνεια, καὶ τὰ τοιαῦτα. καὶ ὁρίζεται μὲν ἕκαστον τούτων ὁ γεωμέτρης. τὸ μὲν σημεῖον λέγων, οὗ μέρος οὐδέν. τὴν δὲ γραμμήν, μῆκος ἀπλατές, καὶ τἄλλα, ὡς ἔχει. τούτων δὲ τὴν ἀπόδειξιν, λέγω δὴ διὰ τὸ σημεῖον ἀμερές. ἢ ἡ γραμμὴ μῆκος ἀπλατές, οὐκέτι εἰδέναι ᾗ γεωμέτρης ἐστὶν, ἀλλὰ τῷ πρώτῳ φιλοσόφῳ ἀναπέμπει τούτων τὰς ἀποδείξεις ποιεῖσθαι. οὐ μία γὰρ ἐπιστήμη, αὐτὴ τὰς ἑαυτῆς ἀρχὰς ἀποδείκνυσιν. αἱ τοίνυν μὴ ἐξ ἀρχῶν αὐτοπίστων ὁρμώμεναι, οὐκ ἂν εἶεν κυρίως ἐπιστῆμαι, ὡς καὶ ὁ πλάτων φησίν. ᾧ γὰρ ἀρχαὶ μὲν, ἃς οὐκ οἶδε, μέσα δὲ, καὶ τελευτὴ, ἐξ ὧν οὐκ οἶδε, πῶς ἂν εἴη τούτῳ ἐπιστήμη; Ἔστι δὲ καὶ κατὰ τρίτον τινὰ λόγον ἐπιστήμη, ἡ ὁδοποιητικὴ, ἥτις οἶδε τίνα δεῖ προλαμβάνειν, καὶ τίνα ἕπεσθαι καθ' ὃ σημαινόμενον, καὶ ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη, καὶ πᾶσα βάναυσος τέχνη. ᾧ καὶ ἐνταῦθα σημαινομένῳ κέχρηται τῆς ἐπιστήμης ὁ φιλόσοφος. Ἀρετὰς δὲ ἐνταῦθα λέγει, τὰς τελείας, τὰς καὶ τὸ ὅτι ἐπισταμένας, καὶ τὸ διότι. τῶν γὰρ ἀρετῶν, αἱ μέν, εἰσὶ φυσικαί. ὡς οἱ φυσικῶς τινα ἔχοντες σωφροσύνην, ἢ πραεῖς ὄντες φύσει. ὧν καί τινα τῶν ἀλόγων ἔχειν λέγονται, ὡς ἡ τρυγὼν, καὶ ἡ κορώνη, τὴν σωφροσύνην, καὶ οἱ πελαργοὶ, τὴν δικαιοσύνην. αἱ δὲ, ἠθικαὶ, αἱ εἰδυῖαι ὅτι καλὸν ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἁπλῶς ἡ ἀρετὴ, διὰ τί μέντοι καλὸν οὐκ εἰδυῖαι, ὀρθοδοξαστικῶς ἐκ πατέρων, ἢ διδασκάλων τοῦτο γινωσκόντων τῶν κεκτημένων. αἱ δὲ, πολιτικαὶ, αἵτινες μετὰ τοῦ ὅτι, καὶ τὸ διότι ἴσασιν. αἱ δὲ, καθαρτικαί. διαφέρουσι δὲ αἱ καθαρτικαὶ τῶν πολιτικῶν. ὅτι αἱ μὲν πολιτικαὶ, ἐπιστρέφονται πρὸς τὰ καταδεέστερα, καὶ τῶν ἡδονῶν ἀντιποιοῦνται

τῶν σεμνοτέρων, καὶ χρόνον, καὶ τόπον, καὶ ποσὸν παραφυ-
λάττουσαι. οἱ μέντοι καθαρτικῶς ἐνεργοῦντες, ἀνεπίστρε-
πτοί εἰσι πρὸς τὰ χείρονα, καὶ καθάπαξ τῶν ἡδονῶν ὑπε-
ρορῶσιν. αἱ δὲ, τῶν ἀρετῶν εἰσι θεωρητικαί. ἐνταῦθα οὖν ὡς
εἴρηται, τὰς πλείους ἀρετὰς λέγει, τάς τε πολιτικὰς, καὶ κα-
θαρτικὰς, καὶ θεωρητικάς. Ἐάνπερ μὴ μεγάλη μεταβο-
λὴ γένηται, ἢ ὑπὸ νόσου, ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου. εἰκὸς γὰρ
ἐν μακρᾷ τινι νόσῳ γενόμενον, ἢ ἐν ἄλλοις ἀσχοληθέντα
πράγμασι, διὰ ἀμελετησίαν ἀπολέσαι τὴν ἐπιστήμην.

» Διαθέσεις δὲ λέγονται ἅ ἐστιν εὐκίνητα, καὶ ταχὺ μετα-
» βάλλοντα. οἷον θερμότης, καὶ κατάψυξις, καὶ νόσος, καὶ
» ὑγεία, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. διάκειται μὲν γάρ πως κα-
» τὰ ταύτας ὁ ἄνθρωπος, ταχὺ δὲ μεταβάλλει ἐκ θερμοῦ
» ψυχρὸς γενόμενος, καὶ ἐκ τοῦ ὑγιαίνειν εἰς τὸ νοσεῖν. ὡ-
» σαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. εἰ μή τις καὶ αὐτῶν τούτων
» τυγχάνει διὰ χρόνου πλῆθος ἤδη πεφυσιωμένη, καὶ ἀ-
» νίατος, ἢ πάνυ δυσκίνητος οὖσα, ἣν ἄν τις ἴσως ἕξιν ἤδη
» προσαγορεύσοι. φανερὸν δὲ ὅτι ταῦτα βούλονται ἕξεις λέ-
» γειν ἃ ἐστὶ πολυχρονιώτερα καὶ δυσκινητότερα. τοὺς μὲν γὰρ
» τὰ τῶν ἐπιστημῶν μὴ πάνυ τι κατέχοντας, ἀλλ᾽ εὐκινήτους
» ὄντας, οὔ φασιν ἕξιν ἔχειν. καί τοι διάκεινταί γέ πως κα-
» τὰ τὴν ἐπιστήμην, ἢ χεῖρον, ἢ βέλτιον. ὥστε διαφέρει ἕξις δια-
» θέσεως, τῷ τὴν μὲν εὐκίνητον εἶναι, τὴν δὲ πολυχρονιωτέραν
» τε καὶ δυσκινητοτέραν. εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἕξεις καὶ διαθέσεις,
» αἱ δὲ διαθέσεις, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἕξεις: οἱ μὲν γὰρ ἕξεις ἔ-
» χοντες, καὶ διάκεινταί γέ πως κατ᾽ αὐτάς, οἱ δὲ διακεί-
» μενοι, οὐ πάντως καὶ ἕξιν ἔχουσιν.

Λέγεται μὲν διακεῖσθαί πως κατὰ ταῦτα ὁ ἄνθρω-
πος, οὐ μέντοι ἕξιν ἔχειν, εἰ μή τις καὶ αὐτῶν τούτων τυγ-
χάνει διὰ χρόνου πλῆθος, ἤδη πεφυσιωμένη, καὶ ἀνίατος,

ἢ πάνυ δυσκίνητος οὖσα, ἣν ἄν τις ἴσως ἕξιν προσαγορεύσοι. ἡ γὰρ τοιαύτη, οὐκέτι διάθεσις, ἀλλὰ ἕξις προσαγορεύεται. πεφυσιωμένη δέ φησι, τουτέστιν, εἰς φύσιν μεταβληθεῖσα, καὶ αὐτὴ φύσις γενομένη διὰ τὸν συνεθισμὸν τοῦ πολλοῦ χρόνου. τοὺς γὰρ τῶν ἐπιστημῶν μὴ πάνυ μετέχοντας, οὔ φασιν ἕξιν ἔχειν. τὸν μὲν γὰρ ἕτοιμον ὄντα ἐν γραμματικῇ, ἢ ῥητορικῇ ἀποκρίνεσθαι περὶ ὧν ἂν ἐρωτᾶται θεωρημάτων ῥητορικῆς, ἢ γραμματικῆς, καὶ λόγον ὑπέχοντα τούτων, καὶ τὰ ὑποπίπτοντα ἄπορα ἐξ ἑτοίμου ἐπιλυόμενον, τοῦτόν φασιν ἕξιν ἔχειν ῥητορικῆς, ἢ γραμματικῆς. ἐὰν δὲ ἄλλως πως πεποίωται κατὰ ταύτας, ἤγουν μετρίως, οὗτος ἕξιν μὲν τούτων οὐ λέγεται ἔχειν, διακεῖσθαι δέ πως κατ᾽ αὐτάς. εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν ἕξεις, καὶ διαθέσεις. αἱ δὲ διαθέσεις, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἕξεις. ὥσπερ γὰρ τοῦ ὀνόματος, καὶ τοῦ ῥήματος κατηγορεῖται τὸ ὄνομα, καὶ τὸ μὲν ὄνομα ἐστὶ γένος ὀνόματος, καὶ ῥήματος, τὸ δὲ πρὸς τὸ ῥῆμα ἀντιδιαστελλόμενον, οὕτω καὶ τῆς ἕξεως, καὶ τῆς διαθέσεως, ἡ μὲν, ὡς γένος κατηγορουμένη ἕξεως, καὶ διαθέσεως. ἡ δὲ, ὡς εἶδος ἀντιδιαστελλομένη πρὸς τὴν ἕξιν. ὥστε ἡ μὲν ἕξις, πάντως καὶ διάθεσις, ἐπειδὴ γένος αὐτῆς ἡ διάθεσις. ἡ δὲ διάθεσις, οὐκέτι καὶ ἕξις. κατὰ ἀντιδιαστολὴν γὰρ αὐτῆς λέγεται ἡ ἕξις.

Ἕτερον δὲ γένος ποιότητος, καθ᾽ ὃ πυκτικοὺς, ἢ δρομικοὺς, ἢ ὑγιεινοὺς, ἢ νοσώδεις λέγομεν. καὶ ἁπλῶς ὅσα κατὰ δύναμιν φυσικὴν ἢ ἀδυναμίαν λέγεται. οὐ γὰρ τῷ διακεῖσθαί πως ἕκαστον τῶν τοιούτων λέγεται, ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν ἢ ἀδυναμίαν, τοῦ ποιῆσαί τι ῥαδίως ἢ μηδὲν πάσχειν. οἷον πυκτικοὶ ἢ δρομικοὶ λέγονται, οὐ τῷ διακεῖσθαί πως, ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν

» ἢ ἀδυναμίαν τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως. ὑγιεινοὶ δὲ λέγονται
» τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τῶν τυ-
» χόντων ῥᾳδίως. νοσώδεις δὲ τῷ ἀδυναμίαν ἔχειν φυσι-
» κὴν, τοῦ μηδὲν πάσχειν ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν τυχόντων. ὁμοί-
» ως δὲ τούτοις, καὶ τὸ σκληρόν καὶ τὸ μαλακὸν ἔχει. τὸ
» μὲν γὰρ σκληρὸν λέγεται, τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ
» μὴ ῥᾳδίως διαιρεῖσθαι. τὸ δὲ μαλακὸν, τῷ ἀδυναμίαν ἔ-
» χειν τοῦ αὐτοῦ τούτου.

Τοῦτο δεύτερον εἶδος ποιότητος, τὸ κατὰ δύναμιν λέγω καὶ ἀδυναμίαν. διατί δὲ γένος αὐτὸ τῆς ποιότητος προσηγόρευσεν; αὕτη γάρ ἐστι γένος γενικώτατον. φασὶν ὅτι, ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν εἶδος, γένος εἶπεν, ἵνα μή τις ὑπολάβῃ τοῦτο εἶδος εἶναι εἰδικώτατον. ἀμέλει γοῦν, οὐκ εἶπε γενικώτατον γένος, ἀλλὰ γένος, ἵνα δείξῃ ὅτι ὑπάλληλόν ἐστι γένος, εἶδος δὲ, ὑπὸ τὴν ποιότητα ἀναφερόμενον. ὡς ἂν εἴποιμεν, γένος εἶναι τῆς οὐσίας τὸ ζῶον, ἀντὶ τοῦ, ὑπὸ τὴν οὐσίαν. τὸ οὖν δεύτερον εἶδος ὡς εἶπον, τῆς ποιότητος παραδίδωσι, τὸ κατὰ δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν, καθὸ πυκτικοὺς, ἢ δρομικοὺς, ἢ ὑγιεινοὺς, ἢ νοσώδεις λέγομεν. λέγει δὲ πυκτικοὺς, ἢ δρομικοὺς, τοὺς φύσιν ἔχοντας ἐπιτηδείαν πρός τι τῶν τοιούτων. τουτέστι, τοὺς δυνάμει τοιούτους ὄντας. καὶ τὸ μὲν πρῶτον εἶδος τῆς ποιότητος, ἐνεργείᾳ θεωρεῖται. ἡ ἕξις φημὶ, καὶ ἡ διάθεσις. τὸ δὲ δεύτερον, δυνάμει. ἕτερον γάρ ἐστι πύκτης εἰπεῖν, καὶ ἕτερον πυκτικὸς, καὶ δρομεὺς, καὶ δρομικός. τὸ μὲν γάρ ἐστιν ἐνεργείᾳ, ὁ πύλτης, καὶ δρομεύς. τὸ δὲ, δυνάμει, ὁ πυκτικὸς, καὶ ὁ δρομικός, ὁ μήπω μὲν ὢν ἐνεργείᾳ τοιοῦτος, δύναμιν δὲ φυσικὴν ἔχων, τουτέστιν. ἐπιτηδειότητα εἰς τὸ γενέσθαι τοιοῦτος. ὁ δὲ ἐνεργείᾳ ὢν πύκτης, ἢ δρομεὺς, οὐκέτι κατὰ δύναμιν φυσικὴν λέγεται, ἀλλ᾽ ἕξιν ἔχει, ἢ διάθεσιν. πυκτικὸν δὲ

βρέφος φαμέν, τὸ μικρὰς ἔχον χεῖρας, ὡς χρειῶδες
πρὸς τὸ ἀκροχειρίζεσθαι· καὶ δρομικὸν βρέφος, τὸ μὴ πλη-
θωρικόν, ἀλλὰ καὶ εὔρωστον· πῶς δὲ καὶ τὴν ἀδυναμίαν
ποιότητά φησιν; ὅτι διακείμεθά πως κατὰ ταύτην· τῷ
γὰρ τοιῶσδε τὸν ἵππον διακεῖσθαι, ἀδυναμίαν φαμὲν
αὐτὸν ἔχειν, τοῦ δέξασθαι ἐπιστήμην· καὶ ὅλως, ἐφ' ὧν θεω-
ρεῖται ἡ δύναμις, ἐπὶ τούτων καὶ ἡ ἀδυναμία. ὁ γὰρ δύνα-
μιν ἔχων τοῦ πάσχειν, οὗτος ἀδυναμίαν ἔχει τοῦ μὴ πά-
σχειν· καὶ ὁ δύναμιν ἔχων τοῦ μὴ παθεῖν, ἀδυναμίαν ἔ-
χει τοῦ παθεῖν· δύναται μὲν γὰρ ποιεῖν ὁ πύκτης, δύνα-
ται δὲ μὴ πάσχειν ὁ ὑγιεινός· λοιμοῦ γὰρ καταλαβόντος
οὐχ ἑτοίμως ἁλίσκεται ὑπὸ τῶν νοσοποιῶν αἰτίων. καὶ οὐ
δύναται μὲν ποιεῖν ὁ ἀργὸς τὴν διάνοιαν, περὶ οὗ εἴρηται
„ τό· Αἰεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄτῃσι παλαίει. οὐ δύνα-
ται ποιεῖν τὸ πῦρ ψύχειν, οὐ δύναται μὴ ποιεῖν τὸ πῦρ θερ-
μαίνειν· καὶ οὐ δύναται μὲν μὴ πάσχειν τὸ μαλακόν, ἢ ὁ
νοσώδης, λοιμοῦ καταλαβόντος· δύναται δὲ μὴ πάσχειν
τὸ σκληρόν· καὶ ἄλλως· ἐπειδὴ τῶν ἀντικειμένων τὸ
αὐτό ἐστι γένος, εἴτε οὖν ὡς ἐναντία ταῦτά τις βούλεται
ἀντικεῖσθαι, ὑφ' ὃ γένος τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ἀνάγεται,
ὑπ' ἐκεῖνο καὶ τὸ ἕτερον ἀναχθήσεται, ἐπειδὴ καὶ τὸ λευκόν,
καὶ τὸ μέλαν, ἐναντία ὄντα, ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος, τὴν ποιό-
τητα ἀνάγονται. εἰ τοίνυν ἡ δύναμις ὑπὸ τὸ ποιὸν ἀνά-
γεται, καὶ ἡ ἀδυναμία ὑπὸ τὸ αὐτὸ ἀναχθήσεται, εἴτε ὡς
τὰ κατὰ στέρησιν, καὶ ἕξιν ταῦτα ἀντικεῖσθαί τις βούλοιτο,
καὶ οὕτως ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος αὐτὰ ἀνάξει. οὗ γὰρ λέγεται
ἡ ἕξις εἶναι γένους, τούτου καὶ ἡ στέρησις λεχθήσεται· οἷον
ὀφθαλμοῦ· αὐτοῦ γάρ ἐστι καὶ ἡ ὄψις, καὶ ἡ τύφλωσις. ὑφ'
ὃ οὖν γένος ἀνάγεται ἡ ἕξις, ὑπὸ τὸ αὐτὸ καὶ ἡ στέρησις ἀνα-
„ χθήσεται. Οὐ γὰρ τῷ διακεῖσθαί πως ἕκαστον τῶν τοιού-

των, ποιὸν λέγεται. ἀντὶ τοῦ, οὐ γὰρ τῷ εἶναι αὐτοῦ ἐνέργεια, τοιούτους λέγομεν, ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν αὐτοὺς τοιαύτην. λέγεται δὲ ἡ δύναμις τριχῶς. ἢ γὰρ τῷ πεφυκέναι ποιεῖν τι, ἤγουν, πρὸς τὸ ποιῆσαί τι δύναμιν ἔχειν λέγεται, ἢ πρὸς τὸ παθεῖν, ἢ πρὸς τὸ μὴ παθεῖν. οἷον, ὡς λέγομεν τὸν νοσώδη, δύναμιν ἔχειν τοῦ πάσχειν ὑπὸ πολλοῦ περιπάτου, ἢ ἡλιοκαΐας. τὸν δὲ ὑγιεινὸν, δύναμιν ἔχειν τοῦ μὴ πάσχειν ὑπὸ τῶν τοιούτων. καὶ τὸν τέκτονα, δύναμιν ἔχειν τοῦ ποιῆσαι θύραν. ὁσαχῶς δὲ ἡ δύναμις λέγεται, τοσαυταχῶς καὶ ἡ ἀδυναμία ῥηθήσεται. ὁ γὰρ δυνάμενος παθεῖν, ἀδυναμίαν ἔχειν τοῦ μὴ πάσχειν. καὶ ὁ δυνάμενος μὴ παθεῖν, ἀδυναμίαν ἔχει τοῦ παθεῖν. οὐκέτι δὲ ὁ δυνάμενος ποιῆσαι, πάντως καὶ ἀδυναμίαν ἔχει τοῦ μὴ ποιῆσαι. Διὰ τί οὖν ὥσπερ ἐπὶ τῆς τοῦ παθεῖν δυνάμεως παρελάβομεν, καὶ τὴν τοῦ μὴ παθεῖν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ ποιεῖν, τὴν τοῦ μὴ ποιεῖν οὐ παρελάβομεν; φαμὲν οὖν ἐπειδὴ ἔστι τινὰ τῶν πραγμάτων πρὸς τὸ ποιεῖν μόνως δύναμιν ἔχοντα, οὐδαμῶς δὲ καὶ τὴν πρὸς τὸ μὴ ποιεῖν, ὡς καὶ ἐν τῷ περὶ ἑρμηνείας φησὶν ὁ ἀριστοτέλης, ὅτι ἡ δύναμις, ἡ μὲν, τίς ἐστιν ἐπαμφοτερίζουσα, ἡ δὲ, μόνως τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ἔχουσα. καὶ ἐπαμφοτερίζει μὲν πᾶσα ἡ λογοειδής. ἡ δὲ μὴ λογοειδὴς μόνον τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ἔχει. οἷον, ὁ ἰατρὸς, δύναται ὑγιάζειν, ἀλλὰ καὶ μὴ ὑγιάζειν οὐχ ἧττον. καὶ ὁ τέκτων δύναμιν ἔχων τοῦ ποιῆσαι θύραν, οὐδὲν ἧττον καὶ τοῦ μὴ ποιῆσαι δύναμιν ἔχει. τὸ μέντοι γε πῦρ, δύναμιν ἔχον τοῦ θερμαίνειν, οὐκέτι καὶ τὴν τοῦ μὴ θερμαίνειν ἔχει δύναμιν. καὶ ἡ χιὼν ὁμοίως τὴν τοῦ ψύχειν ἔχουσα δύναμιν, καὶ τοῦ μὴ ψύχειν οὐκέτι δύναμιν ἔχει. καὶ ὁ θεὸς δύναμιν ἔχων τοῦ ποιεῖν ἀγαθὰ, οὐκέτι καὶ τοῦ μὴ ποιεῖν ἔχει. καὶ εἰκότως τὰ λογοειδῆ ἐπαμ-

φοπερίζουσαν ἔχει τὴν δύναμιν, ἐπειδὴ ἐπὶ τούτων οὐ συντρέχει τῇ βουλήσει ἡ δύναμις. οὐ γὰρ ἃ βούλονται, ταῦτα πάντως καὶ δύνανται. οὐδὲ ἃ δύνανται, ταῦτα καὶ βούλονται. τὸ μέντοι θεῖον, σύνδρομον ἔχει τῇ βουλήσει τὴν δύναμιν. ἐὰν γὰρ βούλεσθαι μὲν αὐτὸν εἴπωμεν, μὴ δύνασθαι δὲ ἃ βούλεται, ἀνόητος ἡ βούλησις, ὥσπερ καὶ ἄνθρωπος ἀνόητος ἐκεῖνος, ὁ βουλόμενος ἃ μὴ δύναται. οἷον, ἵπτασθαι, ἢ ἀθάνατος εἶναι. πάλιν, εἰ δύνασθαι μὲν αὐτὸν εἴπωμεν, μὴ βούλεσθαι δὲ, ματαίαν ἕξει τὴν δύναμιν. εἰ γὰρ ὁ δυνάμενός τι ποιεῖν, μὴ βούλεται τοῦτο ποιεῖν, οὐ ποιήσει πάντως, οὐδὲ τὴν δύναμιν εἰς ἐνέργειαν ἄξει. ὥστε ματαία ἔσται ἡ δύναμις, ἀνενέργητος διαμένουσα. διὰ τοῦτο ἐπὶ θεοῦ τὸ δύνασθαι μόνον λέγομεν, οὐκέτι δὲ τὸ μὴ δύνασθαι, διότι ἃ δύναται ποιεῖν, ταῦτα καὶ βούλεται. βουλόμενος δὲ πάντως καὶ ποιεῖ. καὶ οὐ τάχα μὲν ποιεῖ, τάχα δὲ οὐ ποιεῖ, ἀλλὰ πάντως ποιεῖ. πᾶν γὰρ ὃ βούλεται, δύναται. καὶ ὃ δύναται, βούλεται. βούλησιν δὲ λέγομεν ἐνταῦθα, οὐ τὸ βουλεύεσθαι, ἢ τὴν βουλὴν, ἀλλὰ τὸ θέλημα. οὐδὲ γὰρ τὸ βουλεύεσθαι κυρίως ἐπὶ θεοῦ φέρεται, ἢ ἡ βουλή. εἴγε ὥς φησιν ὁ ἀριστοτέλης, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἡ βουλὴ, ἢ ἔνδεια φρονήσεως. βουλευόμεθα γὰρ, ἀγνοοῦντες ὅ, τι δέοι ποιεῖν, καὶ πότερον, τόδε, ἢ τόδε ποιητέον ἐστίν. ἐφ' ὧν γὰρ ἡ προαίρεσίς ἐστιν, ἐπὶ τούτων καὶ ἡ βουλή: εἴγε ἡ προαίρεσις οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ τὸ, τόδε πρὸ τοῦδε αἱρεῖσθαι. ἡ δὲ βουλὴ, αἱρέσεως τῶν πραγμάτων ἕνεκεν γίνεται. βουλευόμεθα δὲ, ἀγνοοῦντες. ἀγνοοῦμεν δὲ, ἐνδεεῖς ὄντες φρονήσεως. ᾧ γὰρ φρόνησις πάρεστι, πάντα γνώριμα τὰ πρακτέα. πλειστάτη γάρ ἐστιν ἀρετή. εἰ τοίνυν καὶ τὸ θεῖον αὐτὸ φρόνησίς ἐστιν, οὐ δεήσεται βουλῆς, εἴγε αὕτη κατ' ἔνδειαν γίνεται φρονήσεως. διὰ ταῦτα μὲν οὖν ὁ ἀριστοτέλης τὴν λογοειδῆ

δύναμιν μόνην ἔφασκεν ἐπαμφοτερίζειν. εἰ δὲ δεῖ ἀκριβέστερον εἰπεῖν, ἡ μὲν ὀρεκτικὴ πᾶσα δύναμις, τὴν ἐπ' ἀμφότερα ῥοπὴν ἔχει. ἡ δὲ παρὰ τὴν ὀρεκτικὴν πᾶσα, ἥτε κρείττων οὖσα ταύτης, καὶ ἡ καταδεεστέρα, τὸ ἕτερον μόνον τῆς ἀντιφάσεως μόριον κέκτηται, ὡς ἤδη ἐδείξαμεν, ἐπί τε τοῦ πυρὸς, καὶ τῆς χιόνος. εἰ τοίνυν ἐδείχθη ἐπί τινων πραγμάτων ἡ τοῦ ποιεῖν δύναμις χώραν ἔχουσα μόνον, οὐκέτι δὲ καὶ τὸ ἕτερον τῆς ἀντιφάσεως μόριον, εἰκότως οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ πάσχειν ἀντετάξαμεν τὸ μὴ πάσχειν, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ ποιεῖν, τὸ μὴ ποιεῖν. ἐπειδὴ περὶ πάσης δυνάμεως εἰπεῖν βουλόμεθα. οὐ πάσῃ δὲ δυνάμει πάντως ἕπεται ἀδυναμία. δεῖ δὲ καὶ τὴν καταγραφὴν αὐτῶν οὕτω ποιεῖσθαι, καὶ τῶν ἀποφάσεων.

ΚΑΤΑΦΆΣΕΙΣ		ἈΠΟΦΆΣΕΙΣ.
δύναται ποιεῖν,	νοσώδεις.	οὐ δύναται ποιεῖν.
δύναται πάσχειν,		οὐ δύναται πάσχειν.
δύναται μὴ πάσχειν,	ὑγιεινοί.	οὐ δύναται μὴ πάσχειν.

Διὰ ταῦτα τοίνυν καὶ αὐτὸς τὸ τριττὸν τοῦτο τῆς δυνάμεως εἶδος παραδίδωσι. καὶ τὴν μὲν, τοῦ ποιεῖν λέγων, πυκτικοὶ γὰρ, ἢ δρομικοὶ λέγονται, οὐ τῷ διακεῖσθαί πως, ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως. ἐνταῦθα ἡ τοῦ ποιεῖν δύναμις. ὑγιεινοὶ δὲ λέγονται, τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ μηδὲν πάσχειν, ὑπὸ τῶν τυχόντων ῥᾳδίως. ἰδοὺ καὶ τὸ δεύτερον. νοσώδεις δὲ, τῷ ἀδυναμίαν ἔχειν φυσικὴν, τοῦ μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τῶν τυχόντων. ἐνταῦθα τὸ τρίτον. οἱ μὲν γὰρ νοσώδεις, δύναμιν ἔχουσι τοῦ πάσχειν ῥᾳδίως, ἀδυναμίαν δὲ, τοῦ μὴ πάσχειν. οἱ δὲ

ὑγιεινοί, τὸ ἀνάπαλιν. ἀκριβῶς δὲ εἶπεν ὑπὸ τῶν τυχόν-
των τὰ ὑγιεινὰ μὴ πάσχειν. οἷον, ὑπὸ καύματος, ἢ ἀνέμου,
ἢ ἁπλῶς ἀφ' ὧν οὐ πέφυκε πάσχειν τὰ ὑγιεινά. πάθοι γὰρ
ἂν ὑπὸ ξίφους, ἢ πυρός, ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου. τὰ δὲ νοσώ-
δη, δύναμιν ἔχει ὑπὸ τῶν τυχόντων πάσχειν, ἀδυναμίαν
δὲ, τοῦ μὴ πάσχειν. ὁμοίως δὲ τούτοις, καὶ τὸ σκληρὸν, καὶ
τὸ μαλακὸν ἔχει. τὸ μὲν, γὰρ ἔχει δύναμιν τοῦ μὴ ῥα-
δίως διαιρεῖσθαι. ἀδυναμίαν δὲ αὐτοῦ τούτου. τὸ δὲ
μαλακὸν, τοῦ μὲν διαιρεῖσθαι ῥᾳδίως, δύναμιν ἔχει, ἀδυ-
ναμίαν δὲ, τοῦ μὴ διαιρεῖσθαι.

» Τρίτον δὲ γένος ποιότητος, παθητικαὶ ποιότητες καὶ πά-
» θη. ἔστι δὲ τοιαῦτα. οἷον γλυκύτης τε καὶ πικρότης, καὶ στρυ-
» φνότης, καὶ πάντα τὰ τούτοις συγγενῆ. ἔτι δὲ, καὶ θερμό-
» της, καὶ ψυχρότης, καὶ λευκότης, καὶ μελανία. ὅτι μὲν οὖν
» καὶ αὗται ποιότητές εἰσι, φανερόν. τὰ γὰρ δεδεγμένα αὐ-
» τὰ ποιὰ λέγεται κατὰ αὐτάς. οἷον τὸ μέλι τῷ γλυκύτητα
» δεδέχθαι, λέγεται γλυκύ. καὶ τὸ σῶμα λευκὸν, τῷ λευκό-
» τητα δεδέχθαι. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Γένος δὲ πάλιν εἶπεν, ἀντὶ τοῦ εἴδους, εἰ δὲ ὑπάρχουσιν
εἴδη τῆς ποιότητος ταῦτα, πῶς γένη αὐτὰ ἐκάλεσε; διὰ
τὸ ἔχειν καὶ αὐτὰ ἕτερα εἴδη ὑποκάτω αὐτῶν, καὶ εἶναι ἐκεί-
νων γένη. τοῦτο δὲ τετραχῶς θεωρεῖται. ἡ γὰρ παθητικὴ
ποιότης, ἢ παντὶ τῷ εἴδει πάρεστιν, ὡς πάσῃ χιόνι τὸ λευ-
κὸν, ἢ οὐ παντί. φυσικῶς μέντοι, καὶ ἐκ γενετῆς, ὡς τοῖς
αἰθίοψι τὸ μέλαν. καὶ εἰ παντὶ, ἢ συμπληρωτική ἐστι τοῦ
ὑποκειμένου, ἢ οὐχί. συμπληρωτικὴ μὲν, ὡς τῆς χιόνος
ἡ λευκότης καὶ ἡ ψυχρότης. καὶ τοῦ πυρὸς ἡ θερμότης καὶ ἡ
ξηρότης. ὃν γὰρ λόγον ἔχει ἕξις πρὸς παθητικὴν ποιότη-
τα, καὶ διάθεσις πρὸς πάθος, τοῦτον καὶ λευκὸν πρὸς ψυ-
χρόν: διακριτικὰ γὰρ ἄμφω. καὶ μέλαν, πρὸς θερμόν.

συγκριτικὰ γάρ. οὐ μέντοι ταυτά ἐστι ταῦτα. οὐ συμπληρωτικὴ δέ, ὡς ἡ τῶν κοράκων μελανία, καὶ ἡ τῶν κύκνων λευκότης, οὐ γὰρ συμπληροῖ τὸν κόρακα ἡ μελανία, ὡς πολλάκις εἴρηται. διότι τῶν πτερῶν ἀφαιρεθεὶς, μέλας μὲν οὐκ ἔστιν ἔτι, κόραξ δὲ οὐδὲν ἧττόν ἐστι. καὶ ἄλλως. ἐπειδὴ μηδὲ ἐν τῷ ὁρισμῷ αὐτῶν παραλαμβάνομεν τὰς τοιαύτας τῶν ποιοτήτων διαφοράς, εἰ μή που δι' ἀπορίαν πολλάκις τῶν οὐσιωδῶν διαφορῶν. οὐδὲν γὰρ θαυμαστὸν ἀνθρώπους ὄντας, μὴ δύνασθαι πάντων ἐξευρίσκειν τὰς οὐσιώδεις διαφοράς, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκάζεσθαι ἀπὸ τῶν τοιούτων τὰ πράγματα χαρακτηρίζειν. εἰ τοίνυν παντὶ τῷ εἴδει ὑπάρχει, καὶ συμπληρωτικὴ εἴη, λέγεται παθητικὴ ποιότης, ὡς πάθος ἐμποιοῦσα περὶ τὴν αἴσθησιν τὴν ἡμετέραν. εἰ δὲ παντὶ μὲν τῷ εἴδει ὑπάρχει, μὴ συμπληρωτικὴ δὲ εἴη, λέγεται παθητικὴ ποιότης, ὡς ἀπὸ πάθους ἐγγινομένη, ὡς ἡ τῶν κοράκων μελανία. εἰ δὲ μὴ παντὶ τῷ εἴδει ὑπάρχει, ἤτοι πολυχρόνιός ἐστιν, ἢ ὀλιγοχρόνιος. εἰ μὲν οὖν μὴ παντὶ ὑπάρχει, εἴη δὲ πολυχρόνιος, πάλιν λέγεται παθητικὴ ποιότης, ὡς ἀπὸ πάθους ἐγγινομένη, ὡς ἡ ἐν ζωμῷ γλυκύτης, καὶ ἡ ἐκ γενετῆς ὠχρίασις, καὶ τὸ ἐρύθημα. εἰ δὲ μὴ παντὶ τῷ εἴδει ὑπάρχει, ὀλιγοχρόνιος δὲ εἴη, εἰ μὲν μὴ ῥαδίως ἀποκαθίσταιτο, μὴ δὲ εὐαπόβλητος εἴη, λέγεται πάθος, τὸ ὑπὸ τὴν ποιότητα ἀναφερόμενον, ὡς ἡ ἐκ μακρᾶς νόσου ὠχρίασις, ἢ ἐκ πολλοῦ χειμῶνος ἐγγινομένη ψύξις. εἰ δὲ εὐαπόβλητος εἴη, καὶ ῥαδίως, καὶ παραχρῆμα ἀποκαθίσταιτο, λέγεται πάθος, τὸ ὑπὸ τὸ πάσχειν ἀναφερόμενον, ὡς ἡ ὠχρίασις, ἡ διὰ φόβον ἄκαιρον, ἢ ἡ δι' αἰδῶ ἐρυθρότης. ποιότητας γὰρ ὁ ἀριστοτέλης οὐκ ἀξιοῖ καλεῖν τὰ τοιαῦτα, ὅτι μὴ παρωνύμως ἀπ' αὐτῶν λέγονται οἱ μετέχοντες. πάλιν δὲ ἡ καταγραφή, εὐσυνόπτον

ποιήσει τὴν διαίρεσιν. Ταῦτα δὲ τὰ τέσσαρα τῶν παθητικῶν ποιοτήτων εἴδη, οὐ μόνον περὶ τὸ σῶμα θεωρεῖται, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ψυχήν. εἰ γάρ τις ἕξιν ἀρίστην ἔχει, καὶ ἐπιστημονικὴν, ἁπλῶς εἰς λογικὴν θεωρίαν, λεχθείη ἂν τὸ τοιοῦτον παθητικὴ ποιότης, ὡς πάθος ἐμποιοῦσα περὶ τὴν αἴσθησιν τὴν ἡμετέραν, καὶ οὐχ ὡς ἀπὸ πάθους ἐγγινομένη, διότι συμπληρωτική ἐστι, καὶ τελειωτικὴ ἡ τοιαύτη ἕξις, τῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς. πάθος δὲ ποιεῖ περὶ τὴν αἴσθησιν, οὐ τὴν σωματοειδῆ δῆλον, ἀλλὰ τὴν θείαν λεγομένην, καὶ λογικήν. λεγόμεθα γοῦν αἰσθάνεσθαι λόγων, καὶ ὕβρεων, κατὰ ψυχὴν δηλονότι, καὶ οὐ κατὰ τὰς σωματικὰς αἰσθήσεις. τοὺς δὲ κατά τινα κρᾶσιν σωματικὴν, μανικοὺς, ἢ ὀργίλους, ἢ τινὰς τοιούτους, εἴποι ἄν τις παθητικὴν ἔχειν ποιότητα, ὡς ἀπὸ πάθους ἐγγινομένην. τοὺς δὲ διὰ νόσον τοιούτους γενομένους, πάθος ἔχειν τὸ ὑπὸ τὴν ποιότητα ἀναφερόμενον. τοὺς δὲ διά τινα περίστασιν, ἐκ συναρπαγῆς ὀργισθέντας, ἢ τι τοιοῦτον παθόντας, εἴπομεν ἂν πάθος ἔχειν, τὸ ὑπὸ τὸ πάσχειν ἀναφερόμενον. δῆλον δὲ, ὅτι καταχρώμενοι τοῖς ὀνόμασι, ταῦτα φαμὲν, ἐπεί τοι γε κυρίως ὑπὸ τὴν ἕξιν, καὶ τὴν διάθεσιν ταῦτα ἀνάγεται πάντα. διχῶς δὲ ἐκληπτέον τὰς παθητικὰς ποιότητας. ἢ γὰρ ἀπὸ τοῦ, τὸ ὑποκείμενον πεπονθέναι, καὶ ἀπὸ πάθους αὐτῷ ποιότητά τινα ἐγγενέσθαι παθητικὴν, ποιότητα λέγεται ἔχειν, ἢ ἀπὸ τοῦ, τὴν αἴσθησιν ἡμῶν πάσχειν, κατὰ τὴν τούτων τῶν ποιοτήτων ἀντίληψιν. αὐτὰς δὲ μὴ κατὰ πάθος ἐγγενέσθαι, οἷς ἂν ὑπάρχωσιν, ἀλλὰ φυσικῶς, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ πυρός. οὐ γὰρ κατὰ πάθος ἐγγέγονε τῷ πυρὶ ἡ θερμότης. οὐσιωδῶς γὰρ αὐτῷ ὑπάρχει, καὶ εἰδοποιός αὐτοῦ ἐστιν. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ μέλιτος γλυκύτητος ἔχει, ἢ τῆς ἐν χιόνι λευκότητος,

καὶ τῶν τοιούτων. ἡ μέντοι λευκὴ σάρξ, ἀπὸ πάθους τὴν λευκότητα ἔχει. συμβέβηκε γὰρ αὐτῇ τὸ λευκόν, καὶ οὐκ οὐσιωδῶς αὐτῇ ὑπάρχει, οὐδὲ εἰδοποιόν αὐτῇ ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μέλανος ἐροῦμεν, καὶ ἐπὶ τοῦ γλυκέος ζωμοῦ, καὶ τῶν τοιούτων. πάσχει μὲν οὖν καὶ ἐπὶ τούτων ἡ αἴσθησις. ἀλλ' ἐπειδὴ κυριώτερόν ἐστιν ἐπὶ τούτων τὸ ἀπὸ πάθους ἐγγενέσθαι αὐτοῖς λέγειν, ἢ τὸ πάθος ἐμποιεῖν, διὰ τοῦτο προηγουμένως τοῦτο αὐτοῖς ὑπάρχει, δευτέρως δὲ καὶ τὸ πάθος ἐμποιεῖν, ἀπὸ τοῦ κυριωτέρου αὐτὰ ἐκαλέσαμεν. ἐφ' ὧν γὰρ ἐστιν ἄμφω, ἐπὶ τούτων ἴσως ἄμεινον ἐκ τοῦ κυριωτέρου τὴν ἐπίκλησιν τῆς παθητικῆς ποιότητος γίνεσθαι. καὶ ἐπὶ τοῦ μέλιτος οὖν, ἐπειδὴ ἡ γλυκύτης οὐκ ἀπὸ πάθους αὐτῷ γίνεται, χαρακτηριστικὴ γάρ ἐστιν αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ τῇ αἰσθήσει πάθος αὐτὴν ἐμποιεῖν, παθητικὴ ποιότης λέγεται.

» Παθητικαὶ δὲ ποιότητες λέγονται, οὐ τῷ αὐτὰ τὰ δε-
» δεγμένα τὰς ποιότητας πεπονθέναι τι. οὔτε γὰρ τὸ μέλι
» τῷ πεπονθέναι τι λέγεται γλυκὺ, οὔτε τι ἄλλων τῶν τοιού-
» των οὐδέν. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ἡ θερμότης καὶ ἡ ψυχρό-
» της παθητικαὶ ποιότητες λέγονται, οὐ τῷ αὐτὰ τὰ δεδεγμέ-
» να πεπονθέναι τι. τῷ δὲ κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἑκάστην τῶν
» εἰρημένων ποιοτήτων πάθους εἶναι ποιητικὴν, παθητικαὶ
» ποιότητες λέγονται. ἥ τε γὰρ γλυκύτης πάθος τι κατὰ τὴν
» γεῦσιν ἐμποιεῖ. καὶ ἡ θερμότης κατὰ τὴν ἁφήν. ὁμοίως
» δὲ καὶ αἱ ἄλλαι.

Ἡ παθητικὴ ποιότης, διχῶς. ἢ ἐν ψυχῇ, ἢ ἐν σώματι. ἡ ἐν ψυχῇ, ἢ παντὶ τῷ εἴδει, ὡς τοῖς λέουσιν ὁ θυμὸς, ἢ τισί. καὶ ἢ ἀπὸ πάθους τινὸς ἐκ γενέσεως, ὡς ἡ μανία, ἢ ἀπὸ συμπτώματος, ὡς οἱ πανοῦργοι. καὶ ἡ ἐν σώματι, ἢ παντὶ τῷ εἴδει ὑπάρχει, ὡς τῇ χιόνι ἡ λευκότης, ἢ τισί.

σί. καὶ ἡ ἀπὸ πάθους τινός ἐστιν ἐκ γενέσεως, ὥς τοῖς αἰθίοψιν ἡ μελανία. ἡ οὐκ ἀπὸ γενέσεως, ἀλλ' ὕστερον ἀπὸ πάθους ἐγένετο. τοῦτο δὲ διχῶς. ἢ πάθος ἐμποιεῖ, ὥς ὁ πυρετὸς, ἢ οὐκ ἐμποιεῖ, ὡς ἡ ὠχρότης.

» Λευκότης δὲ καὶ μελανία, καὶ αἱ ἄλλαι χροιαὶ οὐ τὸν αὐ-
» τὸν τρόπον τοῖς εἰρημένοις παθητικαὶ ποιότητες λέγονται,
» ἀλλὰ τῷ αὐτὰς ἀπὸ πάθους γεγονέναι.

Οὐ ποιοῦσι φησὶ πάθος παρώνυμον ἑαυταῖς. οὐ γὰρ λευκαίνεται ὁ λευκὸν ὁρῶν, ὡς γλυκάζεται, καὶ θερμαίνεται, ὁ γλυκέος καὶ θερμοῦ ἀντιλαμβανόμενος. εἰ ἔστι δὲ παθητικὴ ποιότης ἡ λευκότης καὶ μελανία, ἐκ ποίου πάθους ἐγένετο, καὶ τί πάθος ἐμποιεῖ; ἡ μὲν λευκότης ἀπὸ πάθους ἐστὶ ψυχροῦ. ἡ δὲ μελανία θερμοῦ. ποιοῦσι δὲ πάθη, οὐ περὶ τὸν ἔχοντα, ἀλλὰ περὶ τὴν ὄψιν τοῦ ὁρῶντος. ἡ μὲν, γὰρ διακρίνει τὴν ὄψιν. ἡ δὲ, συγκρίνει.

» Ὅτι μὲν οὖν γίνονται διὰ πάθος πολλαὶ μεταβολαὶ χρω-
» μάτων, δῆλον. αἰσχυνθεὶς γάρ τις, ἐρυθρὸς ἐγένετο. καὶ φο-
» βηθεὶς, ὠχρός. καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων. ὥστε καὶ εἴ τις φύσει
» τῶν τοιούτων τι παθῶν, πέπονθεν ἔκ τινων φυσικῶν συμ-
» πτωμάτων, τὴν ὁμοίαν χροιὰν εἰκός ἐστιν αὐτὸν ἔχειν. ἥτις
» γὰρ νῦν ἐν τῷ αἰσχυνθῆναι διάθεσις τῶν περὶ τὸ σῶμα ἐγέ-
» νετο, καὶ κατὰ φυσικὴν σύστασιν ἡ αὐτὴ γένοιτ' ἂν διάθε-
« σις. ὥστε φύσει καὶ τὴν χροιὰν ὁμοίαν γενέσθαι.

Εἰπὼν τὰ χρώματα παθητικὰς ποιότητας εἶναι, τῷ ἀπὸ πάθους ἐγγίνεσθαι αὐτὰς, κατασκευάζει, καὶ δείκνυσιν οὕτως ἔχον. οἱ φοβηθέντες γάρ φησιν, ὠχριῶσι, τοῦ φιλίου αἵματος τῇ φύσει καταφεύγοντος ἐπὶ τὴν οἰκείαν πηγὴν, τὴν καρδίαν, ὡς ἀκρόπολιν ἰσχυρὰν, τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς, καὶ διὰ τοῦτο τελευταίαν πάντων φθειρομένην. εἰ γὰρ καὶ τὰ καρδιουλκούμενα ζῇ, καὶ δύο, καὶ τρεῖς ἡμέ-

ρας, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔχειν τὰς ἀρτηρίας ἀπ᾽ αὐτῆς οὔσας. μία δὲ κρᾶσις ποιεῖ καὶ τὸ πρόσκαιρον ὠχρὸν, καὶ τὸ ἐκ γενετῆς. ἔνδεια γὰρ αἵματος γίνεται. ὥσπερ πλεονεξία αἵματος καὶ τὸ ἐκ γενετῆς ἐρυθρὸν ποιεῖ, καὶ τὸ πρόσκαιρον. αἰδουμένη γὰρ ἡ φύσις προβλήματι τῷ φιλίῳ ἑαυτῇ κέχρηται, δίκην τῶν ὑποτεθέντων τὰς χεῖρας τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἵνα μὴ θεάσωνται ἃ μὴ δεῖ, μονονοὺ διδοῦσα λέγειν ἡμῖν, τὸ, Πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνεο σαυτόν.

» Ὅσα μὲν οὖν τῶν τοιούτων συμπτωμάτων ἀπό τινων
» παθῶν δυσκινήτων καὶ παραμονίμων τὴν ἀρχὴν εἴλη-
» φε, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται. εἴτε γὰρ ἐν τῇ κατὰ
» φύσιν συστάσει ὠχρότης ἢ μελανία γένηται, ποιότης λέγε-
» ται. ποιοὶ γὰρ κατὰ ταύτας λεγόμεθα. εἴτε διὰ νόσον μα-
» κρὰν, εἴτε διὰ καῦμα τὸ αὐτὸ τοῦτο συμβέβηκεν ὠχρό-
» της ἢ μελανία. καὶ μὴ ῥᾳδίως ἀποκαθίστανται, ἢ καὶ διὰ
» βίου παραμένουσι, ποιότητες καὶ αὐταὶ λέγονται. ὁμοίως
» γὰρ ποιοὶ κατὰ ταύτας λεγόμεθα. ὅσα δὲ ἀπὸ ῥᾳδίως
» διαλυομένων, καὶ ταχὺ ἀποκαθισταμένων γίνεται, πάθη
» λέγονται, ποιότητες δὲ οὔ. οὐ γὰρ λέγονται ποιοί τινες κα-
» τ᾽ αὐτάς. οὔτε γὰρ ὁ ἐρυθριῶν διὰ τὸ αἰσχύνεσθαι, λέγεται
» ἐρυθρίας, οὔτε ὁ ὠχριῶν διὰ τὸ φοβεῖσθαι, ὠχρίας, ἀλλὰ
» μᾶλλον τῷ πεπονθέναι τι. ὥστε πάθη μὲν τὰ τοιαῦτα λέ-
» γονται. ποιότητες δὲ οὔ.

Τὰ χρώματα συμπτώματα εἶπεν εἶναι, διὰ τὸ ἄλλοις πάθεσιν ἐπισυμβαίνειν, ὡς τῇ μικρᾷ νόσῳ ἕπεται ἡ ὠχρίασις. ἔστι δὲ καί τι χρῶμα οὐσιῶδες, ὡς τὸ λευκὸν τῷ ψιμμυθίῳ, ἢ τῇ χιόνι. καὶ τὸ ἐρυθρὸν τῷ αἵματι, καὶ τὸ μέλαν ἐν τῷ τῆς σηπίας χυμῷ. Ὁμοίως γάρ φησι ποιοὶ καὶ κατὰ ταύτας λεγόμεθα. ποιότης δὲ, καθ᾽ ἣν ποιοί τινες εἶναι λέγονται. εἰ οὖν οὐ λέγονται ποιοὶ ἀπὸ τῶν εὐαποβλήτων πα-

θῶν δηλονότι, οὐδὲ ποιότητες ταῦτα λέγονται.

» Ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν παθητικαὶ
» ποιότητες καὶ πάθη λέγονται. ὅσα τε γὰρ ἐν τῇ γενέσει
» εὐθὺς ἀπό τινων παθῶν δυσκινήτων γεγένηται, ποιότητες
» λέγονται καὶ αὗται. οἷον ἥ τε μανικὴ ἔκστασις, καὶ ἡ ὀργή,
» καὶ τὰ τοιαῦτα. ποιοὶ γὰρ κατ' αὐτὰς λέγονται, οἷον ὀργί-
» λοι τε καὶ μανικοί.

Οὐ μόνον γάρ φησι περὶ τὸ σῶμα θεωροῦνται παθητικαὶ ποιότητες, καὶ πάθη: ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ψυχήν. ὅσα τε γὰρ ἐν τῇ γενέσει εὐθὺς ἀπό τινων παθῶν γεγένηνται δυσκινήτων, ποιότητες λέγονται. ὥσπερ γὰρ ἡ ἐν τῷ αἰθίοπι μελανία ἐκ γενετῆς οὖσα, παθητικὴ ποιότης λέγεται, οὕτω καὶ ἡ ἐκ γενετῆς ἔκστασις, ἢ ὀργὴ παθητικὴ ποιότης λέγεται.

» Ὁμοίως δὲ καὶ ὅσαι ἄλλαι ἐκστάσεις μὴ φυσικαί, ἀλλ' ἀ-
» πό τινων ἄλλων συμπτωμάτων γεγένηνται, δυσαπάλλα-
» κτοι, ἢ καὶ ὅλως δυσκίνητοι, ποιότητες, καὶ τὰ τοιαῦτα.
» ποιοὶ γὰρ κατ' αὐτὰς λέγονται. ὅσα δὲ ἀπὸ ῥᾳδίως καὶ
» ταχὺ καθισταμένων γίνεται, πάθη λέγονται. οἷον εἰ λυπού-
» μενός τις ὀργιλώτερος γίνεται, πάθος λέγεται. οὐδὲ γὰρ
» λέγεται ὀργίλος, ὁ ἐν τῷ τοιούτῳ πάθει ὀργιλώτερος ὤν,
» ἀλλὰ μᾶλλον τῷ πεπονθέναι τι. ὥστε πάθη μὲν τὰ τοιαῦ-
» τα λέγεται, ποιότητες δέ, οὔ.

Πάλιν, ὥσπερ ἡ ἀπὸ μακρᾶς νόσου γενομένη ἄχροια, λέγεται παθητικὴ ποιότης, οὕτω καὶ ἡ ἀπό τινος συμπτώματος ἔκστασις, ἢ ἄλλό τι τοιοῦτον, παθητικὴ ποιότης λέγεται. τὸ οὖν, λέγονται ποιοὶ τινὲς κατὰ ταύτας, ἀντὶ τοῦ, οὐκ ἐπιδέχονται τὸν ὅρον τῆς ποιότητος, καὶ ποιοὶ κατ' αὐτὰς λέγονται οἱ μετασχόντες. οὐ γὰρ ἐρυθριᾶς, ἢ ὠχριᾶς ὁ ἐν τῷ καιρῷ μόνῳ τῆς αἰδοῦς, ἢ τοῦ δέους ἐρυθρὸς, ἢ ὠχρὸς

γεγονώς. οὐ λέγονται δὲ, ἐπειδὴ οὐδὲ ἀναμένει τὴν προσηγορίαν ἡ μεταβολὴ, ἀλλ᾽ ἀνάγεται τὰ πάθη ταῦτα ὑπὸ τὸ πάσχειν. ἠρυθριακέναι γὰρ, καὶ ὠχριακέναι μόνον λέγεται, καὶ πεπονθέναι τι, ἅπερ ἐστὶ πάσχειν. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ ἐν ψυχῇ φησιν. οὐ γὰρ ὀργίλος, ὁ ἐν τῷ λυπεῖσθαι μόνον ὀργισθείς.

» Τέταρτον δὲ γένος ποιότητος σχῆμά τε, καὶ ἡ περὶ ἕκα
» στον ὑπάρχουσα μορφή.

Τέταρτον τοῦτο εἶδος ποιότητος. γένος δὲ πάλιν φησὶν, ἀντὶ τοῦ, εἶδος. ἔστι δὲ σχῆμα καὶ μορφή. ἐπὶ πλέον δὲ τὸ σχῆμα τῆς μορφῆς. πᾶσα γὰρ μορφὴ, καὶ σχῆμα καὶ μορφὴν ἔχει. οὐ πᾶν δὲ τὸ ἔχον σχῆμα, καὶ μορφὴν ἔχει. διὰ τοῦτο γὰρ προέταξε τὸ σχῆμα τῆς μορφῆς, ἐπειδὴ κυριώτερον, καὶ καθολικώτερον. ἐλέγετο δὲ καὶ πρώην, ὅτι τὸ μὲν σχῆμα, ἐπὶ ἀψύχων θεωρεῖται, ἢ φανταστῶν· ἡ δὲ μορφὴ, ἐπὶ ἐμψύχων, ἤτοι φυσικῶν. καὶ ὅτι εἰ καὶ ἐπὶ ἀψύχων ποτὲ φέροιμεν τὸ τῆς μορφῆς ὄνομα, καταχρηστικώτερον τοῦτο ποιοῦμεν, διὰ τὸ μίμημα εἶναι τῶν ἐμψύχων. καὶ ταῦτα δὲ ποιότητες εἰκότως, ἐπειδὴ διάκεινταί πως κατὰ ταῦτα τὰ μετέχοντα, καὶ ἀπ᾽ αὐτῶν ὀνομάζεται.

» Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, εὐθύτης, καὶ καμπυλότης, καὶ εἴ τι
» ἄλλο τούτοις ὅμοιόν ἐστι. καθ᾽ ἕκαστον γὰρ τούτων ποιόν τι
» λέγεται. τὸ γὰρ τρίγωνον ἢ τετράγωνον εἶναι ποιόν τι λέ
» γεται· καὶ τὸ εὐθὺ ἢ καμπύλον. καὶ κατὰ τὴν μορφὴν δὲ
» ἕκαστον ποιὸν λέγεται.

Ἀπὸ γὰρ εὐθύτητος παρωνύμως, εὐθεῖα γραμμὴ λέγεται. ἀπὸ δὲ τῆς καμπυλότητος, ἡ καμπύλη. καὶ ἔστι πάθη τῆς γραμμῆς, ἡ εὐθύτης, καὶ ἡ καμπυλότης. Ἴστέον δὲ ὅτι τεσσάρων τούτων ὄντων ἐφεξῆς ἀλλήλοις, τοῦ τε

σημείου, καὶ τῆς γραμμῆς, καὶ τῆς ἐπιφανείας, καὶ τοῦ σώματος, τὸ μὲν σημεῖον ἅτε ἀμερὲς ὄν, οὔτε πάθος ἀνεδέξατο, οὔτε σχῆμα. πολλῷ δὲ πλέον, οὐδὲ μορφήν. ἡ δὲ γραμμὴ, μίαν ἔχουσα διάστασιν, πάθος μόνον ἀνεδέξατο. ἢ γὰρ καμπύλη ἐστὶν, ἢ εὐθεῖα, ἢ εἴ τις ἄλλη λέγεται. ἡ δὲ ἐπιφάνεια, δύο διαστάσεις ἔχουσα, τήν τε κατὰ μῆκος λέγω, καὶ πλάτος, καὶ πάθος ἀνεδέξατο, καὶ σχῆμα. πάθη μὲν οὖν ἐστι τῆς ἐπιφανείας, τὸ στενόν τε, καὶ τὸ πλατύ. σχήματα δὲ, τρίγωνον, ἢ τετράγωνον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. διότι γὰρ πᾶσα ἐπιφάνεια ὑπὸ γραμμῶν περιέχεται. ἐπιφανείας γάρ φησιν Εὐκλείδης πέρατα γραμμαὶ, διὰ τοῦτο εἰκότως καὶ σχήματα ἀνεδέξατο. τὰ γὰρ σχήματα ἐκ γραμμῶν σύγκειται. τὸ μέντοι σῶμα, τὰς τρεῖς ἔχον διαστάσεις, τήν τε κατὰ μῆκος, καὶ βάθος, καὶ πλάτος, καὶ πάθη ἐδέξατο, καὶ σχήματα, καὶ μορφάς. πάθη μὲν, τὸ παχύ τε, καὶ λεπτὸν. σχήματα δὲ, διότι ἢ κυβικόν ἐστιν, ἢ κυλινδρικὸν, ἤ τι τοιοῦτον. ἀλλὰ δὴ καὶ μορφὴν ὑποδέχεται τὸ ἔμψυχον σῶμα. διὰ τί δὲ προσέθηκε, καὶ εἴ τι ἄλλο τούτοις ὅμοιόν ἐστι; διὰ τὰ ἄπειρα τὰ μεταξὺ εὐθέος, καὶ περιφεροῦς, περὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, θατέρου μετέχειν, τουτέστιν, ἑλικοειδῆ πάντα. ποιότητες δὲ ταῦτα. δι' αὐτὰς γὰρ ποιά τινα λέγεται, τὰ μετέχοντα. τρίγωνον γὰρ καὶ τὸ μετεχόμενον καὶ μετέχον, καὶ εὐθὺ καὶ καμπύλον, καὶ ἑλικοειδές.

» Τὸ δὲ μανὸν καὶ πυκνὸν, καὶ τραχὺ, καὶ λεῖον δόξειε
» μὲν ἂν ποιόν τι σημαίνειν, ἔοικε δὲ ἀλλότρια τὰ τοιαῦτα
» εἶναι τῆς περὶ τὸ ποιὸν διαιρέσεως. θέσιν γάρ τινα μᾶλλον
» φαίνεται τῶν μορίων ἑκάτερον δηλοῦν, πυκνὸν μὲν γὰρ
» λέγεται τῷ τὰ μόρια σύνεγγυς εἶναι ἀλλήλοις. μανὸν δὲ
» τῷ διεστάναι ἀπ' ἀλλήλων. καὶ λεῖον μὲν, τῷ ἐπ' εὐθείας

πως τὰ μόρια κεῖσθαι. τραχὺ δὲ, τῷ τὸ μὲν ὑπερέχειν, τὸ δὲ ἐλλείπειν.

Διότι γὰρ διάκειταί πως κατὰ τὴν μάνωσιν, ἢ τὴν πύκνωσιν, καὶ τὴν τραχύτητα, καὶ τὴν λειότητα, καὶ ἀπ᾽ αὐτῶν ὀνομάζεται τὰ μετέχοντα, δόξαι τινὰ ἔχουσι ποιοτήτων, φησὶν, οὐκ ἀληθὲς δὲ τοῦτο, ὑπὸ τὸ κεῖσθαι δὲ μᾶλλον ἀναχθήσονται. θέσιν γάρ τινα σημαίνουσι. πυκνὸν γάρ ἐστιν, οὗ τὰ μόρια συνεγγὺς κεῖται, ὡς μὴ δύνασθαι δέξασθαι ἑτερογενὲς σῶμα. μανὸν δὲ, τὸ διεστηκότα ἔχον τὰ μόρια, ὡς δύνασθαι δέξασθαι ἑτερογενὲς σῶμα. πάλιν, λεῖον λέγομεν, τὸ ἴσα ἀλλήλοις κατὰ τὰς ἐξοχὰς ἔχον τὰ μόρια, καὶ ἴσως ἐξέχοντα. τραχὺ δὲ, τὸ ἄνισα ἀλλήλοις κατὰ τὰς ἐξοχὰς ἔχον τὰ μόρια. οἷον, λεῖον μὲν, τὸ μῆλον. ὁμαλὴ γὰρ τούτου ἐστὶν ἡ ἐπιφάνεια. τραχὺ δὲ, τὸ πρόσωπον, διότι ἐξ ἀνωμάλων, καὶ ἀνίσων σύγκειται μορίων, στόματος, καὶ ῥινὸς, καὶ ὀφθαλμῶν, καὶ τῶν λοιπῶν, τῶν μὲν, προπετῆ ἐχόντων τὴν θέσιν, τῶν δὲ κοίλην. οὐκοῦν θέσιν τινὰ μᾶλλον φαίνεται τὰ μόρια αὐτῶν δηλοῦντα. καὶ τὸ μὲν τραχὺ, καὶ τὸ λεῖον, ὁμολογουμένως ὑπὸ τὸ κεῖσθαι ἀνάγονται, διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας. μανὸν δὲ καὶ πυκνὸν, ἐνταῦθα μόνον ἔλαβε, τὸ ἐξ ἐπιτεχνήσεως. τοῦτο γάρ ἐστι, τὸ ὑπὸ τὸ κεῖσθαι ἀναγόμενον: οἷον, εἴ τις τὸν ἱμάντα ἐκτείνας, μανὸν ποιήσει. οὐ γὰρ ὅλως δι᾽ ὅλου μανοῦται, ἀλλὰ τινῶν μορίων αὐτοῦ ἡ θέσις ἀμείβεται, τῷ μᾶλλον ἀφεστηκέναι ἀλλήλων. πάλιν, εἴ τις τὴν χεῖρα πληρώσειε καρύων, τὸ ἐκ πάντων σῶμα μανὸν λέγεται, παρὰ τὸ μὴ ἓν ὄν. μανὸν γὰρ λέγεται τὸ μὴ ἓν ὄν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πυκνόν. ἐὰν γὰρ νοήσωμεν τὰ κάρυα συντεθρυμμένα, τὸ ἐκ πάντων σῶμα, πυκνὸν ἔσται. καὶ πάλιν, εἴ τις τὸν πόκον τῶν ἐρίων συνεσφιγμένων, καὶ πεπυκνωμένον διεξαίνων,

ἀραιὸν ποιήσει, καὶ ταύτην μὲν τὴν τεχνικὴν μάνωσιν, ἢ πύκνωσιν, ὑπὸ τὸ κεῖσθαι εἰκότως ἐνταῦθα ἀνάγκη, ὡς πρὸς εἰσαγομένους διαλεγόμενος, διότι κατὰ τὴν τῶν μορίων θέσιν, ἢ πυκνά, ἢ ἀραιὰ ταῦτα λέγονται. οὐκ εἰσὶ δὲ ποιότητες, μήτε φυσικὴν ἔχοντα τὴν μάνωσιν, ἢ πύκνωσιν, μὴ δὲ ὅλα δι᾽ ὅλου ἢ πυκνὰ ὄντα, ἢ μανά, ἀλλὰ κατὰ μόνην τὴν τῶν μορίων θέσιν, οὐχὶ δὲ καὶ αὐτῶν τῶν μορίων ἀναδεξαμένων τὴν ὁμοίαν τῶν ὅλων μάνωσιν. ἐν δὲ τῇ φυσικῇ ἀκροάσει, ποιότητας εἶναι βούλεται τὴν φυσικὴν μάνωσιν, ἢ πύκνωσιν, τὴν περὶ ἓν, καὶ τὸ αὐτὸ καταγινομένην ὑποκείμενον. οἷον, τὸ ὕδωρ φυσικὴν ἔχον πυκνότητα, καὶ ὅλον δι᾽ ὅλου ἑαυτοῦ πυκνὸν ὄν, ἐὰν ταύτην ἀποβαλὸν ἀραιωθῇ, ἀὴρ γίνεται, διότι ξεστιαῖον ὕδωρ, ποιήσειε τυχὸν δέκα ξέστας ἀέρος. καὶ τοῦτο γίνεται οὐκ εἰς μικρὰ μόρια τοῦ ὕδατος κατακερματιζομένου, ὥσπερ εἴ τις κονιορτοῦ τὴν χεῖρα πληρώσας ῥίψει ἐν ἀέρι, καὶ πλεῖστον καταλάβοι τόπον ὁ κονιορτός, τῷ ἐξηπλῶσθαι τὰ μόρια αὐτοῦ. ἐπεὶ εἰ τοῦτο ἦν, ἔδει καὶ ἡμᾶς εἰς μικρὰ σκεδαννύντας τὸ ὕδωρ, ἀέρα ποιεῖν. εἰ δέ τις εἴποι, ἀλλὰ οὐ δυνάμεθα ἡμεῖς εἰς λεπτότητα οὕτω κατακερματίζειν τὸ ὕδωρ. ἀλλ᾽ εἰ καὶ μὴ ἔργῳ δυνάμεθα, οὐδ᾽ ἂν τῷ λόγῳ ὑποθώμεθα, οὐδὲ οὕτω τοῦτο δυνατόν ἐστι. τὰ γὰρ μόρια πάντως τοῦ ὕδατος, ὑδάτιά ἐστι. τὰ γὰρ μέρη τῷ ὅλῳ εἰσὶν ὅμοια κατ᾽ οὐσίαν. καὶ ἐξ ὧν ἕκαστον σύγκειται, εἰς ταῦτα καὶ διαλύεται. εἰ οὖν τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν ὁμοίων μερῶν σύγκειται ὑδατίων ὄντων, τὰ γὰρ μέρη ὡς εἴρηται, τῷ ὅλῳ ὅμοια, καὶ εἰς ταῦτα πάντως ἀναλυόμενα μερίζεται. ἤμελλε δὲ μὴ συνεχὴς εἶναι ὁ ἀήρ, ἀλλὰ κενὰς χώρας μεταξὺ διαλαμβάνεσθαι. ἀνάγκη γὰρ ἢ συνεχῆ εἶναι τὰ μόρια τοῦ ὕδατος, ἢ διῃρῆσθαι, ἅπτεσθαι γὰρ ἀδύνατον. ἁπτόμενα γὰρ

εὐθὺς συνεχὴ γίνεται διὰ τὴν ὑγρότητα. εἰ μὲν οὖν διῄρηται, οὐ συνεχὴς ὁ ἀήρ, ὅπερ ἐστὶ ψεῦδος, καὶ παρὰ τὴν ἐνάργειαν. εἰ δὲ συνῆπται, ὕδωρ ἔσται πάλιν τὸ ὅλον, καὶ οὐκ ἀήρ. ὥστε οὐ κατακερματιζόμενον τὸ ὕδωρ, ποιεῖ τὸν ἀέρα, ἀλλὰ πάντῃ τρεπόμενον, καὶ ἀλλοιούμενον. ὅτι καὶ ποιότητές εἰσι ταῦτα, σαφῶς δείκνυσιν ὁ ἀριστοτέλης ἐν τῇ φυσικῇ. λέγει γὰρ, ὅτι ὥσπερ τὸ σῶμα ποιοτήτων ὂν δεκτικὸν, μεταβάλλει κατὰ ταύτας καθόλου ἑαυτὸ, ἐκ λευκοῦ μέλαν γινόμενον, καὶ ἐκ μέλανος λευκόν: οὕτως ἐπειδὴ καὶ ἡ μανότης καὶ ἡ πυκνότης εἰσὶ ποιότητες, εἰκότως καὶ κατὰ ταύτας τὸ σῶμα μεταβάλλει. καὶ δεχόμενον μὲν πυκνότητα, γίνεται ὕδωρ. ἔτι δὲ μᾶλλον πυκνούμενον, γίνεται γῆ. μεταβάλλον δὲ ἐκ πυκνότητος εἰς μανότητα, γίνεται ἀήρ. ἔτι δὲ μανωθὲν μᾶλλον, γίνεται πῦρ.

Ἡ μὲν οὖν φυσικὴ μάνωσις, ἢ πύκνωσις ἡ περὶ ἓν καταγινομένη ὑποκείμενον, ποιότης ἐστίν. ἡ δὲ μὴ περὶ ἓν, ἀλλὰ περὶ πλείονα σώματα καταγινομένη, κἂν φυσικὴ ᾖ, οὐ λέγεται ποιότης, ἀλλὰ θέσις. οἷον, ἡ τῶν ὀδόντων πυκνότης, ἢ μανότης. εἰ γὰρ καὶ ἐκ φύσεώς ἐστιν, ἀλλὰ τὸ μὴ περὶ ἓν γίνεσθαι ὑποκείμενον, ἀλλὰ περὶ πλείονα, τοὺς ὀδόντας, οὐ λέγεται ποιότης, θέσις δὲ μᾶλλον. ταῦτα μὲν, ἐπὶ τοσοῦτον. τοῦ δὲ ἀριστοτέλους, τὴν μὲν εὐθύτητα καὶ καμπυλότητα, ποιότητας εἶναι λέγοντος, τραχύτητα δὲ καὶ λειότητα, μηκέτι ποιότητας, θέσιν δὲ μόνην τῶν μορίων εἶναι, τὸ τραχὺ καὶ τὸ λεῖον, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, ἀποροῦσι τινὲς, ὅτι μή ποτε καὶ τὸ εὐθὺ, καὶ καμπύλον, θέσιν μόνην τῶν μορίων δηλοῖ, εἴπερ εὐθεῖα γραμμή ἐστιν, ἥτις ἐξ ἴσου τοῖς ἐφ' ἑαυτῆς σημείοις κεῖται. ἢ πάλιν, ἧς τὰ μέσα τοῖς ἄκροις ἐπιπροσθεῖ. δῆλον δὲ ὅτι κἀνταῦθα ἡ τοιάδε θέσις τῶν τῆς γραμμῆς μορίων,

ποιεῖ τὴν εὐθεῖαν· ὥστε μηδὲν αὐτῆς μόριον ἐκτὸς, ἢ ἐντὸς νεύειν, ἀλλ' ἐπιπροσθεῖν διὰ τὴν ἰσότητα τὰ μέσα τοῖς ἄκροις· καὶ τὸ καμπύλον δὲ, μόνῃ τῇ τῶν μορίων θέσει, τῆς εὐθύτητος διαφέρει· τῶν γὰρ μορίων αὐτῆς ἐπικαμπτομένων, καὶ τῶν μὲν, ἐκτὸς, τῶν δὲ, ἐντὸς νευόντων, συμβαίνει τὴν καμπυλότητα γίνεσθαι· εἰ οὖν καὶ τὸ τραχὺ, καὶ τὸ λεῖον ποιότητές εἰσι, ταῦτα δὲ θέσιν μόνην τῶν μορίων σημαίνει, τὸ αὐτὸ ἂν σημαίνει καὶ τὸ τραχὺ καὶ τὸ λεῖον· ἡ μὲν οὖν ἀπορία, τοιαύτη· ἐπιλυσόμεθα δὲ αὐτὴν τὸν τρόπον τοῦτον· οὐκ ἔστι ταυτὸν καμπύλην εἰπεῖν γραμμὴν, καὶ κεκλασμένην· ἡ μὲν γὰρ κεκλασμένη γραμμὴ οὐκ ἀμείβει τὸ τῆς εὐθείας εἶδος, ᾗ εὐθεῖα εἴη, ἀλλὰ μόνον ὁ μία, δύο γίνεται, καὶ γωνίαν ποιεῖ· ἡ δὲ καμπύλη, ἄλλο τὸ εἶδος ἔχει παρὰ τὴν εὐθεῖαν· τὸ γὰρ καμπύλον, τὸ περιφερὲς σημαίνει· ὅτι δὲ κατ' εἶδος ἐξήλλακται ἡ περιφέρεια τῆς εὐθείας, πολλαχόθεν δῆλον· Πρῶτον μὲν, ὅτι τῆς περιφερείας πᾶν μόριον, παντὶ μορίῳ ἐφαρμόζει, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς εὐθείας πάλιν τὰ μόρια ἀλλήλοις ἅπαντα ἐφαρμόζουσιν· οὐδὲν δὲ μόριον εὐθείας οὐδενὶ μορίῳ περιφερείας ἐφαρμόζει· δεύτερον, εἰ τὰ ἐξ εὐθειῶν συγκείμενα σχήματα κατ' εἶδος διενήνοχε τῶν ἐκ περιφερείας συγκειμένων, καὶ ἡ εὐθεῖα ἄρα τῆς περιφερείας, κατ' εἶδος ἐξαλλάσσει· ἔτι, εὐθεῖα μὲν γραμμὴ, οὔτε μία σχῆμα ἀποτελεῖ, οὔτε δύο, ἀλλὰ τοὐλάχιστον τρεῖς· ὅθεν πρῶτον τῶν εὐθυγράμμων σχημάτων, καὶ ἁπλούστατον, τὸ τρίγωνον ἐκ τριῶν εὐθειῶν περιεχόμενόν ἐστιν· ἡ δὲ περιφερὴς μία οὖσα ποιεῖ τὸ τοῦ κύκλου σχῆμα· κύκλος γάρ ἐστι, σχῆμα ἐπίπεδον, ὑπὸ μιᾶς γραμμῆς περιεχόμενον· καὶ τὰ ἑξῆς· εἰ τοίνυν ἰδέας διαφόρου τετύχηκεν ἡ εὐθεῖα, καὶ ἡ περιφέρεια, οὐκ ἄρα τῇ θέσει μόνῃ τῶν μορίων διενηνόχασι· τὸ μέντοι τραχὺ, καὶ τὸ λεῖον,

μόνῃ τῇ θέσει τῶν μορίων διαφέρει. ὅθεν οὐδὲ ἐξαλλάττεται περὶ ταῦτα κατ' εἶδος τὸ ὑποκείμενον. ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ μένοντος εἴδους τῆς ἐπιφανείας, ἡ αὐτὴ τραχεῖα, καὶ λεία γίνεται. οἷον, εἰ τετράγωνον εἴη χωρίον, εἶτα τὰ μέν τις ὀρύξας κοιλανεῖ, τὰ δὲ ἐπεγείρει, τραχὺ γίνεται μένον τετράγωνον. καὶ ἐὰν πάλιν τὰ τῶν μορίων ἐξέχοντα, περιξέσας τὰς κοιλότητας ἀναπληρώσῃ, λεῖον γίνεται, μὴ ἐξαλλάξαν τὸ τοῦ τετραγώνου εἶδος, μὴ δὲ ποιότητά τινα προσλαβὸν, ἀλλὰ μόνον τὴν τῶν μορίων ἐξαμεῖψαν θέσιν. ὥστε καλῶς τὴν μὲν εὐθύτητα καὶ καμπυλότητα, τουτέστι περιφέρειαν, ποιότητας εἶπεν ὁ ἀριστοτέλης· τὸ δὲ τραχὺ, καὶ τὸ λεῖον, κατὰ μόνην τὴν τῶν μορίων διαφέρειν θέσιν.

» Ἴσως μὲν οὖν καὶ ἄλλος ἄν τις φανείη τρόπος ποιότη
» τος. ἀλλ' οἵ γε μάλιστα σχεδὸν λεγόμενοι οὗτοί εἰσιν.

Παραδοὺς ἡμῖν τὰ τέσσαρα τῆς ποιότητος εἴδη, ἐπάγει καὶ τὸ συμπέρασμα, καὶ φησὶν, ὅτι οὗτοι οἱ τρόποι τῆς ποιότητος. βουλόμενος δὲ ἡμᾶς μὴ ἐπαναπαύεσθαι τοῖς παρ' αὐτοῦ λεγομένοις, μὴ δὲ ἀργοὺς μένειν, καὶ ἑτεροκινήτους, ἀλλ' ἔχειν τί αὐτοκίνητον καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ ζητεῖν, φησὶν, ὅτι ἴσως ἂν φανείη καὶ ἄλλος τρόπος ποιότητος. οὐκ ἔστι δὲ κατὰ ἀλήθειαν ἕτερος, παρὰ τοὺς παραδεδομένους τρόπους, ὡς ἥ τε διαίρεσις ἔδειξε, καὶ ἡ τῶν παλαιοτέρων καὶ ἐχεφρόνων ἀνδρῶν ζήτησις.

» Ποιότητες μὲν οὖν εἰσιν αἱ εἰρημέναι. ποιὰ δὲ τὰ κατ'
» αὐτὰ παρωνύμως λεγόμενα, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐτῶν.

Διαλεχθεὶς περὶ τῆς ποιότητος, νῦν περὶ τοῦ ποιοῦ διαλέγεται. καὶ γὰρ περὶ ἀμφοτέρων τὴν ἐπιγραφὴν ἐποιήσατο. ποιότητες μὲν οὖν εἰσιν. οἷον, ἡ λευκότης, ἡ μελανία, καὶ τὰ τοιαῦτα. ποιὸν δὲ, τὸ μετέχον τῶν ποιοτήτων.

οἷον, λευκὸν σῶμα, μέλαν, γλυκὺ, πικρὸν, ἢ σώφρων ψυχὴ,
ἢ θυμώδης, καὶ τὰ τοιαῦτα σωματικά τε καὶ ψυχικά. καὶ
αἱ μὲν ποιότητες, μετέχονται. τὰ δὲ ποιὰ μετέχει. πα-
ρωνύμως δὲ τὰ ποιὰ ἀπὸ τῶν ποιοτήτων λέγονται, ὡς πολ-
λάκις εἴρηται. οὐ πάντα δὲ παρωνύμως ἀπ' αὐτῶν λέγεται,
ἀλλὰ τινὰ, καὶ ὁμωνύμως. ἢ οὐδὲ ὅλως ἀπ' αὐτῶν ὀνομάζε-
ται. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ εἶπεν, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐτῶν.

» Ἐπὶ μὲν οὖν πλείστων, καὶ σχεδὸν ἐπὶ πάντων παρωνύ-
» μως λέγεται. οἷον ἀπὸ τῆς λευκότητος, ὁ λευκός. καὶ ἀπὸ
» τῆς γραμματικῆς, ὁ γραμματικὸς, καὶ ἀπὸ τῆς δικαιο-
» σύνης, ὁ δίκαιος. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ λόγου, τοῦ περὶ ποιότητος εἶ-
πεν ἐκείνην εἶναι ποιότητα, ἀφ' ἧς παρωνύμως τὰ μετέ-
χοντα ὀνομάζεται, ὁλοσχερέστερον ἀποφηνάμενος περὶ αὐ-
τῆς, καὶ οὐκ ἀκριβῶς, οὐ γὰρ πάσῃ παρακολουθεῖ τοῦτο
ποιότητι, νῦν ἀναλαμβάνει τὸν λόγον, καὶ ἀκριβέστερον ἀ-
ποφαίνεται, ὅτι ἐπὶ τῶν πλείστων ἀληθὴς ὁ λόγος, τῷ παρω-
νύμως ἀπὸ τῆς ποιότητος ὀνομάζεσθαι τὰ μετέχοντα. ἀ-
πὸ γὰρ τῆς λευκότητος ὁ λευκὸς λέγεται, καὶ ἀπὸ τῆς
γραμματικῆς ὁ γραμματικός.

» Ἐπ' ἐνίων δὲ, διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ταῖς ποιότησι ὀνόμα-
» τα, οὐκ ἐνδέχεται τὰ λεγόμενα παρωνύμως ἀπ' αὐτῶν λέ-
» γεσθαι. οἷον ὁ δρομικὸς, ἢ ὁ πυκτικὸς, ὁ κατὰ δύναμιν φυ-
» σικὴν λεγόμενος, ἀπ' οὐδεμιᾶς ποιότητος παρωνύμως λέ-
» γεται. οὐ γὰρ κεῖται ὀνόματα ταῖς δυνάμεσι ταύταις, κα-
» θ' ἃς οὗτοι ποιοὶ λέγονται, ὥσπερ ταῖς ἐπιστήμαις, καθ' ἃς πυ-
» κτικοὶ ἢ παλαιστρικοὶ κατὰ διάθεσιν λέγονται. ἡ πυ-
» κτικὴ γὰρ ἐπιστήμη λέγεται, καὶ παλαιστρική. ποιοὶ δ'
» ἀπὸ τούτων παρωνύμως, οἱ διακείμενοι λέγονται. ἐ-
» νίοτε δὲ καὶ ὀνόματος κειμένου, οὐ λέγεται παρωνύμως

» τὸ κατ' αὐτὴν ποιὸν λεγόμενον· οἷον ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ὁ σπου-
» δαῖος· τῷ γὰρ ἀρετὴν ἔχειν, σπουδαῖος λέγεται, ἀλλ' οὐ πα-
» ρωνύμως ἀπὸ τῆς ἀρετῆς· οὐκ ἐπὶ πολλῶν δὲ τὸ τοιοῦτόν
» ἐστι· ποιὰ οὖν λέγεται τὰ παρωνύμως ἀπὸ τῶν εἰρημένων
» ποιοτήτων λεγόμενα, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐτῶν·

Τοῦτο δὲ συμβέβηκεν ἐπὶ τοῦ δευτέρου εἴδους τῆς ποιότητος, τοῦ κατὰ δύναμιν, καὶ ἀδυναμίαν. οὔτε γὰρ οἱ δρομικοί· οὔτε οἱ πυκτικοί, οἱ φυσικήν τινα ἐπιτηδειότητα ἐν τούτοις ἔχοντες, παρωνύμως ἀπὸ τούτων τῶν δυνάμεων λέγονται· οὐδὲ γὰρ κεῖται ὀνόματα ταῖς δυνάμεσι ταύταις, διὰ τὸ τὴν συνήθειαν τοῖς τελείοις τῶν πραγμάτων, καὶ κατ' ἐνέργειαν οὖσιν, ἐσπουδακέναι θεῖναι τὰ ὀνόματα· τὸ γὰρ πυκτικὸς, ἢ δρομικὸς, ἀπὸ τῶν κατ' ἐνέργειαν ἐπιστημῶν, τῆς τε πυκτικῆς λέγω, καὶ τῆς δρομικῆς, ὀνομάζονται· καὶ τί λέγω ἐπὶ τῶν δυνάμεων, αἷς οὐ κεῖται ὀνόματα, ὅπου γε καὶ ἐπί τινων ποιοτήτων ἐχουσῶν ὀνόματα, οὐ λέγονται ἀπ' αὐτῶν παρωνύμως τὰ μετέχοντα; ἀπὸ γὰρ τῆς ἀρετῆς, οὐ λέγεται ὁ μετέχων ἀρεταῖος, ἀλλὰ σπουδαῖος· ἐνίοτε δὲ καὶ ὁμωνύμως ἀπὸ τῶν ποιοτήτων λέγονται τὰ μετέχοντα· ὡς ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ἐπιστήμης ἡ γραμματικὴ γυνή· καὶ ἀπὸ τῆς μουσικῆς, ἡ μουσική· διὸ ὡς εἶπον, ἀκριβέστερον ἡμῖν τὸν λόγον παραδιδοὺς ἐνταῦθα τῆς ποιότητος, προσέθηκε τὸ, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐτῶν. προσέθηκε δὲ ταῦτα, διὰ τὰ ἀκατονόμαστα, καὶ ἑτερώνυμα·

» Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης κατὰ τὸ ποιὸν, οἷον ἡ δι-
» καιοσύνη ἀδικίᾳ ἐναντίον, καὶ λευκότης, μελανία, καὶ τἆλ-
» λα δὲ ὡσαύτως· καὶ τὰ κατ' αὐτὰς δὲ ποιὰ λεγόμενα, οἷον
» τὸ ἄδικον τῷ δικαίῳ, καὶ τὸ λευκὸν τῷ μέλανι· οὐκ ἐπὶ
» πάντων δὲ τὸ τοιοῦτον· τῷ γὰρ πυῤῥῷ ἢ ὠχρῷ ἢ ταῖς τοιαύ-

» ταῖς χροιαῖς, οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, ποιοῖς οὖσιν.

Ἐπὶ τὸ ἴδιον τῆς ποιότητος μέτεισι, τῷ αὐτῷ κανόνι τῆς διδασκαλίας κεχρημένος, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν. φησὶν οὖν, ἴδιον τῆς ποιότητος, τὸ ἐπιδέχεσθαι ἐναντιότητα. εἰκότως. καὶ γὰρ ἐν σώματι, τὸ λευκὸν τῷ μέλανι. καὶ ἐν ψυχῇ. ἡ δικαιοσύνη τῇ ἀδικίᾳ. καὶ ἐν τῷ συναμφοτέρῳ, ἡ ὑγεία τῇ νόσῳ. κυρίως γὰρ ἡ ἐναντιότης, κατὰ τὴν ποιότητα θεωρεῖται. καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ἡ ἐναντιότης, κατὰ τὴν ποιότητα ἐθεωρεῖτο. καὶ γὰρ ἡ οὐσία, διὰ ταύτην τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτική. καὶ τὰ πρός τι τὰ ἐπιδεχόμενα τὴν ἐναντίωσιν, ἐκ τῆς τοῦ ποιοῦ ἐλάμβανοντο κατηγορίας. κυρίως μὲν οὖν ὡς ἔφθην εἰπὼν, ἡ ἐναντιότης περὶ τὴν ποιότητα θεωρεῖται. οὐκ ἐν πάσῃ δὲ τῇ ποιότητί ἐστιν ἡ ἐναντιότης. ταῖς γὰρ μεταξὺ τῶν ἐναντίων ποιοτήτων ποιότησιν, οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. οἷον, τῷ πυῤῥῷ, ἢ τῷ ὠχρῷ, ἢ τοῖς τοιούτοις. ἀλλ' οὐδὲ τοῖς σχήμασιν, οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. τῷ τριγώνῳ λέγω, καὶ τῷ κύκλῳ, καὶ τοῖς τοιούτοις. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ποιοῖς ὑπάρχει ἐναντιότης. λέγεται γὰρ τὸ λευκὸν τῷ μέλανι ἐναντίον, καὶ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ.

» Ἔτι δὲ ἐὰν τῶν ἐναντίων θάτερον ᾖ ποιὸν, καὶ τὸ λοιπὸν
» ἔσται ποιόν. τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τῶν καθέκαστα προχειριζομέ-
» νῳ τὰς ἄλλας κατηγορίας. οἷον εἰ ἔστιν ἡ δικαιοσύνη τῇ ἀ-
» δικίᾳ ἐναντίον, ποιὸν δὲ ἡ δικαιοσύνη, ποιὸν ἄρα καὶ ἡ ἀ-
» δικία. οὐδεμία γὰρ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ἐφαρμόζει τῇ
» ἀδικίᾳ. οὔτε τὸ ποσὸν, οὔτε τὸ πρός τι. οὔτε τὸ ποῦ. οὐδ'
» ὅλως τι τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἀλλ' ἢ ποιόν. ὡσαύτως δὲ καὶ
» ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὸ ποιὸν ἐναντίων.

Δῆλον γὰρ ὅτι ὑφ' ἣν κατηγορίαν ἀνάγεται ἕτερον τῶν ἐναντίων, ὑπὸ ταύτην καὶ τὸ ἕτερον ἀναχθήσεται, ἐκ τοῦ

μὴ δύνασθαι ἡμᾶς ὑπὸ ἄλλην κατηγορίαν αὐτὸ ἀναφέ-
ρειν. τῶν γὰρ ἐναντίων τὸ αὐτὸ γένος ἐστίν.

» Ἐπιδέχεται δὲ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τὰ ποιά. λευκὸν
» γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον ἕτερον ἑτέρου λέγεται. καὶ δίκαιον ἕ-
» τερον ἑτέρου λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον. καὶ ταῦτα δὲ ἐπί-
» τασιν λαμβάνει. λευκὸν γὰρ ὄν, ἔτι ἐνδέχεται λευκότε-
» ρον γίνεσθαι, οὐ πάντα δέ, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα.

Ἕτερον παρακολούθημα τοῦ ποιοῦ, τὸ ἐπιδέχεσθαι τὸ
μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. λευκὸν γὰρ λευκοῦ μᾶλλον λευκὸν λέ-
γεται. καὶ αὐτὸ δὲ ἑαυτοῦ λευκότερον. οὐ τοῦτο δέ φησι πᾶ-
σι παρακολουθεῖ. καὶ εἰκότως. εἴρηται γὰρ ὅτι ὅπου ἐναν-
τιότης θεωρεῖται, καὶ ἡ τῶν ἐναντίων μίξις, ἐκεῖ καὶ τὸ μᾶλ-
λον καὶ τὸ ἧττον. ὅπου δὲ ἐναντιότης οὐκ ἔστιν, οὐδὲ ἡ τῶν ἐ-
ναντίων μίξις, οὐδὲ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον.

» Δικαιοσύνη γὰρ δικαιοσύνης εἰ λέγοιτο μᾶλλον καὶ ἧτ-
» τον; ἀπορήσειεν ἄν τις. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δια-
» θέσεων. ἔνιοι γὰρ ἀμφισβητοῦσι περὶ τῶν τοιούτων. δικαιο-
» σύνην μὲν γὰρ δικαιοσύνης οὐ πάνυ φασὶ μᾶλλον καὶ ἧττον
» δεῖν λέγεσθαι, οὐδὲ ὑγίειαν ὑγιείας. ἧττον μέντοι ἔχειν ἕτε-
» ρον ἑτέρου ὑγίειαν φασί, καὶ δικαιοσύνην ἕτερον ἑτέρου ἧτ-
» τον ἔχειν. ὡσαύτως δὲ καὶ γραμματικὴν γραμματικῆς, καὶ
» τὰς ἄλλας διαθέσεις. ἀλλ' οὖν τά γε κατ' αὐτὰς λεγόμενα
» ποιά, ἀναμφισβητήτως ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον.
» γραμματικώτερος γὰρ ἕτερος ἑτέρου λέγεται, καὶ ὑγιεινότε-
» ρος καὶ δικαιότερος. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως.

Ὅτι δὲ οὐκ ἐπὶ πάσης τῆς κατηγορίας ἁρμόσει τὸ λέ-
γειν μᾶλλον, καὶ ἧττον ἐπιδέχεσθαι, δῆλον ἐξ ὧν τινες πε-
ρὶ ταῦτα ἀποροῦσι, μὴ βουλόμενοι δικαιοσύνην δικαιο-
σύνης εἶναι μᾶλλον καὶ ἧττον. καὶ ὑγείαν ὑγείας. καὶ τὰ τοι-
αῦτα. ἀλλ' ὁ μὲν ἀριστοτέλης οὐ διήρθρωσεν ἡμῖν τὸν περὶ

τούτων λόγον. ἡμεῖς δὲ περὶ αὐτῶν, ταῦτα φαμέν. λέγομεν γὰρ ὅτι τὰ μὲν ποιὰ ὁμολογουμένως τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὑποδέχεται κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον. αὐτὴ μέντοι γε ἡ ποιότης ἡ λόγῳ ὁριστὴ, τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον οὐκ ὑποδέχεται. οἷον, ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἡ ὑγεία, καὶ τὰ τοιαῦτα. δικαιοσύνη γὰρ δικαιοσύνης, αὐτὴ καθ' αὑτὴν, οὐκ ἂν εἴη μᾶλλον καὶ ἧττον. εἰ γάρ τι μὴ ὑποδέχοιτο τὸν τῆς δικαιοσύνης ὁρισμὸν, οὐδὲ δικαιοσύνη ὅλως ἐστίν. ὥσπερ γὰρ οἷς ἐφαρμόζει ὁ τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμὸς. ἄνθρωποί εἰσιν οὐδὲν ἧττον, ἐφ' ὧν δὲ καὶ τὸ βραχύτατον τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ μὴ ἐφαρμόζει, οὐδὲ ὅλως ἄνθρωποί εἰσιν, ἢ τὸ λογικὸν ὡς τοῖς ἀλόγοις, ἢ τὸ ἐπιστήμης δεκτικὸν, ἢ τὸ θνητὸν, ὡς τοῖς ἀγγέλοις, οὕτως ἐστὶν, εἰ μὴ δέχοιτο ἀπαραλλάκτως τὸν τῆς δικαιοσύνης ὁρισμὸν, ἢ τὸν τῆς ὑγείας, ἢ τινὸς τῶν τοιούτων, οὐδὲ δικαιοσύνη τὸ τοιοῦτόν ἐστιν, οὐδὲ ὑγεία, οὐδ' ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν, τὰ μέντοι γε ποιὰ ταῦτα, τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ὑποδέχεται, πρὸς ὃ ἕκαστον μετέχει τῆς ποιότητος, εἴτε πλεῖον, εἴτε ἔλαττον. τὸ γὰρ πλέον τῆς λευκότητος μετεσχηκὸς, ἢ τοῦ μέλανος, μᾶλλον λευκὸν λέγομεν, τοῦ πλέον μετεσχηκότος μελανίας, ἢ λευκότητος. ὁμοίως δὲ καὶ δίκαιον λέγομεν μᾶλλον, τὸν πλείονα τὴν πρὸς τὸ δίκαιον κοινωνίαν ἀσπασάμενον. καὶ ὑγιεινὸν, τὸν μᾶλλον τῶν ἄλλων μετεσχηκότα τῆς ὑγιείας. καὶ ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων ὁμοίως. ὥσπερ γὰρ τῆς ἐν πυρὶ θερμότητος οὐκ ὁμοίως πάντες οἱ περιεστηκότες, εἰ τύχοι, μεταλαμβάνουσιν, ἀλλ' οἱ μὲν ἐγγυτέρω μᾶλλον, ὅσῳ καὶ πλείονος ἀντιλαμβάνονται τῆς πυρᾶς, οἱ δὲ πορρωτέρω, ἧττον, καίτοι τῆς τοῦ πυρὸς θερμασίας μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οὔσης, οὕτω καὶ ἐπὶ πασῶν τῶν ποιοτήτων οἴεσθαι χρὴ, ὅτι αὗται μὲν καθ' αὑτὰς, ἀνεπίτατοί εἰσι, καὶ ἀνάνετοι.

δὲ γινόμεναι τοῖς σώμασιν, ἐν οἷς καὶ πεφύκασι μίγνυσθαι, ἢ ἐπιτείνονται, ἢ ἀνίενται, τῇ πρὸς τῶν ἐναντίων πλεῖον ἢ ἔλαττον ἐπιμίξει.

» Τρίγωνον δὲ καὶ τετράγωνον, οὐ δοκεῖ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχεσθαι. οὐδὲ τῶν ἄλλων σχημάτων οὐδέν. τὰ μὲν γὰρ ἐπιδεχόμενα τὸν τοῦ τριγώνου λόγον, καὶ τὸν τοῦ κύκλου, πάνθ' ὁμοίως τρίγωνα ἢ κύκλοι εἰσίν.

Ἔτι διὰ τούτων κατασκευάζει, ὅτι οὐ πάσῃ ποιότητι ὑπάρχει τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. οὐδὲ γὰρ τῶν σχημάτων οὐδενί. οὐδὲν γὰρ τρίγωνον, τριγώνου μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται τρίγωνον, ἑκάτερον γὰρ τούτων, ὁμοίως τὸν τοῦ τριγώνου λόγον ἐπιδέχεται. οὐδὲ κύκλος, κύκλου, κἂν μυριονταπλάσιος ᾖ· καὶ τούτων γὰρ ἑκάτερος, ὁμοίως τὸν τοῦ κύκλου λόγον ἐπιδέχεται. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ ὡσαύτως, ἐφ' ὧν ὁ αὐτὸς λόγος ἀπαραλλάκτως ἐφαρμόζει.

» Τῶν δὲ μὴ ἐπιδεχομένων τὸν αὐτὸν λόγον, οὐδὲν ἕτερον ἑτέρου ῥηθήσεται μᾶλλον. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τὸ τετράγωνον τοῦ ἑτερομήκους κύκλος ἐστίν. οὐδέτερον γὰρ ἐπιδέχεται τὸν τοῦ κύκλου λόγον. ἁπλῶς δέ, ἐὰν μὴ ἐπιδέχεται ἀμφότερα τὸν τοῦ προκειμένου λόγον, οὐ ῥηθήσεται τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου μᾶλλον. οὐ πάντα οὖν ἐπιδέχεται τὰ ποιὰ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον.

Ὃ βούλεται λέγειν διὰ τούτων, τοῦτό ἐστι. δεῖ φησιν, ἐν οἷς τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον θεωρεῖται, ἐν τούτοις τὸν αὐτὸν ἐφαρμόζειν ὁρισμόν. οὐκ ἀπαραλλάκτως μέντοι. εἰ γὰρ ἀπαραλλάκτως ἐφαρμόζει, οὐκ ἐπιδέχονται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. οἷον ὑγιεινόν ἐστι τὸ συμμέτρως ἔχον πρὸς ὑγίειαν. οὗτος ὁ λόγος ἐφαρμόζει καὶ γυμνασίῳ, καὶ σιτίοις, καὶ οὔροις, καὶ πλείοσιν ἄλλοις. ἐπειδὴ τοίνυν πάντα τὸν αὐτὸν ὁρισμὸν ἐπιδέχονται, οὐκ ἀπαραλλά-

κτως

κτως δὲ, ἀλλὰ μὲν γυμνάσιον, ὡς φυλακτικὸν ὑγιείας, τὸ δὲ σιτίον, ὡς ποιητικόν, τὰ δὲ οὖρα, ὡς σημαντικά, εἰκότως καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχονται. μᾶλλον γὰρ ἐρεῖς τὸ γυμνάσιον τοῦ σιτίου ὑγιεινόν. τὸ μὲν γὰρ τὴν οὖσαν ὑγίειαν φυλάττει, τὸ δὲ, τὴν ἀπελθοῦσαν ἀνακαλεῖται. μᾶλλον δὲ τῶν οὔρων, τὸ σιτίον. τοσοῦτον γὰρ μόνον τοῦ ὑγιεινοῦ μετέχουσι τὰ οὖρα, τῷ σημαίνειν τὴν ὑγιεινὴν διάθεσιν. εἰ δὲ ἐπί τινων ὑπάρχει ἀπαραλλάκτως ὁ αὐτὸς ὁρισμὸς, ἢ παντελῶς ἕτερος, ταῦτα τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον οὐκ ἐπιδέχονται. τὰ μὲν γὰρ πάντῃ ἕτερά εἰσι. τὰ δὲ, πάντῃ ταυτά. οἷον, ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὁ ἵππος. οὐδεὶς γὰρ ἂν εἴποι τὸν ἄνθρωπον, τοῦ ἵππου μᾶλλον ἄνθρωπον, οὐδὲ τὸν ἵππον, τοῦ κυνὸς μᾶλλον ἵππον, ἐπειδὴ ἕτερα παντελῶς εἰσιν, ἀλλ' οὐδὲ τὸν ἄνθρωπον ἀνθρώπου μᾶλλον ἄνθρωπον. κατὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οὐδ' ἵππον ἵππου μᾶλλον ἵππον, ἐπειδὴ πάντῃ ἀλλήλοις εἰσὶ ταυτὰ, καὶ τὸν αὐτὸν ὁρισμὸν ἐπιδέχονται ἀπαραλλάκτως. ἐπειδὴ τὸ ἐν χιόνι λευκὸν, καὶ τὸ ἐν ἱματίῳ, τὸν αὐτὸν λόγον ἐπιδέχονται, οὐκ ἀπαραλλάκτως δὲ, εἰκότως μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου λέγεται. ἐπιδέχονται γὰρ τὸν αὐτὸν ὁρισμὸν οὐχ ὁμοίως ἑκάτερον, ἀλλ' ἡ μὲν χιὼν, ὡς συμπεφυκὸς ἔχουσα τὸ λευκὸν, καὶ συμπληρωτικὸν τῆς οἰκείας οὐσίας, καὶ ἀνεπίδεκτον τοῦ ἐναντίου. τὸ δὲ ἱμάτιον, ἐξ ἐπιτεχνήσεως εἰ τύχοι, καὶ οὐ συμπληρωτικὸν τῆς οὐσίας, οὐδὲ ἀνεπίδεκτον τοῦ ἐναντίου. καὶ ἐπὶ τοῦ μέλανος δὲ, καὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. διὰ τοῦτο τοίνυν, τὸ πολύγωνον τοῦ τριγώνου οὐ λέγεται μᾶλλον κύκλος, ἐπειδὴ οὐδέτερον τῶν εἰρημένων ἐπιδέχεται τὸν τοῦ κύκλου ὁρισμόν. οὐδὲ μέντοι τῶν ἄλλων κύκλων, ἧττον κύκλος λέγεται τὸ πολύγωνον, διὰ τὸν αὐτὸν πάλιν λόγον.

„ Τῶν μὲν οὖν εἰρημένων οὐδὲν ἴδιον ποιότητος. ὅμοια

» δὲ ἢ ἀνόμοια κατὰ μόνας τὰς ποιότητας λέγεται. ὅμοι-
» ον γὰρ ἕτερον ἑτέρῳ οὐκ ἔστι κατ' ἄλλο οὐδὲν, ἀλλ' ἢ καθὸ ποι-
» όν ἐστιν. ὥστε ἴδιον ἂν εἴη ποιότητος, τὸ ὅμοιον ἢ ἀνόμοι-
» ον λέγεσθαι κατ' αὐτήν.

Ὥσπερ ἐπὶ τῆς οὐσίας, καὶ τῶν ἄλλων ἐποίησε, πρότερον ἀποδοκιμάσας τὰ δοκοῦντα ἴδια, καὶ ὕστερον παραδοὺς τὰ ὄντως ἴδια, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἀποδοκιμάσας τὰ δύο παρακολουθήματα τοῦ ποιοῦ, τό, τε ὑπάρχειν αὐτῷ ἐναντιότητα, καὶ τὸ μᾶλλον, καὶ ἧττον ἐπιδέχεσθαι, ὡς μὴ παντὶ τῷ ποιῷ παρακολουθοῦντα, ἐκκρίνει τὸ ὅμοιον λέγεσθαι, καὶ ἀνόμοιον. ἐπ' οὐδεμιᾶς γὰρ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν τοῦτο λέγεται. οὐκ αὐτὴ δὲ ἡ ποιότης τὸ ὅμοιον, καὶ τὸ ἀνόμοιον δέχεται, ἀλλὰ τὰ ποιά. ἑκάστη γὰρ τῶν ποιοτήτων αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν θεωρουμένη, καὶ οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, μία ἐστὶ καὶ ἡ αὐτή. πῶς οὖν ἂν εἴη αὐτὴ ἑαυτῇ ὅμοιος, ἢ ἀνόμοιος; ἐν ὑποκειμένῳ μέντοι γενομένη, τὸ ὅμοιον, καὶ τὸ ἀνόμοιον ἐπιδέχεται, ἢ εἰλικρινὴς ἐπὶ τῶν αὐτῶν φοιτῶσα, ἢ ὁμοίως τὴν τοῦ ἐναντίου ἐπιμιξίαν ἀναδεχομένη, καὶ οὕτως ὅμοια ἀλλήλοις τὰ κατ' αὐτὴν ὑποκείμενα αὐτῇ ἀποτελοῦσα, ἢ ἀνόμοια, τῷ μὴ ὁμοίως παράγεσθαι, ἀλλὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπιδέχεσθαι ἐν τοῖς ὑποκειμένοις τὴν τοῦ ἐναντίου μίξιν. διὰ τοῦτο τοίνυν ἵνα ἐφαρμόσωμεν πάσῃ τῇ κατηγορίᾳ τὸ ἴδιον. ὥσπερ ἐπὶ τῆς οὐσίας ἐποιήσαμεν, προσθέντες τι τῷ ἀποδεδομένῳ αὐτῆς ἰδίῳ, καὶ εἰπόντες ἴδιον τῆς κατηγορίας εἶναι τῆς οὐσίας, τὸ τὰ ἐν αὐτῇ ἄτομα μένοντα, ἓν, καὶ ταυτὸν τῷ ἀριθμῷ, παρὰ μέρος τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικά, καὶ οὕτω πάσης τῆς οὐσίας ἴδιον ἐποιήσαμεν τὸ παρακολούθημα, οὕτω κἀνταῦθα ποιήσομεν, ἴδιον λέγοντες εἶναι τῆς κατηγορίας τῆς ποιότητος, τὸ τὰ ἐν αὐτῇ ἄτομα, ὅμοια, ἢ ἀνόμοια λέγεσθαι. οὕτω γὰρ ἂν καὶ πάσῃ τῇ κατη-

γορίᾳ ἐφαρμόσῃ τὸ παρακολούθημα, καὶ μόνῃ.

,, Οὐ δεῖ δὲ ταράττεσθαι μήτις ἡμᾶς φήσῃ ὑπὲρ ποιότητος
,, τὴν πρόθεσιν ποιησαμένους, πολλὰ τῶν πρός τι συγκατα-
,, ριθμῆσαι. τὰς γὰρ ἕξεις καὶ τὰς διαθέσεις τῶν πρός τι ἐλέ-
,, γομεν εἶναι.

Ἐπειδὴ περὶ ποιότητος ἦν ὁ λόγος αὐτῷ, τὰς δὲ ἕξεις καὶ τὰς διαθέσεις, ὑπὸ τὴν ποιότητα ἀνήγαγεν, ἅπερ ἦν τῶν πρός τι· καὶ γὰρ ὑπὸ τὰ πρός τι αὐτὰ καὶ αὐτὸς πρότερον ἀνήγαγε, καὶ τὴν ἕξιν, ἑκτοῦ ἕξιν, καὶ τὴν διάθεσιν, διαθετοῦ λέγων εἶναι διάθεσιν, διὰ τοῦτο αἰσθόμενος τῆς ἀπορίας, ἐπιλύεται αὐτὴν διχῶς. καὶ πρῶτον μὲν, ἐπιπολαιότερον, δεύτερον δὲ, ἀκριβέστερον. καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐπίλυσις ὧδε ἔχει.

,, Σχεδὸν γὰρ ἐπὶ πασῶν τῶν τοιούτων ποιοτήτων τὰ γέ-
,, νη τῶν πρός τι λέγεται. τῶν δὲ καθ' ἕκαστα, οὐδέν. ἡ μὲν γὰρ ἐπι-
,, στήμη γένος οὖσα, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεται. τινὸς γὰρ
,, ἐπιστήμη λέγεται. τῶν δὲ καθ' ἕκαστον, οὐδὲν αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν ἑτέ-
,, ρου λέγεται, οἷον ἡ γραμματικὴ οὐ λέγεται τινὸς γραμμα-
,, τική· οὐδὲ ἡ μουσική, τινὸς μουσική. ἀλλ' εἰ ἄρα, κατὰ τὸ
,, γένος καὶ αὗται τῶν πρός τι λέγονται. οἷον, ἡ γραμματικὴ λέ-
,, γεται τινὸς ἐπιστήμη, οὐ τινὸς γραμματική. καὶ ἡ μουσικὴ τινὸς
,, ἐπιστήμη, οὐ τινὸς μουσική. ὥστε αἱ καθ' ἕκαστα οὐκ εἰσὶ τῶν
,, πρός τι. λεγόμεθα δέ γε ποιοὶ ταῖς καθ' ἕκαστα. ταύτας γὰρ
,, καὶ ἔχομεν τὰς ἐπιστήμας. ἐπιστήμονες γὰρ λεγόμεθα τῷ ἔ-
,, χειν τῶν καθ' ἕκαστα ἐπιστημῶν τινάς. ὥστε αὗται ἂν καὶ ποιό-
,, τητες εἴησαν αἱ καθ' ἕκαστα καθ' ἅς ποτε καὶ ποιοὶ λεγόμε-
,, θα. αὗται δὲ οὐκ εἰσὶ τῶν πρός τι.

Αὕτη πρώτη τῆς ἀπορίας ἐπίλυσις. φησὶ γὰρ ὅτι τὰ μὲν γένη τῶν τοιούτων, ὑπὸ τὰ πρός τι ἀναφέρεται. τὰ εἴδη, ὑπὸ τὸ ποιόν. οἷον ἡ ἐπιστήμη. τῶν πρός τι ἐστί.

γένος γὰρ ἡ ἐπιστήμη· καὶ λέγεται ἐπιστητοῦ ἐπιστήμη· ἡ δὲ γεωμετρία, οὐκ ἔστι τῶν πρός τι, εἶδος οὖσα τῆς ἐπιστήμης, ἀλλ' ὑπὸ τὸ ποιὸν ἀνάγεται· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῆς ἕξεως ἔχει, καὶ διαθέσεως, καὶ πάντων τῶν τοιούτων· ἡ γὰρ ἕξις, ἑκτοῦ ἕξις· καὶ τὸ ἑκτὸν, τῇ ἕξει ἑκτόν· καὶ ἡ διάθεσις, διαθετοῦ διάθεσις· καὶ τὸ διαθετὸν, τῇ διαθέσει διαθετόν· ἡ μέντοι ὑγεία, ἢ ἡ νόσος, εἴδη ὄντα τῆς ἕξεως, ἤτοι τῆς διαθέσεως, ποιότητές εἰσι· κατὰ ταύτας γὰρ ποιοί τινές ἐσμεν, καὶ παρωνύμως ἀπ' αὐτῶν λεγόμεθα γραμματικοὶ, ἢ ῥητορικοὶ, ἢ ὑγιεινοὶ, ἢ ὁπωσοῦν· καὶ ἐπιστήμονες δὲ λεγόμεθα, οὐ τῷ ἁπλῶς μετέχειν ἐπιστήμης, ἀλλὰ τῷ μετέχειν τινὸς τῶν κατὰ μέρος ἐπιστημῶν, γραμματικῆς, ἢ μουσικῆς, ἢ τινὸς ἄλλης· ἡ μὲν οὖν ἐπιπολαιοτέρα λύσις, αὕτη. ἐπιπολαιοτέρα δέ ἐστι, διότι τὰ γένη ἐπὶ πασῶν τῶν κατηγοριῶν, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἀνάγονται κατηγορίαν, ὑφ' ἣν καὶ τὰ εἴδη· ἡ δέ γε ἀκριβεστέρα, ὧδέ πῃ ἔχει.

» Ἔτι εἰ τυγχάνει τὸ αὐτὸ καὶ ποιὸν καὶ πρός τι ὂν, οὐ-
» δὲν ἄτοπον ἐν ἀμφοτέροις αὐτὸ τοῖς γένεσι καταριθ-
» μεῖσθαι·

Ὥς γὰρ ὁ πατὴρ, καὶ ὁ υἱὸς, ἀνάγονται μὲν καὶ ὑπὸ τὴν οὐσίαν, ἀνάγονται δὲ καὶ ὑπὸ τὰ πρός τι, κατ' ἄλλο μέντοι, καὶ ἄλλο· οὕτως οὐδὲν ἄτοπον καὶ τὰς ἕξεις, καὶ τὰς διαθέσεις, ὡς μὲν πράγματα, ἀνάγεσθαι ὑπὸ τὴν ποιότητα· ὡς δὲ σχέσιν τινὰ ἀναδεξάμενα, ὑπὸ τὰ πρός τι.

ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ΠΟΙΕΙ͂Ν, ΚΑῚ ΠΆΣΧΕΙΝ·

» Ἐπιδέχεται δὲ καὶ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ἐναντιό-
» τητα, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· τὸ γὰρ θερμαίνειν, τῷ ψύ-
» χειν ἐναντίον· καὶ τὸ θερμαίνεσθαι, τῷ ψύχεσθαι· καὶ τὸ
» ἥδεσθαι, τῷ λυπεῖσθαι· ὥστε ἐπιδέχεται ἐναντιότητα· καὶ

» τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· θερμαίνειν γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττόν ἐστι· καὶ
» θερμαίνεσθαι μᾶλλον καὶ ἧττον· καὶ λυπεῖσθαι μᾶλλον καὶ ἧττον·
» ἐπιδέχεται οὖν τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν·
» ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτα λέγεται. Εἴρηται δὲ καὶ ὑ-
» πὲρ τοῦ κεῖσθαι ἐν τοῖς πρός τι, ὅτι παρωνύμως ἀπὸ τῶν θέ-
» σεων λέγεται. ὑπὲρ δὲ τῶν λοιπῶν, τοῦ τε πότε, καὶ τοῦ ποῦ, καὶ
» τοῦ ἔχειν, διὰ τὸ προφανῆ εἶναι, οὐδὲν ὑπὲρ αὐτῶν ἄλλο λέγε-
» ται. ἢ ὅσα ἐν ἀρχῇ ἐρρέθη, ὅτι τὸ ἔχειν μὲν συμαίνει τὸ
» ὑποδεδέσθαι, τὸ ὡπλίσθαι· τὸ δὲ ποῦ, οἷον ἐν Λυκείῳ, ἐν ἀ-
» γορᾷ· καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὅσα ὑπὲρ αὐτῶν ἐρρέθη.

Τῶν κατηγοριῶν αἱ μέν εἰσιν ἁπλαῖ, αἱ δὲ κατὰ συνδυασμόν, καὶ συμπλοκὴν τῶν ἁπλῶν, τὸ εἶναι ἔχουσι· καὶ ἁπλαῖ μέν εἰσιν, αἱ εἰρημέναι τέσσαρες, ἥτε οὐσία, καὶ τὸ ποσὸν, καὶ τὸ ποιὸν, καὶ τὰ πρός τι· κατὰ συμπλοκὴν δὲ τῆς οὐσίας πρὸς μίαν τούτων, ἢ πρὸς ἑαυτὴν, αἱ λοιπαὶ, ἓξ γίνονται· οἷον, ἐξ οὐσίας καὶ ποσοῦ, τὸ ποῦ, καὶ ποτέ· ἐξ οὐσίας καὶ ποιοῦ, τὸ ποιεῖν, καὶ πάσχειν· ἐξ οὐσίας καὶ τῶν πρός τι, τὸ ἔχειν, καὶ τὸ κεῖσθαι· ἵνα δὲ καὶ τοῦτο γνωσώμεθα, λέγω δὴ, ὅτι αἱ μὲν κυρίως κατηγορίαι, τέσσαρές εἰσιν αἱ εἰρημέναι, αἱ δὲ λοιπαὶ ἕξ, ἐκ τῆς πρὸς ἄλληλα τούτων συμπλοκῆς γίνονται, ἐκ τῆς διαιρέσεως λάβωμεν τὰ εἰρημένα. Τῶν ὄντων, τὰ μὲν, καθ' ἑαυτὰ ὑφέστηκεν, ὡς ἡ οὐσία, τὰ δὲ, ἐν ἑτέροις ἔχει τὸ εἶναι· καθ' ἑαυτὸ μὲν ὑφέστηκεν ἡ οὐσία· τῶν δὲ ἐν ἑτέροις ἐχόντων τὸ εἶναι, τὰ μὲν, ἐν σχέσει θεωρεῖται· οἷον, τὰ πρός τι· τὰ δὲ, ἄσχετά ἐστι· καὶ τῶν μὴ ἐχόντων σχέσιν· τὰ μέν, ἐστι μεριστὰ, οἷον, τὰ ποσὰ, τοῦτο γὰρ ἴδιον ἐλέγομεν εἶναι τοῦ ποσοῦ, τὸ μεριστόν· τὰ δὲ, ἀμέριστα, οἷον, αἱ ποιότητες· αὗται μὲν οὖν αἱ κυρίως, καὶ πρώτως λεγόμεναι κατηγορίαι· αἱ δ' ἄλλαι, ἓξ γίνονται, τῆς οὐσίας συμπλεκομένης

τοῖς λοιποῖς τρισί. τῷ ποσῷ λέγω, καὶ τῷ πρός τι, καὶ τῷ ποιῷ. ἡ γὰρ οὐσία τῷ ποσῷ συμπλεκομένη, ποιεῖ δύο κατηγορίας, τήν τε ποτὲ, καὶ τὴν ποῦ. τῷ μὲν γὰρ χρόνῳ συμπλεκομένη, ποιεῖ τὴν ποτέ. τὸ γὰρ ποτὲ, οὔτε οὐσίαν μόνως συμαίνει, οὔτε χρόνον, ἀλλ' οὐσίαν ἐν χρόνῳ οὖσαν, ποτὲ δέ ἐστι χρόνου δηλωτικὸν, κατὰ τὴν τριμέρειαν αὐτοῦ, ἐνεστῶτα, παρεληλυθότα, μέλλοντα. τῷ δὲ τόπῳ συμπλεκομένη ἡ οὐσία, ποιεῖ τὴν ποῦ. τὸ γὰρ ποῦ, οὔτε τόπον μόνως σημαίνει, οὐ γάρ ἐστι τόπος ἐν τόπῳ, οὔτε μὴν οὐσίαν, ἀλλ' οὐσίαν ἐν τόπῳ οὖσαν. ποῦ δέ ἐστι τόπου δήλωσις, καὶ διαιρεῖται ἄνω, κάτω. δεξιὰ, ἀριστερὰ, ἔμπροσθεν, ὄπισθεν. πάλιν ἡ οὐσία συμπλεκομένη τῷ ποιῷ, ἑτέρας δύο ποιεῖ κατηγορίας, τήν τε τοῦ ποιεῖν, καὶ τοῦ πάσχειν. τὸ γὰρ ποιεῖν καὶ πάσχειν, κατὰ ποιότητα γίνεται. ὁ γὰρ ποιῶν εἴς τι, ἢ τῷ θερμαίνειν ποιεῖ, ἢ τῷ ψύχειν, κατὰ ἄλλην τινὰ ποιότητα. καὶ ἄλλως. ποιεῖν ἐστι, τὸ εἴς τι ἐνεργεῖν. καὶ ἢ εἰς ἑαυτὸν ἐνεργεῖν, ὡς κοπιᾶν δι' ἑαυτοῦ, ὁρᾶν, ὁμιλεῖν, ἢ εἰς ἕτερον, ὡς ὁ τύπτων, τυπτόμενον τύπτει. καὶ ὁ πάσχων δὲ, ἢ τῷ θερμαίνεσθαι, ἢ τῷ μελαίνεσθαι, ἢ κατ' ἄλλην τινὰ ποιότητα πάσχει. πάσχειν γὰρ ἐστι τὸ ὑπό τινος ἀλλοιοῦσθαι. καὶ διαιρεῖται, ἢ ὡς εἰς φθοράν τινα ἄγεσθαι ὑπ' ἐναντίου, ἢ εἰς τελειότητα, ὡς ἡ ὅρασις ὑπὸ τοῦ ὁρατοῦ. πάλιν ἡ οὐσία, τοῖς πρός τι συμπλεκομένη, ποιεῖ τὸ κεῖσθαι. κεῖσθαι δέ ἐστιν, ἡ ποιάδε τοῦ σώματος θέσις. καὶ διαιρεῖται εἰς τὸ ἀνακεῖσθαι, καθέζεσθαι, ἑστάναι. τὴν δὲ θέσιν, τῶν πρός τι ἐλέγομεν εἶναι. αὕτη δὲ ἑαυτῇ συμπλεκομένη ὑπὸ τεχναστῷ τινι, ποιεῖ τὸ ἔχειν. τὸ γὰρ ἔχειν, οὐσίας περὶ οὐσίαν σημαίνει περίθεσιν. τοῦτο δὲ τὸ τεχναστὸν, ἢ ὅλην ἐν ὅλῃ τῇ οὐσίᾳ, ὡς ὁ χιτὼν τῷ σώματι, ἢ ὅλον ἐν μέρει, ὡς ὁ δακτύλιος ἐν τῷ δακτύλῳ, καὶ τὸ δόρυ ἐν τῇ χει-

ρί. τὸ γὰρ ἔχειν, τριχῶς. ἐν ψυχῇ, ὡς ἕξις. ἐν σώματι, ὡς ὕλη. περὶ σῶμα, ὡς ἱμάτιον, χιτὼν, ὑπόδημα, ὅπλα.

Ἀποδοὺς δὲ ὁ ἀριστοτέλης τῶν τεσσάρων κατηγοριῶν τοὺς λόγους, καὶ τοὺς ὅρους, καὶ τὰ παρακολουθήματα, τῶν λοιπῶν ἓξ, οὔτε τοὺς ὁρισμοὺς ἀποδέδωκεν, οὔτε τὴν εἰς τὰ εἴδη διαίρεσιν, ὡς ἡμῶν δυναμένων ἐκ τῶν ῥηθέντων τούτοις ἐπιστῆσαι. δεῖ οὖν ἡμᾶς ἑκάστου τὸν ὁρισμὸν ἀποδοῦναι, καὶ τὴν εἰς τὰ εἴδη διαίρεσιν. ἔστιν οὖν ποιεῖν μὲν, τὸ εἴς τι ἐνεργεῖν. τούτου δὲ εἴδη δύο. τὸ γὰρ ποιοῦν ἢ εἰς ἑαυτὸ ποιεῖ, ὥσπερ ἡ ψυχὴ ζωοῦσα ἑαυτὴν, καὶ γινώσκουσα, ἢ εἰς ἕτερον, ὡς τὸ πῦρ εἰς ἡμᾶς ποιεῖ θερμαῖνον ἡμᾶς, καὶ ὡς ἡ αἴσθησις ἐνεργοῦσα περὶ τὸ αἰσθητόν. ἢ καὶ ἄλλως διττὸν τὸ ποιεῖν, καθ' ὁρμὴν, ὡς ἐπὶ κυνὸς ὑλακτοῦντος, κατὰ φύσιν, ὡς ἐπὶ τῆς καύσεως τοῦ πυρός. πάσχειν δέ ἐστι τὸ ὑπό τινος ἀλλοιοῦσθαι. καὶ τούτου δὲ εἴδη δύο, ἢ γὰρ ὡς εἰς φθορὰν ἀγόμενόν τι πάσχει, ὡς τὸ ξύλον ὑπὸ τοῦ πυρὸς καιόμενον, ἢ ὡς τελειότητα ἄγεται, ὡς ὅταν εἴπωμεν πάσχειν τὴν ὅρασιν ὑπὸ τοῦ ὁρατοῦ. εἰς τελειότητα γὰρ ἄγεται ἡ ὅρασις ὑπὸ τῶν ὁρατῶν, τὴν οἰκείαν ἀπολαμβάνουσα ἐνέργειαν. καὶ ὁ μαθητὴς ὑπὸ τοῦ διδασκάλου πάσχει, καὶ αὐτὸς οὐ φθειρόμενος, ἀλλὰ τελειούμενος. καὶ πάλιν, τὸ πάσχειν διττόν. ἢ γὰρ φθαρτικόν ἐστιν, ὡς ἐπὶ τοῦ τέμνεσθαι, καίεσθαι, ἢ τελειωτικὸν, ὡς τὸ μανθάνειν, ἀναγινώσκειν. κεῖσθαι δέ ἐστι, τὸ θέσιν τινὰ ἔχειν. τούτου δὲ, εἴδη τρία. τὸ ἀνακεκλίσθαι. τὸ καθῆσθαι. τὸ ἑστάναι. ἢ γὰρ ὡς πολλάκις εἴρηται, τὸ ὅλον σῶμα κέκλιται, καὶ λέγεται ἀνακεκλίσθαι. ἢ τὸ μέν τοι, κέκλιται, τὸ δὲ ὀρθόν ἐστι, καὶ λέγεται καθῆσθαι. ἢ ὅλον ὀρθόν ἐστι, καὶ λέγεται ἵστασθαι. ποτὲ δέ ἐστι, τὸ χρόνου δηλωτικόν. ἤτοι τὸ ἐν χρόνῳ ὄν. τούτου δὲ, εἴδη τρία. ἐνεστὼς, παρεληλυθὼς, καὶ μέλλων. ποῦ δέ ἐστι, τὸ τόπου σημ-

μαντικόν, ἢ τὸ ἐν τόπῳ ὄν. τούτου δὲ, εἴδη ἕξ. τὸ ἄνω. τὸ κάτω. τὸ δεξιόν. τὸ ἀριστερόν. τὸ ἔμπροσθεν. καὶ τὸ ὄπισθεν. εἰκότως δὲ ἓξ τοῦ τόπου εἰσὶν αἱ διαφοραί. τόπος γάρ ἐστιν ὡς εἴρηται ἡμῖν, πέρας τοῦ περιέχοντος, καθ᾽ ὃ περιέχει τὸ περιεχόμενον. τὸ δὲ περιεχόμενον, σῶμά ἐστι. τὸ δὲ σῶμα, τρεῖς ἔχει διαστάσεις. ἑκάστη δὲ διάστασις, κατ᾽ εὐθεῖαν γραμμὴν θεωρεῖται ὡρισμένως, καὶ οὐ κατ᾽ ἄλλην τινά. εἰ γάρ τις βουληθείη τοίχου, εἰ τύχοι, τὴν κατὰ μῆκος διάστασιν γνῶναι πόση τίς ἐστι, κατὰ κάθετον ταύτην μετρήσει. ἡ δὲ κάθετος, εὐθεῖα γραμμή ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν κατὰ πλάτος, ἢ βάθος διάστασιν, εἴ τις γνῶναι βουληθείη πόση ἐστὶ, σπάρτον ἐκτείνας, ταύτην μετρήσει. ἥτις καὶ αὐτὴ, εὐθεῖα γραμμή ἐστι. πᾶσα δὲ εὐθεῖα γραμμὴ, δύο πέρατα ἔχει. εἰ τοίνυν πᾶν σῶμα τρεῖς ἔχει διαστάσεις, ἑκάστη δὲ διάστασις κατ᾽ εὐθεῖαν γραμμὴν χαρακτηρίζεται, πᾶσα δὲ εὐθεῖα γραμμὴ δύο ἔχει πέρατα, εἰκότως τὸ σῶμα ἓξ ἔχει πέρατα. εἰ οὖν τὸ σῶμα ἓξ ἔχει πέρατα, καὶ ὁ τόπος ὁ περιέχων αὐτὸ, ἐξ ἀνάγκης ἓξ ἕξοι πέρατα, ἐπειδὴ κατὰ πᾶσαν διάστασιν, περιέχει ὁ τόπος τὸ σῶμα. καὶ ἔστι τῆς μὲν ὡς ἐπὶ ἐμψύχου εἰπεῖν, κατὰ μῆκος διαστάσεως πέρατα, τὸ ἄνω, καὶ τὸ κάτω. τῆς δὲ κατὰ πλάτος, τὸ δεξιόν, καὶ ἀριστερόν. τῆς δὲ κατὰ βάθος, τὸ ἔμπροσθεν, καὶ τὸ ὄπισθεν. ἔχειν δέ ἐστιν, οὐσίας περὶ οὐσίαν περίθεσις. τοῦτο δὲ ἢ ὅλον περίκειται, ὡς ὁ χιτὼν ὅλον περιέχει τὸ σῶμα, ἢ ὅλον περὶ μέρος, ὡς ὁ δακτύλιος ἐν δακτύλῳ.

„ Ἐπιδέχεται δὲ καὶ τὸ ποιεῖν, καὶ τὸ πάσχειν ἐναντιότητα. Ζητητέον ἐνταῦθα, τί δήποτε τὸ ποιεῖν, καὶ τὸ πάσχειν, οὐχ ὑπὸ τὰ πρός τι ἀνάγει ὁ φιλόσοφος, ἀλλ᾽ ἑτέρας αὐτὰ εἶναι λέγει κατηγορίας. ὁ γὰρ ποιῶν, εἰς πάσχοντα ποιεῖ. καὶ ὁ πάσχων, ὑπὸ ποιοῦντός τινος πάσχει.

ὥστε καὶ αὗται τῶν πρός τι εἰσί. λέγομεν οὖν πρὸς τοῦτο, ὅτι τὰ μὲν ἀπαρέμφατα ῥήματα, μόνως εἰσὶ τῆς φύσεως τῶν ἐνεργειῶν, ἢ τῶν παθῶν σημαντικά. ἢ γὰρ ἐνέργειαν μόνως, ἢ πάθος σημαίνει. τὰ μέντοι γε ἄλλα ῥήματα, ἤτοι αἱ μετοχαὶ, τὴν σχέσιν σημαίνουσι τῶν οὐσιῶν, ἤτοι πρὸς τὴν ἐνέργειαν, ἢ πρὸς τὸ πάθος. τὸ τοίνυν ποιεῖν, καὶ τὸ πάσχειν, ἀπαρέμφατα ὄντα ῥήματα, τῆς ποιήσεως αὐτῆς, ἢ παθήσεώς ἐστι δηλωτικὰ, καὶ οὐχὶ τῶν πρός τι. οὐδεὶς γὰρ ἂν εἴποι, τὸ ποιεῖν, εἰς πάσχειν ποιεῖ, ἢ τὸ πάσχειν, ὑπὸ τοῦ ποιεῖν πάσχει. ὁ μέντοι γε πάσχων, ἢ ὁ ποιῶν, ὑπὸ τὰ πρός τι ἀναφέρεται. ὁ γὰρ ποιῶν, εἰς πάσχοντα ποιεῖ. καὶ ὁ πάσχων, ὑπὸ ποιοῦντος πάσχει. καλῶς δὲ ὁ ἀριστοτέλης ἐν τῇ φυσικῇ ἀκροάσει ζητεῖ, ὅτι εἰ ἐκ τοῦ ποιεῖν, καὶ τοῦ πάσχειν ἡ κίνησις, πότερον ἐν τῷ ποιοῦντι θεωρεῖται, ἢ ἐν τῷ πάσχοντι; καὶ φησὶν ὅτι ἐν τῷ πάσχοντι. ἡ γὰρ κίνησις ὁδός ἐστιν ἀπὸ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ. ἐνέργεια δέ ἐστιν αὐτὴ ἡ προσβολὴ τῆς ἕξεως. ἐκεῖνα οὖν κινεῖται, ὅσα ἐνδεᾶ ἐστι, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀτελοῦς μεταβάλλει ἐπὶ τὸ τέλειον. ὅσα γοῦν πλειόνων τινῶν δέεται, πλέονας κινήσεις κινεῖται. τὰ δὲ ὀλιγοδεᾶ, ὀλιγοκίνητα. ἀμέλει, τὸ θεῖον ἀνενδεὲς ὄν, καὶ πάντῃ ἐστὶν ἀκίνητον. εἰ τοίνυν ὁ ποιῶν κατ᾽ αὐτὸ τοῦτο ὃ ποιεῖ, τελείαν ἔχει τὴν ἕξιν, οὐ κινηθήσεται κατ᾽ ἐκεῖνο, ὅπερ ποιεῖ. ὁ δὲ πάσχων, ἅτε δεόμενος τοῦ ποιοῦντος, ἵνα τὴν ἐν αὐτῷ ἐνοῦσαν δύναμιν εἰς ἐνέργειαν προαγάγῃ, εἰκότως κινεῖσθαι λέγεται ἐκ τοῦ δυνάμει, εἰς τὸ ἐνεργείᾳ εἶναι, ὃ πέφυκεν εἶναι προαγόμενος. ὥστε ἡ κίνησις μία ἐστὶν, ἐπὶ μόνου τοῦ πάσχοντος θεωρουμένη. ὁ μέντοι λόγος ὁ τῆς κινήσεως, δύναται εἶναι διττός. δύναται γὰρ θεωρεῖσθαι καὶ ἐπὶ τοῦ ποιοῦντος, καὶ ἐπὶ τοῦ πάσχοντος. ὅταν μὲν γὰρ τὴν κίνησιν θεωρήσωμεν

ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ ποιοῦντος, καὶ λήγουσαν ἐπὶ τὸ πάσχον, ποίησιν αὐτὴν λέγομεν. ὅταν δὲ θεωρήσωμεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ πάσχοντος ἀρχομένην, τελευτῶσαν δὲ ἐπὶ τὸ ποιοῦν, πάθησιν λέγομεν, ὥσπερ καὶ δίδαξιν, καὶ μάθησιν ὁμοίως. ὥστε, τῷ μὲν ὑποκειμένῳ, μία ἐστὶν ἡ κίνησις. διαφέρει δὲ τῷ λόγῳ. τὰ δὲ πρός τι, οὐ μόνον τῷ λόγῳ διαφέρουσιν, ἀλλὰ καὶ τῷ ὑποκειμένῳ διάφορά ἐστιν. ὥστε τὸ ποιεῖν, καὶ τὸ πάσχειν, περὶ ἓν καταγινόμενα ὑποκείμενον τὴν κίνησιν, οὐκ ἂν εἴη πρός τι, εἴ γε τὰ πρός τι, οὐ μόνον τὴν σχέσιν διάφορον θέλουσιν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑποκείμενα. Διὰ τί οὖν μὴ ἐπέγραψε περὶ ποιήσεως, καὶ παθήσεως; λέγομεν, ὅτι ἐπειδὴ ἡ ποίησις διττή, καὶ γὰρ αὐτὴ ἡ ὁδὸς, ποίησις λέγεται, οἷον, ἡ τοῦ οἰκοδόμου ἐνέργεια. καὶ τὸ τέλος δὲ αὐτὸ τῆς ἐνεργείας, οἷον, ἡ οἰκία, ἵνα οὖν μὴ διὰ τὴν ὁμωνυμίαν πλάνη τις γένηται, καὶ νομίσωμεν αὐτὸν περὶ τοῦ τέλους διαλέγεσθαι, διὰ τοῦτο οὕτως ἐπέγραψε. περὶ τοῦ ποιεῖν, καὶ τοῦ πάσχειν. τουτέστι, περὶ αὐτῆς τῆς ἐνεργείας, καὶ τῆς ὁδοῦ. Ἐπιδέχεται δὲ καὶ τὸ ποιεῖν, καὶ τὸ πάσχειν ἐναντιότητα, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον εἰκότως. ἐν γὰρ ταῖς ποιότησι μόνον ἐναντιότης θεωρεῖται. τὸ δὲ ποιεῖν, καὶ τὸ πάσχειν ἐκ τῆς συμπλοκῆς τῆς οὐσίας πρὸς τὴν ποιότητα συνέστηκε. καὶ τὸ μᾶλλον δὲ, καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχεσθαι ἐκεῖνα πολλάκις εἰρήκαμεν, τὰ καὶ τὴν ἐναντιότητα ἐπιδεχόμενα. ἐπειδὴ δὲ οὐ πᾶσα ποιότης ἐπιδέχεται τὴν ἐναντιότητα, οὐδὲ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. οἷον, τὰ σχήματα. εἰκότως ἄρα οὐδὲ πάσῃ τῇ τοῦ ποιεῖν, καὶ τοῦ πάσχειν κατηγορίᾳ παρακολουθεῖ τὸ ἐπιδέχεσθαι ἐναντιότητα, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ἀλλὰ τῇ μὲν ἐκ ποιότητος εἰλημμένῃ, ἐπιδεχομένῃ τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον, ὑπάρχει αὐτῇ τοῦτο. τῇ δὲ ἐκ ποσότητος λαμβανομένῃ, μὴ ἐπιδε-

χομένῃ ἐναντιότητα, οὐδὲ αὐτῇ ὑπάρξει τι ἐναντίον.

» Ὑπὲρ μὲν οὖν τῶν προθέντων γενῶν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

Ἐκ τούτου τοῦ ῥησειδίου ὑπέλαβόν τινες τῶν ἐξηγητῶν τὸν σκοπὸν εἶναι τῶν κατηγοριῶν περὶ νοημάτων μόνων. ὁ γὰρ ἀριστοτέλης, φασί, γένη μόνα οἶδε τὰ ὑστερογενῆ, καὶ ἐννοηματικά. τὰ γὰρ καθόλου, φησὶν αὐτὸς ἐν τῷ περὶ ψυχῆς, ἢ οὐδέν ἐστιν, ἢ ὕστερον. τὰ δὲ πρὸ τῶν πολλῶν, οὐδὲ ὅλως βούλεται εἶναι, ἀλλὰ τερετίσματα αὐτὰ λέγει, καὶ φλυαρίας περιττάς.

ΠΕΡῚ ΤΩ͂Ν ἈΝΤΙΚΕΙΜΈΝΩΝ.

» Περὶ δὲ τῶν ἀντικειμένων ποσαχῶς εἴωθεν ἀντικεῖ-
» σθαι, ῥητέον. λέγεται γὰρ ἕτερον ἑτέρῳ ἀντικεῖσθαι τετρα-
» χῶς, ἢ ὡς τὰ πρός τι, ἢ ὡς τὰ ἐναντία, ἢ ὡς στέρησις καὶ
» ἕξις, ἢ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις.

Πεπλήρωται ὁ περὶ τῶν κατηγοριῶν λόγος, καὶ ἄρχεται τοῦ μετὰ τὰς κατηγορίας τμήματος. εἰρήκαμεν γὰρ κατ᾿ ἀρχὰς τοῦ βιβλίου, ὅτι εἰς τρία μέρη διῄρηται τοῦτο τὸ βιβλίον, εἴς τε τὸ πρὸ τῶν κατηγοριῶν, καὶ τὸ περὶ αὐτῶν τῶν κατηγοριῶν, καὶ τὸ μετὰ τὰς κατηγορίας. καὶ ὅτι ἐν μὲν τῷ πρὸ τῶν κατηγοριῶν, περὶ φωνῶν διαλέγεται, αἷς μέλλει χρήσασθαι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν κατηγοριῶν, ἀγνώστων ἡμῖν ἐκ τῆς συνηθείας. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τμήματι, περὶ αὐτῶν τῶν κατηγοριῶν. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ, τουτέστι, τῷ προκειμένῳ, περί τινων φωνῶν, ὧν παρέλαβεν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν κατηγοριῶν, ὧν ἔννοιαν μέν τινα ἔχομεν, οὐ μὴν διηρθρωμένην. ὅτι δὲ οὐκ ἔστιν ἀπηρτημένον τὸ τμῆμα τοῦτο τοῦ σκοποῦ τῶν κατηγοριῶν ὥς τινες ἐνόμισαν, δῆλον μὲν καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ συνεχοῦς τῆς φράσεως. τὸν γὰρ, μὲν, σύνδεσμον εἰρηκὼς ἐν τῷ τέλει τοῦ τμήματος τοῦ πρὸ τούτου, ἐν τούτῳ

» τὸν δὲ ἐπήγαγεν· εἰρηκὼς γὰρ ἐν ἐκείνῳ· ὑπὲρ μὲν οὖν
» τῶν προτεθέντων γενῶν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα· νῦν ἐν τῇ ἀρ-
« χῇ τούτου φησί· περὶ δὲ τῶν ἀντικειμένων· ὥστε καὶ ἐκ τούτου, δήλη ἡ τοῦ σκοποῦ συνέχεια. πρῶτον δὲ διδάσκει περὶ τῶν ἀντικειμένων· καὶ γὰρ ἐν τῷ περὶ τοῦ ποσοῦ λόγῳ, μνήμην τούτων ἐποιήσατο, ἡνίκα ἔλεγε· τὸ μέγα τῷ μικρῷ ἀντικεῖσθαι, οὐχ ὡς τὰ ἐναντία, ἀλλ' ὡς τὰ πρός τι. βούλεται τοίνυν διδάξαι ἐνταῦθα ποσαχῶς τὰ ἀντικείμενα λέγεται· τὰ τοίνυν ἀντικείμενα φησὶ, τετραχῶς ἀντίκειται, ἢ ὡς πρός τι, ἢ ὡς ἐναντία, ἢ ὡς στέρησις καὶ ἕξις, ἢ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις. Ζητητέον δὲ τί δή ποτε τέσσαρα μόνα τὰ εἴδη τῶν ἀντικειμένων, καὶ οὔτε πλείονα, οὔτε ἐλάττονα, καὶ τίς ἡ αἰτία τῆς τοιαύτης αὐτῶν τάξεως· ἵνα οὖν μάθωμεν διὰ τί τέσσαρα μόνα, εἴπωμεν οὕτω. Τὰ ἀντικείμενα, ἢ ὡς λόγοι ἀντίκεινται, ἢ ὡς πράγματα· τὰ δὲ ὡς πράγματα ἀντικείμενα, ἢ ἐν σχέσει τινὶ θεωροῦνται· οἷον, τὰ πρός τι· ἢ ἄσχετά εἰσι· καὶ εἰ ἄσχετά εἰσιν· ἢ μεταβάλλει εἰς ἄλληλα, ὡς τὰ ἐναντία· οἷον, λευκὸν καὶ μέλαν, ἢ οὐ μεταβάλλει, ὡς στέρησις καὶ ἕξις· οἷον, ὄψις καὶ τυφλότης· ὡς λόγοι μὲν οὖν ἀντίκεινται, κατάφασις καὶ ἀπόφασις· οἷον, σωκράτης περιπατεῖ, σωκράτης οὐ περιπατεῖ· ὡς πράγματα δὲ, καὶ σχέσιν ἔχοντα ἀντίκεινται τὰ πρός τι· οἷον, πατὴρ καὶ υἱός, δεξιὸν καὶ ἀριστερόν, ἐπιστήμη καὶ ἐπιστητόν· ὡς πράγματα δὲ, καὶ σχέσιν μὴ ἔχοντα, καὶ μεταβάλλοντα εἰς ἄλληλα, τὰ ἐναντία ἀντίκεινται· οἷον, τὸ μέλαν καὶ τὸ λευκὸν, καὶ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν· ὡς πράγματα δὲ, καὶ ἄσχετα, καὶ μὴ μεταβάλλοντα εἰς ἄλληλα, ἕξις καὶ στέρησις· οἷον, ὄψις καὶ τυφλότης· ἡ μὲν γὰρ ἕξις, μεταβάλλει εἰς τὴν στέρησιν· οἷον, ἡ ὄψις εἰς τὴν τυφλότητα· ἡ μέντοι γε στέρησις,

οὐ μεταβάλλει εἰς τὴν ἕξιν, οἷον, ἡ τυφλότης εἰς τὴν ὄψιν. στέρησιν γὰρ ἐνταῦθα λαμβάνει, τὴν παντελῆ τοῦ εἴδους φθορὰν, καὶ αὐτῆς τῆς δυνάμεως. ἐν δὲ τῇ φυσικῇ ἀκροάσει, στέρησιν λέγει, οὐ τὴν παντελῆ τῆς δυνάμεως φθορὰν, βούλεται γὰρ ἐν ἐκείνοις, καὶ τὴν στέρησιν εἰς τὴν ἕξιν μεταβάλλειν, ἀλλὰ τῆς ἐνεργείας μόνης τὴν ἀπουσίαν. Τίνος μὲν οὖν ἕνεκα τέσσαρα μόνα τὰ εἴδη τῶν ἀντικειμένων ἐστὶν, ἡ διαίρεσις ἐδήλωσεν ἡμῖν. διὰ τί δὲ πρώτην ἔταξε τὴν τῶν πρός τι ἀντίθεσιν, δευτέραν δὲ τὴν τῶν ἐναντίων, τρίτην δὲ τὴν τῆς ἕξεως καὶ τῆς στερήσεως, τετάρτην δὲ τὴν τῆς καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως, νυνὶ ἐροῦμεν. φαμὲν οὖν ὅτι ἀπὸ τῶν μαλακωτέραν τὴν ἀντίθεσιν ἐχόντων ἤρξατο, λέγω δὴ τῶν πρός τι. ταῦτα γὰρ τῷ ἀντικεῖσθαι, οὐ μόνον οὐ φθείρει ἄλληλα, ἀλλὰ καὶ συνεισφέρει. ἑνὸς γὰρ τεθέντος, οἷον, πατρὸς, συνεισάγεται καὶ τὸ ἕτερον. οἷον, υἱός. καὶ ἀναιρεθέντος ἑνὸς, συναναιρεῖται καὶ τὸ ἕτερον. ἀλλήλων γάρ εἰσιν ὑποστατικά. δευτέραν τάξιν ἔχει ἡ τῶν ἐναντίων ἀντίθεσις. οἷον λευκοῦ καὶ μέλανος. ἰσχυροτέρα γάρ πως ἐστὶν ἡ τούτων ἀντίθεσις, διότι οὐ μόνον οὐ συνεισφέρει ἄλληλα, ἀλλὰ καὶ φθείρει. τοῦ γὰρ ἑνὸς παρόντος, οὐχ ὑπομένει τὸ ἕτερον. καὶ εἰς ἄλληλα μέντοι γε ταῦτα μεταβάλλει. οἷον, θερμὸν καὶ ψυχρὸν, λευκὸν καὶ μέλαν. Τρίτην ἔχουσι τάξιν, τὰ καθ᾽ ἕξιν, καὶ στέρησιν. καὶ γὰρ ἡ τούτων ἀντίθεσις, ἰσχυροτέρα ἐστὶ τῆς τῶν ἐναντίων ἀντιθέσεως. τὰ μὲν γὰρ ἐναντία, μεταβάλλει εἰς ἄλληλα. ἡ δὲ στέρησις, οὐδέ ποτε μεταβάλλει εἰς τὴν ἕξιν. οὐδὲ γὰρ ἐκ τυφλοῦ τις ἀναβλέψει κατά γε τὸν φυσικὸν, ἢ τεχνικὸν λόγον, εἰ μή που θείᾳ δυνάμει τοῦτο συμβαίνῃ. Ἐσχάτην ἔχουσι τάξιν, τὰ κατὰ ἀπόφασιν, καὶ κατάφασιν ἀντικείμενα. σφοδροτέρα γὰρ τούτων ἡ ἀντίθεσις, διότι ἐπὶ

πάντων τῶν τε ὄντων, καὶ μὴ ὄντων διαιρεῖ τὸ ἀληθὲς καὶ
τὸ ψεῦδος. λέγεται γὰρ ὁ σωκράτης, ἢ δεξιὸς εἶναι, ἢ μὴ
εἶναι δεξιός. καὶ ἀληθής γε αὕτη ἡ διαίρεσις, κἂν μόνος ὢν
τύχῃ σωκράτης, κἂν μετὰ πλειόνων, κἂν μὴ δὲ ὅλως ᾖ.
κἄν τε γὰρ μόνος ᾖ, ἀληθεύει ἡ διαίρεσις, λέγουσα, μὴ εἶναι
αὐτὸν δεξιόν. κἄν τε μετὰ πλειόνων, ὁμοίως. ἢ γὰρ δε-
ξιός ἐστιν ἐν πλείοσιν ὢν, ἢ οὐκ ἔστι δεξιὸς, ἀλλ' ἢ μέσος, ἢ ἀ-
ριστερός. ἀμφότερα δὲ, τὸ μὴ δεξιὸν σημαίνει. ἀλλὰ κἂν
μὴ δὲ ὅλως ᾖ, ἀληθὲς τὸ λέγειν, ὅτι οὐκ ἔστι δεξιός. πῶς γὰρ,
ὁ μὴ δὲ ὅλως ὤν; καὶ ἡ φωνὴ δὲ λέγεται ἢ λευκὴ εἶναι, ἢ μὴ
λευκή. καὶ ὁ λίθος, ἢ ὄψιν ἔχειν, ἢ μὴ ἔχειν. καὶ ἐπὶ πάντων δὲ
εὑρήσεις τὴν ἀντίθεσιν ταύτην ἀληθῆ ὑπάρχουσαν, οὐ μόνον
ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος ἀντιθέσεων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου.
τὰ γὰρ ὄντα, ἢ δεξιά εἰσιν, ἢ οὐκ εἰσὶ δεξιά· ἢ λευκά εἰσιν, ἢ
οὐκ εἰσὶ λευκά. ἢ ὄψιν ἔχει, ἢ οὐκ ἔχει ὄψιν. οὐ μόνον γὰρ
ἐπὶ σωμάτων αὕτη ἡ ἀντίθεσις χώραν ἔχει, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ
ἀσωμάτων. καὶ γὰρ κἀκεῖνα οὐκ ἔχει τὴν δεξιὰν θέσιν, ἐ-
πειδὴ οὐδὲ σώματά εἰσιν, οὔτε λευκά εἰσιν, οὔτε ὄψιν ἔχει
τὴν ἡμετέραν. καὶ τὸ μὴ ὂν δὲ, οὔτε δεξιόν ἐστιν, οὔτε λευ-
κὸν, οὔτε ὄψιν ἔχει. ἡ μὲν οὖν κατάφασις, καὶ ἀπόφασις
ὡς προείρηται, πάντα τὰ ὄντα, καὶ τὰ μὴ ὄντα διαιρεῖ. αἱ δὲ
ἄλλαι ἀντιθέσεις, οὐδαμῶς. ἥ τε γὰρ τῶν πρός τι ἀντιθέ-
σις, οὐκ ἐπὶ πάντων λέγεται. ἂν γὰρ τύχῃ τις μόνος ὤν, οὐ
λέγεται δεξιὸς εἶναι, ἢ ἀριστερός. ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀσωμάτων
οὐδέν. οἷον ἡ ψυχὴ, οὔτε γὰρ δεξιά ἐστιν, οὔτε ἀριστερά. ἀλ-
λ' οὐδὲ ἡ τῶν ἐναντίων ἀντίθεσις. ἡ γὰρ φωνὴ οὐ λέγεται
λευκὴ εἶναι, ἢ μέλαινα. ἔστι γὰρ καὶ ἡ λεγομένη σομφή. οὐδὲ
ἐπὶ τῶν χρωμάτων. τὰ μέν, ἐστι λευκά, τὰ δὲ, μέλανα. εἰ-
σὶ γὰρ καὶ τὰ μεταξὺ, τὸ φαιὸν, καὶ τὸ ὠχρὸν, καὶ τὰ τοιαῦ-
τα. ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ τῆς στερήσεως, καὶ τῆς ἕξεως. ὁ γὰρ λί-

θος, οὐ λέγεται τυφλὸς εἶναι, ἢ ὄψιν ἔχειν. εἰκότως οὖν πρώτην μὲν εἶπε τὴν τῶν πρός τι. δευτέραν δὲ, τὴν τῶν ἐναντίων. τρίτην δὲ, τὴν κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν. τετάρτην δὲ, τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν, ἐκ τῶν μαλακωτέραν τὴν ἀντίθεσιν ἐχόντων ἀρξάμενος, καὶ προκόψας ἐπὶ τὰ σφοδροτέρως ἀντικείμενα.

» Ἀντίκειται δὲ ἕκαστον τῶν τοιούτων, ὡς τύπῳ εἰπεῖν.
» ὡς μὲν τὰ πρός τι, οἷον τὸ διπλάσιον τῷ ἡμίσει. ὡς δὲ
» τὰ ἐναντία, οἷον τὸ κακὸν τῷ ἀγαθῷ. ὡς δὲ κατὰ στέρη-
» σιν καὶ ἕξιν, οἷον τυφλότης καὶ ὄψις. ὡς δὲ κατάφασις καὶ
» ἀπόφασις, οἷον κάθηται, οὐ κάθηται.

Διὰ τούτων ἔννοιάν τινα ἡμῖν παραδίδωσιν αὐτῶν, ἀπὸ παραδειγμάτων γυμνάζων τὸν λόγον. εἶτα οὕτω διακρίνει ἕκαστον ἰδίᾳ ἀπὸ τῶν λοιπῶν, ἵνα μή τις ὑπολάβῃ τὴν αὐτὴν τούτων ἀντίθεσιν εἶναι. καὶ γάρ τινες ὑπενόησαν τὴν αὐτὴν ἀντίθεσιν τῶν ἐναντίων τοῖς πρός τι. τὸ γὰρ ἐναντίον φασὶ, τῷ ἐναντίῳ ἐναντίον. λέγομεν οὖν πρὸς τοῦτο, ὅτι τὰ μὲν πράγματα τὰ ὑποδεχόμενα τὴν ἐναντιότητα, ποιότητές εἰσιν. οἷον, τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν. οὐδεὶς γὰρ ἂν εἴποι τὸ λευκὸν τῷ μέλανι λευκὸν, οὐδὲ τὸ μέλαν, τῷ λευκῷ μέλαν. αὐτὴ μέντοι ἡ ἐναντιότης, τῶν πρός τι ἐστί. καὶ οὐδέν γε ἄτοπον τὴν ἐναντιότητα τῶν πρός τι οὖσαν, ἐν ἑτέροις πράγμασι θεωρεῖσθαι. τὰ γὰρ πρός τι ἐλέγομεν ἰδίαν μὴ ἔχειν ὑπόστασιν, ἀλλ᾽ ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις συνίστασθαι.

Ὡς δὲ τὰ ἐναντία. οἷον, τὸ κακὸν τῷ ἀγαθῷ. ἀγαθὸν ἐνταῦθα λέγει, οὐ τὸ ὑπερούσιον. τούτῳ γὰρ οὐκ ἀντίκειται τὸ κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἐν γενέσει, καὶ φθορᾷ, ὅπερ ἔχει ἐναντίον τὸ κακόν. διττὸν γὰρ τὸ ἀγαθόν. τὸ μὲν καθ᾽ αὐτὸ, τὸ οὐσιωδῶς ὑπάρχον θεῷ, ὅπερ οὐδὲν ἔχει ἐναντίον. τῇ

οὐσίᾳ γὰρ οὐδὲν ἐστὶν ἐναντίον. τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός, τὸ πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ κακοῦ λεγόμενον. λέγω δὴ τὸ ἐν ἡμῖν, ὥσπερ καὶ τὸ φῶς εἰρήκαμεν διττόν. τὸ μὲν ἐν ἡλίῳ, ὅπερ οὐκ ἔχει ἀντικείμενον ἑαυτῷ σκότος, ἐπειδὴ συμπληροῖ τὴν οὐσίαν τοῦ ἡλίου, καὶ οὐσιῶδες αὐτοῦ ἐστι. τὸ δὲ ἐν ἀέρι κατὰ συμβεβηκὸς αὐτῷ γινόμενον, ᾧ ἀντίκειται τὸ σκότος, καὶ αὐτὸ ἐπισυμβαῖνον τῇ ἀποστάσει τοῦ φωτὸς τῷ ἀέρι. καὶ ἡ γνῶσις δὲ διττὴ, ὥς φησι καὶ ὁ πλάτων· ἡ μὲν, νοερὰ, ἥτις μόνως τὸ ἀληθὲς οἶδε, καὶ οὐκ ἔχει τὸ ψεῦδος ἀντικείμενον. αἱ δὲ, διανοητικαί εἰσι δόξαι, αἵτινες ἔχουσιν ἀντικείμενον τὸ ψεῦδος. ἔστι γὰρ καὶ διανοεῖσθαι, καὶ δοξάζειν ψευδῶς. νοεῖν μέντοι ψευδῆ, οὐκ ἔστιν. εἴη γὰρ ἂν ὁ νοῦς ἀνόητος. ἢ γὰρ ἧπται τοῦ νοητοῦ ὁ νοῦς, ἢ οὐχ ἧπται φησὶν ὁ ἀριστοτέλης. ὥστε ἀναμάρτητος. τούτῳ οὖν ἐνταῦθα τῷ ἀγαθῷ, λέγω δὴ τῷ ἐν γενέσει, λέγει ἀντικεῖσθαι τὸ κακόν.

» Ὅσα μὲν οὖν ὡς τὰ πρός τι ἀντίκειται, αὐτὰ ἅπερ
» ἐστὶ, τῶν ἀντικειμένων λέγονται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς αὐ-
» τά. οἷον τὸ διπλάσιον τοῦ ἡμίσεως, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου
» λέγεται. τινὸς γὰρ διπλάσιον. καὶ ἡ ἐπιστήμη δὲ τῷ ἐπιστη-
» τῷ, ὡς τὰ πρός τι ἀντίκειται, καὶ λέγεταί γε ἡ ἐπιστήμη, αὐ-
» τὸ ὅπερ ἐστὶ τοῦ ἐπιστητοῦ, καὶ τὸ ἐπιστητὸν δὲ, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ
» πρὸς τὸ ἀντικείμενον λέγεται τὴν ἐπιστήμην. τὸ γὰρ ἐπι-
» στητὸν, τινὶ λέγεται ἐπιστητὸν, τῇ ἐπιστήμῃ. ὅσα οὖν ἀντίκει-
» ται, ὡς τὰ πρός τι, αὐτὰ ἅπερ ἐστὶ τῶν ἀντικειμένων, ἢ ὁ-
» πωσδήποτε πρὸς ἄλληλα λέγεται. τὰ δὲ ὡς ἐναντία, αὐ-
» τὰ μὲν ἅπερ ἐστὶν, οὐδαμῶς πρὸς ἄλληλα λέγεται· ἐναν-
» τία μέντοι ἀλλήλων λέγεται. οὔτε γὰρ τὸ ἀγαθὸν τοῦ κα-
» κοῦ λέγεται ἀγαθὸν, ἀλλ' ἐναντίον. οὔτε τὸ λευκὸν τοῦ
» μέλανος λευκὸν, ἀλλ' ἐναντίον. ὥστε διαφέρουσιν αὗται

αἱ ἀντι

» αἱ ἀντιθέσεις ἀλλήλων.

Βούλεται δεῖξαι ὅτι ἡ τῶν πρός τι ἀντίθεσις, οὐκ ἔστιν ἡ αὐτὴ τῇ τῶν ἐναντίων ἀντιθέσει. καὶ δείκνυσιν αὐτὸ, συλλογισμῷ χρώμενος ἐν δευτέρῳ σχήματι τοιούτῳ. τὰ ὡς πρός τι ἀντικείμενα, αὐτὰ ἅπερ ἐστὶ, ἑτέρων λέγεται. οἷον, τὸ δεξιὸν, ἀριστεροῦ λέγεται δεξιόν. τὰ δὲ ὡς ἐναντία ἀντικείμενα, αὐτὰ ἅπερ ἐστὶ, οὐ λέγεται ἑτέρων. τὸ γὰρ λευκὸν, οὐ λέγεται μέλανος λευκόν. τὰ ἄρα ὡς πρός τι ἀντικείμενα, ἕτερά ἐστι παρὰ τὰ ὡς ἐναντία ἀντικείμενα.

» Ὅσα δὲ τῶν ἐναντίων τοιαῦτά ἐστιν, ὥστε ἐν οἷς πέφυκε
» γίνεσθαι, ἢ ὧν κατηγορεῖται, ἀναγκαῖον αὐτῶν θάτερον ὑ-
» πάρχειν, τούτων οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον. ὧν δὲ μὴ ἀναγκαῖον
» θάτερον ὑπάρχειν, τούτων ἀνὰ μέσον ἐστί τι πάντως. οἷον,
» νόσος καὶ ὑγεία ἐν σώματι ζῴου πέφυκε γίνεσθαι. καὶ ἀ-
» ναγκαῖόν γε θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν τῷ τοῦ ζῴου σώμα-
» τι, ἢ νόσον, ἢ ὑγίειαν. καὶ περιττὸν δὲ καὶ ἄρτιον ἀριθμοῦ
» κατηγορεῖται. καὶ ἀναγκαῖόν γε θάτερον τῷ ἀριθμῷ ὑπάρ-
» χειν, ἢ περιττὸν, ἢ ἄρτιον. καὶ οὐκ ἔστι γε τούτων οὐδὲν ἀνὰ
» μέσον, οὔτε νόσου καὶ ὑγιείας, οὔτε περιττοῦ καὶ ἀρτίου. ὧν
» δέ γε μὴ ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, τούτων ἐστί τι ἀνὰ
» μέσον. οἷον μέλαν καὶ λευκὸν ἐν τῷ σώματι πέφυκε γί-
» νεσθαι. καὶ οὐκ ἀναγκαῖον θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν τῷ σώ-
» ματι, οὐ γὰρ πᾶν σῶμα ἤτοι λευκὸν ἢ μέλαν ἐστίν. καὶ φαῦ-
» λον δὲ καὶ σπουδαῖον κατηγορεῖται μὲν καὶ κατὰ ἀνθρώ-
» που, καὶ κατὰ τῶν ἄλλων πολλῶν. οὐκ ἀναγκαῖον δὲ θά-
» τερον αὐτῶν ὑπάρχειν ἐκείνοις ὧν ἂν κατηγορῆται. οὐ γὰρ
» πάντα ἤτοι φαῦλα ἢ σπουδαῖά ἐστι. καὶ ἔστι γέ τι τούτων
» ἀνὰ μέσον. οἷον, τοῦ μὲν λευκοῦ καὶ μέλανος, τὸ φαιὸν
» καὶ ὠχρὸν, καὶ ὅσα ἄλλα χρώματα. τοῦ δὲ φαύλου καὶ

σπουδαίου, τὸ οὔτε φαῦλον, οὔτε σπουδαῖον.

Διακρίνας τὴν τῶν πρὸς ἀντίθεσιν τῆς τῶν ἐναντίων, βούλεται νῦν αὐτὴν τῶν λοιπῶν διακρῖναι. καὶ πρότερον διακρίνει τῆς τῶν καθ' ἕξιν καὶ στέρησιν ἀντιθέσεως. ἐπεὶ δὴ δὲ συμβάλλεται αὐτῷ πρὸς τοῦτο ἡ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν καθ' ἕξιν καὶ στέρησιν ἀντικειμένων ἀπαρίθμησις, πρότερον παραδίδωσιν ἡμῖν τὰς τούτων διαφοράς. καὶ πρό γε τούτων, διάφορα τῶν ἐναντίων εἴδη παραδίδωσιν. ἀμέλει γὰρ εὐθὺς καὶ ταῦτα διακρίνει τῶν καθ' ἕξιν καὶ στέρησιν ἀντικειμένων. μετὰ δὲ τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν καθ' ἕξιν καὶ στέρησιν ἀντικειμένων, ἐκτίθεται καὶ τὰς διαφορὰς τῶν κατὰ κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν ἀντικειμένων. τελευταῖον οὖν καὶ ταῦτα διακρίνει τῶν λοιπῶν. εἰ γὰρ εἰδείημεν τὰς διαφορὰς, καὶ τὰ παρακολουθήματα ἑκάστης ἀντιθέσεως, ῥαδίως καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλας τῶν ἀντιθέσεων διαφορὰς εἰσόμεθα. Πρῶτον οὖν, ὡς εἴρηται, τὴν τῶν ἐναντίων διαίρεσιν παραδίδωσιν. ἔχει δὲ δυνάμει τοῦτον τὸν τρόπον. τῶν ἐναντίων, τὰ μὲν, ἄμεσά ἐστιν, ὡς τὸ ἄρτιον καὶ τὸ περιττόν. τὰ δὲ, ἔμμεσα, ὡς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν. μέσον γὰρ τὸ φαιὸν, καὶ τὰ λοιπὰ χρώματα. καὶ τῶν ἐμμέσων, τὰ μὲν, οὕτως ἔχει, ὡς δυνατὸν εἶναι ἀμφότερα ἀπεῖναι τοῦ ὑποκειμένου. οὐδὲ γὰρ ἀναγκαῖον πᾶν σῶμα λευκὸν εἶναι ἅμα, καὶ μέλαν. δύναται γὰρ καὶ φαιὸν εἶναι. τὰ δὲ, οὕτως ἔχει, ὥστε ἐξ ἀνάγκης τὸ ἕτερον ἀφωρισμένως παρεῖναι τῷ ὑποκειμένῳ, καὶ οὐχ ὁπότερ' ἔτυχεν, ὡς τῷ πυρὶ ἡ θερμότης, καὶ οὐδέποτε ἡ ψύξις. ὁμοίως καὶ τῇ χιόνι ἡ ψυχρότης, καὶ οὐδέποτε ἡ θερμότης, διὰ τὸ οὕτως ἑκάτερον τούτων πεφυκέναι. καὶ αὕτη μὲν ἡ διαίρεσίς τε, καὶ ἡ ὑποδιαίρεσις. καὶ κατ' ἄλλον δὲ τρόπον, ὑποδιαιρεῖται τὰ ἔμμεσα ἐναντία. τῶν γὰρ

ἐμμέσων ἐναντίων, τὰ μὲν, ἔχουσι τὰ μέσα, ὀνόμασι δη-
λούμενα· τὰ δὲ, λόγοις, καὶ τῇ τῶν ἄκρων ἀποφάσει. τοῦ
μὲν γὰρ λευκοῦ καὶ μέλανος, τὰ ἐν μέσῳ, ὀνόμασιν ἐπικέ-
κληται· οἷον, τὸ φαιὸν, τὸ ὠχρὸν, τὸ ξανθὸν, καὶ τὰ τοιαῦ-
τα· τοῦ δὲ φαύλου καὶ σπουδαίου, τὸ ἀνὰ μέσον, ὀνόματι
μὲν οὐ δηλοῦται, τῇ δὲ τῶν ἄκρων ἀποφάσει σημαίνεται,
τὸ μήτε φαῦλον μήτε σπουδαῖον. ἄλλως τε. τῶν ἐναν-
τίων, τὰ μὲν, ἔμμεσά ἐστιν, ὡς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν· τὰ
δὲ ἄμεσα, ὡς ἀρτιότης καὶ περιττότης. καὶ τὰ μὲν, ἀμφό-
τερα δύναται ἀπεῖναι τοῦ ὑποκειμένου. ὡς τῷ ἀνθρώ-
πῳ τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν. τὰ δὲ, οὕτως ἔχει, ὡς τὸ ἕτε-
ρον ἐξ ἀνάγκης παρεῖναι τῷ ὑποκειμένῳ, ὡς τῷ πυρὶ ἡ θερ-
μότης. ἔτι τῶν ἐμμέσων ἐναντίων, τὰ μὲν, ἔχει τὰ μέ-
σα ὠνομασμένα, ὡς τὸ λευκὸν, καὶ τὸ μέλαν· οἷον, τὸ
φαιὸν, τὸ ἐρυθρόν· τὰ δὲ, ἔχει τὰ μέσα τῇ τῶν ἄκρων ἀ-
ποφάσει δηλούμενα, ὡς τὸ φαῦλον, καὶ σπουδαῖον, τὸ μή-
» τε φαῦλον, μήτε σπουδαῖον. Ὅσα δὲ τῶν ἐναντίων
» τοιαῦτά ἐστιν, ὥστε ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι, ἢ ὧν κατηγο-
» ρεῖται. τῶν γὰρ ἐναντίων, τὰ μὲν, κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρ-
χει τῷ ὑποκειμένῳ· τὰ δὲ, καθ' αὑτό. διὰ μὲν οὖν τοῦ πέφυ-
κε γίνεσθαι, ἐδήλωσε τὰ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχοντα
τῷ ὑποκειμένῳ· διὰ δὲ τοῦ κατηγορεῖσθαι, τὰ καθ' αὑτὸ ὑπάρ-
χοντα. τὸ δὲ καθ' αὑτὸ, διττὸν, ὡς αὐτός φησιν ἐν τῇ ἀποδει-
κτικῇ. τὸ μὲν, ὃ μέρος γίνεται τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ ὑποκειμένου πρά-
γματος, ὡς τὸ ζῷον, τὸ λογικόν. ταῦτα γὰρ καθ' αὑτὸ ὑπάρ-
χουσι τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἐν τῷ ὁρισμῷ αὐτοῦ παραλαμβάνε-
ται. τὸ δὲ, οὗ ἐν τῷ ὁρισμῷ, τὸ ὑποκείμενον παραλαμβάνεται,
ὡς τὸ ἄρτιον, καὶ τὸ περιττὸν, σιμότης, καὶ γρυπότης. τό, τε
γὰρ ἄρτιον καὶ τὸ περιττὸν ὁριζόμενοι, μνημονεύομεν τοῦ ὑπο-
κειμένου, λέγω δὴ τοῦ ἀριθμοῦ. ἄρτιον γὰρ λέγομεν ἀριθμὸν,

τὸν δίχα τεμνόμενον· καὶ περιττὸν ἀριθμὸν, τὸν μὴ δυνά-
μενον δίχα διαιρεθῆναι· τὸν μέντοιγε ἀριθμὸν ὁριζόμε-
νοι, οὐκ ἀνάγκη μνημονεῦσαι τοῦ ἀρτίου· ἀριθμὸς γάρ ἐστι,
πλῆθος, καὶ συναγωγὴ μονάδων· καὶ εἰ τὰ μάλιστα, πᾶς
ἀριθμὸς, ἢ ἄρτιός ἐστιν, ἢ περιττός· καὶ τὴν σιμότητα δὲ,
καὶ τὴν γρυπότητα ὁριζόμενοι, ἐξ ἀνάγκης καὶ τοῦ ὑποκει-
μένου, ἤγουν τῆς ῥινὸς μνημονεύομεν, σιμότητα λέγοντες
εἶναι κοιλότητα ἐν ῥινί· γρυπότητα δὲ, κυρτότητα ἐν ῥι-
» νί. Ἀναγκαῖον αὐτῶν θάτερον ὑπάρχειν, τούτων οὐδέν
» ἐστιν ἀνὰ μέσον. ὃ βούλεται λέγειν ἐν τούτοις, τοιοῦτόν
ἐστιν· ὅσα τῶν ἐναντίων τοιαῦτά ἐστιν, ὡς ἐξ ἀνάγκης δεῖν
τὸ ἕτερον αὐτῶν ὑπάρχειν, ἢ ὡς καθ᾽ αὑτὸ, ἢ κατὰ συμβε-
βηκὸς, τούτων οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον· ὅσα δὲ τοιαῦτά ἐστιν,
ὡς δύνασθαι ἀμφότερα τὰ ἐναντία ἀπεῖναι τοῦ ὑποκει-
μένου, ἐν ᾧ ἢ καθ᾽ αὑτὸ, ἢ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχουσι,
ταῦτα οὐκ ἄμεσά ἐστιν, ἀλλ᾽ ἔχει τι ἑαυτῶν ἀνὰ μέσον. πα-
ράδειγμα τοῦ μὲν προτέρου, τῶν μὲν καθ᾽ αὑτὸ ὑπαρχόν-
των ἐναντίων, τὸ ἄρτιον καὶ τὸ περιττόν. τούτων γὰρ οὐδέν ἐστιν
ἀνὰ μέσον. τῶν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς, νόσος, καὶ ὑγεία. καὶ
γὰρ οὐδὲ τούτων ἐστί τι μεταξὺ, ἀλλ᾽ ἐξ ἀνάγκης δεῖ τὸ ἕτερον
αὐτῶν, παρεῖναι τῷ τοῦ ζώου σώματι, νόσον, ἢ ὑγείαν, ἵνα
λάβωμεν πᾶσαν τὴν ὁπωσοῦν ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν ἔκβα-
σιν. τοῦ δὲ δευτέρου, παράδειγμα, τῶν μὲν καθ᾽ αὑτὸ, ὡς
τῷ πυρὶ, ἡ θερμότης. τῷ ὕδατι, ἡ ψυχρότης. ἔστι γάρ τι τού-
των ἀνὰ μέσον, τὸ χλιαρόν. τῶν δὲ κατὰ συμβεβηκὸς,
ὡς ἐν ἡμῖν τὸ μέλαν, καὶ τὸ λευκόν. ἔστι γὰρ μεταξὺ τὸ
φαιόν. καὶ περιττὸν δὲ καὶ ἄρτιον, ἀριθμοῦ κατηγορεῖται.
πᾶς γὰρ ἀριθμὸς, ἢ περιττός ἐστιν, ἢ ἄρτιος. καὶ οὐκ ἂν εὑρεθείη
» ἀριθμὸς, μὴ ὢν τοιοῦτος. Καὶ φαῦλον δὲ, καὶ σπουδαῖον,
» κατηγορεῖται μὲν κατὰ ἀνθρώπων, καὶ ἄλλων πολλῶν.

οὐ μόνον γὰρ ἐπ᾽ ἀνθρώπων λέγομεν τὸ φαῦλον, καὶ σπου-
δαῖον, ἀλλὰ καὶ ἐπ᾽ ἄλλων. οἷον, ἐπὶ ἵππου.

» Ἐπ᾽ ἐνίων μὲν οὖν, ὀνόματα κεῖται τοῖς ἀνὰ μέσον.
» οἷον, λευκοῦ καὶ μέλανος, τὸ φαιὸν καὶ ὠχρόν. καὶ ὅσα ἄλ-
» λα τοιαῦτα χρώματα. ἐπ᾽ ἐνίων δὲ ὀνόματι μὲν οὐκ εὔπο-
» ρον τὸ ἀνὰ μέσον ἀποδοῦναι, τῇ δ᾽ ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἀ-
» ποφάσει, τὸ ἀνὰ μέσον ὁρίζεται. οἷον τὸ οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε
» κακὸν. οὔτε δίκαιον, οὔτε ἄδικον.

Διὰ τοῦτο, ὡς ἤδη εἶπον, κατ᾽ ἄλλον τρόπον τὴν τῶν ἐμμέ-
σων ἐναντίων ποιεῖται ὑποδιαίρεσιν, ἤδη πρότερον ὑποδιε-
λὼν αὐτὰ ταῦτα εἴς τε τὰ δυνάμενα ἄμφω ἀπεῖναι τοῦ
ὑποκειμένου, καὶ εἰς τὰ ἐξ ἀνάγκης πεφυκότα κατὰ τὸ ἕ-
τερον τῶν ἀντικειμένων ὑπάρχειν τῷ ὑποκειμένῳ.

» Στέρησις δὲ καὶ ἕξις λέγεται μὲν περὶ ταυτόν τι, οἷον ἡ
» ὄψις καὶ ἡ τυφλότης περὶ ὀφθαλμόν. καθόλου δὲ εἰπεῖν ἐν
» ᾧ ἂν πέφυκεν ἡ ἕξις γίνεσθαι, περὶ τοῦτο λέγεται ἑκάτε-
» ρον αὐτῶν. ἐστερῆσθαι δὲ τότε λέγομεν ἕκαστον τῶν τῆς ἕ-
» ξεως δεκτικῶν, ὅταν ἐν ᾧ πέφυκεν ὑπάρχειν, καὶ ὅτε πέ-
» φυκεν ἔχειν, μηδαμῶς ὑπάρχῃ. νωδὸν τε γὰρ λέγομεν,
» οὐ τῷ μὴ ἔχειν ὀδόντας: καὶ τυφλὸν, οὐ τῷ μὴ ἔχειν ὄψιν,
» ἀλλὰ τῷ μὴ ἔχειν, ὅτε πέφυκεν ἔχειν. ἔνια γὰρ ἐκ γενε-
» τῆς, οὔτε ὄψιν, οὔτε ὀδόντας ἔχει. ἀλλ᾽ οὐ λέγεται, οὔτε
» νωδὰ, οὔτε τυφλά.

Εἰρηκὼς τὰ διάφορα τῶν ἐναντίων ἀντικείμενα ση-
μαινόμενα, τρέπεται διδάξαι περὶ τῆς στερήσεως καὶ τῆς
ἕξεως. εἴρηται γὰρ ἡμῖν ἤδη, ὅτι συμβάλλεται αὐτῷ ἡ τού-
των διδασκαλία, πρὸς τὴν διάκρισιν αὐτῶν τὴν εἰς τὰ
πρός τι. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τῶν ἄλλων ἀντικει-
» μένων διάκρισιν. Καθόλου δὲ εἰπεῖν, ἐν ᾧ πέφυκεν ἡ
» ἕξις γίνεσθαι, περὶ τοῦτο λέγεται ἑκάτερον αὐτῶν. ἵνα

εἴπῃ τὸ πρᾶγμα, ἐν ᾧ φησιν. ἵνα δηλώσῃ τὸ μερικόν. πέφυκεν, εἶπεν, ἵνα δηλώσῃ τὸν χρόνον γίνεσθαι λέγει. Ἰστέον δὲ ὅτι ἡ στέρησις ἢ οὐσίας ἐστὶν, ἢ δυνάμεως, ἢ ἕξεως, ἢ ἐνεργείας, ἢ ὀρθότητος, ἢ τελειότητος. ἀλλ᾽ ἐπί τινων μὲν, τὸ ὄνομα, καὶ τὸ πρᾶγμά ἐστι στερητικὸν, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀναισθήτου. ἐπί τινων δὲ, τὸ ὄνομα μόνον, ὡς ἐπὶ τοῦ ἀϊδίου, καὶ τοῦ ἀσωμάτου, τοῦ ἀντιδιαιρουμένου τῷ σώματι. ἐπί τινων δὲ, τὸ πρᾶγμα μόνον, ἀλλ᾽ οὐ τὸ ὄνομα, ὡς ἐπὶ κωφοῦ, καὶ τυφλοῦ. Τρία δεῖ παρατηρεῖν ἐπὶ τῆς ἕξεως καὶ τῆς στερήσεως, τό, τε πεφυκὸς δέχεσθαι, καὶ ὅτε πέφυκε δέχεσθαι, τουτέστιν, ἐν τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ πέφυκεν, καὶ ἐν ᾧ μέρει πέφυκε, περὶ ὃ δὲ πρᾶγμα λέγεται ἡ ἕξις, περὶ τοῦτο καὶ ἡ στέρησις θεωρεῖται. οὐ γὰρ λέγομεν τὸν λίθον ἐστερῆσθαι ὄψεως, ἐπειδὴ οὐδὲ ὅλως πέφυκεν ἔχειν ὄψιν. οὔτε τὸν ἄνθρωπον κατὰ τοὺς πόδας λέγομεν ἐστερῆσθαι ὄψεως, ἐπειδὴ μὴ κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ μέρος πέφυκεν ἔχειν τὴν ὄψιν. ἀλλ᾽ οὐδὲ τὸ σκυλάκιον ἐστερῆσθαι ὄψεως λέγομεν, ἐπειδὴ μὴ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ πέφυκεν ἔχειν. λέγομεν δὲ τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὸ πρόσωπον ἐστερῆσθαι τῆς ὄψεως, ἐπειδὴ καὶ πέφυκεν ἔχειν ὄψιν ὁ ἄνθρωπος. καὶ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, καὶ τῷ χρόνῳ ὁμοίως. νωδὸν λέγομεν, οὐχ ἁπλῶς τὸν μὴ ἔχοντα ὀδόντας. οὐ γὰρ δήπου καὶ τὸν ἄρτι τεχθέντα· οὐ γὰρ τηνικαῦτα πέφυκεν ἔχειν, ὥσπερ οὐδὲ τυφλὸν τὸ σκυλάκιον, ἀλλὰ νωδὸν λέγομεν, τὸν ὑπὸ γήρως εἰ τύχοι, ἢ ὑπὸ πάθους τῶν ὀδόντων ἐστερημένον.

» Τὸ δὲ ἐστερῆσθαι, καὶ τὸ ἔχειν τὴν ἕξιν, οὐκ ἔστι στέρησις
» καὶ ἕξις. ἕξις μὲν γάρ ἐστιν ἡ ὄψις. στέρησις δὲ, ἡ τυφλό-
» της. τὸ δὲ ἔχειν τὴν ὄψιν, οὐκ ἔστιν ὄψις. οὐδὲ τὸ τυφλὸν
» εἶναι, τυφλότης. στέρησις γάρ τις ἡ τυφλότης ἐστί. τὸ δὲ
» τυφλὸν εἶναι, ἐστερῆσθαι, οὐ στέρησίς ἐστιν.

Βούλεται δὲ διὰ τούτων δεῖξαι ὁ φιλόσοφος, ὅτι οὐκ ἔστι ταυτὸν τὸ ἐστερῆσθαι τῇ στερήσει, οὐδὲ τὸ ἕξιν ἔχειν τῇ ἕξει. αὕτη μὲν γὰρ ἡ ἕξις, καὶ ἡ στέρησις, ποιότητές εἰσι. τὰ δὲ ἔχοντα τὴν ἕξιν, καὶ τὴν στέρησιν, ποιά εἰσι, παρωνύμως ἀπ᾽ αὐτῶν λεγόμενα: ὥσπερ ἡ λευκότης, καὶ τὸ λευκόν. ἡ μὲν γάρ ἐστι ποιότης. τὸ δὲ ποιόν, παρωνύμως ἀπ᾽ αὐτῆς λεγόμενον. δείκνυσι δὲ τοῦτο ὁ φιλόσοφος, λέγω δὴ ὅτι ἕτερόν ἐστιν ἕξις, καὶ τὸ ἔχειν ἕξιν, οὐ διὰ τῶν γενῶν. λέγω δὴ τῆς ἕξεως, καὶ τοῦ τὴν ἕξιν ἔχοντος, ἢ διὰ τῆς στερήσεως, καὶ τοῦ τὴν στέρησιν ἔχοντος, ἀλλὰ διὰ τῶν εἰδῶν, λέγω δὴ τῆς ὄψεως καὶ τῆς τυφλότητος, καὶ τοῦ τὴν ὄψιν ἔχοντος, καὶ τὴν τυφλότητα. σαφέστερα γὰρ τὰ εἴδη τῶν γενῶν. πρόδηλον γὰρ ἐστὶ τούτων, ὅτι ἕτερον μέν ἐστιν ἡ τυφλότης, ἕτερον δὲ, τὸ τὴν τυφλότητα ἔχον. καὶ ἡ ὄψις μὲν, ἕτερον. ὁ δὲ τὴν ὄψιν ἔχων, ἕτερος. τὰ μὲν γὰρ ποιότητές εἰσι τινές. τὰ δὲ, οὐσίαι μετέχουσαι τούτων. εἰ τοίνυν ταῦτα διάφορα, καὶ τὰ τούτων γένη διάφορα. ὡς γὰρ ἔχει ἡ ὄψις, καὶ ἡ τυφλότης, πρὸς τὸν ἔχοντα τὴν ὄψιν, καὶ τὴν τυφλότητα, οὕτως ἔχει καὶ ἡ ἕξις, καὶ ἡ στέρησις, πρὸς τὸν ἔχοντα τὴν ἕξιν, καὶ τὴν στέρησιν. ἐπειδὴ καὶ ὡς ἔχει ἡ ὄψις, καὶ ἡ τυφλότης πρὸς τὴν ἕξιν, καὶ τὴν στέρησιν, οὕτω καὶ ὁ τὴν ὄψιν ἔχων, καὶ τὴν τυφλότητα, πρὸς τὸν τὴν ἕξιν ἔχοντα, καὶ τὴν στέρησιν. εἴδη γὰρ αὐτῶν εἰσιν. εἰ τοίνυν ταῦτα διάφορα, λέγω δὴ ἡ ὄψις, καὶ ὁ τὴν ὄψιν ἔχων, καὶ ἡ τυφλότης, καὶ ὁ τὴν τυφλότητα ἔχων, καὶ τὰ τούτων γένη διάφορα. λέγω δὴ ἡ ἕξις, καὶ ὁ τὴν ἕξιν ἔχων. καὶ ἡ στέρησις, καὶ ὁ τὴν στέρησιν ἔχων.

» Ἐπεὶ εἰ ἦν ἡ τυφλότης ταυτὸν τῷ τυφλὸν εἶναι, κατηγο-
» ρεῖτο ἂν ἀμφότερα κατὰ τοῦ αὐτοῦ. ἀλλὰ τυφλὸς μὲν ὁ
» ἄνθρωπος λέγεται, τυφλότης δὲ ὁ ἄνθρωπος οὐδαμῶς

» λέγεται. ἀντικεῖσθαι δὲ καὶ ταῦτα δοκεῖ, τὸ ἐστερῆσθαι καὶ
» τὸ τὴν ἕξιν ἔχειν, ὡς στέρησις καὶ ἕξις. ὁ γὰρ τρόπος τῆς ἀν-
» τιθέσεως ὁ αὐτός. ὡς γὰρ ἡ τυφλότης τῇ ὄψει ἀντίκειται,
» οὕτω καὶ τὸ τυφλὸν εἶναι τῷ ὄψιν ἔχειν ἀντίκειται.

Ἐπεὶ εἰ ἦν ταυτὸν ἡ τυφλότης τῷ τυφλὸν εἶναι, κατηγορεῖτο ἂν ἀμφότερα κατὰ τοῦ αὐτοῦ. καὶ ἄλλως δέ φησιν. εἰ ἦν ταυτὸν ἡ ὄψις, καὶ ὁ τὴν ὄψιν ἔχων, κατηγορεῖτο ἂν ἀμφότερα κατὰ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου. ὡς γὰρ βροτὸς, καὶ ἄνθρωπος, καὶ μέροψ, ταυτὸν ὄντα, καθ' ἑνὸς ὑποκειμένου κατηγορεῖται, οὕτω καὶ ταῦτα, εἰ ἦσαν ταυτὰ, καθ' ἑνὸς ἂν, καὶ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου κατηγοροῦντο. νῦν δὲ τυφλότητα μὲν ἔχειν, ἢ ὄψιν ὁ ἄνθρωπος λέγεται, τυφλότης δὲ ἁπλῶς, ἢ ὄψις, οὐ λέγεται. ὥστε καὶ ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι διάφορα ταῦτά ἐστιν. ἀλλ' εἰ καὶ διάφορα ταῦτά ἐστι φησὶν, ἀλλ' οὖν τὸν αὐτὸν ἔχει τῆς ἀντιθέσεως τρόπον. ὡς γὰρ ἀντίκειται ὄψις τυφλότητι, ὡς στέρησις καὶ ἕξις, οὕτω καὶ τὸ ἔχειν ὄψιν, τῷ τὴν τυφλότητα ἔχειν ἀντίκειται καθ' ἕξιν, καὶ στέρησιν.

» Οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ τὸ ὑπὸ τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν,
» κατάφασις καὶ ἀπόφασις. ἡ μὲν γὰρ κατάφασις λόγος
» ἐστὶ καταφατικὸς, ἡ δὲ ἀπόφασις λόγος ἀποφατικός. τῶν
» δὲ ὑπὸ τὴν κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν, οὐδέν ἐστι λόγος. λέ-
» γεται δὲ καὶ ταῦτα ἀντικεῖσθαι ἀλλήλοις ὡς κατάφασις
» καὶ ἀπόφασις. καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τούτων, ὁ τρόπος τῆς ἀντι-
» θέσεως ὁ αὐτός. ὡς γάρ ποτε ἡ κατάφασις πρὸς τὴν ἀπό-
» φασιν ἀντίκειται, οἷον, τὸ κάθηται πρὸς τὸ, οὐ κάθηται, οὕ-
» τω καὶ τὸ ὑφ' ἑκάτερον πρᾶγμα ἀντίκειται, τὸ καθῆσθαί τι-
» να, πρὸς τὸ μὴ καθῆσθαι.

Οὐκ ἔστιν οὐδὲ τὸ ὑπὸ τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν, κατάφασις καὶ ἀπόφασις. ὅτι δὲ οὐδὲ ἡ κατάφασις

καὶ ἀπόφασις, ταυτόν ἐστι τοῖς ὑπ' αὐτῶν σημαινομένοις, δείκνυσι τοῦτο ἐκ τοῦ τὴν μὲν ἀπόφασιν, καὶ τὴν κατάφασιν, λόγους εἶναι· τὰ δὲ ὑπ' αὐτῶν σημαινόμενα, πράγματα· τὸ μὲν γὰρ σωκράτης κάθηται, λόγος ἐστίν· αὐτὸς δὲ ὁ καθήμενος σωκράτης, πρᾶγμά ἐστιν· οὐσία γάρ ἐστι μετά τινος ἐνεργείας· λέγω δὴ, τοῦ καθῆσθαι· καὶ ταῦτα μέντοι ἀντίκειται ἀλλήλοις, τῷ αὐτῷ τῆς ἀντιθέσεως τρόπῳ· καὶ γὰρ ὥσπερ ἀντίκειται ὁ λόγος ὁ λέγων, σωκράτης κάθηται· τῷ λέγοντι· σωκράτης οὐ κάθηται· οὕτω καὶ ὁ καθήμενος σωκράτης, τῷ μὴ καθημένῳ ἀντίκειται· ἑκάτερα γὰρ τῶν ἀντιθέσεων, ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀντίκειται·

» Ὅτι δὲ ἡ στέρησις καὶ ἡ ἕξις οὐκ ἀντίκειται ὡς τὰ πρός
» τι, φανερόν· οὐ γὰρ λέγεται αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ τοῦ ἀντικειμέ-
» νου· ἡ γὰρ ὄψις οὐκ ἔστι τυφλότητος ὄψις, οὐδ' ἄλλως οὐδα-
» μῶς πρὸς αὐτὸ λέγεται· ὡσαύτως δὲ οὐδὲ ἡ τυφλότης λέ-
» γοιτ' ἂν τυφλότης ὄψεως, ἀλλὰ στέρησις μὲν ὄψεως ἡ τυ-
» φλότης λέγεται, τυφλότης δὲ ὄψεως, οὐ λέγεται, οὐδὲ ἡ
» ὄψις τυφλότητος·

Διδάξας ἡμᾶς ἴδια περὶ ἑκάστης ἀντιθέσεως, νῦν τὴν διάκρισιν αὐτῶν ποιεῖται, καὶ διακρίνει τὰ ὡς πρός τι ἀντικείμενα, τῶν καθ' ἕξιν καὶ στέρησιν ἀντικειμένων· τῶν γὰρ ἐναντίων, ἤδη αὐτὰ διέκρινε· πάλιν δὲ ἀπὸ τῶν εἰδῶν γυμνάζει τὸν λόγον, ὡς σαφεστέρων ὄντων, λέγω δὴ τῆς ὄψεως, καὶ τῆς τυφλότητος· καὶ πρῶτον μὲν δείκνυσιν οὕτω, συλλογισμῷ πάλιν χρώμενος ἐν δευτέρῳ σχήματι· τὰ πρός τι, αὐτὰ ἅπερ ἐστὶ, τοῦ ἀντικειμένου λέγεται· ὁ γὰρ πατὴρ, υἱοῦ λέγεται πατήρ· καὶ τὸ δεξιὸν, τοῦ ἀριστεροῦ λέγεται δεξιόν· τὰ δὲ καθ' ἕξιν καὶ στέρησιν, αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν, οὐ λέγεται τῶν ἀντικειμένων· ἡ γὰρ ὄψις, οὐ λέγεται τυφλό-

τητος εἶναι ὄψις. τὰ ἄρα ὡς πρός τι ἀντικείμενα, ἕτερά εἰσι τῶν καθ' ἕξιν καὶ στέρησιν ἀντικειμένων. καὶ οὕτω μὲν πρῶτον ἔδειξε ἀπὸ τοῦ σαφεστέρου, καὶ ὁμολογουμένου. λέγω δὴ, ἀπὸ τὴν ὄψιν μὴ λέγεσθαι τυφλότητος ὄψιν. εἶτα ὕστερον δείκνυσι καὶ ἀπὸ τοῦ ἀμφιβόλου, ὅτι οὐδὲ ἡ τυφλότης, ὄψεως τυφλότης λέγεται. τοῦτο γὰρ δοκεῖ λέγεσθαι.

Οὐδὲ ἄλλως οὐδαμῶς ἡ ὄψις πρὸς αὐτὸ λέγεται. ἀντὶ τοῦ, ὡς δ' ἂν ὀνοματοποιήσῃς, οὐδαμῶς πρὸς τὸ ἀντικείμενον λέγεται. δηλοῖ τοίνυν τὸ οὐδαμῶς, ὅτι καὶ τὴν πρὸς δοτικὴν, ἢ ἄλλην πᾶσαν ἀπόδοσιν. οὐδὲ γὰρ ἡ ὄψις, τῇ τυφλότητί ἐστιν ὄψις. ὡσαύτως οὐδὲ ἡ τυφλότης λέγεται τυφλότης ὄψεως. οὐ γὰρ ἡ ὄψις τυφλότης γίνεται, εἰ καὶ ὀφθαλμὸς τυφλὸς γίνεται. οὐ λέγεται οὖν ἡ τυφλότης ὄψεως τυφλότης, ἀλλ' ἡ τυφλότης, ὄψεως στέρησις. οὐδὲ γὰρ τὸ σκότος, φωτὸς σκότος λέγεται, ἀλλὰ φωτὸς στέρησις. οὐ δὲ γὰρ τὸ φῶς σκότος γίνεται, ἀλλ' ὁ ἀὴρ σκοτεινὸς, εἰ καὶ δι' ἐπιπρόσθησιν φωτός. Ἰστέον δὲ ὅτι ἡ ὄψις οὐ μόνον τὴν ὀπτικὴν ἐνέργειαν δηλοῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑποκείμενον, τὸν ὀφθαλμόν. δείξας οὖν ἐπὶ τοῦ ὁμολογουμένου, λέγω δὴ τῆς ὄψεως, ὅτι οὐ λέγεται πρὸς τὸ ἀντικείμενον, νῦν ἐπὶ τοῦ ἀμφιβόλου δείκνυσιν. ἡ γὰρ τυφλότης φησί, στέρησις μὲν ὄψεως λέγεται. τυφλότης δὲ ὄψεως, οὐδαμῶς. μήποτε δὲ οὐ καλῶς φαμὲν τὴν τύφλωσιν μὴ λέγεσθαι ὄψεως τύφλωσιν. εἰ γὰρ ὡς καὶ αὐτός φησι στέρησιν ὄψεως λέγομεν, τοῦ γένους δὲ κατηγορουμένου τινὸς, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τῶν εἰδῶν αὐτοῦ τί κατηγορεῖσθαί τινος. οὐ γὰρ οἷόν τε τι εἶναι ζῶον, ὃ μὴ πάντως ἢ ἄνθρωπος ἔσται, ἢ ἵππος, ἢ τί τῶν λοιπῶν ζώων. ὁμοίως δὲ, οὐδὲ στέρησιν εἶναι ἐνδέχεται, εἰ μὴ πάντως εἴη τί, οὗ εἶναι λέγεται ἡ στέρησις. ἀνάγκη οὖν πᾶσα καὶ τὴν κατ' εἶδος ἀντικειμένην τῇ ἕξει ἐκείνῃ, στέρησιν

ἐκείνης εἶναι λέγεσθαι. ἡ γὰρ τῆς ὄψεως στέρησις, οὐκ ἔστιν ἁπλῶς, καὶ καθόλου πάντως στέρησις, ἀλλὰ τὶς δηλονότι στέρησις, τουτέστι, τύφλωσις. εἰ οὖν ἡ τῆς ὄψεως στέρησις τίς ἐστι στέρησις, αὕτη δὲ ἡ τὶς στέρησις οὐδὲν ἄλλό ἐστιν, ἢ τύφλωσις, ἡ ἄρα τύφλωσις, ὄψεώς ἐστι τύφλωσις. πῶς γὰρ οἷόν τε ἦν τοῦ γένους τινὸς εἶναι λεγομένου, μὴ καὶ τὸ εἶδος τινὸς εἶναι λέγεσθαι, εἴπερ ἐν ὑπάρξει εἶναι τὰ γένη, ἄνευ τινὸς εἶναι τῶν εἰδῶν ἀδύνατον; ἢ οὖν οὐδὲ τὸ γένος, τουτέστιν ἡ στέρησις, λέγεται ὄψεως εἶναι στέρησις, ἢ εἰ τὸ γένος, πάντως καὶ τῶν εἰδῶν τί. ἀλλ᾽ ἴσως εἴποι ἄν τις πρὸς τοῦτο, ὡς εἴπερ λέγομεν γνώσεως στέρησιν, ἀνάγκη ὅσον ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ, εἶναί τι τῶν εἰδῶν τῆς στερήσεως ταύτης, ὃ τῆς γνώσεως κατηγορηθήσεται, ἢ πρὸς αὐτὴν λεχθήσεται. νῦν δὲ τοῦ γένους κατηγορουμένου τῆς γνώσεως, εἶδός τι τῆς αὐτῆς κατηγορούμενον οὐχ εὑρίσκομεν. ἔστιν οὖν πρὸς τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι μὴ δὲ ἔχομεν τὴν ἀντικειμένην τῇ γνώσει στέρησιν ὠνομασμένην, ὥσπερ ἡ τῇ ὄψει ἀντικειμένη στέρησις, τυφλότης καλεῖται. ὡς εἴπερ ἦν, ἐλέχθη ἂν κἀκείνη πρὸς τὴν γνῶσιν, ὡς ἡ τυφλότης, ὄψεως λέγεται τυφλότης. ὁπηνίκα γὰρ τὰς στερήσεις κατὰ στέρησιν τῶν ἕξεων ὀνομάζομεν, ὡς ἀγνωσίαν, καὶ ἀμαθίαν, καὶ τὸ ἄσοφον, καὶ τὰ παραπλήσια, οὐκέτι δηλονότι τοῦ ἀντικειμένου τὰ τοιαῦτα εἶναι λέγεται, ἀλλὰ τοῦ δεκτικοῦ. οὐ γὰρ ἡ ἀγνωσία, γνώσεως ἀγνωσία λέγεται, ἀλλὰ ψυχῆς ἀγνωσία, καὶ ἀμαθία, καὶ τὰ λοιπά. ἔχει γὰρ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀντικείμενον, οὐ τὴν στέρησιν κατηγορεῖ. ἀλλ᾽ εἰ καὶ στέρησις αὐτὸ ὅπερ ἐστι, τοῦ ἀντικειμένου εἶναι λέγεται, οὐ μόνον αὐτὸ τὸ γένος, ἀλλ᾽ εἴτι καὶ τῶν ὑπὸ ταύτην εἰδῶν εἴη ὠνομασμένον. ἀλλ᾽ οὖν οὐκέτι καὶ ἡ ἕξις, αὐτὸ ὅπερ ἐστι, τῆς στερήσεως

εἶναι λέγεται. τῶν δὲ πρός τι, ἑκάτερον τῶν ἀντικειμένων, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ, τοῦ ἀντικειμένου εἶναι λέγεται, ὡς ἐφεξῆς φησιν ὁ ἀριστοτέλης. ὥστε ταύτῃ ἂν διακρίνοιτο τὰ καθ' ἕξιν καὶ στέρησιν ἀντικείμενα τῶν πρός τι. καὶ τοῦτο δ' ἄν τις εἴποι, ὅτι οὐχ ὃν τρόπον τὰ πρός τι αὐτὰ ἅπερ ἐστὶ, τῶν ἀντικειμένων εἶναι λέγεται: οὕτω καὶ ἡ στέρησις, τῆς ἕξεως εἶναι λέγεται στέρησις. τὰ μὲν γὰρ πρός τι, ὡς συναίτια ἀλλήλων, οὕτως ἑκάτερον τῶν ἀντικειμένων, τοῦ λοιποῦ εἶναι λέγεται. ἡ δὲ στέρησις, τῆς ἕξεως εἶναι λέγεται, οὐχ ὡς τοῦ εἶναι αὐτῆς. τοὐναντίον δὲ, τοῦ μὴ εἶναι αἰτία οὖσα. μήποτε δ' ἔστι συνηγορῆσαι τῷ τοῦ ἀριστοτέλους λόγῳ φάσκοντι, τὴν μὲν στέρησιν, ὄψεως εἶναι λέγεσθαι στέρησιν, τυφλότητα δὲ ὄψεως, μηκέτι. ἰδοὺ γοῦν καὶ φωτὸς μὲν στέρησιν φαμὲν, σκότος δὲ φωτὸς οὐκέτι. καίτοι τὸ σκότος οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ φωτὸς στέρησις, ὡς ἡ τυφλότης ὄψεως στέρησις, ὡς ἐν ἑτέροις ἡμῖν διὰ πλειόνων δέδηκται. ἀλλ' ὥσπερ πήρωσιν μὲν σκελῶν φέρε λέγομεν, οὐκέτι δὲ πήρωσιν ἀρτιότητος, ἢ εὐθύτητος, ἢ ὀρθότητος, ἢ ὅπως ἄν τις τὴν τῶν σκελῶν κατὰ φύσιν θέσιν καλῇ, ὀνομάσειεν, οὕτω δηλονότι καὶ σκότος μὲν ἀέρος λέγομεν, σκότος δὲ φωτὸς, οὐκέτι. οὐδ' ἄρα τύφλωσιν ὄψεως. ἀλλ' εἴπερ ἄρα, ὀφθαλμῶν τύφλωσιν, ὡς καὶ πήρωσιν ὀφθαλμῶν. ὁ μὲν γὰρ ὀφθαλμὸς, τὸ μόριον σημαίνει τὸ μετέχον τῆς ὄψεως, ἡ δὲ ὄψις, αὐτὴν τὴν δύναμιν. ἀλλ' ἐπειδὴ καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ποιοτήτων πολλάκις ὁμωνύμως τῇ ποιότητι τὸ πεποιωμένον ὀνομάζομεν, σῶμα λευκὸν λέγοντες καὶ τὸ λελευκασμένον σῶμα, καὶ αὐτὴν τὴν λευκότητα, καὶ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν, ὁμοίως καὶ βαρὺ, καὶ κοῦφον, καὶ τὰ λοιπὰ, οὕτω δὲ καὶ ὄψιν, οὐ μόνον ἐπὶ τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ὀργάνων φέρομεν, τῶν ὀφθαλ-

μοὺς ὄψιν καλοῦντες, τὴν δὲ τύφλωσιν, τῶν ὀφθαλμῶν εἶναι λέγομεν κυρίως, λέγονται δὲ ὡς εἶπον, κυρίως ὀφθαλμοί, ὄψις, διὰ τοῦτο ἄρα καὶ τύφλωσιν ὄψεως λέγομεν οὐκ ἀπὸ τῆς δυνάμεως, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὀργάνων φέροντες τὸ τῆς ὄψεως ὄνομα. ὁ δὲ ἀριστοτέλης φησὶ πρὸς τὴν ἀντικειμένην δύναμιν, μὴ λέγεσθαι τὴν τύφλωσιν, ὅπερ ἐστὶν ἀληθές.

Λείπεται ἄρα ἐκεῖνο ἡμᾶς ἀπολύσασθαι, πῶς τοῦ γένους αὐτῆς λέγω τῆς στερήσεως, τῆς ἕξεως εἶναι λεγομένης, οὐχὶ καὶ τῶν εἰδῶν τῆς στερήσεως ἕκαστον εἶδος, τινὸς ἀντικειμένης ἕξεως εἶναι λέγεται, εἴπερ ἀληθὲς ὡς ἐφ' ὧν τὸ γένος λέγεται, πάντως καὶ τῶν ὑπὸ τὸ γένος εἰδῶν τι κατηγορεῖται. φημὶ οὖν, ὅτι αἱ μὲν ἕξεις, πράγματά τινά εἰσιν, εἰδοπεποιημένα καὶ ὑφεστηκότα. καὶ διὰ τοῦτο εἰκότως γένος οὖσα ἡ ἕξις, ἔχει καὶ τὰ ὑποκείμενα αὐτῇ εἴδη ὑπάρχοντα, καὶ εἶδος τι φυσικὸν ἔχον ἕκαστον. ἡ δὲ στέρησις οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ἀπουσία τῆς ἕξεως. ὥστε αὐτὴ κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον, τὸ μὴ ὄν ἐστι. πῶς οὖν τοῦ μὴ ὄντος ὡς ὑπάρχοντος, τινὰ εἴδη ζητοῦμεν; ὥστε εἰ καὶ ἔστι τὶς εἰδικωτέρα τινὶ ἕξει, στέρησις ἀντικειμένη, οὐχ ὡς ὄν τι ἀντίκειται, ἀλλὰ πάλιν ὡς μὴ ὂν, κατὰ ἀπόφασιν τῆς ἕξεως. οἷον, τῷ σοφῷ, τὸ ἄσοφον, καὶ τῷ ὀδόντας ἔχοντι, τὸ νωδὸν, παρὰ τὸ νῶ στερητικὸν, καὶ τοὺς ὀδόντας. καὶ αὗται μὲν οὖν αἱ μερικαὶ στερήσεις, ὁμοίως τῷ γένει κατὰ ἀπόφασιν τῆς ἕξεως λέγονται. εἴπου δὲ εὑρεθείη στερήσει τινὶ κείμενον ὄνομα ὡς ἡ ἀπουσία τῆς ὄψεως τύφλωσις ὀνομάζεται, ἢ ἡ τοῦ φωτὸς ἀπουσία σκότος, οὐ τῆς ἀπουσίας τῆς ἕξεως κατηγορεῖται τὸ τοιοῦτον ὄνομα, ἀλλὰ τοῦ πάθους τοῦ παρὰ τὸ δεκτικὸν γενομένου, ἢ ἄλλου τινὸς ἀπὸ συμβεβηκότος τῇ ἀπουσίᾳ τῆς ἕξεως, ὥσπερ τὸ σκότος παρὰ τὸ σκιάζειν εἴρηται, ἡ δὲ σκιά, ἀποπρόσθησίς ἐστι φωτὸς, ἥτις ἐν τῷ ἀέρι, ἢ ἁπλῶς ἐν τῷ

διαφανὲς συμβαίνει. ἢ ὥς ἡρωδιανός φησι, παρὰ τὸ σχέθειν. ἐπέχει γὰρ ἡμῶν τὸ εἰδέναι, ἢ τῶν προσόδων, καὶ τῶν πολλῶν ἐνεργειῶν ἐπέχει. καὶ ἡ τύφλωσις δὲ ἴσως, παρὰ τὸ τύφειν, καὶ ὁ τυφλὸς, οἱονεὶ τυφὸς, ὁ ἀποκεκαυμένας τὰς ὄψεις ἔχων. κενεαὶ γάρ φησιν ὁ ποιητὴς ὑποσμήχονται ὀπωπαί. ὡς καὶ ὁ πηρὸς, παρὰ τὸ πήθω, πήσω, πηρὸς, ὡς παρὰ τὸ ὀκνῶ, ὀκνήσω, ὀκνηρός. εἰκότως ἄρα τὰ τοιαῦτα τῶν ὀργανῶν εἶναι λέγονται, καὶ οὐχὶ τῶν ἕξεων. πάθη γὰρ τῶν ὑποκειμένων αὐτῶν εἰσι ταῖς ἕξεσι, καὶ οὐχὶ αὐτῶν τῶν ἕξεων.

» Ἔτι τὰ πρός τι πάντα, πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. ὥστε καὶ ἡ τυφλότης εἴπερ ἦν τῶν πρός τι, ἀντέστρεφεν ἂν κἀκεῖνο, πρὸς ὃ λέγεται. ἀλλ' οὐκ ἀντιστρέφει. οὐ γὰρ λέγεται ἡ ὄψις τυφλότητος ὄψις.

Πάλιν ἑτέρῳ συλλογισμῷ δείκνυσιν, ὅτι ἕτερά ἐστι τὰ ὡς πρός τι ἀντικείμενα, τῶν κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντικειμένων. λέγει γὰρ δυνάμει οὕτω. τὰ πρός τι, πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ, υἱοῦ πατὴρ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς, πατρὸς υἱός. τὰ δὲ καθ' ἕξιν, καὶ στέρησιν, οὐ λέγεται πρὸς ἀντιστρέφοντα. οὐ γὰρ λέγεται ἡ ὄψις, τυφλότητος εἶναι ὄψις. τὰ ἄρα πρός τι, ἕτερά ἐστι τῶν καθ' ἕξιν, καὶ στέρησιν ἀντικειμένων.

» Ὅτι δὲ οὐδ' ὡς τὰ ἐναντία ἀντίκειται τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν λεγόμενα, ἐκ τῶνδε δῆλον.

Διέκρινε τὴν τῶν πρός τι ἀντίθεσιν, τῆς τῶν ἐναντίων ἀντιθέσεως, τῶν κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν. εἶτα νῦν διακρίνει τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντικείμενα, τῶν ὡς ἐναντίων ἀντικειμένων. καὶ ὤφειλε μὲν, ὅσον ἐπὶ τῇ ἀκολουθίᾳ, τὰ πρός τι διακρῖναι τῶν κατὰ ἀπόφασιν, καὶ κατάφασιν ἀντικειμένων. ἐπειδὴ δὲ μέλλει ἔν τινι λόγῳ διακρίνειν τὰ

κατὰ ἀπόφασιν, καὶ κατάφασιν ἀντικείμενα τῶν λοιπῶν, διὰ τοῦτο νῦν ὑπερτίθεται διακρῖναι τὰ πρός τι, τῆς καταφάσεως, καὶ ἀποφάσεως, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ λέγειν ἀναγκάζηται. πάλιν δὲ ἀναλαμβάνει τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν εἰδῶν τῶν ἐναντίων. βούλεται γὰρ ἀντικείμενα πάντων τῶν ἐναντίων, τὰ καθ᾽ ἕξιν καὶ στέρησιν.

» Τῶν μὲν γὰρ ἐναντίων, ὧν οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον, ἀνα-
» γκαῖον ἢ ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι, ἢ ὧν κατηγορεῖται, θάτε-
» ρον αὐτῶν ὑπάρχειν ἀεί. τούτων γὰρ οὐδὲν ἦν ἀνὰ μέσον, ὧν
» θάτερον ἀναγκαῖον ἦν τῷ δεκτικῷ ὑπάρχειν. οἷον, ἐπὶ νόσου
» καὶ ὑγείας, καὶ περιττοῦ καὶ ἀρτίου. ὧν δέ ἐστί τι ἀνὰ μέσον, οὐ-
» δέποτε ἀνάγκη παντὶ ὑπάρχειν θάτερον. οὔτε γὰρ λευκὸν
» ἢ μέλαν ἀνάγκη πᾶν εἶναι τὸ δεκτικόν, οὔτε θερμὸν ἢ ψυ-
» χρόν. τούτων γὰρ ἀνὰ μέσον τι οὐδὲν κωλύει ὑπάρχειν.

Πάντως γὰρ ἀνάγκη τὸν ἀριθμὸν, ἢ ἄρτιον εἶναι, ἢ περιττὸν, καὶ νοσεῖν, ἢ ὑγιαίνειν τὸ ζῶον. ὧν δέ ἐστί τι ἀνὰ μέσον, οὐδέποτε ἀνάγκη παντὶ ὑπάρχειν θάτερον. οὐδὲ γὰρ ἐξ ἀνάγκης, πᾶν σῶμα ἢ λευκόν ἐστιν, ἢ μέλαν. ἔστι γὰρ καὶ τὸ φαιὸν. ἢ πάλιν θερμὸν, ἢ ψυχρὸν. ἔστι γὰρ καὶ τὸ χλιαρόν.

» Ἔτι δὲ καὶ τούτων ἦν τι ἀνὰ μέσον, ὧν μὴ ἀναγκαῖον ἦν
» θάτερον ὑπάρχειν τῷ δεκτικῷ, εἰ μὴ οἷς φύσει τὸ ἓν ὑπάρ-
» χει. οἷον τῷ πυρὶ, τὸ θερμῷ εἶναι, καὶ τῇ χιόνι, τὸ λευκῇ. ἐπὶ δὲ
» τούτων ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, καὶ
» οὐχ ὁπότερον ἔτυχεν. οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται τὸ πῦρ ψυχρὸν
» εἶναι, οὐδὲ τὴν χιόνα μέλαιναν. ὥστε παντὶ μὲν οὐκ ἀνά-
» γκη τῷ δεκτικῷ θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν, ἀλλὰ μόνοις οἷς
» φύσει τὸ ἓν ὑπάρχει. καὶ τούτοις ἀφωρισμένως τὸ ἓν
» καὶ οὐχ ὁπότερον ἔτυχεν.

Τοῦτο ἦν τὸ τρίτον τῶν ἐναντίων εἶδος, ὅπερ ἔχει μέν τι ἀνὰ μέσον. πλὴν τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων ἐξ ἀνάγκης

παρέστι τῷ δεκτικῷ, διὰ τὸ κατὰ φύσιν αὐτῷ ὑπάρχειν· οἷον, τῷ πυρὶ, τὸ θερμόν· τῇ χιόνι, τὸ λευκόν· οὐδέποτε δὲ ἑκάτερον τῶν ἐναντίων ἐνδέχεται ἀπεῖναι τοῦ δεκτικοῦ· ἀδύνατον γὰρ τὸ πῦρ μὴ θερμὸν εἶναι· ἢ τὴν χιόνα μὴ ψυχράν· ἢ μὴ βαρεῖαν τὴν γῆν· ἢ τὸ πῦρ μὴ κοῦφον.

» Ἐπὶ δὲ τῆς στερήσεως καὶ τῆς ἕξεως, οὐδέτερον τῶν εἰ-
» ρημένων ἀληθές.

Ἀναμνήσας ἡμᾶς τῶν διαφόρων τρόπων τῆς τῶν ἐναντίων ἀντιθέσεως, νῦν δείκνυσιν ὅτι κατ' οὐδένα τῶν εἰρημένων τρόπων δύναται ἡ αὐτὴ εἶναι τῶν ἐναντίων ἀντίθεσις τῇ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν· καὶ πρότερόν γε αὐτὴν διακρίνει τῶν ἀμέσων ἐναντίων· φησὶ γὰρ οὕτως,

» Οὐ γὰρ ἀεὶ θάτερον αὐτῶν ἀναγκαῖον τῷ δεκτικῷ ὑπάρ-
» χειν· τὸ γὰρ μήπω πεφυκὸς ὄψιν ἔχειν, οὔτε τυφλὸν, οὔ-
» τε ὄψιν ἔχον λέγεται· ὥστε οὐκ ἂν εἴη ταῦτα τῶν τοιού-
» των ἐναντίων, ὧν οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον.

Ἐπὶ γὰρ τῶν ἀμέσων ἐναντίων, ἐξ ἀνάγκης τὸ ἕτερον ὑπάρχει τῷ ὑποκειμένῳ. ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης τὸ ἕτερόν ἐστι τῷ ὑποκειμένῳ, ἀλλ' ἐνδέχεται ἑκάτερον ἀπεῖναι· τὸ γὰρ σκυλάκιον, οὔτε τυφλόν ἐστιν οὔτε ὄψιν ἔχει· καὶ τὸ ἄρτι τεχθὲν παιδίον, οὔτε νωδόν ἐστιν, οὔτε ὀδόντας ἔχει. ὁ δὲ ἀριθμὸς πάντως, ἢ ἄρτιός ἐστιν, ἢ περιττός· καὶ τὸ ζῶον ἐξ ἀνάγκης, ἢ νοσεῖ, ἢ ὑγιαίνει· ὥστε οὐκ ἔστιν ἡ τῶν ἀμέσων ἐναντίων ἀντίθεσις ἡ αὐτὴ τῇ κατὰ στέρεσιν, καὶ ἕξιν.

» Ἀλλ' οὐδὲ ὧν τι ἀνὰ μέσον ἐστί. ἀναγκαῖον γάρ πο-
» τε παντὶ τῷ δεκτικῷ θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν· ὅταν γὰρ
» ἤδη πεφυκὸς ᾖ ὄψιν ἔχειν, τότε ἢ τυφλὸν, ἢ ὄψιν ἔχον
» ῥηθήσεται.

Νῦν διακρίνει τῶν ἐμμέσων ἐναντίων, τὰ κατὰ στέρη-

σιν καὶ ἕξιν. καὶ πρότερόν γε τῶν πεφυκότων κατὰ ἀμφότερα τὰ ἐναντία ἀπεῖναι τοῦ ὑποκειμένου. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν καθ' ἕξιν καὶ στέρησιν ἀντικειμένων, ὅταν ᾖ τὸ ὑποκείμενον τούτων δεκτικὸν, ἐξ ἀνάγκης αὐτῷ τὸ ἕτερον πάρεστιν. ὁ γὰρ σωκράτης ὅταν ἤδη πεφυκὼς, ἀνάγκη τυφλὸς, ἢ ὄψιν ἔχειν ῥηθήσεται. ἐπὶ δὲ τῶν ἐναντίων, οὐχ οὕτως. οὐκ ἐξ ἀνάγκης δὲ ἢ λευκός ἐστιν, ἢ μέλας. δυνατὸν γὰρ αὐτὸν μηδέτερον τούτων εἶναι, καὶ πεφυκότα γε δέχεσθαι τῶν ἐναντίων ἑκάτερον.

» Καὶ τούτων οὐκ ἀφωρισμένως θάτερον. ἀλλ' ὁπότερον ἔτυχεν. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον ἢ τυφλὸν ἢ ὄψιν ἔχον εἶναι ὡρισμένως. ἀλλ' ὁπότερον ἔτυχεν. ἐπὶ δέ γε τῶν ἐναντίων ὧν ἐστί τι ἀνὰ μέσον, οὐδέποτε ἀναγκαῖον ἦν παντὶ θάτερον ὑπάρχειν, ἀλλά τισί. καὶ τούτοις ἀφωρισμένως τὸ ἓν, καὶ οὐχ ὁπότερον ἔτυχεν. ὥστε δῆλον ὅτι κατ' οὐδέτερον τῶν τρόπων, ὡς τὰ ἐναντία, ἀντίκειται τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντικείμενα.

Διὰ τούτων πάλιν διακρίνει τὰ κατὰ στέρησιν, καὶ ἕξιν τῶν ἐμμέσων ἐναντίων, ἐφ' ὧν πέφυκεν ὡρισμένως τὸ ἕτερον ἐναντίων, παρεῖναι τῷ δεκτικῷ. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς στερήσεώς φησι, καὶ τῆς ἕξεως, οὐκ ἀφωρισμένως τὸ ἕτερον πάρεστι τῷ ὑποκειμένῳ, ὁπόταν πέφυκε δέχεσθαι, ἀλλ' ὁπότερον ἔτυχεν. οὐ γὰρ ἀφωρισμένως ὁ σωκράτης ἢ τυφλός ἐστιν, ἢ ὄψιν ἔχει, ἀλλ' ὡς ἂν ἔτυχεν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐμμέσων ἐναντίων ἐφ' ὧν τὸ ἕτερον πέφυκε παρεῖναι τῷ ὑποκειμένῳ, ἀνάγκη ἀφωρισμένως τὸ ἓν παρεῖναι, καὶ οὐδέποτε τὸ ἐναντίον. τῷ γὰρ πυρὶ ἀφωρισμένως ἡ θερμότης πάρεστι, καὶ τῇ χιόνι ἡ λευκότης, καὶ ἡ ψύξις, τὸ δὲ ἐναντίον, οὐδέποτε. καὶ τοῦτο διὰ τὴν τοῦ ὑποκειμένου φύσιν, ἐπεὶ καθ' αὑτὴν ἡ θερμότης, καὶ ἡ ψυχρότης, ἔμμεσά ἐστιν. ὥστε κατ' οὐ-

δεύτερον τρόπον τῶν ἐμμέσων ἐναντίων, ἡ τῶν κατὰ στέρησιν, καὶ ἕξιν ἀντίθεσις ἡ αὐτή ἐστιν.

» Ἔτι ἐπὶ μὲν τῶν ἐναντίων, ὑπάρχοντος τοῦ δεκτικοῦ,
» δυνατὸν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γίνεσθαι, εἰ μή τινι φύσει
» τὸ ἓν ὑπάρχει. οἷον τῷ πυρὶ, τὸ θερμῷ εἶναι, καὶ τῇ χιόνι,
» τὸ λευκῇ. καὶ γὰρ καὶ τὸ ὑγιαῖνον, δυνατὸν νοσῆσαι. καὶ
» τὸ λευκὸν μέλαν γίνεσθαι. καὶ τὸ ψυχρὸν θερμόν. καὶ ἐκ
» σπουδαίου φαῦλον, καὶ ἐκ φαύλου σπουδαῖον, δυνατὸν γε-
» νέσθαι. ὁ γὰρ φαῦλος εἰς βελτίους διατριβὰς ἀπαγόμε-
» νος καὶ λόγους, κἂν μικρόν γέ τι ἐπιδοίη εἰς τὸ βελτίων εἶ-
» ναι. ἐὰν δὲ ἅπαξ κἂν μικρὸν ἐπίδοσιν λάβῃ, φανερὸν, ὅτι
» ἢ τελείως ἂν μεταβάλοι, ἢ πάνυ πολλὴν ἂν ἐπίδοσιν λά-
» βοι. ἀεὶ γὰρ εὐκινητότερος πρὸς ἀρετὴν γίνεται, κἂν ἡντινα-
» οῦν ἐπίδοσιν εἰληφὼς ἐξ ἀρχῆς ᾖ. ὥστε εἰκὸς καὶ πλείω ἐ-
» πίδοσιν αὐτὸν λαμβάνειν. καὶ τοῦτο ἀεὶ γινόμενον, τελείως
» εἰς τὴν ἐναντίαν ἕξιν ἀποκαθίστησιν, ἄνπερ μὴ χρόνῳ ἐξείρ-
» γηται. ἐπὶ δέ γε τῆς στερήσεως. καὶ τῆς ἕξεως, ἀδύνατον
» εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γενέσθαι. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς ἕξεως
» ἐπὶ τὴν στέρησιν γίνεται μεταβολή. ἀπὸ δὲ τῆς στερήσεως ἐ-
» πὶ τὴν ἕξιν, ἀδύνατον. οὔτε γὰρ τυφλὸς γενόμενός τις, πά-
» λιν ἀνέβλεψεν. οὔτε φαλακρὸς ὢν, πάλιν κομήτης ἐγένε-
» το. οὔτε νωδὸς ὢν, πάλιν ὀδόντας ἔφυσεν.

Διελὼν τὰ ἐναντία, καὶ δείξας κατὰ μέρος ὡς οὐδενὶ τῶν ἐναντίων εἴδει, ἡ αὐτή ἐστιν ἡ τῶν κατὰ στέρσιν καὶ ἕξιν ἀντίθεσις, νῦν καθολικῷ λόγῳ, ταῦτα ἀλλήλων διακρίνει, λέγων οὕτω. τὰ ἐναντία μεταβάλλει εἰς ἄλληλα. τὸ γὰρ θερμὸν, εἰς ψυχρὸν μεταβάλλει. καὶ τὸ ψυχρὸν, εἰς θερμόν. καὶ τὸ μέλαν, εἰς λευκόν. καὶ τὸ λευκὸν, εἰς μέλαν. τὰ δὲ κατὰ στέρησιν, καὶ ἕξιν, εἰς ἄλληλα οὐ μεταβάλλει. εἰ γὰρ καὶ ἡ ὄψις εἰς τύφλωσιν μεταβάλλει, ἀλλ' οὐ-

χὶ καὶ ἡ τύφλωσις εἰς τὴν ὄψιν. τὰ ἄρα ἐναντία, οὐκ ἔστι
τὰ αὐτὰ τοῖς κατὰ στέρησιν, καὶ ἕξιν. καλῶς δὲ εἶπεν, ὑ-
πάρχοντος τοῦ δεκτικοῦ, διὰ γὰρ τοῦτο, καὶ ἡ τῶν ἐναντί-
ων εἰς ἄλληλα μεταβολὴ γίνεται, ἐπεὶ καθ᾽ ἑαυτὰς αἱ ποιό-
τητες, ἀμετάβλητοί εἰσιν. ἐν ὑποκειμένῳ δὲ γινόμεναι, τὴν
μεταβολὴν ὑπομένουσι. καλῶς δὲ εἶπε, καὶ τὸ δυνατόν.
οὐ γὰρ ἀεὶ τὰ ἐναντία, τὴν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν ποιοῦνται.
ὅσα γὰρ ἀφορισμένως φύσει τινὶ ὑποκειμένῳ ὑπάρχουσι,
ταῦτα οὐδέποτε εἰς τὰ ἐναντία μεταβάλλει. οὔτε γὰρ ἡ
ἐν πυρὶ θερμότης μεταβάλλοι ἂν εἰς ψυχρότητα, οὔτε ἡ ἐν
χιόνι ψυχρότης, ἢ λευκότης, εἰς θερμότητα, ἢ μελανίαν με-
ταβάλλοι. Καὶ ἐκ σπουδαίου τε φαῦλον, καὶ ἐκ φαύλου
σπουδαῖον δυνατὸν γενέσθαι. ὅτι μὲν ἐκ σπουδαίου φαῦλον δυ-
νατὸν γενέσθαι, οὐ δείκνυσιν. ὅτι δὲ ἐκ φαύλου σπουδαῖον, κα-
τασκευάζει. σπουδαῖον δὲ ἐνταῦθα λέγει, οὐ τὸν τέλειον, καὶ ἐν
ἐπιστήμῃ τὸ καλὸν ἔχοντα. οὗτος γὰρ ἀμετάβλητον ἔχει τὴν
ἕξιν, ἅτε δὴ μὴ μόνον ὅτι καλὸν ἡ ἀρετὴ εἰδώς, ἀλλὰ καὶ διό-
τι καλόν. οὐ τοῦτον τοίνυν λέγει μεταβάλλειν, ἀλλὰ τὸν ὀρ-
θοδοξαστικόν. οὗτος γὰρ μεταβάλλοι ἂν ἐπὶ τὸ φαυλότερον,
παραλογιζόμενος, καὶ ἀπατώμενος ὑπὸ μοχθηρῶν ἀν-
» δρῶν, τὸ διότι καλὸν ἡ ἀρετὴ μὴ ἐπιστάμενος. Καὶ τοῦτο
» ἀεὶ γινόμενον, τελέως εἰς τὴν ἐναντίαν ἕξιν ἀποκαθίστη-
σιν, ἐάνπερ μὴ χρόνῳ ἐξείργηται. εἰκὸς γὰρ ἢ νόσῳ μετα-
ξὺ διακοπῆναι τὴν συνέχειαν, ἢ πραγμάτων φροντίσιν, ἢ
διατριβῇ φαυλοτέρων ἀνδρῶν. καὶ ἄλλως δὲ, εἴ τις ἐν
ἐσχάτῳ γήρᾳ ἄρξηται φιλοσοφεῖν, εἶτα μεταξὺ θανάτῳ
διακοπῇ, πρὶν ἢ εἰς τὴν τελείαν τῆς ἀρετῆς ἕξιν μετα-
» βάλλοι. Οὔτε γὰρ τυφλὸς γενόμενός τις, πάλιν ἀνέ-
βλεψε, κατὰ ἰατρικόν γε λόγον δηλονότι, καὶ φυσικὸν,
οὐδείς ποτε τυφλὸς ὤν, ἀνέβλεψεν, εἰ μὴ ἄρα κατὰ

τινα θεῖαν ἔλλαμψιν.

» Ὅσα δὲ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀντίκειται, φα-
» νερὸν ὅτι κατ' οὐδένα τῶν εἰρημένων τρόπων ἀντίκειται.
» ἐπὶ μόνων γὰρ τούτων ἀναγκαῖον ἀεὶ τὸ μὲν ἀληθὲς, τὸ δὲ
» ψευδὲς αὐτῶν εἶναι. οὔτε γὰρ ἐπὶ τῶν ἐναντίων ἀναγκαῖον
» ἀεὶ θάτερον ἀληθὲς εἶναι, θάτερον δὲ ψευδές. οὔτε ἐπὶ τῶν
» πρός τι οὔτε ἐπὶ τῆς ἕξεως καὶ στερήσεως. οἷον ἡ ὑγεία καὶ ἡ
» νόσος ἐναντία. καὶ οὐδέτερόν γε τούτων, οὔτε ἀληθὲς, οὔ-
» τε ψευδές ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἥμι-
» συ, ὡς τὰ πρός τι ἀντίκειται. καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῶν οὐδέτερον,
» οὔτε ἀληθὲς, οὔτε ψευδές. οὐδέ γε τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕ-
» ξιν λεγόμενα, οἷον ἡ ὄψις καὶ ἡ τυφλότης.

Διέκρινε τὰ πρός τι τῶν κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν, καὶ τῶν ἐναντίων. καὶ ταῦτα, τῶν κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν. γίνονται οὖν συζυγίαι τρεῖς. λείπονται τοίνυν ἄλλαι τρεῖς συζυγίαι κατὰ τὴν παραδεδομένην ἐν τῇ εἰσαγωγῇ μέθοδον. ἡ δὲ μέθοδος, ἐστὶ τοιαύτη. Δεῖ πολλαπλασιάζειν τὸ προτεθὲν πλῆθος ἐπὶ τὸν μονάδι ἐλάττονα ἀριθμὸν, καὶ τοῦ συναχθέντος ἀριθμοῦ λαβεῖν τὸ ἥμισυ, καὶ τοσαύτας ἀποφαίνεσθαι τὰς συζυγίας, οἷον ἔστι τὰ προτεθέντα ἡμῖν πράγματα, τέσσαρα. ταῦτα πολλαπλασιάζομεν ἐπὶ τὸν μονάδι ἐλάττονα, τουτέστι, τὸν τρία. καὶ γίνονται τετράκις τὰ τρία, δώδεκα. τούτων τὸ ἥμισυ, ἕξ. τοσαῦται οὖν εἰσιν αἱ συζυγίαι. τῶν τριῶν τοίνυν ἡμῖν παραδεδομένων ὡς εἴρηται, λείπονται αἱ λοιπαὶ τρεῖς, ἃς νῦν κοινῷ λόγῳ παραδίδωσι. τὰ γὰρ κατὰ κατάφασιν, καὶ ἀπόφασιν τῶν λοιπῶν τριῶν, κοινῷ νῦν λόγῳ διακρίνει. Ἐπὶ μόνων γὰρ τούτων ἀναγκαῖον ἀεὶ, τὸ μὲν, ἀληθὲς αὐτῶν, τὸ δὲ ψεῦδος εἶναι. ἐὰν εἴπω. σωκράτης κάθηται, σωκράτης οὐ κάθηται. τὸ μὲν ἀληθὲς αὐτῶν. τὸ δὲ ψευδές ἐστι. τῶν δὲ

ἄλλων τριῶν οὐδὲν, οὔτε ἀλήθειαν, οὔτε ψεῦδος σημαίνει. ἐὰν γὰρ μυριάκις εἴπω, πατὴρ, ἢ λευκὸν, ἢ μέλαν, ἢ ὄψιν, ἢ τυφλότητα, οὐδεμίαν οὔτε ἀλήθειαν, οὔτε ψεῦδος ἐσήμανα. τὰ γὰρ ὀνόματα αὐτὰ καθ' αὑτὰ ἄνευ ῥημάτων λεγόμενα, οὐδεμίαν οὔτε ἀλήθειαν, οὔτε ψεῦδος σημαίνουσι. συμπλεκόμενα δὲ ῥήμασι, τό, τε ἢ ἀληθείας ἢ ψεύδους εἰσὶ σημαντικά. καὶ αὐτὰ δὲ τὰ ῥήματα καθ' αὑτὰ λεγόμενα, οὔτε ἀλήθειαν, οὔτε ψεῦδος σημαίνει. μετὰ ἀντωνυμιῶν δὲ λεγόμενα, ἢ ἀληθείας, ἢ ψεύδους εἰσὶ δηλωτικά. οἷον, περιπατῶ ἐγώ. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ περιπατῶ, δυνάμει τὴν ἀντωνυμίαν ἐν ἑαυτῷ περιέχει. καὶ γὰρ προσώπου ἐστὶ δηλωτικόν. ἀμέλει, τὰ ἀπαρέμφατα μὴ σημαίνοντα πρόσωπα, οὐ σημαίνουσιν ἀλήθειαν, ἢ ψεῦδος. οἷον, περιπατεῖν, ἢ τρέχειν. ψιλὸν γάρ ἐστιν αὐτὸ καθ' αὑτὸ τὸ ῥῆμα, οὐδὲ δυνάμει περιέχον τὴν ἀντωνυμίαν, ὥσπερ τὸ περιπατῶ. εἰ τοίνυν τὰ μὲν κατὰ ἀπόφασιν, καὶ κατάφασιν, ἀληθείας, ἢ ψεύδους εἰσὶ δηλωτικὰ, τῶν δὲ ἄλλων τριῶν οὐδὲ ἓν, ἀλήθειαν, ἢ ψεῦδος σημαίνει, οὐδενὶ ἄρα τούτων, ἡ τῇ κατὰ ἀπόφασιν, καὶ κατάφασιν ἀντίθεσις, ἡ αὐτή ἐστιν. οὔτε γὰρ ἐπὶ τῶν ἐναντίων, ἀναγκαῖον ἀεὶ θάτερον μὲν ἀληθὲς εἶναι, θάτερον δὲ ψευδές, οὔτε ἐπὶ τῶν πρός τι, οὔτε ἐπὶ τῆς ἕξεως, καὶ στερήσεως. τὸ ἀεὶ προσέθηκε, διότι τοῖς ὑποκειμένοις ταῦτά ποτε συμπλεκόμενα, ἀληθείας, ἢ ψεύδους δεκτικὰ γίνονται. οἷον, ὑγιαίνει σωκράτης, οὐχ ὑγιαίνει σωκράτης.

,, Ὅλως δὲ, τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων
,, οὐδὲν, οὔτε ἀληθές ἐστιν, οὔτε ψευδές. πάντα δὲ τὰ εἰρη-
,, μένα ἄνευ συμπλοκῆς λέγεται.

Τὰ κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγόμενα, οὐδὲν οὔτε ἀληθὲς, οὔτε ψεῦδος δηλοῖ. τὰ γὰρ πρός τι, καὶ τὰ ἐναν-

τία, καὶ τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν, ἄνευ συμπλοκῆς λέγε-
ται. ταῦτα ἄρα οὐδὲν ἀληθὲς, οὐδὲ ψεῦδος δηλοῖ. ὥστε
οὐκ ἐστὶ τὰ αὐτὰ τοῖς κατὰ κατάφασιν, καὶ ἀπόφασιν
λεγομένοις.

» Οὐ μὴν, ἀλλὰ μάλιστα ἂν δόξειε τὸ τοιοῦτον συμβαίνειν,
» ἐπὶ τῶν κατὰ συμπλοκὴν ἐναντίων λεγομένων. τὸ γὰρ ὑ-
» γιαίνειν σωκράτην, τῷ νοσεῖν σωκράτην, ἐναντίον ἐστί. ἀλλ' οὐ-
» δὲ ἐπὶ τούτων ἀναγκαῖον ἀεὶ θάτερον μὲν ἀληθὲς, θάτερον
» δὲ ψευδὲς εἶναι. ὄντος μὲν γὰρ σωκράτους, τὸ μὲν ἔσται ἀ-
» ληθὲς, τὸ δὲ ψευδές. μὴ ὄντος δὲ, ἀμφότερα ψευδῆ. οὔτε
» γὰρ τὸ νοσεῖν σωκράτην, οὔτε τὸ ὑγιαίνειν ἀληθές ἐστιν, αὐ-
» τοῦ μὴ ὄντος ὅλως τοῦ σωκράτους. ἐπὶ δὲ τῆς στερήσεως καὶ
» τῆς ἕξεως μὴ ὄντος γε ὅλως, οὐδέτερον ἀληθές· ὄντος δὲ,
» οὐκ ἀεὶ θάτερον μὲν ἀληθὲς, θάτερον δὲ ψευδές. τὸ γὰρ ὄψιν
» ἔχειν σωκράτην, τῷ τυφλὸν εἶναι σωκράτην, ἀντίκειται,
» ὡς στέρησις καὶ ἕξις. καὶ ὄντος γε, οὐκ ἀναγκαῖον θάτερον
» ἀληθὲς εἶναι ἢ ψευδές. ὅτε γὰρ μήπω πέφυκεν ἔχειν, ἀμ-
» φότερα ψευδῆ. μὴ ὄντος τε ὅλως τοῦ Σωκράτους, καὶ οὕ-
» τω ψευδῆ ἀμφότερα, καὶ τὸ ὄψιν αὐτὸν ἔχειν, καὶ τὸ τυφλὸν
» εἶναι. ἐπὶ δέ γε τῆς καταφάσεως καὶ τῆς ἀποφάσεως, ἀεὶ
» ἐάν τε ᾖ, ἐάν τε μὴ ᾖ, τὸ μὲν ἕτερον ἔσται ψευδὲς, τὸ δὲ ἕ-
» τερον ἀληθές. τὸ γὰρ νοσεῖν Σωκράτην, καὶ τὸ μὴ νοσεῖν,
» ὄντος τε αὐτοῦ, φανερὸν ὅτι τὸ ἕτερον αὐτῶν ἀληθὲς, τὸ δὲ
» ἕτερον, ψευδές ἐστι. καὶ μὴ ὄντος, ὁμοίως. τὸ μὲν γὰρ
» νοσεῖν μὴ ὄντος, ψευδὲς, τὸ δὲ μὴ νοσεῖν, ἀληθές. ὥστε
» ἐπὶ μόνων τούτων εἴη ἂν ἴδιον, τὸ ἀεὶ θάτερον αὐτῶν ἀλη-
» θὲς ἢ ψευδὲς εἶναι, ὅσα ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀν-
» τίκειται.

Ὃ ἄν τις ἠπόρησεν αὐτῷ, τοῦτο προσλαβὼν αὐτὸς
καὶ ἀπορεῖ, καὶ ἐπιλύεται. φησὶ γὰρ ὅτι τὰ ἐναντία τὰ μὲν-

τὰ συμπλοκῆς τοῦ ὑποκειμένου λεγόμενα, διαιρεῖ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος. τὸ γὰρ ὑγιαίνει σωκράτης, ἢ νοσεῖ, τὸ μὲν, ἀληθές, τὸ δὲ ψεῦδός ἐστιν. ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ ὄψιν ἔχειν, ἢ τυφλὸν εἶναι. ἢ πατέρα, ἢ υἱόν, καὶ ταῦτα ἀληθείας, ἢ ψεύδους εἰσὶ δεικτικά. πρὸς τοῦτο τοίνυν φησὶν ὅτι. εἰ καὶ κατὰ συμπλοκὴν δοκεῖ διαιρεῖν ταῦτα, τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τοῦ ψεύδους, ἀλλὰ καὶ οὕτω πολὺ διενηνόχασι καταφάσεως, καὶ ἀποφάσεως. ἡ μὲν γὰρ κατάφασις καὶ ἀπόφασις, ἀεὶ ἐπὶ πάντων τῶν ὄντων, καὶ μὴ ὄντων, διαιρεῖ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος. τὸ γὰρ τυφλὸν εἶναι σωκράτην, ἢ μὴ εἶναι τυφλόν. ἢ λευκὸν εἶναι, ἢ μὴ εἶναι λευκόν. ἢ πατέρα εἶναι, ἢ μὴ εἶναι πατέρα, ὄντος τε αὐτοῦ, ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ τὸ μὲν, ἀληθές, τὸ δὲ, ψεῦδος. μὴ ὄντος τε, ἀεὶ τὸ ἕτερον ἀληθές. ὁ γὰρ μηδὲ ὅλως ὤν, οὔτε πατήρ ἐστιν, οὔτε τυφλός ἐστιν, οὔτε λευκός. καὶ τὴν ψυχὴν ὁ λέγων. λευκὴν εἶναι, ἢ μὴ εἶναι λευκήν. καὶ ὄψιν ἔχειν, ἢ μὴ ἔχειν ὄψιν. καὶ δεξιὰν εἶναι, ἢ μὴ εἶναι δεξιάν. τὸ μὲν, ἀληθεύσει. τὸ δὲ, ψεύσεται. τὰ μέν τοι γε ἐναντία, οὐχ οὕτως ἔχει. ἀλλ' ὄντος μὲν σωκράτους, ἀνάγκη τὸ μὲν ἀληθές, τὸ δὲ ψεῦδος εἶναι. ἢ γὰρ ὑγιαίνειν αὐτὸν, ἢ νοσεῖν ἀνάγκη. μὴ ὄντος δὲ, ἀμφότερα ψευδῆ. ὁ γὰρ μηδ' ὅλως ὤν, πῶς ἂν ὑγιαίνειν δύναται, ἢ νοσεῖν; ἐπὶ δὲ τῆς στερήσεως καὶ τῆς ἕξεως, καὶ ὄντος, οὐκ ἀεὶ ἀληθὲς ἕτερον τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ἔστιν ὅτε ἀμφότερα ψευδῆ. μὴ ὄντος τε, ἀεὶ ἀμφότερα ψευδῆ. τὸ γὰρ νωδὸν εἶναι σωκράτην, ἢ ὀδόντας ἔχειν, ὄντος τε, οὐκ ἀεὶ τὸ ἕτερον ἀληθές, ἀλλ' ἔστιν ὅτε ἀμφότερα ψευδῆ. ὁ γὰρ μὴ ὢν ὅλως τοπαράπαν, πῶς ἂν ἢ νωδὸς εἴη, ἢ ὀδόντας ἔχοι; καὶ ἐπὶ τοῦ σκυλακίου ὁμοίως, ἀμφότερα, καὶ ἡ ἕξις καὶ ἡ στέρησις, καὶ ὄντος, καὶ μὴ ὄντος, ψευδῆ, τό, τε ὄψιν ἔχειν, καὶ τυφλὸν εἶναι. καὶ ἐπὶ τῶν πρός τι ὁμοίως. τό, τε γὰρ

δεξιὸν εἶναι, ἢ ἀριστερόν, καὶ ὄντος, οὐκ ἀεὶ τὸ ἕτερον ἀληθές,
ἀλλ᾽ ἔστιν ὅτε ἀμφότερα ψευδῆ, εἰ μὴ μόνος τίς εἴη. μὴ ὄν-
τος τε πάλιν, ἀμφότερα ψευδῆ. καὶ τὸ, πατέρα, ἢ υἱὸν εἶ-
ναι. ὁμοίως καὶ μὴ ὄντος, ἀμφότερα ψευδῆ. καὶ ὄντος, ἔ-
στιν ὅτε ἀμφότερα ψευδῆ. εἰ γὰρ μήτε πατέρα τίς ἔχοι, μή-
τε υἱὸν, τίνος ἂν πατὴρ, ἢ υἱὸς κληθείη, εἰ μή τίς γε κατὰ
μνήμην, ἐπεὶ τῇ ἀληθείᾳ οὐδενὸς ἂν κληθείη. ὥστε καὶ οὕτω
πολύ γε διενήνοχε τῶν ἄλλων τὰ κατὰ ἀπόφασιν καὶ κα-
τάφασιν. εἰ γὰρ ταῦτα μὲν ἀεὶ, καὶ ἐπὶ ὄντων, καὶ μὴ ὄν-
των, διαιρεῖ τὸ ἀληθὲς, καὶ τὸ ψεῦδος, τὰ δὲ λοιπὰ, ἐπί τε
τῶν ὄντων, οὐκ ἀεὶ, ἐπί τε τῶν μὴ ὄντων, οὐδέποτε διαι-
ρεῖ τὸ ἀληθὲς, καὶ τὸ ψεῦδος. οὐκ ἄρα ταυτὸν κατάφασις,
καὶ ἀπόφασις τοῖς ἄλλοις. καὶ ἄλλως δέ. τὸ ὅλως ἐπιδέ-
ξασθαι ταῦτα ποτὲ ἀλήθειαν, ἢ ψεῦδος, οὐκ ἄλλοθεν αὐτοῖς
ἐπισυνέβη, ἢ ἐκ τοῦ γενέσθαι καταφάσεις. ἐπεὶ καθ᾽ ἑαυ-
τά γε, οὐδενὸς τούτων εἰσὶ δεκτικά. τὸ γὰρ σωκράτης ὑ-
γιαίνει, ἢ τυφλός ἐστιν, ἢ πατὴρ, ἢ τί τῶν τοιούτων, κατά-
φασίς ἐστιν. ὥστε διὰ τὴν κατάφασιν, καὶ τὸ ποτὲ ὅλως,
διαιρεῖν τὸ ἀληθὲς, ἢ τὸ ψεῦδος, εἰλήφασιν. Ἰστέον δὲ ὅ-
τι, πάλιν ἐπὶ τούτων μέσην ἔχουσι τάξιν τὰ κατὰ στέρη-
σιν καὶ ἕξιν, καὶ τὰ πρός τι τῶν ἐναντίων, καὶ τῆς κατα-
φάσεως καὶ ἀποφάσεως. τῆς μὲν γὰρ καταφάσεως, ἐπὶ
πάντων τῶν ὄντων, καὶ μὴ ὄντων, διαιρούσης ἀεὶ τὸ ἀλη-
θὲς, καὶ τὸ ψεῦδος.

» Ἐναντίον δέ ἐστιν ἀγαθῷ μὲν ἐξ ἀνάγκης κακόν. τοῦ-
» το δὲ δῆλον τῇ καθ᾽ ἕκαστον ἐπαγωγῇ. οἷον ὑγιείᾳ, νόσος,
» καὶ τῇ δικαιοσύνῃ, ἀδικία. καὶ τῇ ἀνδρίᾳ, δειλία. ὁμοί-
» ως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. κακῷ δὲ, ὅτε μὲν ἀγαθόν ἐστιν ἐ-
» ναντίον, ὅτε δὲ κακόν. τῇ γὰρ ἐνδείᾳ κακῷ ὄντι, ἡ ὑπερ-
» βολὴ ἐναντίον, κακὸν ὄν, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ μεσότης ἐναν-

» τία ἑκατέρῳ οὖσα, ἀγαθόν ἐστιν· ἐπ᾽ ὀλίγων δ᾽ ἂν τὸ τοιοῦ-
» τον ἴδοι τις· ἐπὶ δὲ τῶν πλείστων, ἀεὶ τῷ κακῷ τὸ ἀγαθὸν
» ἐναντίον ἐστίν.

Πληρώσας τὸν τῶν ἀντικειμένων λόγον, νῦν θεωρήματά τινα ἐναντίων ἡμῖν παραδίδωσι· καὶ πρῶτον μὲν θεώρημα, ὅτι τῷ μὲν ἀγαθῷ, τὸ ἀντικείμενον πάντως κακόν ἐστι· τῷ δὲ κακῷ, οὐ πάντως τὸ ἀντικείμενον ἀγαθόν ἐστιν, ἀλλ᾽ ἔστιν ὅτε καὶ κακόν· οἷον, τῇ δικαιοσύνῃ, ἀγαθῷ ὄντι, ἀντίκειται ἡ ἀδικία, κακὸν οὖσα· καὶ τῇ σωφροσύνῃ, ἡ ἀκολασία. τῇ μέντοι πλεονεξίᾳ κακῷ ὄντι, οὐ πάντῃ ἡ δικαιοσύνη ἀντίκειται, ἀλλὰ καὶ ἡ μειονεξία, ὡς ὑπερβολῇ ἔνδεια. τί οὖν, οὕτως ἄδικος ἡ φύσις, ὡς δύο ἑνὶ ἀντιτάξαι; πανταχοῦ γὰρ ὁρῶμεν ἓν ἑνὶ ἀντιτεταγμένον· οἷον, πῦρ, ὕδατι· τῷ βαρεῖ, τὸ κοῦφον· τῷ ξηρῷ, τὸ ὑγρόν· λέγομεν οὖν ὅτι, τῷ μὲν κακῷ, ἀντίκειται τὸ ἀγαθὸν, ὡς συμμετρία, ἀσυμμετρίᾳ· τὸ μέντοι κακὸν, τῷ κακῷ, οὐκ ἔτι ὡς συμμετρίᾳ ἀσυμμετρία, ἀμφότερα γὰρ ἀμετρίαι, ἀλλ᾽ ὡς ἔνδεια ὑπερβολῇ· τῆς μὲν γὰρ ἀρετῆς ἐν συμμετρίᾳ θεωρουμένης, ἑκατέρωθεν κακία μία θεωρεῖται· ἡ μὲν, καθ᾽ ὑπερβολὴν, ἡ δὲ, κατ᾽ ἔνδειαν θεωρουμένη. οἷον τῆς δικαιοσύνης ἐν συμμετρίᾳ θεωρουμένης, ὑπερβολὴ μέν ἐστιν ἡ πλεονεξία· ἔνδεια δὲ, ἡ μειονεξία, ἑκατέρα ἀμετρία οὖσα· ὡς γὰρ ἀμετρία συμμετρίᾳ ἀντίκειται· πάλιν τῆς σωφροσύνης, ὑπερβολὴ μὲν ἡ ἀκολασία, ἔνδεια δὲ, ἡ ἠλιθιότης· καὶ ἀνδρείας, ἡ δειλία, καὶ ἡ θρασύτης· φρονήσεως δὲ, ἡ πανουργία, καὶ ἡ ἄνοια· ἑκατέρα οὖν τῶν ἐκτροπῶν, τῇ μὲν ἀρετῇ ἀντίκειται, ὡς κακὸν, ἀγαθῷ· καὶ ὡς ἀμετρία συμμετρίᾳ· ἀλλήλοις δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ᾽ ὡς ἔνδεια ὑπερβολῇ· ὥστε, ἓν ἑνί ἐστιν ἀντικείμενον, καὶ οὐ δύο ἑνί.

» Ἔτι δὲ τῶν ἐναντίων οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἂν θάτερον

» ᾖ, καὶ τὸ λοιπὸν εἶναι. ὑγιαινόντων γὰρ ἁπάντων ὑγεία
» μὲν ἔσται, νόσος δὲ οὔ. ὁμοίως δὲ καὶ λευκῶν ὄντων ἁπάν-
» των, λευκότης μὲν ἔσται, μελανία δέ, οὔ.

Τουτὶ δεύτερον τῶν ἐναντίων ἐστὶ θεώρημα. φησὶ γὰρ ὅτι ἑνὸς τῶν ἐναντίων ὄντος, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ ἕτερον εἶναι. ἐὰν γὰρ ὑποθώμεθα πάντας ὑγιαίνειν ἀνθρώπους, ὑγεία μὲν ἐξ ἀνάγκης ἔσται, νόσος δὲ οὔ. ὁμοίως καὶ ἐπὶ νόσου, καὶ λευκότητος, καὶ μελανίας, καὶ τῶν τοιούτων. ταῦτα δέ φησιν ὁ ἀριστοτέλης, αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὰ πράγματα ἐξετάζων τὰ τὴν ἐναντίωσιν ἀναδεξάμενα, οὐκέτι δὲ ὡς ἐναντία. τὸ γὰρ λευκόν, ὡς μὲν πρᾶγμα, δύναται εἶναι καὶ δίχα τοῦ μέλανος. ὡς μέντοι ἐναντίον τούτῳ, οὐκέτι καθ' ἑαυτὸ δύναται θεωρεῖσθαι. διότι τὰ ἐναντία, τῶν πρός τι εἰσί, καὶ ἐν σχέσει ἑτέρου τὸ εἶναι ἔχουσι. τὸ γὰρ ἐναντίον, ἐστὶ τῷ ἐναντίῳ ἐναντίον.

» Ἔτι εἰ τῷ σωκράτην ὑγιαίνειν, τὸ σωκράτην νοσεῖν ἐναν-
» τίον ἐστί, μὴ ἐνδέχεται δὲ ἅμα ἀμφότερα τῷ αὐτῷ ὑπάρ-
» χειν, οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο τοῦ ἑτέρου τῶν ἐναντίων ὄντος, καὶ
» τὸ λοιπὸν εἶναι. ὄντος γὰρ τοῦ σωκράτην ὑγιαίνειν, οὐκ ἂν
» εἴη τὸ νοσεῖν σωκράτην.

Εἰδέναι δὲ δεῖ, ὅτι τοῦτο ἢ πρὸς κατασκευὴν εἴρηται τοῦ προτέρου, ἢ ὅτι ἐπὶ τῶν ἐναντίων, τὰ μὲν λέγομεν εἶναι ἁπλᾶ, τὰ δὲ κατὰ συμπλοκὴν τῶν ὑποκειμένων θεωρεῖσθαι. δείξας διὰ τῶν προτέρων ὅτι ἐπὶ τῶν ἁπλῶν δυνατὸν ἑνὸς τῶν ἐναντίων ὄντος, τὸ ἕτερον μὴ εἶναι, νῦν δείκνυσιν ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ συμπλοκὴν θεωρουμένων, τοῦτο δυνατόν. εἰ γὰρ ὁ νοσῶν σωκράτης ἐναντίος ἐστὶ τῷ ὑγιαίνοντι σωκράτει· ἀδύνατον δὲ τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ εἶναι, πᾶσα ἀνάγκη τοῦ ἑνὸς τῶν ἐναντίων ὄντος, τὸ ἕτερον μὴ εἶναι. σωκράτους γὰρ ὑγιαίνοντος, οὐ δυ-

νατὸν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον αὐτὸν νοσεῖν.

» Δῆλον, δὲ, ὅτι καὶ περὶ τὸ αὐτὸ ἢ εἴδει ἢ γένει πέφυ-
» κε γίνεσθαι τὰ ἐναντία. νόσος μὲν γὰρ καὶ ὑγεία ἐν σώ-
» ματι ζώου πέφυκε γίνεσθαι. λευκότης δὲ καὶ μελανία
» ἁπλῶς ἐν σώματι. δικαιοσύνη δὲ καὶ ἀδικία ἐν ψυ-
» χῇ ἀνθρώπου.

Τρίτον τοῦτο θεώρημα περὶ τῶν ἐναντίων λέγει, διότι τὰ ἐναντία, ἢ περὶ ἓν, καὶ τὸ αὐτὸ γένος πέφυκε γίνεσθαι, ἢ περὶ ἓν, καὶ τὸ αὐτὸ εἶδος. οἷον, ἡ λευκότης, καὶ ἡ μελανία, περὶ ἓν, καὶ τῷ γένει ταυτὸ καταγίνονται. λέγω δὴ ἐν λίθῳ, καὶ ἵππῳ, καὶ ἀνθρώπῳ, καὶ ἁπλῶς, ἔν τε ἐμψύχῳ, καὶ ἀψύχῳ σώματι, ἅπερ ἐστὶ τῷ γένει ταυτά. γένος γὰρ τούτων, τὸ ἁπλῶς σῶμα. ἡ μέντοι ὑγεία, καὶ ἡ νόσος, περὶ ἓν, καὶ ταυτὸν τῷ εἴδει. οἷον ἐν ἀνθρώπῳ, καὶ ἵππῳ, καὶ ἁπλῶς παντὶ ζώῳ, ἅπερ ταυτὰ τῷ εἴδει ἐστί. τὸ γὰρ τοῦ ζώου σῶμα, εἶδός ἐστι τοῦ ἁπλῶς σώματος. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἡ ἀδικία ἐν τῇ ἀνθρωπείᾳ ψυχῇ πέφυκε γίνεσθαι. αὕτη δὲ εἶδός ἐστι τῆς ἁπλῶς ψυχῆς, ἤτοι τῆς ἀσωμάτου. Διὰ τί δὲ εἰρηκὼς περὶ ταυτὸν ἢ εἴδει, ἢ γένει, οὐ προσέθηκεν, ἢ ἀριθμῷ; τὸ γὰρ ταυτὸν ὡς ἐλέγομεν πρότερον, ἢ γένει ἐστὶ ταυτὸν, ἢ εἴδει, ἢ ἀριθμῷ, ὥσπερ καὶ ἡ ἑτερότης. γένει μὲν, ὡς ἄνθρωπος καὶ ἵππος. εἴδει δὲ, ὡς σωκράτης καὶ πλάτων. ἀριθμῷ δὲ, ὡς ἄορ, ξίφος, φάσγανον, μάχαιρα, καὶ τὰ τοιαῦτα. λέγομεν οὖν ὅτι ἢ ὡς ὁμολογούμενον τοῦτο παρῆκεν, ὡς ἡμῶν δυναμένων τοῦτο προσυπακοῦσαι, ἢ ἐπειδὴ εἰ καὶ περὶ ταυτὸν τῷ ἀριθμῷ καταγίνονται τὰ ἐναντία, ἀλλ᾽ οὐχὶ κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος, καθ᾽ ἕτερον γὰρ μέρος λευκὸς ὢν ὁ σωκράτης, καθ᾽ ἕτερόν ἐστι μέλας, οἷον ἐν θριξί. καὶ καθ᾽ ἕτερον μὲν, θερμὸς, καθ᾽ ἕτερον δὲ, ψυχρός. ἅμα γὰρ ἐν τῷ

αὐτῷ μένει, ἀδύνατον συστῆναι τὰ ἐναντία.

» Ἀνάγκη δὲ πάντα τὰ ἐναντία, ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶ-
» ναι. ἢ ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν. ἢ αὐτὰ γένη εἶναι. λευ-
» κὸν μὲν γὰρ καὶ μέλαν ἐν τῷ αὐτῷ γένει, χρῶμα γὰρ αὐ-
» τῶν τὸ γένος. δικαιοσύνη δὲ καὶ ἀδικία, ἐν τοῖς ἐναντίοις
» γένεσιν· τοῦ μὲν γὰρ, ἀρετὴ τὸ γένος· τοῦ δὲ, κακία. ἀ-
» γαθὸν δὲ καὶ κακὸν, οὐκ ἔστιν ἐν γένει. ἀλλ' αὐτὰ τυγχάνει
» γένη τινῶν ὄντα.

Τέταρτον τοῦτο τῶν ἐναντίων θεώρημα. ἔστι δὲ ὅτι τὰ ἐναντία, ἢ ὑπὸ ἕν, καὶ τὸ αὐτὸ τελεῖ γένος, ὡς τὸ λευκὸν, καὶ τὸ μέλαν· ὑπὸ τὸ χρῶμα γάρ. ἢ ὑπὸ τὰ ἐναντία. οἷον, ἀδικία καὶ δικαιοσύνη. ἡ μὲν, γὰρ ὑπὸ τὴν ἀρετὴν, ἡ δὲ, ὑπὸ τὴν κακίαν. ἐναντίον δὲ ἀρετὴ κακίᾳ. ἢ αὐτὰ γένη εἶναι, ὡς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ταῦτα γὰρ οὐχ ὑπὸ ἄλλο τελεῖ γένος. μόνως δὲ γένη εἰσί. Τί οὖν δεῖ προσθεῖναι ταῖς δέκα κατηγορίαις ἑτέρας δύο, τὴν τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τοῦ κακοῦ, ὡς μηκέτι δέκα εἶναι τὰς κατηγορίας, ἀλλὰ δώδεκα; φαμὲν οὖν ὅτι ταῦτα γένη ἐκάλεσεν, οὐ κατὰ τὸ αὐτὸ σημαινόμενον ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις, λέγω δὴ ὡς καθ' αὐτὰ τούτων ὑφεστηκότων, ὥσπερ καὶ αἱ κατηγορίαι, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ὁ πλάτων γένη τῶν ὄντων εἶπε τὰ πέντε ἐκεῖνα, φημὶ δὴ τὸ ὂν, τὴν ταυτότητα, τὴν ἑτερότητα, τὴν κίνησιν, τὴν στάσιν, διὰ τὸ ἐν πᾶσι τοῖς οὖσι θεωρεῖσθαι, οὐχὶ δὲ τῷ αὐτὰ καθ' αὐτὰ ταῦτα ὑφεστηκέναι· οὕτω δὴ καὶ ὁ ἀριστοτέλης ἐνταῦθα γένη εἶπεν εἶναι τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ κακὸν, οὐχ ὡς αὐτὰ καθ' αὐτὰ, ἀλλ' ὡς ἐν πάσαις ταῖς κατηγορίαις θεωρούμενα. ἔστι γάρ τι καὶ ἐν οὐσίᾳ ἀγαθὸν, καὶ κακὸν, καὶ ἐν ποσῷ, καὶ ἐν ποιῷ, καὶ ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις. ἐν οὐσίᾳ μὲν γὰρ ἀγαθὸν, ἡ καθ' αὐτὴν τελειότης, τὸ ἀπηρτισμένον ἔχειν τὸν λόγον τῆς φύσεως, καὶ μήτε εἶναι ἢ τὸ

πλεονάζειν κατὰ τὸν λόγον, ἢ ἐλλείπειν. ἐν ποσῷ δὲ, ἡ σύμμετρος ἑκάστῳ πράγματι ποσότης. καὶ ἐν ποιῷ, τὸ σύμμετρον ἑκάστῳ χρώματι. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. Ἀκριβολογουμένοις δὲ, οὐδὲ ἐναντία τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸ κακὸν φανήσεται, ἀλλὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντικεῖσθαι. δεῖ γὰρ τῶν ἐναντίων ἑκάτερον εἰδοπεποιῆσθαι, καὶ ὡρισμένην ἔχειν φύσιν, ὥσπερ τὸ λευκὸν, καὶ τὸ μέλαν. τὸ δὲ κακὸν, οὐκ ἔχει ὡρισμένην ὑπόστασιν. ἀμετρία γάρ τις ἐστὶν. ἡ δὲ ἀμετρία, πῶς ἂν εἶδος σχοίη ὡρισμένον; ὅθεν οὐδὲ ὁρισμῷ ὑποπίπτει ἡ κακία, ἀλλ' ὥσπερ ἡ στέρησις τῇ ἀπουσίᾳ τῆς ἕξεως παραγίνεται, αὐτὴ οὐκ ἔχουσα ὡρισμένην τινὰ φύσιν, οὕτω καὶ ἡ κακία, τῇ ἀπουσίᾳ τῆς ἀρετῆς περιγίνεται, ἢ καθ' ὑπερβολὴν, ἢ κατ' ἔλλειψιν. ἐκείνης γὰρ ἐν συμμετρίᾳ θεωρουμένης, ἡ τοῦ μετρίου παρατροπὴ, κακίαν ἐποίησε κατά τε τὸ πλεονάζον, καὶ τὸ ἐλλεῖπον. Ἰστέον δὲ ὅτι, εἰ καὶ ὑπὸ τὰ ἐναντία τελεῖν γένη ἔφη τὰ ἐναντία, οὐ κατὰ τὸ γενικώτατον γένος αὐτῶν εἴρηκεν, ἀλλὰ κατὰ τὸ προσεχὲς, καὶ ὑπάλληλον. ἀνάγκη γὰρ πάντα τὰ ἐναντία ὑπὸ τὸ αὐτὸ τελεῖν γένος. εἰ γὰρ καὶ ἡ ἀδικία καὶ ἡ δικαιοσύνη ὑπὸ τὴν κακίαν, καὶ τὴν ἀρετὴν τελοῦσιν, ἀλλὰ καὶ αὗται ὑφ' ἕν τι κοινὸν τελοῦσι γένος, τὴν ἕξιν λέγω, καὶ τὴν διάθεσιν. αὗται δὲ ὑπὸ τὴν ποιότητα, ἥτις ἐστὶ γένος γενικώτατον πάντων τῶν ἐναντίων. καὶ εἰκότως ὑφ' ἓν τὰ ἐναντία τελοῦσι γένος. ἐσπούδασε γὰρ ἄνωθέν τε, καὶ κάτωθεν ἡ φύσις τὸν πρὸς ἄλληλα αὐτῶν εἰδυῖα πόλεμον, ἄνωθέν τε, καὶ κάτωθεν αὐτὰ ξυνδῆσαι, ἄνωθεν μὲν, τῷ κοινῷ γένει, κάτωθεν δὲ, τῷ κοινῷ ὑποκειμένῳ.

ΠΕΡῚ ΠΡΟΤΈΡΟΥ.

Πρότερον ἕτερον ἑτέρου λέγεται τετραχῶς.

Ἐμνημόνευσε τοῦ προτέρου ἐν τῷ περὶ τῶν πρός τι λόγῳ.

ἔνθα ἔλεγε, τὸ ἐπιστητὸν, τῆς ἐπιστήμης πρότερον εἶναι· καὶ τὸ αἰσθητὸν, τῆς αἰσθήσεως· διὰ τοῦτο τοίνυν ἐνταῦθα, τὰ διάφορα αὐτῶν ἀπαριθμεῖται σημαινόμενα, καὶ φησὶν εἶναι τὸν ἀριθμὸν τέτταρα· καὶ πρῶτον μὲν, τὸ τῷ χρόνῳ πρότερον· δεύτερον δὲ, τὸ τῇ φύσει· τρίτον, τὸ τῇ τάξει· τέταρτον, τὸ τῇ ἀξίᾳ.

» Πρῶτον μὲν καὶ κυριώτατα κατὰ τὸν χρόνον, καθ᾽ ὃ
» πρεσβύτερον ἕτερον ἑτέρου, καὶ παλαιότερον λέγεται· τῷ
» γὰρ τὸν χρόνον πλείω εἶναι, καὶ παλαιότερον καὶ πρεσβύ-
» τερον λέγεται.

Πρῶτον μὲν, καὶ κυριώτατά φησι πρότερον λέγεσθαι, τὸ τῷ χρόνῳ πρεσβύτερον, καὶ παλαιότερον ὄν· λέγομεν γὰρ Σωκράτην πρότερον εἶναι τῷ χρόνῳ Ἀριστοτέλους· πρῶτον δὲ, καὶ κυριώτατα τοῦτο τὸ σημαινόμενον τοῦ προτέρου φησὶ, διότι καὶ ἡ συνήθεια μάλιστα πρότερον εἴωθε λέγειν τὸ κατὰ χρόνον πρεσβύτερον. Ἰστέον δὲ ὅτι τὸ μὲν παλαιότερον, καὶ ἐπὶ ἐμψύχων, καὶ ἐπὶ ἀψύχων εἴωθε λέγεσθαι· τὸ δὲ πρεσβύτερον, ἐπὶ μόνων τῶν ἐμψύχων.

» Δεύτερον δὲ τὸ μὴ ἀντιστρέφον κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκο-
» λούθησιν· οἷον τὸ ἓν, τῶν δύο πρότερον· δυοῖν μὲν γὰρ ὄν-
» τοιν, ἀκολουθεῖ εὐθὺς τὸ ἓν εἶναι· ἑνὸς δὲ ὄντος, οὐκ ἀναγ-
» καῖον δύο εἶναι· ὥστε οὐκ ἀντιστρέφει ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἡ ἀκο-
» λούθησις τοῦ εἶναι τὸ λοιπόν· πρότερον δὲ δοκεῖ τὸ τοιοῦ-
» τον εἶναι, ἀφ᾽ οὗ μὴ ἀντιστρέφει ἡ τοῦ εἶναι ἀκολούθησις.

Δεύτερον τοῦτο τοῦ προτέρου σημαινόμενον, τὸ μὴ ἀντιστρέφον κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν· τουτέστιν, ἐφ᾽ οὗ μὴ ἀντιστρέφει ἡ τοῦ εἶναι ἀκολούθησις· ἤγουν, τὸ συνεισφερόμενον μὲν, μὴ συνεισφέρον δέ· οἷον, δυοῖν ὄντοιν, ἐξ ἀνάγκης ἓν ἔσται· συνεισφέρεται γὰρ τὸ ἕν· ἑνὸς δὲ ὄντος· οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἔσονται δύο· οὐ γὰρ συνεισφέρονται τῷ ἑνί·

ὥστε πρότερον τὸ ἓν τῶν δύο. πάλιν, ἀνθρώπου μὲν ὄντος, ἐξ ἀνάγκης ἔσται ζῶον. συνεισφέρεται γὰρ τὸ ζῶον τῷ ἀνθρώπῳ. ζώου δὲ ὄντος, οὐ πάντως ἔσται ἄνθρωπος. οὐ γὰρ συνεισφέρεται αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος. πολλὰ γάρ ἐστι ζῶα, ἃ οὐκ εἰσὶν ἄνθρωποι. οὐκοῦν τὸ ζῶον, πρότερον τοῦ ἀνθρώπου τῇ φύσει, ἀλλ' οὐ τῷ χρόνῳ.

» Τρίτον δὲ κατά τινα τάξιν πρότερον λέγεται, καθά-
» περ ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν λόγων. ἔν τε γὰρ ταῖς ἀπο-
» δεικτικαῖς ἐπιστήμαις, ὑπάρχει τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον
» τῇ τάξει. τὰ γὰρ στοιχεῖα πρότερα τῶν διαγραμμάτων
» τῇ τάξει. καὶ ἐπὶ τῆς γραμματικῆς τὰ στοιχεῖα πρότερα
» τῶν συλλαβῶν. ἐπί τε τῶν λόγων ὁμοίως, τὸ γὰρ προοί-
» μιον τῆς διηγήσεως πρότερον τῇ τάξει ἐστίν.

Τρίτον σημαινόμενον τοῦ προτέρου, τὸ τῇ τάξει πρότερον, ὥσπερ ἔχει φησὶν ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν, ἔν τε γὰρ τῇ ἀποδεικτικῇ ἐπιστήμῃ, προηγοῦνται μὲν αἱ προτάσεις, ἕπονται δὲ τὰ συμπεράσματα, καὶ ἐπὶ τῆς γεωμετρίας, τὰ στοιχεῖα φησὶ πρότερα τῶν διαγραμμάτων, στοιχεῖα δὲ καλοῦσιν οἱ γεωμέτραι, τὸ σημεῖον, τὴν γραμμὴν, τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅσα τῆς τῶν θεωρημάτων ἀποδείξεως προλαμβάνεσθαι εἴωθε, διαγράμματα δὲ, αὐτὰ τὰ θεωρήματα, καὶ ἐπὶ τῶν γραμμάτων δὲ, τῶν μὲν λέξεων, πρότερα αἱ συλλαβαί. τῶν δὲ συλλαβῶν, τὰ στοιχεῖα. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν λόγων εὑροῦμεν. προηγοῦνται μὲν γὰρ τὰ προοίμια, ἀκολουθεῖ δὲ ἡ προκατάστασις, εἶτα ἡ κατάστασις. τούτοις δὲ ἕπονται τὰ διηγήματα, εἶτα οἱ ἀγῶνες. ταῦτα δὲ πάντα, τῇ τάξει μόνῃ τὸ πρότερον ἔχουσιν, οὔτε δὲ τῇ φύσει, οὔτε τῷ χρόνῳ. δυνατὸν γὰρ καὶ τὸν ἄτεχνον ῥήτορα, πρῶτον χρήσασθαι τοῖς ἀγῶσιν, εἶτα τοῖς προοιμίοις, καὶ τότε τῷ διηγήματι. καὶ τὸν

γεωμέτρῃ, πρότερον ἐκθεῖναι τὸ θεώρημα, εἶτα τὰ στοιχεῖα· ὥστε ταῦτα τῇ τάξει μόνον τὸ πρότερον ἔχουσι. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων, ἴσως τις ἂν συγχωρήσειε μόνῃ τῇ τάξει τὸ πρότερον λέγεσθαι. ἐπὶ δὲ τῶν γραμμάτων, οὐκέτι μόνῃ τῇ τάξει τὰ στοιχεῖα δοκεῖ τῶν συλλαβῶν, ἢ τῶν ὀνομάτων, ἢ τῶν λόγων εἶναι πρῶτα. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε ἀντιστρέψαντα τὴν τάξιν, πρῶτον τὰ ὀνόματα μαθεῖν, εἶτα τὰς συλλαβάς, εἶτα τὰ στοιχεῖα· ἀδύνατον γὰρ τῶν στοιχείων μὴ γνωσθέντων, τὰ λοιπὰ γνωσθῆναι· καὶ ἀναιρουμένων μὲν τῶν στοιχείων, τὰ λοιπὰ συναναιρεῖται· ἐκείνων δὲ ἀναιρουμένων, τὰ στοιχεῖα μένειν ἐνδέχεται. ὥστε οὐ μόνον τῇ τάξει, ἀλλὰ καὶ τῇ φύσει τὰ στοιχεῖα πρῶτα τῶν ἐξ αὐτῶν· οὐ καλῶς ἄρα μόνῃ τῇ τάξει ἐπὶ τῆς γραμματικῆς τὰ στοιχεῖα πρῶτα εἶναί φησιν, εἰ μή που πρὸς ἐκεῖνο ἀπέβλεψεν, ὅτι καὶ οἱ τῶν γραμμάτων ἀνεπιστήμονες, λόγους μὲν εἴρειν, καὶ ὀνόματα δύνανται, τὴν δὲ τῶν στοιχείων ἀγνοεῖν δύναμιν· ἀλλὰ δηλονότι κἂν ὑπὸ τριβῆς διαλέγονται, τὰ μὲν σημαινόμενα τῶν φωνῶν ἴσασιν· αὐτὴν μέντοι τὴν κατὰ τὴν φωνὴν τοῦ λόγου δύναμιν ἀγνοοῦσι, τὰ ἐξ ὧν σύγκειται ἀγνοοῦντες.

» Ἔτι παρὰ τὰ εἰρημένα, τὸ βέλτιον καὶ τιμιώτερον, πρό
» τερον τῇ φύσει δοκεῖ. εἰώθασι δὲ καὶ οἱ πολλοὶ τοὺς ἐντιμο
» τέρους καὶ μᾶλλον ἀγαπωμένους ὑπ' αὐτῶν, προτέρους φάσ
» κειν παρ' αὐτοῖς εἶναι. ἔστι δὲ σχεδὸν ἀλλοτριώτατος τῶν
» τρόπων οὗτος. οἱ μὲν οὖν λεγόμενοι τρόποι τοῦ προτέ
» ρου, σχεδὸν τοσοῦτοί εἰσι.

Οὗτος ὁ τέταρτος τοῦ προτέρου τρόπος, λέγω δὴ τὸ τιμιώτερον, ὅπερ ἡ συνήθεια πρότερον καλεῖ. ἀλλότριον δὲ τοῦτο παντελῶς τῶν τοῦ προτέρου σημαινομένων. διόπερ καὶ αὐτὸς τοῦτο μὲν ἀθετεῖ, πέμπτον δέ τινα τρόπον

ἐφεξῆς ἀντὶ τούτου φησίν, ἵνα πληρώσῃ τὰ τέσσαρα τοῦ προτέρου σημαινόμενα. διὸ καὶ τὰ διάφορα τοῦ ἅμα σημαινόμενα ἀπαριθμούμενος, καὶ ἑκάστου τοῦ τῶν προτέρου σημαινομένων, ἕνα τῶν τοῦ ἅμα τρόπον ἀντιτάξας, τούτῳ μόνῳ οὐκ ἀντέθηκε, παντελῶς ἐξορίζων αὐτὸ τῶν τοῦ προτέρου σημαινομένων.

» Δόξειε δ' ἂν καὶ παρὰ τοὺς εἰρημένους, ἕτερος εἶναι προτέ
» ρου τρόπος. τῶν γὰρ ἀντιστρεφόντων κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκο
» λούθησιν, τὸ αἴτιον ὁπωσοῦν θατέρου τοῦ εἶναι, πρότερον εἰκό
» τως τῇ φύσει λέγοιτ' ἄν. ὅτι δέ ἐστι τινὰ τοιαῦτα, δῆλον. τὸ
» γὰρ εἶναι ἄνθρωπον ἀντιστρέφει κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθη-
» σιν, πρὸς τὸν ἀληθῆ περὶ αὐτοῦ λόγον. εἰ γάρ ἐστιν ἄνθρω-
» πος, ἀληθὴς ὁ λόγος, ᾧ λέγομεν ὅτι ἐστὶν ἄνθρωπος. καὶ ἀν-
» τιστρέφει. εἰ γὰρ ἀληθὴς ὁ λόγος ᾧ λέγομεν ὅτι ἔστιν ἄνθρω
» πος, ἔστιν ἄνθρωπος. ἔστι δὲ ὁ μὲν ἀληθὴς λόγος οὐδαμῶς
» αἴτιος τοῦ εἶναι τὸ πρᾶγμα. τὸ μέντοι πρᾶγμα φαίνεταί
» πως αἴτιον τοῦ ἀληθῆ τὸν λόγον εἶναι. τῷ γὰρ εἶναι τὸ πρᾶγ
» μα ἢ μή, ἀληθὴς ὁ λόγος, ἢ ψευδὴς λέγεται. ὥστε κατὰ πέν
» τε τρόπους ἕτερον ἑτέρου πρότερον λέγοιτ' ἄν.

Πέμπτον προστίθησι τοῦτον. ὁ γὰρ τέταρτος ὡς εἴρηται, ἀλλότριος ἦν τῶν τοῦ προτέρου σημαινομένων, ἐπειδήπερ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως, καὶ οὐκ ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ὑπῆρχεν. ἔστι δὲ τὸ πέμπτον τῷ δευτέρῳ ἐναντίον. ἐκείνου γὰρ μὴ ἀντιστρέφοντος κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, μήτε αἰτίου ὄντος τοῦ ἑτέρου τῷ ἑτέρῳ. τοῦτο καὶ ἀντιστρέφει, καὶ αἴτιόν ἐστι τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον. οἷον, ὁ πατὴρ καὶ ὁ ὑός. ταῦτα γὰρ ἀντιστρέφει πρὸς ἄλληλα, κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν. ὁπότερον γὰρ ἂν τεθῇ, τὸ ἕτερον πάντως ἀκολουθεῖ. ἔστι μέντοι τὸ ἕτερον αἴτιον τοῦ λοιποῦ, ὁ πατὴρ φημὶ τοῦ ὑοῦ. ἐὰν γάρ, φησι, τῶν ἀντιστρεφόντων κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, αἴτιον τοῦ εἶναι εἴη ἕτερον τοῦ

ἑτέρου, ἢ ἐφ' ὧν μηδὲν μᾶλλον τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ ἀκολουθεῖ, ἢ τὸ λοιπὸν τῷ λοιπῷ, εἰκότως πρότερον λέγοιτ' ἄν· οἷον, ὁ πατὴρ, υἱοῦ ἐστι πατήρ· ἀλλὰ καὶ πατρὸς ἀντιστρέφει ὁ υἱός· εἰ οὖν ὁ ἕτερος εὑρεθείη αἴτιος τοῦ τὸν ἕτερον εἶναι, εἰκότως λέγοιτ' ἂν τῇ φύσει πρότερος· εὑρίσκεται τοίνυν ὁ πατὴρ αἴτιος τοῦ εἶναι τὸν υἱόν· οὐκοῦν οὗτος τῇ φύσει πρότερος τοῦ υἱοῦ· ὁμοίως ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ πράγματος, καὶ τοῦ ἀληθοῦς περὶ αὐτοῦ λόγου· καὶ τούτων γὰρ ἀντιστρεφόντων κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ αἴτιόν ἐστιν· οἷον, ἔστι σωκράτης φιλόσοφος· καὶ λόγος τίς ἐστι περὶ αὐτοῦ λέγων, ὅτι φιλόσοφός ἐστιν· ὁπότερον οὖν τούτων τεθῇ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ καὶ τὸ ἕτερον· εἰ γὰρ ἀληθὴς ὁ λόγος, ὁ λέγων, ὅτι φιλόσοφός ἐστιν, ἀνάγκη εἶναι τὸν σωκράτην φιλόσοφον· καὶ εἰ ἔστι σωκράτης φιλόσοφος, ἐξ ἀνάγκης ἀληθὴς ὁ λόγος, ὁ λέγων, ὅτι φιλόσοφός ἐστιν· ἀλλ' εἰ καὶ ταῦτα ἀντιστρέφει πρὸς ἄλληλα, αἴτιον μὲν τοῦ εἶναι τὸν λόγον ἀληθῆ, τὸ πρᾶγμά ἐστιν· εἰ μὴ γὰρ ἦν τὸ πρᾶγμα, οὐκ ἂν ἦν ἀληθὴς ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος· ὥστε κατὰ πέντε τρόπους ἕτερον ἑτέρου πρότερον λέγοιτ' ἄν· εἰπὼν δὲ περὶ τοῦ προτέρου, οὐκέτι περὶ τοῦ ὑστέρου ἐμνημόνευσεν· ἐκ γὰρ τῆς τοῦ προτέρου διδασκαλίας, σαφὴς ἦν καὶ ἡ τοῦ ὑστέρου· ἅμα γὰρ ταῦτα ὑπάρχει, καὶ τῶν πρός τι ἐστί· διὸ καὶ ἑνὸς γνωσθέντος, ἐγνωσμένον ἐστὶ καὶ τὸ ἕτερον. τὸ γὰρ πρότερον, ὑστέρου λέγεται πρότερον· καὶ τὸ ὕστερον, προτέρου ὕστερον· ὥστε καθ' ὅσους τρόπους λέγεται τὸ πρότερον, κατὰ τοσούτους ῥηθήσεται καὶ τὸ ὕστερον· τῶν γὰρ πρός τι, ὡς ἂν ἔχῃ τὸ ἕτερον, οὕτως ἔχει καὶ τὸ λοιπόν·

ΠΕΡῚ ΤΟΥ͂ ἍΜΑ·

» Ἅμα δὲ λέγεται, ἁπλῶς μὲν καὶ κυριώτατα, ὧν ἡ
» γένεσις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ· οὐδέτερον γὰρ τῶν τοιούτων
» πρότερόν ἐστιν, οὐδὲ ὕστερον· ἅμα δὲ κατὰ τὸν χρόνον ταῦ-

» τα λέγεται καὶ ἐστί.

Ἐμνημόνευσε καὶ τοῦ ἅμα ἐν τῷ περὶ τῶν πρός τι λόγῳ. ἔνθα ἔλεγε. δοκεῖ δὲ τὰ πρός τι, ἅμα τῇ φύσει εἶναι. διὸ νῦν εἰκότως τὸν περὶ αὐτοῦ ποιεῖται λόγον. ἐπειδὴ δὲ ἀντίκειται τὸ ἅμα τῷ προτέρῳ, παραδίδωσι τριττὴν τοῦ ἅμα διαφοράν. καὶ τὸν μὲν πρῶτον τρόπον, ἀντιτίθησι τῷ πρώτῳ τοῦ προτέρου τρόπῳ. τὸν δὲ δεύτερον, τῷ δευτέρῳ, καὶ τῷ πέμπτῳ. τὸν δὲ τρίτον, τῷ τρίτῳ. τῷ δὲ τετάρτῳ, οὐδένα ἀντιτίθησι τρόπον. καὶ γὰρ ἔφθην εἰπὼν ἀλλοτριώτατον αὐτὸν εἶναι τῶν τοῦ προτέρου σημαινομένων. πρῶτον οὖν τοῦ ἅμα τρόπον φησὶν, ὃν καὶ κυριώτατον εἶναι λέγει, τὸν κατὰ χρόνον. οἷον, εἴ τινες δύο, ἢ πλείους ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τὴν γένεσιν ἔχοιεν. εἰκότως δὲ τοῦτον κυριώτατόν φησι. καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων μάλιστα ἡ συνήθεια τὸ ἅμα φέρει, ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὑπαρχόντων. ἀντίκειται δὲ οὗτος ὡς ἔφαμεν, τῷ πρώτῳ τοῦ προτέρου σημαινομένῳ, ὅπερ καὶ αὐτὸ μάλιστα, καὶ κυριώτατα πρότερον ἐλέγετο εἶναι. λέγω δὴ τὸ κατὰ χρόνον. ὡς σωκράτης, καὶ ἀλκιβιάδης. πρότερος γὰρ τῷ χρόνῳ ὁ σωκράτης. εἰ τοίνυν τῷ χρόνῳ πρότερον, μᾶλλον ἂν λεχθείη καὶ κυριώτατα πρότερον, ἀντίκειται δὲ τῷ προτέρῳ τὸ ἅμα, καὶ τὸ τῷ χρόνῳ ἅμα, κυριώτερον ἂν λεχθείη. ἅμα δέ ἐστι τὰ μήτε πρότερα, μήτε ὕστερα.

» Φύσει δὲ ἅμα, ὅσα ἀντιστρέφει μὲν κατὰ τὴν τοῦ εἶ-
» ναι ἀκολούθησιν, μηδαμῶς δὲ αἴτιον θάτερον θατέρῳ τοῦ
» εἶναί ἐστιν. οἷον ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ ἡμίσεως. ἀντι-
» στρέφει μὲν γὰρ ταῦτα. διπλασίου γὰρ ὄντος, ἥμισύ ἐστι,
» καὶ ἡμίσεως ὄντος, διπλάσιόν ἐστιν. οὐδέτερον δὲ, οὐδετέρῳ
» τοῦ εἶναί ἐστιν αἴτιον.

Οὗτος ὁ δεύτερος τοῦ ἅμα τρόπος. ἀντίκειται δὲ τῷ δευτέρῳ, καὶ τῷ πέμπτῳ τοῦ προτέρου σημαινομένῳ. τῷ

μὲν δευτέρῳ, ὅτι ἐκεῖ μὲν, τὸ πρότερον ἐλέγομεν, τὸ μὴ ἀντιστρέφον κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, ὡς τὸ ἓν, καὶ τὰ δύο. οὐδὲ γὰρ ὥσπερ ἠκολούθει τὸ ἓν τοῖς δυσὶν, οὕτω καὶ τὰ δύο τῷ ἑνί. ἐνταῦθα δὲ, ἅμα φησὶ τὸ ἀντιστρέφον κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, ὡς τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ. ὥσπερ γὰρ διπλασίου ὄντος, ἀκολουθεῖ τὸ εἶναι ἥμισυ: οὕτω καὶ ἡμίσεος ὄντος, ἀκολουθεῖ τὸ εἶναι διπλάσιον ἐξ ἀνάγκης. τῷ δὲ πέμπτῳ ἀντίκειται, ὅτι ἐκεῖνο μὲν ἐλέγετο πρότερον εἶναι, τὸ ἀντιστρέφον μὲν κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν. τῷ ἑτέρῳ μέντοι τοῦ εἶναι αἴτιον ὑπῆρχε τὸ λοιπὸν, ὡς ἐπὶ τοῦ πατρὸς ἐλέγετο, καὶ τοῦ υἱοῦ. ταῦτα γὰρ εἰ καὶ ἀντιστρέφει κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, ὁποιουγαροῦν τεθέντος, ἀκολουθεῖ καὶ τὸ ἕτερον. ἀλλ᾽ οὖν ὁ πατὴρ αἴτιος τοῦ εἶναί ἐστι τῷ υἱῷ. διὸ καὶ πρότερος ἐλέγετο εἶναι. ἐνταῦθα δὲ, ἅμα λέγεται τὰ ἀντιστρέφοντα μὲν κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, μηδαμῶς δὲ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἐστὶν αἴτιον. λέγω δὴ, τὸ διπλάσιον, καὶ τὸ ἥμισυ. ταῦτα γὰρ καὶ ἀντιστρέφει. ἑνὸς γὰρ τεθέντος, ἐξ ἀνάγκης εἰσάγεται καὶ τὸ ἕτερον. καὶ οὐδέτερον τῷ ἑτέρῳ αἴτιον τοῦ εἶναι ἐστίν. εἰς δὲ τὸ, μηδαμῶς δ᾽ αἴτιον θάτερον θατέρῳ: δεῖ προσθεῖναι τὸ μόνως, ἐπεὶ ὁ πατὴρ, καὶ ὁ υἱὸς, καὶ αὐτὸ τὸ διπλάσον, καὶ τὸ ἥμισυ, ἀπορίαν ποιεῖ. τό, τε γὰρ διπλάσιον, τοῦ ἡμίσεως αἴτιον, εἰ καὶ μὴ μόνως. καὶ γὰρ καὶ αἰτιατόν ἐστιν, ἔχον αἴτιον, τὸ ἥμισυ. ὡσαύτως καὶ ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ κατὰ τὴν σχέσιν αἴτιον ὢν,, ἔχει αἴτιον τὸν υἱόν. προσκεῖσθαι δεῖ οὖν τὸ μόνως. τοῦτο γὰρ καὶ κυρίως αἴτιον, τὸ μόνως αἴτιον. ἀλλὰ καὶ μὴ αἰτιατὸν τοῦ οὗ ἐστιν αἴτιον.

» Καὶ τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρημένα ἀλλήλοις,
» ἅμα τῇ φύσει λέγεται. ἀντιδιῃρῆσθαι δὲ λέγεται ἀλλήλοις,
» τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν. οἷον, τὸ πτηνὸν τῷ πεζῷ καὶ τῷ
» ἐνύδρῳ. ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντιδιαιρεῖται ἐκ τοῦ αὐτοῦ

» γένους ὄντα. τὸ γὰρ ζῶον διαιρεῖται εἰς ταῦτα, εἴς τε τὸ πτη-
» νόν, καὶ τὸ πεζόν, καὶ τὸ ἔνυδρον. καὶ οὐδέν γε τούτων πρότερον
» ἢ ὕστερόν ἐστιν. ἀλλ' ἅμα τῇ φύσει τὰ τοιαῦτα δοκεῖ εἶναι. διαι-
» ρεθείη δ' ἂν καὶ τούτων ἕκαστον εἰς εἴδη πάλιν. οἷον, τὸ πτηνόν,
» καὶ τὸ πεζόν, καὶ τὸ ἔνυδρον. ἔσται οὖν κἀκεῖνα ἅμα τῇ φύ-
» σει, ὅσα ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσίν ἐστι. τὰ
» δὲ γένη τῶν εἰδῶν ἀεὶ πρότερά ἐστιν. οὐ γὰρ ἀντιστρέφει κατὰ
» τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν. οἷον ἐνύδρου μὲν ὄντος, ἔστι ζῶον.
» ζώου δὲ ὄντος, οὐκ ἀνάγκη ἔνυδρον εἶναι. ἅμα οὖν τῇ φύσει
» λέγεται, ὅσα ἀντιστρέφει μὲν κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολού-
» θησιν, μηδαμῶς δὲ ἕτερον ἑτέρῳ αἴτιον τοῦ εἶναί ἐστι. καὶ τὰ
» ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρημένα ἀλλήλοις. ἁπλῶς δὲ ἅ-
» μα ἐστίν, ὧν ἡ γένεσις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ.

Οὗτος τρίτος τοῦ ἅμα τρόπος, ὃς ἀντίκειται τῷ τρίτῳ τοῦ προτέρου σημαινομένῳ, τῷ κατὰ τάξιν προτέρῳ. οἷα ἦν τὰ στοιχεῖα ἐν ταῖς συλλαβαῖς. καὶ ἐν ταῖς λέξεσιν, αἱ συλλαβαί. καὶ τὰ προοίμια ἐν τοῖς λόγοις. ἐνταῦθα δὲ ἅμα ἐστί, τὰ τὴν αὐτὴν ἐκ τοῦ προτέρου τάξιν ἔχοντα, οἷά ἐστι τὰ ἐκ τῆς αὐτῆς διαιρέσεως εἰλημμένα γένη, ὡς τὸ σῶμα, καὶ τὸ ἀσώματον. ταῦτα γὰρ ἔκ τε τῆς οὐσίας τὴν αὐτὴν ἔχει ἀπόστασιν, ἔκ τε τῶν εἰδικωτάτων εἰδῶν, ἀνθρώπου λέγω, καὶ ἵππου, ἀγγέλου, καὶ ψυχῆς. ὡσαύτως καὶ τὸ ἔμψυχον, καὶ τὸ ἄψυχον, ἅμα λέγεται. ἐκ γὰρ τοῦ ἁπλῶς σώματος, τὴν αὐτὴν ἔχει ἀπόστασιν, καὶ ἐκ τοῦ ζώου. ἔτι τὸ πεζόν, καὶ τὸ πτηνόν, καὶ τὸ ἔνυδρον, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, ἅμα λέγονται. οὐδὲν γὰρ αὐτῶν, ἕτερον ἑτέρου πρότερόν ἐστιν. ἔκ τε γὰρ τοῦ ἀνωτάτου γένους, ἴσην καὶ τὴν αὐτὴν ἔχει ἀπόστασιν, ἔκ τε τοῦ εἰδικωτάτου εἴδους, ὁμοίως. ἐὰν δέ τις διέλῃ τὸ πτηνὸν εἰ τύχοι, εἰς ὄρνιθας, καὶ ἀκρίδας, οὐκέτι ἡ ὄρνις, καὶ τὸ πτηνόν, ἅμα λέγονται, ἀλλὰ πρότερον τὸ πτηνόν, διότι ἐκ τῆς διαιρέσεως τοῦ ζώου εἴληπται. ἡ δὲ ὄρνις, ἐκ τῆς τοῦ πτηνοῦ διαιρέσεως. ἀεὶ δὲ

πρότερα τὰ γένη τῶν εἰδῶν· ἐπειδὴ μὴ δὲ ἀντιστρέφει κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν. τοῦ μὲν γὰρ εἴδους τεθέντος, ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ τὸ γένος. τῶν δὲ γενῶν τεθέντων, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ τὰ εἴδη.

ΠΕΡΙ ΚΙΝΗΣΕΩΣ.

» Κινήσεως δέ ἐστιν εἴδη ἕξ· γένεσις, φθορὰ, αὔξησις, μείω-
» σις, ἀλλοίωσις, καὶ ἡ κατὰ τόπον μεταβολή.

Ὅτι ἡ κίνησις ἐν ταῖς κατηγορίαις ὁρᾶται, οὐχ ὑπὸ ταύτας τελεῖ. ἐν γὰρ τῇ οὐσίᾳ, γένεσις καὶ φθορὰ, ἀλλ᾽ οὐκ οὐσία ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορά. οὔτε ἡ αὔξησις καὶ ἡ μείωσις ποσόν. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἡ ἀλλοίωσις ποιότης. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἡ τοπικὴ κίνησις ποῦ λέγεται, ἀλλ᾽ οὐδὲ πρός τι, ὅτι μὴ δὲ τὸ εἶναι ἔχει ἡ κίνησις, ἐν τῷ πρός τί πως ἔχειν. Ἰστέον δὲ ὅτι ὁ περὶ κινήσεως λόγος, πρέπων μέν ἐστιν ἀνδρὶ φυσιολόγῳ. πάντα γὰρ τὰ φυσικὰ πράγματα, ἐν κινήσει ἔχει τὸ εἶναι. καὶ γὰρ ἔστιν ἡ φύσις ὡς αὐτὸς ὡρίσατο, ἀρχὴ κινήσεως, καὶ ἠρεμίας. διόπερ καὶ ἐν τῇ φυσικῇ ἀκροάσει, πολὺν περὶ αὐτῆς ἀποτείνει λόγον, καὶ ἀκριβέστερον. Ζητητέον δὲ τίνος ἕνεκεν ἐνταῦθα ταύτης ἐμνήσθη. τινὲς μὲν οὖν εἰρήκασιν, ὅτι ἐπειδὴ τῶν κατηγοριῶν αἱ τοῦ ποιεῖν, καὶ πάσχειν κινήσεις ἦσαν, οὐδὲν δὲ εἶπε περὶ αὐτῶν, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἐνταῦθα τὸν περὶ τῆς κινήσεως ποιεῖται λόγον. μή πως γάρ φησιν ἡ μὲν κίνησις, ἐστὶ γένος. εἴδη δὲ τῆς κινήσεως, ἄλλα τε πολλὰ καὶ τὸ ποιεῖν, καὶ τὸ πάσχειν. τινὲς μὲν οὖν, οὕτω περὶ τούτων διωρίσαντο. οὐκ ἀποδεκτέον δὲ τὸν τοιοῦτον λόγον. οὐ γὰρ προήρηται ὁ φιλόσοφος περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν πλέον τι τῶν ἐξ ἀρχῆς εἰρημένων εἰπεῖν. ἄλλως τε καὶ ὡς ἐν ἀρχαῖς ἐλέγομεν, τὸ μὲν κινεῖν, ὑπὸ τὸ ποιεῖν ἀνάγεται. καὶ τὸ κινεῖσθαι, ὑπὸ τὸ πάσχειν. αὕτη μέντοι ἡ κίνησις, οὐκέτι. οὐ γάρ ἐστιν ἡ κίνησις ποιεῖν. ἐλέγομέν τε ὅτι αἱ κινήσεις, οὐ κατηγορίαι εἰσίν, ἀλλ᾽ ὁδὸς εἰς τὰς κατηγορίας. τί οὖν ἡμεῖς

λέγομεν, ὅτι ὥσπερ τῶν προλαβουσῶν φωνῶν τὴν διδασκαλίαν ἐποιήσατο, διὰ τὸ μεμνημονευκέναι αὐτῶν ἐν τῇ τῶν κατηγοριῶν διδασκαλίᾳ, οὕτω δὴ κἀπὶ τῆς κινήσεως ἐροῦμεν. ἐμνημόνευσε γὰρ τῆς κινήσεως ἐν τῷ περὶ τῆς οὐσίας λόγῳ, ἀποδεδωκὼς τὸ τῆς οὐσίας ἴδιον, τὸ ἓν, καὶ ταυτὸν τῷ ἀριθμῷ παρὰ μέρος τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικὴν, καὶ πρὸς τοῦτο ἠπορηκὼς, ὅτι μήποτε οὐκ ἔστι τοῦτο ἴδιον τῆς οὐσίας, οὐ γὰρ αὐτῇ μόνῃ ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ τῷ λόγῳ, καὶ τῇ δόξῃ· καὶ γὰρ ταῦτα, ἓν, καὶ ταυτὸν μένοντα τῷ ἀριθμῷ, παρὰ μέρος τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικὰ, ἀληθείας λέγω, καὶ ψεύδους, ἐπήγαγεν ἐπιλυόμενος τὴν ἀπορίαν, ὅτι οὐ κατὰ ταυτὸν τῇ οὐσίᾳ ταῦτα τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικά. ἡ μὲν γὰρ οὐσία αὐτὴ κινουμένη, τῶν ἐναντίων γίνεται δεκτικὴ, ἐκεῖνα δὲ οὐκ αὐτὰ κινούμενα, ἀλλ᾽ ἑτέρων κινουμένων, δέχονται ἀλήθειαν, καὶ ψεῦδος. διὰ τοῦτο τοίνυν ἐπειδὴ ἐμνήσθη τῆς κινήσεως, ἀναγκαῖον ἐνόμισεν ἐκδιδάξαι ἡμᾶς περὶ αὐτῆς. ὡς μὲν οὖν φθάσας εἶπον, φυσικῷ ἀνδρὶ ὁ περὶ τῆς κινήσεως πρεπώδης ἐστὶ λόγος, καὶ αὐτὸς γοῦν τῶν ὀκτὼ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως λόγων, τοὺς ὑστέρους τέσσαρας, εἰς τὸν περὶ τῆς κινήσεως κατηνάλωσε λόγον. ἐνταῦθα δὲ τοσοῦτον περὶ αὐτῶν διαλέγεται, ὅσον λογικῷ ἀνδρὶ πρέπει ζητεῖν, εἰς πόσα εἴδη διαιρεῖται ἡ κίνησις, καὶ τίνα ἐστὶν αὐτῆς τὰ εἴδη, καὶ τίνα τίσιν ἕπονται, ἢ οὔ. Κινήσεως δέ ἐστιν εἴδη ἕξ. γένεσις, φθορὰ, αὔξησις, μείωσις, ἀλλοίωσις, ἡ κατὰ τόπον μεταβολή. διὰ τί ἐστιν ἡ κίνησις ἑξαχῶς; διότι ἡ κίνησις ἔκστασίς τίς ἐστι, καὶ ἐξάλλαξις. ἐξίσταται δέ τι ἢ τῆς ἑαυτοῦ οὐσίας, καὶ ποιεῖ γένεσιν καὶ φθορὰν, ἢ τῶν ἐν αὐτῇ οὐσίᾳ κατὰ τὸ ποσὸν, καὶ ποιεῖ αὔξησιν καὶ μείωσιν. ἢ κατὰ τὸ ποιὸν, καὶ ποιεῖ ἀλλοίωσιν. ἢ τῶν περὶ ἑαυτὸ, καὶ ποιεῖ τὴν κατὰ τόπον μεταβολήν. Ἰστέον δὲ ὅτι ἐν τῷ τῆς κινήσεως λόγῳ, τρία ταῦτα ζητοῦνται. πόσα τὰ εἴδη

τῆς κινήσεώς εἰσι, καὶ τίσι διακρίνονται ἀλλήλων. καὶ τρίτον
ἐπὶ τούτοις, ποῖα εἴδη κινήσεως, ποῖον αὐτῇ ἀντίκειται. πόσα μὲν
οὖν εἴδη κινήσεως, αὐτὸς φθάσας ἀπηριθμήσατο, ἓξ εἶναι
λέγων. ἀλλ' ἵνα καὶ ἐπιστημονικῶς τοῦτο γινώσκωμεν ἡμεῖς
διὰ τί ἓξ εἰσὶ τὰ εἴδη τῆς κινήσεως, καὶ οὔτε πλείονα, οὔτε ἐλάτ-
τονα, ἐκ διαιρέσεως παραγάγωμεν τὸν λόγον. λέγομεν οὖν
ὅτι τρία τινά ἐστι περὶ τὴν ἡμετέραν φύσιν θεωρούμενα. αὐτὴ
ἡ οὐσία. τὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ. τὰ περὶ τὴν οὐσίαν. τὰ μὲν οὖν ἐν αὐ-
τῇ, ὡς μεγάλα μέρη διελεῖν εἰσι, τὸ ποσὸν, καὶ τὸ ποιόν. ὡς
μεγάλα δὲ εἴπομεν, ὅτι εἰ καὶ ἄλλαι κατηγορίαι ἐν τῇ οὐσίᾳ
εἰσίν, ἀλλ' οὖν ἐκ τούτων ἔχουσι τὴν γένεσιν, ὡς φθάσαντες εἴ-
πομεν. περὶ τὴν οὐσίαν δέ ἐστιν, ὁ τόπος, καὶ ὁ χρόνος. τριῶν οὖν
τούτων ὄντων, τῆς μὲν οὐσίας, κίνησίς ἐστιν, ἡ γένεσις καὶ ἡ φθο-
ρά. τῆς δὲ ποιότητος, ἡ ἀλλοίωσις. τῆς δὲ ποσότητος, ἡ αὔξησις καὶ
ἡ μείωσις. τοῦ δὲ ποῦ, ἡ κατὰ τόπον μεταβολή, ἥτις καλεῖται
φορά. τῆς δὲ φορᾶς, ἡ μὲν, καλεῖται εὐθυφορία, ἡ ἄνω δηλαδὴ
καὶ κάτω. ἡ δὲ, περιφορά, ἡ ἐπὶ τοῦ πέριξ, ὡς ἡ τοῦ οὐρανοῦ, ἐν-
ταῦθα μὲν οὖν, ταῦτα τὰ ἓξ φησιν εἴδη τῆς κινήσεως, τὴν φο-
ρὰν διαιρῶν εἰς εὐθυφορίαν, καὶ κυκλοφορίαν. ἐν δὲ τῇ φυσι-
κῇ ἀκροάσει, τὴν μεταβολὴν, γένος εἶναι βούλεται. καὶ ταύτης
εἶναι εἴδη τρία, κίνησιν, γένεσιν, φθοράν. ἀντιδιαιρεῖ γὰρ ἐ-
κείνῃ τῇ γενέσει, καὶ τῇ φθορᾷ τὴν κίνησιν. οὐ γὰρ βούλεται ἐν
ἐκείνοις τὴν γένεσιν, μενόντων τινῶν, καὶ εἰδοπεποιημένων,
εἶναι μεταβολὴν, κατά τι τῶν περὶ αὐτὴν συμβεβηκότων.
διό φησι, τὰ κινούμενα, κινεῖσθαι, ἢ κατὰ ποσὸν, ἢ κατὰ
ποιὸν, ἢ κατὰ τόπον, φυλάττοντα τὸ ἐξ ἀρχῆς οὐσιῶδες
εἶδος. ἐπὶ δὲ τῆς γενέσεως, καὶ τῆς φθορᾶς, οὐ μένει τὸ ἐξ
ἀρχῆς εἶδος ἐν τῷ μεταβάλλοντι. διότι ἡ μὲν γένεσις,
ὁδός ἐστιν ἀπὸ τοῦ πῇ μὴ ὄντος, εἰς τὸ πῇ ὄν. τουτέστιν ἀπὸ
τοῦ δυνάμει ὄντος, εἰς τὸ ἐνεργείᾳ ὄν. ἡ δὲ φθορά, ὁδός ἐστι
πάλιν ἀπὸ τοῦ ὄντος, εἰς τὸ μὴ ὄν. ἐνταῦθα μέντοι ἐπειδὴ

εἰσαγωγικὸν ἐστὶ τὸ βιβλίον, καὶ λογικὸν μᾶλλον, οὐ φυσικόν, οὐκ ἀκριβολογεῖται περὶ τούτων, ἀλλὰ καὶ τὴν γένεσιν, καὶ τὴν φθορὰν, κινήσεις εἶναι λέγει. οὐ γὰρ ὡς φυσικὸς ἐνταῦθα διαλέγεται, ἀλλ᾽ ὡς λογικὸς, ζητεῖ ἐν τούτοις, τίνα τίσιν ἕπεται, ἢ οὐχ ἕπεται.

» Αἱ μὲν οὖν ἄλλαι κινήσεις, φανερὸν ὅτι ἕτεραι ἀλλήλων
» εἰσίν, οὐ γάρ ἐστιν ἡ γένεσις, φθορά. οὐδέ γε ἡ αὔξησις, μείωσις.
» οὐδὲ ἡ κατὰ τόπον μεταβολή. ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι.

Ἀπαριθμησάμενος τὰ εἴδη τῆς κινήσεως, ἐντεῦθεν λοιπὸν διακρίνει ταῦτα ἀλλήλων, καὶ δείκνυσι πῶς οὐκ εἰσὶ τὰ αὐτά. οὔτε γὰρ ἡ γένεσίς φησι, φθορά ἐστιν, οὔτε ἡ αὔξησις, μείωσις. πῶς γὰρ, ὁπότε μὲν καὶ ἐναντία ἐστίν; ἀλλ᾽ οὐδὲ μὴν ἡ αὔξησις, γένεσις. αὔξεται μὲν γὰρ τὸ ὄν, γίνεται δὲ τὸ μὴ ὄν. ἀλλ᾽ οὔτε μὴν ἡ μείωσις, φθορά. καὶ ἐπὶ τούτων γὰρ ὁ αὐτὸς λόγος. ἡ μὲν γὰρ μείωσις, ὕφεσιν κατὰ ποσὸν τοῦ ὄντος σημαίνει. ἡ δὲ φθορὰ παντελῆ τοῦ ὄντος ἀφανισμόν. οὔτε δὲ πάλιν ἡ κατὰ τόπον μεταβολὴ ἐπὶ τῶν εἰρημένων συμβαίνει. τὸ γὰρ ἐκ τόπου εἰς τόπον μεταβάλλον, οὔτε γίνεται, οὔτε φθείρεται, οὔτε αὔξεται, οὔτε μειοῦται. οὐδὲ γὰρ εἰ ἐξ ἀθηνῶν τυχὸν, ἐπὶ κόρινθον μεταβαίνοι σωκράτης, ἔν τι τῶν εἰρημένων πείσεται, ἀλλ᾽ ὁ αὐτὸς μένων κατὰ πάντα, μεταβάλλει κατὰ μόνον τόπον.

» Ἐπὶ δὲ τῆς ἀλλοιώσεως ἔχει τινὰ ἀπορίαν μήποτε ἀ-
» ναγκαῖον ᾖ, τὸ ἀλλοιούμενον κατά τινα τῶν λοιπῶν κινή-
» σεων ἀλλιοῦσθαι. τοῦτο δὲ οὐκ ἀληθές ἐστι. σχεδὸν γὰρ κατὰ
» πάντα τὰ πάθη ἢ τά γε πλεῖστα συμβέβηκεν ἀλλοιοῦσθαι
» ἡμᾶς, οὐδεμιᾶς τῶν ἄλλων κινήσεων κοινωνούσης. οὔτε γὰρ
» αὔξεσθαι ἀναγκαῖον τὸ κατὰ πάθος κινούμενον, οὔτε μειοῦ-
» σθαι. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥσθ᾽ ἑτέρα ἂν εἴη πα-
» ρὰ τὰς ἄλλας κινήσεις, ἡ ἀλλοίωσις.

Ὅτι μὲν φησιν αἱ ἄλλαι πᾶσαι κινήσεις οὐκ εἰσὶν ἀλλή-

λαις αἱ αὐταί, οὐδεὶς διημφισβήτησεν. περὶ δὲ τῆς ἀλλοιώσεως ἀπορητέον, μήποτε τὸ ἀλλοιούμενον ἀνάγκη, ἤτοι κατὰ γένεσιν ἀλλοιοῦσθαι, ἢ κατὰ φθοράν, ἢ αὔξησιν, ἢ μείωσιν, ἢ τινὰ τῶν λοιπῶν. ἀλλὰ τοῦτό φησιν οὐκ ἔστιν ἀληθές. περὶ γὰρ τῶν πλείστων παθῶν, θερμάνσεώς φησι, καὶ ψύξεως, καὶ τῶν ὁμοίων, ἀλλοιούμεθα μὲν πάντως, οὐ μὴν τινα τῶν λοιπῶν κινήσεων ὑπομένομεν. οὔτε γὰρ αὔξεσθαι πάντως δεῖ τὸ θερμαινόμενον, ἢ ψυχόμενον, ἢ μειοῦσθαι, ἢ γίνεσθαι, ἢ φθείρεσθαι, ἢ τί τῶν λοιπῶν ὑπομένειν. ὥστε κεχώρισται τῶν ἄλλων κινήσεων ἡ ἀλλοίωσις.

» Εἰ γὰρ ἦν ἡ αὐτή, ἔδει τὸ ἀλλιούμενον εὐθὺς ἢ αὔξε-
» σθαι, ἢ μειοῦσθαι, ἢ τινὰ τῶν ἄλλων ἀκολουθεῖν κινήσεων.
» ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη.

Εἰ ταὐτὸν ἦν φησιν ἡ ἀλλοίωσις μιᾷ τῶν ἄλλων κινήσεων, ἔδει πάντως τὸ ἀλλοιούμενον, καὶ τινα τῶν λοιπῶν ὑπομένειν κινήσεων. νῦν δὲ τοῦτο οὐ συμβαίνει. ἀλλοιοῦται μὲν γὰρ τὰ σώματα διατρίψαντα ἐν ἡλίῳ, θερμαινόμενά τε, καὶ μελαινόμενα. οὐ μὴν τούτου γε ἕνεκεν αὔξεται, ἢ μειοῦται, ἢ τί τῶν λοιπῶν ὑπομένει. τὰ αὐτὰ δέ ἐστιν εἰπεῖν καὶ περὶ τῶν ὑπὸ ψύχους ἀλλοιουμένων, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως.

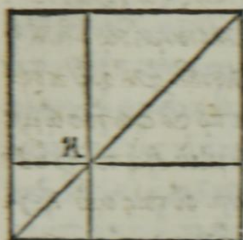
» Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ αὐξανόμενον, ἢ τινὰ ἄλλην κίνησιν
» κινούμενον, ἔδει ἀλλοιοῦσθαι. ἀλλ' ἔστι τινὰ αὐξανόμενα, ἃ
» οὐκ ἀλλοιοῦται, οἷον τὸ τετράγωνον γνώμονος περιτεθέντος, ηὔ-
» ξηται μέν, ἀλλοιότερον δὲ οὐδὲν γεγένηται. ὡσαύτως δὲ καὶ
» ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. ὥστ' ἕτεραι ἂν εἴησαν αἱ κι-
» νήσεις ἀλλήλων.

Ἀνάπαλιν κατασκευάζει τὸν λόγον. οὐ μόνον γάρ φησιν, εἴγε ἦν ταὐτὸν ἀλλοίωσις ταῖς ἄλλαις κινήσεσιν, ἔδει τὸ ἀλλοιούμενον εὐθὺς καὶ κατὰ μίαν τῶν ἄλλων κινεῖσθαι κινήσεων, ἀλλὰ καὶ ἀνάπαλιν, εἴ τι κινηθείη κατὰ αὔξη-

σιν, ἢ μείωσιν, ἢ κατά τινα τῶν λοιπῶν, τοῦτο εὐθὺς καὶ ἀλλοιοῦσθαι, εἰ καὶ τὰ μάλιστα προϋπάρχει τῶν λοιπῶν κινήσεων ἡ ἀλλοίωσις, ἤτοι παρακολουθεῖ αὐταῖς. δεῖ γὰρ τὸ αὐξανόμενον πάντως, καὶ ἀλλοιότερον γίνεσθαι. δεῖ γὰρ ἐν τοῖς αὐξανομένοις πρῶτον ἀλλοιοῦσθαι τὴν τροφὴν εἰς αἷμα, κἀκεῖνο εἰς σάρκα. καὶ οὐκ ἂν αὔξησις γένοιτο ἄλλως, μὴ προηγουμένης ἀλλοιώσεως. ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν γινομένων, ἀλλοίωσις προηγεῖται. τὸ γὰρ σπέρμα ἀλλοιωθείη ἂν εἰς αἷμα, κἀκεῖνο εἰς σάρκα, καὶ ὅπως ἄλλως οἱ τῆς φύσεως ἄγωσι νόμοι. καὶ ἐπὶ πασῶν δὲ τῶν ἄλλων κινήσεων, ἔστι τὴν ἀλλοίωσιν ἤτοι ἑπομένην, ἢ καὶ ἡγουμένην θεωρῆσαι. τοῖς γὰρ κατὰ τόπον κινουμένοις, καὶ μάλιστα εἰ πλεῖον, καὶ συντονώτερον κινηθεῖεν, ἕπεται ἀλλοίωσις, θερμαινομένων φέρε τῶν κινουμένων. εἰ οὖν ὥσπερ εἶπον, καὶ παρέπεται ταῖς ἄλλαις κινήσεσιν ἡ ἀλλοίωσις, ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο ταυτὸν φαμὲν ἀλλοίωσιν εἶναι ταῖς ἄλλαις κινήσεσιν, ἐπεὶ καὶ ἡ ἐν τόπῳ κίνησις, πάσαις ταῖς ἄλλαις παρακολουθεῖ. τό, τε γὰρ γινόμενον, πάντως καὶ τὴν κατὰ τόπον κινεῖται κίνησιν, καὶ τὸ φθειρόμενον ὁμοίως. ἔτι τε τὸ αὐξανόμενον, καὶ μειούμενον. τούτων γὰρ ἑκάστης, ἀνάγκη τὴν κατὰ τόπον μεταβολὴν προηγήσασθαι. καὶ ταύτης μὴ οὔσης, τῶν ἄλλων τινὰ γενέσθαι ἀδύνατον. κοινῶς τε γὰρ πλησιάζοντός τε τοῦ ἡλίου, καὶ ἀφισταμένου, ἡ καθόλου γένεσις, καὶ φθορὰ γίνεται, καὶ ἰδίᾳ δὲ δεῖ τὸ σπέρμα δηλονότι πεσεῖν εἰς τὴν γῆν, ἢ καὶ εἰς τὴν μήτραν, ἢ καὶ τὸ ἄρρεν τῷ θήλει προσελθεῖν. τοῦτο δὲ κατὰ τόπον ἐστὶ κίνησις. καὶ ἐπὶ φθορᾶς δηλονότι, δεῖ τὰ συνελθόντα στοιχεῖα, διακριθῆναι ἀπ' ἀλλήλων. ἐπὶ δὲ αὐξήσεως, καὶ φθίσεως, προφανὴς ἡ κατὰ τόπον μεταβολή. δεῖ γὰρ τὸ αὐξανόμενον, ἐξ ἐλάττονος μείζονα καταλαβεῖν τόπον, καὶ τὸ μειούμενον, ἐκ μείζονος ἐλάττονα. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ἀλλοιούμενον. ἀπὸ γὰρ τοῦ βάθους διέρχεται ἡ ποιό-

τῆς ἐπὶ τὴν ἐπιφάνειαν, ὡς ἐπὶ τῶν ἐρυθριώντων, ἢ ὠχριώντων, καὶ ὅτι δεῖ πλησιάσαι τὸ ἀλλοιοῦν, τῷ ἀλλοιουμένῳ. ἀλλ' εἰ καὶ πάσῃ κινήσει ἡ κατὰ τόπον παρακολουθεῖ, ἀλλ' οὖν προφανὲς, ὡς ἄλλη ἐστὶ παρ' αὐτὰς, ἐπεὶ καὶ τῷ ἐν φωτὶ σώματι παρακολουθεῖ μὲν πάντως ἡ σκιὰ, οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἤδη καὶ ταυτόν ἐστιν ἡ σκιὰ τῷ ἐν φωτὶ σώματι. οὕτως οὖν λέγεται καὶ ἐπὶ τῆς ἀλλοιώσεως, ὅτι εἰ καὶ ταῖς ἄλλαις πάσαις παρακολουθεῖ, ἀλλ' οὐχὶ διὰ τοῦτο καὶ ταυτόν ἐστιν ἐκείναις, ὁπότε οὐδὲ πάσῃ κινήσει παρακολουθεῖ ἡ ἀλλοίωσις. τὰ γὰρ κατὰ πρόσθεσιν αὐξανόμενα, αὔξεται μὲν, μείζονα γὰρ ἐξ ἐλαττόνων γίνονται, ὡς εἰ τῇ δεξαμενῇ προστεθείη ὕδωρ, ἀλλοιότερα δὲ οὐ γίνεται. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ ὕδωρ προσλαβὸν ἕτερον ὕδωρ, ηὔξηται μὴ ἀλλοιωθέν. καὶ ἐκβαλλομένη ἡ εὐθεῖα, αὔξεται μὴ ἀλλοιουμένη. ἀλλ' οὐδὲ πᾶν τὸ ἀλλοιούμενον αὔξεται, εἴγε ὁ μανθάνων, καὶ ὁ θυμούμενος, καὶ ὁ δεδοικὼς, ἀλλοιοῦται μὴ αὐξόμενος. τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς δηλῶν, ἐπιφέρει.

„ Τὸ τετράγωνόν φησι, γνώμονος αὐτῷ περιτεθέντος, αὔξεται
„ μὲν, ἀλλοιότερον δὲ οὐ γίνεται. μένει γὰρ καὶ αὐξηθὲν ἔτι τετράγωνον. ὥστε ἡ ἀλλοίωσις οὐδὲ μείωσίς ἐστιν. ἀφαιρεθέντος γὰρ γνώμονος ἀπὸ τοῦ τετραγώνου, τὸ καταλειπόμενον, τετράγωνον ἔμεινεν. ἀλλ' ἐπειδὴ βουλόμενος ὁ ἀριστοτέλης ἐνδεῖξαι τὴν ἑτερότητα τῆς ἀλλοιώσεως πρὸς τὰς λοιπὰς κινήσεις, τοῦ τετραγώνου, καὶ τοῦ γνώμονος ἐμνημόνευσε, φέρε σαφηνίσωμεν τὸ ῥητόν. γνώμονα τοίνυν φασὶν οἱ γεωμέτραι, ἕν τι τῶν περὶ τὴν διάμετρον τετραγώνων, ὁποιονοῦν σὺν τοῖς δύο ἅμα παραπληρώμασιν. ἵνα δὲ σαφῆ ποιήσωμεν τὰ λεγόμενα, ἐπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ διαγράμματος, τὸν λόγον γυμνάσωμεν. Τετράγωνον τοίνυν χωρίον λέγεται εἶναι, τὸ ὑπὸ τεσσάρων πλευρῶν ἴσων ἀλλήλαις, καὶ γωνιῶν ὀρθῶν περιεχόμενον. ἔστω οὖν τετράγωνον χωρίον, τὸ α β γ δ ἴσας ἔχον τὰς τέσσαρας γωνίας, καὶ τὰς τέσσαρας

πλευρᾶς, καὶ ἤχθω αὐτοῦ διάμετρος ἡ β γ. ἀπὸ δὲ τῆς α β πλευρᾶς, εἰλήφθω τυχὸν σημεῖον τὸ ε. καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ε σημείου, ὁποτέρᾳ τῶν α γ, β δ πλευρῶν, γεγράφθω παράλληλος γραμμὴ, ἡ ε ζ, ἀπὸ δὲ τῆς α γ πλευρᾶς, ἀφῃρήσθω ἴση τῇ ε β, ἡ α κ. καὶ ἀπὸ τοῦ κ σημείου διήχθω παράλληλος, ὁποτέρᾳ τῶν α β, γ δ, ἡ κ θ. τοῦ οὖν α β γ δ τετραγώνου γίνονται ἐντὸς τέσσαρα χωρία. ὧν τὰ μὲν δύο τὰ περὶ τὴν διάμετρον, τό, τε ε β θ κ, καὶ κ η γ ζ τετράγωνά ἐστι. τὰ δὲ λοιπὰ δύο, παραπληρώματα καλεῖται. τὸ οὖν ἐν τῷ τετραγώνῳ ὁποιονοῦν, φέρε τὸ η γ ζ κ, μετὰ τῶν δύο παραπληρωμάτων, τοῦ τε α ε κ η, καὶ τοῦ κ θ δ ζ, γνώμων καλεῖται. ἡ δὲ κατασκευὴ ὅπως ἔσται ὅμοιον τὸ ε β κ θ τετράγωνον, τῷ α β γ δ τετραγώνῳ, δήλη. σκόπει τοίνυν τῶν γνωμόνων, τὸ ε β θ κ τετράγωνον μεῖζον γέγονε, τῷ α β γ δ τετραγώνῳ. ἐκεῖνο δὲ, οὐκ ἠλλοιώθη. αὐξηθὲν γὰρ τὸ μικρὸν τετράγωνον, ὁμοίως μεμένηκε, τετράγωνον ὑπάρχειν. ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦ ὅλου τετραγώνου τοῦ α β γ δ ἀφέλῃς τὸν α ε η θ γ δ γνώμονα, καταλείπεται τὸ ε β κ θ τετράγωνον. καὶ τὸ μὲν ὅλον τὸ ἐξ ἀρχῆς, ἐμειώθη, καὶ ἔλαττον γέγονεν. οὐκ ἠλλοίωται δὲ, ἀλλ' ἔμεινεν αὐτὸ τοῦ τετραγώνου τὸ εἶδος. εἰ δὲ μήτε ἡ μείωσις, μήτε ἡ αὔξησις κίνησις οὖσα κατὰ ποιὸν, τὴν δὲ κατὰ τὸ εἶδος τοῦ τετραγώνου ἰδιότητα ἐκίνησε, δῆλον ὡς ἄλλο ἐστὶν ἡ κατὰ ποιότητα κίνησις, καὶ ἄλλο κατὰ μείωσιν, καὶ αὔξησιν. εἰ δὲ αὗται ἕτεραι, πολλῷ μᾶλλον καὶ αἱ κατὰ γένεσιν, καὶ φθοραί.

» Ἔστι δὲ ἁπλῶς, τῇ μὲν κινήσει ἠρεμία ἐναντίον. ταῖς δὲ
» καθ' ἕκαστα, αἱ καθ' ἕκαστα. γενέσει μὲν, φθορὰ ἐναντίον

„ αὐξήσει δὲ, μείωσις.

Νῦν λοιπὸν τὸ τρίτον ὧν εἰρήκαμεν ζητεῖ, ἐν τῷ περὶ κινήσεως λόγῳ. λέγω δὴ ποῖα εἴδει κινήσεως ποῖον ἀντίκειται. καὶ κοινῶς μὲν φησὶ πάσῃ μὲν κινήσει ἡ ἠρεμία ἀντίκειται. ἐπεὶ γὰρ ἡ μὲν κίνησις μετάβασίς τίς ἐστι, καὶ ὁδὸς, ἤτοι ἐξ ὄντων εἰς τὸ μὴ εἶναι, καὶ ἔμπαλιν, ἢ ἐκ τοῦ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ, ἢ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, ἢ ἀπὸ τοῦ ἥττονος, εἰς τὸ μεῖζον. καὶ ἔμπαλιν, ἀπὸ τοῦ τοιόνδε εἶναι, ἐπὶ τὸ τοιόνδε εἶναι. οἷον, ἀπὸ τοῦ λευκοῦ εἰς μέλαν, ἡ δ᾽ ἠρεμία, στάσις τίς ἐστιν, εἰκότως πάσῃ κινήσει ἡ ἠρεμία ἐναντίον. εἰδικώτερον δέ φησιν ἀντίκεινται αἱ ἀντιδιῃρημέναι ἀλλήλαις κινήσεις. ἡ μὲν γὰρ γένεσις τῇ φθορᾷ, τῇ δὲ μειώσει ἡ αὔξησις, τῇ δὲ κατὰ τόπον ἐξαιρέτως μὲν ἡ ἠρεμία ἀντίκειται, καὶ εἰκότως, ἐπειδὴ καὶ μάλιστα αὕτη τῶν ἄλλων γνωριμωτέρα ἡ κίνησις, καὶ ἐπὶ ταύτης μάλιστα οἱ πολλοὶ τὸ τῆς κινήσεως φέρουσιν ὄνομα. ἔτι δὲ καὶ εἰδικώτερον ἀντιθεῖναι ταύτῃ τῇ κινήσει αὐτὴν ἑαυτῇ, μερίζοντα αὐτὴν κατὰ τὰς διαφορὰς τοῦ τόπου διαστάσεις. ὥστε ἀντικεῖσθαι τὴν μὲν ἐπὶ τὸ ἄνω φορὰν, τῇ ἐπὶ τὸ κάτω, τὴν δὲ εἰς τὸ ἔμπροσθεν, τῇ εἰς ὄπισθεν, τὴν δ᾽ εἰς δεξιὰ, τῇ εἰς ἀριστερά.

„ Τῇ δὲ κατὰ τόπον μεταβολῇ, ἡ κατὰ τόπον ἠρεμία. μά-
„ λιστα δὲ ἔοικεν ἀντικεῖσθαι, ἡ εἰς τὸν ἐναντίον τόπον μεταβο-
„ λή. οἷον τῇ κάτωθεν, ἡ ἄνω. τῇ ἄνωθεν, ἡ κάτω. τῇ δὲ λοι-
„ πῇ τῶν ἀποδοθεισῶν κινήσεων, οὐ ῥάδιον ἀποδοῦναί τι ποτέ
„ ἐστιν ἐναντίον. ἔοικε δ᾽ οὐδὲν εἶναι αὐτῇ ἐναντίον. εἰ μή τις καὶ
„ ἐπὶ ταύτης τὴν κατὰ τὸ ποιὸν ἠρεμίαν ἀντιθείη, τῇ εἰς τὸ ἐ-
„ ναντίον τοῦ ποιοῦ μεταβολῇ. καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τό-
„ που μεταβολῆς, τὴν κατὰ τόπον ἠρεμίαν, ἢ τὴν εἰς τὸν ἐναντίον
„ τόπον μεταβηλήν. ἔστι γὰρ καὶ ἡ ἀλλοίωσις μεταβολὴ κατὰ
„ τὸ ποιόν. ὥστε ἀντίκειται τῇ κατὰ τὸ ποιὸν κινήσει, ἡ κα-
„ τὰ τὸ ποιὸν ἠρεμία, ἢ ἡ εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ ποιοῦ μεταβο-

» λή. οἷον τῷ λευκὸν γίνεσθαι, τὸ μέλαν γίνεσθαι. ἀλλοιοῦται
» γὰρ εἰς τὰ ἐναντία τοῦ ποιοῦ μεταβολῆς γινομένης.

Καὶ ἐν τῇ διακρίσει τῶν κινήσεων, αὕτη πάλιν ἐστὶν ἡ ἀμφιβαλλομένη· λέγω δή, ἡ ἀλλοίωσις. καὶ ταύτῃ τοίνυν φησὶν ἀντιθετέον τήν τε τοῦ ποιοῦ ἠρεμίαν, ὥσπερ καὶ τῇ κατὰ τόπον, καὶ τὴν εἰς τὸ ἐναντίον ποιῶν μεταβολήν, καὶ τὴν ἀπὸ λευκότητος εἰς μελανίαν μεταβολήν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΧΕΙΝ.

» Τὸ ἔχειν κατὰ πλείονας τρόπους λέγεται. ἢ γὰρ ὡς ἕ-
» ξιν καὶ διάθεσιν, ἢ ἄλλην τινὰ ποιότητα, λεγόμεθα γὰρ ἐπι-
» στήμην τινὰ ἔχειν καὶ ἀρετήν, ἢ ὡς τὸ ποσόν. οἷον ὃ τυγχά-
» νει τὶς ἔχων μέγεθος. λέγεται γὰρ τρίπηχυ μέγεθος ἔχειν
» ἢ τετράπηχυ. ἢ ὡς τὰ περὶ τὸ σῶμα, οἷον ἱμάτιον ἢ χι-
» τῶνα. ἢ ὡς ἐν μορίῳ, οἷον ἐν χειρὶ δακτύλιον. ἢ ὡς μέρος,
» οἷον χεῖρα ἢ πόδα. ἢ ὡς ἐν ἀγγείῳ, οἷον ὁ μέδιμνος τοὺς
» πυρούς, ἢ τὸ κεράμιον τὸν οἶνον, οἶνον γὰρ ἔχειν λέγεται τὸ
» κεράμιον. καὶ ὁ μέδιμνος τοὺς πυρούς. ταῦτ' οὖν πάντα ὡς
» ἐν ἀγγείῳ ἔχειν λέγεται. ἢ ὡς κτῆμα, ἔχειν γὰρ οἰκίαν ἢ
» ἀγρὸν λεγόμεθα. λέγεται δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ γυναῖκα ἔχειν, καὶ
» ἡ γυνὴ ἄνδρα. ἔοικε δὲ ἀλλοτριώτατος ὁ νῦν ῥηθεὶς τρό-
» πος τοῦ ἔχειν εἶναι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο τῷ ἔχειν γυναῖκα ση-
» μαίνομεν, ἢ ὅτι συνοικεῖ.

Τὸ ἔχειν, ὁμώνυμός ἐστι φωνή. οὐ μόνον γὰρ μίαν τῶν δέκα κατηγοριῶν δηλοῖ, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πλείονα, λεγόμεθα γὰρ ἐπιστήμην ἔχειν, καὶ ἀρετήν, καὶ ὅσα ἄλλα ἀπαριθμεῖται. κυρίως δὲ ἡ τοῦ ἔχειν κατηγορία, οὐσίας δηλοῖ περὶ οὐσίαν περίθεσιν, ὡς ὅταν λεγώμεθα ἱμάτιον περικεῖσθαι, ἢ δακτύλιον, ἢ ὑποδήματα. τὸ δὲ γυναῖκα ἔχειν, ἢ ἀγρόν, ἢ τι τοιοῦτον, ἕτερόν τι ἐστίν. ἵνα οὖν μὴ ἐκ τῆς ὁμωνυμίας ἀπατώμεθα, διήρθρωσεν ἡμῖν ἐνταῦθα ποσαχῶς τὸ ἔχειν λέγεται. μήποτε δέ, ἐπειδὴ ἀνωτέρω εἰπὼν περὶ τῆς οὐσίας, καὶ τοῦ πο-

σοῦ, καὶ τοῦ ποιοῦ, καὶ τοῦ πρός τι, καὶ τοῦ ποιεῖν, καὶ πάσχειν, τὸν περὶ τῶν λοιπῶν κατηγοριῶν παρῆκε λόγον ὡς σαφῆ, ὡρίσατο δὲ καὶ τὴν τοῦ ἔχειν κατηγορίαν, οὐσίαν λέγων εἶναι περὶ οὐσίαν περίθεσιν, λέγεται δὲ καὶ κατ' ἄλλους τρόπους τὸ ἔχειν, διὰ τοῦτο νῦν ἀναλαμβάνει τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον, καὶ λέγει, τὸ ἔχειν, κατὰ πολλοὺς τρόπους λέγειν εἰώθαμεν. Λέγεται γάρ φησι τὸ ἔχειν, ἢ κατὰ ποιόν. λεγόμεθα γὰρ ἕξιν ἔχειν, ἢ διάθεσιν, ἢ ἐπιστήμην. ἢ κατὰ ποσότητα, ὡς εἰ λέγοιτό τις τὸ ξύλον τρεῖς φέρε πήχεις ἔχειν. ταῦτα μὲν οὖν τὰ ἐν τῷ σώματι. καὶ περὶ τὸ σῶμα δὲ ἔχειν λεγόμεθα, ὡς ἱμάτιον, ἢ τόπον, ἢ τοσόνδε χρόνον. καὶ μόριον δὲ ἔχειν λεγόμεθα, ὡς χεῖρα, ἢ πόδα. καὶ ὡς κτῆμα, οἷον, οἰκίαν, ἢ ἀγρόν. καὶ ὡς ἐν ἀγγείῳ δὲ λέγεται τὸ ἔχειν, ὡς ὁ κέραμος ἔχειν οἶνον λέγεται, καὶ καθ' ὅσους ἄλλους τρόπους ἐγχωρεῖ τὸ ἔχειν λέγεσθαι. Ἔοικε δέ φησι τὸ λέγειν, γυναῖκα ἔχειν, ἀλλοτριώτατον εἶναι τῶν τοῦ ἔχειν σημαινομένων, τὸ γὰρ γυναῖκα ἔχειν, οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ τὸ συνοικεῖν γυναικί. ἀλλοτριώτατον δέ φησι, διότι οὐδὲν μᾶλλον ὁ ἀνὴρ λέγεται ἔχειν γυναῖκα, ἢ ἡ γυνὴ ἄνδρα. ἀλλ' ἔστι πρὸς τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν κτημάτων, οὐ μόνον ἡμεῖς ἀγρὸν ἔχειν λεγόμεθα, ἢ δοῦλον, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀγρὸς δεσπότην ἔχει, καὶ ὁ δοῦλος, καὶ τὸ ἱμάτιον. καὶ ἐπὶ τῶν μερῶν, καὶ τοῦ ὅλου, οὐ μόνον τὸ ὅλον μέρη ἔχει, ἀλλὰ καὶ τὰ μέρη ὁλότητα.

,, Ἴσως δ' ἂν καὶ ἄλλοι τινὲς φανείησαν τοῦ ἔχειν τρόποι.
,, οἱ δ' εἰωθότες λέγεσθαι, σχεδὸν ἅπαντες κατηρίθμηνται.

Πάλιν δὲ μὲ ἐπαναπαύεσθαι τοῖς αὐτοῦ λόγοις μετριάζων πρὸς ἡμᾶς φησιν, ὅτι ἴσως μὲν καὶ ἄλλους εἶναι τοῦ ἔχειν τρόπους, οἵ γε μὴν εἰωθότες λέγεσθαι, ἅπαντες ὑφ' ἡμῶν ἠρίθμηνται.

ΤΕΛΟΣ.

ἈΜΜΩΝΊΟΥ ΤΟΥ͂ ἙΡΜΕΊΟΥ ΕἾΣ ΤᾺΣ ΠΈΝΤΕ ΦΩΝᾺΣ ΤΟΥ͂ ΠΟΡΦΥΡΊΟΥ ὙΠΌΜΝΗΜΑ.

AMMONII HERMIAE IN QVINQVE VOCES PORPHYRII COMMENTARIVS,

Correctionibus quamplurimis, & locorum imaginibus illustratus.

VENETIIS M. D. XLVI.